СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

ЗБОРНИК

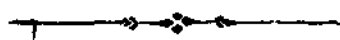
ЗА

ИСТОРИЈУ, ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ СРПСКОГ НАРОДА

ПРВО ОДЕЉЕЊЕ

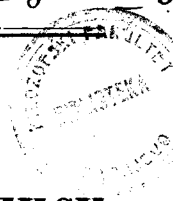
СПОМЕНИЦИ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

КЊИГА XVI

СР. КАРЛОВЦИ
ШТАМПАНО У СРПСКОЈ МАНАСТИРСКОЈ ШТАМПАРИЈИ
1927.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СТАРИ СРПСКИ РОДОСЛОВИ И ЛЕТОПИСИ

средио их

Љуб. Стојановић

СР. КАРЛОВЦИ

ШТАМПАНО У СРПСКОЈ МАНАСТИРСКОЈ ШТАМПАРИЈИ

1927.

Преглед.

Страна

Како је приређено ово издање I

Приступ.

Родослови и Летописи VII

I. Родослови

1. Попис текстова VIII
2. Време постанка XI
3. Текстови међу собом и према првобитном XIV
4. Извори XXIX
5. Писац XXXIII

II. Летописи

Подела летописа XXXIII

А. Старији Летописи

1. Попис текстова XXXIV
2. Текстови међу собом и доба постанка . XXXV

Б. Млађи Летописи XL

Прва група, летописи који почињу Душановом смрћу

1) Попис текстова XLI
2) Текстови међу собом XLII

Друга група, летописи у којима се о Немањи и Немањићима говори укратко

1) Попис текстова XLIV
2) Текстови међу собом XLV

Трећа група, летописи у којима се о Немањи и Немањићима говори опширно

1) Попис текстова XLVII
2) Текстови међу собом LII

Четврта група, засебни летописи LVI

Групе међу собом LVIII

В. Старији и млађи летописи међу собом LIX

Г. Општа историја у Летописима

1) У млађим летописима прве групе
   а) Хамартолово Сказаније LXI
   б) Друга опширнија и дужа редакција Сказанија LXIV
   в) Разлика између ова два Сказанија . LXIX
   г) Постанак дужег Сказанија LXIX
2) У млађим летописима друге, треће и четврте групе LXXIII

Страна
3) У старијим летописима LXXIV
Д. Постанак летописа LXXVIII
Ђ. Извори
1) Старијим летописима LXXXIII
2) Млађим летописима
а) Од смрти Душанове па даље LXXXIV
б) О Немањићима (до Душанове смрти)
α) У летописима друге групе LXXXVIII
β) У летописима треће групе . . . XC
γ) У летописима четврте групе . . . XCII
Е. Године, датуми и недељни дани
1) У старијим летописима XCIV
2) У млађим летописима
а) О Немањићима XCVI
α) У летописима друге групе XCVI
β) У летописима треће групе XCVII
γ) У летописима четврте групе . . . XCVIII
Датуми и недељни дани XCIX
б) После Немањића CI
III. Литерарна и историсна вредност родослова и летописа CIII

Текстови:

I Родослови
1—4. Карловачки, Загрепски, Пајсијев и Врхобрезнички (бр. 1 25) 2
Додатак к Пајсијеву тексту (бр. 26, 27) . . . 40
Карловачки текст (продужење) (бр. 28—36) . . 41
5 Константинов (бр. 37—39) 44
6 Пејатовићев (бр. 40—68) 45
7 Ћоровићев (бр. 69—78) 51
8 Руварчев (бр. 79—100) 53
9 Новаковићев (бр. 101—111) 57
10 Хаџи-Јорданов (бр. 112—119) 58

II Летописи
А. Старији летописи
1) О владаоцима
1—4 Копорински, Пећки, Студенички и Цетињски (бр. 120—135) 62
Цетињски (продужење) (бр. 136—141) . . . 100
5 Врхобрезнички (бр. 142—153) 101
2) О патријарсима
1. Пећки (бр. 154—162) 104
2. Даничићев (бр. 163—165) 105
3. Драгосављевићев и Руварчев (бр. 166—169) 106
Б. Млађи летописи
1. Замеци и изводи из летописа
1. У Данилчеву Типику (бр. 170—181) 111

Страна

II. У рук. Нар. библ. и III. *хаџи-Јорданов Летопис* (бр. 182—205) 112
IV. У рук. Доминик. ман. (бр. 206—211) 115
V. У Горажданском штампаном псалтиру (бр. 212—217) 115
VI. У рук. Нар. Библ. бр. 491 (бр. 218—224) . . 116
VII. У рук. Нар. Библ. бр. 600 (бр. 225—239) . . 117
VIII. У рук. ман. Хиландара (бр. 240—249) 118
IX. У рук. ман. Крушедола (бр. 250—252) 118
X. У једном одломку неког рукописа (бр. 253—263) 119
XI. У рук. Соф. Нар. Библ. (бр. 264—270) 119
XII. У рук. цркве Никољца (бр. 271—277) 120
XIII. У рук. Румјанц. Музеја (бр. 278—287) . . . 120
XIV *Загрепски летопис* (бр. 288—312) 121
XV. У рук. Прашког Музеја (бр. 313—321) 122
XVI. У ст. шт. књизи Карл. Библ. (бр. 322—333) . 122
2. Општа историја у летописима
а) У летописима прве групе, хаџи-Јорданову и Григоровићеву (бр. 334—347) 124
б) У летописима друге, треће и четврте групе и загрепском
1) Руварчев други (бр. 348—158) 154
2) Дорпатски, Рачански и Руварчев први (бр. 359—369) 156
3. Шафариков, Београдски други, Сеченички, Магарашевићев, Јанков, Софиски други, Реметски, Васићев и Подгорички (бр. 370—382) 160
4) Загрепски 164
5) Габровски, Григоровићев, Вукомановићев, Хиландарски, Сенички и Дечански (бр. 383—385) 164
(Почетак руског Лаврентијевског летописа) . 165
3. О Немањићима (до смрти Душанове)
а) У Летописним замецима 167
б) У Летописима друге групе; у Шафарикову, Габровском, Београдском првом и другом, Григоровићеву и Кувеждинском (бр. 385—401) 169
в) У летописима треће групе.
1. Врхобрезнички (бр. 402—418) 174
2. Руварчева други Софиски други Реметски, Васићев и Подгорички (бр. 419—477) 175
3. Дорпатски, Рачански и Руварчев први (бр. 448—464) 181
4. 5. Вукомановићев, Сенички, Магарашевићев и Хиландарски (бр. 465—481) . . 184
6. Верковићев и Остојићев (бр. 482—503) . 190

Страна

7. Јанков и Дечански (бр. 504—519) 193

г) У летописима четврте групе.

1. Сеченички (бр. 520—548) 197
2. Белопољски (бр. 549—558) 201
3. Ковиљски (бр. 529—574) 202

4. Свод свих летописа и заметака од Душанове смрти па докле који траје (бр. 575—1046) 205

5. Бранковићев летопис (бр. 1047—1299) 277

III О турским царевима.

Из летописа 1, 2 (бр. 1300—1301) 305

Из рукописа (бр. 1302—1314) 307

Додатак.

1) Раванички летопис (бр. 1315—1383) 311
2) Летописачке белешке 1—21 (1384—1737) . . 321

Речи из родослова и летописа 353

Речи из додатка 356

Регистар 359

СТАРИ СРПСКИ РОДОСЛОВИ И ЛЕТОПИСИ

Молим да се пре употребе исправе ове штампарске погрешке:

Стр. XLIV вр. 4 оздо **Попис**.
» XLVI » 29 нема, *и што: у*
» XLVII » 20 до *7022*.
» L » 4 оздо а *рем.* пет.
» 10б вр. 32 **Филонофию.**
» 11а » 6 **прѣбысть.**
» 12б » 4 **оуневрѣстити се.**
» 26б » 18 **И къ всехъ.**
» 27б » 25—6 **сьбираеть.**
» 46 » 11 **Званимира.**
» 62а » 5—6 **и по потопе даже.**
» 94б » 5 **сьбившоу се.**
» 145б » 29 **двѣ дѣвствѣ.**
» 155 » 7 **обьеть быкь.**
бр. 213 **лѣть ·ѕ· тисоущь.**

бр. 578б подг. — ҂ѕѡѻд беог. II).
» 593о додати: (хил.)
» 616ђ (рем.)
» 622б (III, 201)
» 657г (беог. I)
» 688в (VI, 218)
» 691в X, 261.
» 691д (IX. 251.
» 704 **Говѣдинникь.**
» 706а (҂·ѕцѯд·)
» 789 в. бр. 823).
» 891 вр. 2. **елкаша**
» 933 ҂·зод·
» 965 после њега додати нов број 965а

Како је приређено ово издање.

Први летопис (Давидовићев) наштампан је 1828. године у 12 св. Лет. М. Српске, и одмах 1829 у 16 св. Лет. наштампан је други (Магарашевићев), али не у целини већ су само објављене разлике од првог. 1851 г. издао је П. Шафарик у својој књизи Památky dřev. písemn. Jihoslov. (V одељак) одједном више летописа: карловачки родослов, копоријњски старији и осам (заједно с два већ издана) млађих летописа. Ове млађе летописе није издао сваки посебно, већ је општи део издао само из сеченичког и рачанског, а о Немањићима до Вукашина рачански летопис комбиновао је са сеченичким, а понешто и с осталим летописима и направио као једну целину. „Другу грану“ од Вукана до смрти деспота Лазара узео је поглавито из сеченичког летописа и понешто попунио из осталих. Затим је сеченички летопис од: **кь прѣждньімь да вьзьвратимь се** наштампао цео: где се он прекида наставио је рачанским, а оданде где се и он свршава, продужио је и завршио Магарашевићевим. Оне белешке којих у овима није било повадио је из осталих и на своје место хронолошким редом уметнуо.

Овај начин издавања летописа хвалили су у своје време, па и доцније, као добар, јер се мислило да се око једног (или два) летописа могу груписати сви. У оваком своду не види се шта у ком летопису има, а то би морало бити. Али да је баш и то учињено, опет није *тад* било време да се свод прави, јер је грађе било и сувише мало. Боље би било да је сваки летопис у целини потпуно издан.

Доцније, кад се искупило још доста грађе, и ја сам направио један свод на мало друкчијој основи и унео у њ и друге белешке о појединим догађајима које се не налазе у летописима угледајући се на свод летописних бележака од 1400 до 1450, које је за своје Примере из књижевности саставио пок. Ст. Новаковић (који ме је уосталом и охрабрио

да овај посао радим). Кад сам један део рукописа послао пок. Ил. Руварцу питајући га да ли је овако добро, сећам се да ми је одговорио да се махнем „тога јаловог посла“, а ако баш нећу, онда да нипошто ту не уносим друге белешке, већ само оне што су у летописима. Ја сам послушао само други савет. Кад је тај мој рад дошао пред Учено Друштво, пок. П. Срећковић, како сам чуо, био је противан да се прими. И боље би било да су га други послушали него што су га примили и штампали у LIII књ. Гласника. Боље би било да су га послушали велим зато, што ни овај мој свод није био добар. Он, уосталом, није ни могао бити бољи прво зато, што ни тад није било време да се свод прави, јер још није било прикупљено довољно грађе; друго, што ми је сметао Шафариков свод, јер сам само кроз њега могао гледати на оних шест (управо седам) посебно неизданих летописа; и треће, ако хоћете најглавније, што ја тада, још ђаком будући на Великој Школи, нисам био дорастао да то радим.

Али већ поодавно тај се посао могао с успехом предузети, јер је толико грађе скупљено, да нова грађа, ако се пронађе, неће моћи много пореметити свод који би се из ове досадашње саставио. И како се нико од млађих тога посла досад не прихвати, то се ја, сад на доколици, и не слушајући ни сад савет Руварчев да се „тога јаловог посла“ махнем, одлучих да се после четрдесет и пет година опет на њега вратим.

*

Расматрајући целу грађу која је била преда мном, окретао сам од сваке руке не би ли се дао направити по један свод за родослове, за старије и за млађе летописе, али се то никако није дало учинити, а да колико толико буде јасан преглед шта је у ком родослову или летопису.

Зато сам наштампао четири главна родослова упоредо у четири ступца удесивши тако да иста места дођу једно према другом, јер се само тако добија јасан преглед како они стоје међу собом, шта је једнако или слично у сва четири или у три или у два, а шта је у појединим различно (бр. 1—36). — Осталих шест родослова штампао сам сваки посебно, јер су толико прерађивани и мењани, а неки толико скраћени, да и кад би било техничке могућности да се и они упоредо штампају, слабо би се видела веза између њих и прва четири (бр. 37—119).

То сам и из истог разлога урадио и с четири старија летописа (бр. 120—141), а пети, који је само извод из њих, штампао сам засебно (бр. 142—153).

Како се уз пећки летопис налази и одељак о патријарсима (тиме је он постао као нека паралела Данилову Зборнику), унео сам и њега, иако не спада у летописе, и додао му и три доцнија списка патријараха. Сваки је штампан засебно, а последња два, који су очевидно постали један из другога, упоредо (бр. 154—169).

За млађе сам летописе у Приступу рекао да је прва редакција постала надовезивањем оданде где се старији летопис свршавао, т. ј. од смрти Душанове па даље (прва група), и да је доцније испред тога стављен кратак преглед догађаја о Немањићима (друга група) који је, још доцније, замењен другом опширнијом редакцијом (трећа и четврта група). Зато сам ове доцније додатке о Немањићима морао издвојити, и засебно наштампати оне из друге, а засебно оне из треће и четврте групе.

Текст испред летописа друге групе вадили су летописци из старијих летописа, и свих шест сам наштампао упоредо у четири ступца, у првом и другом по један, а у трећем и четвртом направио сам свод из по два летописа, једно што су врло слични, а друго што је технички незгодно на две стране штампати шест стубаца. Али сам и ту у загради означио разлике између једног и другог, а где ништа није назначено значи да је у оба једнако (бр. 386—401).

Текстови пак код треће и четврте групе компилирани су из родослова и из старијих летописа, али су међу собом толико различни да се један свод, с јасним прегледом шта је у ком, никако није могао саставити. Зато сам их штампао неке посебно, неке, сродне, упоредо, а од сасвим сродних правио сам свод означујући и ту у загради шта је у ком (бр. 402—574).

Од смрти Душанове, одакле управо и почињу прави летописи, направио сам од свих бележака из свих летописа један свод, али тако да се у њему види како тачно гласи свака белешка у сваком летопису (бр. 575—1046).

Нисам могао ићи оним хронолошким редом како су бележене белешке у појединим летописима, јер су понекад у њима године за исти догађај различне. Зато сам белешке о једном догађају скупио из разних летописа заједно под један

*

редни број. — Како је врло често исти догађај у разним летописима казан различно (ја то зовем различна редакција), то сам сваку друкчију редакцију исписао под истим бројем засебно под а, б, в, итд. У једну редакцију рачунао сам ако су разлике ситне, н. пр. једна је реч замењена другом, или је у једном има, а у другом нема, или је година различна, или у једном има и датум, а у другом га нема, али је свуда у загради означено како је у ком, тако да се из овог сводног текста јасно види како у ком летопису та белешка гласи. Н. пр. белешка о смрти деспота Стевана под бр. 638 гласи:

а) ѕцлє постижє блажен'нѹю кон'чинѹ благочьстивы господинь деспоть Стефань юніа ·к· на светога Ілїа (соф. I). То значи да се та редакција налази само у софиском првом летопису.

б) прѣстави се Стефань деспоть юлїа ·дї· (шаф. григ. — їюлїа ·и· беог. II. — їюн. ·дї· беог. I.) и царствова ·лв· лѣть (беог. II.) То значи да се та редакција налази у Шафарикову и у Григоровићеву летопису; у београдском другом други је датум, а у београдском првом и други месец; у београдском другом има још додатак колико је царовао. И тако даље друге редакције под в) г)... до к). На тај начин очуван је сваки текст у целини, и казано је у којим је све летописима тај догађај забележен.

Ако се нека белешка налази у једној редакцији а с разним годинама у разним летописима, тражио сам која је права, и стављао је у хронолошки ред, а у загради бележио како је у другима. — Ако та белешка има више редакција, на прво место под а) обично стављао сам ону с правом годином. — Исто тако ако су разни датуми, а има у ком и недељни дан, на прво место стављен је онај датум који се слаже с недељним даном, а остали су стављени у заграду.

Често је у летописима забележено под истом годином више догађаја, али не увек и хронолошким редом како су се догађали. И ту сам, по датумима (ако су забележени), или иначе (највише по Јиречековој Историји Срба) тражио хронолошки ред, и тако их поређао почињући од 1 септембра једне до првог септембра друге године. Тако је и у томе успостављен *прави* хронолошки ред. Само је смрт Урошева остала испред смрти Вукашинове, јер је тако у свима летописима.

Да би се видело које се белешке у ком летопису налазе, додао сам на крају таблицу у којој је по редним бројевима

забележено у ком се летопису и у којој редакцији која белешка налази. Уз њу сам додао и преглед оних бележака које се само у по једном летопису налазе. Ред којим се у поједини летописимаређају белешке, никако се у овом своду није могао претставити. Ко и то хоће да види, мора гледати посебна издања летописа.

Уза сваки догађај забележена је само година, а изостављено оно стереотипно вь лѣто. Ако у летопису стоји место године вь тожде лѣто, ставио сам ту годину у заграду. Ако је казано дроуго или третіе лѣто, ставио сам, опет у заграду, на коју се годину то односи. Ако испред неке редакције овде није стављена година, значи да је иста и онако (без заграде или с њом) како је у претходној. — Понегде се под истом годином налазе по два догађаја без ознаке вь тожде лето, а у другим летописима је тај догађај обележен или годином или је казано вь тожде лето. У таким случајевима овде је тај догађај стављен под годину као што је у том другом летопису.

Бранковићев летопис наштампао сам засебно, јер је оригиналне редакције, и да је разбијен, не би се јасно видело какав изгледа. Али сам и ту после сваке белешке додао у загради коме броју одговара у своду.

Како је старији летопис постао као допуна једноме по грчким кроникама укратко састављеном прегледу Опште Историје, то би слика наших летописа без тога била непотпуна, па сам и то наштампао и ставио испред летописа као што се обично и налази. То су, прво, два „Сказанија укратко суштим од Адама до данашњега времена“ која се налазе испред летописа прве групе, и друго, изводи из другог Сказанија који се у разним облицима налазе испред летописа осталих група. Прво је Сказаније препис из Хамартолове Кронике, које се налази на њену завршетку, а друго, опширније и дуже, по моме је мишљењу српска компилација израђена по грчким кроникама. Оба сам наштампао упоредо да се јасно виде једнакости и разлике међу њима (бр. 334—347). Изводе пак из другог Сказанија у осталим групама штампао сам неке одвојено, а из сасвим сличних направио сам свод, и обележио у загради шта је у ком различно (бр. 348—574). Бројеви су бележени само код васеленских сабора и догађаја српских или словенских.

Испред свега тога ставио сам заметке и изводе из летописа који су служили као грађа првим летописцима. Њих

сам наштампао двапут, прво сваки у целини ради литерарно-историјског проматрања (I.—XVII бр. 170—333), и после из догађаја о Немањићима направио сам свод и ставио испред бележака о њима у летописима (стр. 167, 168), а белешке од Душанове смрти па даље умешао сам у свод свих летописа.

Издвојио сам засебно (као што су издвојени и у летописима) прегледе турских царева, и из пет, који су постали један из другог, направио сам свод означивши опет разлике међу њима у загради, а остале сам наштампао посебно.

У додатку сам наштампао раванички летопис и, по одлуци Академије, летописачке белешке из Записа и Натписа.

У регистру су побележена сва имена лица и места под бројевима у којима се помињу; у којим белешкама их нема, ставио сам о чему су: глад, куга („смртоносије"), јака зима, трус, помрачење итд. Поред тога саставио сам и списак речи које се не налазе у Даничићеву Рјечнику из Књижевних Старина.

*

У Приступу овом издању покушао сам решити главне проблеме о постанку и развитку ове врсте наше средњевековне историске књижевности, и надам се да сам у крупним цртама и решио, остављајући млађима да та питања детаљније разрађују, јер ја сам већ у годинама и јамачно нећу више доспети да се на овај посао и по трећи пут враћам. Нека буде од мене доста и ово оволико.

У Београду
о новој 1927-ој години. Љуб. Стојановић.

Приступ

Родослови и Летописи.

Све до Ил. Руварца није се правила разлика између родослова и летописа. Шафарик их зове „кратки српски летописи (kurze serbische Annalen), и ређа их: копорињски, сеченички, карловачки (родослов), Давидовићев итд. (Gesch. d. südsl. Literatur III 245). — И Јагић их све зове летописима (Annalen). Али је он први покушао да их класификује поделивши их на две групе: старију, у коју ставља копорињски летопис и њему сличне, и млађу, у коју ставља све остале и летописе и родослове. Пошто је рекао у чему се те две групе разликују једна од друге, додаје да млађа група чини *једну* целину само према старијој, „али тиме не велим да су сви њени текстови постали из једног оригинала. ....Они су међу собом толико испреплетани да се ја не могу упуштати у истраживање њихова стабла и разгранавања“. О времену постанка рекао је да је старија група постала пред крај XIV, а млађа не пре половине XV века, а обе као додатак некоме преведеноме изводу Светске Историје (Archiv II, 51—68). — Ст. Новаковић, издајући загрепски родослов, а наведевши те Јагићеве речи, вели: „Наш *Родослов* припада томе другом, познијем облику *пространога летописа*“ (Starine IX, 63). И њему је дакле и родослов летопис и то пространи млађи за разлику од пространог старијег као што је н. пр. копорињски. — Ил. Руварац (О кнезу Лазару 237—39) је издвојио родослове од летописа, а летописе поделио на „*покушаје*“ да се састави летопис (као што је копорињски и др.) и *праве* летописе (као што је сеченички и др.) — С. Томић пишући о родословима и летописима (Просв. Гласник 1888) о класификацији не каже ништа ново, већ само наводи шта су горња тројица рекли. Он у родослове убраја и компилације друге половине XVIII века (као што је Троношки летопис и др.), што је засебан рад, који је рађен и по родословима и по

летописима, и по народној традицији и по руском преводу Орбинија тако да управо и не долази у овај ред старе књижевности већ готово у нову.

I

Родослови

1. Попис текстова.

Досад познатих и издатих родослова има десет. По времену постанка њихова данашњега текста или по времену постанка рукописа у коме се налазе могу се овако поређати:

1. *Константинов.* (конст.) — Константин Философ пишући 1431 године Житије деспота Стефана, у 14, 15 и 16 глави излаже родослов Немањин и његових синова Стевана и Вукана до деспота Стевана. То Житије издао је по рук. Одеске унив. библ. српске редакције Јагић (у Гл. С. Уч. Др. XLII, 223), а по руским, краћим редакцијама А. Попов (у Изборнику, стр. 92) по рукоп. Тројицко-Сергијевско Лавре, а J. Шафарик (у Гл. Срп. Уч. Др. XXVIII, 363) по рук. Одес. унив. библ.

Овај исти родослов, овакав какав је у целини (с једним важним отступањем), налази се и у једном руском хронографу прве редакције (у рук. Толстојевом у Петр. публ. библ. Л. Т. IV, 143), а у осталих десет, колико их је А. Попов упоређивао, скраћен је (Обзоръ Хронографовъ русской редакцiи, I, 96, 193—195).

2. *Руварчев.* (рув.) — У рук. Карл. патр. библиотеке бр. 175. Он допире до у XVI век, и састављен је за владе Ивана Грозног (1533—1584), јер се на њега велике наде полажу (дакле био је жив. — бр. 100.) Рукопис пак писан је између 1712—1725, јер се у списку патријараха, који је иза родослова, помиње Мојсије Петровић који је у овим годинама патријарховао. Иза патријараха је млађи летопис. Све троје сам издао у Споменику III, 105 и 123.

Исти овакав родослов (можда баш из овога рукописа и преписан) има и у Милорадовићеву Зборнику који је описао и цео родослов издао П. Ровински у Лет. М. С. 181, 64. Разлике су минималне, језик мало више посрбљен, и понека реч изостављена.

3. *Карловачки* (карл.) — Овај се текст налази у једном рукопису Карл. патријарш. библиотеке, и издао га је П. Шафарик у својим Památkama V одељ. стр. 55. Он допире до одласка владике Максима после смрти брата му деспота Јована у Влашку војводи Радулу. Како је брат му умро 10 децембра 1501, а Радул владао до 1508 г. то би и овај родослов, првобитно могао бити написан између ових година. Руварац га и ставља између 1501 и 1520 године (о Кнезу Лазару, 238). Али у њему има нешто што га, у овом облику какав је сад, помиче чак на крај треће четвртине XVI века. Наиме, описујући призренску цркву св. Арханђела, писац вели како тамошњи људи говоре „да призренске цркве патос, дечанска црква, *пећка преврата,* бањско злато и ресавско писаније нигде се не налазе" (бр. 22). Међутим, ако је савремен натпис више северних врата Пећке цркве (Зап. и Натп. 6310), препрату је подигао и пописао патријарх Макарије године 7070 (1561) сунчаног круга 28, а месечева 5, индикта 9, златног броја 8, темеља 28, месеца септембра 8, и та реч је могла постати после њена грађења, па, дакле, и писање овог родослова. Рекох ако је натпис *савремен,* јер паскални елементи 7070 године били су сунчев круг 14, месечев 2, златни број 5, темељи 22, и индикат 5, а горе поменути паскални елементи одговарају години 7168 (1659), па да не буде ове године и натпис написан, а година 7070 из доба Макаријева стављена је или по традицији или по неком другом податку. Али било једно било друго, факт да је њу подигао Макарије (1557—1573) не долази, мислим, у питање, и према томе и оне речи пишчеве о њој, и писање родослова, могли су постати после њена грађења.

4. *Врхобрезнички.* (врх.) — Рукопис Прашког Музеја бр. 29. То је хронограф коме је на крају додат овај родослов, за њим старији па млађи летопис. Писао га је познати писац инок Гаврил 1650 године у ман. Врхобрезници код Плеваља. Он сам вели да се много потрудио сабирајући од разних летописаца. И у хронографу и у овом родослову и у летописима види се да Гаврило није просто преписивао, већ да је збиља „састављао" дајући саставима своју редакцију. Почетак родослова штампао је Шафарик у Památkama V, 56, а завршетак и оба летописа издао сам у Споменику III, стр. 99, 98 и 150.

5. *Пајсијев.* (пајс.) — Патријарх Пајсије састављајући Житије цара Уроша унео је неки родослов као увод пред

опис владе Душанове и Урошеве. И ако није преписан цео, опет оно што је (до Душана) није много мењано, и доста се слаже са загрепским текстом. Како је Житије писано 1642 г. то је рукопис родослова из кога је Пајсије исписивао у Житије свакојако старији, али ништа ближе одредити не можемо. Издао га је Ил. Руварац у Летопису Мат. Срп. књ. 150 стр. 77. Али су листови с којих је слагач слагао испреметани, те треба са стр. 79 врсте 19 после речи **Зєтоу сь градови** прећи на стр. 80 вр. 17 и наставити: **и (от) равна пилота оба**... до вр. 14 на стр. 81 до речи: **и бысть трєти архїєпископь**, па се вратити на стр. 79 и наставити: **и ѥсть вь великои цркькви**... А на стр. 80 после речи у вр. 16—17: **и Константина** прећи на стр. 81 вр. 24 и наставити: **Стєфань Дєчански роди**... итд.

О осталим рукописима не можемо ближе одредити ни кад су они постали ни родослови у њима.

6. *Загрепски.* (загр.) — У рук. XVII века Југосл. Академије бр. 501, о коме говори Јагић у Književniku III 121, има један родослов који је издао Ст. Новаковић у Starinama IX, 71. И он допире до деспота Стевана као и Константинов. После родослова има летопис, управо покушај да се састави летопис, и о њему ће бити говора ниже у изворима летописним.

Други исправнији текст овога родослова био је у неком великом рукопису од кога се очувао само један лист на коме је почетак овог родослова. Тај је лист послао Новаковићу Ил. Руварац, и он га је наштампао у Starinama X, 174, и по њему је овде наштампан почетак. — Трећи текст налази се у рук. проф. г. Душана Д. Вуксана који је био љубазан да ми пошље препис, али ми је стигао кад је текст родослова био већ наштампан. Он се разликује од загр. у овоме.

После бр. 13 има овај уметак: **Сынь жє великаго жоупана Нєманѥ Вькгь, брать прьвовєнчаномоу кралю Стєфаноу и свєтомоу Саввѣ прьвомоу архїєпископоу срьбскомоу, сьи жє велики кнєзь Вькгь роди Стєфана великаго кнєза самодрьжавнаго вьсєхь срьбскїихь зємль и поморскїихь и хльмскїихь. Стєфань жє бысть всакими добродєтєлми оукрашєнь благонравиа и кротькихь посовє родоу хрїстїанскомоу сьздавь многокрасноую црькгь всакими православними знамєньми оукрашєноую вь имє оуспєнїа прѣсвєтиє богородицє оу Морачи вь лоуци глаголємиє Бєрисимли вь оупокоєнїє мощємь єго, и тоу почиваєть нєврєдимь и до нинѣ мощи свєтїє.**

Оно место о синовима Првовенчанога (бр. 14) које је у загр. покварено гласи: **Бладиславь и Стефань, Предиславь. Последни свещеничьскыи чинь вьсприеть и нарицаеть се.....**

После тога има о Владиславу ово: **Бладиславь сьзда црьковь при реце Милешеви вь име вьзнесеніа господнıа вь оупокоеніе мощемь светаго Саве, и тоу прѣбиваеть невредимь свети Сава и до нинıа.**

О деци Стевана Дечанског (бр. 21) има још: **и Симеоwнь и прьва дащи его Єлача, втора же Теwдора,** као у пајс. тексту.

Друга грана Немањина (бр .25) према загр. гласи: **Сынь же великаго кнеза Блька роди сына Дмитра.... Сьи же роди сыни и дащери: прьви сынь его Блатько велики кнезь. Сь же роди сыни и дащери: ·а· дащи..... Єvгеніа монахіа, и сіа роди.....**

Изгубљен је један лист (или два) где се говори о сукобу Константинову с Максентијем до доношења знамења у Цариград (бр. 4 и 5). Иначе се текст слаже са загр. сем неколика места где преписивач није разумео оригинал и правио погрешке.

7. *Пејатовићев.* (пејат.) — У рук. XVII века Нар. Библ. бр. 631 (штам. Катал. бр. 478), који је пре био својина Ат. Пејатовића, има један родослов који је он издао у Споменику XXXVIII, 123.

8. *Ћоровићев.* (ћор.) — У рук. краја XVII или почетка XVIII века Југосл. Академије (III а 43; пре бр· 707): издао га Влад. Ћоровић у Споменику LXVI, 237.

9. *Хаџи-Јорданов.* (јорд.) — У рук. XVI—XVII века Нар Библ. бр. 312 (штамп. Катал. бр. 471), који сам издао, заједно с летописом који се непосредно иза њега продужује у Starinama XIII, 173.

10. *Новаковићев* (нов.) — Налази се на једном од четири листића неког већег рукописа нађена у Старој Србији и послата Ст. Новаковићу који га је објавио у Starinama IX, 89

2. Време постанка.

За одређивање времена постанка родослова имамо утврђену једну годину после које није могао постати. То је година 1430/31, када је Константин Философ написао Житије деспота Стевана и у њему у 14, 15 и 16 глави родослов који по њему зовемо Константинов. Ја бих рекао да се његов постанак може помаћи још бар за неколико година уназад, а из овог разлога.

Родослови се по обиму деле на опширне, у које долазе карл. загр. пајс. врх.-и пејат., и кратке, у које долазе остали. Константинов долази међу кратке. Први и други одељак у њему има свега петнаест врста (у другима још мање), док је у опширнима много пространији. Само су две могућности постанка ове разлике: или је Константин прво написао ове одељке овако кратко, па их неко доцније проширио; или су прво били написани опширно, (пре г. 1431), па Константин из њих направио извод и унео у Житије Деспотово. Руварац је, истина, рекао: „Из 14, 15 и 16 главе у животу деспота Стефана од Константина Философа поникли су родослови; или друкчије: те три главе у житију списаном г. 1430/31 *костур су и основа* нашим родословима или и историографији нашој средовечкој у родословном облику“ (О кн. Лазару 237), што ће рећи да су опширни родослови постали доцније проширивањем Константинова. Али он не наводи никакве разлоге који су га до тога закључка довели. Мени се пак чини да је било баш обратно, а из овог разлога.

Наши стари преписивачи преписујући какав текст, ако га не препишу од речи до речи, они га или препричају својим речима и тиме га обично скрате, или поједина места просто прескоче, или узму понешто из другог ког текста о истој ствари, па то или просто уметну, или са својим текстом саставе, те постане један опширнији текст. Таких примера има доста и у ових родослова, а нарочито у летописа. Ниже ћу показати да и у Константина и у опширним текстовима има места узетих из Зонаре. Ако би сад узели да је прво постао Константинов кратки текст, па после опширни, а и једно и друго вађено из Зонаре, значило би да је овај посао двапут рађен, а то ми се не чини нимало вероватно. Много ми се вероватније чини да је посао рађен само једном, и то опширно, па је Константин из њега направио кратак извод и унео у Житије Деспотово. На тај начин родослов би био постао пре 1431 године, негде у првој четвртини XV века за владе Деспотове.

И Новаковић је рекао да је родослов „постао у XV веку, и то не касније од прве четвртине његове, ако не у самом почетку“ (Starine IX, 65). Тај закључак извео је посредно доказујући да је загр. текст најближи оригиналу. Ту старину загр. текста видео је у томе што се у њему Ликиније још не зове Србином, већ тек у Константинову, и по томе је за-

кључио да је постао пре 1431 г. До те погрешне аргументације дошао је овим путем. Тражећи извор онога што је страно у загр. тексту (т. ј. у првом одељку), чинило му се да је писац имао пред очима највише Зонару. (И Јагић је, уосталом, обратио пажњу на српство Ликинијево у летописима и у Зонари). Од словенског превода Зонаре имао је пред собом Паралипомен (од г. 1408 у познијем руском препису у рук. Волоколамског Јосифова манастира изданом у Москов. Чтенијама 1847, 1), и цитате из пуног Зонаре (у Попова. Обзр. Хрногр. из рукоп. Ундољског из XVIII века), и обоје је поредио с грчким оригиналом и талијанским преводом. Од родослова били су тад издани карловачки цео, из врхобрезничког први одељак и Константинов у Житију Деспотову. Нашавши да оба слов. текста Зонаре зову Даке Србима, а не и оригинал, даље, да млађи рук. Ундољског Србином зове и Ликинија, као и Константинов, карл. и врхобр. родослов, а не зову га тако ни старији рук., Паралипомен, ни загр. родослов, поставио је овај хронолошки ред: а) препис Зонаре и идентификовање старе географије и етнографије наших и околних земаља са Србима и тадашњом географијом и етнографијом; б) загрепски Родослов; в) Живот деспота Стевана од Константина, у коме је Ликиније већ Србин, што у горе поменута два дела још није; г) продирање Ликинијева „српства" у потоње време и у она оба пвашња дела, као што то у познијим преписима видимо (рук. Ундољског, и карлов. и врхобр. род.) „А све се то у целини добро слаже с претпоставком, да је" загреб. родослов „исписиван из рукописа врло блиска оригиналу, и да се на ономе чиме се" он „сад свршује, имао свршивати и првобитни облик тога родослова. Потоњи су преписивачи, наравно, скраћивали, додавали итд. али већ није тешко првашњи облик ако не успоставити, а оно познати" (Starine IX, 69 –70). Али се ова аргументација не може више одржати. Ми сад знамо још за родослов пајс., и у целини родосл. врхобр. о којима се такође мора водити рачуна. Даље знамо још за три рукописа Зонарина, карловачке патр. библиотеке по исписима Качановског (у Starinama XIV, 129[1]) и даље) из којих се види да и он назива Ликинија

[1]) Качановски вели да је те исписе извадио из рук. који се чува у Београду, али како рукописа Зонариног нема и није га било ни у Нар. Библ. ни у Библ. Академије наука (а сумњам да га је било и у којој другој), и како се његови исписи по моме поређењу потпуно

Србином. С тим се исписима потпуно слаже и бечки рук. Зонаре (Споменик III, 206), и Паралипомен Крушедолске библ. (Опис рукоп. С. Петковића, 222), а то ће рећи да се у свима рукописима и Зонаре и Паралипомена Ликиније назива Србином. Што то није и у Парал. Волоколамском, то је погрешка руског преписивача, који у место да напише: и **Лїкїнїє же бѣ родωмь Ѳрьбинь, бѣ же зеть велїкомꙋ Константинꙋ, имы сестрꙋ его**, прескочио је од првога **же** на речи после другога **же** и написао: **Ликинїє же зеть великомꙋ Конст҄ан'тинꙋ**.... а то се преписивачима (као и штампарским слагачима) често дешава. Да је заиста тако било, види се по томе што му је реченица остала крња, без глагола. Кад се тако у Ликинијеву српству слажу сви текстови Зонаре и сви родослови сем загр., мора се претпоставити да је то било и у првобитном тексту, и у загр. случајно испало (или намерно изостављено). Неће бити тачно ни оно што Љ. Ковачевић вели да су две могућности довођења Немањина порекла од Ликинија и сестре Константинове: или је то Константинова комбинација или је он то затекао у Србији као готово мишљење. „Ја бих — вели — пре рекао, да је Константин затекао у Србији утврђено мишљење о пореклу Немањину од „Србина“ Ликинија и сестре цара Константина, које он, као странац, није хтео, а можда ни смео да одбаци“. (Глас С. К. Ак. LVIII, стр. 37, 38). Ликинија је раније начинио Србином словенски преводилац Зонаре (при крају прве половине XIV века), као што је и Даке и њихова вођу Декевала: **Воинствова же Траїань на Дакы, сирѣчь на Ѳрьблє...; Траїань.... побѣди Ѳрьблє; господинь же срьбскы Декевалъ ωтьчаїав се, закла се самь** итд. још на неколико места, и то у сва три рук. Зонаре и у оба Паралипомена. Исто тако мало је вероватно да је у народу било икад успомене на Ликинија, јер што се у народу зна за цара Константина, то је ушло из црквене књижевности, а одатле можда и врло помућена успомена на цара Дукљана или Дуклијана.

3. Текстови међу собом и према првобитном.

Карактеристично је да се од десет досад познатих родослова седам налазе само у по једном препису; рув. се на-

---

слажу са карлов. текстом не само у речима него и у правопису, то ја мислим да се Качан. урећујући за штампу своје белешке помео и назвао га београдским рукописом.

лази у два преписа и несумњиво је други преписан из првог; од загр. има одломак (почетак) у неком другом рукопису, и једнак је са загр., а у другом рук. има неких измена према загр.; Конст. је из Житија унесен у руске хронографе. Свих десет претстављају, више мање, различне редакције, али им је језгро садржине, о прецима и потомцима Немањиним, у свима једно исто, тако да се као несумњиво може узети да су сви потекли из једног оригинала. Али самим тим што се међу собом толико разликују, јасно је да ниједан собом не претставља првобитни текст. Сви су они прекрајани тиме што су или скраћивани изостављањем понечега или сажимањем у краће, или попуњавањем другим чим чега у првобитном тексту није било. Зато, да би се успоставио првобитни облик, потребно је извршити међусобно поређење *свих* текстова те видети шта је у ком изостављено или скраћено, и излучити оно што је додато. Може бити да је нешто изостављено у свима текстовима, и то ће нам остати непознато. Зато и за слику која ће се тако добити не може се рећи да ће бити потпуно верна оригиналу, али ће бити врло приближна, онака, отприлике, као кад би се по деци сликали родитељи.

Садржина родослова може се поделити у ова четири неједнака одељка: I о римским царевима пре Константина Великог, о њему и о царевима савременицима му (бр. 1—6); II о пореклу Немањину, о њему и о браћи и синовима му (бр. 7—13); III о потомцима сина му Стевана (бр. 14—24) и IV о потомцима сина му Вукана (бр. 25). Први и други одељак готово су подједнаки и заузимају нешто више од осам десетина целога текста; трећи и четврти непуне две десетине; нарочито је кратак четврти, заузима једну трећину трећег.

I. Кад се текст првог одељка упоредо прегледа у свима родословима који га имају, добија се утисак да је он у оригиналу био опширан, али да га ниједан преписач није у целини преписао, већ је сваки (непосредно из оригинала, или посредно из млађих преписа) вадио из њега оно што му се свидело, а изостављао или сажимао оно што му се чинило мање важно. Не бих могао рећи да је што додавано, и према томе вероватно је да је у оригиналу било све чега сад има ма само у једном препису, нарочито ако се то налази и у Зонариној кроници или његову Паралипомену. Не може се рећи ни да су се преписачи верно држали оригиналног текста,

јер има грубих пограшака, кварења и збрке, ни да су се у свему држали реда излагања који је био у оригиналу.

Почетак (бр. 1) гласи: „Глагољут истини списатеље јако Лики(ни)ју Србину бити родом, Јелину мудрованијем, и вса српска идолу служаше Дагону, от суду и Дагони и Даки именујут се; от Сера же Србље". Ово има само у карл., а ја бих рекао да је било и у оригиналу, јер се згоднијим речима, којима се ауторитетом „истиних списатеља" (а у самој ствари — као што ће се ниже видети — ауторитетом Зонарина преводиоца) утврђује истоветност Дака и Срба и Ликинија као Србина, није могао почети спис коме је главни задатак и био да *Србина* Немању доведе у сродство с првим хришћанским царем преко зета му *Србина* Ликинија. Ако је то преписивачев дометак, може му се само честитати.

Бр. 2. *О римским царевима пред Константином.* Карл.: у она мучитељска времена владаше Диоклитијан „родом од Зете" (јамачно по сличности имена Диоклитије, Дукље, као и у нар. традицији „цар Дуклијан") западом к Риму и др., Максимијан Јеркулије истоком Јеладом и др., Конста Зелени Вретанијом к северу и др.; даље, о њихову сродству по женама и о синовима Константиновим. Пошто су се Диоклитијан и Максимијан, побивши на хиљаде мученика, одрекли власти и „в простом житији устројили се", пријемници су им били Максентије у Риму и Галерије Максимијан на истоку, које је оборио Константин. Ликиније се још не помиње. — У Конст. (бр. 37), где је цео први одељак сажет у десетак врста, почиње се Констом Зеленим и његовим царовањем на северу у Вретанији и др., даље, о одрицању власти Диоклитијана и Максентија, и њихову „житији в простих", и њиховим пријемницима исто као и у Карл. О Констину царовању у Вретанији има и у Зонаре на два места (Паралит. 83 и 86, и у Карл. тексту). У Конст. има и још један детаљ, наиме да је цар Константин био „у талствје" у Максентија, што има и у Зонаре: „даст јего Галерију талца (у Парал. „талника") утвержденија ради и љубве". И јамачно је све то било и у првој редакцији. — У загр. и пајс. само завршетак, краће и друкчије: у она мучитељска времена царовао је у Риму Максентије (у пајс. Максимијан!), на истоку Гал Максимијан, а по среди Ликиније северним и западним странама. Пајс. још додаје: „јеже Србин јест". То је све несумњиво доцнија прерада. У осталим текстовима овога и нема.

Бр. 3. *Пропаст Максентијева.* У загр. почиње похвалом Константину: „Васијавает благораслна вјетв от корене благочастива велми, просијавшому у вери благочастивој првому и великому ва християнех цару Константину“. Присвоји себи цара Ликинија (не вели да је Србин) и да му за жену сестру своју Константију. „Тада господ господствујуштих и цар царствујуштих вседржителном својом десницом вручајет скиптро царства великому цару Константину, овоме просијавшу, благочастивоі лози *од корена и племена рашкога господства и сродства Августа ћесара, при коме се телесно роди господ наш Исус Христос. Би од рождаства Христова до благочастивог цара Константина 340 година*“. (Ово истичем зато што су неки млађи летописи ово, мало измењено, пренели на Немању, о чему ће ниже код летописа бити говора). Даље описује какав је био Константин, и кад је још дететом примио престо, одмах је полетео на стрица свог Максентија у Рим. Овај му се одупре надајући на бесе своје лукаве и хвалећи се множином тисућа својих војника и многим лађама, и пређе реку Тивер. При судару Константин се веома охрабри „знамењем на небу јављеног часног крста од пресветих звезда и гласом чувшим се у ваздуху: царе Константине, овом потпором побеђуј враге своје“. Тад ишчезоше сви беси Максентијеви и сва сила његова би побеђена. Војници Константинови исекоше многе тисуће војника, други побегоше и покорише се цару Константину. Максентије побеже ка своме граду, али кад је био на мосту, овај се провали и он се утопи у реци. — У карл. нема похвале Константину, већ се почиње да је Константин по смрти очевој примио царство и да га је отац још за живота поставио царем, и браћу му ћесарима; да је присвојио себи Ликинија цара српског и дао му сестру. Даље се описује судар с Максентијем и Константинова победа, али има и разлика. По карл. Константина су позвали Римљани да их ослободи мучења Максентијева, и после победе била је у Риму велика радост, чега у загр. нема. У карл. опет нема о појави звезде и гласу у ваздуху. Јамачно је у оригиналу било опширно о свему, па су преписивачи на разне начине направили изводе. Али свакојако су оба ова текста ближа оригиналу него остали. — У пајс. похвала Константину је скраћена; у врх. је нема никако. Судар с Максентијем у пајс. је врло кратак и вели да је био „у странама витиниским“. У врх., који се овим и почиње,

Константин се дигао „о галијах бретаниских“ на Максентија Јеркулија (!), победио га. и узео Рим. Царствујући у њему имао је бољарина неког Србина именом Ликинија, и дао му сестру. У оба је јамачно скраћен и покварен извод. У осталим родословима нема о томе ништа.

Бр. 4. *Пропаст Максимијанова.* У загр. Чувши то Гал Максимијан диже се на царство Максентијево и на Константина. Овај имајући са собом зета цара Ликијина полети на њ, и сударе се у странама витиниским. Војници Константинови исеку многе тисуће војнике Максимијанових, а он у борби буде збачен с коња. Уплашивши се, збаци с главе царски венац (у карл. царску багреницу), и бежећи од села до села дође у неком селу у неку кућу и изнемогавши, падне. Из уста му стане излазити огњени пламен, а по свима удовима стану киптети црви; очи му искочише од многе љутости, и сконча се. Тада по целој земљи преста мучитељство. — У врх. који о Максентију говори врло укратко, о Максимијану је опширан и готово у свему једнак са загр. —. У карл. исто тако само не описује борбу, и место царског венца каже царску багреницу. — У пајс. је кратак извод по загр. тексту. Вероватно је загр. текст најближи оригиналу. — У пејат. је бр. 2, 3 и 4 сажет у овоме (бр. 40): Константин, победивши Максентија и Максимијана, „обрете“ Ликинија, који је царовао на северним странама и био од царског колена, унук Олимпијаде, матере Александра Македонског. Зато што му је много „храбровао“ при Константину, заволи га и постави га царем у Риму. С Константијом роди Бела Уроша. — И у конст. сажета су сва три бр. у ово: Конста је имао три сина: Константина, Константија и Консту, и кћер Константију, коју Константин да Ликинију, и одели му чест грчке земље, јер га „послушаше на мучитељско разрушеније и способствоваше. Овај Ликиниј беше далматински господин родом Србин“. (бр. 37). У осталима нема ништа.

Бр. 5. *Ликиније мучи хришћане.* Загр. Константин постави Ликинија за цара у Риму и над целим западом, а сам цароваше у источним странама. Ликиније се брзо „преложи на идолослуженије“, и стане мучити хришћане. Цар Константин са својом матером дође у Визант, и украси га и утврди и назва својим именом, Цариград Константинов. Посла матер своју у Јерусалим да тражи Христов крст, и она нашавши га, донесе у Цариград с преславним знамењима. Константија

сестра Константинова роди сина с белим власима и назваше га Бела Урош, и кћерку Филонофију, у крштењу названу Ирину. Ову часну и добропобедну мученицу изведоше из куле трапезариске, и отац је Ликиније нуђаше да се уда. Она не хтеде, омрзну оца, одрече се свих богова његових, и оневести се жениху господу Христу. Отац је поче мучити и нареди да се изведе на народно позориште, где би прикована за кола да је прегазе и да тако умре. Ликиније стајаше у народу, и један коњ отрже се од кола и полете на Ликинија, отрже му десну руку, и цар оста као мртав. Народ откова Ирину говорећи јој, ходи, дево, да видиш умрла оца. Она узевши руку цареву, положи је где је била, и створи га здрава. Ова добропобедна мученица Христова створи многа знамења и чудеса у граду Дамасиском, Калиничком, и Магдалину, од кога је Марија Магдаљанка; приведе у веру Христову 130 хиљада. — У пајс. слично, али у врло кратком изводу. Не описује се опширно мучење Иринино као ни у осталима, *Не каже се да је Констанција родила Бела Уроша, већ „синове и кћери"*. — У карл. и врх. исто тако кратко, али мало различно. У оба је Константин поставио Ликинија царем у Никомидији, и у оба се говори укратко о Ирини. У врх. се говори о Бела Урошу као и у загр. *(а у карл. тога нема)*, и у њему се не говори о подизању Византије. У карл. се каже да је Ликиније мучио свете Теодоре и Ирину, а пре тога Јермила и Стратоника и друге многе „у Дагони близу Истра". — У пејат. (бр. 40), да је Ликиније постављен у Риму (а Константин био на истоку), да му је Констанција родила Бела Уроша, да је стао мучити хришћане и своју кћер Филонофију — Ирину. „Потом начет на самодршца ков ставити и воздвиже воје на њ". — Све, као што се види, још краће. У осталима нема ништа. — Како се јасно види да је пајс. кратак извод из загр., то је врло вероватно да је загр. текст најближи првобитном.

Бр. 6. *Смрт Ликинијева.* У свих пет готово подједнако само у пејат. (бр. 40) мучио је „Јермолаја" и Стратоника „при реци Истру у Београду" пре него га је Константин преселио у Солун, а у карл. о њима не говори јер је раније речено, и додаје на завршетку „и преста гоњење", што је у другима у бр. 4. Јамачно је овде најмање мењан првобитни текст. У осталима нема ништа.

II. — *Бела Урош, синови му и унуци.* — Бр 7. Загр. и врх. Видевши то син му Бела Урош уплаши се и побегне у Захумље,

ожени се ћерком францаског краља Аном и роди Техомила и Чудомила. Они подигну храм св. првомученику Стевану у Древима. Тамошњи људи назову из потсмеха Техомила попом а Чедомила епископом. Тахомил (узме ћерку чешког краља, *врх)* роди Завиду, Срацимира, Првослава и Стевана Немању. — Тако и у пајс. сем почетка, који је друкчији. — У карл. се први пут сад помиње Бела Урош, „иже от сестри цареви Константије", остало исто само мало краће. — У пејат. (бр. 42) побегла је Константија са сином. Бела Урошева жена звала се Катарина, а Техомилова је била сестра „фарватског" краља Званимира. Остало исто. — У конст. само: Бела Урош роди Техомила, Техомил светог Симеона (бр. 38). — Ђоров. са овим почиње: Бела Урош би изгнан бугарским царем и прибеже у Зету, и тамо роди Техомила а Техомил Стевана Немању, који је свети Симеон" (бр. 69). — Рув. се почиње (бр. 79) „Првеје убо корен лопатоју слова откопавше, и от корене древо васем покажем и сладост плода словом представим откуду бист велики господар српски Стефан Немања", (Тако се почиње „родослов српских деспота" у руским хронографима из којих је ово и узето). Константинова кћер (!) беше за Ликинијем, од ње роди Ликиније Бела Уроша „краља иже бист васеи немецкој земљи краљ". Ликиније роди Техомила, Техомил Стевана Немању. — Нов. почиње (бр. 101—03): Константин имађаше сестру Константију, и даде је Ликинију, и роди с њом Бела Уроша. Бела Урош роди Техомила и Чудомила, Чудомил Завиду, Срацимира, Првослава и Стевана Немању. — Јорд. (бр. 112) почиње иређа имена обратно: св Симеона роди Техомил, а Техомила Бело Урош; Урош би син Ликинијев од сестре Константинове.

Тако је, ето, по свима родословима (сем пајс.) Немања праунук Константинов по сестри му иако их раставља 800 година! То им је силно убијало вредност а нарочито Константину Философу, и чудило се како је он тако што могао написати. Нико није посумњао да ту не буде каква кварења од доцнијих преписивача, зато што је тако у свима, па и у његову Житију Деспотову у иначе врло добром српском препису и у оба досад издана руска (Глас. С. Уч. Друштва XXVIII, 363 и Изборникъ статей унесених у руске хронографе. Москва 1869, 92). А нико опет није обратио пажњу на то да се овај Константинов родослов, цео, од почетка до

краја, налази и у једном од једанаест руских хронографа прве редакције (колико их је А. Попов упоређивао), и за који држи да је у томе ближи од осталих првобитном облику хронографа. Не сличност већ једнакост је толика да не може бити никакве сумње е је у њ унесен с друге које стране, а његовим се текстом на три места исправља Константинов како нам је досад познат у Житију. 1) У Константина стоји (бр. 38) да је Конста (Зелени) имао три сина, Константина, Константија и Консту. Очевидна погрешка, јер су се тако звали Константинови синови, којима је оставио царство. У хронографу пак стоји; „Се Конста Зеленiи роди три сыны, великако Кон'стантина, Iанавилиана и Далматина". У Паралипомену (стр. 83), одакле је ово и извађено, стоји да му је Константин био од прве жене, а од друге, Теодоре, ћерке Максимијана Јеркулија, да је имао друга два сина, „Кон'стантина глаголемаго Анавалиана и Кон'стантїа"; у карл. пак род. (бр. 2), да је од Теодоре, кћери Јеркулијеве имао Гала и Далматија, а од Јелене Великога Константина. — Да ли је то место у првобитном родослову гласило као у конст. (по бољем тексту у хронографу) или као у карл. тексту, или још како друкчије, не знамо. На ову трећу могућност наводи нас једно место у неким млађим летописима. У софиском другом, реметском, Васићеву и подгоричком каже се да је Немања био „праунук Константије *сестре* великога цара Константина Зеленог од *кћери Клавдијеве*". Летопишчева је јамачно погрешка *сестре* место *кћери*, а да је *кћи* Клавдијева била жена Константина Зеленог несумњиво је узео из неког родослова, јер у свима летописима у којима се опширније говори о Немањи, све је из родослова. У томе случају ово не би било по Зонари, већ по неком житију цара Константина. У прологу Нар. Библ. (бр. 686, шт. катал. бр. 386) каже се да је Константин био син Константина Зеленог „**и Єлены чъстныє, ибо Конста бѣше ѿ дъщерє Клав'дїєвы**". — 2) У Конст. стоји: (бр. 38): „Овај Ликиније беше далматински господин, родом Србин, и роди од Константије сина Бела Уроша, а Бела Урош роди Техомила; у хрон. пак: „Бѧше же сеи Ликинiи далматскiи господинъ родомъ Сербинъ, и роди ѿ Константiи *сына*, ѿ *негоже по колѣномъ их мнози изыдоша, даже и до Бѣлоуроша*, иже роди Тѣхомила". — И напослетку 3), завршетак у Конст. гласи (бр. 39): „Исаавь бо, рече, роди Рагоуила... итд.; а у хрон.: „Исав *бѣ сынъ Iсааковъ, брат же Iаковль, вънукъ же*

Авраамль, роди Рагоуила... итд. (А. Поповъ, Обзоръ хронографовъ Москва 1866, I, 189, 192, 193).

Да ово нису исправке и допуне руског преписивача, који је све остало верно преписао, не треба доказивати, утолико мање, што је нешто слично било и у опширном родослову који је постао пре Константинова. То је очувано у пајс., где стоји (бр. 7) да је *син* Ликинијев побегао „в готскују земљу, *и тамо пожив, и роди сина по роду и по колену. И отуду преселник бив в српскују землу, и роди сина*, и нарекоше име јему Бела Урош". Ја ово разумем тако да се од синова сина Ликинијева у готској земљи изродило више пасова, и да се један од потомака доселио у српску земљу и родио Бела Уроша. А тако је, рекао бих, разумевао и Пајсије, јер понављајући, после једног уметка, родослов по други пут, вели (бр. 26): „И роди Ликиније сини и дштери *по роду и колену и до Бела Уроша*, јакоже и прежде сказахом". А да Пајсијев текст води порекло од неког врло старог закључујем по почетку бр. 7: Сїа же видѣвши сынь его бегоуєсе, и вь страсе и оужасе и себе бегствоу вдасть... Оно бегоуєсе мислим да треба читати бегоу єсе (аорист од стсл. глагола ꙗти сѧ, имѫ сѧ), што Пајсије (или писац његова оригинала) није разумео, па поновио: и себе бегствоу вдасть.

Тако се уклања један анахронизам који је досад толико удио и родословима и Константину.

Бр. 8. *Стеван Немања.* — Карл. загр. пајс. врх. и пејат. Пошто је одрастао и познао праву веру (излажу се доста опширно догме васељенских сабора) дође у праотачаство своје рашко да наследи прадедовину, и крсти се у цркви св. апостола у Расу руком епископа Леонтија у тридесетој години. — Загр. излаже догме мало краће, а пајс. још краће; врх. и пејат. не говоре ништа. У загр. врх. каже се да је „оплчив се" дошао у Рашку, У пајс. да је прво крштен у цркви св. архистратига у латинској јереси, и после крштења у Расу почео војевати и примио „од поморске земље Зету с градовима..." итд. као у Житију Немањину од св. Саве. У пејат. (бр. 43) да је „оплчив се" око себе на Хрвате, Словине и Далматине и победивши их отишао низ Дунав и примио све градове до мора, „јаже глагољут се Кјелије", па се вратио у Рашку и крстио се у цркви св. апостола „јеју же бјеше саздал Тит апостол". — У рув. (бр. 79) само да се крстио посреди српске земље у цркви св. апостола, „еже сазда Тит

апостол, Павлов ученик, јако српска земља еште от апостол крстила се“. — У Ћоров. (бр. 69) изложено је прилично опширно цело Житије Немањино по св. Сави, па иза тога с поновљеним натписом: „о родословију српских господин“, да је Бела Урош родио Техомила, а овај Немању „иже јест свети Симеон, иже утврди православије, јереси отагна“ (бр. 70). И у руским хронографима стоји: „Сей убо Неманя утверди православіе въ своей земли, ереси отогна“ (Изборникъ 29). — У конст. нов. и јорд. нема ништа.

Затим се говори у загр. карл. пајс. врх. и пејат. о црквама које је сазидао. У свима углавном исто, али најопширније у загр. (и вероватно је тако било и у првобитном тексту), мало краће у карл., још мало краће у врх. и пејат., а најкраће у пајс. — После тога се замонашио у Студеници, отишао у Св. Гору, и подигао Хиландар. У карл. и загр. готово исто (и јамачно је тако било и у оригиналу), у врх. и пејат. мало краће. У карл. има да је тамо раније отишао св. Сава и замонашио се, што је јамачно познији додатак. — У пајс. место тога каже се да је после владања од 37 година родио три сина, Вукана, великог кнеза (на првом месту!), Стевана и Раска. — У осталима нема ништа.

Бр. 9. *Браћа Немањина зидају цркве.* — У свима опширним родословима исто с малим разликама у обиму; у кратким нема ништа.

Бр. 10. У карл. и врх. Немања, иако најмлађи међу браћом, би самодржавни господин све српске и поморске земље и Диоклитије и Далмације и Травуније и Захумља. У загр. пајс. и пејат. (бр. 45) има још цитат из Давида. Јамачно је тако било и у првобитном тексту. Кратки родослови тога немају.

Бр. 11. *Синови Немањини.* — Карл. загр. врх., а пејат. и јорд. (бр. 113) Родио с Аном Стевана, Вука и Раска. У пајс. речено раније. (бр. 46). — Конст. (бр. 38) ћоров., (бр. 70) и јорд. без имена жене му, и Рув. (бр. 79) само поименце поменут Стеван. — Нов. и једну кћер именом Влку (бр. 104).

Свети Сава. — У Карл. најопширније и најтачније. Од 17 година побегао с руским монахом у Св. Гору у м. Пантелејмон; ту се постригао, прешао у Ватопед где је дошао и отац му; подигли Хиландар. Судом и саветом цара Алексија и патријарха *постављен протом* Св. Горе, после архијепископом. Дошао у отачаство, просветио земљу, помазао брата на краљевство, уредио сав свештенички чин, поставио два-

наест епископа поименце ту и ту, и препоручио им да чувају православну веру. — У загр. мало краће: не помиње се руски монах ни ман. Пантелејмон, већ да се у Ватопеду постригао; не помиње се подизање Хиландара, а цар, патријарх и прот. Св. Горе поставили су га за архијепископа; даље као у карл. — У врх. врло укратко до постављања епископа, а даље као у карл. и загр. — Тако и у пејат. (бр. 46); патријарх је био Ђерман. У пајс. још краће; патријарх Мануил, не помиње поименце где су постављени епископи. — У јорд. (бр. 113) такође укратко и без места епископских. — У осталима нема ништа.

Бр. 12. *Венчање Стеваново.* — У загр. карл. и врх. Наредио да се сазове сабор у Жичи, венчао брата Стевана венцем краљевства и уредио сав краљевски „синклит". — У пејат. (бр. 47) украће. — У пај. бр. 11 речено само да је венчао брата на краљевство. Тако и у Конст. (бр. 38) и у јорд. (бр. 113). — Нема ништа у нов. ћор. и рув.

Бр. 13. У Карл. се говори о потомцима Вукановим, што је у свих у IV одељку, што и он укратко тамо понавља. — У загр. по Вуксанову тексту овде се вели да је Вукан родио Стевана, великог кнеза и самодршца свих српских земаља и поморских и хумских, који је сазидао храм успенија богородичина у Морачи, у луци званој Берисимли, где му и данас леже свете мошти (в. горе стр. X). И ово би требало да је у IV одељку. Обоје је јамачно у оба доцније уметнуто.

У трећем и четвртом одељку има доста доцнијих уметака и продужења. Првобитним се текстом јамачно хтело да се само поброје директни потомци Немањини од Стевана и од Вукана и само понешто рече о њиховим задужбинама као што је речено и о Немањиним и браће му. Доцнијим преписивачима, којима су били познати и летописи, то се учинило мало, па су из њих попуњавали. Нарочито је пејат. текст сав испреплетан белешкама из летописа, па су још унесене и године из млађих летописа, тако и у бр. 45, поред онога што је у бр. 10 још да се „назвао" велики жупан год. 6647 и царовао 42 године. Како се у томе међу собом не слажу, то се види да је сваки радио на своју руку. Ја ћу покушати да успоставим првобитни текст, покажем скраћења (којих није много) и издвојим уметке.

III. — *Стеванови потомци.* Бр. 14. У карл. загр. пајс. врх. и рув. (бр. 79) Стеван прововенчани краљ родио с ћерком грч-

ког цара Алексија Радослава, Владислава Стевана и Предислава. Доцније скраћено у конст. ћор. (бр. 71), нов. (бр. 105), јорд. (бр. 114) у којима се не помиње жена. Додато у пејат. (бр. 48) да се звала Марија, и из летописа да је примио владу г. 6789 царовао 42 године.

Бр. 15. У карл. и загр. Предислав се замонашио и наречен Сава други, архијепископ српски. Измењено по старијим летописима: пајс. био трећи архијепископ и до данас је у великој цркви у гробници испуштајући „благоуханије"; рув. (бр. 83) постригао се и био трећи архијепископ свој српској земљи, и његове мошти целе и нерушиме; врх. био архијепископ по св. Арсенију „ва всем подобен стрију својему св. Саве"; ћоров. (бр. 71) поревновао стрицу своме св. Сави и био трећи архијепископ по св. Арсенију; пејат. (бр. 51) био Сава други, архијепископ трећи. — Не помиње се у конст. нов. и јорд.

После Предислава дометнуто: у пајс. да је Радослав по очевој смрти био његов пријемник и да га је Сава венчао у Жичи за живота очева; у пејат. (бр. 49) да је Радослав примио после Стевана краљевство г. 6731, царовао 11 година, био бесплодан и оставио краљевство сину свога брата Драгославу; у рув. (бр. 80) да је Радослав био краљ, био „малоуман", остави краљевство и постриже се; у загр. по рукопису Вукаснову да је Владисав подигао Милешеву за упокојење моштима Савиним, где и да данас пребива невредим (стр. XI), у пејат, да је Владислав пренео св. Саву стрица свога „украд от Белграда (! ваљда од Бугара?); у рув. да је Владислав постао краљем и умро бесчедан. Мошти му цели и нерушими; положен у Милешеви, где и мошти св. Саве.

Бр 16. У карл. Стеван, син првовенчаног краља, роди сина и назва га Бела Урош. У загр. и врх. још: у име прадеда. свога „сиреч Стефан Краљ" (у врх. „сиреч Стефана Краља"). — У пејат. (бр. 49 и 50). Радослав је предао скиптар сину брата свога Драгославу, који би први Урош у име прадеда свога; и по други пут (бр. 53): по Радославу прими краљевство Драгослав, братанац му, храпави краљ, први Урош 6743 г. и царова 35 година. — И у нов. (бр. 106): Стеван роди Драгослава храпавог краља. — Све ово биће да је доцније кварење, и да је у првобитном тексту било као у конст. (бр. 38): Стеван наречен би Урош у име прадеда свога, и би храпави краљ. Тако је и у ћоров. (бр. 71). рув. (бр. 82) и јорд (бр. 113). У пајс. нема.

Бр. 17. У карл. Стеван је био први Урош и родио с Јеленом, ћерком угарског краља, Стевана краља, који је држао сремску и угарску (у загр. усорску) земљу, и Милутина; у загр. и врх. додаје се да је овај после био велики краљ Урош други, и сазидао цркву св. Стевана при реци Бањској за упокојење својим моштима. Јамачно је тако било и у првобитном тексту. — У пејат. (бр. 53) каже се да је Стеван држао „Срем и угарску земљу“ и да је отац му сазидао храм св. Тројице на реци Рашкој. — У пајс. се о томе говори мало ниже. У свима осталим само да је родио Стевана и Милутина.

Бр. 18. Само у карл. о Владиславу и како је пренео св. Саву из Трнова у Милешеву. Несумњиво познији додатак.

Бр. 19. У карл. и пајс. О смрти Првовенчаног, и како га је Сава васкрсао и постригао, али врло збуњено и нејасно. У загр. враћа се опет на Радослава да је владао 11 година, и збачен, а постављен Владислав. И то је несумњиво познији уметак. После тога да је Урош родио Милутина и Драгутина од Јелене, ћерке „франчашког“ краља, која је била „благочастива“.

Бр. 20. У загр. и врх. говори се о Милутину и Дечанском уједно. Пошто је раније речено да је Милутин сазидао св. Стевана, каже се само да је родио Константина и Стевана који је био трећи Урош, сазидао Дечане, и родио Душмана и Душану. — Може бити да је тако било и у првобитном тексту. Остали говоре о сваком посебно. У загр. тексту по рукопису Вуксанову помиње се и Симеон и две кћери Јелача и Теодора. — Карл. овде говори о цркви у Бањској, о синовима Константину и Стевану, даље, да је владао 40 година и сазидао 40 манастира; набраја десетак, и завршује да почива у Софији, где га је из Трепче пренео митрополит Силоан. Ово је несумњиво све доцније проширење. — У пејат. (бр. 54) примио краљевство 6778 г. и владао 47 година, родио Константина и Стевана и сазидао цркву у Бањској, „где не досеже његова рука милостињом и добротом!“ — У рув. (бр. 85) да је владао 42 године, родио синове, умро и мошти му „цели и нерушими“. — У пајс. конст. (бр. 39), ћоров. (бр. 78) и јорд. (бр. 116) каже се само да је родио Константина и Стевана. — У нов. (бр. 107) преписач (или слагач при штампању?) прескочио је Дечанског и синове му придао Милутину.

Бр. 21. Карл. Стеван је сазидао Дечане и опширно описује њихову лепоту; даље, о ослепљењу и повратку вида од св.

Николе, о боју на Велбужду, и о синовима му Константину (!) Душману и Душани. И ово је несумњиво доцнија прерада. — У пајс. родио Душмана и Душана. Душан умро у Цариграду, и Душман био „оцу непокорив преступајући заповеди својих родитеља; трећи син Симеон, и две кћери Јелача и Теодора. — Пејат. (бр. 55) да је примио царство 6825 г. и владао 19 година, родио Душмана, Душану, Семшу и Јелачу и сазидао Дечане. Има и један чланак из хронографа „о трпенији сего светаго краља“ (бр. 56), и после (бр. 57) да је после њега примио краљевство син му Душана, и удавио га 6844., и шта је узвикнуо пред смрт. — Рув. (бр. 86) да га је отац ослепио и св. Никола му дао очи; родио два сина, Стевана, који се венчао на царство и „предао оца удављенију“; мошти Стеванови „цели и нерушими“ у Дечанима. — Конст. (бр 33.) и јорд. (бр. 117) само да је родио Душмана и Душану. — Ћоров (бр. 74) Константин (!) роди Душмана и Душана. — Цео бр. 21 несумњиво је доцнија прерада, проширење и скраћење.

Бр. 22. Има две редакције и ја не бих могао рећи која је ближа првобитној. — У загр. и врх.: Овај Душана (врх.: Душан) би краљ, из краљевства би венчан на царство Србима Грцима и западним странама. — У конст. (бр. 33) и ћоров. (бр. 75): Овај Душана преступи пределе отаца својих и постави се самовласно цар. — У јорд. (бр. 118) мало опширније: Душан се родио 6820 и био краљ, доцније, покоривши грчке земље и преступивши пределе отаца својих, постави се „самосилијем“ цар 6554, године. — У овој другој редакцији као да се још осећа оно нерасположење против Душана које је завладало после Урошеве смрти и распада царства, и што се налази у конст., може бити да је тако нешто било и у првом родослову, па је у доцнијим преписима избачено. — У карл. је као у загр. и врх. с додатком да је подигао ман. св. Арханђела и описује се његова лепота. — У пејат. (бр. 58) да се завладао 6844, доцније „преложио име од краљевства на царство“, владао 24 године и подигао храм св. Арханђела. — У пајс. рув. и нов. нема ништа.

Бр. 23. У карл. загр. и врх. Стеван роди Уроша који би четврти Урош. — У конст. (бр. 33) Стеван роди Уроша који не имаде деце „и оста без памети лоза та“. Тако и у ћоров. (бр. 75, 76) и у јорд. (бр. 118, 119 „оста безродна“), и јамачно је тако било и у првобитном тексту. — У карл. има подуже продужење о Урошу и о Вукашину, што је несумњиво доц-

нији додатак. — У пејат. (бр. 59) сасвим друкчије и несумњиво познија прерада. — У рув. (бр. 87, 88): Стеван родио Уроша Стевана и великога кнеза Лазара. Стеван био „младоуман" и велможи га предали удављенију. — У нов. само да је Стеван родио Уроша, а у пајс. нема ништа.

Бр. 24. *Драгутинови потомци.* У карл. загр. и пејат. (бр. 60) Стеван роди с Каталином, ћерком угарског краља Владислава, Урошица и Јелисавету; у врх. с ћерком угарског краља Владислава роди Владислава Урошица и Јелисавету. Јелисавета роди Стевана, босанског бана, Инослава и Владислава; Владислав, Твртка бана и Вукића. У загр. место Вукића стоји Вукашина, а у Вуксанову рукопису, Вука. У пејат. још да је Урош млад отишао господу. — У ћоров. (бр. 77) друкчије: Стеван родио Владислава краља и Урошица, који је био толико „въ добродетелех" да му из гроба миро истиче. Стеван поставио на краљевство брата и умро 6825 г. О Јелисавети и њеним потомцима нема ништа. — У пајс., конст., рув., нов. и јорд. нема ништа.

Зато што је ова белешка написана збуњено: таст Драгутинов био је Стеван, а син му се звао Владислав, па у загр. и карл. то име придато тасту му, а син му Владислав изостављен, а у врх. оба су се звали Владислав; што је ова белешка дошла на крај, а не после Драгутина, где би јој било место; и што јој је у пејат. написано по летопису сасвим друкчије, а у осталима, нарочито у конст., никако је и нема — зато, може бити, да је није ни било у првобитном тексту, већ је доцније додата.

IV. *Потомци Вуканови.* Бр. 25. Рув. и јорд. немају овог одељка. Од осталих рекао бих да је првобитном тексту најближи загр. Син великога жупана Немање Вукан, брат Првовенчаном Краљу и Сави, велики кнез, роди Дмитра жупана, нареченог у калуђерству Давид, који сазида храм богојављења на Лиму у Бродареву и роди синове и кћери, први му син кнез Вратислав. Вратислав роди синове и кћери; први му син Вратко. Вратко роди синове и кћери; и прва му кћи Милица, наречена у калуђерству Јевђенија, роди синове и кћери, и први јој син Стеван, који би велики деспот Србима и господин обема странама Подунавља. (У врх. је Вратко родио Вратислава, а овај Милицу). Тако је и у конст. (бр. 34) и у ћоров. (бр. 78), само мало краће и не помиње се зидање цркве, а синови су Миличини: Стеван, Вук и Добривој. -- У карл.

је (§ 13) као у загр. само је Вратко родио Николу жупана и Милицу, а она (бр. 25) Стевана, Вука и Лазара (а Лазар је В. Бранк. син). — У пајс. (бр. 27) Вукан је родио Стевана, овај Вратка, Вратко Николу жупана и Кнегињу Милицу. — У пејат. (бр. 61—64) Вукан роди Дмитра и Завиду, даље као у загр. до Вратислава, а Вратислав је родио великог кнеза Вратића и Алтомана и Ксенију, Николу жупана Покрајца. Вратко Милицу, а она Лазара и Вука и пет кћери помињући сваку по имену и за ким је која била. — У нов. (бр. 109, 110) само имена: Вукан роди Дмитра и Завиду, Дмитар Вратислава, Вратислав Вратка, Вратко Милицу, Милица Стевана.

Како је родослов постао за Стеванове владе, то се, доведен до њега, морао овим и свршавати, и све што у ком још има, познији је додатак: у крал. Мара родила с Вуком Ђурђа, Лазара и Гргура, и све даље у бр. 28 - 36; у врх.: Мара родила три сина, и први је био деспот Ђурађ; у нов. (бр. 111) Завид, син Вуканов родио Ђурица, овај Младена; Младен Бранка, овај Вука, Вук Ђурђа деспота, и овај Гргура, Стевана и Лазара. Рув. и иначе овога нема, а остало (бр. 89 до 100) познија је самостална обрада.

4. Извори родослова.

У колико се по очуваним текстовима могао успоставити првобитни текст родослова, може се рећи да је писац, састављајући га, употребио Зонару, Житија светаца (Константина и Јелене и других), Житија Немањина од Стевана и Саве, Теодосијево Житије св. Саве и народне традиције свога времена. Све је он то читао и знао, али пишући као да није имао пред собом ниједног текста, већ је, по плану који је себи саставио, писао из главе, по сећању. То закључујем по томе што излаже догађаје другим редом, често друкчије, и преноси рад једне личности на другу.

У првом је одељку рекао да је Константин прво победио Максентија у Риму, па имајући са собом зета Ликинија, кога је одликовао чином ћесарства (врх.) пошао на Максентија, савладао га и на његово место у Никомидији поставио Ликинија (карл, и врх., по загр., а пајс. и пејат. поставио га је за цара у Риму) итд. Зонара (по карл. рукоп.) излаже то друкчије. Максимијан је „приопштио" на царство Ликинија, који је био Србин и зет Константинов, и оставио га у Бу-

гарима да се бори с „језицима“ који су досађивали Адрианопољу, а сам пошао у Рим на Максентија. Али бојећи се да га његови војници не предаду Максентију, врати се. После се покајао што је узео Ликинија, и почео му тајно радити о злу, па се и јавно дигне на њ; али га Ликиније победи и у бежању убије. Други веле што је био гонитељ хришћана, Бог је пустио на њега тешку рану посред бедара од које му се распадоше „близанци“ и од смрада „ускипеше и црви“. Он се покаје, и престане мучити хришћане и излечи се. Неки веле да се није излечио, већ од ране умро, „и кад умре, веле, да му изидоше црви из уста.“ — Кад је Константин примио после оца царство у Вретанији, била су још два цара Ликиније и Максентије који је држао Рим и Италију. Он је мучио хришћане, и Римљани позову Константина да их ослободи, и он пође. Константину се јави знамење крста на небесима у подне написано звездама: знаком овим побеђуј. Он направи златан крст, и заповеди да се носи пред војском. Победи Максентија. Кад је Максентије бежећи био на мосту, мост се провали и он се утопи у реци. Остадоше да царују Константин и Ликиније, и почеше један другоме завидети. Неки веле да је Ликиније наследио део Галеријев, јер му је био пријатељ, а други, да га је Константин због своје сестре и поставио ћесаром, што се борио против Максимијана, али да не мучи хришћане. Ликиније га не послуша, и Константин пође на њ с војском и победи га, па се опет измири с њим. Ликиније опет почне мучити хришћане, и Константин опет пође на њ, а он пошље своју жену да га моли, и Константин му опет опрости, и премести га у Солун. На то се побуне војсковође, и Константин нареди, те га погубе. (карл. рук. Зонаре).

Као што се види о свему овоме има говора и у родословима (бр. 3—6), али разбацано, другим редом и друкчије, онако како је писцу од читања остала слика у глави о тим догађајима.

О мученицима Ликинијевим узео је писац из Житија светаца у пролозима. У житију Јермила и Стратоника (13 јануара) стоји да их је Ликиније мучио на Дунаву у Београду. Тако и у житију Теодора Стратилата (8 февр.). Али у житију Теодора Тирона (17 февр.) каже се да је мучен при цару Максимијану. Како су били савременици, то и није тако велика погрешка као што је она, што је учинио с Ирином.

У њену житију (5 маја) каже се да је била кћи Ликинија, „василиска" града Македона у Тракији, и матере Ликиније, да јој је било име Пинелопа, и да ју је крстио Тимотије, ученик апостола Павла. О њену мучењу има у загр. тексту краћи и зато нејасан извод из тога житија (у другим текстовима само неколико речи.) Писац родослова, због једнаког имена, од „*царића*" Ликинија из првог века после Христа начинио је *цара* Ликинија, који је живео у четвртом веку, и рекао да је он мучио своју кћер Ирину!

У другом одељку о Бели Урошу и његовим синовима и унуцима јамачно је писао по традицијама које су тада у народу кружиле. — Немањин долазак у Рашку и његово крштење прво по „латинској јереси" (у пајс.), после у цркви светих Апостола кад му је било 30 година, узео је из Житија Немањина од Првовенчаног. О зидању цркава узето је по свој прилици из Житија од св. Саве, а не из Првовенчаног. У пајс. се помињу и крајеви које је Немања освојио од Грка, а и то је из Житија св. Саве. У неким летописима треће групе (дорп. с рач. и рув. I, вук. маг. и хил.) набрајају се градови које је Немања разорио, што се налази у Житију до Првовенчаног. Како је све о Немањи у летописима треће групе рађено по родословима, то је вероватно и ово из њих узето, а не директно из Првовенчаног. По свему овоме, и по томе што се и у другим родословима вели да је Немања „оплчив се" дошао у Рашку, вероватно је да је и у првобитном тексту било нешто о ратовима Немањиним, али у ком обиму и облику не може се утврдити. О зидању цркава браће му, опет по традицији. — О св. Сави, из Савина Житија од Теодосија. Што се у загр. тексту каже да се Сава *постригао* у Ватопеду, може бити да је такође из Првовенчаног где се вели да су изасланици Немањини *нашли* Саву, а писац родослова узео да се ту и постригао.

Савиних „дванаест" епископија постали су, мислим, тако, што је из *хрисовуља Стевана Првовенчаног и св. Саве* (у коме су јамачно била и имена епископа као у Бањском) исписано свих *осам*, и додате им још четири, браничевска, београдска, липљанска и призренска, које су биле у држави Деспотовој кад је родослов састављен, а број „12" није ту играо никакву улогу. То је био јамачно жички хрисовуљ, кога сад нема (очувао се само препис у кули Жичкој, без набрајања епископија, али се сачувала једна белешка о његовим епи-

скопијама у крушедолском рукопису (у коме је и копорињски старији летопис) од године 1453 (Рат. 54; Зап. и Натп. бр. 301—304). Да је та белешка заиста верна, показује њено продужење, где се набрајају епископије и игуманије Бањског хрисовуља што се од слова до слова слаже са оригиналом, само нема имена епископа (Споменик С. К. Ак. IV). Из Теодосија је и венчање Стеваново на краљевство.

Не умем да објасним како је у трећем одељку од четвртог сина Стевана првовенчаног направио двојицу, оца Стевана и сина му Бела Уроша, храпавог краља. Ваљада је и то по некој традицији. Али из тога видим да или није знао за Данила и старији летопис или на њих није обратио никакву пажњу, јер иначе не би пао у таку погрешку. Једино се у врх. тексту за Предислава вели „вь всѥмь подобѥнь стрїю своѥмоу светомоу Савѣ“, као што је у сва четири текста старијег летописа, али и то можда није узето директно већ преко хронографа (Изборникъ, 37). Остало о потомцима Немањиним тако је кратко казано да је писац то могао напамет написати.

Четврти одељак написан је опет по традицијама народним.

Доцнијим прерађивачима и настављачима служили су као извор:

Житије Немањино од св. Саве, Ћоровићеву.

Цамблаково Житије Дечанског: о Дечанском у карл. и нарочито у пејат., али не директно већ преко хронографа.

Житије деспота Стевана: у карл. о кнезу Лазару и деспоту Стевану.

Летописи: о Радославу у пајс. и пејат.; о Владиславу у карл. и пејат.; о Урошу I у пејат. и пајс., о Милутиновим задужбинама у карл. (ако није по личном знању и гледању задужбина); о Урошу и Вукашину у карл. пејат. и рув. нешто помешано и с традицијом. У пејат. и о другим Немањићима; о синовима Драгутиновим у ћоров.

Народна традиција: у Вуксанову рукопису о Вуканову сину Стевану и подизању ман. Мораче; о пореклу кнеза Лазара у рув.; о последњим Бранковићима у карл.; и у четвртом одељку све што је различно од загр. и конст. текста, у карл. пајс. пејат. и нов.

По личном посматрању и знању; у карл., опис Дечана, св. Арханђела Душанова, св. Димитрија Вукашинова и Маркова. — По традицији и по личном знању као блиском савременику: у рув. о кнезу Лазару и даље до краја.

Све што је у свима родословима, а није унето из неког писаног извора, писци су дали и први записали традиције о догађајима старијег времена, или су први записали догађаје свога времена или блиске времену кад су они живели.

5. Писац родослова.

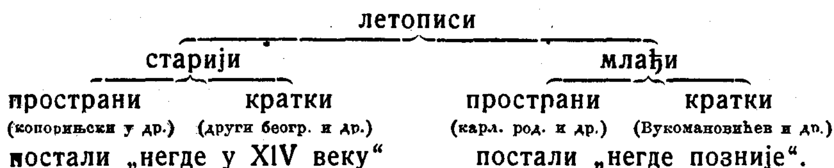
Ст. Новаковић је рекао да је довођење племена Немањина од цара Константина преко зета му Ликинија Србина „могло изаћи из оне исте средњевековне тежње која веже све и сва за хришћанство и његове знатности.... Шта више могло би се мислити чак и то, да друга глава осим Константинове и није могла онако што мислити. У таком случају још би могло бити питање шта је Константин написао прво, да ли тај *родослов* српске владалачке куће свога времена или живот Деспотов“ (Starine IX, 65, 66). И ја мислим да је така идеја могла понићи само у глави Константиновој, а на питање шта је прво написао, одговорио бих да је прво написао родослов, али не онај кратки у Житију, већ опширан, од кога имамо прераде у пет редакција, па је из њега доцније направио извод и унео у Деспотово Житије.

II

Летописи

Подела Летописа.

Рекох горе да је Јагић и родослове и летописе поделио у две групе: старије и млађе летописе убројивши у млађе и родослове, а Руварац да је, издвојивши родослове, поделио на две групе: старије, као покушаје да се састави летопис, и млађе, праве летописе. Новаковић је, штампајући други београдски летопис наговестио нову поделу: „Узимајући на око летопис, као што је Вукомановићев, па упоредивши га с овим на местима о роду Немањину и о роду деспота Стефана, не можемо се отети мисли, да ће и кратке летописе требати исто тако раздвојити као и простране. И они као да су постали једни (са знацима старијег облика пространијих) негде у XIV веку, а други (Вукомановићев са знацима загрепског родослова) негде позније“. Тако би његова шема била оваква:

Али како родослове ваља издвојити, а кратки летописи сви су млађи, то и шема пада. Уосталом он се сам оградио рекавши: „ну о томе би ваљало више тражити и писати“ (Starine IX, 62). Сем тога, називи краћи и опширнији летописа незгодни су, јер се краткоћа и опширност не односи на целе летописе, већ само на онај део који говори о Немањи и о Немањићима.

Остаје једина Руварчева подела, на старије летописе (која он назива првим покушајима) и на млађе (за које он вели да су прави летописи).

A) Старији Летописи.

1. Попис текстова.

1. *Копорињски.* — У рукопису писаном 1453. г. (библиотеке ман. Крушедола (опис рукописа в. у IV књ. овога Зборника у коме је Новаковићево издање Синтагме Матије Властара по овом рукопису, и у Опису рук. Крушедол. од С. Петковића бр. 86), писаном, као што се из записа види, 1453 г. у Копорињи по заповести архијепископа зетског Јосифа руком ђакона Дамјана. Издао га П. Шафарик у својим Památkama (V одељ. стр. 51).

2. *Пећки.* — У рук. Петрог. публ. библ. (F. XVII. N. 16) писаном (по Јагићу) почетком XVI века. То је одломак, 14 листова, већег рукописа (кват. 63, друга половина, 64 и два л. 65-ог). Летопис је од л. 4 б. до 12 б. На изгубљеним листовима био је завршетак о Милутину, све о Дечанском и почетак о Душану. Иза тога је О патриарсѣхъ землѥ срьбскыѥ. Хиљфердинг га је донео из Пећи. Почетак и свршетак летописа и о патријарсима у изводу издао В. Јагић у своме Archiv-у (књ. II стр. 94). Обоје у целини (у колико је очувано) наштампао сам у Споменику С. К. Ак. III, 94.

3. *Студенички.* — У рук. XVI века Нар. Библ. бр. 1209, Издао га В. Вулетић-Вукасовић у Споменику С. К. Ак. XXXVIII (стр. 112.; в. ту и опис целог рукописа) заједно с млађим летописом који је одмах после њега.

Ст. Верковић преписао је овакав летопис из неког рукописа писаног 1760 год. у ман. Студеници, који је био својина неког калуђера Пећке патријаршије и у коме су — како вели — била „житија Симеона Немање, светог Арсенија, светог Саве другог, Јевстатија, Никодима итд. итд.“ По томе његову препису (у Нар. Библ. бр. 43) објавио сам га у Starinama XIII, 167. Нема сумње да је томе препису од г. 1760 био оригинал овај рукопис.

4. *Цетињски.* — У зборнику с краја XVI века који је владика Црногорски 1830 год. поклонио проф. Кухарском, а сада је у Одеској универз. библ. У њему је, поред осталог, и Константиново Житије деспота Стевана које је Јагић по овом рукопису објавио у Гласнику С. Ун. Др. књ. XLII, 244. и — што је карактеристично — један млађи летопис исте редакције које је и онај уз Студенички. Овај старији је летоп. на л. 179 и даље, а млађи на л. 545 и даље. Оба је издао Јагић у своме Archiv-у II стр. 77 и 92.

5. *Врхобрезнички.* — У хронографу Прашког Музеја иза родослова, о коме је горе било говора, а после њега је млађи летопис, али друге редакције, а не као у претходним. Писао га је, као што је горе речено, инок Гаврило 1650 године.

2. Текстови међусобом и доба постанка.

Састављач *Врхобрезничког* текста, инок Гаврило, као што није просто преписао свој Родослов, већ, скраћујући оригинал који је пред собом имао, дао му своју редакцију, тако је урадио и са летописом. Натпис му није као код осталих, већ (као продужење родослова, или боље рећи као допуна му): **Пакы начнемь о Немани Стефаноу, прьвомоу господиноу срьбскомоу, иже недокончана, накончати елико мощно.** Оригинал по коме је радио био је истоветан с копорињским текстом, оба допиру до смрти Вукашинове и Урошеве, и он га је само скраћивао. Завршетак је мало различан: **Правѣдны же Оурошь аще и пострада изгнаніе ѿ чьсти царскые ѿчьства своего, нь по срѣде своѥ землѥ кь господоу исходить**[1]**) вь лѣто ҂ѕѡп҃ месеца декемвріа д҃ дьнь великоу жалость оставль ѿчьствоу. Вь лѣто ҂ѕѡп҃ месеца сектемвріа кѕ҃ дьнь оубиень бысть Воукашинь и Оуглѥша ѿ Тоурakь вь петькь дьнемь вь Македоніи.**

[1]) За разлику од Вукашина који је ван своје земље погинуо.

Копорињски текст представља несумњиво најранију (управо прву) редакцију која је постала одмах после смрти Вукашинове и Урошеве док се још под Лазаром, Вуком и Балшићима нису, како тако, средиле прилике у северним и западним областима српске државе које још нису потпале под врховну турску власт као источне и јужне. Да је писац био савременик Душанов и Урошев, могло би се, мислим, закључити по ономе месту где говори о Душану: .... **ѿчьство своє красє, властєлє своє дароуѥ свѣтлими свитами и поѩси златими царскыми** (бр. 130) чега у другим текстовима нема[1]). То би се, може бити, могло закључити и по оном месту где се говори о синовима полубрата Душанова, цара Симеона: **Роди жє** (Симеон) **и сына два, ижє и дьнєсь видимы сѹть, обачє по нашиҳ грѣсѣҳ кромѣ своєго ѿчьства ѡзємльствовани бышє, вьзирающє сь нами на благоѹтробїє вьсєдржитєлѩ бога, могѹщаго и ѿ камєнє Їсраилю ѿцоу нашємѹ кvр Сїмєѡнѹ чєда вьздвигнѹти.** (бр. 139) Држим да је овим мало мутним наговештајем хтео у оно хаотично време изразити као неку наду да бог може преко њих још продужити лозу Немањину на српском престолу.[2]) Како је ово место гласило у пећком, не знамо, јер су листови изгубљени, али је јамачно било као у студеничком: **Роди жє два сына, о ниҳжє нє оувѣдѣҳь извѣстно что писанїю прѣдати, тьчїю слышаҳь, ѩко и тїи по иныиҳь зємлѩҳь прѣтикаҳоу сє.** Види се да је свака нада у томе изгубљена. — Напослетку то се види и из његових рођених речи у уводу где вели да хоће са говори **кто началствоваше вь нѥи** (т. ј. Српској Земљи) **и вь сїа наша послѣднаа врѣмена.** У пећ. тексту нема речи *наша*.

Завршетак гласи: **Ть жє правєдны, ащє и пострада вь изгнаɥїи царьскыє чьсти ѿчьствїа своєго, нь по срѣдѣ своѥ зємлѥ вь своєи чьсти царскои славно кь богѹ исҳодить. — Вь лѣто ѕѡѻд. погибє Влькашинь и Ѹглѥша вь Макєдонїи вь пєтакь дьнємь.** (бр. 139, 140). Нема, дакле, године смрти Урошеве ни ме-

[1]) Што даље вели: **И тако вєсєлєщоу сє ємоу вь чьсти царства своєго оумысливь и сьзда домь арҳїстратигѹ Миҳаилоу** ... то су обични изрази у хрисовуљима Душановим и Урошевим, и можда су узете из хрисовуља св. Арханђелу.

[2]) После год. 1369. Симеон се више у споменицама не помиње, а син му, цар Јован Урош Палеолог или Јован Дука, предао је владу над својом земљом „ћесару“ Алексију Анђелу, последњем хришћанском господару Тесалије, и закалуђерио се 1381 године; умро је као монах Јоасаф око 1422—23 године (Јиречек, Историја Срба).

сеца погибије Вукашинове. И да није у врхобр. завршетак верније очуван, могло би се мислити да је у копор. доцније дописан, а овако се мора узети да је то покварио писац или је у његову оригиналу већ било покварено. Што је година 6879, могло би се објаснити тиме што се догађај десио у септембру, дакле у почетку године, па је писац заборавио да годину помакне на 6880. Али како он месец и не помиње то опет излази година 1371. У осталом и преводилац Диониснија Ареопагита, монах Исаија, који је први и опширно записао битку на Марици и њене последице, вели да је рукопис свршио 6779 године не помињући месец (Зап. и Натп. бр, 4944), и да није онога вь петькь дьнемь могло би се мислити да је писац коп. летописа годину од њега узео.

Прву праву прераду и продужење прве редакције овога летописа даје нам *Пећки* текст. Према копорињском разлике су ове. Мало опширнији увод. Опширније о Немањи: како су се рашириле јереси по српској земљи и „начелствујушти“ се нису старали да их истребе док није Немања самовласно завладао земљом, ıакоже вь житни тамо емоу идѣже wбрѣтают се пише w нюемь, како је богоугодно поживео у мирском животу и оставио земаљску славу, узео крст господњи, одао се иночком постничком животу и отишао у Свету Гору, одакле су синови му пренели после смрти мошти његове у отачаство. Прво говори о зидању храмова, па о трима синовима (у осталима обратно—бр. 121). Краће говори о Милутиновим црквама (136. — завршетак о њему, о Дечанском и почетак о Душану нема, погубљени листови). Има година и месец смрти Урошеве. О погибији Вукашиновој друкчије и опширније, али без године. Затим долази продужење о кнезу Лазару, о Косовском боју, и о преносу Лазарева тела с Косова у Раваницу 1391 године. (139—143).

Писац је несумњиво био савременик Лазарев, и писао је ово одмах после г. 1391. То се види по овим речима у опису боја Косовског. Пошто је рекао да је пао „нечастиви насилник“ посред разбоја од мача, остао је његов један син, па наставља: И кь концꙋ сьраженїа того, не вѣмь что истинноюе рещи w семь, издан ли кымь ѿ скоюего быкь хранюенїа или паче соуд̾оу божїю w семь сьбившꙋ се, и рꙋкахь того вьзима, и по многихь мꙋкахь самь (син који је остао) чьстнꙋю и благоговѣиннꙋю главоу юего wтсѣче. Док он не зна шта је узрок поразꙋ, издаја ли, или суд

божији, млађе прераде (студен. и цет.) директно говоре о бежању или о издаји: Нь иже сѫ нимь вѫшьдьше (у бој) вѫспринеше блаженныи конць; нѣции же страха ли ради или невѣрїа ради своего бѣгоу се еше. Још јасније се види да је писац био савременик из овога што даље говори: Прѣжде бо того сьмрьти вь лѣто третїе слнце вь тьмꙋ прѣложи се, ꙗко и ѕвѣздамь вь пладнѣ ꙗвити се и лоунѣ вь крьвь, показꙋѥ бѣдоу хотещꙋю быти ѿ сынов Измаилевѣхь. Дакле је својим очима гледао помрачење сунца, и казује годину кад је то било, док млађе прераде веле: Глаголют же, ꙗко прѣдь того сѫмрьтїю сльнце вѫ тмоу прѣложи се толико, ꙗко и звѣздемь вѫ полоудьне ꙗвити се показоуе бѣдоу хотещоую по сихь быти. Говоре дакле по причању, а не као очевидци, и без године. (бр. 142)

Студенички је текст друга прерада. Писац га не назива више Житїе већ Повѣсть. Нема никаква увода већ се одмах почиње Немањом. Што има више него у копор., то су само богословски цитати. Осим већ горе поменутих разлика, још је мало опширније речено о црквама Милутиновим, и о смрти Дечанског. О смрти Урошевој има година као у пећ. и још додатак: и вѫ тьжде лѣто вѫ нѥже сѫгнань бысть, сьмрьтїю прѣмѣни его господь здешныхь, што нема на коп. ни пећ. и ваљда је тим хтео рећи да је умро исте године кад је и збачен с престола. О погибији Вукашиновој друкчије него у пећ., и без године. (бр. 139, 140) Укупно узевши овај се текст више наслања на коп. него на пећ., али је и то прерађено. У првој половини о Лазару нема о његову пореклу и његовој скромности, а друга се половина у главном слаже иако је мало опширнија. Много је опширније о Косовском боју, али је унесено и све из пећ. с изменама које су горе поменуте. О преносу Лазкревих моштију друкчије је.

Ова је прерада постала доцније од пећ. и писац није био савременик ни последњих догађаја. Ако се оне речи о кнезу Лазару: на том бо вѣдѣше се по Константиноу вѫсака добродѣтель, юже ащеречеши, односи на Константиново житије деспота Стевана, онда је ова прерада постала најраније у другој четвртини XV столећа. Иначе каква већа зависност од дела Константинова не види се.

Цетињски је текст проширење и продужење студеничког. Све чиме се студ. разликује од коп. и пећ., разликује се и овај. Од студ. пак разликује се у овоме. Владислав је за

живота пренео Савине мошти у Милешеву. Набраја више цркава које је Милутин подигао него други, а на завршетку говори о Св. Стевану у Бањској. Помињући Милицу, приводи и њен родослов од Вукана. Помиње и трећег сина Лазарева Добровоја. Од „језика" који су били с Муратом на Косову помиње само Татаре и Карамане (Аџамије). Описује како је „неки благородни муж" убио Мурата. Нема два богословска цитата. — У продужењу доста опширно говори о деспоту Стевану, а врло укратко о деспоту Ђурђу и синовима му Стевану и Гргуру, и о синовима Стевановим деспоту Јовану и владици Максиму.

По овом завршетку види се да је постао после смрти Максимове (1516). Како се у истом рукопису налази и млађи летопис исте редакције које је и у студ. само продужен до г. 1572, није немогуће да је око те године и ова прерада извршена.

Сви текстови сем цет. имају и године уз владаоце почињући од смрти Драгутинове (г. 6825—1317).

Резултат овог проматрања био би:

а) да су сви старији летописи постали из једног оригинала;

б) да је први старији летопис постао убрзо после смрти цара Уроша (1371 г.);

в) да коп. текст, ако није веран препис тог првобитног оригинала, а оно му је свакојако најближи; и

г) да су остали само проширење и продужење тог првобитног оригинала.

Цетињским текстом завршено је развијање старијих летописа, и ако се нађе још који, он јамачно неће ићи даље од овога.

Ови летописи показују као неки паралелизам с родословима у томе што су сви постали из једног оригинала који је прерађиван и продужаван. Карактеристично је и можда није случајно што се цет. лет. и карл. родослов завршују истим догађајем, смрћу владике Максима, те можда има неке међусобне везе међу њима. Смрћу Максимовом изумро је у мушкој линији — ако је веровати Новаковићеву родослову — род Немањин у десетом колену, а позитивно у шестом колену род војводе Стевана Дечанског — Младена.

Б.) Млађи летописи.

Док су сви старији летописи потекли из једног оригинала, дотле су млађи имали више редакција, били животни и развијајући се чак до краја XVII века, расли обимом. Они су расли не само продужавањем већ и унутрашњим ширењем или што су две редакције стапане, и тако постајао један летопис, или што су преписивачи уплетали у свој препис догађаје којих у њихову оригиналу није било, а они су их знали или где нашли записане. Кад је тако један преписивач направио нову редакцију, она је за доцније преписиваче била оригинал, који су они опет сваки на свој начин ширили и продужавали, и тако за нове преписиваче од једног оригинала стварали два или три или више нових, и тако даље непрестано за читавих двеста година.

До нас је дошло четрдесет и два текста (четрдесет готових летописа и два покушаја), и могло би се рећи да је то довољно да се утврди првобитни текст (или текстови) и покаже његово (или њихово) даље развиће. Али није тако. Многи од ових текстова представљају сплет разних редакција и разних продужења у разно доба, и да би се тај сплет могао размрсити, потребно би било да имамо очуване *све* текстове. Овако ми имамо искидане комаде једног или више низова у којима, истина, нека зрна стоје на своме месту једно уз друго, али су многа између једног и другог комада и погубљена. Сем тога посао отежава и то, што немамо очуване прве редакције или првих редакција, што међу очуваним текстовима врло је мало оних од старијих редакција већ су већином млађе или најмлађе, и, напослетку, што су рукописи, у којима су летописи очувани, писани само неки у другој половини XVI века, а већина их је из XVII, па чак и из XVIII, те не знамо како су изгледали њихови оригинали.

У ово врло замршено питање нико досад није дубље улазио да га размрси. Ја ћу покушати да га према досад објављеној грађи колико толико расплетем. Мислим да ми је пошло за руком да ухватим главне линије по којима су се летописи развијали, а нарочито да покажем везу између старијих и млађих летописа о којој се досад мислило да је нема. Како је ово први покушај, то се (као од сваког првог) не може очекивати да буде потпуно успешан. Али ако се буде показало да су резултати до којих сам дошао тачни, неће

бити тешко другим испитивачима да се ближе примакну или да сасвим реше ово врло заплетено питање.

При само површном прегледу летописа пада у очи да једни почињу смрћу Душановом, а други од Немање. Код ових других у једнима се говори о Немањи и Немањићима краће, код других опширније. Ја ћу их по овим групама и прегледати, јер су летописи у њима међу собом ближи и по садржини један другоме. Сем ових има још шест летописа, од којих четири (сеченички, белопољски, ковиљски и Бранковићев) по својој редакцији не могу се ставити ни у једну од ове три групе, већ стоје сваки о себи, и њих ћу, као четврту групу, прегледати свакoг за себе, а два (Хаџи-Јорданов и загрепски) управо и нису још готови летописи већ покушаји да се они саставе, и о њима ћу говорити код извора летописа.

ПРВА ГРУПА

Летописи који почињу смрћу Душановом.

1. Попис текстова.

1. *Софиски први.* (соф. I) — У рук. XVI века Соф. Нар. Библ. бр. 68 (Цонев. Опис рук. Соф. Н. Библ. София 1910). Издао га је Е. Калужњацки у Јагићеву Archiv-у XVI, 54. Изгубљени лист попунио је из истоветног текста млађег рукописа (XVIII) в.) Библ. Буг. Књ. Друштва. Тај изгубљени лист наштампан је у Московским Чтенијама 1859. II, јер се прекинута реч управо тамо наставља: крь | како видно. . ., само је у Чтен. погрешно прочитано: . . . како видно.

2. *Кијевски* (кij.) — У рукопису Музеја Кијев. Духов. Академије писаним разним рукама и у разно доба, а завршен је између 1554 и 1562 год. (в. опис рук. у Изслѣдованія по русс. языку, т. I, 576). Писан је у Молдавији, и редакција је мешовита, средњебугарска и српска, а има и русизама. Издао га је проф. Ј. Богдан у Јагићеву Archiv-у XIII, 502.

3. *Студенички* (студ.) — У рукопису Нар. Библиотеке бр. 1209 у коме је и студенички старији летопис, и о коме је горе говорено. Издао га је В. В. Вукасовић заједно са старијим летописом.

4. *Сарандапорски* (сар.) — У рук. Сарајевског земаљ. музаја, у коме је литургија додан је на крају рукопис писан другом руком, на коме овај летопис. Издао га је Ђ. Тру-

хелка у Гласнику зем. муз. за г. 1894 (IV, стр. 453. В. још исправке у Споменику LXVI.)

5. *Цетињски* (цет.) — У рук. у коме је и старији цет. лет. и о коме је горе говорено. Српски део издао је Јагић заједно са старијим летописом, а општи део у целини издао сам у Споменику III, 197.

2. Текстови међу собом.

Соф. текст свршава се годином 7075, али оригинал са кога је преписан допирао је само до год. 6969 (остали лет. догађај под том годином тачније стављају у 6967), па је преписивач додао још три белешке из год. 7046, 7056 и 7075, од којих се она под г. 7056 не налази ни у ком другом летопису. По томе би се могло закључити да је овај рукопис постао одмах после 1567.

Кад се упореди овај токст с остала четири, види се, прво, да је краћи, јер остали иду даље од г. 6967, и, друго, да је мршавији. Он има само 38 бележака, док остала четири имају до те године 85. Од тих 38 бележака у осталима нема четири (бр. 606 672 676 729), две има само у њему и у цет. (бр. 659 664) од остале 32 белешке само су девет једнаке редакције у свих пет текстова, а 23 су у соф. различне од осталих.

Остали текстови допиру даље, и то киј. студ. до г. 6998, сар. до после 7018, а цет. до 7082. Али њихова заједница управо траје до г. 6992, а после се разилазе. У том времену (до г. 6992) они се међу собом разликују што киј. нема о освојењу Солуна и о смрти краља Жигмунда (бр. 644, 654): студ. о женидби деспота Лазара и о трусу, о бекству царице Маре на Порту и о победи Мисираца у Анадолији (бр. 679, 680, 719, 796); сар. о смрти кнегиње Милице и о плењену Вукову Србије (бр. 212, 615); цет. нема о боју на Варни (бр. 678). Што један нема, а сва три остала имају, то се може објаснити тако да су преписивачи преписујући из старијег текста прескочили по једну белешку, а може бити и да су то учинили и сами издавачи преписујући (или слагачи у штампарији, па коректор не опазио), као што се то види у издању сар. текста (в. Споменик LXVI). Напротив у сар. има о доласку султанову у ман. Сарардапор и о глади и суши (бр. 739 и 761) што нема не само у остала три, него ни у једном другом летопису. У цет. има тринаест бележака које

остала три немају. Од њих налазе се четири само у њему, о смрти епис. крупничког Јакова (685), игум. рилског Јоасафа (745) и проигумана Дамјана (бр. 769), о преносу св. Јов. Рилског из Трнова у рил. ман. (бр. 760), и о томе како је опаднута у цара сестра царице Маре Катакузина (бр. 774). Осталих осам налазе се и у другим летописима или исто као у њему, или мало различно, али је ствар иста. То су под бр. 577, 659, 664, 709, 740, 762, 771, 778). Оне белешке које се не налазе ни у ком другом лет. сем у сар. или у цет., несумњиво су унели сами преписивачи текстова, а нису биле у њиховим оригиналима; оне пак у цет. које се налазе и у другим лет. јамачно је преписивач однекле преписао. Има још неколико случајева где се текст у сва четири потпуно не подудара, али то је могло доћи од самих преписивача који нису верно преписали већ казали „својим речима".

После 1484 ови се текстови међу собом разилазе. Од те године до 1490, где се свршава кij. и студ. има дванаест бележака, од којих се осам налазе само у њима, а четири и у другим летописима. Од тих осам пет се налазе само у по једном од њих: у кij. о победи Мисираца над Бајазитом (бр. 810), у студ. о походу цареву на Арбанасе (816), у сар. о смрти игум. сарандапорског Арсенија и о трусу у Цариграду (807, 809) и у цет. о горењу Мелника (808). Од остале три, прво војевање на Мисир (796) студ. нема, а у остала три је подједнако; друго војевање на Мисир (866) студ. такођер нема, у кij. и студ. је једнак, а у цет. различан текст; трећу белешку, како је гром запалио муницију у Цариграду (817), имају кij. и сар. али текст је различан, а друга два немају је никако. Од остале четири белешке, које се налазе и у другим летописима, она о смрти Дмитра Јакшића (798) једнако је записана у сва четири, али су датуми различни, друга, о смрти краља Матијаша (813) различна је у сва четири; трећу, о смрти царице Маре (802) кij. и студ. записали су на један, а сар. и цет. на други начин; и четврта, о смрти деспота Вука, у студ. је записана на један, а остала три на други начин.

Сар. је продужен до 1510 год. (и две три белешке непотпуно очуване после те године). Има тринаест бележака, од којих се девет налазе само у њему, три још и у цет., а једна у још једном лет. али су све четири различно забележене.

Цет. је продужен до г. 1572 и има 54 белешке, од којих

осам долазе у времену од 1490 до 1510, и то четири само у њему, три и у сар. а једна у друг. лет., али све четири су различне. Од 46 бележака између 1510 и 1572, двадесет и осам се налазе само у њему, а осамнаест у другим летописима, од којих се текстом слажу само три, а петнаест је текст различан.

Као резултат овога проматрања било би:

а) да су текстови ове групе постали из две разне редакције од којих је она у соф. старија;

б) да су црпли грађу нешто из истог извора, а много више соф. из једног, а остала четири из другог (или из других);

в) да је оригинал соф. допирао до год. 1458 а остала четири до г. 1484, и да су ти оригинали одмах после тих година и постали;

г) да су преписивачи ова друга четири летописа сваки независно један од другога продужили дописивање догађаја и даље којих није било у њихову оригиналу, и то киј. и студ. до г. 1490, сар. до после г. 1510, и цет. до г. 1572;

д) да је киј. и студ. продужен од по јединог преписивача, сар. можда од два (јер је размак од 26 година), а цет. најнајмање од три, (јер је размак од 88 година);

ђ) да је сар. продуживач био негде у околини сарандапорског манастира, ако не баш неки сарандапорски монах, и да и први цет. продуживач није од њега био далеко, јер су оба унели у текст локалне догађаје тога краја; и

е) да су ови продужени текстови остали више мање изоловани према осталим летописима, јер две трећине њихових бележака налазе се само у њима, а и од оне треће трећине врло их је мало који су текстом једнаки с другим летописима, већ су великом већином друкчије редиговани. Само Бранковићев летопис показује извесно сродство с цетињским.

ДРУГА ГРУПА

Летописи у којима се о Немањи и о Немањићима говори укратко.

1. Опис текстова.

1. *Шафариков* (шаф.). — У зборнику Чешког Музеја бр. 19 писаном око половине XVII века (Сперански 66). Издао сам га у Споменику III 148. Иза њега је и „родослов од Адама“, такође издан у Споменику III, 101.

2. *Григоровићев* (григ.) — У рук. библ. Одеског универзитета (Григоровићева збирка бр. 38). Српски део издао Јагић у Archiv-у II, 102, а општи ја у Споменику III, 110. Изгубљен је један лист (или два?) између год. 6882—6907.

3. *Београдски први* (беог. I) — У рук. XVI века Нар. библ. бр. 184. (штамп. Катал. 475). Издао га Ст. Новаковић у Starinama jugosl. Ak. VI, 20. Нема једног листа између г. 6963 и 6972 и нема завршетка; прекида се на год. 6993.

4. *Габровски* (габр.) — У рук. библ. Одеског универзитета (Григоровићева збирка бр. 36). Издао га В. Григоровић у својој књижици О Сербіи etc. (Казань 1859; в. исправке и допуне у Споменику LXVI.)

5. *Београдски други* (беог. II.) — У рук. Нар. Библ. бр. 273 (штамп. Катал. 492). Издао га Ст. Новаковић у Starinama IX, 77

6. *Кувеждински* (кув.) — Одломак неког рукописа од 4 листића из ман. Кувеждина. Нема завршетка; прекида се на г. 6964. Издао сам га у Споменику III, 154.

2. Текстови међу собом.

Одређивање међусобних односа текстова ове групе отежана је тиме што кув. и беог. I немају завршетка. Кув. се прекида на г. 1456, а беог. I на 1485. Сем тога григ. нема једног листа од г. 1374 до 1399, а беог. I два или три од г. 1455 до 1464.

Шаф. текст допире до г. 1488, али од 1460 до ове године има само две белешке, једну из год. 1476 (бр. 777) и другу из г. 1488 (бр. 802). Григ. допире до г. 1482, али и он између г. 1460 и ове има по једну белешку из г. 1463, 1473, и 1476 (бр. 745, 765, 776) четири белешке из г. 1481 (бр. 815, 816, 819 и 820) и једну из г. 1482 (бр. 876). Очевидно је да ове белешке нису биле у њиховим оригиналима већ су их преписивачи дописали, да је дакле и једноме и другоме оригинал допирао до 1460 године.

Разлика је између ова два текста до ове године само у томе што је григ. текст пунији. Од 53 белешке шаф. текста (не рачунајући бр. 586—602 где григ. нема листа) све сем једне (бр. 707) налазе се и у григ. тексту и у истоветној редакцији, сем у пет. где је редакција нешто друкчија. Али су у григ. текст, од самог почетка, уткане још 23 белешке којих шаф. нема. — Та разлика међу њима могла је постати на два начина: или је у шаф. тексту изостављено оно што је

више у григ., или је у григ. текст уношено оно чега нема у шаф. Свакојако је вероватније ово друго. Како се ове белешке григ. текста налазе и у другим летописима не само ове већ и прве и треће групе (разуме се не *све* у *свима*), то су оне биле или растурене по једна или по неколике у разним записима, или биле већ скупљене у једну нову редакцију летописа, или покушаја да се састави летопис (а таких је покушаја било више, што ћу ниже показати), па их је писац григ. текста хронолошким редом умешао у свој оригинал. који је био као шаф. текст. Ја бих рекао да је ово друго вероватније. Ако је тако, онда би изишло да у тој другој редакцији летописа није није ни било више бележака до оволико колико је у григ. текст унесено, јер да их је било више јамачно би и њих унео. Каквог би разлога могао имати да нешто уноси, а нешто изоставља? Да је тако нешто могло бити, указује и то што о смрти цара Душана и кнегиње Милице има по две белешке[1]) (575а и д, и 612а и б), од којих по једна одговара тексту какав је у шаф. и друга, какав је у другим летописима.

Како према григ. тексту стоје остала четири, можемо пратити само до год. 1455, (до бр. 698 закључно) јер се ту прекида сасвим кув., а од беог. I настаје подужа празнина. Па и ту не знамо како је с белешкама између 1374 и 1399 године, јер у григ. ту нема листа (бр. 701—718). У том времену т. ј. до год. 1455 григ. има 32 белешке од којих беог. I нема 2, габ. 3, кув. 6 и беог. II 10; а имају друге које нема григ. и то: беог. I и габ. по 8, а кув. и беог. II по 6. — Између год. 1455 и 1460 можемо поредити само с габ. и беог. II. Од 17 бележака, које се ту налазе у григ., нема у габ. само 3, а у беог. II 9; а има других, којих нема у григ., и то у габ. 7 а у беог. II 3. — Као што се види, сва четири су врло блиска григоровићеву; беог. I и габ. ближи, а рув. и беог. II мало даљи.

После 1460 год. беог. I, габ. и беог. II имају продужење, али се међу собом више разилазе него до г. 1460. Тако беог. I од г. 1464 до 1485 (где се прекида) има 17 бележака од којих у оба друга има једнаких само 5, и по три у сваком, али друкчије, а 6 има једино беог. I., а габ. има 7 и беог. II 5 (од којих су 4 једнаке) које беог. I нема.

---

[1]) На ово је обратио пажњу и Јагић издајући григ. текст, и рекао да то несумњиво показује да је он потекао из два различна извора (Archiv, II, 103 nota 1.)

Још је већа разлика између габ. и беог. II између г. 1460 и 1504 где се свршава габ. У томе времену габ. има 28 бележака, беог. II само 15, и од њих су међу собом једнаке само 10, а остале различне.

Габ. се управо свршава год. 1504. јер оне белешке у њему од г. 1504 до 1578 писале су на истом рук. *разне* руке. — Беог. II има продужење до г. 1522.

О белешкама о Немањи и Немањићима говорићу ниже код извора.

Из овога поређења могли би се извести ови закључци:

а) Одмах после 6968 године састављен је летопис који је почињао Немањом, а свршавао се том годином. Он је служио као оригинал шаф. који му је додао још две белешке.

б) Поред тога летописа био је још један летопис друге редакције или су биле растурене летописне белешке по разним рукописима и писац григ. текста уплео их је у шаф. текст и продужио до 6990 године.

в) Тај нови оригинал био је основица за остала четири летописа који су га даље продужавали, кув. и беог. I не знамо докле, јер су им завршеци изгубљени, габ. до 7012, а беог. до 7030.

ТРЕЋА ГРУПА

Летописи у којима се о Немањи и Немањићима говори опширније.

Међу текстовима ове групе има **их који** су једнаки, или ако има разлике, оне су тако незнатне да су **могле** доћи од самих преписивача, а не од разлика у оригиналу с ког су преписивани. Неки се међу собом разликују само тиме што су даље продужени. Сви су међу собом врло сродни, само су неки пунији, а неки мршавији. Једино се мало више разликује Верковићев (и Остојићев).

1. Попис текстова.

1. *Дорпатски* (дорп.) — У рукопису библиотеке Дорпатског универзитета, и новији препис у Румјанцовском музеју у Москви. Григоровић је, издајући габровски летопис привео под текстом осам бележака из њега, а у целини сам га издао у Споменику III, 123. Свршава се годином 1687.

2. *Руварчев први* (рув. I) — У рукопису Карловачке патр. библ. бр. 175, у коме је и Руварчев родослов и о коме је горе говорено. Свршава се годином 1672.

3. *Рачански* (рач.) — У рукопису Чешког Музеја бр. (опис у Сперанског стр. 51), писаном око 1670 год. Шафарик је њиме продужио свој свод одакле се прекида сеченички текст. Свршава се годином 1667—69.

Сва три су ова текста потекла из једног или из једнаког оригинала, и ја сам уз дорп. текст подвео варијанте у чему се разликују. — Разлике су међу њима ове: у рач. су две белешке (бр. 584 и 593) друкчије редакције, а једна (бр. 1035) је пунија; рув. I и дорп. имају по једну белешку (бр. 621, 578) којих у друга два нема; дорп. нема једне белешке (бр. 660) и једна је пунија (бр. 1037). Како су те белешке преписивачи случајно испустили, то разлике међу њима готово нема никакве.

4. *Сенички* (сен.) — Био је у рукопису Нар. Библиотеке бр. 111 (штамп. Катал. 498), али је украден за време окупације. Издао сам га у Starinama XIII, 175. Свршава се годином 1529 и једна белешка из г. 1555.

5. *Хиландарски* (хил.) — У рук. који је у XVIII веку био у Хиландару, али као да га сад тамо више нема (бар га монах Сава не помиње у свом Каталогу хиландарских рукописа). Преписао га је Јован Рајић, и његов је препис у Карл. патр. библиотеци. Употребио га је Шафарик у своме своду. По том Рајићеву препису издао сам га у Споменику LXVI. Свршава се годином 1552.

6. *Врхобрезнички* (врх.) — У рук. Чешког мучеја у коме је и родослов и старији летопис, и о коме је горе говорено. Издао сам га у Споменику III, 156. — Свршава се годином 1651. Иако овај летопис о Немањи и о Немањићима говори укратко, он ипак припада овој групи, јер не само да се остали део текста наслања на текстове ове групе, већ се и о Немањи и о Немањићима не слаже са онима из друге групе, већ се и ово наслања на ове из треће групе само је кратко. Рекао бих да је сам писац Гаврило саставио овако укратко према неком летопису ове групе, јер му сс учннило сувишно да понавља опширно оно исто што је у родослову и старијем летопису испред тога већ казао. Свој извод из старијег летописа озаглавио је: **Паки начнємь о Нємани Стєфаноу, прьвомоу господиноу срьпскомоу, ижє нєдокончана након-**

чати єлико мощно, па и сад додајући млађи летопис озаглавио га је: Пакы хощоу начети ѿ Стефана Немање и къса възоглавити.

7. *Подгорички* (подг.) — У рукопису Нар. Библ. бр. 42. (штамп. Катал. 511), писан 1738 год. Издао сам га у Starinama XIII, 181. Свршава се годином 1562 и додате су му неколике белешке из год. 1737 и 38.

8. *Магарашевићев* (маг.) — У рукопису који је некад био Ђ. Магарашевића. У Летопису М. С. књ. 16, стр. 35 издате су разлике овог Летописа од Давидовићева (изданог у Летопису књ. 12.) и у целини завршетак одакле се прекида Давидовићев текст. Употребио га је Шафарик у своме своду за даље одакле се прекида рачански. Свршава се годином 1698. — У Гласнику I, 169 после издања једног летописа штампан је завршетак (у изводу) летописа „из друге књиге". Како се ове белешке (у колико су издане) потпуно слажу и текстом и правописом са завршетком Маг. лет. у Летопису 16, то ја мислим да је то био један и исти рукопис, и то онај који је био у Нар. Библ. под. бр. 41. Ово последње мислим зато, што издавач у Гласнику I вели да записке не иду даље од год. 1698 (управо као у Маг. лет.) „осим што се по другим листовима из почетка налазе погдекоје белешке које се не протежу даље од год. 1717," а описујући рук. бр. 41 (Каталог Нар. Библ. IV., рукописи и ст. шт. књ. Београд 1903), рекао сам да се на л. 36а налази летопис чији је завршетак штампан у Гласнику I 169, а записи да су штампани у Записима и Натписима бр. 2123.... 1324, а овај последњи је управо из 1717 године, и зато што је и натпис овом летопису исти како је наштампан у Лет. 16 и у овом Каталогу. Рекох да је рук. био у Нар. Библ. јер га сад више нема; украден је он за време окупације Србије у рату.

9. *Вукомановићев* (вук.) — У рук. XVII века Нар. Библ. бр. 536 (штамп. Катал. 495). Издао га је А. Вукомановић у Гласнику С. Уч. Др. XI, 144. Свршава се годином 1554.

10. *Давидовићев.* — Штампан у Летопису М. С. књ. 12 стр. 113. Употребио га је Шафарик у своме своду. — Летопис штампан у Гласнику I. 163 слаже се с овим и текстом и правописом толико, да је тако слагање у два разна рукописа немогућно, и зато ја држим да је то један исти рукопис XVII века који је био у Нар. Библ. бр. 40 (шт. Катал. 485); и он је украден за време окупације.

11. *Цариградски.* — У рук. Библ. Јерусалимског метоха у Цариграду. Издао га Ст. Новаковић у Споменику LI, 1.

12. *Бечки.* — У рук. Цар. дворске библ. у Бечу бр. 76. Издао сам га у Гласнику С. Уч. Др. LXIII, 44. Нема свршетка; прекида се на години 6487.

13. *Тихонравовљев.* — Био је у збирци рукописа проф. Тихонравова у Москви. Штампао сам завршетак што нема у бечком у Споменику III, 122.

14. У рук. Нар. Библ. бр. 439 (шт. Катал. 486) који није издан, али сам о њему говорио у Споменику LXVI. Нема неколико листова из средине.

15. У пок. Добр. Ружића био је један рукопис са летописом, о коме сам такође говорио у истом Споменику.

Свих седам ових летописа (бр. 9—15) потпуно су једнаки и дужином и садржином, тако да ћу их цитирати само по првом (вук.). Сви се свршују год. 1554.

16. *Руварчев други* (рув.) II). — У рукопису Карлов. патр. библиотеке бр. 17. Издао сам га у Споменику III, 135. — Свршава се годином 1675.

17. *Софиски други* (соф. II.) — У рукопису XVII века у Нар. Библ. у Софији бр. 63 (Цонев, Опис. рук. стр. 200). Издао га је Е. Спространов у целини у Зборнику у славу Ламанског I, 114 (Петроград 1907), а ја сам, по препису Т. Флоринског подвео из њега варијанте уз Руварчев други. јер се с њим врло много слаже.

18. *Ремешски* (рем.) — У рук. XVII века у ман. Вел. Ремети. И он се слаже с рув. II, и разлике сам побележио у Споменнку LXVI.

19. *Васићев* (вас.) и *Нешковићев.* — Два нова преписа у Библ. С. К. Академије бр. 335 по свој прилици са једног истог рукописа, који је био у владике Јанићија Нешковића. Оба се међу собом потпуно слажу. Сва три се свршавају годином 1649.

И ова су четири летописа (бр. 16—19) потекла из истог оригинала, само је рув. II мало продужен. Разлика је међу њима у овоме: рув. II нема једне белешке (бр. 878), соф. II четири (бр. 575, 578, 729, 870), и једна је друге редакције (бр. 591), а нема пет бележака (бр. 656, 711, 858, 870, 905); рем. има једну белешку (бр. 588) коју други немају; тако и вас. (бр. 577). Сем тога у вас. нема 88 бележака ($^3/_5$) никако, и има заједнички с осталима само 52. Ја не бих могао рећи

да је он старији, и да су ови други постали попуњавањем њега, јер се свршава кад и соф. II и рем. Мора се дакле претпоставити да је неко бирао из ових других и уносио што му се свидело, а чиме се при томе руководио, по унесеним белешкама не може се ништа закључити.

20. *Јанков* (јанк.) — У хартијама Јанка Шафарика нађен је његов препис овог летописа из неког рукописа, и Ст. Новаковић је по томе препису наштампао сва одступања од Вукомановићева летописа у Starinama IX, 82.

21. *Дечански* (деч.). — У рукопису ман. Дечана. Издао га Серафим Ристић у својој књижици Дечански Споменици стр. 1. Издање је врло непоуздано, и ако је колико толико верно, рукопис је писан у II пол. XVIII века, јер је руске редакције.

Оба се ова летописа свршавају годином 1568, и имају једну белешку из год. 1614, и у оба су белешке после г. 1482 без означених година. Због рђавог издања другог, и само објављених разлика првог од летописа који му није другар, тешко је што ближе рећи о њиховој сличности и разликама. Свакојако је први текст старији и бољи. Деч. је много интерполиран, и то не којим другим текстом већ народном традицијом. Ко је то урадио? Да ли позни преписивач из друге половине XVIII века, јер је редакција руска (тако је бар у издању) или можда сам издавач? Кад би се ово друго могло утврдити, могло би се мислити да је то био један и исти рукопис, само двапут издан.

22. *Верковићев* (верк.) — Препис Ст. Верковића у Нар. Библ. бр. 44, по коме сам га издао у Starinama XIII, 190. Ако је препис веран, рук. је руске редакције, дакле из друге половине XVIII века. Нема свршетка.

23. *Остојићев* (ост.) — По препису из неког рукописа Т. Остојића, који ми је дао Ил. Руварац штампао сам у Споменику III, 156 само разлике од верк. текста, и завршетак кога у верк. нема. Свршава се годином 1638, и има још две белешке из ранијег доба без године.

И с ова два летописа имам муку као и са претходним што је први текст врло позан, и што нема свршетка, а други, нешто бољи и старији, српске рецензије, нисам издао у целини, већ само варијанте према првом, па је могло нешто, као мање важно, остати непоменуто. Види се само толико да су оба потекла из истог оригинала, који такође није био добар, јер му је хронологија била врло збркана и нетачна.

*

Библиографске потпуности ради рећи ћу да Шафарик помиње још

24. *Светоандрејски* летопис, који би можда дошао у ову групу, и из кога је он за свој свод употребио само варијанат једног имена (под г. 6951 на стр. 77), а о коме више ништа не знам.

2. Текстови међу собом.

Кад се изостави светоандрејски летопис, и не рачунају се тринаест једнаких, остаје да се у овој групи говори о десет летописа: рув. II (с вас. рем. и соф. II) јанк. (с деч.), вук. (с осталих шест) подг., врх., хил., маг., сен., дорп. (с рув. I и рач.) и верк. (с ост.). По годинама докле допиру најстарији би био сен. (до г. 1529, јер ону једну белешку из г. 1555 јамачно је допунио преписивач), а најмлађи маг. (до г. 1698).

По очевидној сродности која се опажа међу њима мора се закључити да су сви постали продужавањем неког заједничког оригинала, и њихови завршеци показују само последњу редакцију свакога од њих, а ни у једном се не види *прва*. Та настављања познају се по томе, што за раније доба (до г. 1460) скоро у свакој години има забележен по који догађај, а често и по више у истој години. Ако је која година и пропуштена, она је пропуштена у *свима*. У доцније пак доба има пропуштених година чешће, и то не по једна и две, већ у некима нема чак за десет и више година забележен ниједан догађај. Сем тога у ово позније доба у некима летописима помињу се једне године, а други или их немају или имају само неке, а имају друге, које први немају.

Пратићемо их до год. 1552 докле иду сви (сен. се, истина, свршава год. 1529, али после те године има у осталима до 1552 само седам бележака). Те се год. свршава хил., а убрзо за њим у вук. (1554), и подг. (1562) и јанк. (1568, јер је и ту оне две белешке из г. 1614 јамачно додао преписивач). После те године имају белешке само осталих пет летописа и о њима нећу нарочито говорити.

Поредећи их наћи ћемо да су скоро у свима заступљене исте године до 1458 (пад Смедерева бр. 735). Неки иду заједнички до г. 1467, и од те године разилазе се тако да ни два нису потпуно једнака. То би значило да је око 1460 године постао основни текст, који су после разни продуживачи независно један од другога продужавали. — Како су и којим

редом та продужавања ишла, не могу утврдити (као што нисам могао ни у другој групи), јер је верига или низ искидан, и многи колути или зрна погубљени. Пада у очи да између најмлађег летописа из XVI века (јанк. 1568 г.) и најстаријег из XVII века (рем. г. 1649) има размак од читавих 80 година да немамо очувана ниједног текста, а није могуће да их није било. — Према горе реченој разлици белешке ћу поделити у два дела. У први долазе оне до г. 1458, и у други оне од 1458 до 1552 године.

У првом делу има 99 бележака и у другом 63, које се налазе најмање у два летописа. Од њих у првом делу има 17, а у другом само 1, које се налазе у свима летописима У првом делу има 18, а у другом 5, којих нема само у по једном летопису, а у осталих девет има. Ако узмемо да су оне случајно погрешком преписивача испуштене, и урачунамо их како да су у свима, онда у првом делу има 35, а у другом 6, које су у свима летописима, те према томе у првом делу има 64, а у другом 57 бележака које се не налазе најмање у два летописа.

Појединачно те белешке у летописима стоје овако:

	у првом делу		у другом делу	
	има	нема	има	нема
рув. II	89	10	44	19
јанк.	90	9	54	9
вук.	83	15	38	25
подг.	78	21	33	30
врх.	74	25	27	36
хил.	73	26	21	42
маг.	67	32	42	21
сек.	50	49	16	47
дорп.	42	57	9	54
верк.	60	39	26	37

У свима летописима готово све су белешке исте или од две редакције; само десетак их има од три или више редакција.

Прво да видимо како стоји дорп. као белешкама најоскуднији с најбогатијим рув. II. Поредећи их добијамо овај врло интересантан резултат. Наиме, све белешке (42) које има дорп. има и рув. II, и у истој редакцији. Рачанска је редакција само у бр. 576 и 577 (ову последњу има само вас. и исте је ред. као сен., а рув. II, соф. II и рем. и немају је). Даље, све белешке које нема рув. II, (10) нема ни дорп. И

што је нарочито карактеристично, исти је однос међу њима и у другом делу. Све белешке које има дорп. (9) има и рув. II, а које нема дорп. нема ни рув. II. Само једну белешку (бр. 737) има и то само вас. коју дорп. нема. Редакција је у 4 иста, а у 4 различна. То се исто понавља и у сен. тексту. Све белешке које има сен. (50) има и рув. II и готово све у истој редакцији (сем десет), и све белешке које нема рув. II нема ни он. У другом делу има 12 бележака које има и рув. II и у истој редакцији сем две, и има још 4 које рув. нема.

Овај однос између дорп. и рув. II (а готово је исти и између сен. и рув. II) толико је карактеристичан и тако сличан односу између шаф. и григ. да се мора извести и исти закључак. Наиме, као што сам горе рекао да је григ. вероватно постао од шаф. попуњавањем, уплетањем бележака из неког другог летописа, тако је вероватно и рув. II. постао од дорп. на исти начин. (Какво ближе сродство између шаф. и дорп. с једне и григ. и рув. II с друге стране, не види се, јер оне белешке које имају заједнички— а њих није много: у шаф. и дорп. 7, а у григ. и рув. II 31 — налазе се у истој редакцији готово у свима летописима, нарочито у онима из друге и треће групе). — Томе ништа не смета што се дорп. и сен. не слажу међу собом у оним белешкама којих они немају према рув. II. Поред 10 бележака којих немају сва три, они немају још 26 истих и дорп. још 21, а сен. још 13 других бележака, које рув. II има. То нарочито ништа не смета кад речем да је у сен. очевидно испала белешка о боју Ангорском, а догађај који је у вези с њим помиње се без године (**тожде лѣто свеза Стефань Ђоўрга Бльковића оу Цариградоу**), и да у њему нема ниједне белешке између године 1406 и 1427 (између бр. 616—638), а у другим летописима ове групе има их 13, те је и ту морао испасти један лист (ако не и два, јер је рук. врло малог формата). Да тога није, он би се, може бити, још више слагао с рув. II и држао би као неку средину, као неки прелаз од дорп. ка рув. II.

Остали летописи према рув. II стоји овако.

У првом делу рув. II има 89 бележака, а

	има,	од којих има и рув.	а нема
јанк.	90	83	7
вук.	83	80	3
подг.	78	76	2
врх.	74	69	5

	има,	од којих има и рув.	а нема
хил.	73	71	2
маг.	67	63	4
верк.	60	52	8

Руварац нема 10 бележака, а

	нема	од којих нема ни рув.	а има
јанк.	9	3	6
вук.	16	7	9
подг.	21	8	13
врх.	25	5	20
хил.	26	8	18
маг.	32	6	26
верк.	39	2	37

У другом делу: рув. II има 44 белешке, а

	има,	од којих има и рув.	а нема
јанк.	54	38	16
вук.	38	28	10
подг.	33	32	1
врх.	27	23	4
хил.	21	18	3
маг.	42	35	7
верк.	26	16	10

Рув. II нема 19 бележака,

	нема	од којих нема ни рув.	а има
јанк.	9	3	6
вук.	25	9	16
подг.	30	18	12
врх.	35	15	21
хил.	42	16	26
маг.	21	12	9
вук.	37	9	28

Из овог прегледа види се да је сродност међу овим летописима несумњива. — Највише бележака у првом делу има јанк. (90), а најмање верк. (60). Остали се ређају између њих поступно, по реду како се из прегледа види. Разлика између рув. II и осталих креће се између два и осам. У другом пак делу разлике су и између њих и према рув. II знатно веће и нема оне поступности међу њима као у првом делу. У оба дела највише одступа од осталих верк. И редакција његових бележака различна је од осталих у 26 случајева, а једнака у 30, од којих у 9 је једнака у летописима

све три групе. То је јамачно зато што је његов преписивач био врло невешт, што показује и хронологија која је код њега, као што горе рекох, врло збркана у нетачна.

Резултат овога проматрања био би:

а) да је и у овој групи првобитна редакција завршена око 1460 године, коју сад претставља дорп. текст, или боље рећи његов први оригинал;

б) да је тај текст доцније попуњаван и продужаван од разних преписивача; и

в) да можда сен. текст претставља прво попуњавање и продужавање, а рув. II последње.

ЧЕТВРТА ГРУПА

Засебни летописи.

1. *Сеченички* (сеч.) — У рукопису Чешког Музеја бр. 12 (Сперански, Опис 46). Нема свршетка, прекида се на год. 1474. Шафарик га је у своме своду узео за основу, а у целини сам га издао у Споменику III, 129.

Овај сам летопис ставио као засебан из ова три разлога:

1. Његов опширни текст о Немањи и о Немањићима различан је од осталих, и независно је према осталима израђен;

2. Што има *петнаест* бележака које се само у њему налазе (в. таблу); и

3. Што редакција његових бележака јако одудара од свих осталих. Његова редакција у 48 бележака не слаже се ни с једним другим летописом који те белешке има; а у 16 бележака се слаже, и то 1 са првом групом, 2 с другом, 7 с трећом, 2 с првом и другом, и 4 с другом и трећом групом; а у 18 случајева слаже се с понеким летописом из прве, друге или из треће групе. — У 25 случајева слаже се с другим летописима, али у свима тим белешкама слажу се сви летописи из све три групе, који их имају.

Зато што нема парњака (није дакле преписиван и продужаван), и што се код њега не осећа као неки прелом између бележака до 1460 године и после, ја држим да је овај текст који је до нас дошао сам оригинал. Нема свршетка, прекида се година 1474, те не знамо кад је постао.

2. Нема парњака ни *Бранковићев* летопис, који је био својина самозваног деспота Ђорђа Бранковића. Он је дошао у руке Пејачевићу који га да превести на латински, а шта

је после било с оригиналом, не зна се. Превод се наместа реч у реч слаже с понеким познатим летописом, а понегде је скраћиван. Завршетак није преведен, јер говори о турским стварима, које Пејачевића, како вели, нису интересовале. И он је особита компилација, те држим да је и то био оригинал, који није више преписиван. Како опширније говори о влашким стварима, чега у другим летописима нема, вероватно га је писао неки Србин у Ердељу. Могло би се мислити на самога деспота да на оригиналу нису биле неколике његове напомене да није онако како је казано. Тај латински превод издао је Кукуљевић у свом Arkivu za povjestnizu jugoslavensku књ. III.

Руски хронограф дошао је к нама при крају XVI века (најраније у почетку друге половине). Српски преписивачи су правили из њега изводе мењајући у њима понешто у српском делу према летописима. Писци белопољског и ковиљског хронографа додали су им као завршетак исписе из неких млађих летописа. Ти исписи, који нису једнаки у оба, јамачно су извађени из неких летописа треће групе, али ја нисам могао утврдити из којих су од очуваних текстова они приписивани, те сам и њих зато ставио у четврту групу.

3. *Белопољски* (белоп.) — У рукопису (хронограф) библ. С. К. Академије бр. 33 (штамп. Каталог 130). Рук. је добављен из Белог Поља, и издао га је у целини А. Вукомановић у Гласнику С. У. Др. X, 211.

Овде је у хронограф уплетен и летопис. После смрт Дечанског унесено је 5 бележака које имају и летописи друге групе (кад је завладао Душан, кад се родио Урош, кад је умро Душан, кад су Турци прешли на Калипољу и кад је завладао Лазар), па о Лазару по хронографу. Изгледа да је ту у оригиналу пишчеву био испао један лист, јер се прекида причање о боју Косовском, па се одмах у продужењу наставља о преласку турском на Калипољу (по други пут), о смрти Момчиловој, о Маричком боју и смрти Урошевој. Ту опет као да је у оригиналу испао лист јер се продужује (без почетка) о смрти Вука Бранковића. Од год. 1428 (кад се одеспотио Ђурађ) настаје до краја летопис. Свршава се годином 1517, али можда је било још, јер се последња белешка (смрт краља Владислава) налази на другој страни последњег листа у дну.

Од те белешке (од г. 1428) па до краја има 104 белешке од којих 9 има само у њега, а 8 још само у по једном ле-

топису. У 25 бележака је различна редакција према осталим летописима који те белешке имају. У 10 бележака слаже се редакција са летописима треће групе, а у 22 са понекима из прве, друге или из треће групе. У 30 бележака слаже се са свима, или готово са свима.

4. *Ковиљски* (ков.) — У рукопису Чешког Музеја бр. 26 (Сперански, Опис 80), у коме између осталих чланака има и хронограф у који је уплетен и после продужен летопис. Употребио га је Шафарик у своме Своду, а српски део хронографа у колико се разликује од текста у Изборнику А. Попова, и цео летопис издао сам у Споменику III, 145.

Као што је српски део у овом хронографу различан од н. пр. белопољског или житомишљићког, и представља самосталну прераду, тако је и овај на хронограф настављени летопис различан од онога у белоп. Он почиње Ђурђем Бранковићем, и нема оних бележака за раније догађаје које има белоп., и свршава се годином 1672. Али за тако дуг одсек времена има само 35 бележака, и то искидане као да је у 2—3 маха настављан. Први пут као да је лет. био доведен до год. 1464 (пад Босне), па онда има пет бележака између г. 1503 и 1526, одатле се скаче на г. 1564, па на 1595 и даље. — Због овако малог броја бележака, које се и редакцијом слажу или са свима или са многим летописима, немогуће је одредити на који се летопис он ближе наслања, те сам га зато издвојио као засебан, а не зато што би он био неке нарочите редакције. — Он има само једну белешку (бр. 996) коју други немају.

Групе међу собом.

Као што се из приложене табле види, има бележака које се налазе само у једној групи, а има их које су у две, а највише их је у све три групе. Тако само у првој групи има 15 (у првом делу 9, у другом 6), само у другој 11 (у првом делу 8, у другом 3), само у трећој 32 (у првом делу 8, у другом 24); у две групе, и то у првој и другој 15 (у првом делу 8, у другом 7); у првој и трећој 12 (у првом делу 1, у другом 11, понајвише из цет. летописа); у другој и трећој 39 (у првом делу 32, а у другом 7), у све три групе 83, и то у првом делу 62, а у трећем срега 21.

Пада у очи да бележака само у трећој групи има на-

рочито много у другом делу (24 према 8 у првом), и да бележака у другој и трећој групи и у све три групе има највише у првом делу (у другој и трећој групи 32 у првом, према 7 у другом делу; и у све три 62 у првом, према само 21 у другом делу).

Редакција ако није у свима групама једнака, обично је једнака код летописа исте групе. Али не увек.

Готово сви летописи имају по коју белешку (а неки и повише) које се само у њега налазе (в. таблу).

В.) Старији и млађи летописи међу собом.

Досад се сматрало да између старијих и млађих летописа нема никакве везе, да су то два самостална рада независна један од другога. Али то неће бити тачно. Иако су обликом различни и временом постанка растављени готово читавим столећем, они су ипак у вези и млађи се наслањају на старије.

Смрћу Урошевом пропало је и номинално јединство српског царства, а погибијом Вукашиновом на Марици источне и јужне провинције потпале су под турско вазалство. Тиме је завршен један период српске историје од Немање до 1371 године, који је у то доба „укратко" описао састављач првог старијег летописа, од кога нам се очувао најстарији препис у копорињском тексту од 1453 године (дакле на неких осамдесет година после његова постанка) и који углавном претставља оригинал, и у изводу у врхобрезничком тексту од године 1650. Пећки, студенички и цетињски текст, као што је горе речено, његова су продужења и прераде.

Падом Смедерева 1459 године пропала је државна самосталност српска, и тим је завршен други период српске историје, који је још краће у то доба описао састављач првог млађег летописа прве групе који нам је очуван у софиском првом летопису писаном око 1567 године. Остали текстови ове групе, кијевски, студенички, сарандапорски и цетињски само су његови попуњавачи и продужавачи. Сви они почињу бележење догађаја од смрти Душанове па даље, и ниједан ништа не говори о Немањи и Немањићима до Душана. То се, мислим, може објаснити само тако ако се узме да је састављач првог летописа (а и његови настављачи) сматрао да је његов задатак да настави, да допуни оданде где је са-

стављач првог летописа стао. Да су ово тако схватали и доцнији летописци, могло би се закључити и из тога, што се у рукопису у коме је студенички старији летопис одмах иза њега налази и овај студенички млађи, и што се и у рукопису у коме је цетињски старији летопис налази и овај цетињски млађи, истина нису један уз други, али су опет у истој књизи.

А што није дошло до тога да постане један продужен старији летопис, као што је пећки и студенички, а нарочито цетињски, то је дошло отуда што су млађи летописи састављани другим начином. Док су догађаји у старијем летопису излагани сразмерно опширно и само су понегде стављене године (а тако су радили и продуживачи, па се настављање слабо и осећа), састављач млађег летописа (који можда није ни знао за студ. и сар. продуживача, а цет. је и онако постао *после* његова рада) бележи догађаје кратким, сухим реченицама хронолошким редом стављајући испред сваког годину кад се десио. То је, вероватно, учинио зато, што тај летопис није постао изједна, као н. пр. копорињски, већ су скупљене у једну целину разне расуте белешке о појединим догађајима које су на тај начин биле забележене.

Али и поред свега тога старији летописи и прва група млађих чине једну органску целину, јер они скупа узети чине *целу* српску историју од Немање па до свога доба. Млађи сами за себе само су одломак, продужење без почетка, као што је старији, за доба кад су постали млађи, непотпун, само почетак без свршетка.

Ту неједнакост између прве половине од Немање до Уроша и друге од Уроша па даље уклонио је састављач првог летописа друге групе. Он је, наиме, из старијег летописа покупио податке о Немањићима заједно с годинама, редиговао их у кратким реченицама ставивши годину напред, и наставио је на њих ређање догађаја од Уроша као и у млађим летописима прве групе. На тај начин су се млађи летописи индивидуалисали као засебна целина према старијима, иако у самој ствари први део није никаква самостална обрада већ извод из старијег.

Ово индивидуалисање млађих летописа као независне целине према старијем нарочито је изведено код млађих летописа треће групе и код сеченичког, јер су се, говорећи о Немањи и о Немањићима, и садржином издвојили од старијих.

Они су за Немању направили извод (ко већи, ко мањи) из родослова, а и за остале Немањиће служили су се поред родослова и старијим летописом више него они из друге групе. О томе ће више бити говора доцније код извора.

Мислим да се из овога јасно види веза између старијих летописа и млађих и њихово развијање, а летописи треће групе стоје, поред тога, у вези и с родословима.

Г) Општа историја у летописима.

1. У млађим летописима прве групе.

а). Хамартолово „Сказаније."

Грчки текст Хамартолове кронике не налазе се само у једној редакцији већ га има и с познијим додацима. Он је двапут превођен на словенски, и не по истој редакцији. Млађи превод, очуван само у српским рукописима с траговима средњебугарске рецензије (по чему се закључује да је њоме првобитно био писан), има на крају кратак преглед догађаја светске историје до цара Теофила Трофора (г. 842) с натписом **Сказанїе вькратцѣ сѹщїимь ѿ Адама до дньшнꙗго врѣмене.** Такав преглед има и у грчким рукописима с истоветним натписом. Оба текста, који се потпуно не слажу, издао је по синодалним рукописима кнез Оболенски у Московским Чтенијама (1846, 4). Оно се налази и у другим рукописима Хамартола н. пр. у Бечком (варијанте према Григоровићеву летопису подвео сам у Спом. III, 110), па и скраћеном Хамартолу: **Лѣтовникь скращень и избрань ѿ лѣтовника Геωргїа мниха и писца** (рук. у Акад. Наука бр. 24, штамп. Катал. бр. 106 стр. 175).

Доста рано пренесено је ово Сказаније из кронике у друге рукописе као засебан чланак. Најстарији досад познати препис је у српском требнику Синод. библ. бр. 374 из прве половине XV века (на последњем је листу рукописа паскалија од 1423 до 1430 г. — Гор. и Нев. Опис III, 1 стр. 197 и 198) са истим натписом као и у кроници. Разлика је само у томе што су од јеврејских царева између Азарије и Манасије испуштена тројица: Јоат, Ахаз и Језекија, и што је испред Константина Великог стављен као засебен натпис: **Хрїстїанско царство.** У грчком оригиналу стоји Αρχὴ τῶν χριστιανῶν βασιλείας. На крају је додата белешка: **Ѿ Адама до Стефана цара прьваго Срьблıемь вькѹпѣ лѣт ѕѡнѕ индикта прьваго,**

сльнцоу кроуга ·кд·, лѹны крѹгь ·ѕі· На завршетку, у дну стране, додато је истом руком. **И седмаго светаго сьбωра иж(е) второю быс(ть) вь Нікеи рад светыих и чстныих ωбраз при цари Константінѣ, и при матери его, ·тѯз· светыих ѿць.** (Варијанте према Григор. лет. подвео сам у Спом. III 110 по препису који ми је послао г. М. Н. Сперански). У том је рукопису испред Сказанија преписан и чланак: **Сvмеωна маггістра и логодета ω мирсцѣмь сьтвореніи ѿ различныих лѣтовникь и списателеи**, који се налази испред Сказанија и у Хамартоловој кроници. — Има и један препис у рук. XVII века у Нар. Библиотеци (бр. 313, штам. Кат. бр. 472 стр. 315), али нема ни почетка ни свршетка ни неких листова из средине; оно што је очувано слаже се с Хамартоловим текстом.

У рук. Прашког Музеја бр. 19, у коме је и Шафариков летопис, има чланак с натписом: **Се же родословь ѿ Адама до Авраама**, коме је прва половина ово Сказаније, а друга испис из Константинова Житија деспота Стевана од половине 13 главе (од: **Подобаеть вѣдѣти, ако сіа....**) до краја главе 22 (Гласн. С. Уч. Др. XLII, 256—262) с додатком на крају: **Конаць семоу.** И у њему (налик на синод.) има испред Константина Великог као засебан натпис: **Начело христианскымь благочьстивимь царем**, — што још ближе одговара грчком оригиналу. Иначе се, сем натписа, у свему слаже са Сказанијем не рачунећи ту ситна отступања неизбежна у сваком препису. У та отступања рачунам и случајне пропусте пишчеве, што је после **Маѯимиань ·ѕ·** испустио **Филипикь ·ѕ·** (јамачно због два ·ѕ·), и што је после Ираклија ставио: **Костинь** (он тако пише и друге Константине) ·і·, место: **Костинь сынь Ираклиевь ·зі· Їоустинь ·г·**, и напослетку, место: **Филипикь ·в·, Львь ·г·, Аѱимарь ·з·, Їоустиніань ·ѕ·, Филипикь ·в·, Анастасие....** прешао је од првог Филипика (јамачно због два; другог у грчком оригиналу и нема) одмах на Анастасија. Издао сам га у Спом. III, 101 под именом Шафариков „родослов“, како га је писац назвао.

Ово се Сказаније налази и испред три српска летописа, испред хоџи-Јорданова, Софиског првог прве и Григоровићева друге групе млађих летописа.

Испред хаџи-Јорданова је Хамартолов текст у целини преписан и чисто механички стављен испред српског летописа (који има свој засебан натпис), само је назван **Сказаніе ω Адамѣ**; ваљада је писац увидео да оно „до данашњег

времена“ не одговара више времену када је он састављао свој летопис (о коме ће бити говор доцније).

Кад су састављачи млађих летописа прве групе узели да продуже ређање догађаја оданде где је старији летопис стао, и пред њих су стављали општи део. Тако је писац оригинала соф. I летописа ставио ово исто Сказаније, али не онако механички као што је у хаџи-Јорданову. Он му је задржао исти назив иако му не приличи, јер оно „до данашњега времена“ не може се односити ни на време од кога је почео бележити догађаје, а још мање на време кад је завршио. Од почетка па све до Антонија Вира текст се, сем ситница, слаже с Хамартоловим, сем онога места код Мојсија. Док то место код Хамартола и осталих гласи: **сьи ізведе люди ѿ Єгϒпта. — Ѿ Аврама до исхода Исраилева лѣть ·фѳ·, ѿ потопа же лѣть ҂·афоѳ·; вькоупѣ ѿ Адама до Давида лѣть ҂дѵѳ·**, овде гласи: **сьи изведе людїи Їисраилеви ѿ работи Фараѡнови, — Ѿ потопа до исхода Їисраилєва лѣть ҂·гфоѳ·, вькоупѣ ѿ Адама до Давида лѣть ҂дϒѳ·** — На овом месту сви текстови отступају од грчког оригинала. Тамо стоји: Ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου ἔτη φϑ′, ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου υἱῶν Ἰσραὴλ ἕως Δαβὶδ ἔτη ͵χμα̃. Muralt ово место наводи у преводу на грчки као варијанат очуван само у словенском преводу. (Уч. Зап. VI, 915). Између Антонија Вира и Диоклитијана испуштено је једанаест царева. А од после Константина Великог много је Хамартонов текст измењен. Белешке о саборима су опширније, каже се колико је на ком било св. отаца, кога су проклели, а шта су утврдили, и колико је година протекло од вазнесења до првог сабора, а колико од једног до другог. Сем тога од Јулијана „Преступника“ па до краја не помиње се двадесет и седам царева. Додат је цар Михаило и мати му и седми сабор. После Константина и Ирине и шестог сабора одмах наставља: **Михаиль и мати его ·ке· и два месеца. При сихь бысть ·з· сьборь, светыихь ѿць ·ти·, и проклеше, иже не покланяють се светыимь иконамь. Ѿ шестаго до ·з·-го ·ркв· лѣть**, а тога нема у Хамартола јер се он свршава његовим оцем Теофилом.

Писац је хтео да на то надовеже српски део, али је испало нешто збуњено. После Михаила и седмог сабора стоји: **Ѿ Адама до Костантина цара лѣть ҂еѡмг·, до Стефана же срьбскаго цара лѣт ҂ѕѡпѕ індик'тїѡн ·а· сльнцꙋ кроугь ·кд·, лоунѣ ·дї· цара Стефана постиже сьмрьт, и не мала скрьбь бысть тогда.** Тако је у оригиналу по читању г. М. Н. Сперанског и пок. Б.

Цонева, а издавач је по другим летописима поправио: **лѣть ҂ѕѡнѕ· — Бь лѣто ҂ѕѡ҃д· индиктїѡнь ·а·**... итд. Мора бити да је првобитно ту била белешка о Душану каква је у синод. рукопису, па је неки од преписивача ту нешто збркао. После тога наставља се о погибији Вукашиновој, о расипању Николе Жупана итд. Тако је писац на неки начин преко Константина покушао да свој летопис веже за ово Сказаније.

У Григоровићев летопис пренесено је ово Сказаније какво је у соф. I., само нема оног одступања код Мојсија, а испала су (као код синод.) она три јеврејска цара, Јоат, Ахаз и Језекија. Карактеристично је и отступање на завршетку: **ѿ шестаго до ·з·-го лѣть ·ркв· ҂ѕсҁѕ· индиктѡн ·ei· — ѿ Адама до Константина цара лѣть ҂еѡмг· до Стефана же срьбскаго ·а· цара**, па даље нема ништа. Чисто би човек помислио да је преписивао са софиског текста, па видевши да је оно што даље иде бесмислице, прекинуо и није даље преписао.

И у овом је летопису (као и у хаџи-Јорданову) ово Сказаније чисто механички склопљено с летописом, који долази после њега с натписом: **Ле(то)письць срьпскихь господини и царь до зде кто би и царствова и како скончa се**, натпис, као што се види, потсећа на натписе у старијим летописима. Почиње с белешком о Ћирилу и словенским словима, и о отступању Латина од православља, па прелази на Немању.

б) Друга, опширнија и дужа редакција Сказанија.

Испред остала четири млађа летописа прве групе, испред кијевског, студеничког, сарандапорског и цетињског има једно опширније и дуже Сказаније (допире до Кантакузена и Калојована, 1354 године) са истоветним натписом у цетињском, тексту: **Сказанїе вькратцѣ соущїимь ѿ Адама до дьньшнѧго врѣмене**. А тако је и у остала три с овим ситним отступањима: у киј. **вькратцѣ лѣтомь ... врѣмене родомь**! у студ. и киј. **нынѣшнѧго** место **дьньшнѧго**; и у сар. нема речи **вькратцѣ**.

Како је ово Сказаније гласило у првобитној редакцији, не можемо тачно знати, јер међу текстовима има отступања, па не можемо поуздано утврдити који од њих представља првобитну редакцију, а који измењену.

Главна је разлика међу њима између киј. текста с једне и остала три с друге стране у овоме:

а) Кij. je у почетку опширнији него остала три. У кij. гласи: **Адамь, бывь лѣть ·сл· роди Сифа, и прижить ·ѱ· лѣть и оумрѣть, жить вьсѣхь лѣть ·цл· — Сидь, бывь лѣть ·се·, роди Еноса, и прижить лѣть ·ѱз· и оумрѣть**, и тако даље све до Исуса Навина; у друга пак три ређају само имена ко је кога родио: **Адамъ роди Сида, Сидь Еноса** итд. Поред тога кij. говори о трима синовима Нојевим и о потопу, о трима синовима Тариним и о Лоту, о дванаесторици синова Аврамових и Јаковљевих, и има две три хронолошке белешке чега свега у остала три текста нема. — Шта је првобитно, опширнија редакција у кij., или ова краћа у остала три? — Ја бих рекао да кij. текст претставља првобитну редакцију, а из ова два разлога.

Прво, што имају још два чланка слична овоме и писана по Хам. Кроници, и оба су ближа кij. тексту него осталима. — Један је у руском хронографу Петроградске Публ. Библ. испред кога је напред увезано неколико листова из неког српског рукописа на којима је чланак: **Ѿ лѣтописца ѿ Адама и о царехь їоудеискыихь и рымскыхь, сложено вькратцѣ.** И то је неко Сказаније које почиње Адамом, а свршава се царовањем Соломоновим. И у њему се не ређају само имена, већ се опширно говори о Ситу, после Ламеха о Нoју и о потопу, о његовим синовима и синовима његових синова, даље, о **стльпотворенїи, о Евире**, и тако даље о другим патријарсима, о судијама, о **самовластїю** и о царевима Саулу, Давиду и Соломону. Ту се прекида и, према натпису, или рукопису није цео, или даље није ни израђен. Издао сам ти у Споменику III, 112—118. — Други је испред ковиљског хронографа у прашком Музеју бр. 26 (Сперански стр. 82) с натписом: **О родословїи ѿ лѣтописца сложено вькратцѣ.** Он није издан, али ми је препис послао пријатељ ми г. Ђ. Поливка, на чему сам му врло захвалан, те сам видео да је сличан првом, само је краћи; после смрти Нојеве одмах прелази на **стльпотворенїе** и о **Евере**, а после тога је нешто друго а не оно што је у петроградском. У оба су почеци као кij. само нема оно и **прижить лѣть**... Н. пр. у петрогр.: **Адамь, прьвыи чловѣкь бысть ·сл· лѣть и роди Сида** (па нема и **прижить ·ѱ· лѣть**, већ само:) и **жить вьсѣхь лѣть ·цл· и оумрѣть**; или у прашком: **Еносъ бывь лѣтомь ·се· роди Каинана** (па нема и **прижить ·ѱєі· лѣть**, већ само:) и **жить всѣхь лѣть ·це· и оумрѣ**, итд. Године живота не слажу се увек с кij.

Друго (и главније) што је ово Сказаније (као што ћемо ниже видети) извод из Хамартолове кронике, па ако би узели да је првобитно био краћи текст, па доцније у киј. проширен, онда би овај посао морао бити двапут рађен, а то, држим, није вероватно. Текст је дакле у сар. студ. и цет. летопису доцније скраћен, или управо рећи замењен текстом Харматолова Сказанија, јер се с њим потпуно слаже сем што у њему има још напомена да је у дане Нојеве био потоп, чега у хам. нема.

б.) У киј. су белешке о васеленским саборима читави чланци који понекад заузимају читаву страну, док је у остала три о њима речено највише у 2—3 врсте. — Овим је киј. текст несумњиво доцније прошириван, или боље рећи уметани су преписи већ готових чланака. Колико је то уметање било чисто механичко, види се по томе што се, н. пр. код првог сабора вели: **При семь** (т. ј. цару Константину) **бысть и прьви въселенскыи съборь иже вь Никеи** (као у остала три текста). па се наставља да је од вазнесења до првог сабора 318 година, а од почетка света године 5818 **бысть свѧтыи въселенскыи съборь иже вь Никеи при великѣмь цари Константинѣ** (понавља се што је већ речено) **вь і-тое лѣто царства юго, иже царствова лѣть ·ли·**, а испред тога говорећи о Константину речено је да је царовао **·ла· лѣто**. Тако су године царовања и осталих царева при којима су били сабори различне испред чланка о саборима и у самом чланку.

Још се сар. разликује од остала три што има опширне чланке о крштењу Бугара и Руса. И ово је несумњиво доцнија допуна за коју знамо и одакле је узета. У библ. Југослов. Академије има један велики Зборник који је писао познати Владислав ђак или граматик 1469 године и који је описао и неке чланке из њега наштампао Ђ. Даничић у Starinama I, 44. Ту је Владислав уз понеке чланке на маргинама додавао своје напомене као објашњење или тумачење онога што је у тексту. Те је напомене исписао и објавио М. Сперански у Сборнику бугар. мин. нар. просв. (књ. XVI и XVII, 325). — Уз чланак **Повѣсть польѕна ѡ Латинѣхь, когда ѿлоучише се ѿ Грькь** (л. 524—701) налазе се, међу осталима, и оне две белешке о крштењу Бугара и Руса, које се налазе и у саран. летопису. Истоветност је толика да не може бити никакве сумње да су одавде извађене. Само им је почетак мало прилагођен осталим белешкама у летопису. Тако поче-

так о крштењу Бугара у лет. гласи: При тѣх жде и блгар'скыи начелникь Боришь вѣрова Христови и крьсти се сь вьсѣмь езыкомь бльгарскыимь, а даље, како же и коимь wбразом.... све до краја потпуно је једнако на оба места. Тако и о крштењу Руса: При семь кнеѕь роушкыи Владимирь вѣрова вь Христа и крьсти се сь вьсѣмь езыкwм роушкыим, па даље: Wбразомь же сиковыим.... па до краја опет једнако у оба.

Као што је Сперански показао, прва је белешка од речи до речи узета из Зонаре или Паралипомена (Starine XIV, 133, Паралип. 100), а друга је у првој половини проричана по Зонари, а у другој опет прост препис (Starine XIV, 149).

Остале разлике међу њима у главном су ове:

а) У киј. и цет.: Сь *(Нерон)* оубить господни апостолы Петра и Павла, и прьвѣи гонюеніе на христїани начеть; — у саран. Сьи оуби врьховные апостоли Петра и Павла вь Римѣ; овwго оубw стрьмоглави на крьстѣ распевь, овwго же мьчемь оусѣкноувь, и прьвыи гонюеніе на христїаны подвиже; — слично и студ. само обратним редом: Сь прьвѣе подвиже гонюеніе на христїаны. Оубит же и апостолы господнює Петра и Павла, ового 8бо распеть стрьмоглавь, wвого же оусѣкноувь мьчемь.

б) У цет. При семь срацинньскыи лжже пророкь Моухаметь іави се ѿ Христова оубо вьзнесенїа ҂фчз· мимошьдьшимь лѣтомь, ѿ сьзданїа же мїроу вь лѣто ҂зрл·; — у остала три само: При семь іави се срацин'скыи лжжепророкь Моамедь.

в) У цет. и киј.: При семь Римлıани ѿстоупише ѿ Грькь и оудрьжаше (оудрьжа се киј.) Римь о себѣ даже и до селѣ; — у студ..... и о себѣ Римь сь прочими западними странами оудрьжаше даже....; — у саран. При семь Римь ѿст8пи ѿ Грькь и о себѣ ѿ толѣ оудрьжа се даже....

г) У цет. Сьи лавроу славноую вь Светѣи Горѣ сьзда сь светымь Аданасїемь Адоньскыимь. Сьи зданїе начьнь вь воеводскомь саноу соуще емоу вь лѣто ҂ѕуѯд·; — у киј.: При семь лавра начать здати се вь..... Адонскымь вь воеводскомь.....; — у студ.: При семь лавра велика вь Светѣи Горѣ Адона светымь Аданасїемь Адонскымь сьстави се (без године); — у саран.; Ва лѣто ҂ѕуѯд· Аданасїе начеть здати лавр8 црковниц8.

д) У цет. и киј.: При сихь обнови се православїе и иконы светые вь цркви вьставише се пакы, и Бльгари христїаны быше, и словеса сьставише се светымь Кириломь вь лѣто ҂ѕтѯ·; тако и у саран. само о бугарском крштењу засебан опширан чла-

нак; — у студ. нема о Бугарима (као ни о Русима) а завршетак:.., — **и словеса наша по ѥзыкꙋ нашемꙋ съставлѥна быше, ...**

ђ) И завршетак није у свима једнак. У њему има очевидних погрешака и поправака. Мислим да је оригиналу најближи студ. текст који гласи:

Михаиль Ѧзимить, сынь его, Палеѡлогь лѣть ·иі·

Ѧндроникь, сынь Палеѡлоговь ·л· лѣть.

Вькоупѣ ѿ Ѧдама до здѣ лѣть ·ѕѡлѕ·

Катакоузенъ Ипосиглитинь вькꙋпѣ и Калоїоаннь, сынь Ѧндроника Палеѡлога лѣть ·л·

Маноуиль сынь Їоанна Палеѡлога ·ле· лѣть.

У цет. и сар. због понављања речи *Палеолог* прескочен је Андроник па остао само Михаил али са Андрониковим годинама владања: **Михаиль Ѧзимить, сынь его Палеологовь ·л· лѣть.** Рекао бих да је у сар. то исто учињено и с последњом двојицом и остао Кантакузен и Калојован с Манојловим годинама владања: **Катакоузень...... Палеолога ·ле· лѣть.**

Година 6836 добра је за Андроника јер је он доиста владао до 1328 године. У киј. ту стоји година 6866 (1358), и била би приближно добра да је стављена *после* Кантакузена који је био принуђен да отступи 1354 (6862) године. Можда је преписач на њега и мислио, те тако и поправио годину 6836 не преносећи је, као што би требало, иза Кантакузена. У сар. се ова (6866) година заиста и налази на завршетку, и после ње се одмах наставља српски летопис: ва таже времена постиже смрт..... У цет. на том месту стоји година 6856 (1348). И овде је преписач јамачно хтео поправити годину и узео ову, која можда (како ћу ниже рећи), означава годину кад је први пут српском рецензијом преписан превод Хамартолове Кронике.

Последњи владалац Манојло владао је, истина, 35 година, али је то било од 1391 до 1425 године, те према томе ова белешка није могла бити у првобитном тексту већ је доцније уметнута.

За све ове, уосталом ситне, разлике можемо само толико рећи да је о овоме било говора и у првобитном тексту, а у којој управо редакцији, остаје нам непознато. Али је, према свему казатом, главно да сва четири текста воде к *једном* извору.

в) Разлике између ова два Сказанија.

Кад овако успостављену првобитну редакцију овог другог Сказанија упоредимо с Хамартоловим, наћи ћемо да се од њега разликује:

а) што му је почетак (од Адама до Исуса Навина) знатно опширнији;

б) што говори и о судијама израиљским;

в) што помиње већи број царева персиских и римских, а и оне, који се помињу у оба, често другим речима;

г) што су белешке о васеленским саборима опширније не само код киј. него и у остала три;

д) што се кронологија и број година владања појединих царева често разликује;

ђ) што говори о појави Мухамеда и о отступању Рима од православља;

е) што не помиње пророковање Михеја, Илије и Јелисеја за време Јосафата, ни плењење Јерусилима за време Јоакима;

ж) што је дуже.

Узевши све то скупа може се, држим, с поузданошћу закључити да је оно засебан рад који је могао постати угледањем на Хамартолово Сказаније, али не из њега попуњавањем и продужавањем.

г) Постанак другог, дужег Сказанија.

О постанку овог сказанија у киј. и цет. летопису расправљао је, у колико ми је познато, само J. Богдан штампајући киј. летопис. Али је он, по мом мишљењу, ударио странпутицом, па су му и закључци или сасвим погрешни, или тако слабо образложени да се никако примити не могу. А како је ово питање врло важно, јер од правилна његова решења зависи и правилно решење још увек нерешеног питања постанка летописа, то ћу ја, прво, мало подробније изложити његово гледиште, па после, критикујући га, рећи своје.

Он је за киј. текст рекао да је „прва досад позната бугарска редакција оног општег дела српских летописа који се налази у највише рукописа, било кратких анала, било кроника (ljetopisi), било генеалогија (rodoslovi) под именом Сказаніе вькратцѣ свщїимь ѿ Адама до дьнешнаго времене“. Даље је рекао да му је најближи цетињски текст (остала два нису тад била позната), а разлику међу њима у првом делу

(до Исуса Навина) објашњава разним изворима Сказанија. „*Српској* редакцији (т. ј. цет. тексту) био је извор кратки хронолошки преглед светске историје који се налази на крају у неким рукописима грчког Хамартола с натписом Ἑρμηνεία ἐν συντόμῳ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ νῦν καιροῦ. Потпуно слагање натписа и текста (!) *српског* Сказанија с грч. Ἑρμηνεία доказује да прво није ништа друго до превод другог.... За наше Сказаније (т. ј. киј. текст) морамо претпоставити неко друго Ἑρμηνεία које се од текста који је издао Muralt (Ученыя Записки VI) битно разликује тиме што је имало, место сасвим кратких података о патријарсима до Исуса Навина, онако како се у киј. тексту налази.... У другом делу (т. ј. после Исуса Навина) оба су текста једнака (осим чланака о саборима), и претпостављају неко Ἑρμηνεία, које је готово идентично с текстом који је издао Muralt, само је продужено до цара Манојла или до Михаила Палеолога(!).... Није вероватно да је ово продужење самостална компилација југославенског преводиоца; били су већ готови оригинали, а зна се да у оваким случајевима југословенски компилатори и преводиоци нису имали обичај мучити се да нова дела стварају." Према свему овоме закључује „с приличном сигурношћу" да су извори наше светске кронике (т. ј. киј. текста) били: „а) неко ἑρμηνεία по Хамартолу и патр. Нићифору продужено до Манојла Палеолога, б) Слово о свѧтыхъ вселенскыхъ соборѣхъ из Крмчије или из неког Зборника. Од словенског компилатора потичу ови додаци: а) о покрштењу Бугара и Ћирилову састављању словенских слова, б) о покрштењу Руса, в) о оснивању св. Лавре на Светој Гори, можда још г) о латинском заузимању Цариграда. Три прва податка нема ни у Нићифора ни у ἑρμηνεία. а четврти има у оба у другој редакцији" (Arch. XIII, 483—86).

Прва је и основна његова погрешка што мисли да су киј. и цет. текст (с којима се слаже и студ. и сар.) потекли из *два* извора, и полазећи с тог погрешног гледишта, падао је из погрешке у погрешку, тако да је цело питање више замрсио него што га је расправио. Тај свој први закључак он је извео само из тога, што се почетак цет. текста слаже с Хамартоловим Сказанијем, а у киј. је опширнији. Да је он пажљиво и у целини упоредио оба текста међу собом и с Хамартоловим, видео би, прво, да тај почетак (или како га он зове „први део") који је у оба текста различан, не износи

ни једну десетину целог текста, а „други део“, који износи више од девет десетина, да је у оба текста *једнак*, а *различан* од Хам. (а није, како он вели, с њим „готово идентичан“) и својом опширношћу (као што је горе показано) и дужином; друго, нашао би да се оба текста слажу међу собом у оном у чему се разликују од текста у Кроници, н. пр. о Дарију Асуирову сину, или о Свендату и Киверију; треће: да оба текста имају белешку о Саманији (после Сампсона) и белешку о укупним годинама од смрти Навинове до Саулове, и од Ноја и потопа, и укупно од Адама, којих у Кроници нема. Па нашавши толику једнакост у оба текста, а разлику од Хамартолова Сказанија, тешко би могао рећи да су потекли из два извора, већ би морао извести једини правилан закључак да су потекли из заједничког извора, а разлику у „првом делу“ трудио би се да објасни на неки други начин. Али он на кij. и цет. текст гледа као да су првобитни оригинали, а они то нису.

Кад су, дакле, оба (или, сад се може рећи, сва четири) текста потекла из једног оригинала, кога немамо, и који смо поређењем ова четири преписа покушали да успоставимо, онда сва његова разлагања отпадају.

Он је, даље, рекао да је кij. Сказаније превод неког грчког готовог оригинала који још није пронађен, и то образлажава само тим, што мисли да јужнословенски књижевници нису били способни да тако нешто ураде. — Док се тај оригинал не нађе, могућна је друга и, по мом мишљењу, вероватнија претпоставка. А ево зашто. Богдан је уз кијевски текст упутио у нотама на паралелна места у грчком оригиналу Хамартолове Кронике, у њену српском преводу, и у још неким грчким текстовима. — Кад се упореди текст овог Сказанија са српским преводом Кронике, јасно се и несумњиво види да је на оба места превод *један и исти*, јер све што је у Сказанију с речи на реч потпуно се слаже с преводом у Кроници. Кад би ово био какав нов превод с неког другог грчког оригинала, макар буди он био извађен из самог Хамартола, толиког слагања апсолутно не би могло бити; било би макар каквих разлика, а њих ето нема никако. Сем тога, да је ово друго Сказаније било написано на грчком, тешко је претпоставити да би му био исти назив као у Хамартола; Богдан наводи да се сличан спис патр. Нићифора зове χρονογραφικὸν σύντομον, а онај минхенског кодекса, χρονολογικὸν σύν-

τομον, па би ваљда макар мало разлике било између Хамартолова назива и овог претпостављеног новог грчког оригинала.

Зато ја мислим да је Сказаније компилација неког српског писца, који је предузео да напише „въкратцѣ“ преглед главних догађаја светске историје од Адама до *свога* („данашњег“) времена, као што је Хамартол написао до свога, и зато је свом Сказанију дао исти назив као Хамартол своме. Али он није хтео наставити Хамартолово Сказаније где је он стао, и довести га до свога времена, већ је узео српски превод његове Кронике и из ње исписивао редом и *попуњавао* из његова кратког Сказанија на крају Кронике оним чега у Кроници није било, н. пр. колико је година прошло од Адама до потопа, о извођењу Израиља из Мисира и колико је година од Аврама дотле, о саздању Византије (уз Манасију), о ослепљењу Седекије и палењу храма (уз њега), о смрти Александровој и колико је година од Адама до њега, о Птоломејима па све до Тиверија, и т. д. Тако је радио док је трајао српски превод (до Ниђифора Фоке), па је даље продужио вадити из његова грчког оригинала (до Ниђифора Вонијата), и напослетку, из неке друге грчке кронике. Последње владаоце, као своје савременике, није ни морао тражити по кроникама (а можда их тамо није ни било), већ је сам дописао.

Према овоме држим да се не може ни очекивати да ће се грчки оригинал наћи, јер га није ни било.

Питање је само да ли је словенски писац био кадар то израдити. Богдан је рекао да није, што се, божем, јужнословенски компилатори и преводиоци нису мучили да стварају нова дела. Тај приговор, дајбуди у колико се тиче српских писаца друге половине XIV и прве XV века, сасвим је неуместан. Против њега говоре горе поменута два чланка који долазе у исту врсту списа као и ово Сказаније, и за које ја држим да нису прости преводи, већ компликације по Хамартолу. А нарочито то мишљење опровргава Зонарин Паралипомен, у коме је (у предговору) његов писац, монах Григорије, показао тако широко познавање и класичне и византиске историске литературе, и поручени му спис написао и с планом и смишљено по Зонари и Хамартолу 1408 године.

Богдан је кij. текст назвао бугарском редакцијом (а цет. српском) што је писан „прилично чистом“ бугарском рецензијом, а молдавски калуђери XVI века били су тако

мало упућени у разне словенске реценсије да нису били у стању српски оригинал превести на тако чисту средњебугарску реценсију. Допушта да је неко то и могао учинити, али је невероватно, што је српски део пун србизама иако се писац трудио да и њега обрне на средњебугарску рецензију. — Може бити да је пред молдавским преписивачем био неки средњебугарски текст, али према свему што је горе речено писац првог оригинала морао је бити Србин.

2. У млађим летописима друге треће и четврте групе.

Како су летописци ових група имали циљ да напишу само *српски* цео летопис, то су они и друкчије гледали на општу историју која је била испред летописа прве групе. Њима је она била нешто сасвим споредно, нешто што су задржали само по традицији, па су је зато свели на најмању меру. Изоставили су помињање свих владалаца сем неколико, (па и њих помињу догађаја ради који се за њих везују, а не њих самих ради), а задржали су само белешке с годинама колико је година прошло од Адама до ког догађаја (или између једног догађаја и другог) и белешке о саборима. У томе је готово сваки поступао самостално без разлике којој групи припада, тако да се иначе различни летописи у српском, општем делу слажу, или се сродни разликују један од другога. Н. пр. сродни летописи јанк. и деч. или рув. II и соф. II разликују се општим делом, а различни, н. пр. маг. и сеч., слажу се. Нису им једнаки ни натписи.

Једнак је општи део у и иначе једнаким летописима дорп. рач. и рув. I с тринаест бележака и о саборима у којима се каже не само ради кога су јеретика и при ком цару сазвани, него и при ком римском папи и цариградском патријарху. — И у загр. има тринаест бележака, али нису у свему једнаке с овима, а о саборима се само каже колико је година протекло између једног и другог. Сличан је углавном општи део у шаф. беог. II, маг. јанк. соф. II (са рем. и вас.) и сеченичком. У свима има 19 бележака, од којих понеке само у по једном или у по два од њих, а у белешкама о саборима не помињу се папе ни патријарси. Беог. II не помиње саборе. Подг. је сличан овима по саборима, и од других догађаја помиње само четири. — Григ. вук. хил. и сен. имају само по две белешке, габ. још и трећу, а деч. само једну. Ниједан од ових не помиње саборе.

Сви ови изводи извађени су из другог Сказанија, јер у свима има бележакâ којих у Хамартолову нема. Не бих рекао да је првобитно био један извод из кога су остали преписивали и понешто мењали, већ их је било најмање два, један као у дорп., и други као у осталима.

Сасвим засебну и јединствену редакцију има општи део рув. II летопис. И то је извод само врло опширан из другог Сказанија, али је писац имао пред собом и Хамартолово, јер помиње пророковање Михеја, Илије и Јелисија, чега у другом Сказанију нема. Од Адама до Саула има само четири белешке, даље је опширнији. Између Августа и Тита има великих уметака којих у Сказанијама нема, и које је писац сам којеоткуда покупио. Ту се говори о Ироду и његовим делими „ıакоже Їосифь глаголеть“, о сину му Архелају о Антипи Ироду и његовим делима и о крштењу Исусову „ıакоже рече божьствени Лоука“, о Агрипи Ироду трећем, о Агрипи другом, о плењењу Јерусалима од Тита. Затим долази „Максимово Слово“, које се налази и засебно у рукописима, и овде је краће од онога што је штампао Ст. Новаковић (у Starinama X, 47), даље, шта је све Бог урадио у недељу, како је Јаков, брат господњи разделио стране апостолима где ће који проповедати, и колико су живели Јосиф и Аним и Ана. Иза тога се помиње неколика римска цара, па се прелази на саборе; помињу се и године кад је који бно и понеки цар између сабора.

Немају ништа од општег дела врхобрезнички, кувеждински, београдски први, Остојићев и Верковићев, а ковиљском и белопољском општи је део хронограф.

И овај овако скраћен извод, и оно о саборима налази се — истина доста ретко — у неким рукописима и без српског летописа, н. пр. у рук. Нар. Библиотеке бр. 184 и 547, Прашког Музеја бр. 14 и 15 (у номоканонима).

3. У старијим летописима.

Ни испред једног досад познатог старијег летописа нема никаква ни дужег ни краћег прегледа догађаја светске историје, а да га је у првобитном тексту било, несумњиво се види из увода у коп. и пећ. летопис. Тај увод гласи:

Понеже вькратцѣ сложено бысть ѡ памети древнїихь вѣкь и скоротекꙋщих врѣменех и лѣтѣх, и ѡ бывших царех, како царствоваше ѿ начела и по потопе даже п до сихь послѣдних

врѣмен, подобно ѥсть въспоменѹти и ѡ срьбскои земли, како оуѣрена бысть, кто ли начелствова въ нѥи и въ сїа послѣднаа наша врѣмена (у пећ. мало опширније: како оувѣрена бысть вь началѣ, поѥже прьвѣи благочьстїа оугасиѹти проповѣди, како пакы и книмь второѥ кь прькѣи, ꙗжа апостоломь проповѣданнѣе благочьстїа вѣры привлѣчена бысть, вь нѥиже и свѣтлѣѥ се зрить се и, поѥже пакы просвѣти се благочьстїю кь нѥи, кто начелствоваше сею вь сїа послѣдньꙗ врѣмена). — Кь тѣмь бо намь слово прѣдлежить благолюбьзно и вьсакоѥ почьсти достоиꙗно, ꙗвише бо се въ нѥи велици свѣтил'ници мирѹ, ѡви апостоломь равночьстныи, дроузы мѵроточ'ци и чюдотвор'ци инїи ѹчителїе велици и архїереи достоблажен'ны, и множьство прѣподобнїих и праведнїихь). — Пећки се летописац, даље, пита: ѿкоуоу оубо намь ѥсть и добрѣише сьтворити начело? и одговара: ꙗвѣ ꙗко ѿкоуоу же ѥсть и подобно, т. ј. од Немање и објашњава зашто? У српској се земљи, вели, угасило прво благочашће многим јересима које су се умножиле од много година, а они који су у њој владали, нису се старали да искорене јересну плеву све до Немање, који обладавши самовласно њоме истреби јереси, насади благочашће, подиже цркве. итд. итд.

Што тога кратког прегледа светских догађа испред тих летописа сад нема, не мора значити да је он сасвим и пропао. Њега треба потражити међу кратким прегледима светских догађаја којих има и као засебних чланака по рукописима и испред готово свих млађих летописа. Ако се буде тамо где очувао, лако ћемо га познати по опису у горе наведеним уводима коп. и пећ. старијег летописа. Он треба да је *укратко написан* („сложен", „списан") *о успоменама древних векова и прошлих времена и година о бившим царевима од почетка*, т. ј. од Адама, *и по потопу, чак до ових последњих времена*, т. ј. до времена постанка првог старијег летописа (одмах после смрти Урошеве).

Држећи се тога описа не можемо узети у обзир оба горе поменута чланка у петроградском и прашком рукопису, јер су, прво, доста опширни, и, друго не допиру до „ових последњих времена". То није могао бити ни извод из Хамартолове кронике: Лѣтовникь ськращень и избрань ѿ лѣтовника Геѡргїа мниха и писца (рукопис у Акад. Наука бр. 24, штамп. катал. бр. 106 стр. 175) једно што је доста опширан, а друго што ни он не допире до „последњих времена". То није био ниједан од оних многих кратких прегле̂да светских догађаја

испред млађих летописа друге и треће групе који, истина, почињу Адамом (као и горе поменути), али говоре врло мало о древним временима, а о царевима готово ништа (помињу свега два три) и свршавају се далеко, далеко испред смрти Урошеве. Хамартолово Сказаније ређа спомене о древним временима, говори о бившим царевима од Адама и по потопу, испуњава, дакле, све захтеве поменуте у уводима сем последњег: не допире до последњих времена, свршава се Теофилом Трофором, те и оно мора отпасти. — Друга пак редакција Сказанија, која се сад налази испред киј. студ сар. и цет. летописа испуњава и тај последњи захтев, доведена је до Кантакузена и Калојована (1358 г.), **до сїих послѣднихъ врѣмень**, *и ја као поуздано држим да је овај текст првобитно био испред првог старијег летописа.*

Кад је писац хаџи-Јорданова текста покушао (око 1440 г.) да састави летопис, направио је за Немањиће кратак извод из неког родослова, додао десетак бележака из доба после Немањића, које је нашао готове, и умешао неколико својих (или већ готових), па хотећи — јамачно по угледању на старији летопис — да има и општи део, ставио је испред њега Хамартолово Сказаније. — То је исто, и јамачно из истог разлога, само у мало измењеном и скраћеном облику, учинио и састављач првог млађег летописа прве групе, који је хтео да настави српски део где се старији летопис свршавао (соф. први), а од њега је то доцније узео и писац Григоровићева летописа. (Ниже ћемо видети — код извора — да је он и иначе купио у свој летопис белешке с разних страна). — Али попуњавачу и продужавачу првог летописа прве групе, претходнику киј. и др. летописа, учинило се згодније да место Хамартолова Сказанија узме оно друго што је било испред старијег летописа и да на њега непосредно настави српски летопис:

Катакоузень Ипосигклитинь вькоупѣ и Калоїwаннь, сынь Андроника Палеолога ·лє· лѣтъ.

Вькоупѣ ѿ Адама до зде ·ѕwѯѕ· лѣтъ.

Вь таже врѣмена постиже сьмрьть и благочьстиваго господина Срьблюємь цара Стєфана, вь лѣто ·ѕwѯд· ... итд. (сар. текст). Може бити да је због тога и почео свој летопис Душановом смрћу, а не догађајима после смрти Урошеве чиме је старији летопис завршен. На тај начин ово Сказаније добило је вид као да је нарочито састављено да

послужи као неки увод да би се на њега наставио српски летопис. Да оно пак није било написано ни за овај летопис, ни у време кад је он постао, види се по његову натпису. Оно ређа догађаје „до данашњег времена“, а то „данашње време“ било је време Кантакузеново и Калојованово, а не око године 1460 кад је овај летопис постао.

Пошто је тако ово Сказаније из старијег летописа пренесено у млађи, доцнији преписивачи старијег летописа изоставили су га у својим преписима. Како се оно не налази већ у копорињском тексту писаном 1453 године, то мора бити да је то преношење, па и постанак млађег летописа са тим Сказанијем, до те године било извршено. Може бити да је преписивач копорињског текста био и састављач тог млађег летописа, па ставивши испред њега ово Сказаније, изоставио га је преписујући старији летопис. А може бити да је млађи летопис, у који је пренесено Сказаније из старијег, постао доцније, само ја онда не видим разлога зашто су га коп. и пећ. изоставили а задржали спомен о њему у уводима. Зашто и њих нису изоставили и одмах почели с Немањом као што су то учинили млађи преписивачи и продуживачи у студ. и цет. тексту, и тако затрли сваки траг да је пред њима била и општа историја.

Ако је ово тачно, могло би се и време постанка млађег превода Хамартолове Кронике, које Вајнгарт ставља у трећу, помаћи у другу четврт XIV века, јер је у трећој четврти морао бити већ готов не само средњебугарски превод већ и српски препис, по коме је у то доба састављено ово Сказаније и написан старији летопис. Ја бих ишао чак тако далеко да је први српски препис постао 6856 (1348) за време Душаново. На то ме упућује она белешка на завршетку преписа Хамартолова Сказанија у синод. требнику: ѿ Ѧдама до Стефана цара прьваго Србьлюемь вькоупѣ лѣть · ѕѡнѕ· индикта прьваго сльнцоу кроуг ·кд· лѹны крѹгь ·ѕі· (бр. 344). Она се налази и у соф. I. с погрешном годином (6887) и месечевим кругом (14), и погрешно везана за смрт Душанову (бр. 343). Без индикта и кругова има је и у летописном заметку у једном хиландарском рукопису (бр. 240), и у општем делу шаф. и сеч. летописа (бр. 370), а без године у григ. и рув. II (бр. 343, 358)., и, напослетку том је годином у дужем Сказанију цет. преписивач поправио 6836 годину студеничког текста. Та година за Душана не значи ништа; нити се он те године закраљио ни зацарио (то

су летописи тачно забележили годином 6854-том бр. 151, 339), нити се преставио, нити се игде у белешкама ове врсте помињу индикат и кругови. Они се стављају кад се за извесну годину фиксира какав догађај, а најчешће у поговорима писаца рукописа. Зато ја и мислим да је она извађена из првог српског преписа Хамартолове кронике. На овај начин превод Хамартола могао би бити савремен преводу Зонаре који се такође само у српским рукописима налази, и за који Розов вели да је постао 1332 године (Прилози V, 271). Па учинио бих још једну претпоставку, наиме, да су оба превода постала у Светој Гори.

Д) Постанак летописа.

После свега досад казанога неће бити тешко одговорити на питање како су постали летописи.

На то питање (уколико знам) једино је Јагић покушао одговорити. Он је, наведавши почетке увода у коп. и пећ. текст, рекао (у Archiv-у II, 68—70) да су они врло карактеристични, јер показују како се мора гледати на српске летописе „према рођеном схватању самих летописаца.“ По њиховим „јасно исказаним речима они хоће на компендиске прегледе главних догађаја опште историје, као на нешто опште, да наслоне српске догађаје, као нешто специјално.“ По њиховој, дакле, жељи „ваља увек почети ређањем главних догађаја од Адама до ‚ових последњих времена‘, и на њих надовезати помињање домаћих, српских.“ Што баш у ова два летописа тих општих прегледа нема, мора се, вели, мислити да су их доцнији преписивачи изоставили. Наслућујући за решење овог питања велику важност тих кратких прегледа који су „при издавању српских летописа обично изостављани, вели, да на њих ваља обратити нарочиту пажњу, јер су од велике литерарноисториске важности. Оно што је Шафарик из C и D (сеченички и рачански) објавио и сувише је незнатно да би се о овим ‚светскоисториским‘ набрајањима добила јасна претстава.“ — Мало је чудновато да он сам није тако поступио, а пред њим су била баш два најважнија текста, Хамартолово Сказаније испред Григоровићева летописа, и друго дуже испред цетињског млађег; он је издајући та два летописа општи део из оба изоставио. Да је мало дубље ушао у испитивање грађе о овим општим деловима коју

је имао пред собом, јамачно би његов одговор на ово питање био друкчији, и не би мислио да „они могу бити од пресудног значаја у питању постанка хронографа.“

Ако је моје досадашње излагање о летописима тачно (а мислим да јесте), одговор на питање како су постали наши старији летописи био би овај.

Не много после преписа на српски Хамартолове Кронике, а јамачно по угледу на кратко Сказаније којим је завршена, и које је (као што је горе речено) брзо постало популарно, неки српски књижевник предузме да по истој Кроници састави једно ново, мало опширније, своје Сказаније, и да га по другим кроникама доведе до свога времена као што је Хамартол своје довео до свога, и назове га истим именом као Хамартол своје. Свршивши то и не нашавши у грчким кроникама ништа о Србима, а „подобно је поменути и о српској земљи како уверена би, ко ли у њој владаше и у *ова последња наша времена*, јер се у њој јавише велики светилници свету једни равночасни апостолима, други мироточци и чудотворци, трећи велики учитељи и достоблажени архијереји и мноштво преподобних и праведних“, и држећи да је тако „слово благољубазно и сваке почасти достојно,“ напише **Житїє и житєльство кралѣ и цареи срьбскихъ, кои по комѣ или колико царствова** од Немање до свога времена, спис који ми сад зовемо старији летопис, и које ће му име јамачно и остати иако он у самој ствари то није.

Да је компилатор Сказанија и оригинални писац овог Житија једно исто лице, види се, мислим, јасно из горе наведеног почетка увода у копорињски летопис: како је укратко написано о памети древних времена ... итд., треба поменути и о српској земљи. Писац, пошто је свршио говор о другим народима, продужава да то рече и о Србима, и каже и разлог зашто то чини. Ни по чему се не може закључити да су то радила два човека и независно један од другога.

Није, дакле, ово житије српских краљева нека засебна целина, већ је целина **Сказанїє вькратцѣ** .... у коме је писац прво изређао главне догађаје од Адама до свога времена (до Кантакузена и Калојована), па се вратио натраг (каже и зашто се вратио) и допунио га српском историјом од Немање опет до свога времена (до смрти цара Уроша и краља Вукашина). Па чак ни ово обоје још није потпуна целина уколико се бар тиче пећког текста. У њему после летописа има чла-

нак О патріарсѣх землю срьбскые са сличним уводом као испред летописа: Понеже вькратцѣ вьспоменоухомь вашеи любвы ѡ ктиторѣхь нашихь, господь землю срьбскые, ѡ порождены светаго Симеона Немание дльжно юсть и ѡ патріарсѣхь тое земле мало что рещи, кы ѿ ныхь прьвы высть, коих ли по сыхь благодѣть светаго доуха избра, не малоу во пользоу приемлють иже тѣхь светыхь и достоблаженныхь светитель вьспоминають, бише бо по истинѣ овы апостоломь равночьстны и светителемь сьпрѣстолны и прѣподобнымь и праведнымь единогласны. Јединство се, како већ рекох, изгубило и Житије добило вид самосталног списа кад је доцније изостављен општи део и пренесен на летопис (прави летопис) од Душанове смрти па даље, а нарочито кад је изостављен и увод и промењен назив (студ. и цет. текст). Може бити да је и у првој редакцији било нешто и о архијепископима и патријарсима, али ми се чини вероватније да је ово допунио први продуживач првобитног текста. Али свакојако је за прототип пећког текста целина: 1) општа историја од Адама до Кантакузена и Калојована, 2) српска историја од Немање до преноса Лазарева тела у Раваницу (1391 г.), и 3) Сказаније о патријарсима од св. Саве до Спиридона. Спиридон је умро пре 1403 г., јер се око те године помиње као патријарх Данил, те је и ова редакција вероватно постала између 1391 и пре 1403 годане.

Мени се чини да ни прва ни друга редакција старијег летописа није постала у Србији већ у Хиландару. Јаких доказа за то немам, али неке наговештаје налазим у овоме. Прво, у коп. тексту се за синове Симеунове (Душанова полубрата), вели: иже и дньсь видими сѫть, ѡбаче по наших грѣсѣхь кромѣ своего ѡчьства ѡземльствовани выше, вьзырающе сь нами на благоѹтробіе вьседрьжителя бога могѹщаго и ѿ камене Ісраилю ѿцоу нашемѹ кѵрь Сїмеонѹ чеда вьздвигнѹти. Да су „и данас видими“, пре је могао рећи много ближи им Хиландарац него какав из Србије, исто тако могао се пре какав Хиландарац надати на неку њихову рестаурацију (ја тако разумем завршетак) него човек из Србије. У пећ. тексту овде је изгубљен лист. Друго, писац пећ. текста за крај битке Косовске вели да не зна что истиною рещи ѡ семь, издан ли кымь ѿ своюго бывь хранюніа или паче соудоу божію ѡ семь сьбившоу се. Да је као савременик био у Србији, ја-

мачно би што позитивније знао рећи, а као Хиландарац могао је разне гласове чути, и не усуђује се да ишта позитивно тврди. И треће, у Сказанију о патријарсима за св. Саву вели да је ѿ младыхь ноктеи оставио оца и матер и браћу и по јеванђелском слову узевши крст „последовао Христу“. Тај се израз налази и у повељи деспота Стевана у којој за себе вели: азь ѿ юностнаго ми вьзраста и младїихь ноктеи.... вь многыихь злолютныхь и несьтрьпныихь искоушеныихь паче же сьмрьтехь попоущень быхь... и ѿ вьсѣхь избави ме господь, а тај је хрисовуљ издао на молбу хиландарских калуђера старца ћир Јована и попа ћир Теодора који су му били дошли и можда и саму повељу писали. (Mon. Serb. 331)

О постанку и развитку млађих летописа казано је већ напред. Прво су постали летописи којима се хтело да се српски догађаји продуже онде где је старији стао, и почели су бележење догађаја од Душанове смрти, а напред су ставили, по угледању на старији летопис, или Хамартолово Сказаније или пренели ово друго из старијег летописа (прва група). Тако су и познији српски преписивачи руског хронографа додавањем на његову завршетку већ готових летописа продужили ређање српских догађаја. Затим је учињен први покушај да се састави српски летопис у целини тиме што су из старијег летописа извађене кратке белешке о Немањи и Немањићима, а напред, као увод, по традицији ранијих летописа, стављен кратак извод из другог Сказанија (друга група). Напослетку је састављен потпун цео летопис тиме што су из родослова и из старијег летописа написани нови опширнији чланци о Немањи и Немањићима, а напред, опет по традицији, додани или исти или слични изводи као у другој групи из другог Сказанија (трећа група и сеченички из четврте).

Исто тако већ је речено да летописи свих група својом садржином показују извесно сродство од смрти Душанове до пада Смедерева (1355—1459) и да се после у многом разилазе, према чему њихов постанак пада око године 1460. — Кад упоредимо белешке тога времена у три белешкама најоскуднија летописа, у софиском из прве, шафариковом из друге и дорпатском из треће групе, наћи ћемо да од 88 бележака, 49 се налазе само у по једном од њих, и то у соф. 15, у шаф. 19, и у дорп. 15; да 29 бележака има у по два, и то: у соф. и шаф. 12 (од којих само три исте редакције), у соф. и дорп.

само две (обе различне редакције), и у шаф. и дорп. 15 (од којих 10 једнаке редакције); а да само 10 бележака има у сва три летописа, и ниједна није у сва три летописа једнаке редакције, а у по два једнаке су редакције у шаф. и дорп. четири, и у соф. и шаф. једна; осталих пет су разних редакција у сва три летописа. А из тога се, мислим, сме закључити да ови летописи нису постали из *једног* оригинала, већ их је било најмање два, а вероватно и више који су постали независно један од другога, и јамачно на разним местима.

У даљем развоју ови летописи су расли обимом састављањем два летописа разних редакција у један, и дописивањем познијих догађаја од савременика преписивача. Да су по два летописа састављана у један, може се закључити из тога, што се све белешке шаф. лет. налазе у григ. и у истој редакцији сем пет, и све белешке дорп. у рув. II опет у истој редакцији сем две. Још непосреднији доказ за то имамо у томе што се у григ. лет. налазе по две белешке у разним редакцијама о смрти Душановој и о смрти кнегиње Милице, а у белоп. две белешке не потпуно исте редакције о преласку Турака на Калипољу. — Дописивање преписивача познаје се по томе што иначе једнаки летописи не свршују се увек истом годином, већ их има који иду и даље, н. пр. кij. сар. студ. и цет. иду паралелно с малим разликама до г. 1486, па се разилазе, и белешке су им или о другим догађајима, или ако говоре о истим, друге су редакције, и сва четири допиру до разних година. Тако и дорп. рач. и рув. I, и остали. Има летописа у којима су доцније други писци продужили на старом оригиналу дописивање савремених им догађаја, н. пр. габ. и подг. У другима се то дописивање види што између последње белешке у оригиналу и преписивачева продужења има повећи размак у годинама, н. пр. у сен. 1529 и 1555, у соф. I чак 1461 и 1538. Код неких је летописа то дописивање вршено у више махова н. пр. у цет.

*

Тако је и у нас, као и у Руса, превод Хамартолове Кронике био повод да се развије домаћа летописачка књижевност, само што је то у Русији било у почетку друге половине XI, а у нас тек у почетку друге половине XIV века.

Ђ) Извори летописима.

1. Старијим летописима.

Први старији летопис постао је цео одједном одмах после 1371 године. Догађаје свога времена сам је писац као савременик забележио. За старије доба служио се Житијама Немањиним од Првовенчаног и од св. Саве, Савиним од Тодосија, и Драгутиновим, Милутиновим и Дечанског од Данила. Али ја нисам могао утврдити ни једно место које би било преписано из ма ког од ових Житије, већ је све писано напамет по сећању из читања и „укратко". Тако Немањино утврђивање православља и истребљење јереси опомиње на Житије од Првовенчаног, а благосиљање Стевана „као што је Исак благословио Јакова", на Житије од Св. Саве. Радослављеву „Далиду" помиње Теодосије у Савину Житију. Оно што говори о Драгутину, Милутину и Дечанском, начином излагања јако опомиње на Данилова Житија, али нема никакве директне позајмице. О подизању задужбина могло је такође бити узето из Житија, ако и у колико писцу није било познато и по традицији. Не види се траг да се служио и Доментијаном. Све остало је пишчево, као што је његова и цела композиција. — Први продуживач у пећ. тексту изриком спомиње Житије Немањино, и у колико се разликује од оригинала, сам је мењао, и не бих рекао да је одакле преписивао. Продужење о кнезу Лазару такође је сам као савременик саставио. — Треће и четврто продужење у студ. и цет. тексту о кнезу Лазару изгледа да је рађено по неком Слову о кнезу Лазару (има их очувана неколика, али није ни из једног од њих). Оно место где се за Лазара вели **на томь бо видѣше се по Констанстантиноу всака добродѣтель** .... ако се односи на Константина Философа, значи да им је било познато и Житије Деспотово, али студ. из њега није ништа узео, а што се у цет. налази различно од студ., оно је извађено из Константина. — О деспоту Стевану у цет. све је израђено по Константину, а од деспота Ђурђа па до краја тако је кратко да је писац могао сам написати не позајмљујући ни од кога. У оба ова последња текста има о Немањи једна реченица која се налази и у Доментијана: **ꙗкоже мене видите твореща, тако и ви творите**, али није употребљена у истом реченичком склопу, а може бити да и није из њега, него онако.

2. Млађим летописима.

а) Од смрти Душанове па даље.

1. — Карактерна је одлика млађих летописа што они ређају догађаје по годинама (доста често и с датумима): ва лето то и то би то и то месеца и дана тога и тога. Око 1460 године имамо готову редакцију првог (или првих) летописа која обухвата време од сто и неколике године (1355—1460). За догађаје ближе писцу, рецимо за 20—25 година пре 1460, могао је писац као савременик сам знати њихову годину (и месец) не преписујући је ниодакле, као што су и настављачи уносили године о догађајима који су се за њихово време догађали. Али за раније доба писац није могао напамет знати које се године и месеца и дана који догађај догодио, већ је морао однекле преписивати. Колико се досад зна, од историских списа тога времена једино му је било на расположењу Житије деспота Стевана од Константина Филозофа. И заиста у њему, поред догађаја којих нема у летописима, има их доста забележених којих има и у њима. Н. пр. о Косовском боју и боју на Ровинама, о походу турском на Босну, о боју на Никопољу и под Ангором, о борби Деспотовој с Турцима и његовим нећацима, о смрти кнегиње Милице, о борби Стевановој с братом му Вуком, о смрти брата му Вука и нећака Лазара, о борбамя с царем „Мусијом“ и његовој смрти на Искру, о повратку Ђурђеву из Солуна, о смрти нећака му Балше, о његову походу на Скадар, о смрти бугарског цара Константина, о походима турским на Влахе, о смрти Деспотовој, и још понешто. Али, прво, о свима овим догађајима у Житију је поменута година само код 5—6, а у летописима су све датиране; и друго, ниједна се белешка у летописима не подудара с текстом који је у Житију, док се исписи из Житија у карл. родослову и цет. старијем летопису готово потпуно слажу. Ако би баш и претпоставили да су баш из Житија узете, то није довољно, јер Житије не обухвата све време које је обухваћено летописима, и што у летописима има бележака о догађајима Деспотова времена којих у Житију нема. Морало је дакле бити још неких извора.

2. — Ти други извори били су *летописачке белешке* (замеци летописа, како сам их назвао), које се и обликом подударају с летописима, и које су, по мом мишљењу, биле углед и потстицај да се млађи летопису напишу. То су ни-

зови од по неколико бележака које су поједини писци по разним рукописима записивали, а од којих је до нас дошло (или досад објављено) дванаест, и који се овде поново издају у целини (I, II, IV—XIII, бр. 170—188, 206—287), али их је морало бити још много више, јер у овима што их знамо, има бележака које нису ушле у летописе или су унесене у другој редакцији, дакле из неких других низова. Таких је летописачких бележака вероватно било и у XIV веку, а до нас су дошле оне из XV и XVI века.

Неке од њих обухватају догађаје од неколико година и и јамачно их је записао савременик, н. пр. заметак XII има белешке од 1463 до 1482 г.; XIII од 1504 до 1520 (с белешком године 1622, која можда значи да су те године однекле преписане. Такав ће бити и зам. VIII, који, истина, има прву белешку колико је година од Адама до цара Стефана, другу до боја Косовског (трећа је нечитка), па онда белешке од г. 1419 до 1439. — Друге обухватају дужи период и морали су почеци бити преписани однекле и допуњени савременим догађајима. Такав је заметак II који почиње Душановом смрћу и завршава се смрћу кнегиње Милице (1355—1404), и X, од смрти Дечанског до пропасти Смедерева (1331—1459). Овај последњи има као неки мали увод, у почетку оштећен:... „(Сказаније) о последњем времену умилено зело полезно. Благослови оче!“ Такав је и XI, с првом белешком старијом (без године), а другом и даље од г. 1449 до 1522.

У некима су догађаји из српске историје надовезани на догађаје из опште. Тако I, најстарији очувани заметак почиње трима белешкама, колико је година прошло од седмог васеленског сабора, од св. Ћирила и од Немање до године 1416, па се наставља постављањем св. Саве за архијепископа до смрти Гргура, сина деспота Ђурђа (1218—1408). Прве три белешке написане су начином као код општих летописа: од тога до тога толико и толико година: а остале начином летописа: ва лето..... — У зам. VIII прва је белешка колико је година од Адама до цара Стефана, друга, до боја Косовског, трећа замрљана и нечитка па даље од г. 1418 до 1438. — У зам. IX, колико је година прошло од Адама до Христова рођења, од Христова рођења до вазнесења, од вазнесења до првог сабора, од првог сабора до седмог, од седмог сабора до цара Стевана и кад се преставио, од цара Стевана до заузећа Цариграда и кад је освојен. И ту се и свршава. —

Још опширније везује се V зам. за општу историју, у коме после помена 11 догађаја од Адама до св. Ћирила наставља се све истим начином колико је прошло од Ћирила до св. Саве и Стевана првовенчаног, од Стевана првовенчаног до цара Стевана, и од Адама до њих, и од цара Стевана до Уроша, па је на крају додата савремена белешка о освојењу Београда 1521. — Овај цео заметак од речи до речи преписан је у VI, и додато је још пет бележака из г. 1386—1453 (не у хронолошком реду), три белешке о годинама Христовим и две из г. 1510. — У VII зам. преписан је општи летопис исти онакав као у дорп. рач. и рув. I и додате белешке о крштењу Руса, о св. Ћирилу и од отступању Рима од православља, па шест бележака о српским догађајима од св. Саве до другог заузећа Смедерева. Познији преписач из г. 1648 додао је још белешку о појави пророка Мухамеда и три из г. 1567, 1594 и 1597.

Занимљив је IV заметак писан несумњиво у Дубровнику, у коме су 7 бележака које се тичу Дубровника и једна о погибији Вукашиновој. Оне се све почињу као многи записи: Нека се зна....

Од бележака у овим замецима неке се налазе само у по једном, а неке у два или у више њих. Већина их се налази и у летописима, и то неке у истој, или у сличној, а неке у различној редакцији. Како оне стоје и међу собом и према летописима, види се из таблице додате на крају књиге.

3. — Прелаз од ових заметака ка првим летописима чине покушаји да се састави летопис. У те покушаје ја убрајам хаџи-Јорданов и загрепски летопис.

Хаџи-Јорданов (јорд.) летопис је у рук. Нар. Библ. бр. 312 (штамп. Каталог бр. 471). За општи део писац је узео Хамартолово Сказаније, као што је горе речено. Српски део о Немањићима до цара Уроша управо и није летопис већ кратак извод из родослова без година који је вероватно сам писац извео, и тако га је назвао (Се же родословїе господь землю... итд.), а који сам ја овде међу родослове и уврстио (бр. 112—119). После тога непосредно је настављен летопис од смрти Дечанског до смрти влашког војводе Дана (1331—1432), али тако да су од г. 6864 до 6941 исписане све године редом, а само је уз 18 година забележен и догађај, а 59 су остале непопуњене. Не усуђујући се изводити никакве закључке, напомињем само да је тако писан и руски Лаврентијевски лето-

пис од кога сам почетак наштампао на стр. 165. Сасвим слично томе је и у зам. II, само што место празних година стоји лѣто ·а·, ·к·, ·г· итд. па година с догађајем. Једнакост је још и у томе што у оба после године стоји сиѥ лѣто би то и то, а тога нема ни у једном ни заметку ни летопису. Зам. II свршава се смрћу кнегиње Милице, а јорд. има и даље још седам бележака. Докле иду оба текста, у зам. II има три белешке које у јорд. нема (бр. 189, 194 и 196), и у јорд. има три којих нема у зам. II (бр. 182, 183 и 187;) прва белешка о смрти Дечанског узета је из старијег летописа, а друга, о Душанову освојењу Босне, не знам одакле је. У осталим белешкама редакција је или истоветна или слична. Негде се не слажу године, и где се разликују, оне у II зам. тачније су. Све ово, мислим, показује да је пред писцем јорд. летописа био неки сличан текст II зам., али не истоветан, да дакле II зам. није био усамљен. Оба текста наштампао сам упоредо (бр. 182—205).

И *загребски* (загр.) летопис држим да је један покушај састављања летописа. Он се налази у рук. Југосл. Академије у коме и загр. родослов, и о њему је горе била реч. Ст. Новаковић је из њега подвео варијанте уз издање беог. II летописа, а у целини сам га наштампао у Спом. LXVI 277. Али нам он није очуван у првобитној редакцији, већ је двапут продужаван. Првих 17 бележака од краља Радослава до смрти Вука Бранковића (1399) мислим да претстављају првобитну редакцију. Карактеристично је да се овде помињу године рођења цара Стевана и Уроша, што је несумњиво извађено из старијег летописа. Прво продужење претстављају седам бележака из год. 1455 и 1456, а друго, последња белешка о заузећу Београда 1521 која је узета из V заметка. — Испред српског је дела општи, али се не може ништа рећи да ли је био у првобитној редакцији, или га је неки продуживач доцније дометнуо. (Општи део штампан је на стр. 164, а српски под XIV бр. 288—312).

Изводи из летописа (штампани под XV и XVI, бр. 313—333, и неколика млађа у Додатку) немају важности за ово питање.

4. — Има још један извор из кога су летописци црпли грађу, а то су поговори писаца у рукописима, у којима је понекад забележен и какав важнији савремени догађај. Таких бележака има приличан број, и кад би се све скупиле и поређале хронолошки, добио би се читав мали летопис. Тако у поговору превода Дионисија Ареопагита од монаха Исаије за

глад која је наступила у земљи после погибије Вукашинове вели се: таковыи же не бысть ѿ сложенїа мирꙋ, ниже потом таковыи, Христе милостивыи, да бꙋдеть. (Зап. и Натп. 4944), а то је од речи до речи пренесено у лет. дорп. на глад која је била 1358 (бр. 577б). Тако је и белешка о паду Београда из поговора горажданског штампаног псалтира (у зам. V. бр. 217) одатле пренесена у лет. загр. (312) и у више летописа (бр. 875ж). Тако су, мислим, и друге белешке које се налазе само у по једном летопису, а старијег су датума него што је препис летописа, пренесене из неких таких бележака. Н. пр. у врх. лет. белешка о победи Турака над херцегом Степаном на реци Врхобрезници 1463 г. (бр. 742), и у беог. I о смрти Херцеговој 1466 г. (бр. 752). И неке савремене белешке налазе се и у рук. и у лет. н. пр. последња белешка у врх. лет. о зидању Колашинског града (бр. 986) налази се и у минеју од истог писца (Зап. и Натп. 1458). А несумњиво и белешка о смрти Мехмедовој 3 маја и Бајазитову ступању на престо 19 маја у суботу 1481 године у лет. прве групе (бр. 781а и б) стоји у вези са записом о томе у поговору једног рукописа (Зап. и Натп. 350), нарочито кад се узме у обзир да је тај рукопис писао Владислав граматик у Јежеву по наредби рилског игумана Теофана, и да ти летописи имају и других локалних бележака о ман. рилском и сарандапорском, по којима се може судити да су ти преписи ту и постали, и кад томе још додамо да су из другог једног Владислављева рукописа унесене у општи део белешке о крштењу Бугара и Руса, као што је напред речено.

б) **О Немањићима (до Душанове смрти).**

Већ сам рекао да је писац летописа прве групе сматрао свој рад као продужење старијег летописа, и зато не говори ништа о Немањићима до Душанове смрти, и кад се изгубила веза са старијим летописима додат је део о Немањићима да би се добио потпун српски летопис од Немање па даље. То је рађено двапут, први пут онако како је у летописима друге, а други пут како је у летописима треће и четврте групе.

α) **Летописи друге групе.**

У летописима ове групе бележака има мало и врло су кратке; сасвим у стилу бележака од Душанове смрти. — Прва нам редакција није очувана, а у шест преписа што су до нас

дошли она је различна и бројем бележака и њиховом редакцијом. Свега има 15 бележака. Највише их је у габ., 13, у беог. I и II и григ. по 12; у кув. 11; а у шаф. само 8. — У свима се налазе само три белешке: битка на Велбужду, Душаново постављање за цара и његова смрт (бр. 396, 399 и 400). Белешке о Душановој смрти нема, истина, у беог. II, али то је случајна погрешка пишчева, што у обе белешке о постављању и о смрти (које су једна до друге) стоји **Стефань царь**, па је писац с прве белешке прешао на другу изоставши њен почетак, и саставио њен крај с првом, те од две белешке направио једну: **В. л. ҂ѕѡмд· постави се царемь Стефань царь (В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефань царь дек. ·кд·) и царствова ·кд· лѣть.** — Ако претпоставимо да је писац шаф. лет. случајно испустио белешку о Душанову рођењу (бр. 398), а писац кув. о рођењу Урошеву (бр. 401), и да писац беог. I нема белешке о Немањи (бр. 386, коју имају *сви* млађи летописи друге, треће и четврте групе) зато што нема почетка, онда би у свима било свега шест бележака. Од осталих 9 нема: у беог. I и II Савино постављање за архијепископа (бр. 387 и 389); у шаф. и беог. I Стеваново ступање на владу (бр. 388); у шаф. габ. григ. и кув. његово постављање за краља (бр. 390); у шаф. беог. I и II његова смрт (бр. 391); у шаф. григ. и кув. Радослављево ступање на владу (бр. 392); у шаф. ступање на владу „Храпавог краља", Милутиново и Дечанског (бр. 393—95); у габ. беог. I и II смрт Дечанског (бр. 397). — Карактеристично је што ниједан не помиње краља Владислава ни краља Драгутина.

Прва и друга белешка веома је слична, готово истоветна, с белешкама у првом заметку:

Лет. бр. 386, 387.	Зам. I бр. 171, 172.
Вь лѣто ҂ѕхмз· (҂ѕхм· григ.; ҂ѕхмв· кув.) назва се Неманꙗ господинь Србьлюемь (Србьлюемь господарь шаф.) и царствова ·мв· (·мд· беог. II, кув.) лета.	**Ѿколи се Сумеѡн Неманꙗ назва господинь Србьлюемь до лѣта више писан'наго ҂ѕцкд·-го имать лѣт ·сои·**
Вь лѣто ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архиепископомь.	**Постави се светы Сава прьви ар'хїепископь Србьлюем вь лѣто ҂ѕфкз·**

Кад од год. 6924 одузмемо 278 добивамо год. 6646, само за 1 различну од год. у лет. О Сави се године слажу. Не може

бити никакве сумње да су обе белешке узете ако не баш из овог, а оно из неког сличног заметка.

О боју на Велбужду узето је из старијег летописа. — Тако исто и све три белешке о Душану (рођење, постављање за цара и смрт) и о рођењу Урошеву несумњиво су узете из старијег летописа, што се нарочито види и по томе што нису у хронолошком поретку: 6820, 6854, 6864, 6845, а тако је и у старијем летопису. Из старијег су летописа у шаф. о смрти Милутиновој с годином, а у осталима је без ње, и о смрти Дечанског опет с годином, а у григ. и кув. без ње, а у осталима је никако и нема.

На овај начин излази да су прва и друга белешка узете у свима из неког заметка. Осталих шест бележака шаф. летописа, све из старијег летописа, а у осталима су по свој прилици доцније преправљане према летописима треће групе, а можда и доцније уношене, јер се и редакцијом разликују од шаф. — Према оволиким неједнакостима тешко је одредити да ли је првобитно био један извод, па га доцнији преписивачи различно преправљали, или је било више независних извода.

β) Летописи треће групе.

У овим се летописима говори о Немањићима много опширније. Ни у једном од очуваних летописа немамо првобитног текста; све су познији различно прерађени преписи.

О Немањи. У свима је почетак као у летописима друге групе, па се даље наставља дужим или краћим изводом из родослова бр. 3, 5 – 10, и то по неком тексту који је био близак загр., јер се у свима вели да је Константин био у сродству с Августом ћесаром за време кога се родио Христос. Али нити је задржан ред којим је причање у родослову, нити је у свима извод у истом обиму. Најопширнији је у рув. II. У иначе њему сасвим једнаким соф. II, вас. и рем. нема извода из бр. 5, 6, 9 и 10. У дорп. (с рув. II и рач.) нема из бр. 3, 6 и 7; вук. маг. и сен. из бр. 5, а у хил. јанк. (с деч.) из 5 и 6.

У дорп. (с рач. и рув. I) помињу се (у бр. 10 род.) и сви градови сем Козла које је Немања разорио, али ја мислим да то није узето директно из Житија од Првовенчаног, већ опет из неке редакције родослова која до данас није дошла. У вук. и хил. помиње се половина (7) градова.

У хил. и вер. (ост.) почиње се да је Немања примио владу у српској земљи 24-те године владања Манојла Комнена, а брат му Мирослав да је био кнез у хумској земљи; Далмацију су држали Грци. У вер. (ост.) додаје се да су тад 12 великих властела дигли гоњење на Бугаре и Грке и разрушили њихове градове. Одакле је то узето, не знам.

О св. Сави из род. бр. 11 у свима, али укратко: постао је архијепископ и при којим је црквама основао епископије. У рув. II и верк. да га је посветио патријарх Манојло, а не Ђерман као у Доментијана, Теодосија и др.

Одавде па даље почињу позајмице и из старијег летописа.

О Стевану Првовенчаном из род. бр. 12 и 14 да је подигао Жичу и родио четири сина, а то има и у летопису. У некима се вели да га је св. Сава венчао краљевским венцем.

О Радославу и о Владиславу као владаоцима у родослову се не говори ништа. У свима летописима каже се за Радослава само да је владао 11 година, а Владислава помињу само подг. и дорп. (са рач. и рув. I) и кажу да је сазидао Милешеву. То је могло бити узето из ст. летописа.

О Стевану Урошу I само се у дорп. (рач. рув. I) по ст. лет. вели да је био син Првовенчаног, а у свима осталим по родослову да је био „анепсеј“ Радославу, да је сазидао Сопоћане, и родио Драгутина и Милутина.

Сви (сем дорп. рач. рув. I и подг.) зову га Драгославом, што такође не знам откуда је.

О Драгутину се у рув. II, соф. рем. и вас. вели да је владао десет година, сазидао Рачу на Дрини, сатро ногу под Јелечем планином што је устао на свога оца, и да је предао царство брату Милутину. У рув. II још да је сазидао цркву „на Проте“ и обновио врата св. Ђорђу рашком, и Јелисавета родила „три сина: Вратка и Вука“. Ово је онакажен текст белешке која се налази у вер. (и ост.) бр. 494. — И у дорп. (рач и рув. I) се помиње да је сатро ногу на лову под Јелечем, и додаје се да се покалуђерио и добио име Теоктист, и да почива у Ђурђевим Ступовима. У подг. се само каже да је владао десет година, а у осталима се никако и не помиње. — Зидање Раче јамачно је узето по традицији, а да је сломио ногу под Јелечем, и да се покалуђерио, из Данила, јер се о томе не говори ни у род. ни у ст. лет.

О Милутину у свима по ст. летопису да је био много милостив, и које је поименце цркве подигао (у неком их је

више поменуто у неком мање), и да је родио Константина и Стевана који је од оца претрпео „много скрби“.

И о Дечанском је по ст. летопису да је сазидао Дечане и родио Стевана и Симеона који је у Трикалу царовао. О његовој смрти, по Цамблаку, али не директно већ из хронографа, нарочито у дорп. тексту (бр. 463). — О боју на Велбужду опет из ст. летописа.

Тако је по ст. летопису и о Душану да је сазидао цркву св. Арханђела у Призрену и родио Уроша.

У врх. летопису се врло укратко говори о Немањићима и помиње их све и Радослава и Владислава и „синовца“ му Драгослава и Драгутина, али Владислава и Драгутина без година кад су завладали. Писац је ово учнинио јамачно зато што је испред млађег летописа већ био исписао и родослов и старији летопис, па није хтео опет понављати о појединим владаоцима што је у род. и ст. лет. већ о њима речено.

Тако је и родослов Вуканових потомака извађен из родослова само је стављен у хронолошки ред и проткан белешкама о другим догађајима.

γ) Летописи четврте групе.

Из напред изложеног упоредног прегледа о Немањићима у лет. треће групе може се као врло вероватно закључити да је првобитно био састављен један текст из кога су потекли сви остали с разним скраћењима и умецима било из првобитног текста, било један из другога по доцнијим преписима. У лет. четврте групе као да није тако било.

Иако се не може поуздано рећи да је писац сеченичког летописа сам по родослову саставио овај одељак, већ да је и пред њим био неки већ готов текст, може се слободно рећи да је он тај готов текст много слободније прерађивао него писци из треће групе. и да је пред собом имао и старији летопис и њему родослов прилагођивао и из њега више вадио него што су то остали чинили.

Тако о Немањи иде истим редом као и родослов, бр. 3, 5, 7—10. О св. Сави и Првовенчаном је као у летописима треће групе. Али се даље одваја. Не помиње ни Радослава ни Владислава као ни родослов, али му је Урош I син Првовенчаног као у ст. лет., а не унук као у род. О Драгутину говори после Уроша I као што је и ред, а не на крају после Душана и Уроша као што је у род. Каже да је сазидао цркву

„на Проте“ и врата обновио св. Ђорђу рашком, што је јамачно одавде унесено у рув. II. Одакле је пак узето, не знам. О потомцима му говори правилно као у врх. род. а не погрешно као у осталим или осакаћено као у рув. II. О сину му Владиславу вели да је „изгнан Дечанским краљем на Угре“ по ст. лстопису. О Константину Милутинову, да му свете мошти леже у граду Звечану, опет по ст. лет., као и о Симеону Дечанског да је царовао у Трикалу (што има и у неколика летописа треће групе).

У свима летописима треће групе после помена о Душану и Урошу долазе белешке (не у свима једнако) о зацарењу Урошеву, о његовој смрти, о гладној години, о преласку Турака на Калипољу, о пропасти Вукашиновој и о ступању на владу кнеза Лазара, па се понавља реченица из родослова испред бр. 25: „к прежним въвратим се“, и исписује се родослов потомака Вуканових до кнегиње Милице и синова јој и кћери, и која је за ким била. После се прелази на ређање других догађаја: да је кнез Лазар „расуо“ жупана Николу итд. — У сеч. пак говори се о рођењу Душанову и смрти му, о рођењу Урошеву, о постављању за цара и о смрти му, и о пропасти Вукашиновој, све из ст. летописа с годинама, датумима и недељним данима. Затим долази родослов Вуканових потомака, у коме се не помиње Вратко већ се вели да је Вратислав био таст Лазарев, и наставља се о кнезу Лазару, о Косовском боју, и да му тело лежи у Раваници, обоје с годинама и по старијем летопису. Даље се наставља говор о свима владаоцима, о њиховим женама и синовима и кћерима до смрти деспота Лазара, па тек онда стоји: „к прежним да въвратим се“, и прва је белешка о отступању Рима од православља, друга о гладној години, трећа о преласку Турака на Калипољу итд.

Као што се види, цела је композиција унеколико друкчија, виде се две половине: пошто је прво више мање опширно говорено о свима владаоцима од Немање до смрти деспота Лазара 6966 године, враћа се натраг на годину 6866 и ређају се, сад укратко, догађају од те године па даље. У овом даљем ређању, у хронолошком реду на свом месту, говори се, али укратко, и о догађајима већ поменутим н. пр. о боју Косовском, о смрти деспота Стевана итд. Она реченица „к прежним въвратим се“ која има места овде, а имала је места и у родослову, јер се враћа на Вукана, у летописима

треће групе чисто је механички уметнута, јер нема органске везе ни с оним што је испред ни што је иза тога.

У ковиљском хронографу овај део је, према руском, унеколико попуњен родословом и ст. летописом. Тако о Немањи је по род. бр. 7, 8 и 10, али мало краће него у осталим летописима. О св. Сави је као у осталим летописима. О Првовенчаном, Радославу, Владиславу, Предиславу, Урошу I и Драгутину онако је као у рус. хронографу (Изборникъ стр. 33—34, 37 и 38). О Милутину се по род. набрајају цркве које је подигао, па се наставља о Дечанском као у рус. хрон. (Изборникъ стр. 47) с додатком на завршетку по ст. летопису да је Симеон господовао у Трикалу и тамо се скончао. О смрти Дечанског опет као у рус. хрон. (Изборникъ стр. 51 и 52) с додатком на завршетку да је положен у Дечанима и да је царовао 19 година.

У белопољском хронографу, који је у главном једнак с житомишљиким а краћи од ковиљског, нема ништа из род. и ст. лет. већ је све по рус. хрон. само скраћено.

Е) Године, датуми и недељни дани у летописима.

1. У старијим летописима.

У старијим летописима нема година о Немањи, св. Сави, Првовенчаном, Радославу, Владиславу и Урошу I. Оне почињу тек од Драгутина и овим нехронолошким редом: 6825 смрт Драгутинова, 6829 смрт Милутинова, 6838 велбушка битка, 6840 смрт Дечанског, 6820 рођење Душаново, 6856 зацарење, 6864 20 децембра у недељу смрт, 6845 рођење Урошево, 6880 4 децембра смрт, 6879 смрт Вукашинова, и у пећ. и студ. 6897 Косовска битка и 6899 пренос Лазарева тела у Раваницу. У пећ. тексту изгубљени су листови, те нема година од смрти Милутинове до смрти Душанове. У цет. се године никако не помињу.

Како је ст. летопис постао одмах после 1371 године и од прве забележене године раставља га свега каких 50 година, то су му и године или сасвим тачне или врло близу правим годинама. — Данило вели да се Драгутин преставио „марта 12 треће недеље свете четрдесетнице у дан петак у девети час“, а то је све тако било 6924 године, дакле је у лет. забележена једна година више. — Јиречек је утврдио да

је Милутин био жив 1321 године, а како се, опет по Данилу, преставио 29 октобра, то би година од Адама била 6830, једну годину у лет. мање. — Година 6829. У Дечанском хрисовуљу (Гл. С. Уч. Др. II одељ. књ. XII, 2) Дечански вели да је са сином венчан на краљевство руком архијепископа Никодима године 6829, 6 јануара *индикта петог*, а пети индикат био је 6830 године. Година у лет. је дакле за 1 мања. — Година Велбушке битке 6838, тачна је, јер је тако забележена и у Деч. хрисовуљу (стр. 136) још и с датумом 28 јуна. — Година рођења Душанова, 6920, налази се, колико знам, први пут овде, и одавде је пренесена у неке млађе летописе и у српске прераде хронографа; и вероватно тачна је. — Година зацарења Душанова у врх. је 6854, и она је тачна, јер се у уводу Душанова Законика вели да је то било о ускрсу 16 априла 6854 године. У студ. тексту она се не помиње. У копор. је година 6856, и ја мислим да је то она година која је била на првом српском препису Хамартолове кронике, о којој сам говорио горе на стр. LXXVI—VIII. — Смрт Душанова у свима је 6866 20 децембра, а у коп. и врх. забележено је да је то било у *недељу*. И она је тачна, јер је недеља била 20 децембра те године. — Рођење Урошево, 6845, такође долази овде први пут, одакле је пренесено у неке млађе летописе. И она је вероватно тачна. У студ. се не помиње. — Смрт Урошева у пећ. и врх. је под г. 6880 4 децембра. У коп. се година не помиње, а у студ. је нешто покварено: „вь лѣто ≠·ѕѿ· мѣсеца сеп. ·к·". Датум 4 дец. је у заметку трећем (бр. 187); 2 дец. у Данилчеву типику (Зап. и Натп. 5022) у заметку првом (бр. 177), седмом (бр. 230) и у габ. беог. I, кув. и деч. летопису; у сеч. је и недељни дан четвртак, а 2 дец. те године била је недеља; 3 дец. у Романову и у још једном типику (Зап. и Натп. 5005 и 5022 нота): Јиречек узима 4 децембар. — Погибија Вукашинова у врх. је забележена под год. 6880 26 септембра у петак, који је и био те године тога датума. У пећ. се каже да је била исте године (6880) кад се Урош преставио, без датума, а у студ. се година не помиње. У коп. се каже да је погинуо год. 6879 у петак. У познијим преписима Дионисија Ареопагита преводилац, монах Исаија, најопширније је записао погибију Вукашинову и њене последице, па на завршетку вели да је превод довршио године 6879 деветог индикта. (Зап. и Натп. 4944). Индикат је те године заиста био девети, па је вероватно та година била и у оригиналном ру-

копису. Да не буде Исаија заборавио првим септембром помаћи 6879 на 6880 годину?

Године Косовске битке и преноса Лазарева тела с Косова у Раваницу јамачно су најстарији помени о томе на српском језику записани у пећ. летопису од савременика.

2. У млађим летописима.

а) О Немањићима.

У свима млађим летописима готово уза сваког владаоца забележена је година кад је завладао или кад се преставио (некад и датум), у доста њих су обе, и колико је година владао. Али како су они постали тек око г. 1460, то су им и године, у колико нису узете из старијег летописа, све погрешне.

У свима се почетак Немањине владе бележи годином 6647, а Савино постављење годином 6727. Савина је година тачна, а Немањина погрешна, и од ове погрешке потичу и све остале. Обе су године јамачно узете из неког летописног заметка налик на први, јер се обе те белешке и годином и текстом слажу с белешкама у летописима (в. горе стр. LXXXIX). — Одакле су узимали године колико је који владао, не знам, али су и оне погрешне.

α) Летописи друге групе.

Горе је речено да у овим летописима има мало бележака о Немањићима, и да су вађене из ст. летописа, али у некима има утицај текста из летописа треће групе. То се види и по годинама.

Ступање Немањино на владу у григ. је 6640, у кув. 6642, а у осталима 6647; у беог. I нема те белешке (можда је изгубљен лист). Владао је по беог. II и кув. 49 година, а по осталима 42. — Савино посвећење 6727, у шаф. је нешто покварено, а у беог. I и II нема. — Стеван првовенчани 6690, што је узето из лет. треће групе; у беог. II. 6700, у габ. у григ. и кув. без године је, а у шаф. нема. Постављен краљем у беог. I 6729, у беог. II 6727 и царовао 8 година; у осталима нема. Преставио се у габ. 6729 и царовао 42 године (а према постављењу 6690 требало би 39); у григ. и кув. без године, и да је владао „многа лѣта“; у осталим нема. — Радослав у габ. беог. I и II 6732 и владао 11 година, из лет. треће групе;

у осталима нема. — Драгослав „анепсеј“ му у габ. беог. I и II 6743 и владао 35 година; и то је из лет. треће групе; у осталима нема. — Милутин у габ. беог. I 6778, у беог. II 6770 (из лет. треће групе) у григ. и кув. без године, а у шаф. нема. Преставио се у шаф. 6729 (из ст. лет.): преставио се у габ. 25, а у беог. I 29 октобра, а у оба без године. Владао је у шаф. и григ. 42, а у осталима 47 година, — Дечански у габ. и беог. I 6825, у беог. II 6826; у сва три и у кув. владао 19 година, а преставио се у габ. и беог. I 11 новембра без године. У шаф. григ. и кув. преставио се 6840, 13 новембра (из ст. летописа). — Битка на Велбужду у свима 6838, такође из ст. летописа. — Душан у свима (сем шаф.) родио се 6820 Зацарио се у шаф. григ. и кув. 6854, из ст. лет.: у габ. беог. I и II 6844, из лет. треће групе. Преставио се у свима 6864. 24 децембра (кув. нема датума), и царовао 24 године. из ст, лет. — Рођење Урошево у свима (сем кув.) 6845, опет из ст. летописа. Зацарио се 6865 у габ. и беог. I и II; у осталима нема. Преставио се у свима (сем беог. II) 6880, опет из ст. летописа.

Као што се види у овим летописима у годинама је мешавина између година ст. летописа и летописа треће групе.

β) Летописи треће групе.

У лет. треће групе питање је сасвим упрошћено. На годину ступања на владу једног владаоца додају се (не знам откуд узете) године његова владања и збир претставља годину смрти му (или год. силаска с престола) и уједно годину ступања на владу наследника му. На ту годину додаду се године његова владања, и збир је година смрти му и ступање на владу трећег, итд. Тако Немања 6647 + 42 = 6689. Ову годину има само рув. II, а у осталима је г. 6690, а после иде све правилно: Стеван првовенчани (и у рув. II) 6690 + 42 = 6732; — Радослав 6732 + 11 = 6743; — Драгослав 6743 + 35 = 6778; — Милутин 6778 + 47 = 6825; — Дечански 6825 + 19 = 6844; Душан 6844 + 20 = 6864. О Урошу је различно, као што је различан и текст.

Али ово је доследно проведено само код вук. хил. и врх. иако се у овом последњем помиње и Владислав и Драгутин, али без година, тако да се године осталих нимало не ремете. У осталима има отступања. Тако у сен. не помиње се година смрти Душанове, и каже се да је владао 27 година. — У соф.

II, рем. и вас. Драгослав се преставио 6772, тада се закраљио Драгутин и царовао 10 година; Милутин се закраљио 6782 и царовао 42 године, а преставио се 6825, а не 6824 како би збир захтевао. — У подг. Владислав се закраљио 6743 г. и царовао 8 година и преставио се 6751. То лето „окрунио се“ Стеван и царовао 35 година, а не помиње се година смрти. То лето (не помињући које) окрунио се Драгутин и царовао 10 година. То лето (опет не помињући које) окрунио се Милутин, царовао 42 године и преставио се 6825 г. — У дорп. рач. и рув. I не помиње се година смрти Радослављеве, а Владислав и Урош I без година кад су завладали и колико су владали, само се за Уроша I вели да се преставио 6778. После њега се помиње Драгутин без икаких година, а Милутин се закраљио 6782, царовао 42 године и преставио се опет 6825 (а не 6824). — Тако и у јанк. и деч. Милутин се закраљио 6778, царовао 48 год., а преставио се 6825 (а не 6826). — У рув. II имају још године 6667 (!) кад се постригао Сава, и 6880 кад се постригао Немања. — У маг. (по изводу судећи) не помиње се ништа после г. 6690 до 6825, ни г. 6864. — У верк. и ост. године су сасвим исквaрене, тако да о њима не вреди ни говорити.

γ) У летописима четврте групе.

У сеч. је мешавина година старијих и млађих летописа, па изишле недоследности. Не помиње се година отступања Немањина ни година смрти Првовенчаног, а Радослав никако, већ за ступање на владу Уроша I имају две године 6732 и 6743, владао 35 година, а не помиње се година смрти. После њега помиње се Драгутин без година, а за њим Милутин 6778+47=6825 као у лет. треће групе. Дечански завладао 6825, царовао 19 година (по млађем лет.), а преставио се 6840 (по ст. лет.) 11 новембра. Душан рођен 6820 (по ст. лет.), зацарио се 6844 (по млађем), царовао 24 године, а преставио се 6864, 24 дец. у недељу (по ст. лет.) Урош се родио 6845, зацарио се 6865, а преставио се 6880 (све по ст. лет.)

У ков. и белоп. о Немањићима је као у осталим српским хронографима, па година или нема или су као у хронографима. У ков. има година 6782 о Милутину и да је владао 42 г., а у белоп. из млађег летописа година 6844 кад се зацарио Душан, и из старијег рођење Урошево 6845 и смрт Душанова 6864.

*

У рув. II, хил. верк. и сеч. има и једна година од Христа: „Бист же од рождества Христова до Немање, иже бист жупан, лет 1117“. Ја мислим да је ова година постала по загр. родослову у коме се вели (бр. 3) да је од рођења Христова до цара Константина било 340 година, па је писац летописа то пренео на Немању што је од г. 6647 одузео прво 30 година колико му је било кад се крстио и после 5500 колико је прошло од Адама до Христа, те добио годину 1117, ваљада као годину Немањина рођења.

Датум и недељни дани.

Датума уз године за ово доба у летописима има мало; недељних дана још мање. Ако нису забележени од савременика, могли су бити узети из типика у којима је често бележено кога дана коме ктитору ваља држати годишњи помен. Они се налазе у ст. летописима, у летописним замецима, у првој и другој групи млађих летописа, и у сеч.; у трећој групи само о смрти Вукашиновој. Нису у свима једнаки о једном истом догађају.

Смрт Милутинова забележена је у првом заметку (бр. 173) 6829, 29 октобра; без године под истим датумом у беог. I. Тако је и у Данилу и у свима типицима (Зап. и Натп. 5002, 5019), и тај је датум несумњиво тачан, а 25 окт. (без године) у зам. XIV (бр. 289) и у габ. погрешан.

Смрт Дечанског бележи шаф. григ. и кув. годином 6840 13 новембра; сеч. (бр. 530) исте године под 11 новембра, а под истим датумом без године и зам. XIV (бр. 290) и габ. и беог. I. Под 13 нов. је у свима типицима сем Данилчева, у коме је 15 нов. (Зап. и Натп. 5004, 5020). Али у првом заметку је *15 јула* г. 6840 (бр. 175). Код оволиких разлика вредно је на овоме се питању мало задржати.

Јиречек вели да је Душан у мају 1331 био на Требињу и свраћао у Дубровник (Ист. Срба 269), Данилов настављач каже да је архијепископ Данило крунисао Душана на Малу Госпојину (8. сеп.) *у недељу* (Данило 218—19), а недеља је тога датума била 1331 (6840) године. Према томе збацивање Дечанског било је између јуна и 8 септембра. По Јиречеку то је било у августу. Ако он није имао нарочитих разлога за то, могло би се збацивање помаћи и у јули. Тако би од

*

збацивања до смрти му било протекло три (или четири) месеца, а то се не слаже ни с казивањем Данилова настављача ни с Цамблаковим. Данилов настављач каже да Дечански после збацивања *„малу времени минувшу“*, промислом божим, изненада, нико не зна у који дан или час, предаде дух свој господу (Данило 214), а Цамблак, да га Душан, пошто га је затворио у Звечан, *„по днех неких* удављенија горчајшој смрти осуждајет“ (Глас. С. Уч. Др. XI, 79). И ја би рекао да је Дечански одмах по збачењу лишен живота, јер таке се ствари свршавају брзо, у првој ватри, и ако се одмах не сврше, после се више не убија, н. пр. Радослав и Владислав живели су после збачења дуго и умрли природном смрћу. Па да не буде датум Данилчева типика, 15 јули, тачан, а 11 (или 13 или 15) нов. датум преноса тела му из Звечана у Дечане, после крунисања Душанова? — Ко зна да није иста судбина постигла и Уроша I, за кога Данило вели да је „отишао“ у другу земљу, „и тамо конац житија *скоро* (у једном варијанту: „по мале времени“) пријет“. Тако би се могла објаснити Драгутинова силна грижа савести и кајање, које га је до смрти морило, јер само збацивање с престола (бар за оно време) није био тако велики грех да би тражио толику покору.

Смрт Душанова обележена је у ст. лет. коп. и врх. и у заметку трећем (бр. 184) 6864 г. 20 дец. у *недељу*, и како је те године 20 дец. пао у недељу, то је све и тачно. Исти датум без недељног дана има и ст. лет. пећ. и од млађих из прве групе киј. сар. студ. и цет. и заметак први (бр. 176). Тако је и у свима типицима сем једног, где је 18 дец. (Зап. и Натп. 5006 и 5021). Погрешан је, дакле, датум 24 дец. који се налази у зам. XIV (бр. 293), у свима млађим летописима друге групе и у сеч. (бр. 533, где такође стоји у недељу), и забуну су јамачно направиле 24 године његова царовања, које се у свима тим летописима налазе.

Урошеву смрт бележе пећ. лет. и зам. III (бр. 187) годином 6880, 4 дец.; 2.дец. је у зам. I (бр. 177), у свима мл. лет. друге групе и сеч. (бр. 536 „у четвртак“). Тако је и у типицима сем Романова и још једног где је 3 дец. (Зап. и Натп. 5005 и 5022). Други дец. има и деч. с годином 6870. — Четвртак сеч. летописа пада на 4 децембар, а ваљада ће то и бити прави датум.

Вукашинову погибију на Марици бележе датумима и мл. лет. треће групе. У врх. ст. лет. то је било године 6880,

26 сеп. у *петак*, и како је те године и тога датума био петак, то је све тачно. Исто је само без недељног дана и у киј. студ. сар. цет. габ. и сеч. (бр. 537). У беог. II је 27, у беог. I 20, а у рув. II, соф. II, рем. и вас. 6 септембар. Може бити да је у првом случају непажњом писац заменио ѕ са з, у другом испустио јединицу (·к место ·кѕ·), а у трећем десетицу (·ѕ· место ·кѕ). У Данилчеву типику је такође тај датум. Исти је датум с год. 6779 у зам. III (бр. 186), а у вук. хил. сеч. врх. рув. I дорп. и белоп. с годином 6870. С истом (6870) годином а датумом 20 у рач. и 6 у маг. где су писци такође испустили први јединицу, а другу десетицу. У подг. је 6882, 6 „октерца“.

б) **После Немањића.**

Од смрти Душанове до Косовске битке у свима летописима скупа нема више од 16 бележака, на две године по једна. Заузимање Калипоља, које је у опширнијој редакцији у лет. прве групе написано по Деспотову Житију (Гласн. XLII, 260) стављено је у год. 6867, док Јиречек вели да је било 1354 (6862) 2 марта. Још је већа погрешка о смрти Момчиловој. Летописи је стављају у год. 6869, а Јиречек у г. 1345 (6853). У осталим белешкама године су или тачне, или врло близу правој.

За Деспотове владе има много више бележака. Од догађаја који се у њима помињу скоро две трећине помињу се и у Житију (поред других којих у Житију нема). Али у Житију године су забележене само уз десетак, и све се налазе и у летописима сем године кад је почето зидање Ресаве. Како је прва редакција првог млађег летописа састављена око 1460 године то писац није могао напамет знати године свих догађаја који су се десили на 100 година раније. Он је то могао знати само за догађаје којима је био савременик или сам, или старији од њега људи од којих је дознао. За старије догађаје морао је имати неке писане податке, а то су јамачно били летописачки замеци и друге какве белешке које до нас нису дошле. Још већи број бележака после смрти Деспотове објашњава се баш савременошћу писца који их је бележио.

Даље дописивање догађаја вршили су такође савременици и, разуме се, знали су кад се што догодило Према томе очекивали би да су године о истим догађајима у свима

летописима исте, али није тако Има много бележака у којима су године у једном летопису једне, у другом друге, а понекад у трећем треће. Разлика је обично за једну годину, ређе за две, само код старијих догађаја има понегде веће разлике. Међу тим разним годинама готово увек има у неком летопису права година, врло ретко је у свима погрешна. Те разлике нису могле бити у првобитном оригиналу. Оне падају на терет познијим преписивачима, јер Бог зна колико је пута један летопис преписиван док је до нас дошао. Узроци тим погрешкама могли су бити различни. Како се све белешке почињу стереотипним „ва лето“, а кратке су, преписивачи су могли с једног „ва лето“ прећи на догађаі из другог, и испустивши тако догађај под том годином, другом догађају приписати годину првог. Или су рђаво коју цифру прочитали, нарочито ѕ и з, а и д, а и д; или (код датума) испустили јединицу или десетицу; или место *јуна* ставити *јули*, место *априла, августа* и обратно, итд. Кад једну погрешку направи један, други је верно пренесе у свој препис, од њега трећа, итд. Међу оваким погрешкама има поуздано и штампарских, или погрешака самих невештијих или непажљивијих издавача. Ко пажљиво буде читао текст, наћи ће потврде за све оваке случајеве, те није потребно да их овде ређам. — Зато при употреби летописа, што се година тиче, ваља бити врло обазрив, и где се не може по другим изворима утврдити права година, ваља навести обе или све три.

III

Литерарна и историска вредност родослова и летописа.

О родословима и летописима изрекли су врло оштар и неповољан суд и историци књижевности и историци политичке историје. Историци књижевности незадовољни су њима што су као литерарни списи од слабе вредности, а политички, што у њима има мало па и то непоуздане историске грађе. По моме мишљењу тако претерано оштар суд они не заслужују.

С литерарне стране ми родослов и не можемо процењивати, јер оригинала немамо. Успостављен према различним прерадама он је изгледао, отприлике, овако. На првом се месту истиче српско порекло цара Ликинија. Затим се говори о римским царевима после Диоклитијана и Максимијана Јеркулија, о њиховим међусобицама и о победама „првог хришћанског цара“ Константина Великог одржаним над Максентијем и Максимијаном Галеријем, и после о односима Константиновим према зету му цару Ликинију. Ликиније се одмеће од хришћанства и мучи хришћане; међу њима и своју кћер Ирину. Константин покушава да га од тога одврати, и кад то не поможе, нареди те му отсеку главу. — Син Ликинијев од страха бежи у „готску земљу“ и тамо рађа потомство. Један од потомака враћа се у „српску земљу“ и добива сина Бела Уроша, кога „бугарски цар“ изагна из земље и он прибегне у Захумље. Ту роди два сина, Техомила и Чудомила, и сазидају цркву св. Стевана у Древима. Техомилов син Немања с браћом враћа се у Рашку, своје отачаство, да наследи дедовину, осваја је, постаје самодржавни господар и подиже цркве. То раде и његова браћа. Најмлађи му син Сава бежи у Св. Гору и калуђери се. И он пред смрт предаје владу сину, калуђери се, иде сину у Св. Гору и подижу Хиландар. Сава постаје архијепископ, враћа се у отаџбину, уређује самосталну цркву, поставља епископе и сав свештени чин, крунише брата краљевском круном, и уређује државно краљевско чиновништво. — Кад је писац тако доста опширно изложио порекло

Немањино и постанак независне државе и цркве, прелази на ређање Немањиних потомака од оба му сина, прво од Стевана до цара Уроша, па од Вукана до деспота Стевана. Све је то, истина, кратко, збијено, али је изложено јасно и чини округлу, логички изведену целину, која одговара циљу који је писац себи поставио: да напише *родослов* племена Немањина доводећи му порекло од цара Константина преко сестре му Константије и зета Ликинија, од које је лозе и владалац за време кога је и писао, деспот Стеван, ако не по оцу, а оно по матери. Тако посматран — а тако се с литерарне стране и мора посматрати, а не по унакаженим преписима и изводима — родослов није без литерарне вредносги, као што се могло и очекивати од списа једног Константина Филосафа (ако га је он писао). Што су доцнији преписивачи разним скраћењима и умецима покварили хармоничност његова дела, писац није крив.

И летописи, посматрани у првобитној редакцији, имају већу литерарну вредност него у овако истрганом стању како су до нас дошли.

У првобитном летопису писац је из грчких кроника извео сув, врло кратак извод опште историје о главним догађајима и личностима од Адама до свога времена (до византијских царева Кантакузена и Калојована). Ненашавши у својим изворима никаква помена о „српској земљи“, саставио је кратак преглед српских владалаца од Немање до цара Уроша. Продуживач је (пећ.) наставио до Косовског боја и додао врло кратак преглед („тьчиjу имена“) српских архијепископа и патријараха до тога доба. Тако је први летопис управо кратка општа историја заједно са српском, и композицији се немаште забавити. — С литерарне стране о општем делу нема се шта говорити, јер је просто ређање имена, и ретко где има врло кратких помена о другим догађајима. Српски пак део, иако су белешке доста кратке, опширнији је. О сваком се владаоцу каже који су му били синови и шта је с њима било ако нису наследили престо; уз неке се помињу и жене им и од ког рода; помиње се уз неке и понешто шта су урадили, и уза свакога главне задужбине које су подигли (код Милутина више, јер их је највише и подигао). Све је казано јасно и прегледно, тако да има и своју литерарну вредност и поред све своје краткоће.

Кад би на старији летопис првобитног облика наста-

вили који млађи летопис прве групе, добили би општу историју са српском од Немање до пред крај XV века, што би опет чинило једну целину. Али то није учињено већ је пр вашња целина раскинута. На општу историју старијег летописа настављено је ређање укратко догађаја од Душанове смрти, те место првобитног облика добила се општа историја до Кантакузена и Калојовина и српска, као наставак од тога доба (од Душанове смрти па даље), која и начином излагања и сухоћом не пружа грађе да се о њој с литерарне стране може говорити. Још мање се о томе може говорити кад је (у другој групи) из дугачког општег дела и опширног српског направљен врло кратак извод и стављен испред летописа од Душанове смрти. То није поправљено ни у летописима треће групе, у којима је део о Немањићима проширен према ономе у лет. друге групе, али је тако неспретно и сакато изведен из родослова, и ст. летописа да се без њих не може ни како ваља разумети.

Све те промене и прераде литерарни историк нема чим похвалити; он може само констатовати декаденцију која је доцније наступила, и говорити само о првобитној редакцији. Али, с друге стране, он не сме заборавити да су летописи, каки су да су, једина веза која спаја нашу стару, у световним списима и иначе оскудну, књижевност с новом. Кад је у XVI и XVII веку скоро сасвим замрла свака књижевна радња, и само се преписивали стари рукописи (хвала буди писцима и на томе, јер нам њихови преписи данас замењују погубљене оригинале), летописи су не само преписивани већ и продужавани све до самог почетка XVIII века, те се вежу с Бранковићевом хроником на кога се наслања Рајић, и с њиме се већ улази у нову књижевност.

Мање права имају историци политичке историје да буду незадовољни родословима и летописима.

У првом одељку родослова они, истина, неће наћи ничега новога. Писац је све, заједно с Ликинијевим српством, позајмио од Зонаре и препричао на свој начин. Једино је његово што је тракиског „царића“ Ликинија из првог помешао с римским царем Ликинијем из четвртог века после Христа. Али ко зна да то није неко негде пре њега већ учинио, и он и то нашао готово. — Али прелазећи на српску историју писац је оригиналан, он се није задовољио да почне од Немање, већ му је пронашао и браћу и оца им и деда

*

Бела Уроша, потомка Ликинијева. Ово последње вероватно је његова комбинација или измишљотина. Како о браћи, оцу и деду Немањину није имао никаких писаних споменика, то се несумњиво послужио народном традицијом која је живела у његово доба. Како је од деда Немањина прошло на 400 година, то није чудо што се традиција удаљила од историске истине. Али свакој традицији подлога је неки историски факт, па ма како он у дугу времену био измењен, и на историцима је да из традиције извуку оно што је истина и одвоје доцнија наслагања и измене. Тако је пок. Љ. Ковачевић врло духовито размрсивао помућену традицију да је тобоже Техомил био Немањин отац, а дед му Бела Урош. Његова комбинација да је историска подлога традицији била пропаст Србије 924 године налази неку потврду у пајс. родослову у коме се изриком вели да је бугарски цар прогнао Белу Уроша у Зету. Што пејат. родослов каже да се Техомил оженио сестром „фарватског" краља Званимира, то опомиње на бекство Захаријино у Хрватску. На истом месту он је начисто извео забуну у родословима о браћи и оцу Немањину.

И родослов Вуканових потомака писан је по народној традицији: Вукан — Дмитар — Вратислав — Вратко — Милица — Стеван. Сем Вратислава о свима има помена и у другим споменицима, те ће бити да је историски тачан. — У карл. и пајс. помиње се поред Милице и син Вратков жупан Никола. Он је можда исти с оним Николом који се 1369 године помиње као жупан у Виталини, и који је имао и свога „логопета" (Пуцић II. 29), и можда с оним жупаном Николом за кога се 1395 г. заузимао деспот Стеван код Дубровчана да му се плати неко његово потраживање (Пуцић I, 3, два писма). По пејат. род. он је био син Вратислављев и брат Вратков (што ће јамачно бити погрешно), и зове га жупан Никола *Покрајац*, а деспот Стеван је 1408 године слао у Млетке у некој мисији своје властеле некога Кузму и *Вука Покрајчића* (у Пуцића I 93 погрешно наштампано Покранчић, па тако унео и Даничић у свој Рјечник). Може бити да је то био син жупана Николе, и деспот му је као рођаку (брату од ујака) и поверио ту мисију. У осталом Николино време тако је блиско постанку родослова да је кака забуна о њему искључена. Што га пак не помиње Константин у свом родослову, ако није изостављен из тежње за краткоћом, могло је то бити учињено из политичких разлога.

По најкраћем (Новаковићеву) родослову од Вуканова је рода и Ђурађ Бранковић: Вукан — Дмитар и Завида; Завида — Ђуриц — Младен — Бранко — Ђурађ — Гргур, Стеван и Лазар. Завиду као другог сина Вуканова помиње и пејат. род. И ово је јамачно по народној традицији, и вероватно у почетку има забуне у именима; али да су и они били рођаци Стевановим потомцима може се закључити и по томе што је Младен био велики војвода краља Дечанског, а Душан је Бранку дао савастократорски чин и назива га *братом* (Зак. Спом. 632.)

Као што се из овога види, родослови нису тако без икакве вредности за политичку историју. Што те грађе нема више, писац се није ни подухватио да пише *историју*, већ само *родослов* владалачке куће. А што се при томе за старије доба, у недостатку икаквих писаних споменика, послужио традицијом, и сачувао нам савремено историско знање о давној прошлости, за то га не треба кудити, већ само похвалити.

У старијим летописима о Немањићима мало чега има што не би било познато из житија или иначе, али оне што има, нарочито из XIV века као блиско времену пишчеву или савремено му, може се узети да је тачно. У млађим летописима о томе нема новог ничега, јер је све извађено из родослова и старијих летописа. Од смрти пак Душанове у све четири групе има много разних бележака о догађајима. Од почетка владе деспоте Стевана оне се, тако рећи из године у годину, све више умножавају, и највише их има између 1430 и 1460 године. Има их доста које се налазе и у Житију Деспотову, има доста које житије не помиње, а нарочито је важно што су све датиране, те се њима осветљава кронологија у Житију. Оне не бележе само догађаје који се тичу само Срба. већ све савремене редом и о Турцима, Угрима, Власима, Грцима и Персијанцима. Има их и таких које говоре о догађајима само у њима записаним и нигде више. — Тако у њима за историке има више грађе него у родословима. Сва им је мана што су фрагментарне и кратке, али „кад нема кише, добар је и град“.

Свакојако наши се летописи не могу никако поредити с руским који су тако пуни историске грађе. Али, прво, руски је летопис постао у врло рано доба руске књижевности под непосредним утицајем превода Хамартолове кронике, и писац

се на њу угледао излажући руске догађаје опширно за 100 година. Доцнији продуживачи су тако и наставили. Наши пак постали су у доцнијем времену наше књижевности поводом новог превода Хамартола, и писац се, на жалост, угледао не на пуни текст кронике, већ на кратки извод на крају, који је, више мање, само попунио и продужио до свога времена, и на њега исто тако укратко наставио српску историју. И друго, руски и наши летописи две су разнородне ствари које се не могу упоређивати. Најстарији су оригинални списи у Руса *летописи,* а у нас *житија владалаца,* и ко хоће да упоређује руску историску литературу с нашом, мора упоређивати руске летописе с нашим житијама, и онда ће му тек закључак бити тачан.

I. РОДОСЛОВИ.

1. КАРЛОВАЧКИ

Исторїа въ крат'цѣ о сръбскыихь царєи.

1 Глаголють истин'ны съписателїє ꙗко Дикїю Срьбинꙋ бити родомь, Єл'лїнꙋ мꙋдрованїємь, и вса срьбска идолоу слꙋжаше Дагонꙋ, ѿ соудоу и Дагони и Дакы именоуют се; ѿ Сера же Срьблю.

2 Въ врѣмена же моучителєнаа съдрьжещїимь злочьстивыим царемь въстокомь и западомь, въ нихже Дїоклитїань, родомь ѿ Зєте, владꙋщꙋ в'сь западь къ Римꙋ и Гер'маном и Истрꙋ и Европїю, Скїтїю, Трївалїю, Травꙋлїю. Далматїю, — Маѯїмїанꙋ Їєркоулїю въсток вьсь Юладꙋ къ Солоунꙋ и Тракїю и Поморїа, — (К)онстѣ Зелѣномꙋ Брѣтанїю къ севѣрꙋ, Сикелїю, Галїю, Иланїю и прочєє. — Сзи Конста благочьстивь имѣше женꙋ Ѳєѡдорꙋ, дъщерь Юркꙋлиевꙋ, ѿ неєже имѣє сыни Гала, Дал'матїа, ѿ Елены великыи Кон'стан'тїнь. Єр'кꙋлие же имѣше женꙋ дъщерь Дїѡклитїановоу, ѿ неєже Ѳєѡдора и Маѯєнтїє. Маѯимїань Галєрїє, мнью, сынь быти Дїѡклитїанов. — Сїи же моучителїє Дїоклитїань и Маѯимїань повънегда

2. ЗАГРЕПСКИ

Родословїє светыхь ктыторь и господь срьбскыхь.

Вь врѣмена же она моучителскаа сьдрьжещымь в'соу вселенноую злочьстывымь и великымь царемь сверѣпымь: вь Римѣ царствоующоу Макьсентїю моучителю, на вьсточнѣи же странѣ царствоующоу Галоу Максїмїаноу, по срѣдѣ же тѣхь царствоующоу нечестивомоу(!) Дїкунїю сѣвер'ными и западными странами, — что по сихь бивають?

3. ПАЈСИЈЕВ

Вь врѣмєна она м8чителска, сьдрьжєши всоу вьселієнн8ю злочьстивїими цар'ми и свєрѣпими вь Римѣ оубо Максїмїаноу моучителю, на вьсточнои страни Гал8 моучителю Максїмїан8, по средѣ же ихь царст8ющоу Ликїаноу моучителю сєвѣрнїими и западними странами, єже Србинь ієсть.

4. ВРХОБРЕЗНИЧКИ

Сказанїє вь кратцє о срьбскыхь господахь.

многы тамы оубывшемъ моученикы, и насищашим се крьве, wставлают царство, егоже недостоинѣ имоуще, и въ простемь житы оустрают се, идѣже и житїе злѣ развратише, лютѣ на мнозѣ ѿ бога показани быше ѿ благопоустнїе язвы. — Прїемници бывают тѣх злочьстїю Маѯентїе въ Римѣ, Галерїе Маѯимїань въстоком, лютѣише въздвигше на христїаны гоненїе, их'же соуд' божїи на дльзѣ не wстави жити. Оудобно же низлагают се ѿ великаго цара и прьваго христїаномь Константина.

3 Въсїавает благорасльнаа вѣтьвь ѿ корѣне благочьстиваа вел'ми, просїав'шомоу вь вѣрѣ благочьстивои првомоу и великомоу вь хрїстїанехь цароу Константиноу. Сь же благочьстывїи царь Кон'стантинь присвает кь себѣ цара Лїкїнїа, вьдавает емоу сестроу свою Кон'стан'тїю вь женоу его. Тогда же господь господствоующихь и царь царствоующыхь вседржи'тел'ною своею десницею врьоучает скуп'тро царствїа великомоу цароу Кон'стантиноу, семоу же просїавшоу благочьстывѣи лозѣ ѿ корене и племене рашьскаго господства и сьродства Авгоуста кесара, при немже по пльти роди се господь нашь Їус. Христось. Бысть же ѿ рождьства Христова до благочьстываго цара Константина ·тм· лѣть, и царь ·ле·, о нихьже писанїа ска-

Тогда вьсїаеть благочьстива вѣтвь, прьвомꙋ въ хрїстїанѣх великомоу царю Константинꙋ. Сьже благочьстивїи Константинь присваꙗеть кь себе Ликїнїа, и вьдаеть емоу сестрꙋ свою Константїю въ женоу. Семоу же благочьстивомоу царю просїавшꙋ въ благочьсти ѿ племене и господства и сьродства Августа кесара, при немже роди се господь нашь І. Хр.

Тъ же благочьстивы Кон=
стан'тїнь по ꙋмрьти ѡчевѣ
прїем'никь бываеть царьствїа.
Єще живꙋщꙋ ѿцоу его, сего
поставлꙗеть цара, могꙋша ѿти=
рати сльзы христїаном; братїю
же его кюсарїю оустрои. При=
свагаеть же къ себе и Лїкїина
цара срьбскаго, въдаваеть емꙋ
сестрꙋ свою Кон'стан'тїю въ
женоу великы царь Констан'=
тинь. — Къ семꙋ же присила=
ють Римлꙗне, еже роукꙋ помощи
давати имь ѿ моучителства
Маѯентїева. И абїе оустрьмив' се
на Маѯентїа. И ть прѣмо емоу
оуготовлꙗет се, лъстивныи мость
оустраꙗет на тривꙋлстѣи рѣце,
мне се на нюмь цароу погрез'ноу=
ти, идѣже паче самь погрезает.
Сържен͏їю быв'шꙋ и прѣдидѣ=
щꙋ прѣд вои Кон'стантїевѣми
чстномꙋ (крьстоу), побѣждает
се Маѯентїе, иже и бѣгꙋнь бы=
ваеть, на оухищрен'ныи мость
ѿ нюго самь дошьд, погрѣзаеть
въ рѣцѣ съ вои своими; про=
чїи прилагають се къ цароу.
Онъ окаанѣ снѣд рѣцѣ и огню
вѣчномꙋ бываеть. Сѣт же, юже
прострѣииомꙋ, самь оувезе се
въ нюи. Царь же Римꙋ прїем'=
никь бываеть, великои радости
и празднььствꙋ христїаном пос=
пѣшникь бывь и истин'нѣи
вѣрѣ поборник' сы.

зоують вь книгахь царскыхь,
кто, и каково житїе прѣшьдь,
скон'ча се. —

Сьи Кон'стан'=
тинь царь бысть моужь благо=
н'равїемь кротькь, тихь, любе
благочьстїе, пособе родоу хрї=
стїанскомоу. Семоу же быв'шоу,
еще дѣтищоу соущоу, іегда вьроу=
чено бысть емоу скуп'тро цар=

ствїа, и абїе оустрьми се на
стрица своего цара Максентїа
вь Рымь. Нь и ть опльчи се
прѣмо іемоу, надѣюе се на бѣси
свое лоукавїе, и величае се множь=
ствомь тысоущь вои своихь и
многыми кораб'ли. И прѣиде
рѣкоу глаголемоую Ѳїверь. По=
томь же бысть и сьнитїю рат=
номоу, вьсприем'шоу Констан=
тиноу велико дрьзновенїе ѿ зна=
менїа на небеси ꙗвльшаго се
чьстнаго крьста образомь прѣ=
свѣтлихь звѣздь, и гласоу слы=
шав'шоу се на вьздоусѣ: цароу
Кон'стантине, сымь пособїемь
побѣждаи врагы своює! Тогда
исчезоше вси бѣсове Макен=
тїеви, и вса сила іего побѣж=
дена бысть; воини же Констан=
тїнови многые тисоуще из'сѣ=
коше вои Максен'тїевѣхь, ини
же бѣгьствоу вьдаше се, и по=
виноуше се вь воинство цароу

Сь же Константин бысть благочьстивь и кроткь. Еще юнь си, вьроучаеть емоу скνптра царста ѿ своихь родитѣль, и абїе оустрьмлıает сн на стрїца своıего Максентїа, и бысть сьнитїю ратномо вѣ странахь Витинїискихь. Тогда и Константинь дрьзновенїе прїемь ѿ ıавльшаго се знаменїа, и побѣди Максентїа.

И бысть вьнıегда вьздвигноути се великомоу цароу Константиноу ѡ галїахь брѣтаныскыхь на Маѯентїа Еркоулїа вь Римь, и оубивь его прѣıеть Римь. И царствоуе вь нıемь имѣше болıарина нѣкоıего Срьбина, именемь Ликинїа. И вьдаеть емоу сестроу свою Константию вь женоу.

4 Сїа слышавь вьсточ'ныи моучитель, вь малѣ ѿ гонѥнїа сьпрѣтав' се прѣста вь малѣ ѿ гонѥнїа, и пакы бранїю на цара оуправлꙗет се. И оустрьмив'шȣ се царȣ Кѡнстан'тїнȣ сь вои своими на вьсточ'наго сего моучителꙗ, имѣе сь собою и зета своего Ликинїа, и бывшȣ сьраженїю вь странах витинїискыих брани, повѣждень бываеть моучитель сь вои своими. И

царскоую багреницȣ ѿврьгь, юже нѣдостоинѣ носивь, и ѿ васи вь вась крые се, и вь нѣкоеи храмины бывь, и по срѣдѣ падаеть, люто изнемагае, напрег се. И исхождаше ѿ оусть его плами, и многыимь чрѣвмь кыпещим ѿ вьсѣхь оудѣх его, и очи емȣ искочистѣ ѿ многые лютости, и тако злѣ концъ вьспрїетъ ѡкааннομȣ своемȣ животȣ.

Константиноу. Окаꙗниы же царь Максентїе бѣг'ствоу се вьдасть, кь своемоу градоу оустрьмлꙗеть се, при нѥмьже, мостоу испроврьг'шоу се, и томоу вь тои рѣцѣ погрез'шоу.

И ꙗже вса выдѣвь иже тогда на вьстоцѣ царствоуѥи Гал'ль Максимїань, подвыги великы вьздвижеть на царство Максен'тїево, и на благочьстиваго цара Константина оустрми се. Царь Константинь сь вои своими, имѣ сь собою и зета свого цара Ликунїа воюща, и опльчаеть се на цара Максимїана. Сьи же имѣе сь собою множьство тисоущь вои своихь, и бысть сьнитїю ратномоу вь странахь витынїискыхь, воини же Костантинови многые тисоуще из'сѣкоше вои Максимїановѣхь. Царь же Максимїань на тои брани сьвржень бысть сь конꙗ своюего, и вь оужасѣ велицѣ бивь, сьнимаеть сь главы своее царскы вѣн'ць, и ѿ вьси вь вьсь бѣгае, и вь нѣкоеи вьси вь храминоу прибѣгь, по срѣдѣ храмини тое падеть, люто изнемагае, исхождаше во ѿ оусть ѥго пламень огн'ньны и многымь чрьвемь кипещымь по всеххь оудесехь ѥго, и очи ѥмоу из'скочиста ѿ многые лютости, и тако зле вьсприѥмлеть концъ окаꙗн'номоу житїю. Тогда же по вьсеи в'селен'нѣи не обрѣте се моучителства.

Сїа же слышавь на вьстоцѣ. Галь Максїмїань, подвиг се на царство Максентїево и на царство Константїево. Оустрьми же се царь Константинь сь вои своими, призиваеть кь себѣ и зета своего Ликинїа цара, воюющa и ополчающа се на Максїмїана. Исекоше многїе вое Максїмїановихь, и самь зле пропаде ѡкаано свое житїе скончa се. И тогда по вьсеи земли не обрѣте се моучителство.

Слышавь же Маѯимїань Галерїе, царствоуеи на вьстоцѣ вь Никомиди, ꙗко оубїень бысть Константиномь Маѯентїе, и начеть готовити се кь Константиноу на брань. Константин же слышав се, сьбравь римскые вое грѣдеше на вьстокь на Маѯимїана, имѣе сь собою Ликинїа зета, егоже кесарства саномь почьль бѣше. Максимиан же имѣе сь собою множьство, изыде противоу Константиноу. И бысть сьнитїе ратное вь странахь битиныскыхь. Воины же Константиновы многїе тысоуще изсѣкоше вои Маѯимиановѣхь. Царь же Маѯимиань вь тои брани сьврьжен сь конꙗ бысть, и вь оужасѣ велицѣ бывь, сьнемлеть сь главы своее царьскыи вѣнць, и ѿ вьси вь вьсь бѣгае, и вь нѣкоеи васи прибѣгь вь храминоу, и вь тои храмины падь люто изнемагаеть, исхождаше бо ѿ оусть его пламень ѡгньны, многымь чрьвѣмь кипещимь по оудѣсехь его, и ѡчи емоу искочиста ѿ многїе лютости, и тако злѣ изврьже доушоу.

5 По семь поставлꙗеть великы царь Ликꙋніа, зета своего, цара въстокоу въ Никомидіи вꙋтиніистѣи, сам же въ Римь възвращает се. По семь царскы град съзидает, и прѣчистѣи владичици богородици въроучаеть, и въ ніемь ·к· лѣт царствова. И въ Римѣ толико насїа (!) послѣ быше. — Ликꙋніе же, ꙗко прїемь власт(ть), тьще се въставити елин'ство, и въздвиже гоненіе на христїани, въ ниемже и моучи светых Ѳеѡдорь и дъщерь свою великомоученицꙋ Иринꙋ, ꙗже под многых чюдес ее многы тьмы привѣдѣ въ Христовꙋ вѣрꙋ, ꙗже богꙋ ѥдиномꙋ вѣдомыи. Прѣжде сего мꙋчи светых моученикь Єрмила и Стратоника, еще сы въ Дагони близ Истра, и иных многых.

По семь великы царь Константинь поставлꙗеть зета своѥго Ликꙋніа царствовати вь Римѣ и в' всѣхь странахь западныхь, самь же Константинь царьствоуеть вь вьсточныхь странахь. — Ликꙋніе же вь томь царствїи вь благопокорни мало прѣбивь, прѣложи се на идолослоуженіе, и наче моучити хрїстїани. — Цароу Константиноу шьствїе сьтвор'шоу на вьсточноу страноу сь своею матерїю Іелєною вь градоу Визан'тию. Сьи же градь Констан'тинь*) богомь даровани ѥмоу благонаравними и своими царскими великими законоположенми оукрасивь и оутврьдивь нарицаеть вь имѣ свое Цариградь Коньстантиновь, посла матерь свою Єленоу вь Єроусалимь на вьзискание чьстнаго крьста Христова. Она же обрѣтши, принесе вь Цариградь сь вьсепреславними знаменми. — Коньстанти сестраа Коньстантина же цара роди сынь ѥго, ѥмоуже власи глави ѥго бише бели, и нарекоше име ѥго Бела Оурошь; роди же Коньстантинь (!) дащерь именемь Филонофию, вь светемь крьщеніи нареченоую Ириноу. Тои чьстнои дѣвици и добропобеднои моученици бысть ꙗко ѿ моучительства изведенеи изь стльпа трапезарие, и ѡтьцоу ей цароу Ликинию сїю ноудещоу посагноути кь бракоу, ѡна же

*) Довде Руварчев, а одавде почиње загрепски текст.

По том благочьстивїи Константинь велики оставлꙗеть зета своюего Ликинїа царствовати вь Римѣ, оньже отходить на вьсточнїе страни. — Ликинїе же вь томь мало прѣысть, прѣложи се на идолослоужєнїе, и начет моучити христїане. Царю же Константинꙋ вь Византїи и сь матерїю своею. И посилаеть матерь свою вь Іерꙋсалимь на вьзисканїе чьстнаго крьста Христова, и обрѣте и принесе вь Константинь градь. — Констанцїа же роди сины и дьщери, сестра Константинова. Роди же дьщерь Фїлїмїнїю, вь светѣмь крьщенїи нареченнꙋю Їрїноу. И оцемь нꙋдима бе кь бракꙋ, и не повиннꙋ се, и много мꙋчима бысть. и не покори се, и тако вь лютихь моукахь скончa се.

Царь же Константинь великыи поставлꙗеть зета своего Ликинїа цара вь Никомиды, притварающа се христианствовати. — Ликинїе же вь томь царствы не прѣбысть вь благопокорѣнїи, нь прѣврати се на идолослоужєнїе, и начеть моучити христїаны. — Константиа же сестра Константинова, жена Ликинїева, роди Ликинїю сына, емоуже власи главѣ его бише бѣли, и нарекоше име емоу Бѣла Оурошь. Роди же Константїа и дьщерь именемь Филонїю, вь светѣмь крьщенїи нареченноую Ириноу юже и моучи Христа ради послѣжде. Сїа же чюдодѣиствовавшїи многажди, и приведѣ кь Христоу ·рл· тьмь човѣкь.

нє въсхотѣ того сатворіти, възнєнавидє ѡтьца своєго, и ѡтвръжє сє высєхь богь єго, пачє жє изволи оунєвьстити сє вьсѣчьстномоу господоу жєнихоу Іу. Христоу. Ѡтьць жє єи царь Ликиніє начєть многими томлєнми моучити ю, и повѣлє вєсти сію на всєнародноє позорищѣ, и привиєна бываєть кь конской колѣсници на знакь, ꙗко да тєми попрана бивши оумрєть. И тогда стоєщоу цароу Ликинию вь народє, єдинь конь ѡттръжє сє ѿ колєсницѣ и оустрамі сє на цара, и ѿтрьжє ємоу дєсноую роукоу, и бысть царь мрьтавь. Прєдстоєщи жє народи ѿгвоздишє свєтоую моучєницоу Ириноу ѿ колѣсницє, и глаголахоу єи: ѡ дѣво. вьзри и виждь ѿца своєго оумарша. Ѡна жє вьзамши роукоу царєвоу и положи ю идѣжє бѣ ѿтрьжєна, и сьтвори єго ꙗко здрава. — Сіа дѣва бо, добропобєдна моучєница Христова, многа знамєніа и прєславна чюдєса сьтвори вь градє Амасисцєи и вь градє Калиничьстємь и вь градь Магдалини, ѿ нєгожє Магдалини Маріа, привєдє вь вєроу Христовоу множаство народа, ꙗко соущи ·р·и·л· тьмь.

6 Царь жє Кон'стан'тин присилаєт ємоу, сіа слышавь, овогда молє овогда прѣтѣ, прѣстати ѿ гонієніа. Ть жє нєоутолимь бываєт, нь и брани ємлю сє. И сємȣ быв'шȣ и сѫражєнію брани вѫ Никомидіи, и побѣждєнь

Царь жє Коньстантинь кь своємоу зєтоу царoу Ликинию начє посилати изабраниє конє (!) своє ѡвогда молє. ѡвогда прєтє ємоу, книги вьписоує, ꙗко да прєстанєть ѿ моучитєлства. Ликиниє жь нє вьсхотѣ того сьтво-

Царь же Константинь слышавь, начеть посилати кь зетоу своемоу Ликинїю изборнїе слꙋгы свое, овогда моле, и овога прѣте емоу, книги вьписꙋѥ, ꙗко да прѣстанеть оть моучителства. Ликиние не вьсхотѣ послоу-

Слышавь же царь Константинь, наче посилати кь зетоу своемоу Ликинїю избранные слоугы свое, ѡвогда моле его, ѡвогда же и прѣте емоу, и книгы вьписоуе ꙗко да прѣстанеть ѿ моучителства. Ликинїе же не

бывь ѿ вои царевѣх, жив приводит се къ цароу. И по многыих молієніи съмрьти прѣменıает се, и ѿлоучаєть емѹ царь Солоунь. Он'же ни тамо ѡставлıает се, съмоущєніє и гонієніє вьставлıаєть. Повѣлѣвает царь главоу ѿсѣты моучителю, еже и бысть не по мнозѣ, и прѣста гонюєніє.

7 Сїа видѣвь сынь его Бѣла Оурошь, иже ѿ сестры царевы Констан'тїе, и бѣгствѹ себе въдаст, къ тврьдѣи земли Захльмїа прибѣгь. И бракь къ себе прїемлıеть франченскаго кралıа дъщерь Ꙗн'ною, и роди съ нıеѭ два сына, Техомила и Чюдомила. Сътвори же и црьковь въ Дрѣвѣхъ въ име светаго Стефана прьвомоученика. Тогда землѥ тоѥ жителѥ високѹ выю имоуще моудрованїемь и бледеще оукоризнами, нарекоше Тешхо'мила попа, Чюдомила епископа. Техѡмил же роди ·д· сынове въсачьскыим ѹкрашени и моужстьв'ныи, им'же имена сїа: Завид', Срацимирь, Прьвославь, Стефань Неманıа.

рити. Тогда посла царь Коньстантинь вое свое ѿ Рима, пре(се)ли его вь град Солоунь, некли би се ѡставиль моучительства. Ѡномоуже паче на горше моучителство оустрьмившоу се, и бившоу емоу на реце Доунавсцѣи и моучии тоу вѣликїе вь моученицехь Ермола и Стратоника и иних мно жаство, ихьже имена вь книгахь животнихь. Царь же Коньстантинь, виде зета своего непреборимое жестосрьдие и томительство на хрїстїанехь, повеле царь Коньстантинь ѿсеции Ликинию моучителоу главоу.

Сїа же видевь сын его Бель Оурошь вь велицѣи страхоу и оужасе биваеть, и се бѣгьствоу вьдаеть кь тврьдеи и западнѣи странѣ земли Захлмию, и бракоу себѣ женоу женитве сьчетаваеть, и родїи сь своею соупроужницею Ꙗн'ною, сь дьщерию франьчскаго кралıа двaa сына, имьже имена нарече, прьвомоу Техомирь, вьторомоу Чюдомиль; и си сьтвориⷲе црьковь вь Дрѣвесехь вь име светаго првомоученика Стефана на помощь себѣ. Тогда земле тое вѣлеречиви вь ѡхвалнои своеи грьдини и бледослови, сице рече вь поношение и оукоризноу симь, нарекоше Техомила попомь а Чюдомила епископомь. Техомиль же роди ·д· сынове васачьскими добротами оукрашенїи и храбраствомь моужаствнимь, имьже имена сїа соут: Завида, Срацимирь, Прьвославь, Стефань Немань.

шати. Тогда посла цар Константинь прѣселити зета своего Ликинїа вь Солоунь, некли моучителства остати се. Ономꙋ же паче на горша оустрьмившꙋ се, и бывшꙋ емꙋ на рецѣ дꙋнавьсцѣи, и мꙋчи Ермила и Стратоника и иныхь множьство. Царь же Константинь слышавь зета своего неистовствоующа на христїане, и посла, и отсекоше главоу емоу.

Сїа же видѣвши синь его, бегоу ю се, и вь страсе и оужасе и себе бегствоу вдасть вꙁ готскоую землю, и тамо поживь, и роди сини по родꙋ и по колѣноу. И штоудоу прѣселникь бывь вь срьбскоую землю. И роди сина и нарѣкоше имѣ емоу Бела Урош, понюже имѣше власи бели егда роди се. Понюже изгна ихь бльгарьски царь, и прибегоше вь Зетоу, тврьдꙋю землю, еже юсть Захльмїа, и бракь себѣ сьчетаеть, и вьзеть дьщерь франачаскаго кралꙗ, именемь Анноу, и роди сь нею два сина, имже имена сꙋть: прьвомоу Тѣхомиль, второмоу Чедомиль. И сы живѣста не мало врѣме, и сьтворише црьквꙋ вь Дрѣвсеѣхь вь име светаго моученика Стефана. Тогда велѣречиви люди земле тоје, вь велѣхвалнои своеи грьдини и вь поношенїи и оукоризноу, нарекоше Чедомила

вьсхотѣ того послоушати. Тогда посла царь Константинь свое вое ѿ Рима, и прѣселяеть его ѿ Никомидїе вь градь Солоунь, еда како оубоꙗвь се прѣстанеть ѿ моучителства. Ономоу же паче на горшее оустрьмившоу се, и бывшоу емоу на рѣцѣ Доунавсцѣи, и тоу моучи великые вь моученицѣхь Ермола и Стратоника и иныхь множьство. Царь же Константинь видѣвь Ликиниево жесточьство и томителство на христїанѣхь, и повелѣваеть ѿсѣщи главоу Ликинїю моучителю.

Сїа же видѣвь сынь его Бѣла Оурошь и оустрашивь се, бѣгаеть кь тврьдеи земли захльмскои кь западоу. И поемлеть себѣ кꙁ бракоу Анноу, дьщерь франьчаскаго кралꙗ, и роди сь нею два сына, имьже имена нарече прьвомоу Техомиль, втотомоу Чюдомиль И сьтворише црьковь близь града, иже наричет се Дрѣвеса, вь име светаго прьвомоученика Стефана на помощь себѣ. Тогда земле тое велѣречивїи вь охвалнѣи своеи грьдини и блѣдословїю вь поношенїе и оукоризноу симь нарекоше Техомила попомь а Чюдомила епископомь. Техомиль же поеть дьщерь чешкога кралꙗ, и роди сь нею ·д· сыны добри и храбры и моужьствны, имьже имена соуть сїа: Завида, Срацимирь, Прьвославь, Стефань Неманꙗ, иже и вьставь и опльчивь се прѣходить прьвое

8 Сѧ же Стефань вънегда до=
спѣти въ съвръшени възрасть
моужьства доблести, и въ ра=
зѹмь истин'ные вѣры прихо=
дить въ господа нашего Їсоуса
Христа, светые троици всечь=
стные, ѿца и сына и светаго
доуха въ едином божьствѣ,
ѿца без'начел'на, сына събез'=
начел'на, доуха съприсносоущна,
божьство едино и царство, не
ѿцоу прѣшьдшѹ въ рожденїе,
ны сынѹ прѣложьшѹ се въ ис=
хожденїе, нь доухь светы исхо=
жденїе имат, троица въ едини
и единица въ троици, три лица
единь богь, тако исповѣдати и
покланꙗти се и славити; та=
кожде истин'но пѣти и славити
прѣчистоую богоматерь господа
нашего Їсоус Христа, и въсѣмь
светымъ о Христѣ оправдав'=
шим' се и въ вѣрѣ просїавшимъ,
их'же светаа съборна и апостол=
ска црьковь повелѣвает славити
и тѣх къ себе въ молбѹ приво=
дити. Властїю ѡпасѹет се при=
ходити въ свое прѣѿчьство зе=
млие рашкые, и въ сихь наслѣд=
никь быти прѣдѣдныих. И
приходить въ црьковь светых
апостолаа Петра и Павла, иже
юст Рас'са, и тѹ приемлет све=
тое крьщенїе роукою в'сеосве-

Вьнегда быти емоу вь разоу=
мени моужь сьвршень и всеми
доблестаѵнаа, тогда ѿврьзоше
се емоу доушевние ѡчи видети
и познати ꙗваставно светоую
троицоу славити вь единобожь=
стве ѿца и сына и светаго
доуха; такожде же истин'но
пети и славитїи и покланати се
пречистеи богородици соущои ма=
тери господа нашего Їу. Христа,
и всесветимь ѡ Христе ѡправдав=
шихь се апостоломь и пророкомь
и моученикѡмь и всеи же право=
славнеи вери просиавшихь, ихьже
света православнаа сьборнаа апо=
столскаа црьква повелеваеть про=
славати, и техь вь молбоу кь себѣ
приводить. И опльчивї е (!) при=
ходить вь свое ѿчьство прьвее
земла рашкихь, и в сихь наслед=
никь бити дедьними си. При=
ходить же прежде вь црьковь
светихь и всехьфалнихь апостоль
врьховнихь Петра и Павла, иже
юсть по среде Раса. Тоу приемлеть

епископа, а Тѣхомила попом. Тѣхомиль же роди ·д· сини, вьсачьскими добротами оукрашени и храбрьствомь и моужествомь, имже имѣна сѫть: Завида, Срацимирь, Прьвославь, Стефань Неманꙗ.

Вьнегда быти емѹ вь разѹмѣ, отврьзоста се емѹ дѹшевнѣи очи видѣти и познати светоую троицоу, оца и сина и светаго дѹха славити вь единомь божьствѣ, и покланꙗти се и почитати пречистѹю богородицоу, матерь господа нашего I. Ха и всемь светимь. И приходить прьвѣе вь црьквь светїих архїстратигь силь беспльтнїих, и прїемь крьщенїе латинскїе ереси.

земль рашкыхь, и вь сихь на слѣдникь бысть дединьки (!).

Послѣди приходить вь црькьв светыих апостоль Петра и Павла. иже юсть по срѣдѣ Раса, и тоу прїемлють светое крьщенїе роукою прѣосвещенаго архїепископа

Приходить же прѣжде вь црьковь светыхь апостоль Петра и Павла, еже есть по срѣдѣ Раса, и тоу приюмють светое крьщение роукою вьсеосвещеннаго

щен'наго епископа раш'каго Леѡ(н)тїа, възрастом си ·л· лѣтнь.

Та же начеть здати светые божественые црькви. Прьвѣе съзида црьковь светаго великомоучсника Геѡргїа въ Рас'сѹ на высоцѣ мѣстѣ. По томь съзида црьковь светаго архїерея Христова Николѣ оу Топлици. Близь же мѣста того съзида црьковь прѣчистѣи богородици при рѣцѣ Косьницѣ. И пакы светаго Николѹ оу Ибрѣ. Многыим же иныим светыим мольбные храми въздвыже и об'нови въ своеи области. По сем начинает и сътвори светоу и прѣславнѹю црьковь богородици въ похвалѹ и оуспенїе вь дъброзрачнѣмъ мрамори при рѣцѣ Стоудениици, многым иноком жилища, и себѣ же и своимь костем оупокоенїе, идѣже и до нынѣ светые его мощи лежеть, муро многочьстно истачають въсѣмь съ вѣрою приходещим мощем его.

светое крьщение роуксю всеѡсвещенаго епископа рашаскаго Леѡнтиа, вьзрастомь си ·л· лѣтнь.

Таже начеть зидати светие божьственние црькви. Прьвее саздаа црькв светаго великомоученика Геѡргїа ѡ двaa стльпа вь Расе на висоце мес'це. Потомь саздаа црькв светаго и скораго вь помощехь ерар'ха Христова Николи оу Топлици. Близь же места того саздаа црькв пресветие Богородицѣ према реце Косанице. И саздаа црькв светаго Николи оу Иброу. Многимь же инимь светимь молавние храми вьздвиже и ѡбнови вь своеи ѡбласти. По семь начинаеть дивноу и великоу црькв вь мльбоу и вь славоу пресветие богородици и вь похвалоу и оуспение вь мно(го)свѣт(л)ихь и многозрачнихь мрамори при реце глаголемеи Стоуденица, многимь инокомь вь жилище, себѣ же и своимь мощемь вь оупокоенїе, идеже и до нынѣ чьстние и светїе мощи его пребивають невредимѣ и миро многочьстно благовоно истачають вьсемь сь верою пристоу-

Леонтіа, тогда лѣтомь быст ·л·=тимь. И начеть воевати, и пріеть ѿ поморскіе земли Зетоу и сь градови, и (ѿ) Равна (треба Рабна) Пилота оба, и ѿ грьчскіе земле Гацково (треба Патково) и Фостно све, и Подримие, и Костр'ць, и Дрьшковиноу, и Ситницоу, и Льбь, Липлянь и Дѹбочицѹ, Реке, Оушкѹ, и Поморавіе, Загрьлатоу, Лев'че и Белицѹ, та вса приобрѣте троудомь своимь. И сьзда прьвѣе монастирь оу Топлици светаго Николи и два стльпа спрѣда, и дрѹги храмь прѣсветые богородице на рѣке Косаници близь, и паки сьзда црьковь светаго Николи на рѣце Ибре иби (иже?) вь Кончюликох. По том же сьзда монастирь дивнь, оуспеніе богородице, еже есть Велика Стоуденица.

епископа рашкаго Леонтіа вьзрастомь сы ·л·=лѣтнь.

Ть же начеть зидати светые црькви. Прьвѣе сьзида црьковь светаго моученика Георгіа ѿ два стльпа вь Расе на высоцѣ мѣсте. По томь сьзда црьковь светаго Николи оу Топлици. Близь же мѣста того црьковь светые богородице прѣмо рѣце Косаиници. И дроугоу црьковь светаго Николи оу Ибрѣ, и инїи многїи светые храмы вьздвиже вь своеи власти. Послѣдиже сьзда красноую црьковь прѣсветои богородици вь славоу оуспеніа ее при рѣце Стоуденици вь оупокоеніе мощемь своимь, инокомь же многымь вь жилище. —

По сиχ же начинает благочьстно и троудолюбно подвизаe се добрым подвигом, оставлıает царство и славꙋ его и пріемлıет светы аггелски и иночьскы образ въ Стꙋденици, и иде къ сыноу своемꙋ въ Светоую Горꙋ Аѳона, въ нюнже въздвиже многочьстны монастырь ѿ шснованіа въ поχвалꙋ прѣсветѣи богородици глаголюеми Хиландарь въведѣніа, и иные многые црьквѣ обнови, ıакоже писаніе ш ніемь шповѣдꙋеть. — Прѣжде сынь его Сава ѿходить въ Светꙋю Горꙋ, и тамо пріемлıет иночьскыи образь.

9 Потом же и братіа его старѣиша начеше здати црькви. Завиди (!) сьзда црьковь светыиχ апостоль Петра и Павла въ Босны на рѣцѣ Лимѣ. Прьвославь сьзда црьковь светаго Геωргіа въ Бꙋдим'ли. Срацимирь сьзда црьковь богородици Градаць при рѣцѣ Мωравѣ.

10 Стефан' же Неманıа младеи бысть благоволюеніемь божіемь

пающимь кь раце и мощемь его. По сиχь жѣ начинаеть благочино троудолоубнимь подвигомь подвизати се. Юстави царство землн'ное и славоу его, и приемь свети аггелски шбразь и иде вь Светоую Гороу, вь неиже вьздвиже многочьстноую црьквь (ѿ) шснованіа вь молвоу и поχвалоу пресветеи богородици вьведеніа, глаголемоую Филоньдарь, и по неи многие црькви вьздвиже и шбнови вь Светеи Гори.

По том же шбразоу и стареиша братіа начеше зидати црькви светіе вь помощь себѣ единошбраз'но. Завида сазида црьковь светиχь апостоль Петра и Павла, ш двaa стльпь при рецѣ Лиме. Прьвославь саздаа црькве светаго Георгіа ѿ двaa стльпа оу Боудимле. Срацимирь саздаа црькве пресветіе Богородице Градаць ш двaa стльпа при реце Мораве.

Стефань Немань аще и младенши бысть вь брати своеи, на испльнишѣ се на немь глаголи светаго певца пророка цара Давида: боже, соудь твои цареви даждь, и правдоу твою

По сихь же оставлꙗеть власть земльноую и приѥмлеть светы и аггельскыи образь вь монастири Стоуденици, и иде вь Светоую Гороу, вь нѥиже вьздвиже многочьстьноую црьковь прѣсветѣи богородици вь похвалоу вьведенїа ее, глаголѥмїи Хиландарь.

И минꙋвшимь · лз · лѣтомь владичьства его, и роди сь сꙋпрꙋжницѣю своею Ꙗнною · г · сина: Влькана великаго кнеза, и Стефана и Растка.

Такожде и братїа его старѣиша начеше здати светые храми вь помощь себе единообразно. Завида сьзда црькввь светых апостоль Петра и Павла ѿ два стльпа при рѣце Лимѣ. Прьвославь сьзда црькввь светаго Гюѡргїа оу Боудимлѥ ѿ два стльпа. Срацимирь сазда црькввь прѣсветые богородице Градаць ѿ два стльпа при рецѣ Мораве.

По томь же образоу и старѣишаа его братїа начеше зидати светые црькви на помощь себѣ. Завида сьзда црьковь светыхь апостоль Петра и Павла ѿ два стльпа при рѣце Лимѣ. Прьвославь сьзда црьковь светаго Георгїа ѿ два стльпа оу Боудимли. Срацимирь сьзда црьковъ прѣсветые богородице, Градаць ѿ два стльпа при рѣцѣ, Моравѣ.

Стефань же Немана, аще и младаиши бысть, нь на нѥмь испльни се пѣснопѣвца глаголь Давидовь: боже, соудь твои цареви дьждь, и правдоу твою сынꙋ царевоу. Стефань же Не-

Стефань же Немана аще и юнеишїи бысть вь братїи, бысть

великы жоупан и самодрьжав'ны господинь всѣх срьбскых земль, ꙗкоже више рече се, поморїа къ западȣ, и Дїѡклитїе, и Далмантїе, и Захльмїа и Травȣнїе къ Истрȣ.

синоу царевоу, и пакы: маль бихь вь брати моеи и вь домоу ѿца моего, и богь благоволи ѡ мне. И бысть Стефань Немана в'ѣлики жоупань и сьмодрьжавни господинь вьсехь срьбьскихь земль и поморскихь, Диѡклитие, Дал'матїе, Травоунїе, Захламию.

11 Сь же Стефань Неманꙗ сь своею съпроужницею Ꙗн'ною роди ·г· сыны им'же имена сїа: Стефань, прьвовѣнчани краль, и Влькан, великы кнезь, Трети же сынь его Рас'ско ѿпрашает се ѿ родитель своих, възрастомь сы ·зї· лѣтом, въ нѣкою странȣ прѣдѣль землю их съ властели своими ѕвѣры ловити, и ѿ всѣх оутаив' се Светȣю Горȣ достизает, мнихȣ нѣкоемȣ Роусиноу водѣщоу его, и въ роушкы монастирь вывь вь храмѣ светаго Пан'телѣимона моученика, идѣже и власи съ чюв'ствь'ны мысли ѿтлож, ихже ѿ гонимых его ѿдает родителюм своим, прїемь светы аггелскы образ, нарeчень Сава монах. И по семь ѿходить въ свои их монастирь Ватопедь, идѣже и ѿць его приходить. Та же ѿ Ватопеда

Са же Стефань Немана сь своею соупроужницею Ꙗн'ною и роди три сыни, имьже имена соуть: Стефань, прьвовѣнчани краль, и Вльканъ, велики кнезь; трети же сынь Растько ѡправдоуеть се оу родитель своихь, вьзарастомь сїи ·зї· лѣтнь, сь властели своимїи зверие ловити, и побеже вь Светоую Гороу, и постиже монастирь, глаголеми Вьадѡпедь, и вь немь ѡстриже власи главн свое; и вьдасть ихь родителемь своимь; самь же вьсприемь светїи иночски ѡбразь и наречени бысть Сава монахь.

манія бысть жоупань великы и сьмодрьжьць всеχь срьбскиχь и поморскиχь земль, Діоклітіе, и Далматіе, и Травоуніе и Захльміе.

И ѡставлıает сина своего на прѣстолѣ кралıевства Стефана, а Елькань бысть кнезь великы, а Растко бегаеть вь Светоую Гороу и тамо пріемь аггелски свети образь, и призываеть и родителıа своего, и обнавлıают Хиландарь.

жоупань и самодрьжавныи господинь вьсеи срьбсцѣи земли и поморсцѣи и Диоклитіи и Далматіи и Травоуніи и Захьльміи.

Сь же Стефань сь своею соупроужницею Анною родиста ·г· сыны, имьже имена соуть сіа: Стефань, прьвовѣнчанныи краль, и Елькань, великыи кнезь; третіи Растко иже бисть инокь нареченны Сава, послѣди же архіепископь срьбскыи прьвы,

коупꙋють мѣсто, идѣже свои (и)х монастирь сьставлꙗють Хиландарь. По сихь Сава избирает се соудωм и сь съвѣтом цара грьчьскаго кур Алеѯіем и патріархом цариградскыим да боудет прот Светые Горы, та же архіепископь херотонисꙋет се своеи (и)х срьбьскые земле. Иже пришьдь вь свое Ѿчьство, и просветивь землю люди своихь о вьсакым правилѣ светихь апостоль и Ѿчьскых оуставь, и брата своего помазавь кралевьствωм, таже епископы и свещен'никы и діакони и поддіакони и всь слоужьбніи чинь, иже светы и вьсечьстныи Ѿци на вьселенскых сьборѣх оузаконише и прѣдаше. — Сьи же прѣосвещеніи и прьвы архіепископь срьбскы Сава поставлꙗеть по всѣх прѣдѣлѣхь своего Ѿчьства вь божьственных црьквах, избрав чьстные моуже, сих поставлꙗет пастырѣ црьков'ные і епископы. Своим же роукоположеніемь поставлꙗет прьваго епископа оу Хльм'скои земли оу Стол'нѣ, вь храмѣ прѣсветые богородици; в'тораго епископа поставлꙗет оу Зете діωклитіискωм поморіа, вь храмѣ ар'хистратіга Михаила; третіаго поставлꙗет вь Дьбрѣх, вь храмѣ светаго Николы; четврьтаго оу Боудимли, вь храмѣ светаго Геωргіа; петаго оу Рас'соу, вь храмѣ светых апостоль; шестаго поставы оу Фоснꙋ, оу Стоудѣници Малѣ, вь храмѣ прѣсве-

По семь же поставлаеть се цароградскими царемь и патриар'хомь и протомь Светие Гори, да ѥсть Сава архіепископь вьсехь срьпскихь земль. И приде прѣωсвещени курь Сава вь землю свою своего Ѿчьства и просвѣти землю свого Ѿчьстка васакимь православиемь по правилѣхь светихь апостоль кралевствомь, архіепископьствомь, епископи поставлꙗеть, и попи, и діакони, иподіакони, и вась слоужабни чинь, иже светимь и всечьстними Ѿци на вьселенски сьборехь прежде предана испльнаеть. — Сьи же прешсвещени прьви архиепископь Сава срьбьски поставлаваеть по всѣхь прѣдѣлехь своего Ѿчьства вь божьственихь црькавахь, изабра всѣчьстние моужи, сихь постав'лаеть пастире божьствніе епископи. Своим же роукоположеніемь постав'лаеть ·а· епископа оу Хльм'скои земли оу Стонехь пресветие богородицы; ·в· епископа постав'лаеть оу Зѣти, дишклитинскомь поморію ва храмѣ архистратига Михаила; ·г· епископа поставлаеть вь Дьбрѣхь вь храмехь светаго Николи; ·д· епископа постав'лаеть оу Боудимли вь храмѣ светаго Геωргиа; ·е· епископа постав'лаеть оу Расе светихь

И светы Сава поставлꙗет се архїепископом вь Константин8 градоу роукою патрїарха Ман8ила, царств8ющоу тогда благочьстивомоу царю Комнин8. И пришьдь вь Срьбск8ю землю, и сьзда манастирь Житчю сь братомь своимь Стефаномь вь имѣ вьзнесенїа Хрїста бога, еже ѿ Масличнїе Горы. И тоу вѣнча его вѣнцемь кралѥвства, и нарече се Стефань прьвовѣнчани краль. И тоу раздели митрополитѣ, и нарече епископе комоу где и чин и оустав, и оурежденїе кралѥвства по чин8 и степен8, ꙗкоже подобно ѥсть.

поставлꙗеть же Сава царемь цароградьскыимь и патрїархомь и протомь Светые Горы. —

Пришьдь же прѣосвещенны Сава вь очьство свое срьбскоу землю юже и просвѣти вьсачьскымь православїемь и епископи, иже поставлꙗеть вь светыхь црьквахь по вьсѣхь прѣдѣлѣхь ѿчьства своего.

Своимь же роукоположенїемь поставлꙗеть: прьваго епископа вь Захльмскои земли оу Стонѣ, вь храмѣ прѣсветые богородице; втораго епископа поставлꙗеть оу Зеты, дїоклитїискомь поморїю, вь храмѣ архистратига Михаила; третїаго епископа поставлꙗеть вь Дьбрѣхь, вь храмѣ светаго Николи; четврьтаго епископа поствалꙗеть оу Боудимли, оу храмоу светаго Георгїа; петаго епископа

тыє богородици; седмаго постави оу Призрѣноу, вь храмѣ прѣсветыє богородици; осмаго оу Грачаницѣ, вь храмѣ богородици; ·д·-го постави вь храмѣ светаго Николы оу Топлици; ·ї·го ѹ Браничевѹ, вь храмѣ светаго Николы; ·аї· постави оу Бѣльградоу, вь црькви прѣсветиє богородици; ·вї·-го оу Моравицах, вь храмѣ светаго отца Ар'хилїа. И вь всѣх странах сых прѣѡсвещен'ны Сава дрьжати повѣлє тврьдо и непоколѣбимо православ'ноую светоую вѣроу светими оучители проповѣдан'нѹю, пакы отци вьселен'скыми сьбор'нѣ испльненѹ, и божствьным црьквамь заповѣда тврьдо крьщенїє дрьжати и ина вса творити по заповѣдѣх светых.

12 По сих сьбороу быти повелѣ ѿ всѣх прѣдѣлѣх его области вь великѹю ар'хїепископїю Жичю, Стефанѹ прьвовѣнчан'номѹ кралю и синклитѹ, и в'семѹ свещен'номѹ чинѹ, и сьвѣтѡм всѣх вѣнчавает брата своего великаго жѹпана чтїю и вѣнцѣмь кралювства. Такождє и кь семоу оустраıает вьсь син'клить коегождо по степѣни своемь, вь слоужбѹ кралюв'ствѹ.

апостоль Петра и Павла; ·ѕ· епископа постав'лаеть вь храмѣ пресветиє богородице оу Стоуденице; ·з· епископа поставлаеть оу Призреноу вь храме пресветїє богородице; ·и· епископа поставлаеть вь храме пресветїє богородице оу Грачанице; ·д· епископа поставлаеть вь храмѣ светаго Николи оу Топлици; ·ї· епископа постав'лаеть вь храме светаго чюдотворца Христова Николи оу Браничевоу; ·аї· поставлаеть епископа оу Беѡградоу вь црькви светїє богородице; ·вї· поставлаеть епископа оу Моравицахь светаго ѿца Архїлїа. И всехь техь странахь преѡсвещени кӱрь Сава заповеда дрьжати тврьдо и непоколебимо православноу вероу светоую, светими апостоли проповеданїє, и паки светими ѿци вьселенскими оучители сабора неиспльненоу (!) божьствними црьквамь тврьдо сьблюдати крщение и венчание, ина вса творити по правилю и по законоу сихь.

По сихь же архїепископь Сава повелеваеть сьбороу сьвакоупити се ѿ вьсехь пре реченихь земла ѡбласти его вь великоую архїепископїю Жичоу, Стефань прьвовенчаномоу кралоу и всемоу свещен'нїчьскомоу чиноу и всемоу синькльтоу, малимь, великимь; и сь теми свещеними молитвами венчаваеть брата своего жоупань чьстїю велицемь (!) кралевства, такожде же кь семоу оустраıаеть вса синькалита, коегождо по Сте-

поставлıаеть оу Расѣ, вь храмѣ светыхь апостоль Петра и Павла; шестаго епископа поставлıаеть оу Хвосноу, вь храмѣ прѣсветые богородицы оу Стоуденици; седмаго епископа поставлıаеть оу Призреноу, вь храмѣ прѣсветые богородице; осмаго епископа поставлıаеть оу Грачаници, вь храмѣ прѣсветые богородице; деветаго епископа поставлıаеть оу Топлици, вь храмѣ светаго Николи; десетаго епископа поставлıаеть оу Браничевоу, вь храмѣ светаго Николи; прьваго на десете епископа поставлıает оу Бѣлиградоу, вь црькви прѣсветые богородице; втораго на десете епископа поставлıаеть оу Моравицахь, вь храмѣ светаго Ахилїа. И вь всѣхь тѣхь странахь прѣосвещенныи кvрь Сава заповѣда дрьжати тврьдо и непоколѣбимо православноую вѣроу.

По сихь же светыи Сава сьбирїеть вьсе тие епископы прѣдреченные повелѣнїемь брата его прьвовѣнчаннаго кралıа Стефана и вьсь сьборь христїанскы ѿ вьсѣхь областїи его и вьсь синлить, малимь и великымь, вь великоую архїепископїю Жичю, и сь тѣми свещенными молитвами венчаеть брата своего великаго жоупана Стефана чьстїю вѣнцемь кралıевства. Також де и вьсь синлить оустраıаеть когождо по

13 Елькашин (!) же, брать Стефан8 прьвовѣн'чаном8 кралю и Саве, роди сина Дмитра ж8пана. вь иночьскώм образѣ наречень Давидь, иже сьзьда црьковь светаго ıавленіа при рѣцѣ Лимѣ вь мѣстѣ Бродаревѣ оу Боснѣ. Сьи же роди сыны и дьщере' Братисава кнеѕа, и Братисавь Брат'ка кнеѕа, и Братко кнеѕь Никол8 ж8пана и Милиц8 кнегыню.

14 Стефан же прьвовѣнчани крал роди сь дьщеріїю кур(а) Алеѯіа цара ·д· сынове: Радослава, Владислава, Стефана Прѣдисава.

15 Сь же Прѣ(ди)славь свещенничьскыи и иночьскы образ' пріемь и наречень бывь Сава в'торы, архїепископь срьбскыи.

16 Сем8 же брать Стефань, сынь прьвовѣн'ч'ном8 Стефан8 кралю, роди сына и нарече его Бѣла Оурошь.

17 Сьи бысть прьвы Оурош, храпавыи краль и роди сь своею соупроужницею Еленою, дьщеріїю кралıа 8грьскаго, Стефана кралıа,

фани (!) своемь вь слоужбоу кралевствоу.

Стефань жѣ провоѣнчанїи краль бысть сынь вѣликаго жоупана Немане; сь своею соупроужницею, дащерию крала грчскаго кур Алексїа, роди ·д· сынове имьже имена соуть: Радославь, Владиславь, последи же свещенически ώбразь вьсприемь нарицаеть се Сава втори, архїепископь срьбьски.

Семоу же брать Стефань, сынь провоѣенчаномоу кралоу наречени, роди сына, и нарече име емоу Бела Оурошь, вь име прадеда своего, сиречь Стефана крала.

Оурошь сьи бысть пьрви Оурошь, храпави краль, и роди сь своею соупроужницею Еленою, дащерию оугарьскаго крала два

степени своемь вь слоужбоу кралевствоу.

И роди Стефань прьвовѣнчани краль сь соупроужницею грьчьскаго цара кур Алексіа (дьщерію) роди · д · сина, имже имена сѫть: Радославь, Владиславь, Стефань, Прѣдиславь.

Сьже Прѣдиславь послѣдова светомоу Саве и бысть трети архиепископь, и юсть вь великои црькви и до дьньсь вь гробници благоуханіа испоущае.

Радослав же пріемникь бываеть по очеве сьмрьти и вѣнчаеть его светы Сава архіепископь вь Житчи еще при животѣ ѿца своего првовѣнчана Стефана кралы.

Си же Стефань прьвовѣнчаны краль сь своею соупроужницею, дьщерію грьчьскаго цара Алеѯіа, роди ·д· сыны, имь же имена соуть сіа: Радославь, Владиславь, Стефань, Прѣдиславь иже послѣжде иночьскы образь приеть на себѣ и нарицаеть се Сава, и бываеть архіепископь срьбскы по светѣмь Арсеніи, вь всемь подобень стрію своемоу светомоу Савѣ.

Семоу же брать наречени Стефань, сынь прьвовѣнчаномоу кралю, роди сына и нарече име емоу Бѣла Оурошь вь име прѣдѣда своего, сиречь Стефань краль Оурошь.

Сь бысть прьви Оурошь, храпави краль, и роди сь своею соупроужницею Еленою, дьщерию оугрьскаго кралы, роди два сына:

съдрьжещаго сремскоүю землю ї ȣсор'скȣю; в'торыи сынь его Милȣтинь.

сына: Стефана крала сьдрьжещаго сремьскоүю васоү землоү и оүгорскоүю; вьтори же сынь его Милоүтинь последи же бывает вѣлики краль Стефань Оүрошь втори, иже сьзда великоүю црькввь светаго Стефаноү прьвоү моученикоү вь оүпокоение мощемь его при реце Банскои.

18 Четврьты же сынь Стефана прьвовѣнчанаго, Владисавь, краль бывь по очеве скончани, братан'ць светомȣ Саве прьвомȣ, иже и тѣло его прѣнѣсѣ ѿ Трьнова. и създа Милешевȣ, идѣже и тѣло светаго Савы лежить.

19 Ѡць же его, иже прьвыи крал речен'ныи, пріемь иночьскыи образь, егоже Сава възкресивь постріже, нарече Сүмωн монах. Лежет же мощи его въ Великои Стȣдѣници, идѣже и ѿць его Сүмеωн. Въ кралев'ствѣ еще сы, прѣносить тѣло его ѿ Светые Горы, идѣже и до нына обои лежет, цѣл'бы непрѣстан'ные пріиходещым подавают въ славȣ Богоү прославльшомȣ их.

20 Прѣжде речены Милȣтинь крал, Стефан Оүрош в'торыи, их'же (!) създа великȣю црьковь

Сии роди два сына: Коньстаньтина и Стефана и (!) крала, третіаго Оүроша, иже сьзда кра-

Стефана сьдрьжещаго сремскоую землю и оусорьскоую; вьтори сынь его Милоутинь, иже послѣжде бываеть велики краль Стефань Оурошь вьторы, иже сьзда великоую црьковь светаго прьвомоученика Стефана вь покоеніе мощемь своимь при рѣцѣ Банскои.

И тогда пріемь іночьскы обраэь, и наречень бысть на очино име Симонь монахь, и тремь часомь миноувшимь, тѣло безьдꙋшно видимо бѣ. Дивень богь вь светыхь своихь! И пришьдь светы Сава и помоли се ꙗкоже обичаи имѣше, и вь ть чась ожи дꙋхомь, и постризаеть его, и паки вь малѣ оуспе, ꙗкоже и ва житію его пишеть.

Радославь же краль мало врѣме прѣдрьжавь, · аі · лѣть, пакы низлагають его, и поставлꙗють кралꙗ Владислава на прѣстолѣ.

Стефань же храпави краль роди · в · сина: Милꙋтина и Драгꙋтина ѿ Елени иже бысть франчашкаго кралꙗ дьщи, бысть благочьстива.

Стефань же Милꙋтинь роди два сина: Стефана Дечанскаго и Константина.

Сьи роди два сына: Константина и Стефана кралꙗ, третіаго Оуроша, иже сьзда кра-

светомꙋ Стефанꙋ прьвомоученикꙋ, оупокоеніе мощемь своим, при рѣцѣ Банской. сꙁи роди два сына: Костан'дина и Стефана кралꙗ, третїаго Ӯроша, и ·м· лѣть царьствова, и ·м· велици монастиры сътвори: въ Їерусалимѣ архистратигѡмь и болницꙋ. Хиландарь разваливь прьвꙋ и ѿ основанїа болшꙋ въздвыже, иже до нынꙗ стоить, добротою прѣвьсходить всѣх, иже вь Светые Горы; Продрѡмь конь Сереза, — Косеницꙋ, — Хортїать кон Солꙋна, Сарандапорь светомоу отцоу Їѡакꙋмꙋ, Пшин'скомꙋ Прохорꙋ, Нагоричино светомꙋ Геѡргїю, троероучицꙋ скоп'скꙋ, призрѣнскꙋ митрополїю, и ины многы, ꙗже намь невѣдомымь, нь богоу. Мощи же его лежеть нынꙗ оу Софїи срѣдьчкои, прьнѣсѣнѣ бывше ѿ Треп'че митрополитѡм Силоанюмь, прѣслав'на чюдеса и благооуханїа испоущае вѣрою приходещимь.

21 Сынь же его речен'ны Стефань, иже и Дечанскы имѣноуемь, третїи Оурошь, и сь сьзда црьковь прѣкраснꙋ светаго възнесенїа на рѣцѣ Бистрици на Дечанѣхь, идѣже чьстны его мощи лежеть цѣли и неврѣдимы и сладкые воню изливают до дньсь. Иже всакꙋ мысль прѣв'сходить добротою црьков же его, ꙗже за ·ꙅі· лѣть сьзда се мраморїем и величьствомь и изванїами различ'ныхь видовь истꙋканныхь, ꙗже

сноую црькву светаго възнесенїа господна при реце Би(стри)це, Дечани, идеже чьстніе мощи его почивають, лице его невредно. И роди два сына Доушьмана и Доушаноу.

сноую цръковь вьзнесенїа при рѣцѣ Бистрици, Дечани, идеже чьстные мощи его лежеть. — И роди два сына: Доушмана и Доушаноу.

не довлѣеть лѣто кь повѣданїю. Вьзор же црьквѣ всѣхь видове и ѡчи зреших' трѹждаеть ѿ ѕѣлные свѣтлости мрамора, ꙗ-коже нѣкаꙗ ѕвѣзда дьница изь оутра сїающїи. Сьписа же слѹжбѹ его и житїе Грїгорїе Цам'блакь. Глаголють бо, отцоу его Ми-лѹтинѹ ослѣпив'шѹ ради клетве мащехи его, егоже прѣславно богь пакы зрѣти оустрои вели-кым чюдотворцемь ар'хїереѡмь Христовѣмь Николаѡм, и прѣ-емникь кралюкства бывь по очевѣ скон'чани. И оубывь бль-гар'скаго цара Михаила на Бел-бѹждїи, и црьковь светаго вьз-несенїа сьздати тоу, идѣже тѣн'та его бѣ, иже и до нынꙗ стоить, вьсеи земли тои зрѣнїе доброты подаваеть. Сь же роди два сына: Констан'тина и Дѹши-мана и Дѹшана.

22 Сь же Доушана бысть краль, и кралев'ства вѣн'чань бысть на царство Срьблюем и Грькѡм и далным странам. Сьтвори же и црьковь прѣслав'нѹ светимь архїстратїгомь ѹ Бист(р)ици вы-ше Призрена, еиже тьчно под сльнцемь не мню быти ничто-же. И такова доброта грѣх ради моих близ есть разоренїа. До-бротою же и хѹдожьствомь прѣ-

Сьи же Доушана бысть краль, изь кралевьства венчань бысть на царство Срьблюемь и Грь-комь и западнимь странамь.

Стефанъ же Дечански роди два сына: Д8шмана и Д8шана; и Д8шанъ оумираетъ въ царств8ющоумоу град8, Доушманъ же оц8 непокоривъ и прѣст8пае заповѣди родитель своихъ; третїи же синъ его Сvмеонъ, и двѣ дьщеры, прва дьщи его Єлача, втора Өеодора. (Даље види на стр. 40).

Сїи Доушанъ бысть краль, и кралевьствова вѣнчанъ бысть на царьство срьбское и Грькомъ и западнимъ странамъ.

въсходить Дечанскꙋ цръков кромѣ мрамора, и величьствѡм лꙋчаша Дечанскаа. Тѣм же и глаголют жителѥ страни тое ꙗко призрѣнскѣ цръквѣ патѡс и Дечанскаа цръкви, и пекьскаа припрат, и бан'ско злато, и ресав'ско писанїе не обрѣтает се нигдеже.

23 Царь же Стефань роди сына Оуроша цара, быст ·д·тїи Оурошь. Сьи създа цръковь рождьство богородици оу Скопїю; маты же его ꙋ Чрьмные Горы выше Жеглигова. Сего ꙋморише крал Влькашин и Оуглеш(а) деспот и Гоико их'же богь не остави жити, нь чашꙋ ѥюже господинꙋ своемꙋ почрьпоше, тꙋ сами по малѣ испише ѿ Тꙋр'кь гор'цѣ напоени выше. На Марицѣ близ Чрьномена в'се воин'ство их потоплѥно бысть, ѿ ·о· тысоущь малы нѣцїи осташе, идѣже и самы падоше, праведьнь соудь божїи прїеше. Аще не бы божїи соуд', како могли выше ·д· тысоуще ·о· одолѣти? Сь же краль роди ·г· сынове: Мар'ка, Дмитра, Ан'дреꙗша. Сътворише и цръковь светомꙋ Димитрїю ꙋ Соушицѣ кѡн Скопїа.

Пакы кь прѣднимь потечемь ѿнꙋдꙋ же изидохѡмь.

Царь же Стефань роди сына, име емоу Оурошь царь. Сьи же бысть четврьти Оурошь.

24 Стефань же крал, брат Милꙋтинꙋ кралю, Ꙋрошꙋ в'торомоу, иже Срем съдрьжаше, сь своею соупроужницею Каталеною, дъщерїю кралꙗ оугрьскаго, Владислава роди, Ꙋрошица ї Єли-

Стефань же краль, брать Милоутинь кралоу, Оурошоу вьторомоу, сь своею соупроужницею Каталиною, дацерию крала оугарскаго, Владислава роди Оурошица и Єлисаветоу.

Сь же Стефань роди сына, и нарече име емоу Оурошь царь. Сь бысть .д҃-ти Оурошь.

Стефань же краль, брать Милоутиноу кралю, Оурошоу второмоу, сь своею соупроужни-цею Каталиною, дьщерїю кралꙗ оугрьскаго Владислава, роди Вла-дислава, Оурошица и Єлисавдоу.

Род. Карловачки

вав'тȣ. Ї Єлисавта роди ·г· сыны: Стефана, босан'скога бана, Инослава и Владисава. И Владисавь роди Тврьдка бана и Влькикꙗ.

25 Пакы, ꙗкоже выше рече се о прьвовѣнчаномь, кралꙗ Стефана брат Влькань и егова прѣвънoука Врат'ко кнеѕь великы роди сыны и дьщеры, ѿ нихже бысть Милица кнегинꙗ, иже наречена бысть Єvгенїа мѡнахїа, роди ·г· сыны: Стефана деспота, и Влька, и Лазара, и Мароу. И Мара имы Влька Бранковикꙗ, ѿ егоже Гюр'гь деспоть, и Лазар и Грьгȣрь.

Загрепски

— Єлисавета роди трїи сына: Стефана, босанскаго бана, Инослава, Владисава. — И Владисавь роди два сына: Тврьткь бана и Влькашина. (!)

Кь прежданимь да вьз'братимь се.

Сынь же великаго жоупана Немане Влькань, брата же прьвовенчаномоу кралоу Стефаноу и светомоу Савѣ, прьвомоу архїепископоу срьбскомоу, сьи же Влькашинь, велики кнезь, роди сына Дмитра жоупана, вь иночаскомь ѡбразѣ' наречено име его Давидь, иже сьздаа црквь светаго богоꙗвлениꙗ при реце Лиме вь местѣ Бродаревѣ. Сьи же роди сыни и дащери: прьви сынь его Влатиславь (!) кнезь. — Вратиславь роди сыни и дащери: прѣви сынь его Врат'ко кнезь вѣлики. Сь же роди сыни и дащери: ·а· дащи его кнегина Милица, вь иночастемь ѡбразѣ наречена Єvгелїанїа (!) же роди сыни и дащери: ·а· сынь его Стефань. И бысть Стефань великы деспоть Срьблемь и сь ѡбою страноу Подоунавїа господинь.

— И Єлисавѳа роди ·г· сыны: Стефана, босанскаго бана, и Инослава и Владислава. И Владисавь роди два сына: Тврьдка бана и Воукиѣа.

Пакы кь прѣждны мь вьзвратим се.

Сынь великаго жоупана Немание Влькань, брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефаноу, сь же Влькань, велики кнезь, роди сына Дмитра жоупана, вь иночьскомь образѣ наречены Давидь, иже сьзда црьковь светаго богоꙗвлениꙗ при рѣцѣ Лимѣ вь мѣстѣ Бродаревѣ. — Сь же роди сыны и дьщеры; прьви сынь его велики кнезь Вратко. — Вратко роди Вратислава. — И Вратиславь роди сыны и дьщери; прьваꙗ дьщи кнегиниꙗ Милица, вь иночьсцѣмь образѣ наречена Євгениꙗ монахїа. — Сїа роди сыны и дьщери. Прьви сынь ее Стефань. И бысть Стефань великы кнезь деспоть Срьблюемь и обою страноу Подоунавїю господинь. И прьваꙗ дьщи ее Мара, сестра великаго Стефана. — Сїа роди ·г· сыны. Сынь ее прьви деспоть Гоурагь.

Додатак к Пајсијеву тексту.

Пајсије, пошто је изређао децу Дечанског (Душмана, Душана, Симеона, Јелачу и Теодору), говори о боју на Велбужду, и прелази на Душана, Уроша и Вукашина. О ономе што о њима вели има неког трага у неким летописима, што ћу ниже код летописа поменути. На завршетку тога вели да су се скупили Срби који су остали да траже кога ће поставити на престо пошто се угасила лоза Немањина, и договорили су се да поставе кнеза Лазара, понеже бѣ вьзель Милицѹ благочьстивоу госпождоу ѿ Бльканове҄х сьродникь, ıакоже имаши по малѹ оувѣдѣти. И да оувѣси сьродство зде да скажоу вьпрѣкы да нѣ невѣрствіемь ѡбдрьжеши се слиши и разоумеи тѣмель Срьблıемь и понавља родослов само у краћем облику:

26 Еще по разделенїи ıезикь имѣновани сѹть Срьбинь ѿ нѣкоего Елена, иже Еладоу насели, и вь стлпотворенїи размѣшени выше езици, и ѡтолѣ прозва се Срьбинь, и ѡтолѣ мимошьдшѹ много лѣть, Аѵгѹсть царь. При семь роди се господ нашь Їи. Хс. Просьфте вь хрїстїанствѣ благочьствїи цар Константинь. Ликынїе же Срьбинь бѣ, и присваıеть ıего кь себѣ и вьдаеть емоу сестроу свою, и оставлıаеть его вь Римѣ царствовати, а самь отходить на вьсточные страни, Византїю глаголıемѹю. Ликинїе же на мѹчитѣлство прѣврати се, и мѹчи свою дьщерь Иринѹ мѹченицѹ многими и лютими моукамі, и инїих многихь. И роди Ликинїе сини и дьщери по родѹ и колѣнѹ и до Бѣла Ѹроша, ıакоже и прежде сказахомь. И Бѣла Оурошь роди два сина: Техомила и Чедомила. Тѣхомиль роди четири сина: Завида, Срацимира, Прьвослава, Стефана Неманю. Роди светы Нѣманıа Стефана, првовѣнчана кралıа, и Бльканa великаго, и Рашка, еже ıесть светы Сава.

И роди Стефан, прьвовѣнчани крал ·д· сина: Радослава, Прѣдислава, Владислава, Стефана. Стефань роди Милѹтина и Драгоутина. Милѹтинь роди Стефана Дечанскога и Константина. Стефань Дечанскы роди цара Степана и Дѹшана. Царь Степань роды Оуроша; оста лоза бесплодна, ıакоже и спрѣди сказахомь.

27 Дрѹга грана. Влькань, кнезь великь, роди Стефана. Стефань Димитрїа, бысть инокь. Димитрїе роди сини и дьщери; прьви Братко кнезь. Братко кнезь роди Николѹ жоупана и кнегиню Милицоу, и вьдана бысть кнезѹ Лазарѹ.

Даље се говори о кнезу Лазару и синовима му, и мало о деспоту Ђурђу, што такође има понешто у летописима, о чему ће се тамо говорити.

Карловачки текст

(продужење)

28 Братіа же Стефана деспота Вльк и Лазар ѿбѣгоше на порт8 цар8 тоур'скомоу, их'же наведоше на срьбск8 землю и поробише и плѣнь безчисльнь сътворише, иже и живота лишеніе мъзд8 Тоур'кь пріеше, на въскрьсеніе Христово 8біени быше. Глаголют бо ꙗко не соущ8 свещен'ник8 т8 близь пог8бленіа их, ꙗблько раздѣлише себе въ име тѣла и крьви Христовіи пріеше, и помол'ше се главы имь ѿсѣкоше.

29 Нъ понеже послѣдованіе племѣне срьбскаго кон'ць пріеть до послѣднꙗго Оуроша, и к том8 не въста кнезь въ них, развѣ Милицѡмь кнегінѡмь заню сіа ѿ рода онога ведеше се, ѿ неяже бысть Стефань деспоть.

30 Ѡць же его кнезь Лазарь съ Моуратом царемь брав' се на Косов8, обои падают тамо и воинство бес'числьно много. Тѣло же его положено бысть въ Раваници монастир8, еговѣмь тр8дѡм ѿ основаніа съзиданимь въ слав8 възнесшом8 се Христоу.

31 Стефань же деспоть не въстави сѣмене, благочьстно и благо8годно поживь и многа писаніа прѣвѣдѣ ѿ грьчьскыих писаніи паче инѣх прѣжде бывших того. Създа же и монастирь достохваланѣ светѣи Троици на рѣцѣ Ресавѣ въ положеніе мощемь своимь. Сътвори же и храброваніа и доблюсти и браны, присваꙗет се и цароу Паꙗзитоу, и въдает емоу сестр8 свою Деспин8 въ жен8. Тѣм' же съ нимь в'торо воин'ств8еть въ Ꙗн'кvр8 на Демира, и падаеть Паꙗзить и вса егова въсхыщает Демирь, къ сим же и жен8 его Деспин8, иже ѿ Демира испитоует се ѿ которых родителе юсть и навикн8 ꙗко сестра прил8чи се быти Стефан8 деспот8, оужасань бывь, видѣ бо доблести его и моужьство, и своим его спасеніе и побѣди ихже показаше на браны, тѣм же съ чьстію и дарми велицѣми сію почьть и словеси мирными къ нюм8 нарекова и къ своеи власти присваꙗе. Деспот' же тако и ть мирна ѿвѣтова, и къ Цариградоу приходить, и ѿ т8д8 тѣми провваждает се в Савроматію,[1]) и съ великою чьстію ѿ тѣхь

---

[1]) Са стране: въ влашк8 землю.

начелника пріємлюет се, Мирчѣ воеводѣ, и дрꙋголюб'зно ꙋчреждаеть на многый дьніи, къ своеи его земли проваждаеть, идѣже и дошьдь монастырь прѣслав'нь създавь, такоже выше рече се, съ мирωмь скончавает се. Прѣемник власти бывает нети его Гюр'гь деспоть. Житіе же все по редꙋ написꙋет се Констан'тинь-философωмь по мнозе оумолени синклить, паче же еговимь тремь явлен'ныимь запрѣщеніемь, еже и начань ѿ десетыхь словь мωисеискаго законоположеніа, таже еговꙋ възрастꙋ и власти и благочьстію оудобротворивь и оукрасивь плетен'ми и ветискыми глаголы, аще кто инь дрѣвныхь любомоудр'ць яко великꙋ сладωсть и ꙋмиленіе про(чи)тающіимь, и вса памети достоина написав и ꙋхытрив въспоминае же и тогда царствовавших где и кои и како, и оувіеніе Моусіино на Паликаріи и прочіих, яже мы не довлѣемь къ повѣсти, тьчію ѿ чести въспомѣноухωм, дльготи слова оубѣжав'ше яко же ѿ нѣкое поучины оужасни краи възеχωм, да не потопленіе ꙋма подимѣмь и прьва емлюем' се, иже нам оудобна

32 Выше речен'ны Гюр'гь оуицѣ своемꙋ прѣемникь вывь, добрѣ и благочьстно поживь и довол'наа лѣта обладавь, съ миромь конць жизни пріемь родивь съ своею соупроуж'ницею Ѥрыною ·г· сыны: Лазара и Грьгꙋра и Стефана и Марꙋ и Катакꙋзинꙋ. — Лазарь вывь деспоть по очинѣ кон'чини мало и оумрѣт. — Грьгꙋр и Стефань бѣста оу цара Мꙋрата. — Вьдал' бо вѣше деспоть Гюргь, ѿць ихь, дъщерь свою Марꙋ вь женꙋ царꙋ, Катакꙋзинꙋ же цил'скомоу банꙋ Ѡр'лихꙋ. — Царь же, яко имы сыны деспотови, сих ослѣпи, по мнозѣ къ ѿцоу ихь посилает.

33 И по очинѣ съмрти ѿходить Стефань въ Дал'матію и тамо пріемлють съврьстіе дъщерь Аранитовѣх племень, Ан'гюлинꙋ, и съ нею роди два сына: Гюр'гя, Іωана, и по мнозѣх злострадан'ныих кон'ць жизны пріемлють. И приходить съврьстіе его Ангюліна съ сыновы своими Гюр'гемь, Іωанωмь въ Срѣмь въ град Кꙋпиникь носеше съ собою тѣлω ѿца своего въ ковчезе, и принесоше въ храм светаго апостола і евангеліста Лꙋкы, благою воню испоущае и оумиленіе веліе и пол'зоу не тьчію сыном его еще соущемь съ матерію ихь, нь и ѿ всѣдꙋ пріиходещим на поклоненіе чьстным его мощемь. Якоже нѣкоемꙋ свѣтилꙋ всакъ полꙋнощ'номꙋ токꙋ просвещати се съ окрьстными странама видѣще новаго свѣтил'ника въ послѣдніе дьніи сіающа.

34 Брат же егѡ Грьгѹрь минхь бывает, нареченъ Германь, благоѹгодно поживь сь миром почи. Тѣло же его прѣносит се вь своихь монастыр Хилан'дарь.

35 Сестра же ихь Мара царица, по ѹмрьти цара свободѹ полѹчив'ши, житїе имѣше близь Ефаить, многыим быв'шимь(!) застоупница, изрѣднѣ же Светые Гори Адона, ꙗко близь соуши, и минхѡм Светы Горы и иныим монастиромь ꙗко мати обрѣташе се и ходатаица кь царствѹющомѹ, понеже ꙗко приснѹю своую матерь царь Мѹхамед любляше и почитоваше, аще и невѣр'нь сы, нь божїе всесьматрающее око ѹстрои сего ради прѣизрѣднаго милованїе ее, и благости повол'на еи кь потребѣ посилаше. Присьвькоуплꙗет же и сестрѹ свою Катакѹзинѹ ѿ Пѹлїе кь себѣ, и доволн'о врѣме в'ькоупе имѹще, и благочьстно житїе преходеще, и ѡ себѣ добрѣ оустроив'ше, и своих людех и монастырѣх ѿ своихь ѿрок опрѣдают се, ова вь Косаници монастирѣ, Катакѹзина же оу Кон'че выше Стрѹмици.

Пакы ѡ прѣдьречен'номь възвратим се.

36 Гюр'гꙗ, Їѡана, сыномь быв'шемь слѣпаго Стефана, ѡставлꙗеть имь краль вьгрьскы Срѣм вь немь жити и господьствовати. И не по мнозѣ пакы оставлꙗет Гюр'гь господство и славѹ его и прїемлеть светы аггел'скы и иночьскы образь вь градѣ Коупиникѹ, Максїмь именѹет се, вь храмѣ светаго апостола Лѹкы, идѣже ѿць его лежить, ѿ нѣкоего егѹмена мѣсть Коучаискых. реком' же Жрело, постризает се нощїю ѿаи матере своее Ан'гелины и брата своего Їѡана. По сѣм же присилает писанїе митрополитѹ софїискомѹ Калевитѹ, и сь приходит вь градь Кѹпиник, и поставлꙗеть его свещен'никомь. Иных мнозѣхь земле срѣмскои постави свещен'никы и дїакони и подїакони. — Брать же его Їѡань деспоть Срѣмѹ бывает и прїемле себе сьврьстїе дьщерь Стефана Ꙗк'шикꙗ Еленоу, благочьстно и богоѹгодно поживь, вь малѣ кь богѹ прѣиде. — Максїм' же не могы жити вь Срѣмоу бѣзь брата своего Їѡана, зане краль прѣдавает Срѣм иномѹ по племени своемѹ господствовати и обладати, прѣходить сь матерїю своею Аггелїною в Савроматїю кь начелникѹ земле тое Їѡанѹ Радѹлѹ воеводѣ носе сь собою два ков'чега сь мощми ѡтца своего Стефана и брата своего Їѡанна.

5. КОНСТАНТИНОВ.

37 О родословии же намь слово. — Бѣше Конь Констa Великыи, Зелены нареченыи, Великаго Коньстаньтина отьць, моужь по вьсемоу кротчаиши, благочьстие любе. Тѣмь же христиꙗни приемлꙗше, вь Бретании царьствие праве вь лѣта она, егда Диоклитиꙗнь и Максимиꙗнь Юркоулие, по еже побити тѣмь многые тьмы христиꙗнь, оставльша царьство и вь простыихь житии бѣста, Максимиꙗнь же на вьстоцѣ оудрьжа, оу него же моучителꙗ Коньстаньтинь Великыи оу тальствѣ бѣше. Максентие же вь самомь велицѣмь Римѣ царьствовааше.

38 Великыи оубо Коньста роди три сыны, Коньстаньтина, и Коньстаньтиꙗ и Коньстоу, и дьщерь Коньстаньтию, юже Великыи Коньстаньтинь вьдасть Ликинию вь женоу, емоуже и грьчьскоую честь отьдѣли царьствиꙗ, ꙗко послоушааше на моучительское раздроушение и сьпособьствоваше. Сьже Ликиние бѣше далматиискыи господинь, родомь Срьбинь, и роди оть Коньстантие сына Бела Оуроша. Бела-Оурошь же роди Тѣхомила, Тѣхомиль же роди светаго Симеона, светыи же Симеонь роди сь сьпроужьницею три сыны: Стефана прьвовѣньчанаго кралꙗ, и Блькана великаго кнеза и Растка, послѣдиже нареченаго Савоу, прьваго архиепископа срьбьскаго. Сь же брата своего Стефана вѣньча на кралевьство. Стефань же краль роди ·д· сыны: Радослава Бладислава, Стефана, Предислава. И Стефань оубо наречень бысть Оурошь вь прѣдѣда своего, и сь есть храпавыи краль. Сь же роди два сына: Стефана и Милоутина, баньскаго кралꙗ. Милоутинь роди Коньстаньтина и Стефана Дечаньскаго. Дечаньскыи же роди два сына: Доушьмана и Доушаноу. Сь Доушана прѣстоупи прѣдѣлы отьць своихь, и поставлꙗеть се самовластьно царь. И роди сына Оуроша, и Оурошь не има дѣти, и оста безь памети лоза та.

39 А вторꙗ глава родословиꙗ: Блькань, вторы сынь светаго Симеона, брать же светомоу Савѣ, великы кнезь, роди сына жоупана Димитра, вь иночьскомь же светомь образѣ Давидь. Сь же Давидь роди Братислава кнеза. Братиславь же роди Братка кнеза. Братько же роди дьщерь Милицоу. Сиꙗ же бываеть соупроужьница великаго кнеза Лазара, и роди сыны три: великоименитааго сегѡ, глаголю, деспота Стефана, и Блька, и Добровоꙗ. И много оубо лоза та процвьте. Аще

Коньстаньтыєю, аще ли же и Ликиниємь, нѣсть чоудьно. Исаавь бо, рече, роди Рагоуила, Рагоуиль же роди Зара, Зара же роди праведьнааго Їова. Зры, коликь цвѣть израсти богь и здѣ Авраамоу и Исаакоу.

6. ПЕЈАТОВИЋЕВ

Начело лѣ(топи)са срьб'скыих г(осподь) и кралєвь: .а.

40 Великы вь христїанех Константинь царь, егда побѣди Маѯентїа рим'скаго цара и Маѯимїана вьсточнаго цара, обрѣте Ликинїа на север'них странах царствоующа. И сь бѣ ѿ царь'скаго колѣна, вьноукь Олимбїадѣ, матере Алеѯандра Макеѥдонскаго цара, и много храбровавь при Константиноу цароу. И заповѣды ради вьзлюбы его царь, и дасть емоу сестроу свою Констонтїю вь женоу, и постави цара вь Римѣ, сам же царствоуеть на вьсточ'ных странах.

Ликинїе роди сь Кон'стантїею сына, емоуже выше власы бѣли врьхоу главы его, и нарече име емоу Бѣла Оурошь.

Сь же Ликинїе мало врѣме прѣбысть вь благочьсти; прѣврати се паки на идолослоуженїе, и начеть моучити христїане. Пакы же по неистовси (!), прьвѣе моучи дьщерь свою Филонофїю, вь светѣм' же крьщенїи нареченоу Їрїноу. Потомь начеть на самодрьж'ца ковь ставити, и вьздвиже вою на нь

41 Царь же Кон'стан'тинь слышавь ѥко Ликинїе моучить христїане и на брань гредеть на вьстокь, начеть посилати емоу овогда моле его, овогда прѣте емоу нѣгли моучител'ства прѣстанеть. Ликинїе гор'шее ѥре се на самодрьж'ца и моучи великые вь моученицех Ермолаѥ и Стратника при рѣцѣ Истросѣ вь Бѣлградѣ. Егда же оуслыша царь Константин бывшее жестачьство боуиство Ликинїево, надѣе се на силоу креста, посла вою свою на Ликинїа прѣдидоущоу крестоу. И бывши рати, жива Ликинїа вь странах Бїдлѣем'скых оухватише и кь самодрьжцоу приведоше. Благочестиви же Кон'стантин не вьсхотѣ поустити гнѣва и ѥрость на нь, нь милосрьдовавь и постави вь Солоунѣ жити, тьчїю помышлѥе, еда како покает се. Ть жде wкааный гор'шее прѣльсти дрьже се оною, и пакы начеть на самодрж'ца льсть сьставлѥти, и посла по вьсоудоу за ладїе вое наимати, хоте самодрьж'ца потрѣбити ѿ живїих. Кон'стан'тин же оуслышавь сїе, посла вь Солоунь вою и ѿсѣкь главоу Ликинїю.

42 Сїа же слышавь Кон'стан'тїа въ велицѣ страсѣ и оужасѣ быв'ши, бѣгьствѹ себѣ вьдаеть сь сыномь своимь Бѣла-Оурошемь кь тврьдеи западнѣи странѣ Зах'льмїю, и оженивь сына своего вьзе дьщерь френ'чьскаго кралꙗ вь женѹ емѹ, еи же име Катарина. Сь нею же роди Бѣла Оурошь сына два, Техомила и Чюдомила. И сьздаше црьковь вь Дрѣвесехь вь дворѣ своемь вь име светаго прьвомоученика Стефана. Бошнꙗне же вь поноствѣ и вь велицѣи грьдины нарекоше Техомила попомь а Чюдомила юпископомь. Чюдомил же прѣбысть неплωднь; Техомил'же роди сь своею сѹпроужницею сестрою Звонимира кралꙗ фар'ватьскаго (!) сыны ·д·: Завидѹ, Срацимира, Прьвослава, Стефана Неманю.

43 Сьи же Стефань Неманꙗ православнь сїи, нь и еще не бѣ крьстил' се. И прьвѣе опльчив се на окрьстные себѣ, еже соуть Хрьвати, Словинѣ, Дал'матине, и сїихь побѣждь и иде низь рѣкѹ Истрось, глаголемѹю Дѹнавь, и приемь все грады до мора ꙗже глаголют се Кюлїе. Пакы възьвращает се, и прьвѣе приходить вь ѿчьство сїи вь Рьшнїе (!) страны, вь црьковь светыихь апостоль Петра и Павла по средѣ Раса, юже бѣше сьздаль Тїть апостоль, и прїемлеть светое крщенїе рѹкою прѣосвещеннаго епископа раш'кааго Леωнтїа ·л·лѣтьнь сы. — И ω семь оумышлꙗеть изредное оумышленїе, еже сьздати црковь на помощь себѣ и вь оутврьжденїе православїа. Прьвѣе сьзда црьковь светаго Геωргїа вь Рассѹ на висоцѣ мѣстѣ ω-два стльпа; по томь сьзда црковь светаго Николы оу Топлици; и еще сьзда црковь прѣсветые богородице на Косалници, и сьзда црьковь светаго Николи оу Ибрѹ, и иныих светыих многые храмы въздвиже ѿ темелїа и обновы вь своеи области. Сьзда же и великѹю краснѹю црковь при рѣцѣ Стѹденице вь славѹ оуспенїа прѣсветые богородице и мощемь своимь вь оупокоенїе. — По семь оставлꙗеть царство землное и вьсприемлеть светы аггельскы образь, и наречень бысть Сїмωнь монах. И иде вь Светоую Горѹ Ꙗдона, въ нюиже многые светые храмы обновїи и въздвиже. Сьзда же и великѹю црьковь ѿ основанїа вь мол'бѹ и похвалѹ прѣсветые богородици, еже юсть Фїлиндарь.

44 По том же образѹ и стареиша его братїа начеше здати светые храми на помощь себѣ: Завида сьзда црковь светыихь апостоль при рѣце Лимѣ; Срацимирь сьзда црьковь прѣсветые богородице при рѣце Моравѣ, еже юсть Градь (!); Прьвославь сьзда црковь светаго Геωргїа вь Боудими при рѣце Лимѣ.

45 Стефань Неманꙗ аще и младь бысть, нь сьбысть се на нюмь писаніе пѣснописца Давида глаголюща: боже, соудь твои цареви даждь; мааь бѣх вь братіи моеи, нь благоволіи ѡ мнѣ богь, и помаза ме мастію помазаніа своюго. Назва же Стефань Неманꙗ великы жоупань и самодрьжавныи господинь всѣхь срьбскыхь зем'ль и помор'скыихь, Діоклитіе, Далматіе, Травѹніе, Захльміе вь лѣто ҂ѕхмз҃, и царствова лѣт мв҃.

46 Сь же Стефань Неманꙗ сь своею соупрѹжницею Ан'ною роди сыны г҃ и дьщерь а҃: Стефана, прьвовѣн'чанаго кнеза и Раска и Елькана. — Раско же сынь великаго жоупана Неманю, зі҃ лѣт'нь си, оукраде се оу своих родитель ѿпросив се звѣры ловити, и поиде вь Светоую Горѹ, и остриже власи главы своее въ монастиры Рѹшкомѹ, и одѣа се светымь аггельскыимь образомь, и нареченнь бысть Сава монах. По сем' же поставлꙗет се ар'хіепископомь Сава цароградскыим царемь Алеѯіемь и патріархомь кѵрь Гюрманѡм и протѡм Светые Горы всѣх срьбскыих зем'ль и помор'скыихь въ лѣт ҂ѕѱкз҃ — Сьи же прѣосвещенныи Сава архіепископь по прѣданію светыих апостоль свое ѿчьство православіемь оутврьдивь и прочими санови оукрасивь: архіепископстви, юпископи и всакым црьковныим чинѡм; властми различними: кралювствомь и кнежьствомь, деспота, жѹпанством, воеводством и инійми прочими санови различними по ѹставоу царскыих домов, ꙗко же лѣпо юсть быти. — По семь же избра великы кѵрь Сава по всеи своеи области моуже честныи и светолѣпныи свещенствомь оукрашеніи и иночьствомь и поставлꙗеть сіих епископи вь своем ѿчьствіи и области: а҃ въ хльмскои землю вь Стоне вь храмѣ прѣсветые богородице; в҃ оу Зете вь храмѣ светыих архістратигь; г҃ вь Дьбрюхь вь храмѣ светаго Николи; д҃ въ Боудимли въ храмѣ светаго Гюѡргіа; е҃ въ Рас'сѣ вь храмѣ светыих апостоль Петра и Павла; ѕ҃ вь Хвосnѹ вь храмѣ светые богородице Стѹденици; з҃ вь Призренѹ вь храмѣ светые богородице; и҃ въ Топлици вь храмѣ светаго Николи; ѳ҃ въ Браничевѹ вь храме светаго Николи; і҃ въ Бельграде вь храмѣ прѣсветые богородици; аі҃ вь Моравицах вь храме светаго Архиліа; ві҃ въ Грачаници въ храме светые богородице.

47 По семь великы архіепископь кѵрь Сава повелеваеть всемь архіепископомь брати се вь великѹ архіепископію Житчю. И сіимь сьбравшим се и всемѹ сьбѡрѹ срьб'скомѹ и светеми свещенними молитвами вѣн'чаваюгь брата своего втораго жоупана честію и вѣнцем кралювьства оуправи.

Родословїе Стефана прьваго кралꙗ.

48 Стефан' же првовѣнчанїи краль, сынь великаго жоупана Неманю, сь своею сѹпрѹжницею Марїею, дыщерїю грьчьскаго цара Алеѯїа, роди сыни ·д·: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава. — Сь же прьвовѣнчаны Стефань краль обложень бысть скуптромь срьбскимь ѿ родителꙗ своего Стефана Неманю вь лѣт. ҂ѕѱпд· и царствова ·мв· лѣт., и прѣиде кь господоу.

49 По првовѣнчанѣм' же кралю Стефанѹ прѣѥ кралев'ство сынь его Радославь краль вь лѣт. ҂ѕѱла·, и царствова ·аі· лѣт., и прѣбысть бесплодьнь, и ѡстави скуп'тро кралев'ства сыноу брата своего Драгославѹ.

50 Сь же храпави краль Радославь (!) бысть прьвы Оурошь вь име прѣдеда своего.

51 Прѣдислав' же брать кралꙗ Радослава вьзеть иночьскы образь, и нареченъ бысть вторы Сава, архїепископь ·г·=ти.

52 Владислав' же прѣнесе светаго Савѹ стрица своего оукрадь ѿ Бельграда (! јамачно место ѿ Бльгарь?)

Ѡ храпавомь кралю Оурошѹ.

53 По Радославѹ кралю прѣѥ кралевство Драгославь, братанць его, храпавы краль, прьвы Оурошь вь лѣто ҂ѕѱмѕ· и царствова ·ле· лѣть, и оумреть. Сь же храпави краль роди сь своею соупрѹжницею, дыщерїю оугрьскаго кралꙗ, Еленою, роди сына два: Стефана кралꙗ сьдрьжещаго Срѣм и Оусор'скоую землю, и Милѹтина срьб'скаго кралꙗ, и сьзыда чстнѹю црковь храмь светые троице при рѣце Рашкои

Родословїе Милѹтина кралꙗ срьбскаго.

54 По храпавомь кралю прѣѥ кралевство сынъ его Милѹтинь краль, втори Оурошь, вь лѣт. ҂ѕѱои· и царствова ·мз· лѣт. Сь же Милоутинь краль роди сыни два: Константина и Стефана, и оумреть. Сьзда же храмь светаго прьвомоученика Стефана при рѣцѣ Бан'скои. Ѡ дивьство! ѡле чюдо! ѡ христолюбїе сего благочьстиваго кралꙗ Милоутина! Где не досеже роука его милостинею и добротою?!

Родословїе Стефана кралꙗ сына Милѹтинова.

55 По Милѹтинѣ же кралю прѣѥ кралевство сынь его Стефань трети Оурошь, вь лѣто ҂ѕѡке·, и царствова лѣт. ·ді· и оумреть. Сьи же Стефань краль третїи Оурошь, роди сына ·г· Доушмана и Доушаноу и Сем'шѹ и Елачю. Сьзыда же и храмь многочьстнь вь славѹ вьзнесенїа господнꙗ при рѣцѣ Бистрице, рекома Дечани.

Ѡ трьпѣніє светаго сего кралꙗ

56 Єгда бысть вь сьвршенномь мѫжьствꙋ и роди сыны, оклеветань бысть матерію оу отца своего Милꙋтина кралꙗ ꙗко хощеть, его оубивь, кралев'ство вьзети. И наважденіемь его бѣсовскыим лоукавое оное женѣ Милꙋтина кралꙗ, аще и светь и многомилостивь, ослѣпи сына своего Стефана кралꙗ, и заточи его вь Цариградь. Сьи же благоговѣиныи моужь вса трьпѣше, ꙗко же овче ношаше крот'це. И егда бысть вѣдомь кь Грькомь на Ѡвчю Полю ѿ троуда почивши̇и близь црькве светаго Николе, и стѫживь прііде сьтворити поклоненіе. И проплакавь прѣд храмомь светаго Николы, гор'ко вьстоуживь и абіе оус'ноу. И вь с'нѣ же ꙗви се емꙋ великы Николае чюдотвор'ць носе вь роуцѣ свои ѕеници его, и милосрьдовавь о немь, вьдѣноу очи его вь главꙋ емꙋ, и егда вьспреноу ѿ сна, бы зрѣ и видѣ. Сьи же прослави светаго, и завѣсивь очи, ꙗко и слѣпь вѣдомь, и прііде вь Цариградь. И прѣбывь тамо нѣколико врѣме, пакы же раскаав се Милоутинь ѿць его, вьзврати его вь Срьблие. Не вѣди ꙗко имѣти емꙋ очи, Константина же на кралиевство оутврьждаше. И бысть ино врѣме прилꙋчи се нѣкои рати, и шьд Кон'стан'тинь наемати вое ѿ Грькь и ѿ Блъгарь и закьснѣ тамо, Милоутинь же ѿць его оумреть. Стефан' же бѣ вь Димѣ, и слышавь ꙗко ѿць их Милоутинь краль прѣиде ѿ житіа вьнезапоу, сьбравь вое своеи области вь Димѣ и прііде вь петькь и стемоу(!) кралев'ства вьзложи на главꙋ свою. По тѡм посла Константинꙋ вь Грькы, моле его разделити землю и господствовати по ждребію. Ѡн'же не вьсхоте, нь абіе оукори его много, глаголе: слѣпа цара нѣсть нигде; слѣпьць не можеть царствовати, и рече готовити се емꙋ на бои, не бѣхоу бо ѿ едине матере. Браны же сьразивши се под Звечанемь градомь на Дмитровичкомь полю, побеждень бысть Константинь и оубиень. И такѡ вьцари се Стефань краль слѣпы

Родословіе ѡ Доушане кралю, иже бысть Стефань прьвовѣнчани царь.

57 По Стефаноу же кралю слѣпомꙋ, третіем Оурошꙋ, прѣе кралиевство сынь его Дꙋшана. Оудаьи отца своего Стефана кралꙗ слѣпаго вь лѣт. ҂ѕѡмд. Сьи же слѣпы краль рече егда хотехꙋ его оудавити вь Звечаню градоу: оувы! слыши, небо, вьноуши, земле! ѿць ме ослѣпы, а сынь оудавіи!

58 Сьи же Дꙋшана прѣе кралев'ство вь лѣт. ҂ѕѡмд. По семь прѣложи име ѿ крале'ства на цар҇ство, и бысть Сте-

фань царь прьвы срб'скы. И царствова Стефань царь Д8шана ·кд· лѣта и оумрѣть. Сьзыда же и храмь многочьстнь светым архїстратигомь Михаилωм вь Призреноу. Роди же сь своею с8пр8жницею Єленою сына, и нарече име ем8 Оурошь вь име прѣдѣда своего.

Родословїе ω Оуpош8 цар8 втором8.

59 По Стефаноу же цароу царствова сынь его Оурошь. Др8гою же честїю Романїею и Зетомь, Поварьдарїемь, обладаше рабь его Воукашинь краль. Прѣбысть же Оурошь неплωднь сь соупр8жницею. — Вьцари же се Оурошь вь лѣт ·ѕωѯе· — Сьзида же и многочьстныи храмь прѣсветые богородице вь Скопїю. Прѣстави се Оурошь царь вь лѣт. ·ѕωп· мѣсеца дек. ·в· ωтр8вень ω своего сл8ге Дамїана.

Родословїе Стефана кралꙗ срѣмскаго, брата Мил8тин8 кралю.

60 Стефань же краль Срем8 и Оусоре, сынь храпавога кралꙗ, брать же стареи Мил8тина кралꙗ, сь своею соупроужницею, оугрьскога кралꙗ Владислава, роди сына Оурошица и Єлисав'ет8 дьщерь един8. Сьи Оурошь младь кь господоу ωтиде. — Єлисав'та же роди сыни три: Стефана, (бо)сьнскаго бана, и Инослава и Владислава. — Владиславь роди ·в· сына: Тврьдка бана и Вькыкꙗ.

Родословїе Вькана кнеза, сына Неманина.

61 Вькань кнезь, сынь великаго Неманю жоупана, роди сына ·в·: Дмитра жоупана и Завид8.

Родословїе Дмитра жоупана.

62 Дмитрь жоупань вѫзеть иночьски образь и нареченъ бысть Давидь монах. Сьзда же црькови светаго богоꙗвленїа при рецѣ Лимѣ вь Бродаревѣ.

63 Братиславь кнезь роди Братикꙗ кнеза великаго и Ѩтомана и Ѯенїю, Никол8 жоупана Покраица.

64 Братко кнезь роди сыны и дьщеры. Прьва дьщи его кнегинꙗ Милица. Сїа же кнегинꙗ Милица оброучена бысть кнезоу Лазароу светом8 и велином8. И родише сына ·в· и дьщере ·е·: Стефана, великаго деспота прьваго срьбскаго, и Вька, и Оливѣр8 и Мар8 и Драган8 и Єлоу и Өωдор8. Оба же сына их прѣбыше бесплодни. Мара же обр8чена бивши Вьк8 Бранковикоу, Оливера Деспина цар8 Барит8 (!); Драгана наречена бысть Ѩлеѯандроу цароу блгар'ском8; Єлена обр8чена бысть Балте (!), по томь Сандлю кралю оугрьском8.

Лѣтовникь срьбскыихь господь и царь.

65 Вь лѣт. ҂ѕтѯ· написаше се наша словеса Кѵриломь фїлософом и оучителем чловѣчьскыим (!),

66 Вь лѣт. ҂ѕтҁд· быст ·з· сьбѡрь на Флешїа.

67 Вь лѣт. ҂ѕфнв· ѿлꙋчише се Латины ѿ православнѣи вѣрѣ кь азимити.

68 Вь лѣт. ҂ѕхмз· назва се Неманꙗ господинь Срьлюмь, и царствова ·мв· лѣте.

7. ЂОРОВИЋЕВ.

Родословѣ срьбскых господь.

69 Бѣла Оурошь бивьшы господинь срб(с)кые земли изгнань бисть б(л)гарскымь царемь и прибѣгь вь Зетꙋ землю. Тамо роди Ѳехомила и Ѳеломиль роды Стѣфа'на Неманю, иже ест светы Симеѡнь вь мѣсте рекомы Рибница. И приеть тамо крщенные ланьтиньское вь храмехь светих архистратигь. И ѿтꙋдꙋ пришадь вь Рась и приеть вь ·в· крьщенїе вь храме светихь апостоль ѿ епискоупа прьвопрестольнаго кѵр Леѡнтїа, и миромь его помазаю. И бисть господинь срьбскои земли и боугар'скои и поморию и западнымь странамь, и приѡбрѣте трꙋдомь своимь и бысть сьмодрьжац. И сьзда прьви манастирь Оуплицоу (!) светаго Николоу, и храмь богородице. Пакы сьзда храмь светаго великомоученика Геѡргїа вь Расѣ, и посл(е)ди же сьзда манастирь дивань светїе богородице оу Стоуденици. И миноув'ши же ·лз· леть владичьства его и прѣдасть владичьство синоу своемꙋ Стѣфанꙋ прьвовеньчаномоу кралю. И сашадь вь монастирь Стꙋденицоу, и приеть свети аггельскы ѡбразь мали же и беликы вь лето ҂ѕ ти· ·ѱг· мѣсеца марта ·ке· ѿ епископа Калин(и)ка. Вь тажде дьнь и соупроужница его Ꙗна приеть свети аггельски ѡбразь, и бисть Ꙗнастасїа монахїа, и иде вь Рась к црькви светїе богородице вь женьскы монастирь близь епископїе рашкые и тоу пребисть, и богꙋ доухь его предасть. И по оуспени же пренесенаа бисть и положенаа вь Стоуденици. — И прѣподобни же Симеѡнь иночь(с)твоующи добре и пребисть вь Стоуденици ·в· лѣта, и пакы шадь вь Светоую Горꙋ Ꙗдона вь лето ·ѕѱѕ· мѣсеца ѡк. ·и· вь монастирь Вьхдопеждѣ (!) ноемра ·в· дьнь. И пребисть вь томь монастирю лето ·а· и ·е· мѣсецъ, и самь ѡбнови запꙋстевши Халаньдарь. И пришадь вь него, и поживѣ вь немь ·и· мѣсець, и почи ѡ господи, и положень бисть вь немь фрьварїа ·гı· —

*

Мимошадьшомꙋ ·и· лѣть светомоу вь гробе. и бише метежи вь езицехь многїе и пришадше Латине вьзеше Ц(а)риградь и вьлезоше вь Светоую Горꙋ. И свети Сава видевь метежи многїе и подобно време и моленїе брати своеи Стефанꙋ кралю и Вльканоу великомоу кнезꙋ, ѿврьзох си гробь преподобнаго си ѡтца и ѡбретохь ничимь же вреждена. И вьзам светїе мощи и придохь скрозе многїе езикы и метежи вь страны тои, ꙗкоже скрозе ѡгнь и водꙋ, и невредимь ѿтоудꙋ проидохомь застоу(п)ленїемь прѣчистїе богоматере и молитвами преподобнаго ѡца. И пришадьшоу ми вь землю срьбскоую вь место рекомы Фосно, и тоу срете его сьмодражавьнь краль Стефань и великы кнезь Вꙋкань сь епискꙋпи игꙋмены и вьсемь благородними, и поклон'ше се емꙋ, и приеше его и принесоше вь монастирь Стоуденицꙋ, и положише вь мраморы. Сие же пренесенїе бысть мѣсеца фьврьварїа ·дı· дьнь. — Оуведети же ѡ семь блаженемь ѡцемь нашимь и хтиторомь и господином Симеѡномь ѿ рождастве даже и до конца. Рождство его бисть вь Зете оу Рибници, и крьщеноу бивьшꙋ емоу вь ереси. И пришадшꙋ емꙋ вь митрополью вь црьковь светих апостоль и прїемь тамо вьтороe крьщенїе ѿ прьвопрестолнаго епискꙋпа кур Леѡньтїа ѿ рождьства его бивьшꙋ емꙋ ·мѕ· леть. И тꙋ абиѥ богꙋ изволивьшꙋ и приѥть (!) влатичаства (!), и пребисть вь немь ·лз· леть, и прїеть светы аггельскы ѡбразь. И поживе вь томь ѡбразе ·г· лета, и вьсего живота емꙋ ·пѕ· лѣт. Преставленїе еже бисть блаженоумꙋ ѿцꙋ и ктиторꙋ и господинꙋ Сїмеѡноу вь лето ·ѕ· тищ. ·ѱи· месеца февьварїа ·гı· дьнь, и преложи се кь вечнимь ѡбителемь.

Ѡ родословїю срьбьскихь господнь.

70 Бела Оурошь роди Θехомила. Θехомиль роди Неманю, иже есть свети Симеѡнь, иже оутврьди православїе, ереси ѿагна. Сїмеѡнь роди ·г· сини, Стефана, прьвовенчанога кралꙗ и Влькана великаго кнеза, Раска, глаголеми свети Сава.

71 Стефань же роди ·д· сини, Радослава и Владислава и Стефана и Пре(д)нслава. Стефань наречень бисть прьви Оурошь, сьи ѥ(сть) храпави краль. Предиславь ·г· синь Стефана поревнова стрїю своемоу светомꙋ Сави, и бисть ·г· архиепискꙋпь по светомь Арьсенїю.

72 Храпави краль роди ·в· сина, Стефана и Милꙋтина баньскаго.

73 Краль Милꙋтинь роди Канст(ант)ина, Стефана дечаньскаго крала.

74 Констаньтинь (!) же роди ·г· сина, Дꙋшьмана и Дꙋшана.

75 Сь Доушань престоупаеть предели ѿца своего и поставлает се самовластно царь Стефанъ, и роди сина Оуроша.

76 И Оурошь не име ю деты, wста лоза бес памети.

77 Стефань же Оуроша храпаваго кралꙗ синь роди ·в· сина, Владисава кралꙗ и Оурошица. И толикы же и вьдрлекь (!) бисть Орошиць вь до(б)родетелехь, и ꙗко ѿ гроба его и миро истекаеть. Стефань ѿць его поставлꙗеть брата своего на кралество, сы ю(ст) Милоутинь, втори Оурошь; сьмь скон'ча се вь лѣт. ·ѕѡке·.

78 Влакань (!) великы кнезь, брать светога Савве, роди сина жоупана и (!) Димитрїа, вь иноцехь Давидь. Сьи Давидъ роди Христислава (!) кнеза. Христиславь Храка (!) кньза. Хратко роди дащерь Милицоу. Сиꙗ же Милица бисть соупроужница кнеза Лазара, и роди ·г· сини великоименитаго Стефана и Воука и Добровоꙗ.

Сии родословь исписа свети Сава вь жите своемь. И техь светихь молитвами(а), боже, помилоуи насъ, амин.

8 РУВАРЧЕВ.

Оуказь ѡ срьбскихь царехъ и кралюхь и деспотехь и великихь кнезехь.

79 Првее оубо корень лопатою слова откопавше и ѿ корене древо васемь покажемь, и сладость плода слокомь представимь ѿ коудоу бисть велики господарь срьбски Стефань Неманꙗ. —Константина цара великаго дащерь его беше за Ликинїемь, ѿ нее роди Ликинїе Бѣла Оуроша крала иже бисть васи немецкои земли краль И Бела Оуроша роди три синове, Техомила. Техомиль роди великаго Стефана Неманю, иже есть светыи Симеонь мироточаць. Саи крьсти се по среде србъскїе земли оу црькви светыхь апостоль Петра и Павла, еже сазда Ѳить апостоль, Павловъ оученикъ, ꙗко србьска землꙗ еще ѿ апостоль крстила се. И Стефань Неманꙗ роди три синове: Стефана, прьвовенчанаго кралꙗ, и мощи его цели и нероушими ва монастири живоначалнїе троице зовоми Сопоћани. — И првовенчани краль роди ·д· синове: Радослава и Владислава и Стефана и Предислава.

80 И Радославь родивь се бисть краль, и бисть малооумань, и оставивь кралювьство и постригь се.

81 И бисть брать его Кладиславь краль и оумре безчедань. И мощи его цѣли и нероушими. Положень бисть вь монастирь его въседржителя възнесенїа господня зовомь Милешева, идеже и мощи почивають светаго Савви.

82 И бисть по немь трети брать его Стефань Оурошь краль, иже зоветь се храпави краль.

83 А ·д· брать его Предиславь постригь се и бисть ·в· светыи Савва, еже есть трети архиепископь васои србьскои земли. И его мощи цели и нероушими.

84 Храпави же краль Стефань роди два сына, Стефана и Милоутина Оуроша.

85 И Милоутинь бисть краль ·м· и ·в· лѣта. И Милоутинь роди два сина, Стефана и Константина. И Милоутинь прѣстави се, и мощи его цели и нероушими.

86 И Стефань синь его бысть краль, и еже ѿць его краль Милоутинь ослепи, и свети моу Николае паки очи даде. И Стефань, иже бысть слѣпїи, роди два сына, Стефана цара, иже венча се на царство васои земли србьскои, и прѣда(с)ть оца своего оудавленїю, краля Стефана, и мощи его цали и нероушими вь монастироу Дечанехь.

87 И Стефнь царь роди два сина, Оуроша Стефана и великаго кнеза Лазара. И царь Стефань прѣстави се.

88 И сынь его Стефань младооумань беше, и велможїе его прѣдаше оудавленїю.

89 И велики кнезь Лазарь побеже вь волоунскоую землю. И Лазар не беше ѿ законїе царице рождень, на ѿ некоторїе книгиніе блоудомь роди царь Стефань.

90 А ти велможїе иже оудавленїю прѣдаше царева сина Оуроша бѣхоу три брата, прьви болгари Мрнявчевиѣи зовоми: Оуглїеша Їωань и Коукашинь и Гоико воевода. И разделише срьбьскоу землю на ·г· чести, и правимь соудомь божїимь прѣданїи више вь роуце безаконїихь Агарень, и оубиени ѿ нихь, и срьбскоу землю агаренска чеда въсхитише.

91 И по томь вазврати се вѣлики кнезь Лазарь, синь цара Стефана, и бисть велики кнезь и господарь васеи земли срьбьскои и наследникь ѿчьства своего. И роди сина Стефана деспота и дьшерь великоую Мароу. И велики кнезь Лазарь брань се са царемь тоурскимь Моуратомь, воевода Лазаревь Милошь Кобиличь ножемь проправь цара Моурата на Косовоу. Тогда велики кнезь Лазарь крвїю венцемь вѣнча се, и света его глава ѿсечена бысть. И положени више мощи его са главою вь его=

кемь монастїре, вь велицеи лаури Раваницє, храмь вазнесенїа господнꙗ. И мощи его цели и нероушими, и вѣлика исцѣленїа точеть.

92 По томь сынь его Стефань деспоть бисть вьсеи земли србьскои господарь и вѣлико православїе просїа вь нїемь И при нїемь вь лѣта его повеленїемь книгоу словенскоую вьторое последоваше и граматїгїю гречаскоую на срьбски езикь преписаше. И на Тоурке храбрае воевавь, и безчедань престави се ка господоу. И положен бысть вь монастирь живоначелнїе троице вь гробници иже самь сазда ва велѣславоущомоу градоу Бельградоу.

93 А сестра его вѣлика кнегїнꙗ Мара дали е бехоу за Воука Бранковича, за во(л)шаго вѣльмоужа великаго кнеза Лазара, и ѿ нее роди се Ђоурађь деспоть. И деспоть Ђоурађь роди Стефана деспота и Ђоурьђа или Грьгоура, и дащерь Мароу, и даде ю за соултань-Моурата. И посла Ђоурађь деспоть сини свое кь соултань-Моуратоу вь царствоующи градь видети имь сестроу свою. И онь, преластнїи змїи, по истине бездоушни коумирь, видевь храбарство ихь и добротоу лица ихь оужасань бивь, и вьси вѣльможїи и саветнїци глаголахоу емоу: се желаема вь роуце твоихь предасть тебе господь богь, и пооучавахоу его прѣдати их ороужїю. Онь же не васхоте, на повеле ослепити ихь. И ослепи ихь, и отпоусти ихь вь своꙗ си. И слишавь Ђоурађь деспоть, многие печали и скрби испланивь се, по врѣмени преиде ка господоу.

94 Синь же его Степань деспоть слепи бисть господарь Србьлюмь, а врать его Грьгоурь деспоть слѣпи роди сина Влька дѣспота, и бисть храбарь и воинь ѕело великь. И по томь же ѿць его слепи шадь вь Светоую Гороу вь монастирь Хиландарь, и постригь се ва иноце Герасимь, и таже почїи ѡ господи, и ꙗви его богь чоудна.

95 Стефань же деспоть ѿ диоклитианскїе странїи, иже есть арбанашка землꙗ, ѿ Чрноевича госпождоу поеть Аньгелїю себе соупроужницоу, и роди са нею два сина, деспота Їоанна и Ђоурђа деспота. И Степань деспоть слѣпїи, ѿць ихь преставы се и мощи его цѣли и нероушими, и положенї ва его-вем монастири прѣчистїе благовѣщенїе, зовоми Кроушедоль вь Фроушкои Гори.

96 И по немь бисть господарь Србьлемь синь его Їѡань деспоть. И поеть себе женоу соупроужницоу Єленноу госпождоу, дащерь Стефана воеводе Ꙗкьшића, сестроу Анни кнегинн

Глинскои. — И деспоть Ђоурађь брать Їωанна деспота не хоте причестити се бракоу, но постригь се и бисть митрополить белиградскїи, и почи о господи. И моши его светы и нероушими и велики источникь целбамь. И тамо положень бисть ва томь монастироу иже емоу и отаць свети Стефань. — Деспотъ Иовань не име сина такьмо дашери, и почи о господи, и моши его целе вь томь монастире идеже и ѿць его и мати и брать его.

97 Послѣжде ихь престави се мати ихь деспотица Ангелїа, и моши ее цели и нероушими. И положена бисть въ томъжде монастири идеже и господарь ее слѣпи Степань деспоть и синове ее.

98 И послежде въсехь оста Елена деспотица, соупроужница Їоанна деспота, са дашерими своими, еже есть сестра кнегини Глинскои. И она давъши дашере свое за моужи, прьвоую дашерь свою Марїю даде за Пѣтра воиводоу влашкога, а две дашери свое оу Литовьскоую землю, единоу за кнеза Ивана Виш'нєвачькога, а дроу(гоу)ю за кнеза Өеодора Владимирьскога. Послѣжде прѣстави се кь господоу деспотица Елена, и моши ее цели и нероушими. Въ том'жде монастири петоре моши цели и нероушими и славими. Притекающимь ка рацехь мошеи нихь приемлють ицеленїе многи славеще и благодареще бога, иже прославлает ь оугодники свое прославлающихь его.

99 И сїе написахь родословие такмо сина по оцоу, сїиречь господара по господара, а братїю ихь цркви (?) и кралєвскихь не родословихь, ıако многихь братїи по братїи господствовавшихь и безчедни бехоу, и мнози ратовавше се о васприети господства дроугь дроуга и брать брата оубиваше, и мнози ѿ нихь светыи и чоудотворени. И сихь не написахь, такмо сїе написахь еже верїи (!) имаше синове и ѿ оцевь власть и господьства. Темже и сїа симь и симь подобнаıа повелѣниемь господьствовати написахь, елико изь оусть по инехь и сїе весмь истино. — И паки о семь вѣдомо боуди чатоушимь о Стефаноу воиводе Iакшићоу.

100 Iакшићи бехоу болши велможи оу царь и оу кралевь и оу воиводи србскыихь даже и до деспоть, и ѿ племене ихь и ѿ родовь, вѣдеше се, кралєвскаго. — Стефань воевода роди Марка воеводоу и Стефана и три дашери: кнегиню Глиньскоую, и Еленоу даспотицоу, и Ириноу госпождоу, иже бисть за моужемь за херцегомь господаремь Миклеоушемь Баоши-

ћемь на западнюмоу поморїю, и роди са нею Николоу херцега, инначе жив вѣ оудое (!) своемь, и вельми храбарь и доброродань собою. — Ељтора же дащи Стефана Якшића кнегиня Янна: иже ю поеть за себе кнезь Басилие Лавовичь ва литовскомоу кралювствоу. И роди кнезь Басилїе и кнегиня Янна великоу кнегиню Єленоу. По томь благовѣрнїи господарь кнезь Басилїе Ивановичь, самодржаць васеи Роусїи поеть себе соупроужницоу великоую кнегиню Єленоу, и роди ѿ нее два сина, цара и великаго кнеза Ивана, самодрьшца васеи Роусїи, по истине великаго Константина, еже ваздвиже новаго и вѣскреси вѣнаць царски васего новаго Исраиля, и поискавь древньняго васего отачаскаго наслюдия и благолепїя. Понеже прежде Єлена царица србскаго роди цара Константїна благочестиваго васем Грекомь, иа послeдакь же вьтора Єлена царица, велика кнегиня срьбска, роди цара и вѣликаго кнеза Ивана Басилїевича, самодрьжьца васеи Роусїи, надеждоу васего новаго Исраиля. И вѣтораго роди сина кнеза Геωргїа, иже и почи о господи. — По томь третїа дащерь Стефана воеводе Якшића, сестра Яннина, кнегини Глинскои, бисть за деспотомь Їоаннемь, србскимь господаремь, якоже више рехомь ω неизи. — Потомь Марко воевода, сынь стараго воеводе Стефана Якшића бѣше благообразань и васакимь благочастїемь оукрашень, томь же родань беше брать кнегини Глинскои. Ї ωнь оженивь се ѿ (Б)ѣнецие (?) и роди трїи дащери и сына, и онь почи ω господи и са синомь его. Я ина же госпожда его Полиѯенїа сѣ трими дащерми обладаеть землею и градовими даже и до последнихь вѣ оугарскои земли и проча.

9. НОВАКОВИЋЕВ.

Рωдωсловїе срьбскихь господахь.

101 Царь Костандинь, вь христїанехѣ прьви царь, имаше сестроу свою Костандию, и вьдасть ю Ликїнїю царю вь женоу его, и рωди сь нею сына, именемь Бела Оурωшь.

102 Бела Оурωшь роди ·в· сына, Тихωмилаа и Чюдомила.

103 И Тихомиль рωди ·д· синове: Завида, Сраципь, Прьвослава, Стефана Неманю.

104 Стефань же Неманя рωди ·г· сини и единоу дьщерь, именемь Бльκоу; ·а· сынь Стефань краль, ·в· Бльκань, ·г· Растько, еже свети Сава Милешевски.

105 Стефань же краль рωди ·д· синове: Радослава, Влади-слава, Стефана, Прѣдислава.

106 И рωди Стефань Драгослава, сиречь храпави краль. — Краль же храпави роди ·в· сына Стефана, Милоутина крала.

107 Милоутинь же краль роди ·в· сына Доушмана и Доу-шаноу, еже юсть царь Степань.

108 Царь же Степань рωди Оуроша.

109 Влькань же, ·в· сынь Неманѣ, рωди ·в· сына: Дмитра и Завидоу.

110 Дмитрь же рωди Вратислава. — Вратиславь рωди Вратка. — Вратко рωди кнегиню Милицю. — Кнегинıа рωди Стефана деспота.

111 Завидь же сынь Влаканωв (!) роди Гюр'гїца. — И Гюргиць рωди Младена. — И Младень рωди Бранька. — И Бранко рωди Влька. — И Влькь роди Гюргаа деспота. — Деспоть Гюргь рωди Грьгюра и Стефана и Лазара.

10. ХАЦИ-ЈОРДАНОВ.

Се же родословїе господь земли тривїльскые еже юс(ть) срьбскые, начьнь ѿ светаго Симеона, вѣдомо да ес(ть).

112 Светаго Сїмеона роди Техомиль именемь, иже ѿ светаго Константїна великаго цара родословїимь сы. — Техомила же роди Бѣло Оурошь. — Оурошь же бысть сынь Лїкїнїа моу-чителıа, иже ѿ сестры светаго Константїна цара.

113 Светыи же Сїмеонь ѿ рода того сыи и ѿ плѣмене све-таго цара Константїна. — Роди же Сїмеонь Неманıа сь соупроужницею своею Анною три сына: Стефана прьвовѣнчан-наго кралıа, и Влькана великаго кнеза, и Раска, иже на по-слѣдакь бысть велико просвѣщенїе земли своеи. — Оставль царьство и ѿца и матерь и постизаеть гороу Адонь и тамо бываеть мнихь ıако прѣити емоу многыихь высотою житїа, иже тамо живоущїихь. — И по лѣтѣхь многыихь поставлıает се архїепископь срьбскои земли царемь и патрїархомь Констан-тїна града. И область испросивь светыи Сава еже поставлıати вь земли своего ѿчьства епископы и всь црковныи чинь по прѣданїю светихь ѿць седмыхь сьборовь. И приходить вь землю свою, и поставлıаеть по светыхь црьквахь епископы, попове же и дїаконы, и прѣдавъ им пасти црьковь божїю и

поучивь ıакоже ѿць чеда своıа. поставлıаеть имь брата своего старѣга Стефана, и своею роукою вѣнчаваеть его кралıа.

114 Стефань же краль прьвовѣнчанныи роди ·д· сыны: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава.

115 Стефань же наречень бысть Оурошь, еже сь юсть храпавыи краль. Сь же краль роди два сына: Стефана и Милоутїна, банскаго кралıа.

116 Милоутинь роди ·в· сына: Константиниа, и Стефана Дечанскаго.

117 Дечанскы же роди ·в· сына: Доушмана и Доушаноу.

118 И Доушана оубо раждает се вь лѣто ҂ѕѡк· и биваеть кралюмь. Таже достигь грьчьскые земле и сїю повиноукь подь се, прѣстоупивь же прѣдѣлы ѿць своихь поставлıаеть се самосилїемь царь вь лѣто ҂ѕѡнд· — И роди сына Оуроша

119 Оурошь же не роди сыни, и сста безродна кь томоу лоза та.

II. ЛЕТОПИСИ.

А. СТАРИЈИ ЛЕТОПИСИ

1) О ВЛАДАОЦИМА.

1. КОПОРИЊСКИ

Житїе
и жителство краль и цареи срьбских; кои по кωм или колико царствова.

120 Понеже въ кратцѣ сложено быс(т) ω памети древнїих вѣкь и скортекѹщих врѣменех и лѣтѣхь, и ω бывших царех, како царствоваше ѿ начела и по потопе и до сихь послѣдних врѣмень, подобно юс(т) въспоменѹти и ω срьбской земли, како оувѣрена бысть, кто ли начелствоваше въ нюи и въ сїа послѣднаа наша врѣмена.

Кь тѣм бω намь паче слово прѣдлежит благолюбьзно и въсакое почьсти достоино. Ꙗвише бо се въ нюи велици свѣтил'=

2. ПЕЋКИ

Житїа и начелства срьбскыхь господ' кои по ким колико царствова.

Понеже сьписанно бысть ω памети дрѣвныхь вѣкь и мимотекоуцїихь врѣменѣхь и лѣтѣхь и ω бывшыхь царехь како царствоваше ѿ начела и по потопѣ даже и до сїихь послѣдныхь врѣмень, подобно юсть вьспоменоути и о скрьбской (!) землы, како оувѣрена бысть вь начелѣ, поюже прьвѣи благочьстїа оугаснѹти проповѣды, како пакы и кимь второю кь прьвѣи, ꙗже апостоломь пропоӿѣданнѣи благочьстїа вѣры привлѣчена бысть, вь нюиже и свѣтлѣю се зрит се, и поюже пакы просвѣти се благочьстїю вь нюи, кто начелствоваше сею вь сїа послѣднꙗ врѣмена.

Кь тѣм' бо намь паче прѣдлежїить слово благолюбьзно и вьсакое почьсти достоино. Ꙗвише бо се вь нюи велици свѣ=

3. СТУДЕНИЧКИ

Повѣсть

ѡ господахь срьбьскыхь земль, колико кои пожить, и како прїими господство и колико царствова, и кто по кымь бысть, и каковымь концемь прѣиде, ѿ великаго жоупана Неманю.

4. ЦЕТИЊСКИ

Повѣсть

изложена ѡ срьбскыхь господь, иже поживше вь земли срьб'стѣи ѿчьства своего, колико к'то пожить и ѿ кѹдѹ начелство прозебе, и кто по кымь бысть и каковымь концѣмь.

ныци мирȣ, ѡви апостолом равночьстныи, дроуѕи мѵрѡточ'ци и чюдотвор'ци, инїи ȣчителлїє велици и архїерєїє достоблажен'ны, и мнѡжьство прѣподобнїих и праведнїихь.

тилныци мироу, ѡвы апостоломь равночьстны, дроузы мироточци и чюдотворци, ины оучителиѥ велици и архиїереиѥ достоблаженны и множьство прѣподобныхь и правьдныхь моужи.

Ѿкоудоу оубо намь ѥсть и добрѣише сьтворити начело? Явѣ ꙗко Ѿноудоу же ѥсть и подобно. Поѥже, ꙗкоже рѣхь, прьвѣи благочьстїа оугаснoути проповѣды прѣданнѣи светыими апостолы вь землы срьбсцѣи и ѥресемь различнымь оумножившїим се вь нѥи на лѣта многа, и никако же начелствоующїи ѡ истреблѥныи ересныихь плѣвель попѣкше се, даже и до врѣмене вь нѥже ꙗви се великы жоупань Неманꙗ, иже и самовластно землею тою ѡблада, ꙗкоже вь житии тамо емоу идѣже ѡбрѣтаѥт се пише ꙗже ѡ нѥмь, како богоȣгодно пожить мирскоѥ житиѥ проходе, и како славоу царствїа земльноую ȣмети вьменивь и сїю ѡставль, господнь крьсть по писанномоу вьзьмъ и распетыхь житию постничьскѡмоу боголюбивыхь инокь примѣсивь себѣ жити любатроуднѣ, ѡтрек се земльныхь, вь Горѣ Адонсцѣи изволи, вь нѥиже и проча лѣта подвизав се кь желаемомоу прѣиде. Ѿоудоу же пакы и вь свое Ѿчьство дрьжавы боголюбивыми ѡтрасльми, сыны, глаголю, своимы, чьстнѣ мирѡмь мощеи своихь светыхь оумащаѥ, прѣнесень бысть, ꙗкоже зрит се и дньсь.

121 Въ нихже ꙗви се великыи ѿць нашь и прьвы свѣтил’никь тое землѥ, светыи Сїмеѡн Неманꙗ, новыи муроточьць, оутврьдивь православїе; потрѣбивь ереси своего ѿчьства срьбскые землѥ.

При животѣ же и вь начелствы еще соущоу емоу, потрѣбы ересы вьсе дрьжавы своѥе землѥ срьбскыѥ, и насады благочьстиѥ.

Роди же и сыны ·г·: Стефана прьвовѣнчаннаго кралꙗ, и Влькана, кнеза всои Зете и Хльмскои земли, и светаго Савꙋ, прьваго архїепископа.

И елика мнѡга добродѣанїа и милостиниѥ сътвори, и храмы въздвиже и православїе въсѣа, нѣсть моцно изрещи, ѡбаче сама благодать светаго доуха на нѥмь изьꙗви.

Създа же и црькви великые, Стꙋденицꙋ же, глаголю, великꙋю лаврꙋ, прѣсветые богородице, и ꙋ Топлици храмь прѣсветые богородице, и светаго Николы храм

И црькви сьзда многы. Сьзда же и великоу црьковь Стоуденицоу Великоую, дѡмь прѣсветыѥ богородице, и на Топлици црьковь светомоу Никѡлаꙋ. Тоу-

Сръблꙗ царъ ·а· — Съ послѣ(д)и. нареченъ бысть Сѵмеѡнъ въ мнишьскомь ѡбразѣ, иже и дѣла достоина имени показа. Сьи светыи Сѵмеѡнь оутврьди православїе вь земли срьбсцѣи, ереси бо потрѣбы, и ꙗкоже нѣкыи оучитель, ѡво ꙋче, ѡво своимь житїемь исправлꙗе и наказоуе, ꙗкоже би рещи и томоу по своемь оучители и ѡбщаго владыкы гласоу: ꙗкоже мене видите творещa, сице и вы творите.

И тако богоꙋгодно прѣбываѥ, и ѿчьство свое правѣ, роди три сыны: Стефана, прьвовѣнчаннаго кралꙗ, и Влькана, кнеза вьсеи Зете и Хльмскои земли, и светаго Савоу, прьваго светителꙗ и оучителꙗ срьб'скаго.

И еликы добродѣтели сьврьши и исправи! И кь инымь вьсѣмь прѣмного милостивь бысть. И храмы въздвиже, и иныхь по бозѣ троудовь колико подвиже, нѣсть мощно подробнꙋ сказати. Нъ аще и мы нынꙗ ѡ семь не прострѣсмо въ дльготоу слова, рекыи: славещее ме, прославлю, ть своего ꙋгодника прославлꙗе, паметь его вь рѡд и рѡд сътвори. И мы ѿ того добрыих тьщанїи малаа сповѣмы. Създа црькве великыи: единоу прѣсветѣи владичици нашеи богородици, Стоуденицꙋ, великоу лаврꙋ оу Расоу, и дрꙋгоую светомоу архїереꙋ и

·а· Неманꙗ. — Стефань Неманꙗ, великы жꙋпань, сьь нареченъ бысть въ мнишьскѡмь образѣ Сїмеѡнь иже и дѣла дѡстоина имени показа. Съи светыи Сїмеѡнь ꙋтврьди православїе вь земли Далматїе, Дакїи, глаголѥмыхь Срьбль, и ереси потрѣби, и ꙗко нѣкыи ꙋчитель, ѡвѡ ꙋбѡ своимь житїемь исправлꙗе и наказꙋе, ꙗкоже би рещи и томꙋ по своемь ꙋчители и ѡбщаго владыки гласꙋ: ꙗкоже мене, рече, видите творещa, сице и вы творите.

И тако богоꙋгодно прѣбывае и ѿчьство свое праве, роди же и три сыны: Стефана, прьвовѣнчаннаго кралꙗ, и Влькана, кнеза вьсои Зете и Хльм'скои земли, и светаго Саввꙋ, пръваго светителꙗ и ꙋчителꙗ срьб'скаго

И еликы добродѣтѣлы сьврьши и исправи! И кь иннымь вьсѣмь прѣмнѡго милостивь бысть. И храмы вьздвиже, и иныхь по бозѣ трꙋдѡвь елико показа нѣсть мощно подробнꙋ сказати. Нь аще и мы нынꙗ ѡ семь вь дльготꙋ слова не прострѣхѡмь, рекыи бо славещее ме прославлю, ть своего ꙋгодника прославлꙗ(ю)ть и паметь его вь родꙋ и родь сьтвори. Тѣм же и мы ѿ того добрыхь тьщанїи мала сьповѣми. Сьзда црькве великые: Хїландарь вь Светѣи Горѣ Аѳон'стѣи, и Стꙋденицꙋ, великꙋю лаврꙋ, идеже и чьстные его мощи лежеть,

*

митрополїȣ, и иные божьствные храмы, ихже не доспѣхомь вьспоменоути.

жде виноу на Топлици црьковь прѣсвєтѣи богородици, и инїє светыѥ храмы по земли своєи.

И ина єлика многа добраа дѣла и милостыни сьтвори и ѡ православыи и ѡ прочихь дѣлѣхь богоȣгодныхь, изрєщи мощно нѣсть, ѡбачє сама благодать свєтаго доуха проıави на нѥмь.

Роди жє и сыны ·г·: Стєфана, прьвовѣнчаннаго кралıа, и Вль-кана, кнєза всои Зєтє и Хльмскои земли, и свєтаго Савоу, ıажє и прьви архиєпископь и оучитєль по проповѣди и по ȣтврьждєны благочьстии ѿца своѥго вь земли срьбсцѣи бысть.

122 Стєфань жє, сынь ѥгѡ, прїємь благословєнїє ѿца своєго по Иаковȣ, по вьсѣмȣ подобьнь быст ѿцоу своємоу, глаголю жє боголюбивь, милостивь, благь, кротькь, благоразȣмьн, и єлика сим подобна, добрѣ правє и сьблюдає ѿчьство своє. Роди жє и сыни ·д·, Радослава, Прѣдислава, Владислава и прьваго Оуроша. Сьзыда жє и вєликȣ црькьвь архїєпископїȣ Жидчю сь инными многыми храмы. Ѡставлıаєт жє кралıєвство синоу своємоу Радославȣ.

Стєфан жє сынь ѥго приѥмь благословєнїє ѡца своѥго, ıакожє Їакѡвь Їсаака ѡца своѥго, по всємоу подобьнь бысть ѡцоу своѥмоу, глаголю жє, боголюбивь милостивь, кротькь, благоразоумивь, и ѥлика сїимь подобнаа, добрє правє и сьблюдаѥ своє ѿчьство. Роди жє и сыны ·д·, Радослава, Прѣдислава, Владислава и Оуроша прьваго. Сьзда жє и вєликоую црьковь архиєпископію Жичоу, и иныхь много. Ѡставлıаєт' жє кралıєвство сыноу своѥмоу Радославоу.

123 Прилȣчи жє сє Радославȣ кралю жєна Далида ѡна, или рєщи новы

Прилȣчи жє сє Радославоу кралю жєна Далида ѡна, или

чюдотворцоу Николѣ, иже на Топлици, и светѣи богородици црьковъ, и иные божьственые храмы по своеи земли.

мνро благовон'но изливающе, вьсакымь страстемь исцѣленїе подавають. И светомꙋ ар'хїереꙋ и чюдотворцꙋ Нїкωлаꙋ на Топлицы и ꙋ Расꙋ мїтрωполїю вь ѿчьстви си и светѣи богородици, и мнωгы божьственые храмы по своеи земли.

Царь ·в· — Стефан же, сынь его, прїемь по ωци своемь, с того благословенїемь (кралев-ство), по въсемоу подобнь быст ѿцоу своемоу, глаголю же боголюбиемь и милостивь, и кротькь, благоразоумивь и елика симь подобнаа, и добрѣ правѣ и сьблюдае ѿчьство свое, роди же и сыны ·д·, Радослава, Прѣдислава, Владислава и Оуроша прь-ваго. Сьзда же и великоую црь-ковь архїепископїю Житчю и иных много. Остави и сь кра-лєвство сыноу своемоу Радо-славоу.

Царъ ·г· — Прилоучи же се Радославоу кралю жена Далида

·в· Прьвовѣнчани краль. — Стефан' же сынь его по томь прїемлють по семь сь того благословенїемь кралюв'ство, и по всѣмꙋ бысть подобьнь ѿцꙋ, глаголю же боголюбїемь и вь-сѣми добрими дѣтели, и ми-лостивь и кротькь и благоразꙋ-мивь, и елика сїими подобна. И добрѣ ꙋправль и сьблюдь ѿчьство си, роди же и сыны четыри, Радослава, Предислава, Владїслава и Оуроша прьваго. Сьзда же и великꙋю црьковь архїепископїю Жит'чю и ины мнωгые. Остави и сьь кралюв'-ство сынꙋ своемꙋ Радославꙋ.

·в· Радославь. — Прилꙋчи же се Радославꙋ кралю жена Далїда

Єзавель, и елика пострада, нь ωбаче не сънѣден быст ехїдною.

рещи новы Єзавель, елика пострада, ωбаче не сънѣдень быст ехыдною.

124 Владиславь же по нием прѣемлет кралевство. И ть же богоꙋгодно и благочьстно поживь, съзида же и храмь велик и чьстьнь, славное възнесеніе Христа бога нашего, глаголюеми Милешева.

Владиславь же брат юго прѣемлеть кралевство. И ть же богоугодно и благочьстно поживь, сьзда же и великоу лавроу вьзнесенїю Христа бога нашего, глаголемоую Милешеваа.

125 По семь прѣемлет кралевство брат его прьвы Ꙋрошь, иже и наречен'ны храпавы краль. И ть благочьстно поживь и добрѣ праве православїе ѿць своих, многа же ωзлобленїа и скрьби ѿ ꙋгрьскаго кралꙗ приемлет, по пророчьскомꙋ словꙋ: многїи скрьби праведнїим, нь ѿ въсѣхь избави его господь. Роди же и сына два, Драгꙋтина и Милꙋтина, иже нареченных Стефан краль и Оурош краль. Съзида же и црькви великые, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и ина достодивнаа исправленїа сътвори, ревнꙋе православїю своих родителїи.

По сем же прѣюмлет кралевство брать его Оурошь првы, именоуюмы храпавы краль. И благочьстиво поживь и добрѣ праве православию ѿць своихь, многа же озлобленїа и скрбы ѿ кралꙗ оугьрскаго прѣюеть по пророчьскомоу словоу: многы скрьбы праведнымь, нь ѿ всѣхь ихь избавить ю господь. Роди же и сына ·в·, Драгоутина и Милоутина, иже нареченыхь Стефана кралꙗ и Оуроша кралꙗ. Сьзда же и црькві велие, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и ина достодивнаа исправленїа сьтворы ревноуе православию своихь родитель.

126 Прѣдислав' же, сынь прьвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана, топлою вѣрою раз'горѣв се и божьствьныимь светаго доуха распалив се ωг'нием, и въса краснаа вѣка сего ничтоже въ-

Прѣдиславь же, сынь Прьвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана топлою вѣрою раждегь се и божьственымь светаго доуха огнюемь распалив се, и вса краснаꙗ мира сего ни вь чтоже вьмѣнивь, из-

ѡна, или реци новыи Ѵезавель, и многаа пострадавъ, ѡбаче не снѣдень бысть ехыдною.

Царъ ·д· — Владислав же брать его приеть по нѥмь кралѥвство. И ть же боголюбць богоꙋгодно поживь и благочьстно, създа же и великꙋю лаврѹ Христа бога нашего, Милешевꙋ.

Царъ ·е· — По сем же прїеть кралѥвстко брать его Оурошь прьвыи, именоуѥмыи храпавыи краль. И благочьстно поживь, и добрѣ правѣ православїе вь ѿчьствїи своемь, многаа же ѡзлоблѥнїа и скрьбы ѿ оугрьскаго кралꙗ прїеть, по пророкоу реци: многы скрьбы праведнымь, и ѿ вьсѣхь ихь избавить ѥ господь. Роди же и два сына, Драгоутина и Милоутина, иже и нареченныхь Стефана кралꙗ и Оуроша кралꙗ. Създа же и црькви великы, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и иннаа достодивнаа исправлѥнїа сътвори, ревнꙋе православїю своихь родитель.

Прѣдислав же, прьвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана сынь, топлою вѣрою раждегь се и божьственымь светаго доуха распалив се ѡгнѥмь, и вьса красна мира сего ни вь чьто же вьмѣнивь,

ѡнаа, или реци новыи Єлазавель, и мнѡга пострадавь, ѡбаче не сьнѣдень бысть ехїдною.

·г· Владиславь. — Владїслав же брать его прїемь по нѥмь кралѥв'ство. И ть же бл(а)гоꙋгодно и благочьстно поживь, сьзда же и великꙋю лаврꙋ, глаголѥмꙋю Мїлешева, идеже и светые мощи его лежеть. Пренесе же и еще при животѣ своемь и мощи светаго Сав'ви, и положи вь прѣдреченѣмь храмѣ Милешевѣ, иже и до дньсь стоеть ѡбои цѣли и нераздрꙋшими.

·д· Оурошь прьвы. — По сем же прїеть кралѥв'ство брать его Оурошь прьвыи, именꙋѥмыи храпавыи краль. И благочьстно поживь и добрѣ ꙋправль православїе вь ѿчьствїи своемь, многа же ѡзлоблѥнїа и скрьбы подѥмь ѿ вꙋгрьскаго кралꙗ, по пророкꙋ реци: мнѡгы скрьбы праведнымь, и ѿ вьсѣхь избавить и господь. Роди же два сына, Драгꙋтина и Мїлꙋтина, иже наречен'ыхь Стефана кралꙗ и Оуроша кралꙗ. Сьзда же и црькви великые, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и ина достодивна исправлѥнїа сьтворь, ревнꙋе православїю своихь родитель.

Предиславь. — Предїслав же, сынь прьвовѣнчанаго кралꙗ Стефана, топлою вѣрою раждег' се и божьстьвныимь светаго дꙋха ѡгнѥмь распалив се, и вьса̑ крьсна мира сего ни вь

мѣнивь, изволи иночское житїе. Послѣди же поставлıаеть се архїепїскопом вь своюемь ѿчьствѣ по светѣмь Ар'сенїи, третыи по светомь Савѣ, стрїи своюем, и тъ же Сава нареченъ бываеть, и въ всемь подобнь стрїȣ своемȣ.

127 Стефан же, Оурошев сынь, по своем ѿци прѣемлет кралевство, и пач(е) на любовь божїю и на православїе распалıае се и достохвал'но и благооучьстно съблюдае ѿчьство си, пожить богоȣгодно житїе, иноныихь любе, стар'це почитае, младыих питѣе. Въсакȣ же правдȣ и истинȣ испльнıае, кь сим же постом и молитвою свое тѣло ȣдрȣчае, елико изрѣщи нест мощно, роди же и сына два, Владислава кралıа и Оурошица. — Ть же Ȣрошиць свѣтло въ благочьстыи кончинȣ прїемь, гробȣ прѣдавает се. Положен бысть въ митрополїи ахїл'ской, и благодатїю светаго доуха мνро изливаеть, ıакоже юсть вѣдомо въсѣмь. — Владислав' же изгнань бысть Дѣчанскымь кралюем на Ȣгрѣ и тамо коньц прїемлют. — Стефань же краль, сихь ѿць прѣжде речен'ныи, сьздавь цркквь светаго Гиеѡргїа оу Расȣ, и блаженнȣю кончинȣ постизаеть измѣнивь земльным царство небесное, вь лѣто ҂ѕѡке. Съ же Стефань краль, похваленїи ѿ дѣль своих, при животѣ своем призываеть брата своего, све-

воли иночскою житию. Послѣди же поставлıаеть се архиепископомь своюемь ѿчьствѣ по светѣмь Арсенїи, трѣты по светѣмь Савѣ, стры своюемь, такожде и сь Сава зовомь бываеть, и по всемоу подобьнь бысть стрию своемоу.

Стефань же, Оурошевь сынь, по своюемь ѿци прѣюемлеть кралевство, и паче на любовь божию и православиюемь распалıаю се, и достохвално и благочьстно сьблюдаю ѿчьство си пожить богооугодно житию инокыхь любе, старыхь почитоуе, мадыхь питѣю, въсакоу же правдоу и истиноу испльнıае, кь симь же постомь и молитвамы свое тѣло оудроучае, елико немощно юсть изрещи. Роди же и сына ·в·, Владислава и Оурошїца. Ть Оурошїиць свѣтло вь благочьстїи кончиноу приюемь, гробоу прѣдавает се. И положено бысть тѣло его вь митрополїи светаго свещенномоученика Ахилїа, и благодѣтию светаго доуха миро изливаеть, ıакоже всѣмь юсть вѣдомо. — Владиславь же прогнань бысть Дѣчанскымь кралюемь на Оугре и тамо коньць житїа приюемлють. — Стефань же краль, сїихь ѿць прѣжде реченны, сьзда црьковь светаго Геѡргїа вь Расѣ, и блаженноую постизаеть коньчиноу, измѣнивь земльнимь царствомь небесное, вь лѣто ҂ѕѡке. Сь же Стефань краль, похваленны ѿ

изволи иночьское житїе. Послѣди же поставлıает се архїепископь вь своемь Ѡчьствѣ по светѣмь Арсенїи, третїи по светѣмь Савѣ, стрици своемь, и такожде и сьи Сава зовомь бываеть, и по вьсемоу подобнь бысть стрїи своемоу.

Царь ·ѕ· — Стефан же, сынь Оурошевь прїемлють по своемоу Ѡцоу кралюство, и сьи ревноуе Ѡцемь своимь, имѣше любовь и вѣроу кь богоу, и православїе облобизае и достохвално и благочьстно сьблюдае Ѡчьство свое, поживе богоугодно житїе зде, инокы любе, старыхь почитае, младихь питае, и просто вьсѣхь милоуе. Послоуша бо и сьи владыкоу рекша: милоуеи, помилованъ боудеть, и вьсакоу правдоу и истиноу испльнıае, кь сим же постωмь и молитвою свое тѣло оудроучае, задньıа забывае, вь прѣдньıа же простирае се по апостолоу. Роди же два сына, Владислава кралıа и Оурошица. Сь же Оурошиць свѣтло и вѣрно поживь, вь благочьстїи конць житїю прїеть, и гробоу прѣдавает се. Положено же бысть тѣло его вь митрополїи, идѣже юсть храмь светаго священномоученика Ахилїа, и благодѣтїю светаго доуха мνро истачаеть, ıакоже и ньıнıа свидѣтельствоують видѣвшеи. — Владислав же прогнань бысть Дѣчаньскымь кралюмь на Оугрьскоую землю, и тамо коньць

чтоже вьмѣнивь, изволи иночьское житїе. Послѣжде поставлıает се архїепископь вь своемь Ѡчьствѣ по светѣмь Арсенїи, трети архїепископь по светѣмь Савѣ, стрїи своемь и такожде и сьи Саваа именоуемь, и по вьсѣмоу подобьнь бысть стрїи своемь.

·е· Стефань краль. — Стефан же, сынь Оуроша прьваго, прїемлет' по своемь отьцоу кралювство, и сьи ревноуе штьцемь своимь, имѣаше любовь и вѣроу кь богоу, и православїе любе, и достохвално и благочьстно сьблюдае Ѡчьство свое поживе благоугодно житїе зде, иноокы любе, старие почитае, младыхь питае, и просто вьсѣхь милоуе. Послоуша бо и сьи владыкоу рек'шаго; милоуеи, помиловань боудеть, и вьсакоу правдоу и истиноу испльнıае, кь сїим же молитвою и постωмь свое тѣло оудроучае, задньı забывае, вь прѣдньı же простирае се по апостолоу. Роди же два сына, Владислава кралıа и Оурошица. Сьи же Оурошиць свѣтло и вѣрно поживь, вь благочьстїи коньць житїю прїеть, и гробоу прѣдает се. Положено же бысть тѣло его кь мїтрополїи, идеже юсть храмь светаго священомоученика Архїлїа и благодатїю светаго доуха мνро истачаеть, ıакоже и ньıнıа свѣдѣтельствоують видѣвшеи. — Владиславь же прогнан бысть Дет'чанскымь кралюмь' на оугрьскоую землю и

таго кралꙗ Оурошa, и томꙋ въ̑рꙋчаеть правити кралевство ѿчьства си.

дѣль своихь, при животѣ своемь призиваеть брата своего Оуроша, и томоу вьроучаеть правити краѥвство своѥго ѿчьства сы.

128 Сь же в'торыи Ꙋрошь прѣѥмлеть кралевство, мнѡгь си въ милостини быст, ꙗкоже инь ѿ краль и царь никто ни пръвѣе ниже по сих.

Сь же втори Оурошь прѣѥмь кралевство, многь сїи вь милостини быст ꙗко инь ѿ краль и царь никтоже ни прьвѣіе ни по сыхь.

И где бо не слышаше се егова милостинꙗ и правда по въсѣх ѥыцѣх?! Достызаеть же и вьсточнїе страны, глаголю же Іерсалимь и Синаю и Єгуптьскꙋю землю и по въсои грьчьскои и словенскои земли, даже и ѡстрови помѡрскые и заморскые, тамо въсꙋдꙋ егова милостинꙗ достиже, и ревность и любѡвь ꙗже ѡ бозѣ, ѡбꙗви се.

Гдѣ бо не слыша се ѥгова милостина и правда по всѣхь ѥзыцѣхь?! Достизает же и вьсточные страны, глаголю же Цариградь и Їероусалимь и Синаискоую Горꙋ и Єгупьтскыѥ страны и ѡстровы поморскые и заморьскыѥ и по всѣи грьчьскои и срьбскои земли вьсоудоу ѥгова милостинꙗ и ревность и любовь, ꙗже ѡ бозѣ, ѡбꙗви се.

— И црквы съзыдаше се и бол'нице съчинише се, ꙗкоже тамо живꙋщїимь быти въ оудивленїи.

—И црьквы сьздаше се и болнице сьчинше се, ꙗкоже и тамо живꙋщїимь быти вь оудивленїе.

житїа прїеть. — Стефан же краль, сыихъ ѿць прѣдреченныи, създа црьковь въ име светаго великомоученика Гешрьгїа оу Расоу. И ть блаженноую кончиноу постизаеть измѣнивь земльное царьство небесьнымь въ лѣто ҂ѕѡке҇. Съ же Стефань краль похваленїе ѿ дѣль приемь, при животѣ своемь призываеть брата своего Оуроша, и семоу въроучаеть правити краљевьство ѿчьства ихь.

·в· Урошъ, царъ ·з· — Съ же Оурошь вторыи приемь кралевство и многь въ милостыни быст, ꙗкоже ѿ царь и кралевь никтоже до сего врѣмене не шврѣтесе, по сых же аще боудеть не вѣми; единомоу вѣдомо вѣдещомоу когождо прѣжде рожденїа его. И где бо не слышасе егова милостинꙗ и правда?! Ееѣсть бо, рече, добродѣтель прославлꙗти стезавшаго тоу. Досезаше бо того мылостинꙗ и по вьсточныхь странахь, глаголю же Цариградь и Їероусалимь и Синаискоую Гороу, Египтьскоую землю и острови морьскые, еще же и шб он8 стран8, идѣже слышаше придобити, ꙗкоже добрыи что коупьць,

ꙗкоже вь своеи земли, сице и по вьсоудоу вьсѣхь мил8е. Таковоу бо любовь кь нищимь, сицевоу ревность по боѕѣ стежа. — И црькви създа мншгыи, и болнице оустрои, ꙗкоже и тамо живоущїимь дивити се.

тамо коньць житїа прїемлеть. — Стефан же краль сїихь ѿць прѣдреченныи сьзда црьковь вь име светаго великом8ченика Гешргїа 8 Расс8. И тьи божьствънн8ю кончїн8 постизаеть измѣнивь земльнымь царство небесное. Сьи же Стефань краль похваленїе ѿ дѣль прїемлеть, при жиоотѣ своемь призываеть брата своего Оуроша, сем8 вьр8чаеть правити кралев'ство ѿчьствїа ихь.

·ѕ· Оурошь вьторыи. — Сьи же Оурошь вьторыи прїемь кралевство, и многь вь милостыны высть, ꙗкоже ѿ царь и кралевь никтоже и до сего врѣмене не шбрѣте се, по сїих' же аще б8деть, не вѣми, единомоу вѣдомо вѣдѣщом8 прѣжде рожденїа его когождо. И где бо не 8слиша се егова милостынꙗ и правда?! Ееѣсть бо, рече, добродѣтель прославлати стежавшаго ю. Досезаше бо того милостынꙗ и по вьсточныхь странахь, глаголю же Константїновь градь и Їер8солїмь и Сїнаиска света Го- и Египтьска землꙗ и шстршви мор'скые, еще же и шбонь поль мора, идеже где слышаше что придобити, ꙗко добрыи к8пьць или ловьць где иск8снѣише обрѣщет ловь. ꙗко бо вь своеи земли, сице и по вьс8д8 мил8е. Тако-в8ю любовь кь нищїимь и сицев8 ревность по боѕѣ стежа. — И црькви сьзда мншгы и вь т8жыхь земль, и бшлнице 8строи, ꙗкоже и тамо с8щїимь дивити се.

Понєже и богъ ѹмножи царьство его царьствова въ лѣт(а) ·мв·. Сьзида же въ ѿчствѣ своıєм црькви великые и чьстныє и сих оукраси, ıакоже и до нынѣ видимо ıєсть, глаголю же вь Светои Горѣ великѹю лаврѹ, домь прѣчистыє богородице хиландарскыє, и светаго прьвомоученика Христова Стефана при градоу Звечани, еже ıєсть Банска, идеже и светыє его мощи лежеть, а вьсе стѣни златом оукраси, ıакоже мнѣти се полите или позлащеннѣ быти, еще же и црькквь епископїю градчанскѹю, и ѹ Призрѣнє митрополїю, и светаго Стефана, и

оу Скопїи Троерѹчицѹ,

и светаго Геѡргїа на Скравѣ, и въ Нагоричинє светаго Геѡргїа. И вь Солѹнє светѹю троицѹ сьздавь и оукрасивь, и полатє вьздвигь и хрїсовоуль оутврьдивь оу царь грьчьскыих, ıако да ıєсть вь ѡбласть домѹ прѣсветыє богородице хиландарскыє.

Сєго ради богь продльжи кралєвство ıєго лѣть ·мв· Сьзда же и вь своıємь ѿчьствѣ црьквы великыıє и многочьстныıє, и сыхь оукраси, ıакоже и до нынѣ видимо ıєсть, глаголю же вь Светѣи Горѣ домь прѣсветыıє богородице хиландарьскыıє.

И вь Солоуны црьковь светыıє троице сьздавь оукрасы и полатѣ чьстны и кєлїє при нıєи инокѡмь сьтворы и оу царь грьчьскыхь хрисовоуⷧи оутврьды, ıако да ıєсть вь ѡбласть домоу прѣсветыıє богородице хиландарскыıє.

Вь Ієр8салимѣ светымь Архїстратїгѡмь, Хорїать кѡн' Сѡл8на, Косениц8 богородици, Продрѡмь кѡн' Сереза, вь Кон'стантинѣ градѣ архїстратигѡмь и болниц8.

Понѥже и господь 8множи царьство его ·мв· лѣте. Сьзда же и вь своемь ѿчьствїи црькви великы и красни ꙗкоже и донынꙗ видимо ѥсть.

Понѥже и господь 8множи царство его ·мв· лѣтѣ. Сьзда же и вь своемь ѿчьстви црькви велики и красни, ꙗкоже и до нынꙗ видимо ѥсть.

Кои града Ѕв'ѣчана храмь вь име светаго прьвомоученика и архїдїакона Стефана, и златомь оукраси доволно, и иными красными потрѣбами, идѣже и светые его мощи лежеть,

и еще оу Градчанице епископїю, и оу Призреноу митрополїю, дроугоую црьковь светаго прьвомоученика и архїдїакона Стефана, и 8 Скопїю храмь пресветѣи богородици, глаголемыи Троероучица, и храмь вь име светаго великом8ченика Геѡргїа на глаголемои Сераве, и дроугоую вь Нагоричиноу. И оу Солоун8 црьковь вь име светые троице сьзда и оукраси и полати вьздвиже и хроусоволе сь цари грьчьскыми оутврьди, ꙗко да ѥсть вь обаасть домоу светые богородице хиландарскые. Сьзда бо вь Светѣи Горѣ монастирь великь глаголемыи Хиландьрь, прѣсветѣи владичицы нашеи богородици, и достоино сьзданїю таковаго

Мїтрополь Грачаниц8, и 8 Призрень мїтрополь, и др8г8ю црьковь светаго архїдїакона Стефана 8 Призрен8, и 8 Скопїю храмь богородици, глаголемыи Троер8чица, и на Серавѣ светаго Геѡргїа и др8г8ю вь Нагоричини.

И вь Сол8н8 црьковь светые троица сьзда и 8краси, и пѡлаты вьздвиже и хрїсовули 8 царь грьчьскыхь оутврьди, ꙗко да ѥсть вь ѡбласть дом8 прѣсветые богородице хїландарскые.

И Хїландарь ѿ основанїа развали и болше вьздвиже и достоино сьзданїю таковаго монастыра вьсѣми потрѣбами и приложци по срьбстѣи и бль-

Сѫзда же и вѫ богосьзданнѣмь Константине градѣ црькви, и болнице вѫздвиже, и кто можеть сихъ вѫ кратцѣ изрещи елика сѫзида и ѡбнови по иныхъ землıахъ, что же ли ѥст вѫ сихъ вѫспѣти? Ѡбаче бльгочьстно и богоугодно поживь, блажен҆ны коньць постизаеть вѫ лѣто ҂ѕѡкд҇ — Роди же и сына два, Стефана кралıа Дечанскаго, Оуроша третїаго, и Кон҆стантина, иже вѫ Звечани градоу лежеть светые мощи ѥго.

129 Стефань же Оурошь многые скрьби и озлоблѥнїа прѣтрьпѣ ѿ ѿца своего, вь Цариградѣ дрьжимь и вѫ Татарехь прѣжде бывь. И по сьмрти ѿца своего кралѥвство прѣѥмлеть

И добль вѫ ѿчьствѣ своѥм показа се. Побѣди же и езыкы мнѡгы, ıарещихъ се и гредущїихь на ѿчьство его. Вѫ лѣто ҂ѕѡли҇ изиде начелникь скид҆скыи, глаголѥмы Михаиль царь сѫ силою мнѡгою, и сѫ нимь ѡкрьстныи езыци, глаголю же Татари, Басараби сѫ прочими, и тѣхь веди

Сьзда же и вь — — — — — — (нема листова) — — —

монастира въсеми потрѣбами и приложци по срьбсцѣи и бльгарсцѣи земли дасть изобылно.

Сѫзда же и въ богозданнѣмь Константиновѣ градѣ црькви, и болнице въздвиже, еже нѣсть мощно изрещи по единомь елики храмы сѫзда и обнови по своихь и иныхь земляхь. Сице же благочьстно и богоугодно поживь, блаженный конць постиже вь лѣто ҂ѕѡкд. — Роди же и сына два, Стефана, краля Дечанскаго, еже юесть третїи Оурошь и Костантїна, иже въ градѣ Звечанѣ лежеть светые мощи его.

·г· Урошъ, царъ ·и· — Стефан же Оурошь многи скрабы и ѡзлобленїа немала ѿ своего ѿца пострада: вь Цариградѣ дрьжимь и въ Татарѣхь прѣжде бывь. По смрьти же ѿца своего приеть кралевство.

И доблїи вь ѿчьствїи своемь бывь. Побѣждаеть многы езыкы ꙗрещих се и гредоущихь на ѿчьство его. Въ лѣто же ҂ѕѡли· изыде начелникь скутскыи, глаголюемы Михаиль царь, съ силою многою, и сь нимь ѡкрьстныи езыци, глаголють же ꙗко, и Татарѣ и Басарабы поютъ съ

гарстѣи земли дасть изьѡбилно. И вь име светаго прьвомоученика Стефана и златомь ꙋкраси ѡбылно, идеже и светые его лежеть мощи его светые (!).

И инїи елики мнѡгы обнови по своихь и тꙋждихь земляхь, нѣсть мощно изрещи. Сице же благочьстно и благоꙋгодно поживь, блаженный коньць постиже. — Роди же и сына два, Стефана, краля Детчан'скаго и Константина, иже вь градѣ Ѕвечанѣ лежеть светые мощи его.

·з· Оурошь трети. — Стефан же сьи бысть трети Оурошь и мнѡгы скрьбы и ѡзлоблюенїа не мала ѿ своего ѿца пострада: очїю изводѣнїе, и вь Цариградѣ вь заточени дрьжимь, и въ Татарѣхъ прѣжде бывь. По смрьти же ѿтьца своего прїемь кралевство, и прѣжде смрьти ѿтьца своего богь дарова емꙋ пакы очи, и никтоже не ꙋвѣдѣ, дондеже въцари се. И доблыи вь ѿтьчьствїи своемь бывь, побѣждаеть мнѡгы юезыкы ꙗрещїих се и гредꙋщїихь на ѿчьство его. Изыде же и начелникь скут'скыи глаголемыи Мїхаиль царь сь силою многою и сь нимь ѡкрьстни езыци глаголю же ꙗко и Татаре и Басарабе поють съ собою. И сице ꙋстрьмив' се вьс-

съ собою оустрьми се въсхитити ѿчьство его, и тъ самь нечь-стиво и оукоризньне падаеть, ıакоже здѣ събыти се пророчь-скомꙋ словꙋ глаголющꙋ: ровь изри и ископа и въпаде въ ıамꙋ, юже сътвори, и въ дѣ-лѣхь рꙋкꙋ своею оувезе грѣшникь. Сь же пожить цѣломꙋдрьно и благочьстно и богоꙋгодно. И ве-лик и чьстнь храмь създавь, въседрьжителю богꙋ, еже ıесть Дечани, въ нıемже и светые его мощи лежеть. Постизает кончинꙋ ѿ сына своего съмрь-тїю моученичьскою вь лѣто ҂ѕѡм҇ и съ моученикы равно-чьстїе полꙋчи.

Сь же третыи Оурошь роди сына два, Сте-фана, прьваго цара и прѣдоб-лıаго Сїмеѡна, иже въ грьчскои земли вь градоу Трикалѣ цар-ствова, и тамо коньць житїю прїемлıеть. Роди же и сына два, иже и дьньсь видимы сꙋть, ѡбаче по наших грѣсѣх кромѣ свое о ѿчьства ѡземльствовани быше, възыраюше съ нами на благоꙋтробїе въседрьжителıа бога могꙋщаго и ѿ камене Ісраилю

собою. И сице оустрьми се възсхытити ѿчьство его, нь погрѣшивъ начинанїе, оукоризннѣ падаеть нечьстивыи, ꙗко и здѣ събыти се по пророчьскомꙋ словꙋ глаголющоу: ровь изри и ископа, и въпаде се въ ꙗмоу, и въ дѣлѣхь роукꙋ своею ꙋвезе. Благочьстивыи же краль Стефань пожить цѣломоудрьно и богоꙋгодно. Сьзда же и великоую лавроу Дечанскоую, въ нюиже и светые мощи его лежеть. Постизает же его конць житїа моученичьскою съмрьтїю. Сїю же прїеть сыномь своимь и ѡ семь тежко юсть въ дьлготꙋ слово прострѣти, вѣдет бо вьси ꙗко таковаа вещь юстьство човѣчьское поноуждаеть сльзити. И самь бо симь образомь сьмрьть прѣдь очима зре, пророчьское провѣща реченїе: слыши, рече, небо и вьноуши, земле. И мнози вѣдеть того коньчное сїе проглаголанїе. И тако смрьти прѣдает се въ лѣто ҂ѕѡм҇, и вѣроуемь, ꙗко съ моученикы равночьстїе полоучи. Сьи третїи Оурошь роди два сына, Стефана прьваго цара, и прѣдоблаго Сумеѡна, иже въ грьчьсцѣи земли вь градѣ Трикалѣ царьствова, и тамо коньць житїа прїеть. Роди же и два сына, о нихже не оувѣдѣхь извѣстно что писанїю прѣдати, тьчїю слышахь, ꙗко и тїи по иныихь земляхь прѣтикахоу се.

хытити ѿчьство его, нь погрѣши искомаго, ꙋкоризньнѣ падаеть нечьстивыи, ꙗко ї зде събыти се пророчьскомꙋ словꙋ глаголющꙋ: ровь изри и ископа и, и вьпаде се вь ꙗмꙋ, и вь дѣлѣхь рꙋкꙋ своею ꙋвезе. Благочьстивыи же краль пожить цѣломꙋдрьнно и богоꙋгодно. Сьзда же и великꙋ лаврꙋ Детчанскꙋю, вь нюиже светые мощи его лежеть. Постизает' же коньць житїа мꙋченичьскою сьмрьтїю, сїю же прїеть ѿ сына своего, и о семь немощно юсть слово въдьлготꙋ прострѣти, вѣдѣт' бо вьси ꙗко такова вещь естьство човѣчьское понꙋждает сльзити. Сам' бѡ ꙋбѡ сьмрьть прѣдь ѡчима ꙋзре, пророчьское провѣща глаголанїе: слыши, рече, небо и вьнꙋши, земле. И мнѡѕи вѣдѣть того коньчное проглаголанїе. И тако ꙋдавою сьмрьти прѣдает се и вѣрꙋемь, ꙗко сь мꙋченикы равночьстїе полꙋчи.

Сьи третїи Оурошь роди сына два, Стефана прваго цара и прѣдоблꙗго Сїмеѡна, иже вь грьчтѣи земли вь градѣ Трикалꙋ царствова и тамо коньць житїа прїеть. Роди же и сьи два сына, о них'же не ꙋвѣдѣхь извѣстно что писанїꙋ прѣдати, тьчїю слышахь ꙗко и тїи по иныхь земляхь прѣтикахꙋ се.

ѿцоу нашемꙋ кѵрь Сїмеѡнꙋ чеда въздвигнꙋти.

130 Прѣвысокы же и благочьстивы Стефань царь прьвы роди се въ лѣто ҂ѕѡк҃, и бывь кралюемь, таже достигь, грьчьскые землие и сїю повинꙋвь, поставлꙗеть се въ нюи царемь въ лѣто ҂ѕѡнѳ҃. И вел҆ми свое ѿчьство прославивь, и почьть землю срьбскꙋю, и ѿ вьсоудоу распрастранивь и разширизь, и ѡкрьстные езыкы повинꙋвь, брани въздвизае и побѣди творе, и великꙋ тишинꙋ и благодьньствїе своемꙋ ѿчьствꙋ подаде. Божьствные храми въздвизаю и понавлꙗе, ѡ благочьстїи подвизае се, ѿчьство свое красе, властеле свое дароуе свѣтлыми свитами и поꙗси златими царскыми. И тако веселещоу се емоу вь чьсти царства своего оумысливь и създа великь домь архїстратигꙋ Михаилꙋ и Гаврїилꙋ въ градѣ Призрѣне, идеже по скончании своемь прѣнесени выше мощи его. Прѣбывь же похвално и благочьстно коньц постизаеть въ лѣто ҂ѕѡѯ҃д҃ дек. ·к· в нед., ѡставив великꙋ жалость и плачь срьбскои земли.

— — — — — — — —

и понавлꙗе и ѡ благочьстїи подвизаю се, ѿчьство своїе оукрашаю.

И тако юмоу прѣспѣвающоу вь чьсти царьства своюго оумисливь и сьзда великы домь архистратигоу Михаилоу и Гаврїилоу при градѣ Призрѣне, идѣже по скончаны юго прѣнѣсени выше мощи юго. Прѣбывше похвално и благочьстиво коньць постизають вь лѣто ҂ѕѡѯ҃д҃ мѣсеца декемврїа ·к· дьнь ѡставивь великоу жалость ѿчьствоу своюмоу и плачь земли срьбскои.

131 Роди же и сына прѣкраснаго Оуроша въ лѣто ҂ѕѡме҃. Съ же Оурош по истинѣ красень и достодивнь видѣнїюм, млад же съмыслом, прѣизлиха милостивь и кротькь ꙗви се, старьчьскые съвѣти ѿмѣще, младих же съ=

Роди же и сына Оуроша четврьтаго вь лѣто ҂ѕѡме҃. Ть же Оурошь красьнь и достодивьнь видѣнию̂мь, млад же сьмисломь, бѣ же прѣизлиха кротькь и милостив, старьчьскыю сьвѣти ѿмеще, младих же сьвѣти при=

Царь ·д· — Прѣвысокыи же и благочьстивыи Стефань, царь прьвы, роди се вѣ лѣто ≠·ѕѡк·, и бывь кралюемь дондѣже повиноу грьчьскоую землю, и поставлıает се царемь в нѥи. И велми свое Ѿчьство прославивь, и почьть землю срьбскоую, и и Ѿвѣсоудоу распространивь и и окрьстные езыкы повиноувь, и браны вѣздвизае и побѣди творе, и великоу тишиноу и благодьньство своем8 Ѿчьствоу подаде. И божьственые храмы вѣздвизае и обнавлıае, и о благочьстїи подвизае се, и Ѿчьство свое оукрашае.

И тако емоу веселещоу се вѣ чьсти царства своего сѣзда и великыи храмь вѣ име светыхь беспльтныихь архїстратигь Михаила и Гаврїила, вѣ градѣ Призренѣ, идѣже по скончанїи его прѣнесене быше моіщи его. Прѣбыст же жизнь свою похвално и благочьстно, и конць постизаеть его вѣ лѣто ≠·ѕѡѮд· мѣсеца дек. ·к· не малоу ѡставивѣ скрьбь Ѿчьствоу своемоу свое прѣставленїе.

Царѣ ·ї· Роди же и сына Оурошa, его же глаголють красна бывша тѣломь, нь не и разоумомь ѡбаче и сь милостивь бысть аще кто инь и кротькь ıави се. Нь, ıакоже рече се, младо8мнь сы, старьчскые Ѿмеще

·и· Царь Стефань. — Прѣвысокыи же и благочьстивыи царь Стефань прьвыи бывь кралюемь дондеже повин8 грьчьск8ю землю и тамо вь нѥи поставлıает се царемь. И вел᾽ми свое Ѿчьство прославивь, и почьть землю срьб᾽ск8ю, и Ѿ вьс8д8 распространивь и ѡкрьстные ѐзыкы повин8вь и брани вьздвизае и побѣды творе, и велик8 тышин8 и благодьнство своем8 Ѿчьств8 подае, и божьствьные храмы вьздвизае и ѡбнавлıае, и ѡ благочьстїи подвизае се, и Ѿчьство свое 8крашае

И тако ем8 веселещ8 се вь царстви своемь, сьзда и великыи храмь вь име светыхь архїстратїгь Мїхаила и Гавїила вь градѣ Прїздрѣнѣ; идеже принесени быше мѡщи его по скончаны его. Прѣбысть же жизнь свою похвално и благочьстно и коньць житїа прїеть, не мал8 Ѿставивь скрьбь Ѿчьств8 своем8.

·д· Оурошь послѣднїи. — Роди же сына Оурошa, егоже глаголють красна бывша тѣлѡмь, нь не и раз8момь, ѡбаче и сьи милостивь бысть аще кто инь, и кротькь ıави се. Нь, ıакоже рече се, младо8мьнь сы старь-

*

вѣти приѥмлѥ и любе, тожде полꙋчи, ꙗкоже и Ровоамь ѡнь, или рещи ꙗкоже Михаиль царь грьчьскыи ѿ своего раба Басилїа пострада, подобно же и сь ѿ своего хранѥнїа пострада, и многа ѡзлоблѥнїа и мьсти и томлѥнїа прѣтрьпѣ, глаголю же ѿ Блькашина и Оуглѥше. Сь же Блькашинь сподоби се ѿ нѥго чьсти деспотьскаго сана, потомь же и вѣнчаваѥть ѥго, послѣди же и съринꙋ его съ прѣстола ѿчьства своего, и възлагаеть на се вѣньць кралѥвства срьбскаго, братꙋ же своемоу Оуглѣши вьрꙋчаеть страны землѥ грьчьскыѥ съ саномь деспот'скыѥ чьсти. Ть же праведны, аще и пострада вь изгнанїи царьскыѥ чьсти ѿчьствїа своего, нь по срѣдѣ своѥ землѥ въ своеи чьсти царскои славно къ богꙋ исходить.

ѥмлѥ и любе, тожде полоучи, ꙗкоже и Ровоамь ѡнь, или рещи Михаиль ѡнь царь грьчьски ѿ своѥго раба Басилїа пострада, сице и ѡнь многа ѡзлоблѥнїа и мьсти и томленїа приѥть ѿ своихь рабь Блькашина и Оуглѥше. Сь же Блькашинь сподоби се ѿ нѥго чьсти деспотатскаго сана, по томь же и вѣнчаваѥть ѥго, послѣди же и сьриноу ѥго сь прѣстола царьскаго и вьзлагаѥть на се вѣньць кралѥвства срьбскаго, братоу же своемоу Оуглѥши вьроучаѥть страни землѥ грьчьскыѥ сь саномь деспотатскыѥ чьсти. Тьи же беззлобивыи моужь, аще и пострада вь изьгнаныи царскыѥ чьсти ѿтчьства своѥго, нь пакы по срѣдѣ землѥ своѥе вь своѥи землы и чьсты царскои кь богоу прѣходить, вь лѣто ҂ѕѡп҃ мѣсеца декѥврїа ·д҃· дни, коньчноу жалость земли срьбскои ѡставивь.

132 Въ лѣто ҂ѕѡоѳ҃ погибе Блькашинь и Ꙋглѥша въ Македонїи въ петьк дьнемь.

Крај.

Вь тожде прѣжде тогѡ прѣставлѥнїа лѣто сьгнавшеи ѥго ѿ царства Блькашинь краль и Оуглѥша деспоть ѿ сыновь Измаилѥвѣхь сь прѣмногымь множьствомь вои своихь побиѥны быше на рѣцѣ, глаголѥмѣи Марица, ꙗкѡ ни тѣлесемь ихь обрѣсти се.

133 По сїих же вьсѣхь прѣѥмлѥть начелство благочьстивыи кнезь Лазарь ни же сынь ни же вьноукь

съвѣти, прилєжаше съвѣтомь подобныхь сєбѣ, полоучает жє нѣчто подобно Ровоамоу ѡномоу, или ıакожє слыша сє о Михаилѣ цари грьчьсцѣмь, что пострада ѿ раба своєго Басилїа. Сь бо Урошь многаа злаа подєть ѿ рабь своихь Влькашина, глаголю, и Оуглюшє. Ть бо Влькашинь рабь сы и навѣтникь ıави сє, сподоби бо сє ѿ господина своєго чьсти дєспотскаго сана по том жє и вѣнчаваєть єго, послѣди жє съгна єго сь прѣстола царьскаго, и възлагюат на сєбѣ вѣнць кралювства срьбьскаго, братоу жє своємоу Оуглюши вьроучаєть страны зємлю грьчьскыє съ саномь дєспотскыє чьсти. Сь жє правєдныи, аще и пострада таковаа, нь вь своєи зємли славно къ Господоу изыдє вь лѣто ҂ѕѡ· мѣсєца сєп. ·к· И сь многѹ скрьбь ѡстави ѿчьствоу своємоу ѡво ѡ изгнанїи, ово жє прѣставлєнїємь своимь. И въ тождє лѣто въ нєжє съгнань бысть, сьмрьтїю прѣмѣни єго господь здшныхь

И нє много мєждоу сими Влькашина кралıа воискы, и того брата Оуглюшє дєспота, и ти сами братєнци побиєни быше ѿ множьства Тоурьць въ Макєдонїи, ıако ни тѣлєсємь ихь нє ѡбрѣсти сє.

Кнезъ ·аї· — По сих же въсѣхь приємлєть начєльство благочьстивыи и христолюби-

чскыє ѿмещє сьвѣти прилєжашє жє сьвѣтѡмь подѡбныхь сєбє, полѹчаєт' жє нѣчто подобно Ровѡамѹ онѡмѹ, или ıакожє слыша сє о Михаилѣ цари грьчьстѣмь, что пострада ѿ раба Басилїа. Сьи бо Оурошь мнѡга зла подєгь ѿ рабь своихь, Влькашина, глаголю, и Оуглюшє. Ть бо Влькашинь рабь сы и навѣтникь ıави сє, сподоби бо сє ѿ господїна своєго чьсти дєспотатскаго сана, по том жє и вѣчаваєт єго, послѣди жє сьгна єго сь прѣстола царскаго и вьзлагаєть на сєбѣ вѣнць кралєв'ства срьб'скаго, брат ѹ жє своємѹ Оуглюши вьрѹчаєть страны зємлю грьчьскыє сь саномь дєспотат'скыє чьсти. Сьи жє правєдныи, аще и пострада такова, нь вь своєи зємли славно кь господѹ прѣидє ѿ житїа сєго и многѹ скрьбь ѡстави ѿчьствѹ своємѹ, ѡво о изгнани, овѡ прѣставлєнїємь своимь. И вь то ѹбо лѣто вь нєжє сьгнань бысть, сьмртїю прѣмѣни єго господь ѡть здєшныхь.

И нє мнѡго мѣждѹ сїими Влькашина кралıа воисцѣ, и того брата Оуглюшє дєспота, и тїи сами братєнци побїєни бышє ѿ множьства агарань вь Макєдонїи, на рѣци Марицѣ, ıако ни тѣлєсємь ихь ѡбрѣсти сє, нь вь снѣдь ѕвѣрѣмь и птицамь да бѹдѹть.

·а· кнєзь Лазарь. — По сїх жє вьсѣхь прїємлєть благочьстивыи и христолюбивы и са-

прѣжде реченныхь цареи плѣме-не кого, нь тоѥ земли срьбскыѥ ѿ прѣродитель своихь рожденїе вьспитѣниѥ бѣ не ѿ прѣпростыхь. Родители того бѣахоу велмѡжьи, нь прьвы вь полатѣ царсттѣи прѣжде реченныхь цареи, и саномь почтени же, и ѡбладающе вь домѡхь царскыхь зрехоу се. Ближикы же вь сьродствѣ нѣци самодрьжцемь бѣахоу, аще ѥкоже прилоучаѥт се ѿдаливше се сьлоучи се тѡгда, Жена же того ѿ самыѥ крьве царскыѥ.

Нь да не кто зазираѥ вьзьмнит' се зазирае сьпрѣжению сымь, имѣѥи разꙋмь и рассоуждениѥ никако же семоу зазрыть. Ѥсть бо рассоудителними повелѣно моужмы ѡ сьродникѡхь, кымь вьзимати се, кых же ли ꙋдалѥати се рады крьвомесїа. Сего ради и зде рассоудивше, ѥкоже паче таковымь сьродныкѡмь прощено ѥсть вьзимати се, ѥже и быст —
Сьи же приѥмь прѣжде реченноую дрьжавоу земли срьбскыѥ,

Студенички:

выи и самодрьжьць бываеть кнезь Лазарь Не бѣше бо ѿ царьскые крьве,

тьчїю жена его ѿ прѣжде поменоутыхь царь племенѣ бывши.

Цетињски:

модрьжьць бываеть кнезь Лазарь. Не бѣше же ѿ царскиее крьве,

тьчїю жена его ѿ прѣжде помѣнутыхь царь плѣмене бывши: Вльканъ, великыи кнезь, сынь светаго Сїмешна Немане, брат же светому Саввѣ, роди сына жупана Дїмїтра, вь иночьскомь же светомь шбразѣ Давидь. Сь же Давидь роди Вратислава кнеза, Вратислав же роди Вратка кнеза, Вратко же роди дъщерь Милицу. Сїа же бываеть сьпружница великаго сего и благочьстиваго Лазара.

бѣ же моужь благь, кротькь, смѣрен же прѣизлиха, ıакоже и се ıавлıаеть того прѣмногоıе смѣрениıе. Сѣдшоу же томоу на дрьжавнымь прѣстолѣ цареи прьвыхь, никако ѹбо вьзвысив се потьща се поставити себѣ царѣм же или кралıемь или деспотомь, нь вь смѣреныи своıемь благоразоумнѣмь прѣбысть даже до дне исхода своıего, носе име богом' же и царемь емоу прьвѣıе (данноıе). Прѣжде бо самодрьжьць, цара Стефана глаголю, ѿдѣливь ıеще при животѣ своıемь странoу единоу своего царства, томоу вьроучаеть, сею довлити се и кнезь страны они нарицати се. Иже и вь чьсть самодрьжанїа царьскаго вьзьшьдь, не хоте измѣнити кнезьчьскаго нарицанїа, нь се ѡбносе ничим' же мьн'шии вь всѣхь прьвьствоующїихь кралıеи же и царь прѣжде того бывшїихь показа се, инокыхь любе, старыихь почитѹıе, младыхь питѣıе, нищıеıе милоуıе, ıакоже мнозѣмь имѣти того Давида и доушоу Аврaама нищелюбиваго имѣе видѣше се.

Милостивь бо велмы бѣ, не тьчїю бо по земли Срьбьской тоговы милостыниıе зрѣахоу се, нь и вь все вьсточниıе страны прострѣше се, вь страни же Егупьтьскыıе и Синаю, Їероусолимь до-

Сь же ничим же мьнши вь добродѣтелныхь тьщаныхь ꙗви се изволѥнїемь прѣжде того бывшыхь царь и кралѥвь, иночьствоующихь любе, старыихь почитоуе, младыхь сь милованїемь питае, нищихь сь оусрьдїемь милоуе, вь кротости сы и светѣи простотѣ таковь, ꙗко мнозѣмь того именовати кроткаго Давида. На том во видѣше се по Костантиноу вьсакаа добродѣтель, юже аще речеши. И сицевь вь милостины бысть, ꙗко не тьчїю вь своеи земли нищихь и требоующихь миловати хотѣше, нь и до Свеtые Горы простирати се, и даже до Ѥроусалима. Вь всемь

Сьи ꙋбо ничим же вь добродѣтел҃ныхь тьщанїи скꙋдьнь ꙗви се изволѥнїемь прѣжде того бывшихь царь и кралѥвь, инѡчьствꙋющїихь любе, старыхь почитае,

нищїихь сь ꙋсрьдїемь милꙋе, вь кротости сы и истѣи простотѣ таковь, ꙗко мнѡго именовати того кроткаго Давида. На том' бо видѣше се по Кѡн'стан'тїнꙋ вьсака добродѣтель юже аще речеши. И сицевь вь милостыни бысть, ꙗко не тьчїю вь своеи земли нищїихь и трѣбꙋющїхь миловати хотѣше, нь и од Їерꙋсолима. Вь всѣмь миловании подобникь сы милостивомꙋ.

сежаахоу и плънѣхоу се творимиѥ.

Сьзда же и цръковь великоу
тако и сь градомь светомоу Христа бога нашего вьзнесению вь Петроусѣ, на рѣцѣ глаголемѣи Равьнница, вь нюиже и ѡбщее минихомь сьставы житию, и иниѥ божьствныѥ храмы, ѡвѣхь понавлꙗѥ, дроугии же ѿ основанїа вьздвизаѥ. Роди же и сына ·в. Стефана, иже и деспоть, и Елька.

134 И сице вь всѣмь добрѣ и благочьстно вѣ прѣспѣваѥ, вьстаѥть иже вьсего вьстока царь ѿ сыновь Измаилевѣхь, Мꙋрать име имꙋща, и всоу Грьчьскоую и Бльгарскꙋю землю прѣѥмь, и на сего приходить, бесчислно множьство веды сь собою: сынове

Ꙗгарины сь Татары, Кармианѣ же сь Сарханиты, Грькы же и Бльгаре и Ꙗрванити.

Томоу же сь поганими настꙋпающꙋ ѥзыкы, семоу же благочьстиѥ не попꙋщающꙋ попрати и светилища божьствьнаа и крьсть ꙋничиживше ѡсквьрнити, и сьраженью междоу ѡбоими бывшоу, и вь сьражени томь нечьстивы

милованїемь подобникь сы милостивомоу и желае да и онь съ праведными оуслышить господа призывающа и глаголюща: прїидѣте, благословенїи Оца моего. И еже съ сими и къ симъ црькві прѣизлиха помагаше и въсакымь окрьмленїемь подвиже и обнавлѣе. Създа же и монастирь великь вь дьбри горы Коучание, вь странѣ Петроушсцѣи, глаголемыи Равьница, въ неи же общее житїе състави. Създа же и иные божьственные храмы, овѣхь понавлѣе, дроугые же ѿ основанїа въздвизае. Роди же и два сына, Стефана деспота и Влька.

И сице добродѣтелнѣ и вь благочьстїи прѣбывае, и вь добродѣтелехь прѣспѣвае, въстаеть иже Агареньмь царь амира Амоурать,

и много вьсточныихь страньь, по божїю попоущенїю, приемь въ наше наказанїе, паче же за прѣстоупленїа въ ѿмьщенїе. И их же прїимы събираеть въсе съ тоурскыми множьстви и Татарь и иные въсточные езыкы и глаголемые Кармїане, Грькы же и Блъгары и Басарабы с Арбанаси, исходить на сего благочьстиваго кнеза Лазара, хоте и сего подь собою оучинити. Семоу же не оставлѣющоу вънити нечьстивымь въ светилище божїе, и сице възбранѣющоу, ономоу же настоупающоу, съраженїю же бывшоу падеть нечьстивыи онь по срѣдѣ на нем же сьсташе се

Кь сиїмь и црькви прѣизлиха дарꙋваше и вьсакымь окрьмленїемь подвизае и обнавлѣе. Сьзда же и монастырь вь добри чести гори Кꙋчаинскые, вь странѣ Петрꙋсцѣи, глаголемыи Равьн'ница, вь неиже и общее житїе сьстави. Сьда же и инїи божьствные храми, овѣхь понавлѣе, овѣхь ѿ основанїа вьздвизае. Роди же трїи сыны: Стефана деспота и Влька и Добровоѣ.

И сице добродѣтелнѣ и вь благочьстїи прѣспѣвае и прѣбывае, вьстает же иже Агареньмь царь амера Амꙋрать, сынь Оркановь, вьнꙋкь Османа пращца ихь и покори множаишихь странь вьстoчныхь по божїю попꙋщенїю, и исходить на сего благочьстиваго кнеза Лазара. Сьбыраеть вьсе сь тꙋрскыми множьствы и Татаре и инїи вьсточнїе езыкы и глаголемїе Караманїе сырѣчь Ачамїе,

хоте и сего подь собою оустроити. Семоу же не оставлѣющꙋ нечьстивимь вьнити вь светилище божїе и сице възбранѣющꙋ, кь сьраженїю времени приспѣв'шоу глаголѣть благочьстивыи Лазарь кь своимь:

насилникь падаѥть ѿ мьча посрѣдѣ разбою и тѣлѡмь и дꙋшею сь мнѡжьствѡмь своихь богопротивныхь кои. Ѡстаѥть же того сынь ѥдинь.

поли Косовоу. Стает же вѣ мѣсто его сынь Паїазить. Сьи же

благочьстивыи, ѿ своихь съ ними же имѣѧше вѣ мысли своеи или животь едино да имають, или кь ноужди пришьдьше ѡ Христѣ аще боудеть и сьмрьть по братїи своеи и сѫродникѡхь по пльти, вѣса да имами, глаголаше, вѣ славоу божїю. Понеже, рече, слышимѣ, избраннаго Христомь господемь нашимь съсоуда Павла, ꙗко не тькмо сию видимоую сѫмрьть не хотеща приети, нь и анаѳема быты ѿ Христа моляше се. И пакы нѣкако моученичьскыи провѣщаваше глась: Станѣмь моужьскы, братїе, вѣпїе, не прѣдадимь благочьстїа нашего не тькмо по сьродникѡхь нашихь, нь и чьстныихь ради мѣсть ѡнѣхь, вѣ нихже дьнь и нощь вѣсилают се молбы ѡ нась кѣ господоу. И еже имамы прѣвысокые стльпы по земли ѿчьства нашего, доуховные моуже, ѡвы и намы познаваемы, ови же единомоу вѣдоми вѣдѣщомоу срьдца и оутробы человѣкомь, да безь сьмоущенїа и вѣ тишинѣ прѣбывающе, и ты ѡ нась оумолеть владыкоу нашего Їсоу Христа. Кѣ симь вѣсте ꙗко и пастыра и оучителꙗ нашего и иныихь имамы испороучникы за нась аще кто ѿ нась жити зде прѣмѣнит се, не тьчїю бо ищемь

Станѣмь мѹж'скыи, братїе, не прѣдадимь благочьстїа нашего, не тькмо по сѫрѡдникѡхь нашихь, нь ради и чьстныхь мѣсть ѡнѣхь, вь нихже вьзсилают се мѡлбы ѡ нась кь господоу. И еже имамы прѣвысокые стльпы по земли ѿчьства нашего, дѹховнїи же моужїи, ѡвїи нами познаваемы, ѡви же единомоу вѣдоми вѣдѣщомѹ срьдца и оутробы человѣкѡмь, да без сьмѹщенїа и (вѣ) тишинѣ прѣбывающе, и тїи о нась ѹмолеть владыкѹ господа нашега Їисоу Христа. Кѣ сїимь вѣсте, ꙗко и пастыра и ѹчителꙗ нашего и инныхь испѡрѹчникы за нась имамы.

И кь коньцꙋ сьраженїа того, не вѣмь что истинноѥ рещи ѡ семь издан ли кымь ѿ своѥго бывь хранѥнїа, или паче соꙋдоꙋ божїю ѡ семь сьбившоꙋ сь, и вь рꙋкахь того вьзима и по многихь мꙋкахь самь чьстнꙋю и благоговѣиннꙋю главоꙋ ѥго ѡтсѣче. И по томь подрꙋчникы вьзима всѣхь.

своихъ си, нъ многыхъ ползоу да спасѹт се. И много поѹчивь и къ моужьствоу въдвигь, вънидоше, и что по срѣдѣ сихь съ таковою надеждею вънидe благочьстивы кнезь Льзарь, ꙗкоже би рещи имѣе чистоу съвѣсть къ богоу и човѣкωмь. Нъ иже съ нимь ωвы въшьдьше въсприеше блаженныи конць; нѣцїи же страха ли ради или невѣрїа ради своего бѣгоу се еше.

И сице сътворшемь тѣмь, ꙗкоже и зде пророчьское ωно рещи кь симъ, аще волею сїе сътворише, еже: ꙗдыи хлѣбь мои възвеличиль есть на ме такова коварствїа, и езыкь ихь мьчь ωбоюдоу ωстрь; аще ли страха ради, човѣчьскоую немощь вѣдеще, не вьсѣхь чловѣкь, глаголю, нь иже въ таковѣмь произволенїи бывшимь,

И много поѹчивь и кь мѹжьствѹ вьздвигь вьнидωше, и что посрѣдѣ сїихь сь тако надеждею вьнидe благочьстивыи кнезь Лазарь, ꙗкоже би рещи имѣе чистѹ сьвѣсть кь богѹ и чловѣкω'мь. Нь иже шьдше сь нимь блаженныи вьспрїеше коньць, нѣцїи же страха ради или невѣрїа ради бѣгѹ еше се. Мѹж бω нѣкто благородьнь, егоже ωбльгахѹ завидѣщеи и невѣр'на мѣнꙗхѹ кь благочьстивомѹ, абїе врѣме подобно ωбрѣть, ѹстрьми се кь самомѹ начелникѹ ꙗко ѿбѣзае. Єгда же близь бысть, и абїе опльчает се и вьнзи мьчь вь того самаго грьдаго и страшнаго и сама дрьж'ца. Тѹ же и сам ѿ нихь падаеть, богѹ тако попѹстившѹ, ꙗко да великыи сь мѹченїа вѣнцѣмь ѹвезет се и иже сь нимь. Блаженныи же коньць постизаеть ѹсѣченїемь главнымь.[1])

[1]) Овај је уметак узет из 19-те главе Константинова Житија деспота Стефана, али скраћен тако да се завршетак (од: богоу тако попоустившоу) овде односи на тога мужа, док се по Житију то односи на кнеза Лазара. (Гласник С. У. Д. 42, 261).

Прѣжде бо того сьмрьти вь лѣто трѣтїе сльнце вь тмѹ прѣложи се, ꙗко и ѕвѣздамь вь пладнѣ ꙗвити се и лоунѣ вь крьвь, показѹю бѣдоу хотещѹю быти ѿ сыновь Измаилевѣхь.

чловѣчьско нѣчто и сїи постра=
даше. Сьи же блаженныи имже
оучаше, сїа и сьтвори, и пола=
гаеть доуш8 свою ѡ людехь
своихь. и того бѣше видѣти по
рекшомоу: мнѣ бо еже жити
Христось, и еже оумрѣти при=
ѡбрѣтенїе; добродѣтелное бо жи=
тїе крьсть и съмрьть въмѣнıает
се. И сице тескнымь поутемь шь=
ствоующїимь сладкь ıесть гласъ
ѡнь пророчьскы, еже: изведи ис
тьмници доушоу мою, и прочаа,
или съи апостольскыи гласъ:
кто ме избавить ѿ тѣла съмрьти
сее, и раздрѣшити се желають,
и еже съ Христомь быти. Сице
же, ıакоже рече се симя бываю=
щимь, въ роукахь езычьскыхь
сихь ѕвѣровидныихь видѣше се
овче словеснаго и светаго стада
Христова, егоже самь амира
своею роукою чьстноую сънѣ=
млеть и светоую глав8. Таже
и землю срьбскоую повиноуеть,
и нѣкы дани ѿ тое приемлеть,
грѣхь бо нашихь ради сїа по=
страдахомь и бесчисльные бѣди
по того съмрьти подехѡмь.
Глаголют же, ıако прѣдь того
съмрьтїю сльнце въ тмоу прѣ=
ложи се толико, ıако и ѕвѣз=
дамь въ полоудьне ıавити се,
показоуе бѣдоу хотещоую по
сихь быти. Сице моученичьскыи
исходить съи новыи и великыи
въ моученицѣхь и по господню
гласоу сїе бываеть, еже рече: мно=
зыи боудоуть послѣдныи прьвыи,
и прьвыи послѣдныи. И сего въ
послѣдныимъ родѣ прьваго въ

Сице, ıакоже рече се, сїимь быв=
шїимь, вь р8кахь езычьскыхь
сїихь ѕвѣрѡвидныхь видѣше се
ѡвче словеснаго и светаго стада
Христова, егоже самь амира Ил'=
дрм Баазить, ньчелника пад=
шаго сынь своею р8кою чьстн8ю
сьнемлеть и свет8ю его глав8.
Таже и землю срьб'ск8ю пови=
н8еть, и даны нѣкїе ѿ тое прї=
емлеть, грѣхь бѡ ради нашихь
сїа пострадахѡмь и бесчисльнїе
бѣды по того сьмрьти под=
ıехѡмь. Глаголют' же, ıако прѣдь
того сьмрьтїю сльнце вь тм8
прѣложи се толико, ıако и ѕвѣ=
здамь въ пол8дне ıавити се,
показ8е бѣд8 хотещ8ю по сїихь
быти. Сице м8ченичьскыи исхо=
дить съи новыи и великыи вь
м8ченицѣхь и по господню глас8
сїе бивает' еже рече: мнѡѕи б8=
д8ть послѣдни прьвїи и прьви,
послѣдни. И сего вь послѣдныхь
рѡдѣхь прьваго вь м8ченицѣхь

И вь прилєжєщїимь тамо градѣ погрѣбєно бысть тѣло ѥго свє-тоѥ, вь лѣто ҂ѕѡҁз·

135 И по ѥмь приѥмлють на-чєлство сыновє ѥго Стєфань дєспоть, єщє жє и матєры ѥго соущи, и нашыхь рады грѣхь ꙋбившомоу ѡца ихь бывають подроучници. И того завѣща-ниѥ сь клєтвою сыновє ѥго ви-дѣвшє ѡт того рєчєнноє; ꙗко гдѣ любо коньць житїа постигнꙋ, нигдѣ жє индє тькмо вь троудѣ зданїа моєє · црьквє положити ми сє, ѥжє и сьтворишє сь сьвѣтѡмь патрїарха и митрополїитьь и игоумєньь и поустинно про-ходєщїихь житїє. Вьсы сьбравшє сє кь рацѣ моужа ѡткрывають гробь и ѡбрѣтають светыѥ мо-щи ѥго цѣли и нєрꙋшими, и много благовонїє испоущающє, ꙗкожє и нынꙗ видими соуть. И прѣнѣсшє и вь нєжє ѡт нѥго сьзданнѣмь монастири чьстнѣ положишє вь лѣто ҂ѕѡ· и ·ҁд·.

Крај.

моученицѣхь положено бысть светое его тѣло вь прилежещимь мѣстоу градѣ, на нем же сїа выше, вь лѣто ҂ѕѡчз·

Царь ·вї· Приемлет же начелство сынь его сь матерїю своею деспоть Стефань. И не по мнозѣ времени вьсхотѣше прѣнесенїе сьтворити новаго вь моученицѣхь и славнаго вь подвиѕѣхь светаго кнеза Лазара. Сь сьвѣтом же патрїарха и вьсего свѣтлаго сьбора срьбскаго сїе бываеть. Ѿкривають оубо ракȣ, идѣже светаго тѣло лежааше, ѡбѣтоше же то нераздроушено, нь вьсачскы цѣло и много благовонїе издавающе вь похвалоу и славоу и застоуплюнїе и освещенїе вьсеи Срьбсцѣи земли иже вѣрою пристоупающимь, ꙗкоже и нынꙗ видит се. И прѣнесше положише вь сьзданнемь ѿ нюго монастиры, вь лѣто ҂ѕѡчд·

Крај.

положено бысть светое его тѣло вь прилежещимь мѣстȣ градѣ, на нюмже сїа выше·

·β· Деспоть Стефань. — Прїемлет' же начел'ство сынь его сь матерїю своею деспоть Стефань. И не по мноѕѣ врѣмени вьсхотѣше прѣнесенїе сьтворити новаго вь мȣченицѣхь и славнаго вь подвиѕѣхь светаго кнеѕа Лазара. Сь сьвѣтωмь патрїарха и вьсего свѣтлаго сьбора Срьб'скые землю сїе бываеть. Ѿкрывають ȣбо ракȣ, идеже светое тѣло лежаше, обрѣтоше же то нераздрȣшно, нь вьсачьскыи цѣло, и мнωго благовонїе издавающе вь похвалȣ и славȣ и застȣплюнїе и ωсвещенїе вьсеи земли и вѣрою пристȣпающїимь, ꙗкоже и нынꙗ видит се. И прѣнес'ше положише вь сьзданнѣмь ѿ нюго мωнастыри.

Цетињски.

(Продужење.)

136 Сынь же его Стефань сь благочьстивою госпождею и сьвѣтомь патріарха и вьсѣхь свещенныхь сьбора, ходатаем' же сьгласившіимь о дьщери юе мьнщои Оливерѣ, вьдаеть сію вь жен8 амерь великωм8, вь еже спасено быти стадо христω-именитно ѿ влькь г8бѣщіихь ю, ω начелствѣ же вещеи матерными одѣвает се молитвами и ѿчьское дωстоинство наслѣдоуеть. И тако 8бо ωбходе землю ѿчьствіа своего и ωкрьстна сьмиривь др8гы створи, и ѿ древлю нарек'ша се тьчію срьб'ска вь нѣка врѣмена, и та кь себѣ привлѣче, нѣка же и покори. Милостинею же ограждь се и добродѣтеліѕ, сьзда же и црькова міітрополію вь Белградѣ; сьзда же и страннопріемницѕ; сьзда же и др8г8ю црьковь вь Бел'градѣ вьн8трь града. Таже сьтвори велик8ю црьковь вь мѣстѣ глаголюмѣмь Ресава. — Брать же его прѣдреченныи Вл'кь ѿ сего ѿбѣгае и кь амире вьсходить и просить ѿ цара вωи мнωжьство, и изьшьдь плѣн8еть землю ѿчьствіа своего. Послѣжде амира и М8сіа, брать прѣждереченаго, послѣди аміре Илдрьм8, заклавь Влька и нетіа его Лазара, иже вь мѣсто тѣла и крьви ꙗблько раздѣлише, причестише се. М8сіа же плѣн8аше страны его; ωни же сь зетомь своимь Илдрьм Паазітомь стран8 его побарах8. Оубіен же бысть М8сіа амира, о ѿ толѣ жительство и вещи вьса мирна сьстоаніа вьспріеше. — И благодаре бога ω вьсѣхь их же сьтвори вь все днїи живота своего, и бѣ дѣло его милостынꙗ непрѣстанна, елико самь исходити вь нощи по стьгнахь и хал8гахь своею р8кою нищіимь издааше, и тьчію единого носещаго злато или сребро сь собою поюмлꙗше. Единою же том8 раздающ8 пришьдь нищь, подасть ем8, егоже блаженныи познавь прѣдтек'ша, пакы вьторою подасть ем8 мнωжаю, и пакы третицею познавь пакы того пришьдша, еда и мнωжае подасть ем8, таже подасть сіа рекь: на хыщниче. Ть же ѿвѣща: не азь хыщникь ни вльхва, нь ты иже земльнымь царствомь небесное вьсхыщаеши. Сице твораше вь все дни живота его, ꙗко и ѿ окрьстныхь странь пріити нищіимь и свещенаго нед8га с8щіимь. Бѣ же свѣтль вь всѣхь, и что рек8, добродѣтели же злоба 8делѣти не 8делѣ. При житотѣ же ем8 с8щ8 поставлꙗеть нетіа своего Геωргіа, и тако блаженныи коньць вьспріеть. И тако погрибает се вь сьзданномь ѿ нюго монастыри Ресавѣ.

137 г. Деспоть Гюргь. — Благочьстивы же Гюргь вьспрїемь скүптро деспотскаго сана и бысть кроткь и милостынею рꙋка прострьта кь нищимь. и мншга зла ѿ Измаилтѣнь пострадавь, вь глꙋбоцѣ старости житїа блаженныи прїеть коньць. Роди же два сына Стефана и Гешргїа, их҆же юмь амира Мꙋрат҆ ханъ шслѣпи.

138 д. Деспоть слѣпь. — Стефань же сынь его бывь деспоть по штьчевѣ скончани и благоꙋгоднѡ поживь и цѣломꙋдрьно вь рꙋцѣ божїи дꙋшꙋ прѣстави. Роди же и сь сына два Їшана деспота и (... име истругано).

139 Грьгꙋрь. — Гешргїе же вьспрїеть светыи иночьскыи образь наречень Германь монахь. И тако вь рꙋцѣ богꙋ дꙋхь прѣдасть.

140 е. Їшан. — Їшан же деспоть бывь по шчевѣ скончани и сьдрьжитель вьсеи срем҆скои земли, и исправлюнїа благоꙋгодна богови показавь, кь вѣчнымь прѣиде швытелюмь.

141 ѕ. Маѯимь Г... (истругано) же бывь вь иночьстѣмь образѣ и митрополить вьсои срем҆скои земли; по прѣставлюнїи же брата его Їшанна сьдрьжитель бываеть вьсои срем҆скои земли, Їшанꙋ же чеда не шставльшꙋ. И благоꙋгодно господеви послꙋживь и поработавь, сь миршмь кь господꙋ ѿиде. Мощи же ихь лежеть вь сьзданнѣмь ѿ нихь монастыри, глаголюмѣмь Крꙋшедолѣ.

Сїихь светыхь молитвами избави нась, владыко Христе, вѣчнаго мꙋченїа.

5. ВРХОБРЕЗНИЧКИ.

Пакы начнемь о Немани Стефаноу, прьвомоу господиноу срьбьскомоу, иже недокончана накончати елико мощно.

142 Велики Симеонь Немань роди ·г· сыны: Стефана прьвовѣнчанаго краль, и Вькана кнеза вьсеи Зети и захлмьскои земли, и Растка, иже бысть Сава инокь, прьвы архиепископь срьбскы.

143 Стефань же прьвовѣнчани краль роди ·д· сыны: Радослава, Владислава, Прѣдислава, Стефана.[1]) Сьзида же великоую црьковь Жичю. Оставльеть же кралевьство сыноу своемоу Радославоу.

[1]) Састругана једна или две речи па написано ѡ Драгославꙋ крал.

144 Прилоучи же се Радославоу кралю жена Далида или рещи нови Єльзавель, еюже снѣдень ѩкоже ехидною.

145 Владиславь же по ніемь прѣемлеть кралевьство. Моужь благочьстивь и богооугодьнь, иже сьзда храмь вьзнесенїа господа бога нашего вь Милешевѣ.

146 По семь же прѣюмлють кралевство синовць его Оурошь ·а·, сынь Стефановь наречены храпави краль. Многа же озлоблюнїа и скрьби подеть ѿ оугрьскаго кралѩ. Роди же два сына: Драгоутина и Милоутина, иже наречени Драгоутинь Стефань краль и Милоутинь Оурошь краль. Сыхь же отць храпавы краль сьзда же црькви великые, Сопокѩне, глаголю Градць.

147 Стефан же, иже и Драгѹтинь, по своюмь ѿци прѣюмлють кралюевьство. Роди же и два сына: Владислава кралѩ и Оурошица. — Сь же Оурошиць добрѣ вь благочьсти подвизавь се, и скончa се. Погребень бысть вь митрополїи ахилїискои, и такови благодѣти сподоби се, ѩко и миро изливати ѿ гроба своего. — Владиславь же прогнань бысть дечанскымь кралюмь на Оугрѣ и тамо конць приюмлють житїю. — Стефань же сихь ѿць сьзыда црьковь светаго Георгїа оу Расѣ. — По семь призиваеть брата своего Милоутина, втораго Оуроша, и томоу вьроучаеть правити кралевьство ѿчьства си, и тако скончa се вь лѣто ≠ѕѡке·.

148 Милоутинь же, иже и Оурошь втори, по братѣ своемь Стефанѣ преюмлють кралевство. Многь сы вь милостини, ѩкоже ѿ краль никтоже ни прьвѣе ни по сихь. Єгова же милость доспе вь Светоую Гороу и Синаискоую и Юроусалимь и Єгїпть, и по вьсоудоу црькви и болници сьчинише се; сего ради и Богь оумножи кралевство его л҃ѣть ·мз· Сьзыда же и вь ѿчьствѣ црьквы многы, рекоу же и вь Светѣи Горѣ великоу лавроу Филандарь оукрасивь и распространивь и сьздавь. И светаго прьвомоученика Стефана црьковь блызь града Звечана, идѣже мощи его лежеть. Єще же црьковь епископию грачаничкоу, и оу Призреноу митрополїю и светаго Стефана, и оу Скопїю троероучицоу и светаго Георгїа на Ресавѣ (!), и оу Нагоричиноу светаго Георгїа. и вь Солоунѣ светоую троицоу сьздавь, и полате вьздвигь, и хрисовоулѣ оутврьдивь царь грьчьскыхь ѩко да юсть вь область светые богородице хиландарскые; и многа ина исправлюнїа показа. — Роди же и сына два: Стефана и (!) кралѩ дечанскаго, сиречь третїаго Оуроша, и Константина, его же мощи светые лежеть

въ градѣ Звечанѣ. — Стефанъ же Оурошь многые скрьбы и озлобленїа прѣтрьпе ѿ своего ѿца, въ Цариградѣ дрьжимь и въ Татарѣхъ прѣжде бывъ. — Его же ѿць Милоутинь конць житїю приеть въ лѣто ҂ѕѡкд,

149 По оци же своемь Милоутинѣ Стефанъ, иже есть третїи Оурошь, кралевьство приемлеть, и добль въ ѿчьствѣ своемь показа се. Побѣди же и многые езыкы ѩрещихъ се и гредоущихъ на ѿчьство его. — Въ лѣто ҂ѕѡли҃ изыде начелникъ скитскы, глаголемы Михаиль царь, сь силою многою и сь иными окрьстными езыки, глаголю же Татари и Басарабы, и тѣхъ ведыи сь собою оустрьми се въсхитити ѿчьство его, и нечьстивно тамо падаеть; тоужда желаеи и своѩ погоубы. — Сь же Стефань сьзда великоую лавроу Дечанскоую въ оупокоенїе мощем своимь. Приемлеть же конць ѿ сына своего сьмрьтїю моучительскою въ лѣто ҂ѕѡм҃, и сь моученики равно сьчетаваеть се.

150 Сь же трети Оурошь роди сына два: Стефана прьваго цара и прѣподобнага Симеона, иже въ грьчьсцѣи земли въ градоу Трикалоу царьствова, и тамо конць приемлеть. Роди же и сына два, иже и дьньсь видими соуть, обаче грѣхъ ради нашихъ кромѣ своего ѿчьства погребени выше.

151 Прѣвысокы же и благочьстивыи Стефань царь прьвы роди се въ лѣто ҂ѕѡк҃, и бывъ кралемь, таже достигь грьчьскые землю и сїю повиноувь, поставлѩеть се въ нюи царемь въ лѣто ҂ѕѡнд҃. И велми свое ѿчьство прославивь, и землю срьбскоу ѿ высоудоу распространивь и разширивь, и повиноувь окрьстьные езыки брани и побѣди творѣ, и тишиноу своемоу ѿчьствоу подае и храмы вьздвизае. И сьзда храмь архистратигоу Михаилоу и Гаврилоу въ градѣ Призренѣ въ оупокоенїе своимь мощемь, идѣже и положень бысть скончавь се въ лѣто ҂ѕѡѯд҃ месеца декемврїа к҃ дьнь въ неделю, многь плачь оставивь срьбскои земли. — Роди же и сына прѣкраснаго Оуроша въ лѣто ҂ѕѡме҃.

152 Сь же Оурошь по истинѣ красень и достодивнь видѣнїемь, младь же сьмысломь, прѣизлиха милостивь и кроткь ѩви се, стьрчьскые сьвѣти ѿмѣще, юныхъ же сьвѣты приемлю и любѣ, пострада ѩкоже и Ровоамь ѿ Оуа, или ѩкоже грьчьскы царь Михаиль ѿ раба своего Василїа Макюдоа, многа озлобленїа и томленїа прѣтрьпе, глаголю же, ѿ Вльκашина и Оуглюше. Сь же Вльκашинь сподоби се ѿ нюго чьсти деспотскаго сана, по томь и вѣнчаваеть его. Вльκашинь же

сьриноу его сь прѣстола ѿчьства своего и вьзлагаеть на се вѣнць кралıевства˙ срьбскаго; братоу же своемоу Оуглıеши вьроучаеть страны землıе грьчьскые сьномь деспотства почьть и. — Правѣдны же Оурошь аще и пострада изгнаніе ѿ чьсти царьскые ѿчьства своего, нь посрѣде свое землıе кь господоу исходить вь лѣто ҂ѕѡп· месеца декемвріа ·д· дьнь, великоу жалость оставль ѿчьствоу.

153 Вь лѣто ҂ѕѡп· месеца сектемвріа ·кѕ· дьнь оубиень бысть Воукашинь и Оуглıеша ѿ Тоуракь вь петькь дьнемь вь Македоніи.

2) О ПАТРИЈАРСИМА.

1. Пећки.

О патріарсѣхь землıе срьбскыıе.

Понıеже вькратцѣ вьспоменоуххомь вашеи любвы ѡ ктиторѣхь нашихь, господь землıе срьбскыıе, ѡ порождены светаго Сумеона Неманıе, дльжно ıесть и ѡ патріарсѣхь тоıе землıе мало что рещи, кы ѿ ныхь прьвы бысть, коих ли по сыхь благодѣть светаго доуха избраа, не малоу бо пользоу приıемлıоть, иже тѣхь светыхь и достоблаженныхь светитель вьспоминаıоть, быше бо по истинѣ овы апостоломь равночьстны и светителıемь сьпрѣстолны и прѣподобнымь и праведнымь единогласны.

154 Сьиихь (Вь нихь?) же бысть прьвы светитель и оучитель светы Сава, сынь светаго Симеона мироточьца иже и Неманıа, иже ѿ младыхь ноктеи ѿца и матерь и братію ѡставль, царьство же и славоу земльноую ни вь что же вьмѣнивь, по еугельскомоу словесы вьзьмь крьсть, послѣдоваа Христоу, и Светоую Горѹ Адѡна постиза(ıеть), и вь нıеи агглскы поживь, и огнıемь любве и светаго доуха рьспалıаемь силою, вь ѿчьство сы приходить, и сіихь апостольски наоучаıеть и крыщаıеть ѿ правиıе вѣры оуклоншиих се, и всакоу ересь истреблıаıеть, и царьствіа вѣнцемь землю срьбскоую оукрашаеть, себѣ же сь многомь поноуждениıемь архіерешмь поставлıаıеть не искы своихь сы почьстіи, нь всѣки землы тои просвѣщеніа и спасеніа. Что же по сихь? Пакы Светоую Гороу постизаıеть, по сіихь и вь Цариградь приходить второе, та же вь Палѣстиноу и вь Іероу-

салимь и вь Дамаскь и на Синаю и всоу егоупьтьскоую землю и поустиние шбьшдь, достизаеть и великы Вавилонь, и ѿтоудоу вьзвращают се и вьходить пакы вь Їероусалимь и множьство светыхь и чьстныхь мощїи сьвькоупивь и иныхь црковныхь и царскыхь потрѣбь сьбравь своюмоу ѿчьствоу приноситъ. Сїихь же светыхь мѣсть и по два крати шбтекь, такоже шрьль високопарны по висотѣ небеснѣи вьзлѣтае богооугодно поживь блаженны коньць постизаеть апостоломь равночьстие полоучивь.

155 При животѣ же своемь поставлтаеть архиепископа своего оученика светаго Арсенїа. И ть великь чюдотворьць и свѣтильныкь тавїи се вь животѣ и по сьмрьти.

156 Поставлтает же се по Арсенїи Сава вторы, сынь прьвовѣнчаннаго кралта Стефана.

157 Таа же Їwаникыю светы, иже лежить цѣль вь Сопоктанѣхь.

158 И по семь свети Еустатоїе, иже и до нынта подаваеть исцѣленїе.

159 По семь бываеть Їакwвь. — Таа же дроугїи Еустатдые. — И посемь Сава трѣтїи.

160 И по сыхь светы Никодимь, иже и црькзь сьзда светаго Димитрїа вь патрїархїи, идѣже и светыю мощи юго лежеть вь ковчезѣ.

161 И по семь светы Данїиль бываеть архиїереи великь. — Таа же Їоаникыю вторы. — И по семь Сава четврьтїи.

162 И по сыхь вьсѣхь светы Ефремь, и wставлтаеть прѣстоль и на безмльвию ѿлоучаеть се. — И по нюемь Спиридо(нь) вьводить се.

Сїихь светыхь великыхь свѣтитель тьчїю имена.

(Издан у Спом. III, 96).

2. Даничићев.

Сказанїе о архїепископехь срьбьскыхь иже вь Пеки бывшихь.

163 Арьхїепископь Сава прьвосветитель. — Архїепископ ·в· Арсенїе. — Арьхїепископь ·г· Сава ·в· го. — Арьхїепископь ·д· Еустатїе. — Арьхїепископь ·е· Никодимь. — Арьхїепископь ·ѕ· Данилъ. — Арьхїепископь ·з· Їwаникїе. — Арьхїепископь ·и· Ефремь. — Арьхїепископь ·ѳ· Спиридонь. — Арьхїепископь ·ї· Їаковь. — Арьхїепископь ·аї· Евстатїе. — Арьхїепископь ·кї· Сава.

164 До здѣ выше арьхїепискѹпи вь Пек(и) до цара Стефана, и поставлают се патрїарьсїи. И здѣ изявимь како више, и како се поставише. — Благочьстиви царь Стефань вьзимаеть власть и начельство вь земли отачьства своего и поставлаеть свога логофета на прѣстоле светаго Сави, арьхїепискѹпа кѵрь Їωаникїа, и прѣбысть вь архїепискѹпьстве ·и· лѣть. Тогда же господинѹ кралю Стефанѹ вь тωмь врѣменїи прїемьшѹ многїе земле и градовѣ грьчскїе: прьвее прїеть градь славьнїи Охридь, и градь славьнїи Прилѣпь идеже и царскы дворь себе вь прѣбиванїе сьгради и вьздвиже, и градь славьни Костѹрь, градь Струмицѹ, градь Хлеринь, градь Железньць, градь Водњь, градь Чьмрень. Сїа вса прїеть вь ·г· лѣта кральства своего, и венча се на царьство оу градоу Скопїи, арьхїепискѹпа кѵрь Їωаникїа постави патрїархωмь, и поживѣ вь светительстве на прѣстоле светаго Сави лѣть ·ѕї· и [·и·] мѣсець, и сь мирωмь ѹспе о господи мѣсеца сек. ·г· дьнь вь ·ѕ· чась нощи.

О поставлюенїи вьтораго патрїарха Срьблюемь кѵрь Сави.

И по прѣставлюенїи......., и прїеть пакы црьквы свое благолѣпїе.

Исто што и у Данилу стр. 380—83., па се наставља:

165 И тако выше Срьблюемь патрїарьсы: Патрїарахь ·г· Ефремь, — Патрїархь ·д· Спиридонь. — Патрїархь ·е· Данииль. — Патрїархь ·ѕ· Савва, — Патрїарх, ·з· Кѵрїиль. — Патрїархь ·и· Никωнь. — Патрїархь ·д· Арьсенїе. — Патрїарахь ·ї· Никодимь. — Патрїархь ·аї· Макарїе. — Патрїархь ·вї· Паѵль. — Патрїархь ·гї· Андонїе. — Патрїарьхь ·дї· Герасїимь. — Патрїархь ·еї· Саватїе. — Патрїархь ·ѕї· Никанѹрь. — Патрїархь ·зї· Їωаннь. — Патрїархь ·иї· Паѵсеи. — Патрїархь ·дї· Гаврїиль. — Патрїархь ·к· Маѯѵмь. ҂·зроз· — Патрїархь ·ка· Арьсенїе.

У рук. Акад. Наука бр. 25. Издао Ђ. Даничић у Гласнику С. У. Др. XI, 160.

3. Драгосављевићев.

166 Сказанїе краткоє ѿ летописца србскаго избранно егда ѿ Греков ѿ вьселенскїе светїе вь-

4. Руварчев.

О патриарсе.

Сказанїе краткое ѿ лѣтописца србскаго избранна, е(г)да ѿ Грековь ѿ васточнїе светые црь-

ДРАГОСАВЉЕВИЋЕВ	РУВАРЧЕВ
срочніе цркве Блгари и потомь Срьбїи приемше светое крьщеніе, и по крьщеніи грьчцими епископмы и свещеничьскими вьсеми оуставми оучими и наказаеми бѣхоу кь богоразоумїю Їисоус Хрїстови вѣри.	кви прьве Блгари приеше светое крщение вь лѣто ·ф҃ѕ·, потомь Срьби вь лѣто ·фч· и грческими епископи(и) свещеники оучима бивахоу ва благоразоумню вѣрїи Христови.
167 Потом же божіим чловѣколюбїемь Србїи и Боулгари егда обладавше и покорише ороужїемь многіе землю и езики и страніи, тогда сьбравьше сьборь доуховныи благословенїемь светеишаго вьселенскаго патриархи константинополскаго, кїрѵа, кїрѵа, кїрѵа Єманоуила, тои бо еротонисаль светаго Савоу србскаго на архїепископство, и даде емоу вьсоу архїепископскоую власть, и еѵнгеліе, и архїепископскїи жезаль сь крстомь, и митроу положиль на главоу его омофоромь инь вьсь чинь дасть емоу сь самовластїемь да митрополити и епископи ѿ Србовь еротонисаеть, и царе и крале да венчаваеть и самь, и по немь бившїи вь вѣкїи. Сеи же бисть при благочстивеишем константинополцем грчцем цари Алексїи Доуце и Ѳеодори Бласкаре лета ѿ бїтїа ·ѕѱаї· то Сице починае то.	Потомь божимь изволенїемь Србьли и Бльгарїи обладаше многїми странами. Тогда сабравше саборь доуховнїи благословенїемь светеишаго васеленскаго патриарха кѵрь Маноуила. Тои хиретоунисавь светаго Савоу архиепископомь срьбскимь вь лето ·а·и·с·, по осми леть прѣставьленїа оца своего дасть емоу самовластїе да митрополите и епископе ва землы србьсцеи поставлаеть, и царе и кралю да вѣ(н)ча(ва)еть самь, и по немь бивши ва вѣки. Се же бисть при благочастивомоу цароу грчаскомоу Алеѯїи Доуце и Ѳеодороу Ласкароу ва лето ·ѕѱаї·
168 Светїи Сава први архїепископь србскїи постави се вь лѣто ѿ битїа ·ѕѱкв·	Свети Сава архиепископь србски постави се лето битїа ·ѕѱкв·. По немоу же бисть прьви по именоу Арсеніе, втори архиепископь србьскїи
Арсеніе свети ·а҃· ·в· Архїепи	·в· Сава ·г· архиепископь.
Сава ·в҃· ·г·	·а· Євстатїе ·д· архиепископь.
Євстратїе ·а҃· ·д·	·а· Никодимь ·е· архиепископь.
Никодимь ·д҃· ·е·	

Данилъ	·а҃· ·ѕ·	скопи србскїи	·а· Даниль ·ѕ· архиепископь.
Їоаникїе	·а҃· ·з·		·а· Їоанїкїе ·з· архиепископь.
Ефремъ	·а҃· ·и·		·а· Ефремь ·и· архиепископь.
Спиридонъ	·а҃· ·ѳ·		·а· Спиридонь ·ѳ· архиепископь.
Іаковъ	·а҃· ·і·		·а· Иаковь ·і· архиепископь.
Еvстратїе	·в҃· ·аі·		·в· Евстатїе ·аі· архиепископь.
Сава	·г҃· ·ві·		·г· Сава ·ві· архиепископь.

169 Ѿ зде почеше се поставлꙗти и имати въсоу патрїꙗршскоую титоулоу, и именованїе и почтоу въсоу патриаршскоую србсци патриархи при благочьстивомъ цари србсцемь Стефанѣ, сине светаго кралꙗ и моученика, иже въ Дечанѣхъ.

Ѿ зде почеше се поставлꙗти (и) имати васоу патриаршаскꙋю титоулоу при благочастикомоу цароу србьскомоу Стефаноу, синоу светаго кралꙗ и моуч. иже ва Дечанехь.

Сїе имъ почело:

Їоаникїе	·в҃· ·а·	Патриархи	·в· Їоаникїе, ·а· патриархь србьски.
Савва	·д҃· ·в·		·д· Сава, ·в· патриархь србьски.
Ефремъ	·в҃· ·г·		·в· Ефремь, ·г· патриархь србьски.
Спиридонъ	·в҃· ·д·		·в· Спиридонь, ·д· патриархь србьски.
Данилъ	·в҃· ·е·		·в· Даниль, ·е· патриархь србьски.
Сава	·е҃· ·ѕ·		·е· Сава, ·ѕ· патриархь србьски.
Кирилъ	·а҃· ·з·		·а· Кириль, ·з· патриархь србьски.
Никонъ	·а҃· ·и·		·а· Никонь ·и· патриархь србьски.
Никодимъ	·в҃· ·ѳ·		·в· Никодимь, ·ѳ· патриархь србьски.
Арсенїе	·в҃· ·і·		·в· Арсенїе, ·і· патриархь србьски.

При семь патриархоу примише Агарени бгарскоую и србьскоую землю, и наложише велики данакь на патрїаршскоую власть, По семь бисть

Макарїе	·а҃· ·аі·	србскїи	·а· Макарїе, ·аі· патрїархь.
Павалъ	·а҃· ·ві·		·а· Павaль ·ві· патрїархь.
Антонїе	·а· ·гі·		·а· Андонїе, ·гі· патрїархь.
Герасимь	·а҃· ·ді·		·а· Герасимь, ·ді· патрїархь.
Саватїе	·а҃· ·еі·		·а· Саватие, ·еі· патрїархь.
Никаноръ	·а҃· ·ѕі·		·а· Никанорь, ·ѕі· патрїархь.
Їоанъ	·а҃· ·зі·		·а· Їоаннь, ·ѕі· патрїархь.

Патриарси срвски

Паvсеи	·а҃·	·иі·
Гаврилъ	·а҃·	·ді·
Максимъ	·а҃·	·к·
Ярсеніє	·г҃·	·ка·

При Ярсеніи (·в·) патріархоу (·і·) примише Ягарлнѣ блгарскоую и србскоую землю царство и кралевство и наложише Тоурци великоую соуммоу на патріаршкоую власть.

Гаврилъ ·а҃· ·ді· патріарха србскїи оудавленъ бисть ѿ Тоуркъ неправо оклеветань.

Блаженеишїи Ярсеніє ·г· Чрѣноевиђъ вѣ правѣ прѣстолом патриархшскимъ въ Пећїи въ лѣто же ѿ вѫплщенија господа нашего • Їисоуса Христа ·ахпг·.

Ягаренскїи безбожни амира съ его богоборнимъ съвѣтники съвѣтоваше оумислише и подвигоше вѣликоую и лютоую брань. Великаго безбожника амири повеленіем великїи пас. (!) везиръ Кара-Моустафа баша изиде ѿ Константинъ.

·а· Паvсеи, ·иі· патріархь.

·а· Гаvриль, ·ді· патріархь.

Сеи свщеномоученіє скончаа житіє свое неправедно оклеветань бисть и повешень бисть ва Нікеи скончa житие, тамо же и гробь его. Родомь ѿ Расіє. иже ныния глаголеть се Старіи Влахь, ѿ весі Щиткова.

Посемь бисть

·а· Максимь, ·к· патріархь.

·г· Ярсеніє ·ка· патриархь, зовоми Чрноевичь, заніє бисть ѿ Чрьніє Гори и рода славна, и бисть ка лето господния ·ахпг·

·а· Калиникъ, ·кв· патриархъ. Родомь бисть ѿ Скопија.

·а· Яданасіє, ·кг· патріархь.

·а· Моисеи, ·кд· патриархъ. Родомь ѿ Расіє, славна рода бисть. Прѣжде же бившоу емоу митрополитоу рашкомоу, и ваз-

веденъ бистъ на престолъ србски въ лѣто господнѥ ҂аѱві· митрополитомъ тогда обретающимъ се оу србьскои земли: Мелетїе, захлмски илити херцеговачкїи; Моисеи, босански, последи бистъ бѣлградски; Константїинъ, скопски; Григорїе, архилскїи; Їоаникїе, епископъ бѣлоцр(к)вѣньски и нишки; Данилъ, самоковски. — И поставлѥетъ сїе своею роукою: прьвее Темишвароу Їоаникїа, митрополита темишварскаго; Моисеа епископа себишкага; Арсенїа, митрополита Захлми; Арсенїа, митрополита рашкога; Курила, митрополита скопскаго; Досидеа, епископа валевскога; Курила, митрополита Призреноу; Їсаию, митрополита архилскаго; Досидеа, епископа самоковскога; Висарїона, епископа Коласїи; и паки Ефрема, епископа Коласїи; Савоу, митрополита Скендерїи; Стефана, епископа Далмацїи.

*

И у Милорадовићеву рукопису има чланак о патријарсима, али је издавач изређао само имена њихова. Разлика је од ова два што је од патријарха на трећем месту поменут Спиридон, а на четвртом Јеврем; седмога (Ћирила) место је непопуњено; једанаести је Никодим (по други пут, место Макарије); дванаестога (Павла) место је непопуњено; Атанасије је 23-ћи а Мојсије „Чурла“ 24-ти додат је још и Арсеније, и са стране доцније дописани као 26 и 27. Јанићије Грк и Атанасије (Лет. М. С. 181. 44.)

Б. МЛАЂИ ЛЕТОПИСИ

1) ЗАМЕЦИ И ИЗВОДИ ИЗ ЛЕТОПИСА.

I.

У Данилчеву типику писаном 1416 год. у Нар. Библ. у Београду бр. 590 (Archiv XXIII 633. — Записи и Натписи 5134—46).

Ѿ седмаго вьселюен'скаго сьбора до лѣта ҂ѕцкд·го лѣт ·хд·
170 А ѿ коли се прѣвед(е) срьбскаа книга Кѵрїлѡм до лѣта ҂ѕчкд·го ·ѵдї· лѣт.
171 Ѿ коли се Сѵмеѡн Немања назва господинь Срьблюем до лѣта више писан'наго ҂ѕцкд·го имать лѣт ·сои·
172 Постави се светы Сава прьвы ар'хїепископь Срьблюем вь лѣто ҂ѕѱкѕ·
173 Вь лѣт(о) ҂ѕѡкд· ѡк. ·кд· прѣстави се светы крал Милꙋтинь.
174 Вь лѣт(о) ҂ѕѡли· оубише Срьблюе царја Михаила.
175 Вь лѣт(о) ҂ѕѡм· прѣстави се слѣпи краль їюлја ·еї· дьнь.
176 Вь лѣт(о) ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефан царь дек. ·к·
177 Вь лѣт(о) ҂ѕѡп· прѣстави се царь Оурош дек. ·в·
178 Вь то лѣто оубише Тꙋрци кралја Валкашина и брат(а) мꙋ Оуглешꙋ.
179 Вь лѣт(о) ҂ѕѡпе· прѣстави се Гюргь Бальшик ген. ·д·
180 Вь лѣт(о) ҂ѕѡҁз· прѣстави се великы кнезь срьбскы Лазарь, оубише га Тꙋрци на Косовѣ Поли їюн. ·еї·
181 Вь лѣт(о) ҂ѕцѕї· прѣстави се Грьгꙋрь монах Герасим.

	II.	III.
	На једном листу у Нар. Библ. у Београду (Прилози III 46 — Записи и Натписи 9918—31).	Хаџи-Јорданов летопис (Starine XIII, 174).
182		Вь лѣто же ҂ѕѡм· Стефань краль дечанскь кончинꙋ постизаеть ѿ сина своего и сь моученикы равночьстїе полоучи.
183		Стефань же царь срьбскы прѣжде сьмрьти своее на ·гї· лѣть воева на Босноу, тако и сь царицею своею и сїю вьсоу повиноувь под се.
184	Вь лѣто ҂ѕѡѯд· благочьстиваго и великаго цара Стефана христианомь постиже сьмр҄ть.	Постизаеть кончиноу вь лѣто ҂ѕѡѯд· мѣсеца дек. вь нед. рыданїе и плачь оставль срѣбской земли.
	Вь лѣто ҂ѕѡѯе· (празно).	Вь лѣто ҂ѕѡѯе· (празно).
185	На третию годинꙋ. Вь лѣто ҂ѕѡѯѕ· Сие лѣто бисть гладна година.	Вь лѣто ҂ѕѡѯѕ· Сїе лѣто гладна година быс(т).
	Лѣто ·а·в·г·д·е·ѕ·з·и·ѳ·ї·їа·вї·	Вь лѣто ҂ѕѡѯз· ҂ѕѡѯи· ҂ѕѡѯѳ· ҂ѕѡо· ҂ѕѡоа· ҂ѕѡов· ҂ѕѡог· ҂ѕѡод· ҂ѕѡое· ҂ѕѡоѕ· ҂ѕѡои· (празно).
186	На третие на десето лѣто. Вь лѣто ҂ѕѡоѳ· Сиꙗ лѣто бисть бои кр(а)ла Вꙋкашина и деспота на Марице.	Вь лѣто ҂ѕѡоѳ· Сїе лѣто краль Вькашинь и деспоть Оуглеша оубїены быше вь Македоньи ѿ Тоурць на Марїцѣ рѣцѣ, ꙗко и тѣлесемь ихь не обрѣтеном быти, сек. ·кѕ·
187		Вь тожде лѣто прѣстави се царь Оурошь дек. ·д·
	Лѣто ·а·в·	Вь лѣто ҂ѕѡп· ҂ѕѡпа· ҂ѕѡпв· (празно).
188	На ·г· лѣто. Вь лѣто ҂ѕѡпв· Сиꙗ лѣто расипа кнезь Лазарь жꙋпана Николꙋ.	Вь лѣто ҂ѕѡпг· Сїе лѣто расыпа светы кнезь жоупана Николоу.
	Лѣто ·а·в·г·д·е·	Вь лѣто ҂ѕѡпд· ҂ѕѡпе· ҂ѕѡпѕ· ҂ѕѡпз· ҂ѕѡпи (празно).

189 На ·ѕ· лѣто. Въ лѣто ҂ѕѡпи· Сие лѣто кириѡ писа (= кириѡпасха).	
190 Въ лѣто ҂ѕѡпѳ· Сие лѣто бисть Чрѣповь бои на Дȣбравнице.	Вь лѣто ҂ѕѡпѳ· Сїє лѣто бысть Чрѣповь бои на Доубравици.
Лѣто ·а·в·г·д·	Вь лѣто ҂ѕѡҁ· ҂ѕѡҁа· ҂ѕѡҁв· ҂ѕѡҁг· ҂ѕѡҁд· (празно).
191 На ·ѕ·(!) лѣто. Въ лѣто ҂ѕѡҁд· Сие лѣто побеже Мȣрать и кнезь Лазарь с Плочника ис Топлице.	Вь лѣто ҂ѕѡҁє· Сїє лѣто побеже Амоурать и светыи кнезь с Плочника.
Лѣто ·а·в·	Вь лѣто ҂ѕѡҁѕ· ҂ѕѡҁз· (празно).
192 На ·г· лѣто. Въ лѣто ҂ѕѡҁз· Сие лѣто кнезь Лазарь сътвори бои на Косовȣ сь Амȣратомь мѣсеца ȣниа ·еі· дьнь, и Мȣрата ȣби	Вь лѣто ҂ѕѡҁи· Сїє лѣто мѣсеца їоуна ·єі· дань светыи кнезь бои сьтвори на Косовоу, и амїроу оуби, и самь ѿ нихь паде. Тогда плачь и рыданїє.
·а·в·г·д·е·	Вь лѣто ҂ѕцҁѳ· ҂ѕц· ҂ѕца· ҂ѕцв· ҂ѕцг· ҂ѕцд· (празно).
193 На ·ѕ· Въ лѣто ҂ѕцг· Сие лѣто Тȣрци на Влахє воєваше и Марко и Костадинь погибошє.	Вь лѣто ҂ѕцє· Сїє лѣто Тоурци коєвашє на Влахє и краль Марко и Костадинь погыбошє.
194 ·в· Въ лѣто ҂ѕцд· Сие лѣто Тȣрци на Ȣгрѣ ходишє. Димитровцє прѣселишє ȣ Брȣсȣ.	
	Вь лѣто ҂ѕцѕ· (празно).
195 ·е· Въ лѣто ҂ѕцє· Сие лѣто Тȣрци ȣ Боснȣ ходишє и погибошє.	Вь лѣто ҂ѕцз· Сїє лѣто загыбошє Тоурци оу Боснѣ.
196 ·ѕ· Въ лѣто ҂ѕцѕ· Сие лѣто изгорѣ Равьница.	
Лѣто ·а·в·г·д·	Вь лѣто ҂ѕци· ҂ѕцѳ· ҂ѕці· ҂ѕцаі· ҂ѕцві· (празно).
197 ·є· Въ лѣто ҂ѕцаі· Сие лѣто погибє царь Паазить подь Ангȣромь ѿ Демира.	Вь лѣто ҂ѕцгі· Сїє лѣто загыбѣ Баазить ѿ Демира подь Ангоуромь.
Лѣто ·а·	Вь лѣто ҂ѕцді· ҂ѕцєі· (празно).
198 ·в· Въ лѣто ҂ѕцгі· Сие лѣто прѣстави се благочьстива гѡспога Євгениа	Вь лѣто ҂ѕцѕі· Сїє лѣто прѣстави се госпогıа Єѵгліа (!)

Въ лѣто ҂ѕцзі· ҂ѕции· (празно).

199 Въ лѣто ҂ѕцѳі· Сїє лѣто плѣнишє Тоурци съ Вълкомь сръбскоу землю.

200 Въ лѣто ҂ѕцк· Сїє лѣто заклашє Влька и Лазара, мєсєца маїа ·єі·

Въ лѣто ҂ѕцка· ҂ѕцкв· (празно).

201 Въ лѣто ҂ѕцкг· Сїє лѣто царь Моусїи погыбє.

Въ лѣто ҂ѕцкд· ҂ѕцкє· ҂ѕцкз· (празно).

202 Въ лѣто ҂ѕцки· Сїє лѣто постижє сьмрть воєводоу Мирчю.

Въ лѣто ҂ѕцкѳ· ҂ѕцл· (празно).

203 Въ лѣтн ҂ѕцла· Сїє лѣто оумрѣ соултань Крїжчи.

Въ лѣто ҂ѕцлв· ҂ѕцлг· ҂ѕцлє· (празно).

204 Въ лѣто ҂ѕцлѕ· Сїє лѣто прѣстави сє господинь Срьблюмь дєспоть Стєфань мѣсєца їоулїа ·иі· оставивь вєликоу жалость срьбской зємли. Тогда плачь и рыданїє

Въ лѣто ҂ѕцлз· ҂ѕцли· ҂ѕцлѳ· (празно).

205 Кь лѣто ҂ѕцм· Сїє лѣто прѣстави сє Дань воєвода храбровавь доблюєстьвнѣ на Измаилти

Въ лѣто ҂ѕцма· (празно).

IV.

На последњем листу ћирилицом писаног лекционара у Доминиканском ман. у Дубровнику. (Срђ, 1904, 776).

206 Нека се зна кад се по[оче Ду]бровникь градити ѿ града Цапгата на ·хкг· 626 годища Христова.

207 Нека се зна када се донесе глава ѿ св(е)тога Власи у Дубровникь на ·чів· 1013 лиета Христова.

208 Нека се зна када се п(о)че света Госпоћа сидати у Дубровнику по едному кралу и кралици ѿ Иньглитере и сида се й годища и коста ·п· тисућа на ·ҷрз 1160.

209 Нека се зна како дарова царь Стиепань Дубровнику градь Стонь на ·ҷтлг· 1333 лиета Христова.

210 Нека се зна како Углеша деспота и брата му Вукашина виеше боие на риеци Марици днемь у петакь на ·ҷтза· 1361 лиета.

211 Нека се зна како има Дубровникь рать с Николомь жупаномь на ·ҷто 1370 лието.

V.

У Гораждинском псалтиру с часловцем штампаном 1521 год. 25 октобра (Arhiv XXIII, 308. — Записи и Натписи 5589, 90).

Оуказь лѣтомь вѣчнымь колико ѿ кого вѣка.

ѿ Адама до потопа лѣт ·в· тисуще ·смв·
ѿ потопа до стльпотворенїа лѣт ·флѕ·
ѿ стльпотворенїа до Аврама лѣть ·фнв·
ѿ Аврама до исхода лѣт ·ул·
ѿ исхода до Давида лѣт ·ум·
ѿ Давида до прьваго прѣселюнїа Їероусалима лѣт ·уми·
ѿ прѣселюнїа до Алеѯандра цара лѣт ·тиї·
ѿ Алеѯандра до светаго рож. господа нашего Їсоус Христа лѣть ·тлг·

Вьсѣхь лѣт ѿ Адама до Христа ·е· тисоущь ·ф·
ѿ Христова рож. до Констандина цара Христїаном лѣть ·тиї·

212 ѿ Константина цара до Кvрила Философа сьтворшаго слова юзыкоу словѣнскомоу, и Мѣтодїа епископа, брата юго, лѣтъ ·фмв·

Вьсѣх же лѣт ѿ Адама до Кvрила ·ѕ· тисоущь ·тѯ·

*

213 Ѿ Кѵрила философа до светаго Савы прьваго архїепископа, оучителꙗ и прьвосветителꙗ срьбскаго, новаго по истине апостола, и брата его Стефана прьвовенчанаго кралꙗ срьбскаго лет ·сп·, ѿ Адама же леть ·з· тисоущь ·хм·

214 Ѿ Стефана же прьвовенчанаго кралꙗ до цара Стефана, благочьстиваго и христолюбиваго и минхолюбиваго прьваго цара срьбьскаго ·са·

215 Всех же леть ѿ Адама до царства Стефана цара лет ·ѕ· тисоущ ·ѡнг·

216 Ѿ цара Стефана до сына юго цара Ѹроша лет ·еі·

Коньць ·з·момоу векоу, почело ѡсмомоу векоу последним летѡм.

217 Вь лето ҂зкд· Сїе лето паде соултань Соулеимень на рекоу Савоу сь множьством Измаилтень, и прехождахоу реку Савоу, ꙗкоже по соухоу сїирекь по мѡстоу на ѡн поль Срема, и инїи же въ корабли преплоуше, ꙗкоже не бе мошно ни рекамь темь силнимь Измаилтене оудрьжати, юже Оугринь имеше надеждоу на теи сил'не реке, глаголю Саву и Доунавь. И ѡпстѹпише ѿвьсоуду словоущи Бельградь ї инніе ѡкрьсние гради, и летехоу ꙗкоже змию крилате села и градове палеще. Ѿле чюдо тогда такѡвои скрьби земли тои имоущи! И вь тои земли, глаголю Среме, дивна места и села запоустеше, а црькви и градове разорише, а словоущи Бельградь и неволею Оугрин' предасть Измаил'теном, и вьнидоше вь нь ѕдѕциевѡпд чеда месеца авгоуста ·ки· дьнь. — А госпожда Юлена быв'ша деспотица и неволею ѡстави славни градь Коупїникь и даде се бегствоу преко реке Доунава оу вьноутрьнѹ Оугрїю, а славноу и дивноу землю деспотовоу Тоурци поплениш, а лепи градь Коупиникь разорише месеца сек. ·д· дьнь.

VI.

У рукопису Нар. Библ. у Београду бр. 491. Ово под V од речи до речи преписано са овим продужењем (Записи и Натписи бр. 9969—80):

218 Въ лето ҂ѕцѯ· прие црэр'(!) Мехмедь царство, а на ·ѯа· лете примї Цариградь.

219 Въ лет(о) ҂ѕца· приеше Тѹрци Трьновь.

220 Въ лѣт(о) ҂ѕѡчд· помрьче сльнце.
221 И вь то лѣто исходи царь Мѹрать на Плочникь.
222 Въ лѣто ҂ѕѡчз· бисть бои на Косовѹ кнѣзи сь Мѹратомь, мѣсеца июниꙗ ·еі· дьнь.
Ѡ Адама до вьчловечениа Христова лет ҂еф·
Царствова Тиверие ·кв· лѣтъ и мѣсець ·з· Въ ·и· же лето царства его крсти се господь нашь Исоус Христос и еугьлское ѹчение наче(т)ь и вь ·иі· лето царства его пострада нась ради волнѹю с'трасть
Ѡ Адама до господне вьзнесение леть ҂ефлг·
223 Вь лѣт(о) ҂зиі· бис(ть) трѹсь великь вь Константине граде.
224 То же лето и снегь паде мѣсеца июлиа по горах ·д· педи.
Ѡбрете гр'чькѹю книгѹ Меркѹрие.
Колико дѹшь исходить на дьнь и на нощь ·ві· тисѹще и ·кд· дѹше; толико же и раждает се.

VII.

У рукопису Нар. Библ. бр. 100 има општи летопис потпуно једнак с дорп. рач. и рув. првим (Спом. III, 123—24) и с истим заглављем, али после седмог сабора има ово продужење (Зап. и Натп. бр. 9943—59):

225 Роусь кр'сти с(е) прѣзь Владимера ѿ Грькь вь лѣто ѿ създаніа свѣта ҂ѕѵче·, ѿ рожства Христова ·цпз·, ѿ крщеніа ·хки·.
226 Вь лѣто ҂ѕтѯ· съставише се наша словеса светымь Кѵріломь.
227 Вь лѣто ҂ѕфпв· ѿ стоупи Римь ѿ православіа
228 Вь лѣто ҂ѕѱкз· постави се светыи Сава архіепископѡмь.
229 Вь лѣто ҂ѕѡѯз· пріидоше Тоурци на Калиполѣ.
230 Вь лѣто ҂ѕѡп· прѣстави се царь Оурошь.
231 Вь то лѣто оубыше Тоурціи кралꙗ Валкашіина на Марици.
Вь лѣто ҂ѕѡч· (празно).
232 Вь лѣто ҂ѕѡчз· погибѣ кнѣзь Лазарь.
233 Вь лѣто ҂ѕцли· пріими царь Моурать Солѹнь.
234 Вь лѣто ҂ѕцѯа· пріе царь Мехмедь Цариградь.
235 Вь лѣто ҂ѕцѯѕ· пріими царь Мехмедь Смѣдерево.

На новој страни:

236 Въ лѣто ҂ѕсле· бысть Мѹхамедь тѹрскы пророкь въ дніи Константіна цара вьноука Ираклієва
237 Въ лѣто ҂зое· помрьче сльнце априліа ·ѕ· дьнь оу полѹдне въ срѣд(оу).

Среда је ове године била 16 априла и можда је место .s. било .si. па рђаво преписано из оригинала.

238 Въ лѣто ҂зрє· рать Гатачка, Дервїшь бѣгь
239 Вь лѣто ҂зрв· Хасань паша Кловѹчаревић на Тѹровѹ.
Сїє приписахь (јамачно се односи на четири последње белешке) въ лѣто ҂зрнѕ· Тогда бѣ ѿ битїа ҂зрнѕ· крѹг сльнцѹ ·ѕї· а ѿ рож. Христова ҂ахми· лѹн. ·вї· слово знамено ·л·.

VIII.

У рукопису ман. Хиландара (псалтир) бр. 94 (Записи и Натп. бр. 9960—68):

240 ѿ Адама же ҂ѕѡнѕ· до Стефана же прьваго цара Срьблюемь.
241 ѿ Адама же до бога кнеза Лазара на Косовѹ еже сь Измаилти, лѣто ҂ѕѡҁз·

— — — — — — — — — — — —

242 ҂ѕцкѕ· Сїє лѣто постиже сьмрьть Мѣрчю воеводѹ.
243 Вь лѣ(то) ҂ѕцкз· прѣстави се патриıархь Кѵриль.
244 Вь лѣ(то) ҂ѕцки· прѣстави се ѥѯархь Исидорь.
245 И тожде лѣ(то) амира сѹлтан прїє Влашкѹ землю.
246 Вь лѣ(то) ҂ѕцкд· оумрѣ Крѵсчїа амира и Костандинь царь бльгарскыи, и Балша Зѣтски, и деспоть прїє Арбанасе.
247 Вь лѣто ҂ѕцлѕ· прѣстави се деспоть Стефань мѣсеца їѹлїа ·иї· дьнь. Тогда плачь и рыданїє.
248 Вь лѣто ҂ѕцмѕ· изде амира.... и расипаградь Борьчь.... и градь Равьницѹ расипа и пожеже..... плачь и ридание. И подаде имь деспот Гюр҄гь на сьмиренїє Ждрѣло и Би(ше?)славь градове.
249 Тогда и преселюенїє многим инокѡм ѿ своих виталищь. ѹби (ѹви?).

IX.

У рукоп. ман. Крушедола (Е. V. 23; Лествица има у почетку на првом листу општи натпис. Опис рук. м. Кр. 149. — Записи и Натписи 9981, 82).

ѿ Адама до Христова рожьства.....
ѿ рожьства Христова до вьзнесенїа.... ·лг· лѣта.
ѿ вьзнесенїа господниı до прьваго сьбѡра Констатина цара..... лѣта ·тиї· лѣть.

Ѿ прьваго сьбѡра до се(д)маго четыри ста и седамь десеть и ѡсамь лѣта.

250 Ѿ се(д)маго сьбѡра до прѣставлениа Стефана цара срьбьскаго ·фнѕ· лѣта, а прѣстави се Стефань царь вь лѣто ҂ѕѡ· и ·д҃д·.

251 Ѿ прѣставлюениꙗ Стефанова до приимлюениꙗ Цариградꙋ деве(де)сеть и ·е· лѣт.

252 Вь лѣто ҂ѕцѯа· приими царь Ме(х)ме(д) Цариградь маиꙗ ·кд· вьто(к).

X.

На једном листићу с врха сасечену у два ступца записан је овај заметак летописа; не зна се је ли било продужења. (Лет. 25, 20. — Записи и Натписи 9932—42).

.......златостаро......ѡ последнемь времѣни ꙋмилено ѕело полазно. Ѿче благослови.

Кто не дивит се и не чꙋдит се векꙋ семꙋ, како ѡставлена сꙋ времена сиꙗ за преꙋмноженииꙗ греха чловѣкомь! Вь недра станемь нъзи въси ꙗкоже рождени.

253 (Въ лето .... пре)стави се Дечани......

254 Въ лето ҂ѕѡ(ѯ)з· Тꙋрци на Калиполи.

255 Въ лето ҂.ѕѡп. погибоше Мрънꙗвчиѣ.

256 Ва лето ҂ѕѡчз· погибе кнезъ Лазар.

257 Въ лето ҂ѕцмз· (прими цар Смедерево?)

258 Въ лето ҂ѕцнв· оузе ѡпеть Ђꙋраѣъ Смедерево.

259 Въ лето ҂ѕцнз· разби царъ Ꙗнка нъ Косовꙋ.

260 Въ лето ҂ѕ(ц)чг· престави се Вꙋкъ деспоть.

261 (Въ лето ..,.) прими царъ Мехмед Цариградь.

262 Въ лето ҂ѕцѯѕ· престави се Стефань (!) десподъ.

263 Въ лето ҂ѕцѯз· паки прими царъ Мехмедъ Смедерево.

XI.

У рукопису Нар. Библ. у Софији бр. 313 (Цонев, Опис рук. 122. — Записи и Натписи 9983—39).

264 Доиде црь на Ивъна.

265 Въ лето ҂ѕцнѕ· доиде царъ на Скедеръ-бега и ꙋзе мꙋ Свети Гратъ.

266 Въ лето ҂ѕчѯе· доиде Єсе-бекъ на Дебръ.
267 Въ лето ҂ѕцод· доиде царъ Мехмет-бекъ на Деброу землоу на Скедеръ-бега; Цидноу порωби и посече, месеца маа ·д· днъ въ соуботоу.[1])
268 Въ лето ҂зкд· и оузе царь Селимь гратъ Мисеръ, и оуби цара Къзльбаша.
269 Въ лето ҂злв· и оузе царь Соулемань гратъ Рωдωсъ.
270 Въ лето ҂злд· ωтиде царь Соулема(нъ на землоу Оугаръско на Боудимь и расипа Боудимь.

[1]) Мај 9 ове године пао је у петак а 6975 у суботу.

XII.

У рук. цркве Никољца у Бијелом Пољу (Записи и Натписи 5219 25):

271 Летω ҂ѕцѯ(=)· года (ходи?) царь Мех .... на Босноу и прїием градь Јаице и ине градови босанске.
272 И тожде лѣт(о) ходи на Влахе.
273 И прїими землю Амоуреюю з градовїеми.
274 Вь лѣто ҂ѕцов· ходи царь Мехмед на Босноу и разбише га под Јаицемь.
275 Вь лѣто ҂ѕц(пѳ?)· оумрѣ царь Мехмедь оу Натолїе.
276 И тожде лѣт(о) воцари (!?) се сыноу (!) моу Баıазить.
277 Вь лѣто ҂ѕцҁ· погибе Јакшикь на мостоу Єзавскωмоу вь Смѣдеревоу ·н'мь. ·ѕ·

XIII.

У рукопису Румјанцовског Музеја у Москви бр. 1478 (Записи и Натписи бр. 3235—44).

278 ҂з· тїсоуч. ·вї· зима люта и снѣжна.
279 И на този лѣто градише град Драчь.
280 Таазы годїна гладна, а ланска морнаа.
281 Лѣт(о) ҂з· тїсоуч. ·гї· доиде коб жїто за ·рк·?
282 ҂з· тїсоуч. ·ка· прїе царство Селимь-ага.
283 (Т)оже лѣто оумрѣ царь Паıазит.
284 (҂з·) тїсоу. ·кв· оуби се царь Селїм со (!) Къзликаши.
285 (҂з·) тисоущ ·кг· оуби царь Селим .... Надовлїю.

286 Лѣт(о) ҂зке· пріе царь Селим=ш(ах) Місерь.
287 Лѣт(о) ҂зки· прѣстави се Селилим (!) прие царство царь Соулеиман.
В лѣто ло(!) ҂з· тісѹч. и ·р· и ·л·[1])

[1]) Ова последња белешка можда означава годину кад је написана.

XIV.

Загрепски летопис.

Я се ѿ битна кажеть.

Ѿ Ядама до потопа .... итд. до вазнесења Христова дванаест бележака. Затим од вазнесења до првог сабора, од првог до другог... од шестог до седмог. Непосредно иза тога:

288 Вь лѣт(о) ҂ѕѱмг· приеть начелство анеѱеи Радославь, храпавїи краль, и царства (! тако и даље) ·м· лѣт.
289 В. л. ҂ѕѱои· вькрали се Милоутинь, краль банскїи, и царства ·ми· лѣт, и оумре ѡк ·ке·.
290 В. л. ҂ѕѡке· вькрали се Стефань, краль дечански, и царства ·ді· лѣть. и оумре ноемрїа ·аі·
291 В. л. ҂ѕѡли· оуби краль Дечански Михаила, цара бѹгарскаго на Велблѹждѹ.
292 В. л. ҂ѕѡк· роди се царь Стефань.
293 В. л. ҂ѕѡѯд· престави се дек. ·кд·, царствова же ·кд· лѣт.
294 В. л. ҂ѕѡме· роди се Ѹрошь.
295 В. л. ҂ѕѡпв· расипа кнеза Лазарь Николоу жѹпана.
296 В. л. ҂ѕѡѯз· преидоше Тѹрци на Калиполе.
297 В. л. ҂ѕ[ѡ]чд· исходи царь Моурать на кнеза Лазара и прими Нишь.
298 И вь тои лето помрьче слнце.
299 В. л. ҂ѕ[ѡ]чз· погибѣ светїи кнезь Лазарь на Косовѹ мѣсеца їюнїа ·еі·, царства ·зі· лѣт.
300 И вь тои лето прее начелство сынь его велики деспоть Стефань.
301 В. л. ҂ѕца· примише Тоурци град Трьново.
302 В. л. ҂ѕцг· погибѣ Баязить на Власїехь, и сь нимь Марко Кралевикь и Констадинь.
303 В. л. ҂ѕце погибоше Тоурци на Бос'не.
304 В. л. ҂ѕцз· престави се Воукь Бранковикь.

305 Б. л. ҂ѕцѯг· оуҳвати Никоулъ Феризбеговикъ оу Кроушевцоу, ѡк. ·в·.

306 И тои лето оуби Дмитаръ Радоевикъ Петра Ковачевика посред брьницомь (= под Сребрьницомь) маıа.

307 И тои лето при[ми] царь Меҳмедъ Ново Брьдо, и все градове ситничке.

308 Б. л. ҂ѕцѯд· оуҳвати Свилаевикъ Миҳаила деспота Гюр'га, и свеза га оу Бельгра(доу) дек. ·зі·

309 И тои лето вькрали се Владисавъ краль, сынъ, Албете (!) крала, мр ·зі·

310 И тои лето разби Николь цара Меҳ'меда подъ Бельградомь.

311 И тои лето оумре Никоулъ оу Бельградоу мѣсеца ав'гоуста ·аі· дьнь оу средоу.

312 Коньць ·з· момоу вѣкоу . . . . исто што и бр. 217.

Споменик С. К. Ак. LXVI, 227.

XV.

У рук. Прашког Музеја бр. 19. (Спом. III, 105; Записи и Натписи 5245—53).

Сь летопись когда оузеше се градови подоунавсціи, Тоур'ци кадъ иҳъ примише.

313 Белиградъ лѣто ҂з·к·и·

314 Варадинъ лѣто ҂з·л·

315 Боудимь лѣто ҂з·н·г·

316 Темишваръ лето ҂з·ѯ·а·

317 Сегеть лето ҂з·о·в·

318 Сегединъ лето ҂з·п·

319 И бысть соушна година ҂з·ч·в·

320 Бечкерекъ вь лѣто ҂з·р·

321 Вь лето ҂з·р·в·, вь дьнїи Пер'скаго цара вьзеть бысть светитель Сава вь петакъ великы, оуви мнѣ грѣш'номоу.

XVI.

У старој штампаној књизи у Карл. библ. (Записи и натписи број 5155—66).

Да се зна колико е ѿ каде сꙋ Тоур'ци прѣш'ли на ѡвꙋ странꙋ мора.

322 ѿ Калиполıа ҂с·п·з· лѣт.

323 ѿ Косова и кнеза Лазара ·с·н·д· лѣт.

324 ѿ Смедерева ·с·з· лѣт.
325 ѿ Цариграда ·р·ч·д·
326 ѿ Белиграда ·р·к·ѕ· лѣт.
327 ѿ Темиш'вара ·ч·е· лѣт.
328 ѿ Сегет'вара ·п·а· лѣт.
329 ѿ сѹш'нѣ године ·ѯ·г· лѣт.
330 ѿ Сис'ка ·н·д· лѣт.
331 ѿ Бечкерека ·н·г· лѣт.
332 ѿ Мар'ка Кралевиħа и Кон'стина Жеглиговца ·с·н·а· лѣт.
333 ѿ Солѹна ·с·ѕ·і· лѣ(т)ь.

Писах ·з·р·н·д·

2. ОПШТА ИСТОРИЈА

а) У летописима прве групе, хаџи-Јорданову и Григоровићеву

Софиски први, Григоровићев, хаџи-Јорданов, Хамартолов и Синодални.	Кијевски, студенички, сарандапорски и цетињски.
Сказанїе (Оуказанїе соф.) вькратцѣ сȣщимь ѿ Адама до дьньшнꙗго (нынꙗшнꙗго соф.) врѣмене (Сказанїе ѡ Адамѣ јорд.)	Сказанїе вькратцѣ (лѣтомь киј.) соущимь ѿ Адама до дьньшнꙗго (нынѣшнѣго киј.) времене (родомь киј.)
Адамь роди Сида.	Адамь (бывь лѣть ·сл· киј.) роди Сида (и прижитъ ·ѱ· лѣть и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·цл· киј.)
Сидь Єноса, (же Єноха јорд.)	Сидь (бывь лѣть ·се· киј.) роди Єноса (и прижить лѣть ·ѱз· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·цві· киј.)
Єнось (Єнохь јорд.) Каинана,	Єнось (бысть лѣть ·рҁ·, роди киј.) Каинана (и прижить ·ѱеі· лѣть; жить вьсѣхь лѣть ·це· киј.)
Каинань Малелеила,	Каинань (бысть лѣть ·ро·, роди киј.) Малелеила (и прижить лѣть ·ѱм·, и оумѣть; жить вьсѣхь лѣть ·цл· киј.)
Малелеиль Иареда,	Малелеиль (бысть лѣть ·рѯе· роди киј.) Иареда (и прижить лѣть ·ѱд·, и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·ѡҁе· киј.)
Їаредь Єноха,	Иаредь (бысть лѣть ·рѯв· роди киј.) Єноха (и прижить лѣть

Єнохь Мадѹсала,

·ѡ·; бысть вьсѣхь лѣть ·цѯв· кij.)

Єнохь (бысть лѣть ·ѯє· роди кij.) Мадоусала (и прижить лѣть ·с· Сь не оумрѣть, нж прѣставлень бысть, якоже богь вѣсть, бывь вьсѣхь лѣть ·тѯє· кij.)

Мадѹсаль Ламеха,

Мадѹсаль (бысть ·рѯз· лѣть, роди кij.) Ламеха (и прижить лѣть ·ѡв·; жить вьсѣхь лѣть ·цѯд· кij.)

Ламехь Ноа,

Ламехь (бысть лѣть ·рпи· роди кij.) Ноа (пожить лѣть ·фѯє· и оумрѣть; бысть вьсѣхь лѣть ·ѱнд· кij.)

Ное бысть лѣть ·ф· роди ·г· сыны: Сима, Хама, Яфета. По рожденiи за ·р· лѣть дѣлаа ковчегь и вьниде вь нь дьждоу шедшѹ ·м· дьнеи, и вьсѧ землѣ покрьвена бысть водж выше вьсѣхь горь ·еi· лакьть. Дьнiи ·рк· плаза ковчегь по водѣ ·вi· мѣсѧца и ·аi· дьнь и бысть ·х· лѣть испльнь. Вь прьвое лѣто седмаго ста житiа своего Ное изыде ис ковчега и прижить лѣть ·тн· и оумрѣть, живь вьсѣхь лѣть ·цн· (Ное Сима. Вь дни же Ноеви бысть — бываеть — студ. — потонь студ. сар. цет.)

Ное Сима (григ. јорд, хам. син.)

(Соуть оубо григ. јорд. хам. син.) ѿ Адама до потопа лѣть ·/·всмв· (·/·кмв· јорд.)

(И сар. цет.) соуть оубо (же кij) ѿ Адама до потопа лѣть ·/·всмв·

Ное роди Сима (соф.)

По потопе же Симь, сынь Ноевь, роди Арфаѯада (Симь Арфаѯада соф.).

(По потопѣ же студ.) Симь (прьвыи кij.) сынь Ноевь (бысть лѣть ·рв· минжвшимь ·в·-ма лѣтома настоѧщѹ ·г· лѣтѹ кij.) роди Арфаѯада (и прижить лѣть ·ф· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·хв· кij.)

Арфаѯадь Каинана,	Арфаѯадь (бысть лѣть ·рлв кij.) роди Каинана, (прижить лѣть ·ѵг·; жить въсѣхь лѣть ·фли· и оумрѣть кij.)
Каинань Саала,	Каинань (бысть лѣть ·рлз· роди кij.) Саалѹ, (прижить лѣть ·тл· и оумрѣть; жить въсѣхь лѣть ·ѵѯз· кij.)
Сааль (Сала жє јорд.) Євєра,	Саала (бысть лѣть ·рл· роди кij.) Євєра (и прижить лѣть ·ѵг·; жить въсѣхь лѣть ·флг· и оумрѣть кij.)
Євєрь Фалєка.	Євєрь (быст лѣть ·рлд· роди Єкта и кij.) Фалєка. (Въ дьни Фалєкови създашѧ стлъпь за ·м· лѣть до поль высоти нєбєсныи, и тогда раздѣли богъ землѣ ·ов· ѧзыкома по числѹ начѧлникь, и бышѧ въ нєсъгласнъ ѧзыкь кij.)
Фалєкь Рагава. Вь дни Фалєкови раздєлєна бысть землꙗ. При сємъ стльпотворєнїє сьтвори сє.	Фалєкь бысть лѣть ·рл· роди (Р)агава, прижить лѣть ·сѳ· оумѣть; жить въсѣхь лѣть ·тлѳ· (кij. — Фалєк Рагава. Вь дни Фалєкови раздѣли сє землꙗ. При сємь и стльпотворєнїє бысть (цет. — сьтвори сє сар. — сьтвори сє и єзици размѣсишє сє студ.)
	Сѫть оубо ѿ Адама до потопа лѣть ҂вс҃ѯв·, ѿ потопа до раздѣлєнїа ѧзыкь и до скончанїа Фалєкова ·фл҃ѕ· (кij.)
По Фалєцѣ Рагавь роди Сєроуха,	Рагавь бысть лѣть ·рлв· роди Сєрѹха, прижить лѣть ·сз· и оумрѣть; жить въсѣхь лѣть ·тлѳ· (По Фалєцѣ Рагавь роди Сєрѹха студ. сар. цет.)
Сєроухь Нахора,	Сєроухь (бысть лѣть ·рл· роди кij.) Нахора, (и прижить лѣть ·с·; бысть въсѣхь лѣть ·тл· Съ Нахорь начѧть пръвѣє єлин-

ское оученіе прѣвыхъ началникъ мѫжьства ихъ и хытрословіа кij.)

Нахоръ Өара,

Нахоръ (бысть лѣтъ ҃од҃ роди кij.) Өарѹ, (прижить лѣтъ ·ркв·, оумрѣть бывъ вьсѣхъ лѣтъ ·сн· Прѣбысть идольска прѣлъсть ѿ Серѹха до дьни сего Өарри кij.)

Өарь роди Аврама.

Өара (бысть лѣтъ ·о· и роди кij.) Аврама (и Нахора и Їира, ѿца Лотова. Сь Їиарь оумрѣть прѣжде ѿца своего Өарри, и по семь пожить Өарра лѣть ·рле·, бысть вьсѣхъ лѣтъ ·се· И сътворишѧ богы ѿ дрѣва и каменіе кij.)

До сего бысть родь ·к· ѿ Адама, а лѣтъ ҂гумв· (Вь коупѣ бывають лѣта — бываеть лѣтъ цет. — ѿ Адама до Аврама ҂гсоз· студ. сар. цет.)

(Ѿ Адама до Аврама соф.) вь коупѣ (григ. јорд. хам. син.) лѣть ҂гтві·

Лоть роди сына два ѿ двою дъщерю своею, Моава и Амона, ѿ нихъ же Моавите и Амаnите (кij.)

Авраамь роди Измаила ѿ Агары рабыни своѧ сѫщее ѿ Египтѣнины, и ѿ Измаила роди сѧ ·ві· сыновь: ·а· Неваодь, ·в· Кvдарь, ·г· Навеиль, ·д· Масисань, ·е· Мазма, ·ѕ· Дѹма, ·з· Масси, ·и· Ходадь, ·ѳ· Идесемань, ·і· Нетоурь, ·аі· Нафесь, ·ві· Кедма, иже бышѧ кнѧѕи ѧзыкомь. — Пріиде Авраамь ѿ Междоурѣчіа, ѿ градь Ахараань а ѿ домѹ ѿчаа, вь землѧ Ханааньскѫ, иже есть Палестина, идеже рече емѹ богь (кij.)

Аврамь роди Їсака,

Авраамь (бысть лѣтъ ·ое· кij.) роди Исака (вь земли Ханаанстѣи - кij.)

Ї҃сакь (роди григ.) Ї҆акова,

Ї҆аковь Левї҆а,

Левї҆а Каада,

Каадь Аврама

Авраамь Мѡѵсеа (соф.) пророка.

Сьи изведе людїи ѿ Єгѵпта (л. Ї҆исраилеви ѿ работы Фараѡнови соф.)

Ѿ Аврама до исхода Ї҆сраилева лѣть ·фд·, ѿ потопа же лѣть ҂·афод· вькоупѣ ѿ Адама до Давида лѣть ҂·д8· (ѿ пото-

Ѿ раздѣленїа азыкь до пришествїа Авраам8 вь Хараань и рождьства Ї҆саакова лѣть ·хsї·, бысть вь Ханаанѣ лѣть ·ке·, живь вьсѣхь лѣть Авраамь ·рое· кij.)

Исаакь (бысть ·ѯ· лѣть роди Исаак(в?)а и кij.) Ї҆акова (и прижить лѣть ·рк·; бысть вьсѣхь лѣть ·рп· кij.)

Ї҆аковь бысть лѣть ·пе· роди ·вї· сыновь, иже глаголать са ·вї· патрїарси: Р8вемь, Сїмеонь, Леввїа, Ї҆оуда, Исахарь, Закоулонь, Гаадь, Ї҆осифь, Бенїаминь, Дань, Нефталимь, Асирь. — Сего Ї҆акова нарече аггель прьвы Ї҆здраиль, иже бра са сь нимь и видѣ лѣствицѫ (Ї҆аковь Левїю студ. сар. цет.)

Левїа (бысть лѣть ·ме· роди кij.) Каада, (прижить лѣть ·ч· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·рл· кij.)

Каадь (бысть лѣть ·ѯ· роди кij.) Амврама, (прижить лѣть .о· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·рл· кij.)

Амврамь (бысть лѣть ·о· роди Арона и кij.) Моѵсеа (пророка студ. сар. цет.) (и прижить лѣть ·н· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·рлз· И сь пророкь Моѵси изведь люди Ї҆здраилеви ѿ Єгѵпта. кij.) — (Сь изведе люди ѿ Єгѵпта студ. сар. цет.)

Ѿ Авраама до исхода Ї҆здраилева лѣть ·фд·. а ѿ потопа ҂·афод· (Соуть оубо ѿ Авраамова прѣселюенїа вь землю Ханаанск8

па до исхода Їисраилюва лѣть ҂гфор҃ вькоупѣ ѿ Ядама до Давида ҂доу҃ соф.)

до исхода Исраилюва ѿ Єгупта лѣть ·ул҃·, а ѿ скончанїа Ісоуса — Навина студ. цет. — ·ѵςє· ѿ Ядама же лѣть ҂гѱод҃ студ. сар. цет.)

По Їсоусѣ же Навїне соудїами спасаше богь люд̃и оскрьбляемыи ѿ окрьстныихь иноплѣменикь, вь нихь же прьвѣе начьнь Їоуда, соудїи людемь ·з· лѣть.

По Їоудѣ же бысть соудїа Годонильь ·н· лѣть.

По Готонилѣ же Яводь ·п҃· лѣть.

По Яводѣ же Самегарь ·з· лѣть

По Самегарѣ же Баракь и Девора пророчица, жена Лафидонова (Фалїдонова студ.) ·м· лѣть.

По Барацѣ же Гедеонь ·м· лѣть.

По Гедеонѣ же Явимелехь, сынь его, лѣта ·г·

По Явимелесѣ же Θола лѣть ·кг·

По Θолѣ же Иаирь ·кв· лѣть.

По Иаирѣ же Єфдае лѣть ·ѕ·

По Єфдае же Євсевонь лѣть ·з·

По Євсевонѣ же Єгломь лѣть ·і·

По Єгломѣ же Ядонь (Лавдонь сар. студ.) лѣть ·и·

По Явдонѣ (Лавдонѣ сар. студ.) Самѱонь лѣть ·к·

По Самѱонѣ же облада людми Саманїи лѣто едино (едно студ. сар.)

И по сихь бысть безвластїе вь Євреехь ·м· лѣть.

Давидь (же јорд.) роди Соломона и царствова ·м· лѣть. (дрьжа царство за ·м· лѣть хам. син.)

Соломонь роди Ровоама и царствова ·м· лѣть. (·ли· л. григ.)

Ровоамь царствова ·зі· лѣть

Явїа ·г· лѣта

Яса ·м· лѣть

Їосафать ·лд· лѣть. При семь пророчьствова Михеа и Илїа и Елисеи.

Иоарамь лѣть ·д·

Ѡхозїа лѣть ·а·

Готолїа, мати Охозїева лѣть ·з·

Їωась лѣть ·м·

Ямесїа (лѣть соф. хам.) ·кд·

Язарїа (Захарїа јорд.) ·нд·

Їоадь ·л· (хам. јорд. соф.)

Яхазь ·sі· (хам. јорд. соф.)

Езекїа ·кд· (хам. јорд. соф.)

Манасїа ·нв· При семь сьзда се Византїа

Ямось ·в·

Їосїе ·ла· (·лз·?! соф.)

Їωахазь ·а·

По томь же Илїи їереи облада людми ·к· лѣть.

По Илїи же Самѹиль (пророкь киј. студ. цет.) прѣемь святительство и власть дрьжа лѣть ·л·

Бываютъ оубо ѿ скончанїа Їсоусова до Самоуиловы сьмрьти лѣть ·хі·, а ѿ Ноа и ѿ потопа лѣть ҂врк·, а ѿ Ядама же ҂дтпв·

По Самоуилѣ же цьрствова Саоуль ·м· лѣть.

По Саоулѣ же Давидь лѣть ·м·

По Давидѣ же Соломонь, сынь его, лѣть ·м·

Ровоамь, сынъ его, лѣть ·иі·

Явїа, сынь Ровоамовь, лѣть ·ѕ·

Яcca ·ма· лѣто.

Иосафать лѣть ·ке·

Їоарамь ·и· лѣть.

Ѡхозїа едино лѣто.

Гоdолїа ·и· лѣть.

Їоась ·м· лѣть.

Ямесїа ·кд· лѣть

Озїа (и Язарїа киј. цет.) ·нк· лѣть.

Їоадамь ·ѕі· лѣть

Яхазь ·ѕі· лѣть

Езекїа ·кд· лѣть

Манасїа ·не· лѣть. При семь създа се Византїа.

Ямось ·в· лѣтѣ.

Їосїи ·ла· лѣто

Їоахазь месеце ·г·

Ïωакүмь ·дї· (При семь бысть плѣненїе Ïероусалимȣ — прьвое григ. — ѿ Навоуходоносора соф. григ.)

Ïехонїа лѣть ·а· (нема јорд.)

Седекїа ·дї· Сего ослѣпивь Навоукодоносорь, плѣника вьзеть, и храмь wгнюемь попалюнь бысть ѿ Навȣзардана.

Ѿ начела царства Соломонова до плененїа Ïоудова иже вь Бававилонѣ лѣть ·фдї· (григ. хам. син. јорд.)

Навоуходоносорь лѣть ·кд·

Оулемародахь, сынь, его ·е·

Балтасарь ·г·

Дарїе ·зї·

Күрь ·ла·

Камвись ·кд·

Дарїе в'торы (дрȣги григ. хам. син.) ·ки·

Артаѯарѯь ·лг· (·лд· јорд.)

Дарїе (трети григ. јорд. соф.) ·дї·

Артаѯерѯь Дльгороукы ·лд·

Ïоакїмь ·аї· лѣто.

Ïехонїа месеце ·г·

Седекїа ·аї· лѣто. Сего ослѣпивь Навоуходоносорь (царь сар.) плѣника вь Бавүлонь заведе, и храмь господнь зажежень бысть ѿ Навоузардана.

Бывають оубо ѿ Саоула, прьваго цара Евреомь до плѣнюенїа Ïоудова Навоуходоносоромь ·фдї· лѣть (лѣть ·vѕ· студ. сар.), а ѿ скончанїа Ïсоуса Навина ҂ар· лѣть, а ѿ Ноа и потопа ҂вх· лѣть, а ѿ Адама ҂дwов·

Навоуходоносорь же, по еже плѣнити емоу Ïероусалїмь и разорити, царствова лѣть ·ке·, а прѣжде того ·дї·, ꙗко быти вьсѣхь лѣть царства его ·мд· лѣта.

По Навоуходоносорѣ царствова Мародахь, сын его, лѣть ·вї·

Балтазарь, брать его, лѣть ·д·

Дарїе, Асоуировь сынь, лѣть ·зї·

Күрь Персенинь ·ла· лѣто.

Камвись ·и· лѣть.

Ефендать и Кївердїе, брата и вльхва, Миденина родомь, вьставша царствоваста месець ·и·

Дарїе Истаспь ·лѕ· лѣть.

Ѯерѯь, Дариевь сынь, лѣть ·к·

Артавань месець ·з· (месеца ·в· студ.)

Артаѯерѯь Дльгороукыи ·ма· лѣто.

Охось ·ка·

Арісісωхь ·в·

Даріе Арсамь ·ѕ· лѣть. Сего оубивь Алеѯандарь Македоньанинь и разорь Перьское царство, и царствовавь лѣть ·вї·, и скончa се вь Вавулонѣ, сы лѣть ·лв· Покорї же варварскыхь езикь ·кв· и колена елинска ·гї·

Вькоупѣ ѿ Адама до Алеѯандра (цара соф.) лѣть ҂е.ерпи·

По скончани же сего Егvптомь и Алеѯандріею царствова Птоломеи (Потоломеи јорд. тако и даље) лѣть ·кд·

Птоломеи Филаделфь (Дрѹгии Пт јорд.) — сиречь братолюбць (соф. григ.) ·л· При семь еврейские свещеніе книгы вь еладскы, (рекше грьчскы, григ. соф) езыкь прѣписаше се.

Птоломеи Евергеть (II. треты јорд.) ·ке·

Птоломеи Филопарть ·зї· (И по семь четврты П. јорд.)

Епифань ·кг·

Филомиторь ·ле·

(Дроуги хам. соф. григ.) Евергеть ·кд·

Фискь ·ѕї·

Ѯерѯь втори месеца ·в·

Содіань месець ·з·

Даріе Люводѣичишь лѣть ·дї·

Артаѯерѯь, сынь Даріевь, ·мв· лѣтѣ.

Артаѯерѯь, нареченныи Ихось, ·кв· лѣтѣ.

Нарсіе лѣта ·д·

Даріе Арсамь лѣть ·ѕ· Сего оубивь Алеѯандрь Макиедонскыи, разори царство Перское, дьржавшеие вьсѣхь лѣть ·т· И царствова лѣть ·вї· и ·ѕ· месець. Скончa се вь Вавулонѣ, сы лѣть ·лв· Покори же варварьскыихь езыкь ·кв·, и колѣна елинскаа ·гї·

Вь коупѣ ѿ Адама до Алеѯандра лѣть ҂ерпи·

По скончани же Алеѯандровѣ Егvптомь и Алеѯандріею царствова Птоломѣи Лагоевь лѣть ·м·

Птоломеи Филаделфь ·ли· лѣть. При семь еврейскые свещеные книгы вь еладскыи езыкь прѣписаше се.

Птоломеи Евергеть ·кѕ· лѣть.

Птоломеи Филопаторь лѣть ·зї·

Птоломеи Епифаніе ·кг· лѣть.

Птоломеи Филомиторь ·ле· лѣть.

Дроугы Евергеть лѣть ·кд·

Птоломеи Фѹсконь лѣть ·зї· и мѣсец ·ѕ·

Сидирить ·д·

Алеѯандрь ·г·
Птоломеи Сотирь ·и·

Дїонїсїе ·ки·

Клеопадорь (Клеопатра хам.) ·кв·

Вь третїе же лѣто сего прьвѣе единоначелствова по законоу Гаие Ïюль, кесарь, ѿ него же кесарїи и прочи царїе нарекоше (начеше григ. јорд. хам. син.) звати се.

Просиг'гь ·д·

Кесарь Авгоусть ·нѕ· Вь ·еі· лѣто царьства его Клеопатра (Клеопатроу хам.) оубивь, прьвѣе низложи Итоломеѣево царство, иже царствоваше лѣта доволнаа (лѣть ·си· јорд. хам. син.)

(Бывають оубо григ. јорд. хам. син.) ѿ Адама до начела царства Авгоустова по извѣстнихь лѣтописаць лѣть ·ѕеѵнз·

Вь ·мг· лѣто царства его роди се пльтїю господь нашь Ïсоусь Христось ѿ светые богородице. Куринь же сьвѣтомь велмоужїи послань бысть вь Ïоудею шписанїе сьтворити имениемь и жителѣмь

ѿ Адама до вьчловѣченїа Христова лѣть ·ѕеф·

Птоломеи нареченны Алеѯа ·ї· лѣть.

Алеѯандрь ·г· лѣта.

Птоломеи наречины Спась лѣть ·и·

Штоломеи нареченны Новы Дїонїсїе лѣт ·л·

Клеопатра, Новаго Дїонїсїа дьщи, ·кв· лѣтѣ.

Вь четврьтое же лѣто сею царства прьвѣе единоначельствова по законоу Гаїе Ïюль, кесарь лѣта ·д· и месець ·з· ѿ нюго же и прочїи царїе римсцїи кесари начеше звати се.

По Ïюлїи же царствова Авгоусть ·нѕ· лѣть и месець ·д· Вь четврьто на десетое лѣто царства своего Клеопатроу оубивь и Егупть вьсь повиноувь. прьвѣе низложи Птоломеиское царство дрьжавшее лѣть ·сч·

И бывають оубо ѿ Адама до начела царства Авгоустова по извѣстныхь лѣтописцехь лѣть ·ѕеуни·

Вь ·мв· (четири на десетое сар.) же лѣто Авгоустова царства роди се пльтїю господь нашь Ïсоусь Христось ѿ светые богородице. Киринь же послань бысть вь Ïоудею сьвѣтомь велмоужїи ѿписанїе (оѡписанїе сар,) сьтворити имениемь и жителюмь.

ѿ Адама (же бывають студ.) до вчловѣченїа Христова лѣт ·ѕеф·

Тиверїє царствова лѣть ·кв·

Вь ·єї· лѣто царства єго їєугельское оученїє начеть господь, и вь ·дї· пострада нась ради волноую страсть (сьмрьть григ.)

(Соуть же григ. јорд. хам. син.) ѿ Адама до господнѧ вьзнесенїа лѣть ·ефлг·

Гаи (царствова јорд.) лѣть ·д·

Клавдїє ·дї·

Нерон ·дї·, и бежавь погрѣбе себѣ жива, (прѣложи се вь вепрь соф. григ.)

Оуеспасїань ·ї· Вь второе лѣто царства его бысть плѣненїє Їероусалимоу ѿ Римлѧнь, по ·мв· (·м· син хам. јорд.) лѣть господа нашего Їсоуса Христа вьзнесенїи.

По Авгоустѣ царствова Тиверїє, сынь его, ·кв· лѣтѣ и месець ·з·

Въ ·еї· лѣто царства его крьсти се господь наш Їсоусь Христось (ѿ Їоана въ Їордани и студ.) їєугельское оученїє (слово сар.) начеть, и зь ·иї· лѣто царства его (тогоже цар. студ.) пострада нась ради волноую страсть (смрьть кић. сар.)

Соуть же ѿ Адама до господнѧ вьзнесенїа лѣть ·ефлг·

По Тиверїю царствова Гаїе лѣть ·г· и месець ·ї· (·е· студ.)

Клавдїє, ·гї· лѣть и месець ·е·

Нерон ·гї· лѣть и месець ·и·, и бѣжавь погребе себе жива. Сь оубить господни апостоли Петра и Павла, и прьвѣе гоненїє на христїани начеть. (Сь прьвѣе подвиже гоненїє на христїаны. Оубит же и апостолы господнє Петра и Павла, ового ѹбо распеть стрьмоглавь, ѿвого же оусѣкноувь мьчемь студ. — Сьи оуби врьховные апостоли Петра и Павла въ Римѣ, обого оубо стрьмоглави на крьстѣ распевь, ового же мьчемь оусѣкноувь, и прьвыи гоненїє на христїаны подвиже сар.)

Галвась месець ·ѕ· и ·еї· дьнїи.

Одонь месець ·г· и ·и· дьнїи.

Виталїє лѣто едино.

Оуеспасїань ·ї· лѣть. И вь второе лѣто царства его бысть плѣненїє Їероусалимоу ѿ Римлѧнь по ·м·томь лѣтѣ господа нашего Їсоуса Христа вьзнесенїи.

Тить (царьствова соф. син.) ·г· лѣть.	Тїть лѣтѣ ·в· и месець ·г· (·и· сар.)
Доментїıань ·єї·	Доментїань ·єї· лѣть и месець ·аї·
Нерѹи (лѣто хам. син.) ·а·	Нерва лѣто єдино и месец ·д·
Траїань ·иї·	Траїань ·дї· лѣть и месец ·ѕ·
Андрїань ·кє· (·ка· хам. син. јорд.)	Андрїань Єлїє ·к· лѣть и месець ·аї·
Тыть Антонь (Антонинь соф. хам. син.) ·кє· (·к· јорд. хам. син.)	Андонинь Благочьстивїи ·кд· лѣть.
Марко, сынь єго, ·ѕї·	Марко Андонинь ·дї· лѣть.
Антонїє Бирь ·з·	
Комодь ·вї· (хам. син. јорд.)	Комодь ·вї· лѣть и месець ·є·
Антонїє дрѹгїи ·д· (хам. син. јорд.)	Пертинаѯь дьнїи ·пз·
	Їоулїань Дидїє дьни ·ѯѕ·
Севирь ·иї· (хам син. јорд.)	Севирь ·зї· лѣть и месець ·и·
Антонинь месеца ·в· (хам. син. јорд.)	Антонинь, сынь Севировь, лѣть ·ѕ·
	Маркинь лѣто єдино и мѣсеца два.
	Авить ·г· лѣта и месець ·д·
Алеѯандарь Мамаль ·гї· (хам. син. јорд.)	Алекѯандрь Мамеи ·гї· лѣть и месець ·и·
Макѯиминъ ·з· (хам. син. јорд.)	Маѯиминь лѣть ·ѕ·
	Маѯимь и Балвинь дьни ·кв·
	Гордїань лѣть ·ѕ·
Фїлипь ·ѕ· (хам. син. јорд.)	Филипь ·є· лѣть.
Декїє єдно (хам. син. јорд.)	Декїє ·в· лѣтѣ.
	Галь и Воулоусїань лѣтѣ ·в· и месець ·и·
	Емилїань ·д· месеце.
	Оуалерїань и Галлинь, сынь єго, ·єї· лѣть
	Клавдїє лѣто єдино.
	Киндиль, брать Клавдїєвь, дьнїи ·з·
Аврїлїанъ ·ѕ· (хам. син. јорд.)	Авриліань лѣть ·ѕ·
	Такить лѣтѣ ·в·
Провъ ·з· (хам. син. јорд.)	Провь и Флорїань лѣтѣ ·в· и месеце ·в·

Карх ·в· (хам. син. јорд.)

Діоклитїань ·кє· (·к. хам. син. јорд.)

Константинь Великы ·ла· (лѣто григ.)

334 При семь бысть прьвїи (и вхселюенскы јорд.) сьборь (јорд. соф. хам. син.) иже (Прьви сьборь. Сьборь оубо прьви григ.) вь Никюи, ·тиї· светыхь ѿць, иже проклеше Арїа и проповѣдаше вѣроу непороч'нѹю и православноую. (ѿ вьзньсенїа — по вьзнесенїи соф. — до прьваго сьбора лѣть ·тки· ·в· месеца григ. соф. — Соуть оубо ѿ господа нашего вьчловѣченїа до ·а·-го сбора ·тиї· хам. син. јорд.)

Кар и Каринь и Ноумерїань лѣтѣ ·в·

Дїоклитїань и Маѯимїань Єроулїє ·ка· лѣто.

Константїє ·в· лѣтѣ.

Константинь Великы ·ла· лѣто, Сьи великыи царствоующїи градь вь Византїи вь свое име ѿ Рима пришьдь сьзда вь ·кє· лѣто своего царства, ѿ сьзданїа же мира вх лѣто ·ѕѡлз·

При семь бысть и прьвы вьселюенскыи сьборь, иже вь Никеи ·тиї· богоносныхь ѿць, на Арїа богоборнаго сьводещаго нечьстивнѣ вь (вьводещане сар.) тварь сина божїа, и расѣцающа вх сьзданна и несьзанна еже по оци и по синѣ и светомь доусѣ покланıаемое единобожьство. Соуть оубо ѿ господа нашего (Їсоу Христа студ.) вьчловѣченїа до прьваго сьбора, иже вь Никеи ·тїи· лѣть (студ. сар.), ѿ Алеѯандра же Македонıанина ·хлѕ· лѣть (цет.)

(Сьборь великы и прьвы. — При семь бысть и прхвы вхселенскыи сьборь иже вх Никеи. Ѿ вхзнесенїа Христова до прхваго сьбора лѣть ·тиї·, а ѿ начѧла мироу вх лѣто ·ѕѡиї·. Бысть свѧтыи вхселенскы прхвы сьборь вх Никеи при велицѣмь цари Константинѣ вх ·ї·-тое лѣто царства его, иже царствова лѣть ·ли·. Старѣишины же бѣхѫ сьборѹ Силивестрх, папа рїмскы, Алеѯандрх Константинѣ града, при Митрофанѣ патрїарсѣ, Але-

ѯандрь, папа алеѯандрьскы, Єѵстадіе, патріархь антиохїискы, Макаріе, їероусалимскы. Сьнидоша же сѧ на Арїа соуемждрьнаго, презвитера бывшаго алеѯандрїискыѧ црькве, хоулѧща сына божїа господа нашего Їсоуса Христа, истиннаго бога, тварь того глаголааше нечистиви и не единосжщна ѿцоу. Тѣмь же сего ꙗко врага истиннѣ коупно и сь единомысльникы его свѧты сьи сьборь проклѧть и ѿврьже, и Єѵсевїа никомидїискаго, и Македонїа и Єѵномїа, аще бо и словесы разлжчахж сѧ, нж подобно Арїеви ѿ истинны ѿпадошѧ. Правовѣрнжѧ же вѣрж оутврьдивьше свѧтїи ѿци единосжща ѿцѹ проповѣдавше творца вьсѣчьскымь, а не тварь, и бога истиннаго и владыкж и господа, по пророкѹ глаголѧщѹмѹ: ис чрѣва прѣжде деницж родихь тѧ, ꙗкоже изложенїе вѣры имать, сирѣчь, вѣрѹж вь единаго бога, еже вьдьхновенїемь свѧтаго доуха прогласишѧ. Оуставы же сьи свѧтыи и вьселенскы сьборь и свѧтжѧ пасхж празновати намь, ꙗкоже нынѣ по обычаю дрьжимь, нѣцїи бо ѿ прѣжднїихь вь ·дї· мартїа мѣсѧца празноваахж пасхж. кij.)

Скончавь се сыи лѣть ·ѯе· Великыи Константинь, остави тремь сыновомь своимь (сыномь соф.) царство: Костѣ, Константинѹ и Костантїю, иже и царствоваше лѣть ·кд·

И скончак се (Великыи Константинь кij. студ.) сыи лѣть ·ѯе· (·ѕемв· сар.) и остави тремь сыномь своимь царство: Констѣ, и Константѹ (Константинѹ студ. сар. цет.) и Кснстантїю иже и царствѹоваше лѣт ·кд·

Ӏоуліань Прѣстѹпникь двѣ лѣтѣ.

Иоувіань ·д· мѣсець (јорд. хам. син.)

Оуалентіань Великыи лѣть ·і· (јорд. хам. син.)

Ӏоуаль (јорд. хам. син)

Гратіань ·ѕ· (хам. син.)

Оуалентіань ·еі· (хам. син.)

Өеωдосіе Великы ·ѕі· лѣть.

335 При (Гратіань ·ѕ·, егоже рѣше быти Өеωдосіа Великаго, при јорд.) немь бысть ·в· сьборь (јорд. хам. син.) вь Кон'стан'тинѣ градѣ, светыхь ѿць ·рн· иже проклеше Македоніа доухоборца и проповѣдаше троицѹ единосѹщнѹю. Ѿ прьваго сьбора до в'тораго лѣть ·ѯ· (соф. григ.)

По Константію же (По сихь же студ. — Таже по нихь сар.) царствова Ӏоулиань Прѣстоупник лѣтѣ двѣ.

Ӏоувіань лѣто едино и мѣсець ·и·

Оуалентиніань ·гі· лѣть.

Оуаль (брать его студ. сар. цет.) лѣта ·г·

Гратіань ·г· лѣта.

Өеодосіе Великы ·зі· лѣть

При семь (нюмь сар.) бысть ·в· сьборь вь Константине граде, ·рн· светыхь ѿць, на Македоніа доухоборца Константина града, вь тварь сьводещоу доухь светы разсѣцающоу ничимь же мьнше семоу вь сьзданна и не сьзданна единo божьство. Ѿстоить же вторы сьборь ѿ прьваго лѣтѣ ·нв· студ. сар. цет.)

(Ѿ прьваго сьбора до ·в·го· лѣть ·нв· — Вторы же свѧты и вьселенскы сьборь бысть вь Константинѣ градѣ вь лѣто ·ѕωод· вь царство Өеодосіа Великаго вь лѣто ·в· царства его, иже царствова лѣть ·зі· Бѣхѫ же свѧтыи ѿци сьшедшеи сѧ числомь ·рн· Старѣишины же бѣхѫ того сьбора Дамась, папа римскы, Нектаріе, патріархь Константина града, Кvриль, патріархь ӏероусалимскыи, Тимоѳеи, патріархь алеѯандріискыи, Мелетіе; патріархь антіохіискыи, Григоріе нисіискы и Григоріе Богословь правѧ прѣстоль Константина града,

иже въ вторѣмь сватѣмь съборѣ распри бывши своеѫ волеѫ прѣдь съборомь ѿрече са прѣстола, и сътворивь о оставлени прѣстола слово, и о пришестви тѣхь сватыхь ѿць и прочьть прѣдь въсѣмь съборомь ѿиде въ Нанзїазонь. Сънидоша же са сїи ·рн· сватї ѿци на Македонїа доухоборца, иже разбоиничьскы прѣстоль Константинѣ града въсхытившаго, хоулащаго доухь сваты, глаголааше вь того тварь быти, а не бога, и не тогожде сѫщьства егоже ѿць и сынь, и тоуждаго ѿ божьства. Сь бо Македонїе еще живь сы подобно Ярїеви хоулѣше. Сего оубо ꙗко врага православнѣи вѣрѣ съ Савелїемь ливїискымь, и сь Яполинарїемь лаод(ик)їискымь, и единомыслъникы ихь проклаша и осѫдиша сватїи ѿци ꙗко сѫдоушна плъть господа нашего Їсоуса Христа глаголащомꙋ и не оумна, не того же тъкмо, нѫ въ тридьневои мрътвости тѣлесе господнѣ съ тѣломь и божьствоу оумрѣти глаголаахѫ. Сватыи ѿци сѫдѫшнѫ и оумнѫ плъть господа нашего быти извѣстиша, доушѫ имаща нашимь доушамь единосѫщнѫ, и бога истиннаго и господа животворащаго прѣсватаго доуха оуꙗсниша единосѫщна ѿцꙋ и сынꙋ того быти проповѣдаша и того же божьства и силы, ꙗже сватое изложенїе вѣрѣ прѣдръжить, еже ти ꙗснѣе сватаго доуха благодатїа и глаголаша киј.)

Аркадїе (сынь Өеодоси̇евь соф. григ.) ·д·

Өеодосїе Малїи (лѣть соф. григ.) ·мв·

336 При семь бысть третїи сьборь (јорд хам. син.) вь Ефесе. Светыхь ѿць ·с·, на Несторїа егоже проклеше и приповѣдаше прѣчистоую дѣвоу богородицоу. Ѿ втораго сьбора до третїаго лѣта ·н· (соф. григ.)

(По Өеодосїи же царствова киј. цет. — По семь студ.) Аркадїе (сынь его цет. киј.) ·кв· лѣть.

Өеодосїе Малїи (сынь Аркадїевь киј. цет.) ·лг· лѣта.

При семь бысть третїи сьборь вь Ефесѣ, ·с· светыхь ѿць, на Несторїа, патрїарха Константина града, еже по сьставоу сьединение ѿмѣтающоу на Христѣ того божьства и чловѣчьства, и юже яко вь истиноу рождшоую бога, дѣвоу богородицоу никако же глаголати хотѣщоу. Ѿстоить же ѿ втораго сьбора третїи ·ма· лѣто. — (Ѿстоить сї втори ѿ третїега лѣть ·ма· цет.)

(Ѿ втораго сьбора до ·г·-го лѣть ·ма· — Третїи же свѧтыи вьселенскыи сьборь бысть вь Ефесѣ вь лѣто ·ѕцеї· вь царство Өеодосиа Малаго вь лѣто три на десѧтое царства его, иже царствова лѣть ·мв· и два мѣсѧца. Сьи же сьборь ·г· прьвы вь Ефесѣ бысть. Сьшедшеи сѧ свѧтїи ѿци бѣхѫ числомь ·с· Старѣишины же бѣхѫ сьборꙋ Кvриль, папа алеѯандрьскы, правѧ и прѣстоль Келестина, папа римскаго, и Оувеналїе, патрїархь їероусалимскы и Мемнонь, епискепь ефесьскы. Сьниде сѧ сьи сьборь на Несторїа злочьстиваго, епископа Константїнѣ града, оу чловѣка вѣроуѫщаго Христа, раздѣлѣѫщаго и прѣсѣцаѫщаго проста бо того чловѣка быти глаго-

лааше, а не бога въплъщьша сѧ, два сына о единѣмь Христѣ бозѣ глаголѧ и два състава, и единаго оубо быти иже ѿ ѿца рожденаго слова, дрꙋгаго же ѿ Маріа рождешаго сѧ чловѣка, по любвы же съвъкоуплъша сѧ словꙋ и тъзоименитомꙋ сына именꙋѧ, тѣмь ни богородицѫ, нѫ христородіцѫ прѣчистѫѧ дѣвѫ Маріѫ рождьшѫѧ того господа нашего и бога Їсоуса Христа именовлаше. Того ради и съ свѧты съборь прѣбываѫща того въ таковѣмь хоулени изврьгошѧ ꙗко жидовскаа съмыслѧщꙋ въ чловѣка вѣроужщаго Несторіа и рѣснотѫ истиннѫѧ богородице пречистѫѧ дѣвѫ показашѧ, и ѿ неѫ бе-сѣмене въплъщьшаго сѧ господа нашего Їсоуса Христи, сына божїа и бога истиннаго проповѣдашѧ; Несторіе же изгнань бысть въ Оасинь. кıj.)

Маркіань (царствова син.) ·ѕ· лѣть.

По Ѳеодосіи Малимь царствова Маркіань лѣть ·аі· и мѣсець ·е·

337 При нюмже бысть ·д·-тїи сьборь (јорд. хам. син.) и си вь Цариградѣ и вь Халкидонѣ (и сыи вь Константинѣ вь градѣ вь Халкидоне григ.) светыихь ѿць ·хл·, на Ѥутихїа и Дїоскора, ихь же проклеше, и проповедаше сьврьшена бога и сьврьшьна чловѣка господа нашего Їсоу Христа. ѿ ·третїаго сьбора до четвртаго лѣть ·ї· (соф. григ,)

При семь бысть ·д· сьборь вь Халкидонѣ, ·хл· светыхь ѿць, на Ѥвтїхїа и Дїоскора, едино естьство на Христѣ прѣдающїихь ѕлѣ. ѿстоить же ·д· сьборь ѿ третиега лѣть ·л·

(ѿ третїаго же събора до ·д·-го лѣть ·л· — Четврътыи же свѧтыи и въселенскыи съборь бысть въ Халкидонѣ въ лѣто ·ѕцмѕ· при цари Маркианѣ въ ·в·-е лѣто царства его, иже царствова лѣть ·ѕі· и мѣсѧць ·ѕ· Бѣхѫ же съшедшеи сѧ свѧтїи ѿци числомь

·хл· Старѣишины же бѣхѫ съборꙋ Леонтіе, папа римскыи, и Анатоліе, патріархь Констаптинѣ града, и Оувеналіе, патріархь їероусалимскы и Маѯимь, патриархь антиохїискы, Анастасіе митрополить солоунскы, Стефань, ефесьскы. Съвраша сѧ на Дїѡскора, бывшаго патріарха алеѯандрьскаго и на Еутихїа, архимандрита Константинѣ града. Сїа бо спаса и бога нашего Їсоуса Христа вчловѣченїа ѿмѣтаста до конца, ѿнѫдь того привидѣнїемь плъть понесша басномовѣста глаголѧща, ıако плъть господнѣ единосѫщна намь нѫ ѿ двою оубо естьствꙋ съединенїю быти, единомоу же съвръшити сѧ по съединени, и къ божьствꙋ страсти прилагаста. Того бо ради сїа въ таковѣи прѣлъсти прѣбывающа съ свѧтыи съборь извръже и проклѧть изгласивше съвръшена бога и съвръшена чловѣка того въ двою естьствꙋ несмѣсно и нераздѣльно господа нашего Їсоуса Христа, двѣ же рекше естьствѣ. киј.)

Львь Великїи ·иї·

По Маркїанѣ же царствова Лъвь Великыи лѣть ·иї·

Лъвь Малы, вьноук его, лѣто едино.

Зинонь ·зї· (јорд. хам. син.)

Зинонь, ѿць его, лѣть ·зї·

Анастасїи ·кз· (јорд. хам. син.)

Анастасїе Дикорь ·кз· лѣть

Їоустинь (Їоустїань соф. — Ѳраѯь јорд. хам. син.) ·д·

Їоустинь Траѯь ·д· лѣть.

Дроугыи (соф. хам. јорд.) Їоустїань (Иоустинь син. — Їоустїнїань Великы јорд.) ·гї·

Їостиниань Великыи ·лд· лѣть.

338 При семь бысть ·є·-тїи сьборь (јорд. хам. син.) вь Цариградѣ. Светыхь ѿць ·рѯє·, на Оригена и Євгарїа, ихь же проклеше светїи ѿци. Ѿ четврьтаго до петаго (сьбора соф.) лѣть ·р· (соф. григ.)

При немьже бысть петїи сьборь вь Константинѣ граде, ·рѯє· светыхь ѿць, на Ѳеодора нѣкоего и Дїодора таажде Несторїева моудрьствоующїих и сь писанми оногова оутврьждающихь, Оригена же и Дидима и Євагрїа нѣкоего ветхымь оубо соущемь баснословнаа же нѣкаа вь божїю црьковь привьвести начинающимь. Ѿстоить же петїи сьборь ѿ четврьтаго лѣть ·рв·

(Ѿ ·д·-го же сьбора до ·є·-го лѣть ·рв· — Пяты же святы сьборь бысть вь Константинѣ градѣ вь лѣто ·҂ѕмз· при цари Їоустинїанѣ Древнымь, вь лѣто ·кѕ· царства его, иже царствова лѣть ·ли· и мѣсяць ·з· Бѣхѫ же сьшедшеи ся свяѩтїи ѿци, числомь ·рѯє· Старѣишины же бѣхѫ сьборꙋ Вигїлїи папа римскы, Євтихїе, патриархь Константинѣ града, Аполинарїе алеѯандрьскы, Домень антиохїискы, Євтихїе їероусалимскы, Дамїань созополитскы. Сь светыи сьборь сьвркши оубо иже вь Халкидонѣ сьбора и правовѣрнаа и спасна повелѣнїа его вься сьврьшено оутврьди и вьзрастьшѫя ересь проклять и ѿврьже. Такожде же проклять прьвообразно же оубо Орегена безꙋмьнаго и вьсѣ нечьстивая его писанїа, Євгарїа же и Дидима древле бывшаа и изложенныя ѿ нею главы, рекьше сьписанїа, іако оученика Оригенꙋ и единомыслящїа и сь еллинскыми смѣшена повелѣнїи, ибо

симь тѣлесемь, имже нынѣ обло=
жени есмы, безоумнѣ рекошѧ не
въскрьсѫти, и еще же къ семоу
блѧдѧхѫ глаголюще, ꙗко доушѧ
прьвѣкишѧѧ сѫть тѣлесе и прѣ=
жде тѣлесе родишѧ сѧ, и ѿ
еллинскыхь начинаѫще повелѣ=
нїи прѣхожденїе доушамь ѿ
тѣла въ тѣло оучахѫ; конець
же быти вѣчнѣи мѫцѣ глаго=
лаахѫ, и бѣсомь пакы въ прь=
выи сань оустроити сѧ; и Хри=
ста подобна намь быти, и
ничто же разлѫчно имѣти ѿ
нась хꙋлѣхѫ тръокааныи; раи
же оклеветаахѫ ꙗко нѣсть сь=
творень ѿ бога, ни быти емꙋ;
и еще же къ томꙋ глаголаахѫ
ꙗко ни въ плъти създань бысть
Ядамь, и ина дроугаа тъмами
хоулнаа исписавьше обличени бы=
шѧ. И многы ѿ цръкве гоу=
бѧще ѥже съписанїа не ꙗвѣ и
ꙗсно проꙗвлѣхѫ сѧ, нѫ ѿ нѣ=
кыихь въ таинѣ дръжима бѣхѫ,
ниже до конца обличени быше на
четврътомь съборѣ, аще и нѣ=
цїи ѿ свѧтыхь ѿць сїа ѿмѣ=
таахѫ, ибо прѣжде того събора
бѣхѫ были трїе еретиѕи враѕи
проклѧтїи. Єгда же въ многы
люди такова лѫкава начѧшѧ
сѧ развѣвати оученїа, тогда съи
събра сѧ свѧтыи съборь пѧти,
сихь же и единомыслъникы ихь
и хоулнаа ихь съписанїа про=
клѧшѧ, и еще же и мемѱоуе=
стїискаго Өеодора и Несторїа
оученика его съ хоулними его
съписани ꙗко скврьныѧ плѣвы
и изврьгошѧ. киј.)

Тиверїе ·г· (јорд. хам. син.)
Маврикїе ·к·
Фока ·и·
Ираклїе ·л·
Константинь сынь Ираклїевь царствова лѣть ·зї· (хам. син. — сынь его ·зї· јорд.)

По Їоустинїанѣ же Їоустинь Малы царствова (Иоустинь Малыи сар.) ·гї· лѣть.
Тиверїе ·е· лѣть.
Маврикїе ·к· лѣть.
Фока Кападокь ·и· лѣть.
Ираклїе ·л· лѣть.
Константинь, сынь его, лѣто едино.

Ираклона съ матерїю си коупно Мартиною месеце ·д·
Конста, (сынь Константиновь, вънoукь Ираклїевь сар.) ·кз· лѣть.

338a При семь ꙗви се срацинскы лъжепророк Моухаметь (ѿ Христова оубо вьзнесенїа ·фҁз· мимошьдьшимь лѣтомь, ѿ създанїа же мїроу вь лѣто ҂·ѕрл· цет.)

Константинь, сынь Констинь ·зї· лѣть.

339 При семь бысть шестїи съборь въ Константине граде, ·ро· светыхь ѿць, на Сергїа и Пира и Павла, Константином градом начельствоующихь ѿметающїихь на Христѣ, еже коемоуждо двою естьствоу двѣиствѣ и двѣ хотѣнїи. Ѿстоить же шестїи съборь ѿ петаго лѣть ·рмд·

(Ѿ ·е·-го же събора до ·ѕ·-го лѣть ·ркд· — Шесты же свѧты въселенскы съборь бысть въ Константинѣ градѣ въ лѣто ·҂ѕоѕ· при цари Константинѣ и ѿци оубо Їѹстинїановѣ, вноуцѣ же Ираклїевѣ, въ лѣто ·гї· царства его, иже царствова лѣть ·зї· Бѣхѹ же съшедше сѧ свѧтїи

ѿци числомь ·ро· Старѣишины же бѣхꙋ съборꙋ Агадонь, папа римскы, Георгїе, патрїархь Константинѣ града, Θеофань, антїохїискы, и Петрь, минхь ѿ Алеѯандрїѫ, понеже вдовствоваше тогда прѣстоль алеѯандрьскыѧ цръкве. Събрашѧ же сѧ на обновившѫѧ сѧ ересь вь свѧтѣи съборнѣи и апостолстѣи цръкви, глаголѧ же на фаранскаго епископа и на Онорїа римскаго и Кνра алеѯандрьскаго, на Сергїа же и Пира, Павла и Петра, бывшѫѧ епископи Константинѣ града, и еще на обновившѧѧ сѧ ересь прѣжде написанныхь еритикь на семь свѧтѣмь съборѣ, се на Макарїа. именованнаго антїохїискаго прьвосѣдалника и на Стефана оучeника его и на поборны ихь. Сїи бо прѣжде реченїи еретици Θеодорь и Онорїе, Пирь же и Сергїе, Кνрь, Павель, Петрь, Макарїе же и Стефань, оученикь его, дрьзнѫше рещи единѫ волѧ и едино дѣиство имѣти господꙋ нашемꙋ Їсоусоу Христоу и по вьплъщени сѫѕь правовѣрїа раздрѣшити вьсхотѣвшѫ. Сего ради свѧтыи вьселенскы съборь прѣжде писанныѧ еретикы ꙗко богоборцѧ проклѧть и вьсехоулна ихь повелѣнїа и вьсѣхь тѣми подобно мꙋдрьствоуѫщихь или мꙋдрьствовати хотѧщихь и безь покаанїа прѣбываѫщихь, сь тѣми же и Полихронїа младоумнаго старца, иже мрьтвыѧ вьставити

Їоустинь ·ї· (јорд. хам. син.)

Фїлїпїкь ·в· (јорд. хам. син.)
Львь ·г· (јорд. хам. син.)
Тиверїе Аѱимарь ·з· (јорд. хам. син.)
Иоустинїань ·ѕ· (јорд.хам.син.)

Фїлїпїкь ·в· (хам.син.— ·е· јорд.)
Анастасїе Артемь ·в· (јорд. хам. син.)
Ѳеодосїе ·а· (јорд. хам. син.)
Львь Кононь ·а· Иконоборьць (јорд. хам. син.)

340

въ таковѣи ереси велерѣчюѫща, тишины же полоучивша и вънегда не въздвигнѹти и еще болшаго хоуленїа, таковѫѧ ересь обличивше, проклѧшѧ, правовер態наа же повелѣнїа ꙗснѣе съ свѧтыи съборь изгласивь двѣ воли, сирѣчь хотѣни, и двѣ естьствѣ и дѣиствѣ извѣстишѧ имѣти по въплъщени господоу нашемоу Їсоусоу Христѹ, и въ раздѣлени лица не бѫди то, нѫ понеже ни единомѹ естьствѹ Христовоу безь волѧ, рекше безь хотѣнїа, и не дѣиствнѹ быти, ико такова ѿ естьствѹ отемлѧще собства. киј.)

По Константинѣ царствова сынь его Їоустинїань (Їоустиань цет. — Оустинїань, сынь Константиновь сар.) лѣть ·ї·

Леонтїе ·г· лѣта.
Аѱимарь ·з· лѣть.

(Паки Їоустини цет.) Їоустинїань вторицею ·ѕ· лѣть.
Филипикь Барданїе ·в· лѣта.
Артемїе иже (же киј. и Анастасїе сар. киј. студ.) ·в· лѣтѣ.
Ѳеодосїе ·в· лѣтѣ.
Львь Канонь Иконоборць ·кд· лѣть.

При семь Римлꙗне ѿстоупише ѿ Грькь и оудрьжаше (оудрьжа се киј.) Римь о себѣ (и о себѣ Римь сь прочи(ми) западными странами оудрьжаше студ. — Рим ѿстоупи ѿ Грькь, и о себѣ ѿ толѣ оудрьжа се сар.) даже и до селѣ.

Константïнь, сынь его ·иї· (јорд. хам. син.)

Львь сынь Константина ·є· (јорд. хам. син.)

Константинь с православною матерïю своєю Їрïною ·ї· лѣть.

341 При сихь бысть ·ѕ· сьборь (јорд. хам. син.) пакы вь Цариградѣ. ·ро· светыхь ѿць на Сергïа и Пира, ихь же проклеше светы ѿцы. ѿ петаго сьбора до шестаго лѣть ·рл· (соф. григ.)

Константинь Гноеимениты ·лд· лѣть.

Львь, сынь его; ·є· лѣть.

Константинь с православною (си сар.) матерïю Ириною и лѣть ·єї·

При сихь бысть седмïи сьборь вѣ Никеи вѣторы ·тѯз· светыхь ѿць, на иконоборце. Ѿстоить же седмïи (сьи студ.) сьборь (сѣбор сїи сар.) ѿ шестаго лѣть ·рк·

(Ѿ шестаго сѣбора до седмаго лѣть ·рк· — Седмыи свѧтыи и вѣселенскыи сѣборь бысть вѣ Никеи второе, вѣ лѣто ҂ѕсҁѕ·, вѣ царство Константина и Їрины, матере его, вѣ лѣто ·и· царства его, иже царствовл лѣть ·кв· Сѣи оубо свѧтыи сѣборѣ никеискы градь имѣше послоушалище ·рѯз· свѧтыхь ѿцѣ бѣ оукрашень, чиноначѧлникы же имѣше свѧщеннаго того оплѣченïа Андриана, папы римскаго, иже вѣ себѣ мѣсто посла Петра, благоговѣинаго презвитера свѧтыж римскыж црѣкве, и дроугаго Петра презвитера, игꙋмена иже вѣ Римѣ чьстнаго монастирѣ свѧтаго Саввы, и еще же Їоанна и Ѳомѫ, оба миниха и презвитера правленïе имѧща вѣсточныхь апостолскыхь прѣ-

столь и еще же къ тѣмь Тарасїе, патрїархь Константїнѣ града, и Политїань, папа алеѯандръскы. Събраша же сѧ на ѿмѣтающихь свѧтыхь и чьстныхь иконь покланѣнїе. Тїї бо окаанїи Христа истиннаго бога нашего до конца хоулити дръзнѫша, дѣлесы въсѣко досажденїе и хоуленїе промышлѣѫще, идола покланѣемѫѧ иконѫ его дръзновено и безбожно нарицаѫще, его же ради идолскаа лъсть ѿгонить сѧ киј.)

Константинь (единь хам. син.) ·и· лѣть (јорд. хам. син.)

Михаиль и мати его ·ке· (·е· јорд. хам. син.) лѣтъ и мѣсеца ·в·

342 При сихь бысть ·з· сьборь. Светыхь ѿць ·ти·, и проклеше иже не покланяють се чьстьнимь иконамь. Ѿ шестаго сьбора до ·з·-го лѣть ·ркв· (соф. григ. — ҂·ѕсҁѕ· индиктонь ·еі· григ.)

343 Ѿ Адама до Константина цара лѣть ҂·еѡмг·, до Стефана же срьбскаго ·а· цара (григ. — срьбскаго цара лѣть ҂·ѕѡпѕ· їндїктїонь ·а· сльнцѹ кроугь ·кд· лоунѣ ·дї· цара Стефана постиже сьмрьть, и не мала скрьбь бысть тогда соф.)

Крај соф. и григ. текста.

Никvфорь ·з·

По Костантинѣ же и Иринѣ (киј. цет. — По сихь студ.) Никифорь (дѣверь Иринь студ. сар.) ·и· лѣть и мѣсець ·д·

Ставракїе лѣто едино и мѣсець ·в·

Ставракїе лѣто ·а· и мѣсеца ·в·

Михаиль лѣто едино и мѣсець ·д·

Львь ·з· лѣть и мѣсець ·е·

Михаиль лѣть ·и· и мѣсець ·д·

Θеофїль Θрофорь царствова лѣть ·зї· и мѣсець ·ѕ·

Крај јорд. и хам. текста, а у син. има још:

344 Ѿ Ядама до Стефана цара прьваго Срьблюмь вькоупѣ лѣт ҂ѕѡнѕ· индикта прьваго сльнцоу кроуг ·кд·, л8ны кр8гь ·ѕї·

Михаиль Благочьстивы лѣтѣ ·в·

Львь Ярменинь лѣть ·з· и мѣсець ·е·

Михаиль Яморреи лѣть ·и· и мѣсець ·д·

Θеѡфиль, сынь его, лѣть ·вї·

Кнјевски, студенички, сарандапорски и цетињски

(продужење.)

Михаиль, сынь Θеофиловь съ матерїю си Θеодорою лѣть ·ке·, и съ Басилїемь Македономь лѣто едино и мѣсець ·д·

345 При сихь обнови се православїе, и икони светые вь црькви выставише се паки, (и Бльгари христїаны быше киј. студ. цет. — При тѣхжде и блгар'скыи начелникь Боришь вѣрова Христови и крьсти се сь въсѣм езыкѡм бльгар'скыимь. Како же и коимь ѡбразом Бльгаре быше христїане, да речет'се въмалѣ зде. Приключи же се нѣкогда ꙗкоже имѣхоу честїе междоу собою рати Бльгаре съ Грьци и нанѣнише Грьци сестр8 начелника бльгар'скаго и дрьжаше ю въ Цариградѣ въ полатѣ оучеще ю книзѣ. Послѣжде ю крьстише сїю. Посла брать ее просити сїю оу цара грьчьскаго, и ѿпѹсти сїю царь. Ѡнаже пришдши къ брат8 своем8, и въсегда оучаше его христїан'ств8, и дивлꙗаше се чин8 христїан'ском8. Сь же начелникь бльгар'скыи и прьвѣе поучаемь бѣ христїан'ств8 нѣкыимь глаголемыим Коуфара. Приключи се недоугь проказ'нь въ Бльгарѣх, и о семь оубо'а(в)ше се, крьстише се вьси, нь не прѣста ѿ нихь съмр'тоносна болѣз'нь ѡна, нь мнозѣм оумирающїим не бѣ помощи ниединое, и скрьблꙗше вел'ми о семь начелник ыхь. Послѣжде наоучи его сестра его Христови, и прїеть поучение и авїе прѣста съмрьтоносныи недоугь ѡнь. Оувѣдѣ(в) же начел'никь бльгар'скыи, ꙗко помощїю божїею исцѣлѣше ѿ ꙗзвы,

посла молбы въ Кон'стан'тинь град, да пришьд архїереи ѿ тоудꙋ и крьстить сего. Видѣвше же сего Вльгарѣ крьстивша се, подвигоше се на нь оубити его. Ѡнже дрьзнꙋвь крьстныим знаменїемь, бори се и побѣди ихь, прѣдхождааше бо прѣд нимь крьсть. И семꙋ бывшꙋ въси Вльгарѣ христїанство възлюбише и крьстише се. Иже и по сих послаа господинь ихь къ царици Ѳеѡдоре просити землю Вльгаром оу Римлꙗнь, понеже оутѣшнꙗахꙋ се, и прошаахꙋ заедно воин'ствовати съ Римлꙗни. И испльни прошенїе ихь Ѳеѡдора царица, ѿ страны вѡ глаголемые желѣзные даже до Велда дарова сим. Велд же ес(ть) близъ Одрина града. И сїе въсе наслѣдоваше Вльгарѣ дарованїемь Ѳеодоре царице, и именоваахе Загорїе. И ѿ толѣ быс(ть) мирно оустроенїе на западныхь странах до нѣколико врѣмене съ езыкѡм вльгарскымь. сар.), и словеса словенска сътавише се (и словеса наша по езыкꙋ нашемоу съставлюена быше студ.) светымь Кирилом вь лѣто ҂ѕтѯ҃. (киј. студ. цет.)

Василїе Македѡнь ·дї· лѣть.

346 При семь Роуси крьстише се и быше христїане (киј. студ цет. — При семь кнезь роушкыи Владимирь вѣрова въ Христь и крьсти се съ въсѣмь езыкѡм роушкыим. Ѡбразѡм же сыковыим Роуси прѣложише се на христїан'ство. Въ царство прѣдреченнаго Василїа Македѡна подвигоше се Роуси съ начелникѡм своим бранїю окроужити Цариградь, иже и придоше съ великою силою до царствоующаго града. Царь же Василїе посла къ нимь и къ кнезꙋ ихь мирное оустроенїе искыи сътворити сь ними. Кнезь же прїемь посланїе царево, оумегчи се прѣмоудрѣишими его словеси, ибо мнѡгь бѣше въ таковыих Василїе царь многые бо ѿ Оудеи приведе къ христїан'ству. И тако прѣста прочее ѿ начиннанїа и приложи се къ христїан'ствꙋ съ всѣмь езыкѡм роушкыим, и обѣща(в)ше се крьстити се просеше ар'хїереа. И посла къ нимь царь архїереа. И вънегда хотѣахꙋ крьстити се, пакы оуныше и ѡлѣнише се, и рѣше ар'хїерею: аще не видим знаменїе кое любо чюдно ѿ тебѣ, не хощемь быти христїане. Ар'хїереи же ѿвѣщавь рекь: просите еже хощете. Ониже рѣше: хощемь да въврьжеши въ ѡгнь светое еѵглїе, иже оучить вѣрѣ христїан'сцѣи, и словеса Христова, да аще съхранит се и невредимо боудеть ѿ огнꙗ, оутврьдим се и мы въ христїанство, и елика наоучиши нас, ты ар'хїерею, съхранимь сїа, и не боудемь прѣстоупници запокѣди твоеи. И рече ар'хїереи: елико просите, испльнит се вамь. Повелѣ, и сътворише 'ѡгнь велеи. По томь по-

стави светое еуглїе на ѡгнь, и много врѣмена прѣби(в) въ нюмь, не прикосноу се емꙋ ѡгнь ни мала. Сїе видѣвше Роусы, оудивише се чюдеще се силѣ Христовѣ, и тако вьси крьстише се сар.)

Львь Прѣмоудрыи ·ке· лѣть и мѣсець ·и·

Алеѯандрь, брать его, лѣто едино и мѣсець.

Константинь, сынь Львовь ·нд· лѣта.

Романь сынь его лѣта ·г·

Никїфорь Фока ·ѕ· лѣть и мѣсець ·ѕ·

347 При семь лавра начать здати сѧ (въ) Светѣи Горѣ (Сьи лаврoу славиоую въ Светѣи Горѣ създа съ цет.) светымь Аѳанасїемь Аѳонскыимь (Сьи зданїе начьн цет.) въ воеводскомь саноу (еще киј.) соущоу емоу въ лѣто (же цет.) ҂ѕѵѯѳ· (киј. цет. — При семъ лавра велика въ Светѣи Горѣ Аѳона светымь Аѳанасїемь Аѳонскымь сьстави се. студ. — Въ лѣто ҂ѕуѯѳ· Аѳанасїе начеть здати лаврꙋ црковницꙋ сар.)

Їоаннь Цимискыи лѣть ·ѕ· и мѣсець ·ѕ·

Бывають оубо ѿ Адама до Цимискїа лѣть ҂ѕѵпд· (студ. нема).

(По Цимискїи царствова киј. студ.) Василїе Порфирогень лѣть ·н·

Константинь, брать его (Багрородныи сар.) ·в· лѣтѣ и мѣсець ·аї· (киј. испуштен и месеци додати предходном).

Романь Аргиропоуль ·е· лѣть и мѣсець ·е·

Михаиль Пафлагюнь ·з· лѣть (студ. сар. у цет. испуштено).

Михаиль Калафатинь мѣсеце ·д· и ·е· дьнїи (у киј. испуштене године првог Михаила, и име другога, па месеци, и дани додати првом).

Константинь Мономах ·вї· лѣть.

Теодора Багродна лѣто ·а· и мѣсець ·д· (у цет. испуштени месеци; у сар. нема).

Михаиль Старьць лѣто едно (у сар. и цет. испуштено).

Комнинь ·в· лѣтѣ и мѣсеце ·г· (у сар. испуштено).

Константинь Доука ·з· лѣть и мѣсець ·ѕ·

Еѵдокїа, жена его, съ сынови своими мѣсець ·з· и мало днїи.

Романь Дїогень лѣта ·г·

Михаиль, сынь Константина Доуке лѣть ·ѕ·

Никифорь Вотанїать лѣта ·г·

Алеѯїе Комнинь ·лѕ· лѣть.

Їоаннь Багродни, сынь его ·зї· лѣть.

Манꙋиль Багроднїи, сынь его ·лз· лѣть.

Бываютъ оубо ѿ Адама до сего царства ҂ѕхпд҃ лѣтъ.

Алеѯїе, сынъ Маноуилювъ (его студ. сар.) Багрородньи ·г· лѣта.

Андроникъ Коминнъ ·в· лѣтѣ.

Исакїе Аггелъ ·з· лѣтъ.

Алеѯїе, братъ его, ·кѕ· лѣтъ.

Алеѯїе Моурцуфло дьнїи ·о· И неоустроенїю бывшу въградѣ, въсташе ѿ въсоудоу на градъ, и прїеше Фроузи градъ въ лѣто ҂ѕѱі· И побѣже Алеѯїе Моурцоуфло, а Фроузи градъ дръжаше лѣта не мала (доволна цет.). И вздьхноуше Грьци видѣвше възмоущенїе въ градѣ, и поминахоу папоу римскаго на прьвыихъ помени господи.

(По Алеѯїи Мурцоуфалоу студ.) царствова же Өеѡдоръ Великы Ласкаръ лѣтъ ·иї·

Їоаннъ, зетъ его, ·лв· лѣтъ.

Өеодоръ Малы Ласкаръ, сынъ его, ·д· лѣта. Сїи же въкоупѣ съ Фроугы.

Михаилъ Палеологъ ѡте градъ ѿ Фроугъ въ лѣто ҂ѕѱнѕ· и дагати данъ Грьком обѣщаше се.

Андроникъ, сынъ Михаила Палеолога (сынъ его студ. сар.), по сьмрьти ѡца своего царствова при патрїарсе Їосифѣ лѣтъ ·к·

Михаилъ Азимитъ, сынъ его, Палеологъ лѣтъ ·иї·

Андроникъ, сынъ Палеологовъ (сынъ его Палеологъ кij.) ·л· лѣтъ (у цет. и сар. испуштене су године Михаилове и име Андрониково па изашао само један: Михаилъ Азимитъ — митинъ сар. — сынъ его Палеологовъ ·л· лѣтъ).

Катакоузинъ ипосиглитинъ, въкоупѣ и Калоїѡаннъ, сынъ Андроника Палеолога ·л· лѣтъ (·ле· сар.)

Въкоупѣ ѿ Адама до здѣ ҂ѕѡѯѕ·, лѣтъ (у кij. студ. и цет. година је испред Кантакузена, у цет. ҂ѕѡнѕ·, а у студ ҂ѕѡлѕ·)

Маноуилъ (посемъ кij. — по сихъ цет.), сынъ Їоанна Палеолога ·ле· лѣтъ (сар. овога нема).

Въ таже врѣмена постиже сьмрьтъ и благочьстиваго господина Срьблюемъ цара Стефана.....

б) У летописима друге, треће и четврте групе, и загрепском.

1. Руварчев други.

Летопись ѿ царствїа сїи ѥсть.

Ѿ Адама до потопа лѣть ·в· тисоуще ·сѯв·
Ѿ потопа до рождьства Аврамова ҂·гтлв·
Ѿ Адама до исхода синовь Израилѥвь лѣть ·фї·
Ѿ исхода синовь Израилѥвь до Саоула цара ·а·=го лѣть ·фмз·

Царствова же Саоуль лѣть ·м· — Давидь царствова лѣть ·м· — Соломонь ·м· — Ровоамь, сынь Соломоновь, лѣть ·зї· — Авїа ·г· лѣть. — Акимь лѣть ·м· — Їосафать ·лд· лѣть. При семь пророчаствова Михеи и Илїа и Єлисеи. — Їоарамь царствова ·д· лѣть. — Хозїа ·а· лѣть. — Месїа ·кд· лѣть. — Їоакїмь ·дї· лѣть. — Седекїа ·дї· лѣть. Сего ослѣпи Вьхоудоносорь царь, и храмь ѥмоу сьжеже.

Ѿ Соломона и плѣнюенїа Їоудова и Вавvлона лѣть ·фдї·

Дарїе Арарамь лѣть ·ѕ· Сего оуби Алеѯандрь Македонски и разори Перско царство. И скончасе сїи вь Лине лѣть ·лв·; покори же и варварски ѥзикь лѣть ·кв·, и ѥлико колѣно лѣть ·гї· (!)

Вькоупе ѿ Адама до Алеѯандра ҂·есд· лѣть.

Пдоломеи ·кд· лѣть. — Итоломеи Филаделфь лѣть ·л· По семь ѥvреискїе свещенїе книги кь ѥладски ѥзикь прѣписаше се. — Птоломеи Євергеть лѣть ·ке· — Птоломеи Филопатрь лѣть :ле· — Фиськ лѣть ·ѕї· — Сидирить лѣть ·д· — Алеѯандрь лѣть ·г· — Птоломеи Онсотирь ·м· лѣть. Вь тридесетое лѣто сего прьвое ѥдиноначелствова по законоу Гаїе Авгоусть кесарь. Ѿ него кесари начеше звати прочи ·гггнгд· (!)

Кюсарь Авгоусть лѣть ·нз· Вь ·еї· лѣто царствїа ѥго, Клеопа оубивь, прьвѣе низложи Птолеомово царство, ѥже царствова ·си· лѣть.

Бываеть ѿ Адама до Авгоуста по извѣствованихь лѣтописаць ҂·еѹнз·

Царствоваше же Авгоусть вь Римѣ лѣть ·нз·, Їрод же вь Иеросьлимѣ лѣть ·лз· Прьви бо властелинь ѿ иноплеменикь беше Їоудеомь Їродь, Арватинь си ѿ Идоумеѥ, и та архїереа постави Аннана, иноплеменика си, ꙗкоже Їосифь глаголеть. Сьи же младенце изби и оубица вьсемь своимь сьродничаствомь бисть. И оуби Оуркана, стараго архїереꙗ, и многїе изби, и ꙗзвою божїа гнѣва воднимь троудомь обѣеть бывь и чрьвемь кипещимь ѿ оусть его, и тако моучимь зле оумрѣ. Царствова же лѣть ·лз·, вьсѣх лѣть жить ·о· Тогда и господь нашь Їсоусь Христось, лѣт ·е· си вьзрастомь, сьниде ѿ Егупта вь землю Їзраилевоу.

Авгоусть кесарь Архелаꙗ, сына Иродова, Їоудеомь цара постави, братїю же его ·д· соуще раздѣли на ·д· чести давь владати вь своеи чести комоуждо, четворовластелац же сих нарече. Тогда гладь бисть вь Римѣ великь, ꙗкоже коупити кабьль пшеници за ·кз· златиць. Оумрьшоу же Авгоустоу кесароу, Архелаю заточен бисть ѿ Римлꙗнь вь Веннoу, градоу галилеискомоу. И царствова лѣть ·д· Тогда беше Їсоусь Христось ·еі· лѣть вьзрастом.

Прїемлеть же по Авгоустоу римское царство Тиверїе кесара Андипа Ирода ·к· лѣть (!). Беше господь наш Їсоусь Христось вь ·еі· лѣто царства Тиверїа лѣто ·л·, по пльти господь нашь крьсти се ѿ Їоана вь Їордани, ꙗкоже рече божьствни Лоука· вь ·дї· лѣто царства Тиверїа божьствени крьсть и животворивое бисть вьскресенїе. — Антипать Иродь цьрствова лѣть ·кд·, ꙗкоже сь ѥсть Иродь оусекноуви Прѣтѣчоу, и при божьствнїе страсти вь Їероусалимѣ обрѣте се, и посоуди господа, ибо по вьскресени ·е· лѣть царствова. Заточень бисть вь Лог^д^ань, градь галилеиски, и вь послѣдниꙗ нищетоу достигь, и сь любодѣицею оба зле оумреста. Саломїю же плесавшоую отроковицоу живоу землꙗ пожреть, дроузи же реше, ꙗко езероу помрьзшоу се на лѣдоу играше, лѣдоу же расседшоу се и тои оутапающи, глава оубо ѿрезана бивши лѣдомь, тѣло же погрезноуть вь гльбиноу.

По томь же царствова Агрипь Иродь третїи, вьноукь стараго Ирода Сьи ѥсть и Петра, врховнаго апостоломь, вьсадиви вь тамницоу и хоте оубити ѥго оугаждае Їоудеомь. Царствова же ·з· лѣть.

По томь царствова Агрипа дроуги. При нѥмь же оубише Павла вь Кесари и ѡписига (?) ·кз· лѣть.

И по томь Өить разби градь Ієроусалимь и плѣни. Сѣчитаеть се ѿ спасенїа страсти господа нашего Ісоуса Христа до пленіенїа Ієроусалскаго ·иї· лѣть. Оубїенихь же ѿ град(а) оумрьшихь Євреие написоують ·т· тамь. Дрьжа же се градь вѣ остои ·вї· лѣть, іако ѿ тоудоу и чеда своіа іасти.

Мадумово слово. — Бысть благовѣщенїе прѣчистїе богородице и приснодѣви Марїе вѣ лѣто ҂єфа· вѣ неделю вѣ ·в· часъ дьне. Ѿ тое нетлѣнїе рождаство господа нашего Ісоуса Христа вѣ ·д· дьнь, еже есть срѣда, кроугъ сльнцоу ·ї·, а лоуни ·ї·; неделя ·а· дьнь есть, и ѿ тое чатоуть се дни искони. Оувѣдѣхомь бо іако вѣ иже дьнь сѣтвори богь ·в· свѣтилѣ велицѣ, вѣ таи дьнь роди се Христось, истиное слово и свѣтило и истинни богь нашь, сльнце праведное, вѣ ·д· бо дьнь свѣтиле сѣтвори. Такожде и крьщенїе Христово вь лѣто ҂єфл· вѣ четврьтакѣ. Пакы же спасное Христово распетїе вѣ лѣто ҂єфлд· вѣ пек. Сице по пльти господа нашего Ісоуса Христа лѣть ·лг· и дьни ·пд·, Іоанна же крьститеља лѣть ·лг· и дьни ·ѯз·, манше бо числомь прилоучають се дьнїе ·кв· ѿ спаса нашего Ісоуса Христа.

А се колико дѣль сьтвори господь вь дьнь благовѣщенїа, сирѣчь вѣ недели: прьво прьсть вьзьмь ѿ землю сьзда чловѣкка; ·в· извѣдѣ Ноіа ѿ ковчега; ·г· іави се Авраамоу подь доубомь мавріскимь; ·д· провѣдѣ Моусеіа сѣ сыни Исраилєви скрозе Чрьмнїе море; ·е· вѣдасть Моусеови скрижали завѣта, иже оубо вь вѣтцемь законе бише, вѣ новѣмь же бысть намь вь дьнь таи; ·ѕ· благовѣщенїе прѣсветые богородице; ·з· спасьное вьскрьсенїе господа нашего Ісоуса Христа.

Іаковь же, брать божи, по вьзнесени жить ·ки· лѣть. Сѣи же Іаковь раздѣли страни апостоломь, и завѣща комоуждо ихѣ вѣ своіу страноу оучити и посилати кѣ нїемоу писанїемь на всако лѣто да гласоуеть се пропокѣдь Христова. — Їосиф же оброучникь старь велми оумре си лѣть ·рї· — Їоакимь, ѿць светїе богородице, оумре си лѣть ·п·, мати же Анна ·од· лѣть.

Ѿ Адама до вьзнесенїа господнїа лѣть ҂єфлг·

Неронь лѣть ·дї·, и бежавь погребе себе жива. — Оуеспасїань лѣть ·гї· Второе лѣто бысть пленїенїе Єроусалимоу ѿ Рима. — Диоклитїань лѣть ·к·

Ѿ вьзнесенїа до Константина цара лѣть ·тои·

Христїанское царство. — Ѿ Адама ҂єѡг· — Ѿ Адама до цара Лава ҂ѕиї·

Ѡ седмихь съборехь оуказь.

348 Прьви съборь бысть, светыхь ѿць ·тиі·, вь Никеи на злочастиваго Аріа, лѣть ,ѕешоа·, вь ·дї· лѣто Великаго цара Константина. Сьи же Константинь царствова лѣть ·ла·, и бисть вьсехь лѣть ·ѯе·

Константинь Велики синомь раздѣли царство, крьсти се (!) Константинь и Константіа, иже царствоваше лѣть ·кд· — Ïоуліань врать его, ·ѕ· лѣть. — Оуалентіань ·ïг· лѣть. — Өеодосіе Велики царствова ·ѕї· — Аркадіе ·д· лѣть.

349 Бысть втори съборь светыхь ѿць вь лѣто ,ѕеца·, светыхь ѿць ·рн·, вь Цариградоу, на Македоніа доуховорца, при Вѣликомь цари Өеодосіи.

Өеодосіе Мали царствова ·мв· лѣта.

350 Вь лѣто ,ѕцпе· бысть ·г· съборь, светыхь ѿць ·с·, иже вь Єфесе, на злочастиваго Несторіа, при цари Өеодосіи Малемь.

Ираклїе ·л· лѣть. — Константинь, сынь его, ·зї· лѣть.

351 Бисть ·д· сьбор, ,ѕецч·, светыхь ѿць ·хї·, иже вь Халкидонѣ, на злочастиваго Диоскора, при цароу Маркїаноу.

352 Вь лѣто ,ѕѕрми· бысть (·е·) съборь, светыхь ѿць ·рѯ·, вь Цариградоу, на злочастиваго Оригена, при цароу Ïоустїаноу Великомь.

353 Вь лѣто ,ѕѕрна· бысть пѣрски смѣтць (!) Моухамедь, тоурски пророкь, вь дни цара Константина, вьноука Ираклїева.

354 Вь лѣто ,ѕѕрни· бысть ·ѕ· (съборь), светыхь ѿць ·ро·, иже вь Цариградоу, на злочастиваго Сергїа, при цари Константине Брадатемь.

355 Вь лѣто ,ѕѕсм· ѿстоупи Римь ѿ правосаавїа сь прочимь западнимь странами, при цари Льве Исьвре Иконоборци.

356 Вь лѣто ,ѕѕсче· бысть ·з· съборь, светыхь ѿць ,ѕѕрнг· (!), иже вь Никеи, на Полинарїа злочастиваго иконоборца, при цари Константине (и) Иринѣ матере его.

357 Вь лѣто ,ѕѕтѯ написаше се наша словеса Курииломь Философомь на бльгарски езикь, при цари грьчаскомь Михаиле и Өеодори, матере его, иже оутврьдише кланати се светымь иконамь.

358 Ѿ Адама до Стефана ·а·-го господина Срьблюмь.

2) Дорпатски, Рачански и Руварчев први.

Лето ѿ сътворенїа мироу ѿ летописца вькратцѣ избранны.

Ѿ Адама до потопа леть ҂всмв·

Ѿ потопа до разделенїа езикь леть ·фл·

Ѿ стльпотворенїа до Аврама леть ·фнз· (·фнв· рач.)

Ѿ Аврама до исхода ѿ Егупта леть ·фе·

Ѿ исхода Їзраилева до оумртвїю Давидова лет ·ха· а ѿ Адама ҂двнз·

Ѿ начела царства Солома до плененїю Їероусалима леть ·рми·, а ѿ Адама лет ҂дцѕ·

Ѿ пленюнїа Їероусалима до оумртвїа цара Алеѯандра летъ, ·сѯа· а ѿ Адама летъ ҂еѯи·

А ѿ плененїа Їероусалима до рождаства Христова леть ·фл·

Ѿ оумртвїа Алеѯандрова до Авгоуста ·ски·

А ѿ начела царства Авгоустова до рождаства Христова леть ·мв·

А ѿ Адама до рождаства Христова леть ҂еф· — Роди (се) господь нашь Їсоусь Христось вь лето ҂еф· годѣ, декемврїа ·ке· кроугь сльнцоу тогда бе ·гї·, а лоуне ·ї· дьнь же неделю, Пострада же спасенїа ради чловѣча вь лето ҂ефлг· кроугь·, сльнцоу тогда бе ·е·, а лоуне ·аї· (·дї· рач.), индикть ·еї·

Ѿ рождьства же до вьзнесенїа леть ·лг·

А ѿ вьзнесенїа господню до Великаго Константина леть ·тѕ·

(А ѿ прьваго лѣта Константина Великог рач.) до прьваго сьбора леть ·тиї·

359 А ѿ Адама до прьваго сьбора леть ҂еѡна· Тогда светїи ѿци оуставише пасхоу праздновати последеже Їюдеию, кроугь сьставише на ·флв· лета; нѣцїи бо праздновахоу тогда марта ·дї· сь Їоудеи. Тогда бе начелникь сьбороу Силївестрь, римскїи папа. Светихь ѿць ·тиї·, на Арїа Христа тварь глаголюща.

360 Лета ѿ рождьства Христова ·тп·го при Θеодосїи Велицемь бисть вторїи сьборь вь Цариграде, на Македонїа доуховорца. Светихь ѿць ·рн·, при Дамасе, папе римскомь и при Григорїю, патрїарсе цариградскомь.

361 Лета ѿ рождьства Христова леть ·ѵла· бисть третїи сьборь вь Ефесе при Θеодосїи Маломь на Несторїа заочьстиваго,

проста чловѣка нарицающаго бити Христа. Светихь ѿць ·с·, при Келестине, папе римскомь, и Куріле алеѯандрискомъ.

362 Лета ѿ рождьства Христова ·ѹна· бисть четврьти сьборь при Маркиане царе вь Халкидоне на Диоскора и Евтихїа, едино естьство вь Христе исповедающихь. Светихь ѿць ·хл·, при Льве, папе римскомь и Антонїи цариградскомь.

363 Лета ѿ рождьства Христова ·фнг· бисть петїи сьборь вь Константїне граде при Оустинїане Великомь на Оригена, коньць моуце глаголюще, и на иних. Светихь ѿць ·рѯе·, при Вигилїи папе римскомь и Еутихїи цариградскомь.

364 Лета ѿ рождьства Христова ·хп· бисть шестїи сьборь вь Константине граде при цари Константине Брадатомь на Сергїа и Пїра, единоу волю вь Христе глаголющихь. Светихь ѿць ·ро·, при Агадоне, папе римскомь и Гїеоргїи констанїинопольскомь.

365 Лета ѿ рождьства Христова ·ѱчз· бисть седмїи сьборь вь Никеи при Ирине и Константине, сыне ее, на иконоборцовъ. Светихь ѿць ·тѯз·, при Андреане, папе римскомь и Тарасїи цариградскомь.

366 Роуси крьстили се при Владимироу ѿ Грьковь лета ѿ сьзданїа света ·ѕѹче·, а ѿ рождьства Христова лета ·цпз·

На завршетку летописа:

367 Вь лето ·ѕсм· ѿстѹпи Римь ѿ православїа сь прочими западними странами при цари Льве Исаври Иконоборци и царствомь и верою (дорп. рув.)

368 Вь лето ·ѕзѹдї·, а ѿ седмаго сьбора ·кв· лето, вь лето ·вї·тое царства Льва Премѹдраго Константинь (последи же наречени рув.) Философь и брать его Меѳодие преложише светие книги ѿ грьчьскаго езика на словенски (дорп. рув. — Вь лѣто ·ѕтѯ· написаше се наша словеса светымь Курилом Философомь и оучителюемь блъгарскаго юзыка, при цари грьчьскомь Михаилѣ и Ѳеѡдори, матери его, иже оутврьдише кланяти се светымь иконамь рач.)

369 Вь лето ·ѕрка· междоу шестимь и седмимь сьборомь светимь и вьселенскимь бисть богомрьски и льжни пророкь, тоурски сметаць (!) Моухамедь, вь днїи цара грьчьскаго Константина, вьноука Ираклиева (дорп. рув.)

3) Шафариков, Београдски други, Сеченички, Магарашевићев, Јанков, Софиски други, Реметски, Васићев и Подгорички.

Съ богомь починаюемь летописникь ѿ Адама вькоупѣ лѣтѣ (шаф.) — Лѣтопись ѿ царствїа сїи юесть ѿ Адама (рем.) — Сїе лѣтопись ѡ царствїахь (вас.) — Начело лет господни ѿ Адама (маг.) — Начело лѣтописьць въ врат'це (беог. II). — Начело летописоу (јанк.) — Лѣтописьць начело (сеч.)

Ѿ Адама до потопа ҂вс҃в лѣта (шаф. беог. II, сеч., маг., јанк., соф. II., рем., вас.)

Ѿ Ад, до стл'потворенїа 2800 (маг.)

Ѿ Ад. до разделени езикь леть ҂гсо· (јанк.)

Ѿ Ад. до рождьства Аврамлїа (до Аврама сеч.) ҂гтлв· (·гѹлв· јанк. — 3700 маг.) лета (шаф. беог. II, сеч. маг. јанк. соф. II, рем.)

Ѿ рождьства Аврамлїа до исхода сынова Їсраилевь (до исхода Їсраилева ѿ Єгvпта беог. II — Ѿ Адама (Аврама?) до исхода прьваго цара Їсраилева сеч.) ·фе· (·фл· беог. II) лѣть (шаф. беог. II, сеч. соф. II. рем. вас.).

А ѿ Ад. (до исхода маг.) же вь коупе (коупно соф. II. рем. вас. — вькоупе до исхода Їсраилева беог. II, јанк.) лѣть ҂гѡлз· (шаф. беог. II, маг. јанк. соф. II, рем. вас.).

Ѿ исхода сыновь Їсраилевь (Їсраилева беог. II.) до Саоула (прьваго шаф.) цара Їсраилева (до цара Саоула беог. II) ·фмз· (·флз· беог. II) лѣть (шаф. беог. II. сеч.)

А ѿ Ад. (вькоупе шаф. — коупно сеч.) до (цара маг.) Саоула (беог. II. сеч. — прьваго цара Исраилева јанк. соф. II. рем. вас.) леть ҂дтпд· (шаф. беог. II. — ҂дтпв· јанк. маг. — ҂дѹнз· сеч. соф. II. рем. вас.)

Ѿ Ад. до Давида цара ҂дѹнѕ· (шаф. беог. II. маг. — ҂дѹне· јанк. — ҂дѡ· соф. II. — ҂д· и ·ѹо· рем. вас.) лѣть.

Ѿ Ад. до Навахꙋдоносора цьра ҂дѡли· (јанк. соф. II. вас. — 4839 маг.) леть.

Ѿ Ад. до Алеѯандра цара (македонискаго беог. II. — великаго Македонскаго храбра соф. II. — и вьсега свѣта соф. II. рем. вас.) лѣть ҂есд· (шаф. беог. II. сеч. маг. јанк. соф. II. рем. — ҂еskд· вас.)

Ѿ Ад. до (Ћесара јанк.) Аvгѹста ҂еѹнз· (маг. јанк. рем. вас. — ҂еѹни· соф II).

Ѿ Ад. до Христова въплъщенїа (рождьства маг. соф. II. рем. вас. — рож. господа нашего Їсоуса Христа јанк. — въплъщенїа господнꙑ беог. II.) ҂єф· (5509 маг.) леть (шаф. беог. II. сеч. маг. јанк. соф. II. рем. вас.).

А ѿ спасьнию страсти господа нашего Їсоу Христа (ѿ въплъщенїа до спасоноснеи страсти господни и до вьзнесенїа сеч.) ҂єфлг· лета. Кроугь сльнцоу тогда бысть ·кг·, а лоуне ·ї· (·гї· сеч.). Вьскрсе господь наш Їсоусь Христось месеца марта ·кє· (сеч.) курьпасха (шаф. — Ѿ Ад. до страсти господа нашего Їсоуса Христа лѣть ҂єфлг· соф. II. рем. вас. — у јанк. празне године. — Ѿ страсти Христови кроугь сльн'цоу бысть тогда ·кг·, а лоунѣ ·є· беог. II. — Ѿ васкрес господь месеца мар. 25 маг.).

Ѿ вьскрьсенїа Христова (ѿ васкрсен. јанк. — ѿ възнесенїа сеч. — господнꙑ сеч. јанк.) до (цара маг. — великаго цара беог. II. — прьваго цара сеч.) Константина (цара јанк. — прьваго цара христїаномь шаф. соф. II. рем. вас.) ·спє· леть (шаф. беог. II. — леть ·тм· и царствова ·лє· сеч. — ·тов· лета јанк. соф. II. рем. вас. — 5930 маг.).

А ѿ Ад. вькоупе (коупно соф. рем.) леть (ѿ Ад. до — цара сеч. јанк. — Константина беог. II. сеч јанк.) ҂єѡмг· (шаф. беог. II. сеч. јанк. — ҂єѡг· соф. II. рем.).

Ѿ Ад. до (А до беог. II.) Льва цара (моудраго беог. II) ҂ѕиї· (шаф. рем. — ҂ѕи· беог. II — ҂ѕаї· сеч. — ҂єѡиї· соф. II.) лѣть.

370 Ѿ Адама до Стефана цара ср'вскаго ҂ѕѡнѕ· лѣть (шаф. сеч.)

371 Ѿ Ад. до бога кнеза Лазара иже сь великымь Моуратомь, пер'скимь царомь, ҂ѕѡчз· лето, кроугь сльнцоу тогда бысть ·аї·, а лоуне ·а· индиктионь же ·гї· (шаф)

Подгорички

Ѿ сазданїа мироу знати лета.

Ѿ Адама до рождства Христова леть ҂єф·

Ѿ Христова рождства до васкарсениа господа нашего Исоуса Христа леть ·лг·

Ѿ васкарсениа Христова до Константина парваго цара христианскаго лѣть ·тов·

Ѿ Адама до цара Лава ҂ѕїи·

Више нема, већ се прелази на саборе.

О седміихъ сьборехъ светыхъ ѿць (сеч.) — О седмихъ сьборехъ оукаꙁь (соф. II. рем.) — Ѡ седамь светихъ саборехъ (јанк.), — ѿ седамь сворехъ сказаніе (подг.)

(шаф. и маг. без натписа, а беог. II не говори о њима).

372 Вь лѣто ҂єѡѯв· (шаф. — ҂єѡ· сеч. — ҂єѡо· јанк. — ҂єѡоа· соф. II. рем. — ҂ѡои·то подг.) бысть ·а· сьборь, ·тиі· светыхъ ѿць, (вь Никеи сеч. јанк. соф. II. рем. подг.) на (безбожьнаго шаф.) Аріа (злочастиваго јанк. соф. II, рем. подг. — и на инихъ ·є· — ·ѕ· сеч. — ерѣтиг шаф. сеч.) вь ·ді· лѣто (великаго сеч. јанк. соф. II. рем. подг.) цара Константина (шаф. сеч. јанк. соф. II. рем. — маг. помешао са седмим в. ниже).
373 Вь лѣто ҂єѡнв· (сеч. — ҂єцл· маг. јанк. подг. соф. II. рем.) бысть вьтори сьборь, светыихъ ѿць ·рн· (ва Константине граде маг. јанк. — вь Цариградоу соф. II. рем. подг.) на Македоніа (злога подг.) Доухоборца (вь Цариградоу сеч.) при (великомоу јанк. маг. соф. II. рем. подг.) цари Θеодосіи. (сеч. маг. јанк. соф. II. рем. подг. — Вь лето ҂єѡов събра се ·в· светы сьборь, ·рн· светыхъ ѿць, на Македоніа доухоборца, вь ·ді· лѣто Θеѡдосиꙗ цара Великаго вь Цариградоу шаф.)
374 Вь лѣто ҂єѡҁг· (сеч. шаф. — ҂єцла· маг. јанк. ҂єцпє соф. II. рем. подг.) бысть (сьбра се шаф.) ·г· сьборь·, светыихъ ѿць ·с· (на Несториꙗ шаф.) в Єфесѣ, (на Несторіа злочастиваго маг. јанк. соф. II. рем.. подг.), при (цари маг. јанк. соф. II. рем.) Θеѡдосіи (маг. — Малемь сеч. јанк. соф. II. рем. — младомоу подг. — при Θеодосию цароу Маломь шаф.)
375 Вь лѣто ҂ѕкг· (шаф. сеч. — ҂єцоа· маг. јанк. — ҂єцч· соф. II. рем. подг.) бысть ·д· сьборь; светыихъ ѿць ·хл· на Диоскора (злочастиваго маг. јанк. соф. II. рем. подг.) вь Халкидоне, при цари Маркіана (сеч. маг. јанк. соф. II. рем. подг. — на нечастиваго Диоскориꙗ вь ·а· лѣто Маркиана цара и Полоухеркые сестріи Θеѡдосиеви, вь Халкидоне шаф.)
376 Вь лѣто ҂ѕрке· (шаф. сеч. — ҂ѕрми· маг. јанк. соф. II, рем. подг.) бысть ·є· (светы шаф.) сьборь; светыихъ ѿць ·рѯє· (·тѯє· јанк. — ·рѯ· соф. рем. подг. — маг. без цифре), на Оригена и Дидима (сеч. Ѡрѹђена маг. — Ориђена јанк. — Оригена соф. II. рем. — злочастиваго маг. јанк. соф. II. рем. подг.) вь Цариградоу (ва Костантиноу градоу јанк.) при цари Оустіани (сеч. — Ѹстиниане Великаго на нечастиваго Оригена и Дидима ерѣтигы шаф.).

377 Вь лѣто ҂ѕрлє (шаф. — ҂ѕслє сеч. — ҂ѕрна соф. II. рем. јанк. — 6250 маг.) бысть (изидѣ шаф. — и пер'скы светаць соф. II. рем. подг.) Моухамедь, тоурски пророкь (лажепророкь јанк. маг.) вь дьни цара Костантина (сеч.), вьноука Ираклиєва (шаф. маг. соф. II, рем. јанк. подг. — Вь лѣто ҂ѕлє, вь дни Костан'тина цара, вьноуки Іраклїєва, бысть Моухамедь Срацинωмь вождь беог. II.)

378 Вь лѣто ҂ѕспд (сеч. — ҂ѕсд шаф. — ҂ѕрни јанк. маг. соф. II. рем. подг.) бысть (светы шаф.) ѕ сьборь; светыихь ѿць ро, вь Цариграде (ва Костантиноу градоу јанк.) на Сергїа и Пира (на Серћиа злочастиваго јанк. маг. соф. II. рем. подг.) при цари Константине (сеч. — Брадатемь јанк. маг. соф. II. рем. — и братии подг. — вь гі лѣто цара Константина, брата его (= Брадатемь?) вь Цариградоу на Сергиа и Опирра и Химонота сеч.)

379 Вь лѣто ҂ѕтѯ (ѿ рождства Христова 360 маг. Написаше се (наша шаф. — срьпска маг. јанк.) словеса (по србскомоу езикоу подг.) светымь Кириломь (сеч.) Философомь, оучитеемь словеньскимь (шаф. беог. II — К. Ф. ѿ грьчаскаго езыкь при цари Михаиле и Θеωдори, матери его, иже оутврьдише кланяти се светымь иконамь јанк. — К. Ф. Славинца (= Солунцем? в. ниже деч.) при цароу итд. подг. — К. Ф. оучитела блгарскимь езикомь при гр'часким царем Михаиле итд. маг. — К. Ф. на бльгарскы езыкь, при царе грьч'ском Михаиле итд. соф. II. рем. вас.).

380 Вь лѣто ҂ѕтѯд (шаф. сеч. — ҂ѕсче јанк. соф. II. рем. подг.) бысть з (светы шаф.) сьборь, светыхь ѿць рѯ (шаф. — тн сеч. — рнг соф. II. рем. — тѯз подг. — јанк. без цифре), (иже вь Никеи соф. II, рем. подг.) на Иолинариа (сеч. — еретига шаф. — Аполинарїа злочастиваго Иконоборца, при цари Костантине и Ирини матери его јанк. соф II. рем. — Слени подг. — у маг. помешан с првим: Ва лето 6265 быст 7 саборь, светих ѿць 363, ва Никеи, на Арїа злочастиваго Иконоборца, при цари Кωстантине и матери егω Слени).

381 Вь лѣто ҂ѕфнв (сеч. беог. II. — ҂ѕсм маг. јанк. соф. II. рем.) ѿ стоупи Римь ѿ православїа (беог. II. сеч. после одељка о Немањићима. — и ѿ Грькь, при цари Лаве јанк.) сь прочими западными странами (јанк.) при цари Лаве Исавре Иконоборци (маг. соф. II. рем. — Вь лето ҂ѕфнв ѿлоучише се Латини ѿ православніе верїи трькьлетимь Петромь Гоугнивимь шаф.).

Ѿ прьваго съборa до ·з·-маго лѣть ·ѹои· (сеч.).

382 Ѿ седмаго събора до прѣставленїа цара Стефана лѣть ·ѯнз· (сеч.).

4) Загрепски.

Я се ѿ битїа кажеть.

Ѿ Ядама до потопа ·в· тисоуще и ·с· и ·д· лѣт.

Ѿ потопа до разделенїа език ·ф· и ·к· и ·д· лѣт.

Ѿ разделенїа език до Яврaама тисоуща и ·с· и ·о· и ·ѕ· лет.

Ѿ Ядрама до исхода Израилева ·ѯ· и ·е· лѣт.

Ѿ исхода Израилева до Давида цара ·ф· и ·о· и ·д· лѣт.

Ѿ Давида цара до пресел(ен)їа вавилонскаго тисѹща и ·ч· и ·е· лѣт и ·г· месеци

Ѿ пресел(ен)їа вавилонскаго до Ялеѯендра цара тисѹща и ·г· лѣт, а всех лѣт ѿ Ядама ·е·(и)·сд· лѣт.

Ѿ Ялеѯендра до Христова рождаства ·с· и ·д· леть.

Ѿ рождаства Христова до Константина цара ·т· и ·м· и ·г· лѣт.

Ѿ Ядама до рождаства Христова ·е· тисѹщь и ·е· сать лѣт.

Ѿ Ядама до вьзнесенїа ·е· тисѹщь и (·е·) сать ·мг· лѣт.

Ѿ вьзнесенїа Христова до ·а·-го сабора вьсе(ле)нскаго ·тї· лѣт.

Ѿ прьваго сабора до ·в·-го сьбора ·з· лѣт и два месеца.

Ѿ вьтораго до ·г·-го сабора.

Ѿ третїа до ·д·-го сабора ·ѕ· лѣт.

Ѿ четврьтаго до ·е·-го сабора ·ѯ· и ·г· лѣт.

Ѿ петаго до шестаго ·р· и ·гї· лѣт и ·д· месеци.

Ѿ шестаго до седмаго сабора и до Михаила царь ·мд· лѣт.

5) Габровски, Григоровићев, Вукомановићев, Хиландарски, Сенички и Дечански.

383 Кь лѣто ·ѕтѯ· написаше (сьставише григ.) се наша словеса светымь Кѵриломь Философом (и габ.) оучителемь словенскымь (габ. григ.).

Написаше се наша словеса (вук. — словеса срьбскаа сен. — словенская писмена хил.) К. Ф. оучителемь бльгарскаго езика при цари (грьчаскомь сен.) Михаиле и матери его Өеодори (хил.), иже оутврьдише (тьи царь Михаиль оутврди сен.) кланяти се светимь иконамь (вук. сен.) — славенска слова, по просто србска, светимъ Кириломъ Филозофомъ, Солунцемъ, ученикъ цариградскій одъ греческаго езыка, при цари греческомъ Михаіле и матери его Өеодори, ониже утвердише кланяти се святым іконамъ деч.].

384 Вь лѣто ҂ѕтѯа· бисть ·з· сборь светыхь ѿць, на Аполинаріа и инѣхь еретикы (габ.).

385 Вь лѣто ҂ѕсм· (҂ѕфнв· григ.) ѿстоупи Римь ѿ православіа (григ. хил.) съ прочими западними странами (вук. — ѿ православніе вѣри съ васеми странами западними сен. — ҂ѕфнв· ѿлоучише се Латины ѿ православніе вѣры кь азимитичьствоу габ.).

Немају општег дела Кувеждински, Београдски први (можда нема почетка), Врхобрезнички, Остојићев и Верковићев, а Белопољском и Ковиљском општи је део хронограф.

*

У руском лаврентијевском летопису, после подужег увода о свима Словенима, руски летопис почиње овако:

Въ лѣт ҂ѕ҃т҃ѯ҃ индикта ·е҃і· днь наченшю Михаилу црствовати нача ся прозывати Руска землѧ. ѡ семь бо увндѣхомъ. ꙗко при семь цри приходиша Русь на Црьгородъ. ꙗко пишетсѧ в лѣтописаньи Гречьстѣмь. Тѣмже ѿ селе почнем. и числа положимъ.

Ꙗко ѿ Адама до потопа лѣт ·҂в· и ·с· (у једном варијанту 2242).

А ѿ потопа до Ѡврама лѣт ҂а· и ·пв·

А ѿ Аврама до исхоженьꙗ Моисѣева [лѣтъ ·у҃л·

А (отъ) исхожеіа Моисѣова] до Двда лѣт х· и ·а·

А ѿ Двда и ѿ начала црства Соломонѧ до плѣненьꙗ Ꙗрлмлѧ лѣт ·у҃м҃и·

А ѿ плѣненьꙗ до Ѡлексанъдра лѣт т҃иі·

А ѿ Ѡлексанъдра до ржва Хва лѣт ·т҃гі· (у једном варијанту 333).

[А отъ Христова рождества до Коньстѧнтина лѣт ·т҃иі·]

Ѿ Консѧнтина же до Михаила сего лѣт ·ф҃м҃в·

А ѿ перваго лѣта Михаилова до перваго лѣта Ѡлгова Рускаго кнѧзѧ лѣт ·кд·

А ѿ перваго лѣт Ѡлгова понеже сѣде в Киевѣ до перваго лѣта Игорова лѣт ·ла·

А ѿ перваго лѣт Игорева до перваго лѣта Свѧтьславлѧ лѣт ·гі· (у другим варијантима 33).

А ѿ перваго лѣт Стославлѧ до перваго лѣт Ꙗрополча лѣт ·ки·

А Ꙗрополкъ кнѧжи лѣт ·и·

А Володимеръ [кнѧжи] лѣт ·лѕ·

А Ꙗрославъ кнѧжи лѣт. ·м·

Тѣмже ѿ смрти Стославлѧ до смрти Ꙗрославли лѣт ·пі·

А ѿ смрти Ꙗрославли до смрти Стополчи лѣт ·ѯ·[1])

Но мы на преженье возъвратимсѧ [и] скажем што сѧ оудѣыло та си ꙗкоже почали бѧхомъ первое лѣто Михаиломъ а по рѧду положимъ числа.

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·а·

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·в·

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·г·

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·д·

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·є·

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·ѕ· Михаилъ црь изиде с вои брегомъ. и моремъ на Болгары .... итд.

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·з· [И]маху дань Варѧзи изъ заморьꙗ на Чюди ... итд.

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·и·

Въ лѣт ·ѕ·т·ѯ·ѳ·

[В лѣт ·ѕ·т·о· Изъгнаша Варꙗги за море ... итд.

итд. итд. итд.

(Полное собрание русских летописей, издание второе, Ленинград 1926, стр. 17—19.)

---

[1]) Све су то владаоци о којима се говори у летопису. Ако ове бројеве саберемо и додамо 6360 добијамо годину 6626, а последња година на завршетку летописа јесте 6624.

3. О НЕМАЊИЋИМА (ДО СМРТИ ДУШАНОВЕ).

а) У летописним замецима.

Ѿ коли се Сумеѡн Неманя назва господинь Срьблюемь до лѣта више писан'наго ,зцкд.го имать лѣт ·сои· (I, 171).

Постави се светы Сава прьвы ар'хіепископь Срьблюем вь лѣто ,зѱкѕ· (I, 172).

Вь лѣто ,зѱкз· постави се светыи Сава архіепископѡмь (VII, 228).

Ѿ Кѵрила философа до светаго Савы прьваго архіепископа, оучителя и прьвосветителя срьбскаго, новаго по истине апостола, и брата его Стефана прьвовѣнчанаго краля срьбскаго лѣт ·сп·, ѿ Адама же лѣть ·з· тисоущь ·хм· (V, 213).

Вь лѣто ,зѱмг· приеть начелство анеѱеи Радослав(л)ь, храпавїи краль, и царства ·м· лѣть, (XIV, 288).

Вь лѣто ,зѱои· вькрали се Милоутинь, краль банскїи, и царства ·ми· лѣт, и оумре ѡк. ·ке· (XIV, 289).

Вь лѣто ,зѡк· роди се царь Стефань (XIV, 292).

Вь лѣто ,зѡкд· ѡк. ·кд· прѣстави се светы крал Милоутинь (I, 173).

Вь лѣто ,зѡке· вькрали се Стефань краль дечански, и царства ·дї· лѣть и оумре ноемрїа ·аї· (VIV, 290).

Вь лѣто ,зѡли· оубише Срьблю царя Михаила (I, 174).

Вь лѣто ,зѡли· оуби краль Дечански Михаила, цара бѹгарскаго на Белблѹждѹ (XIV, 291).

Вь лѣто ,зѡм· прѣстави се слѣпи краль їюля ·еї· дьнь (I, 175).

Вь лѣто же ,зѡм· Стефань краль дечанскь кончинѹ постизаеть ѿ сина своего и сь моученикы равночьстїе полоучи (III, 182).

(Вѫ лето ... пре)стави се Дечани .... (X, 253).

Нека се зна како дарова царь Стиепань Дѹбровникѹ градь Стонь на ·ҷ҃т҃л҃г· лиета Христова (IV, 209).

Вь лѣто ,зѡме· роди се Урошь (XIV, 294.)

ѾѾ Стѣфьна. же прьвовѣнчанаго кралꙗ до цара Стѣфана благочьстиваго и христвлюбиваго и мнихолюбиваго прьваго цара срьбьскаго ·са· — Всѣх же лѣть ѿ Адама до царства Стефана цара лѣт ·ѕ· тисѹщ ·ѡнг· (V, 214, 215).

Ѿ Адама же ҂·ѕѡнѕ· до Стефана же прьваго цара Срьблюемь (VIII, 240).

б) У Летописима друге групе.

Како су сви више или мање сродни штампају се упоредо и то Шафариков и Габровски засебно, а београдски први и други заједно с обележеним у загради разликама међу њима. Београдски први као да нема почетка, јер нема ни натписа нити ишта од општег дела. Исто се тако заједно штампају и Григоровићев и Кувеждински. Од ова четири летописа код које белешке на крају у загради стоји чија је, значи да је у оном другом нема.

	Шафариков.	Габровски.
386	В. л. ҂ѕҳмз· назва се Немана Србьлемь господарь, и царьствова ·мв· лета.	В. л. ҂ѕҳмз· назва се Неманꙗ господинь Србьлюмь, и царствова ·мв· лѣта.
387	В. л. ҂ѕҳ — — постави се светы Сава архиепископомь.	В. л, ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архїепископомь.
388		В. л. ҂ѕҳч· прѣе начельство срьбско Стефана Немание втори Стефань жоупань.
389		
390		
391		В. л. ҂ѕѱкд· прѣстави се Стефань жоупань вторы сынь Неманинь и царствова и ть ·мв· лѣта.
392		В. л. ҂ѕѱлв· прїе кралевство сынь его Радославь, и царствова ·аї· лѣть.
393		В. л. ҂ѕѱмг· прїе начелство анеѱеи Радослаль, храпави краль, и царствова ·ле·

Београдски први и други.	Григоровићев и Кувеждински.
В. л. ҂ѕχкз· назва сє Немањꙗ господинь Србьлюмь и царствова ·мд· лѣть (беог. II).	В. л. ҂ѕχм· (҂ѕχмв· кув.) назва сє Нѣманꙗ господинь Србьлємь (србьскы кув.), и царьствова ·мв· (·мд· кув.) лѣтѣ (лєть кув.)
В. л. ҂ѕѱ· прїє начєлствова (!) сынь его Стєфань (беог. II).	И по семь прѣда си кралєвство сынȣ своємȣ прьвовѣнчаномоу кралȣ Стєфанȣ. (По семь сынь его пр'вовѣнчани краль Стєфан кув.)
	В. л. ҂ѕѱкз· постави сє свєты Сава архїєпископь
В. л. ҂ѕѱкд· (҂зѱкз· беог. II) постави сє (кралюмь беог. I) Стєфань жȣпань (вьторїи сынь Нєманинь, и царствова ·и· лѣть и мѣсєць беог. I).	
	Стєфань жє прьвовѣнчаныи краль господствова многа лѣта, (и кув.) постизаєть єго конац, оставлꙗєть жє кралєк'ство (и оставлꙗєть царьство кув.) сыноу своємоу Стєфанȣ Оурошȣ храпавомȣ кралю (кралоу Стєфаноу Оурошоу кув.)
В. л. ҂ѕѱлв· прѣює кралювьство сынь єго Радославь (краль беог. II), и царствова ·аї· лѣть. В, л. ҂ѕѱмг· прѣює кралювьство (вькрали сє беог. II) анєѱєи юго (Драгославь беог. I) храпави краль, и царствова ·лє· лѣть.	

394	В. л ҂ѕѡкд· прѣстави се краль Баньскїи Милꙋтинь, и царьствова лѣть ·мв·	В. л. ҂ѕѱои· вькрали се Милоутинь, краль Банскы, и царствова ·мз· лѣть, и прѣстави се месеца окт. ·ке·
395		В. л. ҂ѕѡке· вькрали се Стефань краль Дечанскы и царствова ·дї· лѣть, и прѣстави се месеца ноемвр. ·аї·
396	В. л, ҂ѕѿли· оуби краль Дечаньски Михаила Бльгарскаго.	В. л. ҂ѕѡли· оубы краль Дечанскы Михаила цара бльгарскаго на Вельбоуждоу.
397	В. ҂ѕѡм· прѣстави се краль Дечанꙁскы ноемвриа ·гї·	
398		В. л. ҂ѕѡк· роди се Стефань царь·
399	В. л. ҂ѕѡнд· постави се царемь Стефань царь	В. л. ҂ѕѡмд· постави се Стефань царь царемь.
400	В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се царь Стефань, дек, ·кд·	В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефань царь декемвр. ·кд·, и царствова ·кд· ·лѣть.
401	В. л. ҂ѕѡме· роди се Оурошь царь.	В. л. ҂ѕѡме· роди се Оурошь царь.

В. л. ҂ѕѱон· прѣѥ кралевьстко сынь его (҂ѕѱо· вькрали се беог. II) Милꙋтинь, краль Баньскы, и царствова ·мз· лѣть (и прѣстави се ѡхтомврїа мѣсеца ·кд· беог. I).

В. л. ҂ѕѡке· прѣѥ кралѣвство сынь его (҂ѕѡкѕ· вькрали се беог. II) Стефань, дечански краль (краль дечан'скы беог. II), и царствова ·дї· лѣть, (и прѣстави се мѣсеца ноемвїа ·аї· дьнь беог. I).

В. л. ҂ѕѡли· оуби краль Дечанскы (сь же краль Дечанскы оуби беог. II) Михаила, цара бльгарскаго (на Вельбоуждоу беог. II)

В. л. ҂ѕѡк· роди се Стефань царь (царь Стефань беог. II).

В. л. ҂ѕѡмд· постави се царемь (Стефань царь, и царствова ·кд· лѣть беог. II).

В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефань царь дек. ·кд·, и царствова ·кд· лѣт (беог. I).

В. л. ҂ѕѡме· роди се Оурошь царь (Оур. краль беог. II).

(Ть господствова многа лѣта григ.), прїемлеть (и постизаеть кув.) его конаць, оставлает же господство (и ѡставлаеть царьство кув.) сыноу своемоу кралю Милꙋтинꙋ. — Милꙋтинь же краль царствова ·мв· лѣта, прїемлеть его кон'ць житїа (И царьствова Милоутинь ·мз· леть кув.)

По сем (же прїемлеть кралев'ство григ.) сынь его Стефань (Ст. Оурошь григ.), дечанскыи краль.

Сь же краль (Дечански григ.) оуби Михаила (·а· григ.) цара бльгарскаго (на Вѣлбоуждоу кув.) (вь лѣто григ.) ҂ѕѡли·

По сем же наважденїемь дїавольскымь и злыхь сьвѣтникь (злихь саветомь кув.) ѿ сына своего (кралꙗ Стефана григ.) прїемлеть кончинꙋ вь лѣто ҂ѕѡм· (прїемлеть конаць кув.) вь градѣ Звечанїи (месеца кув.) ноемврїа ·гї· (дьнь, и царьствова ·дї· леть кув.)

В. л. ҂ѕѡк· роди се царь Стефань.

В. л. ҂ѕѡнд· постави се (царемь григ.) Стефань царь (царь Стефань кув.)

В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се царь Стефань (дек. ·кд· григ.) (и царьствова ·кд· лѣть. И ѡставлаеть царство сыноу своемоу Оурошоу кув.)

В. л. ҂ѕѡме· роди се Оуошь царь (григ.)

в) У Летописима треће групе.

1. Врхобрезнички.

Пакы хощоу начети ѿ Стефана Немание и вьса възоглавити.

402 В. л. ҂ѕхмз· назва се Немания господинь Србьлюм и господова лѣть ·мв·

403 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефань Немания и отиде вь Светоую Гороу.

404 И тожде лѣто наче господовати сынь его Стефань и господова лѣть ·мв· Сь бысть ·в· жоупань и сьзда храмь вьзнесенїа Жичю.

405 В. л. ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архиепископь срьбскы.

406 В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се прьвовѣнчаны краль Стефань

407 Тожде лѣто окрали се сынь его Радославь, и кралюва лѣть ·аї·

408 В. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се краль Радославь.

409 И по нюемь окрали се брать его Владиславь.

410 По Владиславоу окрали се синовць его Драгославь, нареченны храпавы краль. Сы юесть прьвыи Оурошь, и кралюва лѣть ·ле·

411 В. л. ҂ѕѱон· прѣстави се Драгославь храпави краль.

412 И по нюемь кралюва сынь его Драгоутинь.

413 По Драгоутиноу окрали се брать его Милоутинь, и кралюва лѣть ·мз· Роди же и два сына: прьви сынь его Стефань, иже есть трети Оурошь; вторы сынь его Константинь. Стефань же миогы скрбы и озлобленїа прѣтрьпе ѿ ѿца своего.

414 В. л. ҂ѕѡке· прѣстави се Милоутинь краль.

415 Тожде лѣто окрали се сынь его Стефань, третыи Оурошь, и кралюва ·дї· лѣть. Роди же два сына: прьвы сынь его Стефань, иже бысть Србьлюмь прьвы царь; вторы сынь его Си=

мешнь, и ть господова вь грьчьсцѣи земли вь градꙋ Трикалоу, и тамо конць пріеть.

416 В. л. ҂ѕωли· оуби кралъ Стефань Михаила цара бльгарскаго и прими Бльгаре.

417 В. л. ҂ѕωмд· прѣстави се краль Стефань моученіемь ѿ сына своего вь градѣ Звечанѣ.

418 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефан Дꙋшаⁿ и царьствова лѣть ·к· Сь же Стефьнь роди сына Оуроша.

2. Руварчев други, Софиски други, Васићев и Подгорички.

α) РУВАРЧЕВ ДРУГИ.

419 В. л. ҂ѕхмз· вьздвиже се Неманꙗ господинь Србьлюемь и царьствова ·мв· лѣт(ѣ) — Бысть великь жоупань ѿ племена благочастива корене ветавь, и прѣвьноукь Константіе сестри великаго цара Константина и племена рашкаго господства сьродства Авгоуста кесара, при нюемь же по пльти роди се господь наш Їсоусь Христось

420 Бысть же ѿ рождаства Христова до Неманю, нже бысть жоупань, лѣть ҂арзї·

421 Беше род Константинь ѿ рода и лозе великаго цара Александра. И даде царь Константинь сестроу свою Костадїю цароу Ликинїю, и даде моу царьствовати вь Римоу и вьсемь западним странам. — Костадїа сестра цара Константина роди сь царемь Ликиніемь сына и бѣхоу емоу на главн бели власи, и нарекоше име емоу Бели Оурошь. — Ликиніе же мало прѣбывь вь благочьсти, начеть моучити христїани. Царь же Константинь начеть посилати книги кь нюмоу по избраних слоугахь молеци се и прѣтещи емоу да не моучить христїани, и не хоте того послоушати. И посла царь Константинь вое свое и ѿсекоше емоу главоу, Ликvнїю.

422 И виде сынь его Бели Оурошь великь страхь и оужасе се, и побеже кь тврьдои западнои страни, захлмскои земли, и тамо оузрасте доволꙗнь. И испроси женоу себе именемь Анноу, дьщерь кралꙗ франчаскаго, и роди сь нею ·в· сына, и нарече стареюмоу име Техомиль, а младїемоу Чедомил И нарекоше Техомила попомь, а Чедомила митрополитомь. — Техомиль роди ·д· сына, именемь Прьвославь, Давидь, Срацимирь, Стефан, ѿць светаго Саве. — Си же бише ѿ рода Неманю

благочстиваго Константіна и Ликуніа моучителꙗ, ѿ нѥго же бысть моучена Ирина моученица, дащи его.

423 Стефанъ же младеи беше братъ, нъ благоволи богъ о нѥмъ и бисть Неманꙗ Стефанъ велики господинъ и самодръжьцъ вьсеи срьбскіе землю и поморске Диоклитіе, Далматіе, Травоуніе, Захлміе, зове се землꙗ съ вьсеми околними странами. — Сьи же више речени велики господинъ Стефанъ въздвигъ се ѿ захлмскіе землю, приходить вь ѿчьство свое рашкоу цръковь светыхъ апостолъ Петра и Павла, еже ѥсть по срѣдѣ Рима (!), и тоу кръсти се роукою митрополита рашкаго Леонтіа. И наче здати светые цръкви; ·а· сьзда цркова светаго Георгіа ѿ два стоупа; ·в· сьзда цръковь светаго Николоу оу Топлици; ·г· сазда цръковь светоую Богородицоу прѣмо Реници (!); ·д· сьзда светаго Николоу оу Ироу; ·е· сьзда Стоуденицоу, храмъ прѣсветые Богородице, иже и мощи его лежеть, и многіе цркве . . . . и обнови вь своеи области. — Роди же ·г· сына съ Анною: Стефана и Елькана, иже бисть велики кнезь; трети сынъ его Рашко, наречени Сава, иже бысть архиепископъ Срьблюемъ.

424 В. л. ·ѕхп· постриже се Стефанъ Неманꙗ, наречени Симешнъ, и отиде вь Светоую Гороу и сьзда великы и чьстни храмъ вьведеніе прѣсветіе Богородице, зовомъ Хиландаръ.

425 Такожде и братіа его начеше здати светые цръкви. Давидъ сьзда црковь на Лимоу ѿ два стоупа светыхъ апостолъ кодъ Николца. Срацимиръ създа цръковь на Морави ѿ два стоупа.

426 В. л. ·ѕхѯз· постриже се Рашко въ Светеи Горѣ, и нарече се Сава. И слишавъ сего патріаръ константинополски Еманоуилъ ꙗко имѣеть многоу добродѣтель въ себе, и постави его архіепископа срьбскои земли. И своимъ роукоположеніемъ... итд. — Повелѣ же свети Сава држати тврьдо и непоколѣбимо светоую вѣроу.

427 В. л. ·ѕхпд· прѣстави се клагочьстивіи господинъ Стефанъ Неманꙗ, иночаски Сумеонъ мύроточьцъ, и царьствова ·мв· лѣта.

428 В. л. ·ѕхч· пріеть кралевство срьбское Стефанъ ·в· Неманꙗ и жоупанъ. Архіепископ Сава вѣнчаваеть брата своего вѣнцемъ кралевства. Сь же Стефанъ, прьвовѣнчани краль, сьзида цръковь Жичю, и иніи многи храми. — И роди ·д· сына: Радослава, Прѣдислава, Владислава, Стефана.

β) СОФИСКИ ДРУГИ, РЕМЕТСКИ И ВАСИЋЕВ.

Й се о царїехь (соф. II).

429 Е. л. ·ѕ· тисоущє ·χмз· назва се Неманꙗ господинь Срьбьлемь, и царствова ·мв· лѣта. — Бысть же великы жоупань ѿ племена благочастиваго корене вѣтьвь его и превьноукь Константїе сестры великаго цара Коньстантина Зеленаго одь дащери Клавдиеви ѿ племена рашьскаго господьства и сьродьства Августа кесара. — Бысть родитель его вь Захльмїи Теомиль и стрїа Чоудомиль, сихь же родитель Бѣла Оурошь емоуже бѣхоу бѣлы власы врьхоу глави его, и мати ихь Анна дащи кралꙗ фран'часкаго. Сего же родители и предѣды Неманє благочастиваго Коньстаньтына и моучителꙗ Ликинїа, ѿ него же бысть моучена дащи его. — Сьи же Стефань роди ·г· сына: ·а· сынь его Стефань, иже бысть прьвовѣньчани краль; ·в· синь его Елькань, иже бысть великч кнезь; ·г· сынь его Рашько, наречени Сава, иже бысть архиепископь Срьблемь.

430 Е. л. ·ѕ· тисоущє ·χч· постриже се Стефань Неманꙗ, наречени Симеонь, и отиде вь Светоую Гороу и сьзида храмь велики и частьни вьведенїе пресветые Богородици, зовомь Хиландарь.

δ) ПОДГОРИЧКИ.

Ѿ сазданиꙗ мироу знати лета.

(Општи летопис — в. стр. 161 — после чега се непосредно наставља):

Лет(о) ҂ѕχмз· назва се господинь Неманꙗ Србем, и царова ·мв· лет. — Бист велики жȣпань ѿ племена благочстиваго корена . . . . . его правнȣкь Костантие и ѿ сестре великаго цара Костантина Зеленога, ѿ кћере Клавдиеве, ѿ племена рашкога госпоства и царства Августа кесара. — Бист родител вь Захлмию Техомилъ и стариа Чȣдомил, и них родител Бела Оурошь, коемȣ бехȣ власи бели на врх главе, и мати Ана кћи крала франачкога. И них родители и прећеди Немане благочьстиваго Костантина и моучитела Ликина, и ѿ него же мȣчена бист кћи негова. Саи Стефань роди ·г· сина: први сынь неговь Стефань, кои быст првовенчани крал, дрȣги сынь Еладка (!), кои би велики кнезь свози земли зецкои и страни, и сазида чесни храмь богородицȣ, зове се Морача, трећи сынь Рашко, наречени Сава, кои би прави архиепискȣпь Србем.

Лет(о) ҂ѕχч· постриже Стефань Неманꙗ, наречени Симеон, и пође оу Светȣ Горȣ. Сагради велики и часни храм введение богородице, зове се Филендар.

431 Тожде лѣто вькрали се сынь его Стефань и царьствова ·мв· лѣта, иже бысть вьтори жоупань. Саи Стефань сазида великы храмь и частьны вьзнесенїа Жичоу.

То лето ѡкрали се сынъ негов Стефан, и царствова ·мв· лѣта. Дрꙋги сынь негов велики кнезъ и Стефанъ сагради и великꙋ и часнꙋ црков ваведение богородице ꙋ Жꙋпꙋ.

432 В. л. ·ѕ· тисоуще ·ѱкз· постави се Сава прьвы архиепископь Срьблюемь, и своимь роукоположенїемь поставлıае: прьваго епископа вь захльмьской земли вь храм светые Богородице, втораго оу Стоне, дїѡклитїанскомь поморїю вь храмꙋ архистратига Михаила, третїаго вь Дабрꙋ, въ храмꙋ светаго Николи, четв(р)ьтаго оу Бꙋдимли вь храмь светаго Геѡргїа, петаго вь храмь светихь апостол Петра и Павла, шестаго оу Стꙋденици вь храмꙋ пресветые богородице, седмаго оу Призренꙋ вь храмꙋ пресветые богородице, ѡсмаго оу Градчаници, деветаго оу Топлици вь храме светаго Николи, десетаго оу Браничевꙋ, единадесетаго ꙋ Моравици вь храмꙋ светаго Архилиа. два на десетаго ꙋ Белиградꙋ вь храмꙋ пресветые богородице. — Повелѣ же кѵрь светы Сав'ва дрьжати тврьдо и непоколебимо светоую вѣроу христїанскоую.

Лет(о) ҂ѕѱкз· и постави се Сава први архиепискꙋп свози земли, и своѡмь рꙋкомь постави прьваго владикꙋ захламской земли и цркꙋ свете бородице ꙋ Стонъ дивоклетианскомꙋ приморꙋ; ·в· ꙋ цркве светаго архистратига Михаила; оу Деврꙋ ꙋ манастирь светаго Никилие ·г· владикоу; ·д· оу боудимскꙋ землꙋ ва храмꙋ светаго Георгие; ·е· цркве светаго апостола Петра и Павла; ·ѕ· ꙋ Сдꙋденицꙋ ꙋ манастир пресвете богородице; ·з· ꙋ Призренꙋ ꙋ свете богородице; ·и· ꙋ Грачаници; ·ѳ· ꙋ Топлици ва храмь светаго Николе; ·ї· ꙋ Браничево; ·аї· ꙋ Моравици ꙋ црков светаго Архилие; ·вї· ꙋ Белиградꙋ ва храм свете богородице. И заповеда господинъ Сава држати твардо и непоколебимо православнꙋ верꙋ.

433 Си же Стефань роди ·д· сына: прьвы сынь его Радославь, иже бысть краль, втори сынь его Предиславь, треты сынь его Владиславь, четврьти синь его Стефань, иже саи Стефань Оурошь.

Свети Стефань роди ·д· сина: ·а· сын негов Радосав, ·в· сынъ негов Предисав, ·г· синъ Владисавь, ·д· синъ Стефан, хритави (!) кралъ.

γ) СВА ЧЕТИРИ.

434 В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се Стефань, прьвовѣнчани краль.

Ва лѣто ҂ѕѱлв· престави се Стефан правовенчани крал.

435	Тожде лѣто вькрали се сынь его Радослав, и царствова ·аі· лѣть.	Тожде лѣто ѡкрали се син негов Радосавъ; царствова ·аі· летъ.
436	В. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се Радославь краль.	Лето ҂ѕѱмг· престави се Радосав крал.
437		Тожде лето ѡкрали се Владисав, и царствова ·и· лет. Си Владисавь сагради велики манастир, честно Милешево, вазнесение господн(е). Тꙋ Владисавꙋ и данась мощи почиваю.
438		Во лето ҂ѕѱна· престави се Владисав.
439	Тожде лѣто вькрали се анеѱеи его Драгославь, наречени храпави краль и царьствова ·ле· лѣть. Сьзида же црьковь Сопоћани сьшьствїе светаго доуха. Саи Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Драгоутинь, ·в· сынь его Милоутинь. наречени Оурошь.	И то лето ѡкрꙋни се Стефан храпави, и царава (!) ·ле· летъ. Сагради царковꙋ сасатшие светаго дꙋха. И та Стефанъ роди ·в· сына: преви (!) синъ неговь Драгꙋтин, дрꙋги сынъ Милꙋтинь наречени Оурошь.
440	В. л. ҂ѕѱов· прѣстави се Драгославь, храпави краль.	
441	Тожде лѣто вькрали се сынь его Драгоутинь, и царьствова ·і· лѣть. Саи же сьзида храмь вьзнесенїе, зовом Рач'чꙋ вь Ѿдрѣх на рѣце Дрине. И сатрь ногоу подь Єлечомь планиномь занꙗ вьста на Ѿца своего, и братоу дасть Милоутиноу царьство. (Бисть Оурошь; сьзда црьковь на Проте и врата обнови светаго Георгїа рашкаго. Єлисавед роди ·г· сына: Братка и Блька. рув. II).	То лето ѡкрꙋни се Драгꙋтинь сынъ негов, и царова ·і· лет.
442	В. л. ҂ѕѱпв· вькрали се Милоутинь, ·в· Оурошь, и царьствова ·мв· лѣть. Много си вь милости бисть и мнозѣми странами обладаше. Сьзида же црь-	То лето ѡкрꙋни се Милꙋтинь, дрꙋги Оурошъ. и царова ·мв· лета. Многим милостинама и милосардиемь беше и многим землам и град(о)вом ѡбладаше.

*

ков светаго прьвомоученика Стефана, иже ѥсть Банска, идеже мощи его лежеть (почивають, рем.) и оу Призреноу митрополїю светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светоую богородицоу троероучицоу, нынѣ же нарицаеть се митрополїа (и оу Ск. храмь светоую троицоу рем. вас.), и оу Нагоричиноу на Жеглигово црьков светаго великомоученика Георгїа, и вь Солоуноу храмь светоую троицоу, и вь Цариградоу црьковь (светые соф. рем. вас.) богородице. И болнице сьтвори и хрисоколи оутврьдивь да ѥсть (вь вас.) область Хиландароу. — Сь Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Стефань, иже бысть ·г· Оурошь, ·в· сынь его Константинь. Сь Стефань многи скрьби и озлобленїа ѿ ѿца своего прѣтрьпѣ.

И сагради црков светаго пр(в)омꙋченика Стефана, ко е ꙋ Банскꙋ, ге мꙋ мощи почивaю, ꙋ Призринꙋ митрополиꙗ, и ꙋ Скоплꙋ дрꙋгꙋ црквꙋ светꙋю троицꙋ, и Нагоричани на Жиглевоу (!) ·г· црквоу светаго мꙋченика Георгие, ꙋ Солꙋн ·д· светꙋю троицꙋ, ·е· ꙋ Цариград светꙋю и пречистою, и болнице сатвори христолꙋбию, и оутварди да е ва ѡбласт Филендарꙋ. — Саи и Стефань роди ·в· сина: ·а· его Стефан, ·в· Оурош. — Си Стефан многꙋ скрабь и ѡзлобление претрепе ѿ ѡца своего.

443 Вь л. ҂ѕѡке· прѣстави се краль Милоутинь.

Ва лето ҂ѕѡке· престави се краль Милꙋтинъ.

444 Тожде лѣто вькрали се сынь его Стефань ·г· Оурошь, и царьствова ·дї· лѣть. И сьзида велики и чьстни и ꙁѣло красни храмь вьзнесенїе Дечани, идеже и мощи его лежеть. Сьи Стефань роди ·в· сына: прьви сынь его Стефань, иже бисть ·а· царь Срьблюмь, нарицаеми Доушань (Доушана соф. вас.); ·в· сынь его Сумеонь иже вь Цариградоу и коньць прїеть прѣдь оцемь своимь.

И лето то ѡкрꙋни се синъ негов Стефанъ и царова ·г· лета. То лето ѡкрали се Ꙋрꙋшъ, царова ·дї· летъ. Сагради велики и частни храм вазнесение Дечани, ге моу мощи почивaю. Си Стефан роди ·в· сина: преви синъ негов Стефан, кои би први цар Сраблем, наречени Доушанъ; ·в· негов синъ, кои поће оу Леванатъ ꙋ грачкꙋ землꙋ, и поиде ва градъ и прими калоуђерство и тамо се престави.

445 Вь л. ҂ѕѡли· оуби Стефань краль Михаила цара бльгарска-

Ва лето ҂ѕѡли· оуби краль Дечански Михаила цара бꙋгар-

го на Велбоуждоу, и прими Бльгаре.	скога на Велѣбѹждѹ, и прими све царство бѹгарско.
446 В. л. ѕ҃ѡмд҃ прѣстави се краль Стефань и царствова ·ді· лѣть ѿ сына своего сьмрьть пріеть (Стефань, оудави бо его сынь Стефань соф. рем. вас.) вь граде Звечаноу.	Лето ѕ҃ѡмд҃ престави се крал дечански Стефанѣ; оудави га сынь негов оу градь Звечанѣ.
447 Тожде лѣто вьцари се сынь его Доушань (Дѹшана вас.), и царствова ·к· лѣть. Сьзида же црковь светаго архаггела (архистратига соф.), вь градоу Призрѣноу. Сьи Стефань роди сына Оуроша (и царьствова ·з· лѣть. соф.).	И то лето ѡкрѹни се син негов наречени Дѹшанѣ, и царова ·к· леть. И сагради цраков светаго архистратига Михаила ва градѹ Призренѹ. — И ти Стефанѣ роди сина Ѹроша.

3. Дорпатски, Рачански и Руварчев пр*г*и.

О срьскых царех и кралех и деспотех и великых кнезех.

448 В. л. ѕ҃хмз҃ назва се Неманѣ господинь Срѣблюмь и царствова ·мв лѣть. Бысть же родитель его вѣ Захлѣміи Техомиль и стріа Чѹдомиль; сихь же родител Бела Оурошь емоуже власи бели врѣхоу главы его, и мати ихь Анна дѣщи кралѣ франческаго.

И ѿ тоудоу вѣздвиг се Стефань Неманѣ пріиде вѣ ѿчьство рашко вѣ црьковь светыхь апостолѣ Петра и Павла, и тоу крьсти се ·л· лѣтьнь. И тоу сьзида црьковь (на Хл'мѹ дорп. рув.) вѣ име светаго великомѹченика Геѡргіа ѿ два стлѣпа, и оу Топлици црьковь светаго Николи, и прѣма Косанице храмь прѣсветые богородице. и оу Ивроу црьковь светаго Николы, и храмь прѣчьстые Стоуденицоу, идеже мощи его лежеть.

Также и (рач.) братіа его стареиша начеше зидати светие црькви: Завид (Давидь рув.) сьзида црьковь на Лимоу светыхь апостоль Петра и Павла ѿ два стлѣпа; Срацимирь сьзида црьковь на Мораве, храмь пресветые богородице ѿ два стлѣпа; Прѣвославь сьзида црьковь оу Боудимли светаго великомоученика Геѡргіа ѿ два стлѣпа.

Сьи же Стефань Неманы бысть младеи (вь рач.) братїи своеи и бысть самодрьжаць вьсѣхь срьбскыхь и поморскыхь земль и поморїа, Диоклитїе и Далматїе и Травунїе и Захльмїе, и расипа Грькомь градь Срѣдьць и Петрьникь и Землянь и Белгоуждь и Житомискь и Скопль и Лешекь и Градаць и Призрень и градь славнїи Нишь и Сврьлигь и Равно и дроуге градове и землю прїеть ѿ Грькь. — Стефань Немань (рув.) роди ·г· сыны: Стефана иже бысть прьвовѣнчанїи краль, и Влькана, иже бысть великїи кнезь, и Раска, нареченны Сава (иже свети Сава наречени рув.), иже бысть (пьрвїи рач. дорп.) архиепикоупь (вьсемь рув.) Срьблюмь.

449 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефань Немань вь Светѣи Горѣ, и нарече се Сїмеѡнь, и сьзида велики и чьстныи храмь вьведенїа пресветие богородице Хиландарь.

450 Тожде лѣто вькрали се сынь его Стефань, и царьствова ·мв· лѣте. Сьи Стефань сьзида великїи и чьстны храмь вьзнесенїа, архїепископїю Жичу.

451 В. л. ҂ѕѱкз· постави се Сава архїепископь Срьбюмь, и своимь роукоположенїемь поставлаеть ·а·-го епископа вь захльмской земли, вь храмоу прѣсветые богородице; ·в·-го оу Стонѣ дїоклитїанскомоу поморїю, вь храмоу светаго архїстратига Мїхаила; ·г·-го вь Дьбру, вь храмѣ светаго Николы, ·д·-го оу Боудимли, вь храму светаго Геѡргїа; ·е·-го вь Расе, вь храмѣ светыхь апостоль Петра и Павла; ·ѕ·-го оу Стоуденици, вь храмѣ прѣсветые богородице; ·з·-го у Призрену, вь храмѣ прѣсветые богородице; ·и·-го оу Грачаници, в' храмѣ успенїа прѣсветые богородице; ·ѳ·-го у Топлици, вь храмѣ светаго Николи; ·ї·-го оу Браничеву; ·аї·-го у Моравици, вь храмѣ светаго Архилїа; ·вї·-го оу Белиграду, вь храмѣ прѣсветые богородице. — Повелѣ же светы Сава дрьжати тврьдо и непоколѣбимо свету вѣру.

452 Сь же Стефань роди ·д· сына: Радослава, и Прѣдислава, и Владислава, и Стефана, иже бысть сь Стефань ·а· Оурошь.

453 В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се Стефань, прьвовѣнчаны краль (нареченни Сумеонь монахь дорп. рув.).

454 Тожде лѣто вькрали се сынь его Радославь, и царствова ·аї· лѣть, и остави кралюевство и постригь се.

455 И бысть брать его Владиславь краль, и оумрѣ безчедьнь. — Сь сьзида храмь вьзнесенїа, зовомь Милешева, идеже мощи его почивають.

456 И по нюмь бысть трети брать його Стефан (краль рач.), нареченни храпави краль (и прьви Оурошь, вь име предеда своего дорп. рув.). Сьзида же црьковь Сопокяни, сьшьствие светаго доуха. — Сии же Стефань роди ·в· сына: Драгоутина и Милоутина, иже бысть сьи Милоутинь ·в· Оурошь.

457 В. л. ҂ѕѱои· прѣстави се (Стефань дорп. рув.) храпави краль.

458 Тожде лѣто вькрали се сынь його Драгоутинь, и мало дрьжавь, сьтрь бо ногоу (на лове дорп. рув.) подь Елечемь планиномь, заню вьста на ѿца своего, и дасть царство братоу (своемоу дорп. рув.) Милѹтинѹ. Сь же постригь се и (нареченъ дорп. рув.) бысть Феоктисть монахь (и почиваеть вь Геѡргиевскихь Стльповѣхь вь Расе дорп. рув.).

459 В. л. ҂ѕѱпв· вькрали се Милоутинь ·в· Оурошь, и царьствова ·мв· лѣта. И много сы вь милостини бысть и многѣми странами обладаше. Сьзида же црьковь светаго прьвомоученика Стефана, иже ють Банска, идеже и моши його лежеть, и оу Призреноу (сьзида дорп. рув.) митрополію светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопію храмь светыю троице, и оу Нагоричноу на Жегличовоу црьковь светаго моученика Георгіа, и вь Солоуни храмь светыю троице, и вь Цариграде црьковь прѣсветыю богородице (и ине многие числом ·мв· дорп. рув. црькве дорп.), и болнице сьтвори, и хрисоволи оутврьди да ють вь област Хиландарѹ. — Сии Стефань (сиречь Милоутинь дорп. рув.) роди ·в· сына: Стефана, иже бысть ·г· Оурошь и Константина. Сьи Стефань многые скрьби и ослѣплюніе подет (пріеть рач) ѿ ѿца своего наважденіемь мащехи своею Грекини (! тако у сва три).

460 В. л. ҂ѕѡке· прѣстави се краль Милоутинь.

461 Тожде лѣто вькрали се сынь його Стефань ·г· Оурошь и царствова ·ді· лѣть. И сьзида велики и чьстны храмь вьзнесеніа (господня рув.) Дечани, идеже и моши його лежеть. Сьи Стефань роди в· сына: Стефана, иже бысть ·а· царь Срьблюмь нарицаеми Доушана, и Сѷмеона, иже вь грьчьской земли вь градѹ Трикалѹ господствова; тамо и коньць пріеть,

462 В. л. ҂ѕѡли· оуби краль Стефань Михаила цара бльгарскаго на Велбоуждоу, и прими Бльгаре.

463 В. л. ҂ѕѡмд· прѣстави се краль Стефань оудавою ѿ сына своего Стефана вь градоу Звечаноу (царства ради; сынь кѹпно и наветникь. Оле тогда немилосрьдію и безчловечію! Како не помилова ѿчьскѹю ѹтробѹ! Како не ѹщедри родител-

скоую старость! Како не помену рекшаго: чьти ѿца и матерь! Како же злие други злаго владики смеше възрети на свещенолепно оно лице, и того светини прикоснути се убистькнима рукама! Како не изсьхоше техь скврьние руки и како ѡчи не ослепише дорп. рув.).

464 Тожде лѣто въцари се сынь его Стефань Душана, и царствова ·к· лѣть. Съзида же црьковь (светаго рач.) архистратига Михаила въ градоу Призрѣноу. Съ Стефань роди сина Оуроша.

4) Вукомановићев (и др.), Сенички и Магарашевићев.

Лѣтопись царемь срьбскымь. (Л. царь срьскїихь сен.).

465 В. л. ҂ѕхмз· назва се Неманꙗ господинь Сръблюмь и царьствова лѣть ·мв· — Бысть же великыи жоупань ѿ племена благочьстиваго и коренѣ вѣтьвь, прѣвъноукь Константїе сестры великаго Константина (Б. ж. в. жоупань превьноукь Константина цара грьчаскаго сен.), ѿ племена рашькаго господьства и съродьства Августа кесара. — Бысть же его (Б. ж. родителе сен.) въ Захлъмїю Техомиль и стрїа Чюдомиль. Сихь же родитель Бѣла Оурошь емуже власы бѣлы (връху вук.) главы его, и мати ихь (Анна вук.), дъщи кралꙗ фра-

5) Хиландарски.

6647 Во время Еммануила Комнина в' 24 лѣто владѣнія его Неманя пріятъ началство в' земли сербстѣй ѩже глаголется Рась. Братъ его Мирославъ князь бѣ в' земли холмской; Далматію же Греки придержаху. —

Бысть же ѿ рождества Христова до Стефана перваго господина Ср'блемъ 1117 лѣтъ, царствоваше лѣтъ 42.

Бысть же великій жупанъ ѿ племене благочестиваго и корене вѣтвъ, правнукъ Констинтій, сестри Великаго Константина, ѿ племене рашскаго господарства и сродства Августа кесаря. Бѣ бо в' Захолміи Теомилъ и стрія Чудомилъ. Сихъ же родитель Бела Урошъ, ему же власи бѣли верху главы его, и мати их' Анна дщи краля франачскаго. Сего убо благочестиваго Неманѣ прадѣди и родители ѿ племене бяху Кон-

начаскаго. Сего же родителы и прѣдѣды Немане благочьстиваго Константина и Ликиніа (Ликіана сен.) моучителıа, ѿ него же моучена бысть дъщи (егова сен.) Ирина моученица. — Тогда царь Константинь въ Цариградоу оустрьми се на Лик ніа м8чителıа и съраженію бывш8 (Тогда благочьстивы царь Костантинь ѿ Цариграда брань подвиже на Ликіана моучителıа зета своего сен.).

Видѣвь же сынь его Бѣла Оурошь, и ѿбѣже (отбегь сен.) вь землю Захлъмію. И ѿ т8д8 вьздвигь се Стефань Неманıа пріиде въ ѿчьство (свое сен.) рашко въ црковь светыхь апостоль Петра и Павла, и тоу крьсти се · л·толѣт'нь. И т8 сьзида црьковь светаго Геωргіа ѿ два стлъпа, и оу Топлици црькозь светаго Никол8, и прѣмо Косанице (и оу Сеницахь сен.) храмь прѣсветые богородице, и оу Иброу црьковь светаго Никол8, и храмь прѣсветые богородице Ст8дениц8, идеже и мощи его лежеть (тоу мощи его почивають сен.).

Такожде и братіа его старѣиша начеше зидати светые црькви Давидь съзида црьковь на Лим8 Петра и Павла ѿ два стлъпа (Срацимирь съзида црьковь на Морави прѣсветые богородице ѿ два стлъпа вук.[1]).

стантина великаго и Ликінія м8чителя, его же Константинъ великій поразивъ разсипа за гоненія бывшая ѿ него на христіани.

Сражающимся имъ видѣ синъ его Бела Урошъ, ѿбѣже в' землю холмск8ю, и т8 провождаше жизнь свою. По многомъ же времени воздвигся Стефанъ Неманя пріиде во отечество рашко в' церковъ святых апостолъ Петра и Павла и т8 крестися 30-лѣтенъ. И созда церковъ святаго Георгія ѿ два столпа, и у Топлици церковъ святаго Николи и храмъ прѣсвятыя богородици прѣмо Косаници, и у Ибр8 церковъ святаго Николи, и Студениц8, идѣже и мощи его лежат.

Братія его были Давидъ, Срацимиръ. Первославъ. Давидъ созда церковъ на Лиму свят. апостолъ Петра и Павла ѿ 2. столпа, а Срацимиръ на Морави, прес. богородици ѿ 2. столпа, а Первославъ у Б8-

[1]) Може бити да је ово било и у сен. лет. па слагач испустио због понављања речи „од два ступа“, али како је тога рукописа нестало из Нар. Библ. то нисам могао проверити.

Прѣвославь съзида црьковь оу Боудимли светаго Геѡргіа ѿ два стлъпа.

димли ст҃а Георгіа ѿ 2 столпа.

466 Сь же Стефань Немань быстъ младеи вь братіи своеи, и бысть самодрьжаць вьсѣхь срьбскыхь и поморскые земли и поморіа (всеи србсцеи и поморсцеи земли сен.) Діоклитіе и Далматіе и Травѹніе и Захлъміе. — Сьи же Стефань расипа Грькѡмь градь Средьць и Петрьникь и Стобь и Земльнь и Велбоуждь и иныѥ, и градь Призринь и градь славныи Нишь, и дроугіе градове и землю пріеть (Сь же Стефань Немань расипа грьчаскомоу цароу множаство много градова, и землѥ его приложи кь своемоу царствоу сен.) — Сьи же Стефань роди ·г· сыны: ·а· сынь его Стефань, иже бысть прьвовѣнчаныи краль; ·в· сынь Влькь иже бысть великы кнезь; ·г· сынь Рашко, нареченыи Савва, иже бысть ·а· архіепископь Срьблюмь.

Сей Стефанъ Неманя быстъ юнѣйшій братій своихъ, и бысть самодержецъ вьсеи сербскія и поморскія земли и Поморія, Діоклеи, и Далматіи, и Травуніи, Захолміи. Воюя же на Греки, разсипа ѿ градъ: Средацъ и Петр'ник, и Стѹбъ, и Землънъ, и Велбуждъ и Призренъ и Нишъ, и другія многія гради, и землю их пріятъ. — Междѹ тѣмъ роди три сини. Перви бистъ сынъ его Стефанъ, иже бысть первовѣнчанный краль; второй синъ его Волкъ, иже бысть великій князъ; третій синъ его Рашко, нареченный Савва, иже быст первый архиепископъ Серблемъ.

467 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефань Немань (нарeчены Симеонь сен.), и ѡтиде вь Светѹю Горѹ, и съзида монастирь Хиландарь, храмь въведеніе богородице (и сьзида велики храмь вьведеніа Хиландарь сен.).

6690 постриже се Стефанъ Неманя, господинъ Серблемъ, и ѿиде во Святѹю Горѹ, и созда монастиръ Хилендар.

468 Тожде лето ѡкрали се сынь его Стефань, и царствова лѣть ·мв·, иже бысть ·в· жоупань. Съзида же (велики сен.) храмь възнесеніа (Христова вук.) оу Жичи.

Тожде лѣто окрали се синъ его Стефанъ, а царствова лѣтъ 42, иже бысть вторыи жѹпанъ. И созда храмъ на Морави, рекомый Жича.

469 В. л. ҂ѕѱкз· постави се (светы сен.) Савва архіепископь (Срь-

6727 постави се Савва архіепископъ сербскій в' Констан-

блюємь сен.). Своимь же роуко-положєнїємь поставлꙗєть (и своєю роукою поставлꙗєть єпископи вь васєи срьбсцєи и приморсцєи земли сен): ·а· єпископа вь хлъмскои земли, вь храмоу прѣсветые богородицє (·а· єпископа поставлꙗєть вь земли диоклитисцєи вь храмоу светаго Николи син.); ·в·-го єпископа оу Стонѣ, дїоклитианскомꙋ поморїю (·в· оу Стоноу оу приморїю далматинскомоу сен.), вь храмꙋ архаггела (архистратига сен.) Михаила; ·г·-го вь Дъбрꙋ, оу светаго Николи; ·д·-го оу Боудимли оу (вь храмоу сен.) светаго Геωргїа; ·є·-го вь Ресавѣ оу светыхь апостоль (вь храмоу апостоль Петра и Павла; ·ѕ·-го оу Стоуденици, вь храмѣ прѣсвєтые богородицє; з·-го ꙋ Призринꙋ, вь храмь прѣсветые богородицє (·з· оу Призрєноу сен.); ·и·-го ꙋ Грачаници; ·ѳ·-го ꙋ Топлици вь храмь светаго Николи; ·ї·-го ꙋ Браничевꙋ; ·аї·-го ꙋ Моравицахь вь храмѣ светаго Архилꙗ (светыхь архангель сен.); ·вї·-го ꙋ Бѣльградоу вь храмѣ прѣсветые богородицє. Повелѣ же кvрь (светыи сен.) Савва држати тврьдо (и нєпоколѣбымо сен.) светꙋю вѣрꙋ (православноую вѣроу сен.).

470 Сьи же Стефань роди ·д· сыны: прьвыи сынь єго Радославь, ·в· (сынь вук.) Прѣдиславь, ·г· Владиславь (Радиславь сен), ·д· Стефань, иже бысть (сьи Стефань вук.) ·а· Оурошь.

тинополи, и прія благословеніе еже не приходити епископомъ в' Цариград рукоположенія ради, но тамо поставляти епископи. Своимъ же рукоположеніемъ поставляетъ перваго епископа в' Захолмій, втораго в' Устонѣ (!), діоклейскаго поморія, третіяго в' Дабрѣ, четвертаго у Бꙋдимли, петаго в' Ресавѣ, шестаго въ Студеницѣ, седмаго в' Призринѣ, осмаго у Грачаници на Косовꙋ деветаго у Топлици, десетаго у Браничевꙋ, единадесетаго на Моравици, два на десетаго у Белградꙋ.

Сей Стефанъ роди 4 сини: 1) Радослава, 2) Предислава, 3) Владислава, 4) Стефана, иже быстъ первій Урошъ.

471 В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се прьвовѣнчанїи краль Стефань.

472 Тожде лѣто окрали се сынь его Радославь, и царствова лѣть ·аі·

473 В. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се краль Радославь.

474 Тожде лѣто ѡкрали се анеѱеи его Драгославь, наречени храпави краль, и царьствова лѣть ·ле· Съзида же црьковь Сопоћани, (храм вук.) съшъствїе светаго доуха. Съи же Драгославь роди ·в· сына: ·а· сынь его Драг8тинь, ·в· Милоутинь, иже бысть съи Мил8тинь ·в· Оурошь.

475 В. л. ҂ѕѱои· прѣстави се Драгославь, храпави краль.

476 Тожде лѣто ѡкрали се Милоутинь (сынь его сен.) и царьствова лѣть ·мз· Много съи въ милостыни бысть и могыми (Сьи бысть ·в· Оурошь. Сьи Милоутинь многїе милостины раздавае нищїимь, и мноземи сен.) странами ѡбладаше. Съзида же црьковь светаго прьвомоученика Стефана (иже ѥсть сен.) Банска (идеже и мощи его лежеть вук.), и оу Призрин8 (Призреноу син.) митрополїю (тожде сен.) (светаго вук.) моученика Стефана, и оу Скопїю храмь свет8ю троиц8, и вь Цариградоу црькви (мнѡги вук.) (вьздвиже сен.) и болнице, и хроусоволе оутврьждивь дасть его въ ѡбласть Хиландар8 (дьсть ѥ вь област богородици оу Хиландарь, иже ѥсть вь Светеи Горѣ сен.). — Съи же Стефань (Сь же Милоутинь сен.) роди ·в· сына: ·а· сынь

6732 престави се первовѣнчанный краль Стефанъ.

6732 окрали се синъ его Радославъ, и царствова 11. лѣт.

6743 прѣстави се краль Радославъ.

Тогож лѣта окрали се анеѱiй его Драгославъ, нареченный храпавый краль, и царствова лѣтъ 35. Созда же церковъ Сопоћани. Сей Драгославъ роди два сина: 1) Драг8тина, 2) Милутина, ижа бысть вторый Урошъ.

6778 престави се Драгославъ храпавый краль.

Тогожъ лѣта окрали се Мил8тинъ, и царствова лѣтъ 47. Велми милостивъ бѣ, и нищимъ и къ монастиремъ многія милостини и в' далныя страни посилаше, и многими странами обладаше. Созда церковъ, иже глаголется Банска, идѣже и мощи его лежатъ, и 8 Призрен8 митрополію, и у Скоплю; у Цариград8 многія церкви и болници воздвиже. — Сей Милутинъ роди два сина: 1) синъ его Стефанъ, иже бысть 3. Урошъ, 2) Константинъ. Сей Стефанъ многи скорби претерпѣ ѿ оца своего.

его Стефань, иже бысть (Стефань вук.) ·г· Оурошь; ·в· сынь его (втори сен.) Константинь (благочестїемь и добродетелїы, сен.). — Сьи же Стефань мнѡгы скрьби и ѡзлобленїа прѣтрьпѣ ѿ ѿца своего (прѣтрьпе; ѿць его Милоутинь того ослѣпи, а сынь его Стефань послежде оудави, и кь богоу отиде. сен.)

477 В. л. ·ѕѡке· прѣстави се Милꙋтинь краль.

6925 престави се Милꙋтинъ краль.

478 Тожде лѣто ѡкрали се сынь его Стефань ·г· Оурошь (иже бысть ·г· сен.), и царьствова ·дї· лѣть. Сьзида же храмь (велики сен.) вьзнесенїа Христова Дечани (вьзн. господня зовом Деч. сен.) идеже и мощи его лежеть (почивають сен.). — Сьи же Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Стефань иже бысть ·а· царь Срьблюемь, наричеть се Доушана; ·в· сынь его Сvмеонь вь грьчькои земли вь градоу Трикалꙋ, и царьствова тамо, и коньць прими (. . . се Доушань и царстова ·кз· лѣть; ·в· Сvмеонь; сьи отшадь вь грьчьскоую землю, и царствова тамо и коньць прїеть сен.)

Тоежъ лѣто окрали се синъ его Стефан III Урошъ; царствоваше лѣтъ 19. — Созда Дечани, идѣже и лежатъ мощи его. Роди два сина: 1) синъ его Стефан, иже бысть и царь Серблемъ, нареченный Дꙋшань, ѿ толѣ начаша звати се сербскій патріарси; 2) синъ его бѣ Симеон, в' греческой земли в' граду Трикалѣ, и царствова тамо и конецъ прія.

479 В. л. ·ѕѡли· оуби краль Стефань Михаила цара бльгарскаго (оуби краль сь сыномь своимь Доушаномь ц. Мих. бльг. сен.) на Велбоуждꙋ и прими (моу сен.) Блъгаре.

6838 уби краль Стефанъ Михаила, цара болгарскаго на Велбуждꙋ, и пріятъ Болгарію,

480 В. л. ·ѕѡмд· прѣстави се краль, Стефань оудави бо сынь его (Стефань сен.) вь градоу Звечанꙋ.

6844 престави се страдалацъ Христовъ краль Стефанъ, удави бо его синъ его в' градѣ Звечани.

481 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефань Доушана (Доушань сен.), и царьствова лѣть ·к· (кз лѣть сен.). Сьзида же храмь (же црковь великоу сен.) архистратига Михаила оу Призрин8 (вь градоу Призреноу сен.). — Сьи же Стефань (Степань сен.) роди (единога сен.) сына (именемь сен.) Оуроша.

Тогожъ лѣта воцари се Стефанъ Д8шань, оц8 именемъ, дѣли же неподобенъ, и царствова 20 лѣтъ. — Созда храмъ архистритига у Призрин8. Имѣ единаго сина Уроша. — На Агаряни воеванъ много, ихже гоняше до самаго Египта.

У *маг.* има општи део: Начело лет господни ѿ Адама, који се готово потпуно слаже с *јанк.*, а за њим Начело срб'ско гѡсподство — у колико се по оном врло кратком изводу у Летопису види — слаже се с *вук.*

6) Верковићев и Остојићев.

Родословие сербскихь православныхь цареи (верк.)
Ѿ Србьлюхь (ост.)

482 (Вь ·кд·-е лѣто царства его ост.) приемь (приать верк.) начелство Неманя вь земли срьбсцеи (сербския верк.), (иже ост.) глаголет (се ост.) Рась. Брать же его Мирослав беше кнезь земли хлмскои (клименскои земли верк.), и Далматию прѣдржавахоу Грецы.

483 И вь то лѣто избыста рода своего 12 велики властель, и тогда воздвигоше гонение на Греке и Болгаре и разроушиша гради ихь.

484 В. л. 6360 списашаша сѧ славено-сербска словеса светомь Кирилломь философомь и оучителемь славенскимь.

485 В. л. 767 (҂ѕфпв· ост.) ѿст8пи Римь ѿ православїѧ (Грѣковь и Сербовь верк.).

486 (Ѿ Србьлюхь. — Ѿ Адама до Стефана прьваго господина Србьлюмь. ост.).

487 В. л. 6547 (҂ѕхмз· ост.) подвиже сѧ Неманѧ господинь Сербовь и царствова 42 лѣта. — Бисть велики жоупань ѿ племе(не) благочестива и корене вѣтва, правн8кь Константїе,

сестре Костадина царѧ ѿ племене Рашкаго господства и сродства Авгѹста кесарѧ, при немьже роди сѧ господь нашь Исоусь Христось.

Быст же ѿ рождества Христова до Неманѣ ҂арзі лѣть.

Быст же имь родитель ва Захолми, и роды сины 6: первыи его Тиомиль, 2. Чоудомирь, 3. Завида, 4. Рацимирь, 5 Православь, 6. Стефань Неманꙗ. И сихь же родитель Бела Оурошь, емоуже власи бѣли верхѹ главы его, и мати ихь Анна дщи кралꙗ врачьнскаго. Его же родители и прадѣди Неманѣ благочестиваго Костандина и Ликиниꙗ моучителꙗ, ѿ него же моучена бысть дщи его Ирина моученица. Тогда царь Костандинь ѿ Цариграда оустреми се на него вь Римь. Саставшоу же се емѹ на Дѹнаистѣи рѣцѣ главѹ ѿсече царю Ликинию, и воискѹ его разби.

Видѣвше синь его Бела Оурошь и ѿбѣже во Захолмию. И ѿ тѹдѹ воздвиже сѧ Неманꙗ, и приде во отечество рашко, вь црковь светых апостоль Петра и Павла и тѹ крсти сѧ перваго[1]) лѣта. И тоу созда црковь, храмь светаго Геѡргиѧ ѿ два столпа; и оу Топлици светаго Николаѧ храмь, и Стѹденицѹ храмь пресветыѧ дѣвы богородицы, идѣже и мощи его лежать. И подвиг се и ѿиде во Светоую Гороу, и созда Хилиндарь, храмь воведеніе пресветыѧ Богородицы и присно дѣвы Маріи.

Такоже и братиа его начаше здати светыѧ црквы. Завида созда црковь на Хлимоу кодь Николца, храмь светых апостоль; Срацимирь созда црковь на Морави ѿ два столпа, храмь пресветыѧ богородицы; и Православь сьзда црковь оу Бѹдимаи (!), храмь светаго Геѡргіѧ ѿ два столпа. — Сеи же Стефань Неманꙗ бысть млађи во братіи своеи.

488 В. л. 6551 ѡжени се Стефань Неманꙗ, и бисть самодержаць вьсеи земли сербскои и Поморію и Далматию и Диоклитию и Травоунію и Захолмию, и роди сь Анною 3 сины. Стефана, Воука и Раска.

489 В. л. 6563 постриже се Раско во Светои Гори, и наречень бысть Савва инокь. Слышавь сего патриархь цариградскіи Маноуиль, ꙗко имѣѧ многоую добродѣтель, призва его себѣ и постави его сербскои его земли архиепископа. Савва же роукоу поставлѧеть надь епископи вь сербстѣи земли: прво вь

[1]) Јамачно ·л· прочитано као ·а·.

захолмиской земли, 2° оу Стойнѣй Диоклианомь поморїи, 3° вь Дебрѣ светаго Николаꙗ, 4° вь Расѣхь светых апостоль храмь, 6° оу Стꙋденицы храмь пресветыꙗ богородицы храмь, 8мы оу Топлицы, 9ты оу Грачаницы на Косовꙋ, 10тꙋ оу Бранычевꙋ, 11тꙋ оу Белиградꙋ, пресветыꙗ богородицы храмь, 12ты оу Моравицы, храмь светаго архистратига Михаила. Повелѣ же господинь Савва држати тврдо и непоколѣбимо светоую вѣрꙋ.

490 6579 престави се Стефань Немања, иночески Симеонь мироточаць, и царсткова 42 лѣта.

491 Лѣта 6578 приать кралѣство Стефань втори жоупань. Вѣнчаваеть брата своего вѣнцемь кралевства. Сеи же Стефань, првовѣнчаны краль, созда Жичꙋ манастырь, и ини многи храми И роди 4 сины: Радослава и Предислава, и Владислака, и Стефана.

492 В. л 6580 престави се Стефань, первовѣнчаныи краль.

493 Радославь старии сынь его, и царствова 11 лѣть.

494 6743то анепсїи его Драгославь, нареченїи краль храпавы, и царствова 35 лѣть. И созда церков Сопоћане, сошествие светаго доуха храмь. Сеиже Стефань роди 2 сына: Драгꙋтина и Милꙋтина и дащерь Елисаветꙋ. И созда црковь на Протесь, и врата ѡбнови, и светаго Геѡргїꙗ рашкаго. Елисавета роди 3 сыны: Стефана, Инослава и Владислава.

495 Лѣто 6773 престави се Драгославь, храпави краль.

496 И того лѣта прими кралѣвство Стефань, втори Оурошь. Сеи же Стефань много сихь иави сꙗ ва милости, и многимь странамь владѣаше. И созда во Светои Горы лаврою глаголемоу Хилиндарь, и болныце, и всꙗ веткаꙗ измѣнивь. И оу Банской ѡбнови храмь, светаго первомꙋченика Стефана церков, идѣже и моции его почиваютъ; и оу Призрѣноу митрополию, светаго Стефана храмь; оу Скопю светыꙗ троицы храмь, и вь Цариградѣ црквe, и хрисовоуле оутвердивь, и дась во область Хилиндароу. Сеи Стефань роди и 2 сына: Стефана и Костандина.

497 Сеи Стефань многи скорби прѣтерпѣвь: вь Татарѣ плененъ быхь (!), пакы ѿ ѡтьца своего Милꙋтина ѡслепленъ бысть, и вь Цариградь послан бысть ѿ рода своего и земли вь заточенїе, и паки оцемь своимь Милꙋтиномь призвань бысть. И ѿ тꙋдꙋ идꙋщꙋ емоу, и на Овчемь Полю светыи Николае очи емꙋ дарова вь цркви. По ѡбѣщанїю и тꙋ црковь емꙋ воздвиже, и сь оцемь прощение приать.

498 Б҃ л. 6824 престави се кралъ Милꙋтинъ, и царствова 47 лѣта.

499 И то лѣто поставленъ бысть на кралѣвство синъ его Стефанъ слѣпи, дечански, лѣто 6827· И созда велики храмъ вознесенскїи, Дечане превисоке, идѣже его и мощи лежат.

500 (Лѣто ҂ѕѡлв· ост.) изъиде началникъ (скитски ост.) Михаилъ, царъ болгарски, са силою и Татари и со иными окреснимъ ıазыкы хотѧхꙋ возхитити ѿечество его. Сеи же блаженыи Стефанъ оустреми сѧ протꙋ его, и разби его на Белбꙋждꙋ полю.

501 Лѣто 6844 престави сѧ кралъ Стефанъ, приатъ конецъ жизни своеа ѿ сына своего Стефана; приатъ оудавление во градѣ Звечанѣ на полю Косовꙋ.

502 И в то лѣто поставлѧетъ сѧ царъ Сербомъ синъ его Стефанъ превисоки. И созда храмъ светаго архистратига Михаила оу Презрѣноу.

503 Лѣто 6883[то] (҂ѕѡнг ост.) разби царъ Стефанъ кралѧ Лаꙋша маџарскогъ на Дꙋнаистѣ рѣцѣ; оузе землю оунгарскꙋю, и много обителѧ воздвиже по оунгарско (Лаоуша на Доунавоу, и оузе землю оугарскоую ост.).

7) Јанков и Дечански.

504 В. л. ҂ѕхмз· вездвиже се Неманıа господинъ Србълюемъ и царствова ·мв· лета. — Бысть же великы жоупанъ ѿ племене благочьстиваго и корѣне вѣтьвь (и деч.) прѣвьноукь Коньстантїе сестры великаго цара Константина, ѿ племена рекьшаго господства и сродьства Авгоуста кесара. Бысть же родитель его въ Захльмїю ·а· Техомиль, ·в· Чюдомиль, ·г· Завида, ·д· Срацимиръ, ·е· Прьвославь, ·ѕ· Стефанъ. Сихъ же родитель Бѣла Оурошь, емꙋже власи бѣли врьхꙋ главы его, и мати ихь Анна дъщи кралıа францоускаго. Сего же родителы и прѣдѣды Неманю благочьстиваго Константина и Ликинїа моучителıа, ѿ негоже бисть моучена Ирина моученица дащи его.

Сьи же Стефанъ Неманıа роди ·г· сына: ·а· сынъ его Стефанъ, иже бысть прьвовѣнчаныи кралъ; ·в· сынъ Елькань, иже бысть велики кнезь (созда монастиръ Морачу и Добрунь цркву кодъ Вишеграда, близь рекь Дринь деч.); ·г· сынъ Рацко (илити правіе Рашко деч.), нареченыи Сава, иже бысть ·а· архїепископь Србълюемь и Поморию.

505 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефанъ Неманıа, наречени бысть Симеѡнъ монахъ И отиде ва Светꙋю Горꙋ, и сьзида велики и чьсти храмъ вьведенїе богородице, Хиландаръ. (Сіи Неманıа

созда и Студеницу манастир, и свете Георгіевске столпове више Новога Пазара, и у Куршумлиіи храмь светогь отца Николая деч.).

506 Тожде лѣто ωкрали се сынь его Стефань и царствова ·мв· лѣта, иже бысть (а вѣнчни краль перви деч.). Сьзида же храмь вьзнесенїа Христова (Сазида сей велики и честни храмь вазнесеиіе господне деч.) архиепископию Житчоу (послежде и храмь вознесеніе господне втори архіепископію, пренесе століцу у Дарданске пределе ва Ждрело хвостанское Пеħь. збогъ миого пеħина названа градъ, садашня патріяршіа сербска деч.).

507 В. л. ҂sѱкз· постави се Сава ·а· архїепископь Срьблемь и поморскимь странамь. Своимь же роукоположенїемь поставлыеть ·а· епископа ва захльмскои земли (ва Захлміи деч.) вь храмоу прѣсветые богородице (у Невесинѣ деч.); ·в·го епископа оу Стонѣ, дїоклитианскомоу поморїю, вь храмоу (светаго деч.) архистратига Михаила (и Гаврила деч.); ·г·го епископа вь Дьброу, вь храме светаго Николи; ·д·го оу Боудимли оу светаго (великомученика деч.) Геωргїа (названа и сада зовет се Васоевиħски Ђурђеве стубове деч.); ·е·го епископа вь Расе (рашке древне цркве светогъ апостола Тута деч.), оу светыхь (врховнихъ деч.) апостоль Петра и Павла; ·s·го (епископа деч.) оу Призреноу, вь храмѣ прѣсветые богородице (успенске деч.); ·з·го (епископа деч.) оу Призреноу, вь храмѣ прѣсветые богородице (благовещенске деч.); ·и·го ȣ Грачаници (осмаго епископа у Липляну на Косову, при рецѣ Ситници ва храме пресвяте богородице ваведенске деч.); ·д·го (епископа деч.) оу Топлици (данашня Куршумлия, близь Прокупля деч.), вь храмь светаго (отца деч.) Николи (пренесеніе мощей одъ Мірь во Барь деч.); ·ї·го ȣ Браничевȣ (ва храме свете троице пятидесятнице деч.); ·аї·го (епископа деч.) ȣ Моравицахь вь храмѣ светаго Архилиıа (Архілина деч.); ·вї·го (епископа деч.) ȣ Бѣльградоу вь храме прѣсветые богородице (рождество деч.), — Повелѣ же кVрь Сава дрьжати тврьдо и непоколебимо светȣю вѣрȣ (источно-нікейскогъ собора деч.).

508 В. л. ҂sхч· прїеть кралевство срьбское Стефань Неманıа ·в· жоупань. Свети же Сава вѣнчаваеть брата своего венцемь кралювства, и бисть прьвовѣнчани краль. И роди ·д· сыны: прьви сынь его Радославь, ·в· сынь Прѣдиславь, ·г· Владиславь (треги сінъ Драгославъ деч.), ·д· Стефань (иже бысть сьи Стефань ·а· Оурошь јанк.?)

509 Б. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се прьвовѣнчанїи краль Стефань (пріимши на смерти, воскресе его братъ его свети Сава, монашески чинъ, названи Сімонь, отецъ его Симеонъ, ови Сімонъ по чину премѣнена имена ихъ (!) деч.)

510 Тожде лѣто ѡкрали се сынь его Радославь и царствова лѣть ·аї·

511 Б. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се краль Радославь.

512 Тожде лѣто ѡкрали се анеѱеи его Драгославь, нареченыи храпави краль (и Урошъ перви быстъ деч.) и царьствова лѣть ·ле· (Сіи краль сазида у призренскомъ предѣлу веліки мостъ деч.) Съзида же (и сазида деч.) црьковь Сопоћани, храмь сьшьствїе светаго доуха. — Сьи же Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Драгоутинь, ·в· Милоутинь, иже бысть (сьи Милоутинь јанк.?) ·в· Оурошь

513 Б. л. ҂ѕѱои· прѣстави се Драгославь, храпави краль (Урошъ перви деч.)

514 Тожде лѣто ѡкрали се Милоутинь, втори Оурошь, и царствова лѣть ·ми· (Тожде лето вокралі се Драгутинъ краль синь. Преузе силою одъ отца нуждею на брани на Гацки у Захолміи навожденіемъ таста му кралѧ унгарскаго. Мало быстъ; пріими кралѣвство Мілутинъ, Стефанъ 5[та], Урошъ втори. Пренесе столѣ у Дарданію подъ Шаръ-планину, зовоми Призренъ, и царствова 48 летъ. деч.). Много сы вь милостыни бысть и многыми странами ѡбладаше. Съзида же црьковь светаго прьвомоученика Стефана, иже есть Банска, близь града Звечана, идеже и мощи его лежеть, и оу Призреноу митрополїю светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светꙋю троицꙋ, и на Ресавѣ[1]) храмь светаго Геѡргїа, и вь Солоуноу храмь светїе троице, и вь Цариградоу црькввь пресветые богородице, и болнице, и хроусоволие оутврьдивь дасть его вь ѡбласть Хиландарꙋ (Млого бысть и многіми странами созида цркве: 1-ву церкву светого первомученика Стефана архидіакона, иже естъ Баньско, близь града Звечана, идѣже и мощи его лежетъ; 2-гу у Призрену, мітрополію светога спаса, 3-ћу цркву у Прищино на Косову, Грачанице, 4-ту у Скопїю храма свете троице, близь градске стене, 5-та у Цариграду, храмъ пресвете богородице, 6-та црква на Ресаве[1]) светогъ Георгіа, 7-ма у Солуне, свете тројице. Цариградску и Солунску утврди са хрісовуле да є во область

[1]) Уместо Серавѣ.

церкви хілендарской деч.). — Сьи же Стефань (Ст. Мілутинъ деч.) роди ·в· сына: ·а· сынъ его (перви бысть деч.) Стефань (иже бысть Стефань јанк.) ·г· Оурошь, ·в· сынь (его јанк.) Константинь. — Сьи же Стефань многи скрьби и озлобленіа прѣтрьпѣ ѿ ѿца своего (Мілутина Стефана оклеветаніемъ мачехе свое Грчкинѣ Сімониде деч.)

515 В. л. ҂ѕѡке· прѣстави се Милоутинь кралъ.

516 Тожде лѣто ѡкрали се сынь его Стефань ·г· Оурошь, и царствова ·ді· лѣть. Сьзида же (велики и часни и преизрадни украшени деч.) храмь (вьзнесеніа Христова јанк.?), Дечани, идеже и мощи его лежеть (почиваютъ деч.). — Сьи же Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Стефань, иже бысть ·а· царь Срьблюемь, наречеть се Доушана; ·в· сынь Сумеонь, иже кь грьчьскои земли ѡтиде, и царьствова тамо, и коньць приими (Сеи же Стефанъ одъ прве жене роди два сина, Душана и Душица. Когда бысть у заточеніе въ Цариградѣ Душица умре. Одъ вторе жене трети синь, иже ка греческой земли отиде, тамо бысть начелникъ братствени, иже тамо и конецъ пріетъ. Први синь его Душанъ Стефань, иже бысть перви царь Сербблемь и Гркамь и Албанїи деч.)

517 В. л. ҂ѕѡли· оуби краль Стефань Михаила цара бльгарскаго на Велбоужд8 полю, и пріми Бльгаре (и пр. болгарско начелство деч.)

518 В. л. ҂ѕѡмд· прѣстави се (напрасно изненадежь) кралъ Стефань (Урошъ трети деч.), оудави бо (сынь јанк.) его вь градоу Звечаноу (померче бо солнце въ той часъ по васои землѣ, и 10 церкве разрушише се одъ основаніе. Чудо и страхъ за 10 дней деч.)

519 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефань Доушана, и царьствова лѣть ·к· (Сьзида же храмь архистратига Михаила оу Призрѣноу јанк.) — Сьиже Стефань роди сына Оуроша.

г) Летописи четврте групе

1) Сеченички

Лѣтописьць господ срьбскых.

520 В. л. ҂ѕхмз҃ назва се Неманѣ господинь Срьблюемь, и царьствова лѣт ·мв҃· — Быс(ть) вѣликы жоупань ѿ плѣмене благочистиваго корене ветьв, прѣоунѹкь Костантїю, сестры цара Костантина, ѿ плѣмене рашкаго господьства и сьрѡдства Авгоус(тоу) кесарѹ, при неможе роди се господь наш Їсоус Христось. Быс(ть) ѿ рождьства Христова до Неманю, иже быс(ть) жоупань ҂ара҃зї҃ лѣть.

Бысть же родителїю вь Захльми Техомли (!) и стрїа Чюдомли (!). Сїих же родителїю Бела Оурош, емоуже власи бели врьхоу глава (!) юго, и Ана дьщи кралѣ францкаго. Сего же родителїю и прадеди Неманю благочистива Константїа и Ликинїе моучител. Ѿ него же быс(ть) моучена дьщи юго Ирина моученица. Тогда цар Костантинь вь Цариград(оу) оустрьми се на него вь Рим. Ставшоу же обоим на реце глаголюмемь Доунавѣ, и тоу Ликинїю главѹ ѿсек.

521 Видѣвши же т то сынь юго Бела Оурошь, и ѿбѣг вь землю Захльмїе. Ѿ тоудоу вьздвиг се Стефан Немана прїидѣ вь ѿчьство рашко вь црьквь светыих апостоль Петра и Павла, и тоу крсти се ·л· лѣтнь. И сьзда тоу црьковь ѿ ·в· стл҄па светаго Геѡргїа, и оу Топлици светаго Николоу; прѣма Косници храмь прѣч(и)сте, и оу Иброу светаго Николоу, и храмь прѣч(и)сте оу Стоуденици, идѣже мощи его прѣбывають. Постриг се ѡтиде вь Светоу Гороу и сьзида храм вьвѣденїе, Хиландар.

522 Такожде и братїа юго стареиша начеше зыдати: Завида сьзыда црьковь на Лимоу ѿ ·в· стальпа светыих апостоль Петра и Павла, Страцимирь на Моравѣ, храмь прѣсветые богородице ѿ ·в· стальпа, Прьвославь оу Боудимлю светаго Геѡргїа ѿ ·к҃· стальпа.

523 Сьже Стефань Немана быс(ть) младеиши вь брати и быс(ть) самодрьжавць всѣхь срьбскыихь земль и помѡри Диѡ-

клитие, Далматїѥ, Травоунїѥ, Захльмїю. И роди сь Анною ·г· сыны: Стефана прьвов҄ѣнчанаго крала, и Влька, брата кнѣзꙋ Лазарꙋ; трети Раско, иже быс(ть) Сава.

524 В. л. ҂ѕѱкз· поставлаѥт се Сава архїепископь срьбскы. Своимь же роукоположенїемь поставлаѥть: ·а· епископа вь хльмской земли оу Стоне, вь храме прѣсветыѥ богородице; вь епископа оу Стоне, диоклитискомоу поморїю, вь храмь архїстратига Михаила; ·г·го епископа вь Дьбрѣ, храм светаго Николи, ·д·го епископа оу Боудимли, храмь светаго Геωргїа; ·е·го епископа вь Расе, храм светыих апостоль; ·ѕ·го епископа оу Стоуденици, храм прѣсветыѥ богородице; ·з·го оу Призрѣноу, храм прѣсветыѥ богородице; ·и·го Грачаници; ·ѳ·го оу Топлици, храм светаго Николи; ·ї·го оу Браничевоу; ·аї·го вь Белградоу, храм прѣсветыѥ богородице; ·вї·го оу Моравицах, храм светаго Архилїа. Повелѣ кѵр Сава дрьжати тврьдо и непоколебимо светоу вѣроу.

525 Сьже Стефань, прьвов҄ѣнчани краль, сьзыда црьковь епископїю Жичю, сь ным и многы храми. Венчаваѥть брата своего Стефана честїю и вѣнцемь кралства, и быс(ть) в'тораи жоупань велики.

526 В. л. ҂ѕхч· прїемь начельство срьбско Стефань Прьвовѣнчани, втори жꙋпань. — Сьже Стефань роди ·д· сыны: Радослава, Прѣдислава, Владислава, Стефана, иже быс(ть) сь Стефаинь прьви Оурошь, наречени храпави краль.

527 В. л. ҂ѕѱлв· прїѥ начельство кралевьства сынь жꙋпана Стефана прьвїи Оурошь, наречени храпави крал. Прїемлеть кралѥвство вь лѣто ҂ѕѱмг·, и царьствова лѣть ·ле· — Сьзыда же црковь Сопокан(е), сьшьствїе светаго доуха. Сь же Стефань сь кѵр Єленою роди ·в· сына: Дроугатина (!) и Милоутина, иже наречених Дроугатина (опет!) Стефана крала, а Милоутина Оуроша крала.

528 Сь же Стефань краль сьзыда црковь на Проте, и врата обнови светаго Геωргїа рашкаго. — И ть роди сь Каталеною ·в· сына: Владислава крала и Оурошица и Єлисавдоу. — Владиславь же изгнань быс(ть) на Ооугрѣ кралюмь Дечанскемь; тамо конць прїемлет. — Єлисавда роди ·г· сыны: Стефана бана босньскаго, Иносава, Владисава. Владисава роди ·в· сына: Тврьтка бана и Влькика.

529 Стефань же вьторы Оурошь Милоутинь банскы прїеть кралство вь лѣто ҂ѕѱои· и царствова лѣт ·мз·, кончиноу прїемлеть мѣсеца ωк. ·кд· вь лѣто ҂ѕωке· — Сь же Сте-

фань вьтори Оурошь много сїи вь милостины быс(ть), мноѕѣми странами обладаше. Сьзыда же и болници, вь Светои Горѣ лаврꙋ дом прѣч(и)стїе богородиц хиланьдарьскые, и црьковь прьвомоученика Стефана, еже ес(ть) Банска, идѣже мощи его лежеть, и епископїю грачанскоу, и оу Призренѣ митрополїю, и светаго Стефана, оу Скопю троероучицꙋ, и на Сееравѣ Георгїа, и вь Нагоричине Георгїа, вь Солоуне светоую троицоу, и вь Цариград(ь) црькви и болници, и хрисоволь оутврьди да ес(ть) вь обласс(ть) богородице хиландарьскїе. Сь же Стефань в'тори Оурошь роди ·в· сына: Стефана, крала дечанскаго Оуроша третиего, и Константина иже вь Звѣчаню градоу лежеть светые мощи.

530 Сь же Стефань Оурошь много скрьбы и озлобленїа прѣтрьпе ѿ ѿца своего и вь Цариград(ѣ) дрьжимь, и вь Татарех прѣжде бывь. И по сьмрьти оца своего вь лѣто ·ѕѡке· вь-крали се Стефань, краль дечанскы, ·г·ти Оурошь, и царствова лѣт ·дї·, и кончиноу прїемь ноем ·а· вь лѣто ·ѕѡм· ѿ сына своего сьмрьть. Сьзда же велик чстнь храм, еже ес(ть) Дечани, вьзнесенїе, вь немже и светые мощи лѣжеть.

531 По семь изыдеть началныкь скутскы, глаголем(и) Михаиль, царь бльгарскы, сь силою многою, глаголю же Татари, Басараби сь ними окрстнимь езыци, хоте вьсхытити его сь ѿчьствомь. Сь же блажени оустрьми се прѣмо емоу, и оубивь его вь лѣто ·ѕѡли· на Белбоужоу.

532 Сь же Стефань ·г·г Оурошь роди ·в· сына, Стефана прьваго цара срьбьскаго, иже наричет се Доушана вь лѣто ·ѕѡк·; вьтори сынь Оурошов Сїмеон, иже вь грьчскои земли вь град(ꙋ) Трикал(ѣ) царствова; тамо кон'ць прїеть.

533 Стефань же прьвїи царь срьбскы Доушана поставлаеть се царемь вь лѣто ·ѕѡмд·, и царствова лѣт ·кд· — Сьзыда же храм архїстратитоу Михаилоу вь граде Призрене. Постиже его коньць вь лѣт(о) ·ѕѡѯд· дек. ·кд· вь нед.

534 В. л. ·ѕѡке. роди се прѣкрасни Оурошь цароу Стефаноу.

535 В. л. ·ѕѡѯе· поставлаеть се Оурошь царемь, и царствова лѣт ·ѕї·

536 В. л. ·ѕѡп. постизаеть конць цара Оуроша мѣсеца дек. ·в· чек.

537 Си же безакони Блькашинь и Оулеша, иже сьтворише, тоже и вьспрїеше, и обои погыбоше вь Македони на Марици вь пек. на Їоана Богослова сеп. ·кѕ· вь лѣто ·ѕѡп·, тоже лѣто вь кое Оурошь.

538 Сынь же великагѡ жоупана Немане Влькан, велики кнѣзь, брат прьвовенчаномоу кралоу Стефаноу и Раскоу, Савѣ, сь же Вльканъ роди сына Дмитра жоупана, быс(ть) инокъ наречени Давидь, сьзыда црковь богоꙗвленіє на рѣцѣ Лимоу, вь мѣс(тѣ) Бродаревѣ. Сь же Дмитрь роди сына Вратка, быс(ть) велики кнѣзь Сь Вратко роди сына Вратисава, иже быс(ть) тьсть кнѣзу Лазару. Сь Вратисак роди дьщерь Милицу, иже быс(ть) монахїа. Сїа же Милица быс(ть) вьнука ѿ племене колене Неманина, вьдана быс(ть) вь жену великому самодрьжцу кнѣзу Лазару.

539 В. л. ҂ѕѡп· благочстивїи кнѣзь Лазарь, нь и доиде и до Їероусалима и до Светые Горы. Быс(ть) же ѿчьство его град Прилепць. Сьзыда же црьковь светаго вьзнѣсенїа, Равнїцу.

540 По семь вьстанет ѿ вьстока царь Моурат, прїємь всу землю грьчскоу и бльгарску. Бившу же сьнитїю и сьраженїю на полю глаголюемем Косову, тоу падѣт ѡн нечстивїи царь по срѣдѣ разбою мрьтвь. Ту быс(ть) сынь юго Баꙗзить главу ему ѿсекь, вь лѣто ҂ѕѡчз· прїємь кончину светыи кнѣз Лазарь їюн. ·еі· на Видовь дань, царствова лѣт ·зі· Честною тѣло лѣжит вь Равьницѣ вь лѣто ҂ѕѡчд·

541 Сь же благочстиви кнѣзь Лазарь род(и) ·в· сына и дьщере ·е· Прьїи сынь Стефань, и быс(ть) велики деспоть срьбскые земли и зетскои страни и босьньскои и оугьрьскои; (·в·) зовѣми Вльвь Кнѣжикь. Бысть Вльва девьстьвникь, не имею жени, и сего Мусїа закла, и сестричика моу Лазара у Пловдиноу. ·а· дьщи Мара быс(ть) вьдана вь женоу Вльку Бранковику, ·в· дьщи дана цароу Шишманоу бльгарскомоу, ·г· дьщи дана оу Зетоу за Балшоу, ·д· дьщи Деспина же быс(ть) вьдана цароу Баꙗзитоу, ·е· на Оугрѣ за Загарювикюм на Цилешеме.

542 Сь же Стефань, сїнхь брать и кнѣзу Лазару сынь, прїеть начелство срьбско вь лѣто ҂ѕѡчз·, и быс(ть) велики деспоть. Привѣдена же быс(ть) госпо(ж)да ѿ града Галата, дьщи Катакузина Палеѡлога, сїи же бесплодни, именуюма госпожда Єлача.

543 Благочьстиви кнѣзь Лазарь дас(ть) дьщерь свою Мару Вльку Бранковику Роди же сь нею ·г· сыне: ·а· Гюргь деспоть, ·в· Грьгурь деспоть, ·г· Лазарь. Сїнхь ѿць Вльвь ѡтрувен быс(ть) вь Македоне. Бысть брать его вь Светои Горѣе зовѡм Радонꙗ, иночьскы Герасим, тамо шьдь и вьздвыгь мощи и кь Светоую Гору.

544 Стефань же велики деспоть, ꙗко быс(ть) безь плодьствїа, вьроучаєть деспотство сестричикю своемоу Гюргю та

же кончиноу пріємь вь лѣто ·ѕцле· їюл. ·дї·, и царствова лѣт ·ли·.

545 По семь же пріємлет начелство срьбско Гюргь Вльковикь, и быс(ть) втори деспоть великы вь лѣто ·ѕцлѕ·, и царствова лѣт ·кд· — Сьже благочстно поживь, и роди сыны и дьщери. ·а· сынь его Грьгоурь; ·в· Степань, ·г· Лазарь; дьщерь ·а· Мара вьдана быс(ть) сь женоу цар Мурат, ·в· дьщерь Кадакузина вьдана быс(ть) на Угрѣ у Немьцѣ за Юлиха. — Сїи же сыны деспотови ·в· Грьгоурь и Степань слѣпотою ѡдрьжими быше ѿ цара Моурата.

546 Младшаго же брата Лазара, пренесена же быс(ть) емоу жена Елена, и вѣнчають його чтїю вѣнцемь деспотства вь лѣто ·ѕцне· дек. ·иї·; царствует же сь ѿцемь своымь ·ї· лѣть, самь же царствуеть ·а· лѣто и ·кѕ· дьни.

547 В. л. ·ѕцѯе· сконча се сего ѿць благочстивы господинь Срьблюемь деспоть Гюргь дек. ·кд· в пек.

548 В. л. ·ѕцѯѕ· сконча се сынь его деспоть Лазарь гюн. ·кв· в чек.

2.) Белопољски.

Ѡ родослови ср'бских деспоть.

549 Бело Оурошь роди Техомила. Техомил же роди Неманю, иже юс(ть) свети Сумеѡн, иже и оут'вcomponents православїе и ереси ѿг'на. Сумеѡн же роди са супружницею Аною ·г· сини; Стефана, пр'вовен'чанаго кралю, и Вл'кана великаго кнеза васои Зети и захл'мскои зем'ли и Растка, иже наречень бис(ть) Сава.

550 Синь же Симеѡновь Стефань краль роди ·д· сины: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава. Стефань оубо наречень бис(ть) Оурошь ва име прѣдеда своего. Сеи юс(ть) храпави краль.

551 Прѣдиславь же ·г·ти синь Стефановь, поревнова стрїю своему светому Сави, и бис(ть) мнихь, и наречень бис(ть) Сава, ва васем быс(ть) подобань стрїю своему светому Сави, и по светомь Ар'сенїю бис(ть) трети архиепискупь србски.

552 Стефан' же Оурошь, иже юс(ть) храпави краль, роди два сына: Стефана и Милутина, банскаго кралю.

553 Стефан же роди два: Душ'мана и Душана.

Сьи Душань преступи предели ѿць своихь, и поставлюет се самовласно царь. И роди сина Оуроша.

554 Оурош не име дети; ѡста бес памети лоза.

555 Стефан' же Оурошевь, храпаваго кралю снь, роди два сина: Владислава кралю и Оурошица. Толик же бивь ва до-

бродетели Оурошиць, ꙗко ѿ гроба его мvро истекаеть. — Стефань же, ѿць его, поставлꙗеть брата своего Оуроша на кралевство, саи юс(ть) втори Оурошь, сам же скон'ча се вь лето ҂ѕѡке.

Второе родословїе.

556 Влкань, втори синь светаго Сvмеѡна, а брать светаго Сави велики кнезь, роди сына жоупана Димитрїа, ва иночскомь образе наречень бысть Давидь. Саи Давидь роди Братислава кнеза. Братислав' же роди Брат'ка кнеза. Братко же роди дащерь Милицꙋ. Сїа же бис(ть) сꙋпрꙋж'ница великаго кнеза Лазара, и роди ·г· сини: великоименитаго Стефана деспота, и Вл'ка, и Добровоꙗ,

557 Ва лето ҂ѕѡмд· поставї се царемь Стефань, Дꙋшань рекоми. Саи прьви царь Ср'блемь бис(ть).

558 Вь лето ҂ѕѡме· роди се Оурошь, синь цара Стефан Дꙋшань.

3.) Ковиљски.

О родословїи срьбскыхь деспоть

559 Бѣла Оурошь роди Техомила. Техомиль роди ·д· сынъ: прьвы Зѣвидь, иже съзида цркковь на Лимоу светыхь апостолъ Петра и Павла ѿ два стлъпа; ·в· Срацимирь, съ съзида црьковь на Мораве, храмь прѣсветые Богородице ѿ два стлъпа; ·г· Прѣвославь. Съзида црьковь оу Боудимли, светаго великомоученика Георгїа ѿ два стлъпа; ·д· Неманꙗ Стефань, иже юс(ть) светы Сvмеонь.

560 Прїиде въ ѿчьство рашко, и въ црькви светыхь апостоль Петра и Павла крьсти се ·л· лѣтнь. И тоу съзида црьковь светаго великомоученикоу Геѡргїю ѿ два стлъпа, и оу Топлици црьковь светаго Николы, и прѣма Косанице храмь прѣсветые богородице, и оу Иброу црьковь светаго Николы, и храмь прѣчистыѥ Стоуденицоу, идеже мощи его лежеть. — Съ же Стефань Неманꙗ бысть младеи въ братїи своеи и быс(ть) самодрьжаць вьсѣхь срѣбскыхь и поморскыхь землъ и поморїа, Дїаклитїе и Далматїе и Травоунїе и Захлъмїе. — И роди съ соупроужницею своею Ѧнною ·г· сыни: Стефана, прѣвовѣнчанаго кралꙗ, и Влъкана великаго кнеза, и Растка, иже наречень быс(ть) въ иночаскомь образѣ Сава.

561 В. л. ҂ѕѱкз· постави се Сава ·а· архїепископь Срьблемь, и своимь роукоположенїемь. . . . итд. Повелѣ же светыи Сава дрьжати тврдо и непоколѣбимо светоую вѣроу.

562 Сынь же Сvмеоновь Стефань краль роди ·д· сыни: Радослава, Владислава, Стефана и Прѣдислава. И Стефань оубо

нареченъ быс(тъ) Оурошь въ име дрѣдѣда своего, се ѥс(ть) храпавїи краль.

563 Прѣдиславъ же трети сынъ Стефановъ поревнова стрїю своемоу светомоу Сави и быс(тъ) минихъ, и нареченъ быс(тъ) Сава, въ въсемъ же быс(тъ) подобнъ стрїю своемоу, светомоу Савѣ, и по светомь Арсенїю быс(тъ) трети архїепископь срьбскы.

564 Стефанъ же прьвовѣнчаны крал сьзида великїи и чьстьны храмъ вьзнесенїа, архїепископїю Жичю, господствова ·мв· лѣтъ. По томъ же болѣвь и молꙗше светаго облѣщи его въ иночьскы образь. Светомоу же ѿлагающоу и ѿшьдьшоу въ епископїю, и посилаеть къ нѥмоу Стефанъ съ сльзами, ꙗко оуже, рече, не имаши мене видѣти вь живыхъ. Светы же прїиде сь тьщанїемь, и обрѣте брата оумрьша, и ѕѣло оскрьбив се, и много помоливь се сь сльзами, и вьскрѣси брата, и облѣче его въ иночьскы образь, и причестивь светымь таинамь, пакы оусноути повелѣ рекь: прїими, господи, доушоу его вь мїрѣ. Приведе же сына его Радослава въ роукоу его и благослови его кралѥвьствомь. И тако въ роукоу архїепископа вьсемь зрещимь прѣдас(ть) доухь свои богоу Стефань краль нареченнїи вь иноцѣхь Сvмωнь, и положи его въ Стоуденици вь монастири прѣчистые сь оцемь его Сvмеономь.

565 Радославь же, аще и благь бѣ вь всемь прѣжде, послѣди же быс(тъ) непокоривь (! = женопокоривь?), ѿ нѥе же врежденъ быс(тъ) оумомь. Властели же о несьставлѥни оума его негодоваше, и ѿ нѥго ѿстоупише вь маншемоу братоу Владиславоу. Светы же положи сїа на божїю волю. И абїе Радославь изгнань быс(тъ), и въ Драчь градь прибѣгь. Хотенїемь же красоти роди лица жены его обьеть бывь, Фроузин же обладаеи градомь ѿеть ѥю ѿ нѥго, и вьсхоте его оубити. Быс(тъ) сїа нова Далида своемоу кралю. Радославь же краль оувѣдѣвь сїа, и избѣгь, и приходить кь светомоу архїепископоу Сави. Онь же пооучивь его и иночьскымь образомь оукрашаеть вь монастири Стоуденици.

566 Владислава же вѣнча на кралѥвьство, и бракомь причьте емоу дьщерь Асенꙗ цара блъгарскаго и загорскаго. И оумрѣ безчедьнь. Сь сьзида храмь вьзнесенїꙗ, зовомь Милешева идеже и мощи его почивають.

567 Стефанъ же Оурошь, иже ѥс(ть) храпави краль, роди ·в· сына: Стефана, иже ѥс(ть) Драгоутинь, и Милоутина, банскаго кралꙗ, иже быс(тъ) вторыи Оурошь.

568 Стефань же Оурошевь, храпаваго кралıа сынь, роди два сына: Владислава кралıа, и Орошица. Толикь же бывь вь добродѣтели Орошицъ, ıако ѿ гроба его мvро истекаеть. Стефань же ѿць его поставлıаеть брата своего Оуроша на кралıевьство и постриже се, и нареченъ быс(ть) Θеωктїсть, и прѣстави се вь лѣто ҂ѕѡке·

569 Второе родословїе (као бр. 556, само се за Давида вели: и сьзида црьковь светаго богоıавлıенїа на Лимоу).

570 В. л. ҂ѕѱпв· вьздали се Милоутинь, ·в· Оурошь, и царьствова ·мв· лѣть. Много сы вь милостини быс(ть) и мнозѣми странами обладаше. Сьзида же црковь светаго прьвомоученика Стефана, иже юс(ть) Банска, и оу Призрѣноу митрополїю, храмь светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светыю троице, и оу Нагоричиноу на Жеглиговоу црковь светаго великомоученика Геωргїа, и вь Солоуни храмь светыю троице, и вь Цариградѣ храмь прѣсветые богородице; и болнице сьтвори и хрvсоволи оутврьди да юс(ть) вь область Хиландароу. И раждаеть оубо сь Стефана великаго благочьстїа стлъпа . . . . . (као у хронографу, Изборникъ стр. 47. с овом разликом: . . . сь двоими его дѣтьми, Стефаномь, нарицаеми Доушана, иже быс(ть) прьви царь Срьблıемь и Сvмеономь, иже вь грьчьскои земли вь градоу Трикалоу господствова, тамо концъ прїеть.

571 О сьмрьти Стефанове . . . . као у хронографу, Изборникъ 51, 52. с оваким завршетком: и тако блаженоую свою доушоу вь роуцѣ господеви прѣдасть, и положенъ быс(ть) вь своемь монастири кь обители вьседрьжителıа, на мѣсте глаголıемемь Дечани. Царствова ·дї· лѣть.

572 О деспоту Стефану као у хронографу, Изборникъ 72—75, с оваким завршетком: . . . . вь гробници еже самь сьзда. Господствова же лѣть ·ли·

573 Сьи же деспоть Гюрагь сынь бѣ Влъка Бранковикıа, и господствова ·кд· лѣта. И роди три сына: Грьгоура и Стефана и Лазара, и дьщери две: Мароу, ıаже быс(ть) дана цароу Моуратоу вь женоу; ·в· дьщи его дана быс(ть) оу Немце за Орхїла крала.

574 Сїи же сынове деспотови Грьгоурь и Стефань слѣпотою одрьжими быше ѿ цара Моурата. И по семь Грьгоурь шьдь вь Светоую Гороу, вь монастирь Хиландарь, и постриже се.

В. л. ҂ѕцли· прїими царь Моурать Солоунь . . . . итд.

4. СВОД

свих летописа (и заметака) од смрти Душанове па докле који траје.

575 а. Вь тажє врѣмєна (҂ѕѡ҃ѯз҃) постижє сьмрьть и благочьстиваго господина Срьблюємь цара Стєфана, вь лѣто ҂ѕѡ҃ѯд҃ дєк. к҃ дьнь (киј. студ.) їндїктїωнь а҃ кроугь сльнцꙋ кд҃ лоунѣ ѕ҃ї (саран. — лоунѣ д҃ї цет.).

б. ҂ѕѡ҃ѯд҃ (благочьстиваго и вєликаго II, 184) (їн'диктїωнь а҃, сльньцꙋ кроугь кд҃, лоуңѣ д҃ї соф. I без год.) цара Стєфана (христїаномь II 184) постижє сьм'р'ть (II, 184), и нє мала скрьбь бисть (григ.) тогда (соф. I.)

в. Стєфань жє царь срьбски прѣждє съмрьти своєє на г҃ї лѣть воєва на Босноу, тако и сь царицєю своєю и сїю вьсоу повиноувь под сє. Постизаєть кончиноу вь лѣто ҂ѕѡ҃ѯд҃ мѣсєца дєк. вь нєд., рыданїє и плачь оставль срьбскои зємли (III, 183, 184).

г. Постижє єго коньць вь лѣто ҂ѕѡ҃ѯд҃, дєк. кд҃ вь нєд. (сеч. 533).

д. ҂ѕѡ҃ѯд҃ (҂ѕѡ҃ѯз҃ јанк. — ҂ѕѡ҃ѯи҃ рув. II, рем. вас.) прѣстави сє царь Стєфань (вук, хил. врх. јанк. рув. II, рем. вас. — Дꙋшань белоп.), дєк. кд҃ (шаф. и григ. 400 по други пут. — дєк к҃ I, 176); царствова жє кд҃ лѣть (XIV, 293, беог. I и габ. 400).

ђ. прѣстави сє царь Стєфань, и царствова кд҃ лѣть и ωставлıаєть царьство сыноу своємоу Оурошоу (кув. 400).

е. ҂ѕѡ҃ѯє҃ прѣстави сє Стєфань прєвисоки, и царствова к҃ лѣть (верк. ост.).

ж. 6867 представи се царъ Стефанъ близъ Цариграда, якоже глаголютъ предсилни (!), неки вапиютъ оправленъ (отравлен?) бысть (деч.)

з. Ѿ сє(д)маго сьбωра до прѣставлєнїа Стєфана цара срьбьскаго ф҃нѕ҃ лѣта, а прѣстави сє Стєфань царь вь лѣто ҂ѕѡ҃ и ѯ҃д҃ (IX, 250).

576 а. ҂ѕѡѯе· постави́ се (царь Оурошь габ. — поставлають се Оурошь сеч.) царемь (габ. беог. I.), и царствова ·зі· лѣть (беог. II. сеч. 535).

б. вьцари се сынь его Оурошь (вук. хил. врх.), и царствова ·зі· лѣть (рув. II, соф. II, рем. вас. јанк. — ·з· лѣть подг.).

в. И то лѣто [҂ѕѡнг·] постави се царь Оурошь сынь его (ост.)

г. И то лѣто [6865] поставлень бысть на царство син его млади царь Оурошь (верк.).

д. ҂ѕѡѯ· выцари се Оурошь Стефановићь, младь сїи вьзрастонь. Сего Оуроша оубише Мрьнявчићи (сен.).

ђ. 6864 воцари се синь его Урошъ, и бытъ гладна година, и всюду бисть несогласіе, непокорни владѣтели сербски своемъ цару; бысть царъ само титуломъ, и царствова 17 лѣтъ; уби его Влкашинъ Мрнячевићъ (деч.).

е. ҂ѕѡѯе· вьцари се сынь его Оурошь, и мало царствова еще младь си ѕѣло, и ѿ болярь Мрнявчевикя оубиень бисть (декемврїа ·в· рач.). И оудрьжаше начелство три братінца, Оуглюша, Вькашинь (Вькань рув. I) и Гоико воевода, и разделише землю срьбскоую на три чести. И правимь соудомь и божїимь прѣданиемь вьскоре бише вь роуцѣ безаконихь (Агарень, сїречь дорп. рув. I) Тоурокь, и ѿ нихь оубиени бише (дорп. рув. II. рач.).

(и на лѣто [после ҂ѕѡнг·] изневери се цароу Оурошоу ост.) три Мрнявчевика, и бысть Оуглѣша деспоть и Вукашинь краль и Гоико воевода, три брата родна (ост. верк.).

577 а. ҂ѕѡѯѕ· (Сие лѣто II и III 185. — По сьмрьти цара Стефана сеч.) бысть гладна година (II и III 185, сеч, цет. григ. вук. сен. врх. јанк. вас. — 6865 хил.), вь второе лѣто царства Оуроша цара (беог. I. — царствованя Оурошева габ. — вь дни Оуроша беог. II).

б. бисть гладь великь (рач.), якови же не бысть ѿ сложенїа мироу, ї иже по томь такови, Христе милостиви, да не боудеть (дорп. рув. I).

578 а. ҂ѕѡѯз· Турци на Калиполи (X, 254).

б. прѣидоше (прїидоше — дођоше подг.) Тоурци (у Европу хил.) на Калиполю (Калиноли) (VII 229, XIV 296, шаф. габ. кув. сеч. вук. хил. врх. дорп. — ҂ѕѡѯѕ·

григ. — ҂ѕѡѯѕ· рув. II, рем. вас. подг.), ва ·г· лето Оуроша цара (белоп.)

в. прѣидоше Тоурци (море беог. I), и прїимише Калиполе, вь ·г· лѣто Оуроша (белоп. по други пут — царства Оурошева беог. I).

г. прѣидоше Тоурци преко мора на Калиполе, и почеше примати срьбскоу землю (сен.)

д. (навожденіемъ Грековъ деч.) прѣиде царь Ѡмань преко мора, и прими Калиполе (јанк. — Галиполе деч. — 6863 ... мора на Калиполе верк. ост.).

ђ. И тремь по томь мимошьдьшимь (изьшьдьшїимь студ.) ѿ сьзданїа (сьтворенїа студ.) же (сего студ.) мира (киј. студ. саран.), вь лѣто ҂ѕѡѯз· Тоурци прѣидоше Калиполе, и прїимише вродь, и прїеше многые страны кь западоу поуть прѣжде сего ѿ ѡные сь нѣкымь прѣдоустроивше страны Ѳеидїемь при више реченнѣмь цари Андроницѣ, сынѣ Палеѡлоговѣ, рать имоущь сь братомь студ.). И ѿ толѣ сьтвори се сьмоущенїе (и неоустроенїе киј. студ. саран.) велїе, и пагоуба по мѣстохь христїанскыхь. Бише же и троуси велици по землıахь (киј. студ. саран. цет.)

579 а. ҂ѕѡѯд· погыбе Момчило (григ. кув. беог. II, сеч.).

б. Таже двоимь прѣшьдьшїм лѣтом Ѿнели же Тоурци прѣидоше Калиполе (киј. студ. саран.), вь лѣто ҂ѕѡѯд· погыбе Момчило перитор'скыи (киј. студ. сар. цет.)

в. ҂ѕѡѯд· погѹбише Тоурци храброга Момчила, и прїимише Периторь мѣсеца ап. ·кг· (беог. I, белоп.)

г. оуби царь Ѿмань храброга (снажнога витеза подг.) Момчила, (периторскаго воиводоу јанк. деч. верк. ост.) и прїими Периторь (вук. сен. врх. верк. ост.) априлїа ·кг· дьнь (јанк. — ·к· дьнь деч. — ҂ѕѡо· мѣсеца авгоуста ·кг· дьнь рув. II, рем. вас. подг. — ·г· дьнь соф. II).

580 Нека се зна како има Дѹбровникь рать с Николомь жѹпаномь на ·ӵто· 1370 лието (IV, 211).

581 а. Ѡсьмдесетомоу же текоущоу сьврьхоу ѡсмыих стотинь кь шестїим тисоущам лѣть (киј. студ. сар. — ҂ѕѡп· цет.) оумрѣ царь Оурошь (киј. студ. сар. цет.)

б. ҂ѕѡп· постизаеть коньць цара Оуроша мѣсеца декемврїа ·в· в чек. (сеч. 536).

в. прѣстави се царь (мади хил.) Оурошь (VII 230) дек. ·в· (I, 177, шаф. григ. — ·ѕѡпв· рув. II, соф. II, рем. вас. — ·ѕѡо· јанк. — ·ѕѡо· декемврїа вук. — мѣсеца хил. врх. — ·ѕѡо҃д· дек. ·д· III 187).

г. прѣстави се Оурошь царь дек. ·в·, и царьствова лѣть ·зї· (габ. беог. I. — ·ѕѡо҃д· без датума ост.)

д. ·ѕѡо҃д· постизаеть сьмрьть цара Оуроша, и царствова ·зї· лѣть (белоп.)

ђ. Декемврїа ·в· дьнь ·ѕѡп· оумираеть царь Оурошь нѣправѣдно ѿ Влкашина, и васприемлеть царство, и назва се краль. И то лѣто соудомь божїемь испив чашоу, юже показа господиню своемоу, и погибе ѿ Тоуракь на рѣце Марицѣ (кув.)

е. ·ѕѡ҃ѯи· преставн се царь Урошь, изгоуби га краль Вꙋкашинь ꙋ Призренꙋ (подг.)

ж. 7870 уби Влкашинъ цара Уроша 2гь декембра месеца (деч.)

з. ·ѕѡпг· оуби краль Воукашинь цара Оураша вь полѣ, и царствова ѿ рожденїа своего лѣть ·зї· (верк.)

и. ·ѕѡо· оуби аꙋга (слꙋга?) цара Уроша повеленїемь краля Вꙋкашина. И ва то лѣто вькрали се краль Вꙋкашинь. И ва то лето ꙋбїенъ бист ѿ Отмань-бега и деспотъ Углеша на реце Марице, септемврїа ·ѕ· дьнь, прими Дренополе (маг.)

ј. оубише Мрьнявчиђи цара Оуроша младога. На семоу Оурошоу преста и скончасе царство срьбско (сен.)

582 а. ·ѕѡп· погибоше Мрнявчиђи (X 255).

б. оубише Тоурци краля Вльчашина на Марице (VII, 231, шаф.) септ. ·кѕ· (габ. — сеп. ·к· беог. I)

в. (·ѕѡп·) оубише Тоурци краля Вльчашена и брат(а)мꙋ Оуглешꙋ (I, 178).

г. оубише Тоурци краля Вльчашина на Марици и Оуглеша деспота (григ.), сеп. ·кѕ· дьнь (киј. студ. сар. цет. — ·кз· дьнь беог. II).

д. ·ѕѡо҃д· погибе краль Вльчашинь и Оуглюша деспоть (соф, I).

ђ. сию лѣто бисть бои краля Вꙋкашина и деспота на Марици (II, 186).

е. сїе лѣто краль Вльчашинь и деспоть Оулюша оубїены быше вь Македоныи ѿ Тоурць на Марїцѣ рѣцѣ, яко ни тѣлесемь ихь необрѣтенномь бити, сек. ·кѕ· (III 186).

ж. ҂ѕѡп· оуби царь Отмань кралꙗ Коукашина (Мрьнꙗвчиһа сен.) и деспота Оуглюшоу на Македонїи на (рѣцѣ хил. деч.) Марици сект. ·ѕ· (рув. II, соф. II, рем. вас. — ҂ѕѡо· сек ·кѕ· вук. хил. сен. врх. рув. I, дорп. — сек. ·к· рач. — деч. јанк. без датума), и прими Дренополе (сви).

з. ҂ѕѡпв· оуби царь кралꙗ Вꙋкашина, деспота Ꙋглешꙋ на Македонию на Марици мѣсеца октерца ·ѕ· дань; прими Отмановиһь Дрѣнополе (подг.)

и. ҂ѕѡо· оубї царь Отмань крала Вꙋкашина, Оуглѣшꙋ вь Македонии на Марици, сек. кѕ· И тожде лето прими Дрѣнополе. Сїи же безакони Вꙋкашинь и Оуглѣша иже сьтворише, тожде и вьспрїеше (белоп.).

ј. оуби Отмань Коукашина кралꙗ на Марици (рецы верк.) и прїими (Отмань верк.) Дрѣнополю. Сїа же ·г· брата еже сътворише зла господиноу своемоу (царю верк.), тожде и прїеше (ост. — И по томь оуби.... лѣто 6879 верк.).

к. Сїи же безакони Влькашинь и Оуглеша иже сьтворише, тоже и вьспрїеше, и обои погыбоше вь Македони на Марици вь пек на Їоана Богослова, сеп. ·кѕ· вь лѣто ҂ѕѡп· тоже лѣто вь кою Оурошь (сеч. 537).

л. Нека се зна како Ꙋглеша деспота и брата мꙋ Вꙋкашина биеше бое на риеци Марицы днемь ꙋ петакь на ·чтꙁа· 1361 лиета (IV, 210).

583 а. ҂ѕѡп· прїими (прѣю, вьсприемлеть) начельство (скуптро беог. II, кув. — кралевство маг.) срьбско кнезь Лазарь (беог. I, кув. габ. дорп. белоп. — ҂ѕѡо· вук. сен. хил. врх. јанк. маг. — ҂ѕѡод· беог. II, верк. ост. — ҂ѕѡпв· рач. рув. I и II, соф. II, рем. вас. подг.) и бысть господинь Србьлюмь (беог. I. — и б. велики кнезь верк. ост.).

б. (6880) прїими начелство кнезь Лазарь, сербско кралевство, но три краля бысть сербска у то време: у Призренъ Лазаръ, у Босни Стефанъ Твартко, у Прїлепъ Марко Влкашиновъ (деч.).

в. (҂ѕѡо) прїими начелство срьское кнезь Лазарь. — Сь же кнезь Лазарь ходи вь Їероусалимь и вь Светоую Гороу. Роди же и три сыны и петь дьщери. Прьвыи сынь его Стефань, ·в· Воукь, ·г· Добровои. Стефань бысть безь дѣти, имѣе женоу неплоди. Прьва дьщи Лаза-

рева Мара, юже дана бысть Елькоу Бранковикоу, втора же дана оу Зетоу за Баошоу. ·г· цароу Шишманоу бльгарьскомоу, ·д· на Оугрѣ за Загаревика Целиша, пета дана бысть цароу Паюзитоу (врх.).

584 а. Сынь же вѣликаго жоупана Намане Елькань, вѣликыи кнѣзь, брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефанꙋ и Раскоу, Савѣ сь же Елькань роди сына Дмитра жоупана; бысть инокь наречены Давидь, сьзыда црьковь Богоявленіе на рѣцѣ Лимоу, вь мѣстѣ Бродаревѣ. Сь же Дмітрь роди сына Вратка, бысть вѣлики кнѣзь. Сь Вратко роди сына Вратислава, иже бысть тьсть кнезоу Лазароу. Сь Вратиславь роди дьщерь Милицоу, иже бысть монахїа. Сїа же Милица бысть вьноука ѿ плѣмене колене Неманина, вьдана бысть вь женоу вѣликомоу самодрьжцоу кнѣзоу Лазароу. — Вь лѣто ҂sѡп· благочьстивїи кнѣзь Лазарь нь и доиде и до Ієроусалима и до Светые Горы. Бысть же ѿчьство его градь Прилепць. Сьзида же црьковь светаго вьзнесенїа, Раваницоу. — Сь же благочьстивїи кнѣзь Лазарь роди ·в· сына и дьщерїе ·е· Прьвїи сынь Стефань и бысть вѣлики деспоть срьбскые земли и зетскои страни и босьнскои и оугарскои; (·в·) зовѣми Елькь Кнежикь; бысть Елькь девьстьвникь, не имеѥ жены. И сего Моусїа закла и сестричика моу Лазара оу Пловдиноу. ·а· дьщи Мара, иже бысть вьдана вь женоу Елькоу Бранковикоу, ·в· дьщи дана цароу Шишманоу бльгарскомоу, ·г· дьщи дана оу Зетоу за Балшоу, ·д· дьщи Деспина же бысть вьдана цароу Паюзитоу, ·е· на Оугрѣ за Загаревикіемь на Цилешиме (сеч. 538, 539, 541).

б. Второе родословїе. — Елкань втори сынь светаго Сvмешна, а брать светаго Сави, велики кнезь, роди сына жоупана Димитрїа, ва иночскомь ѡбразе наречень бисть Давидь (и сѣзида црьковь светаго Богоявлениїа на Лимоу ков.). Сеи Давидь роди Вратислава кнеза. Вратислав' же роди Врат'ка кнеза. Вратко же роди дащерь Милицꙋ. Сїа же быс(ть) сꙋпрꙋж'ница великаго кнеза Лазара, и роди ·г· сины: великоименитаго Стефана деспота, и Ел'ка и Добровоя (белоп. 556 ков. 569).

в. Кь прежднимь вьзвратимь се. — Великаго жоупана Стефана Елкань, втори сынь, а братство (брать све-

томоу?) Сави, велики кнезь, роді сына жоупана Дімитріа, вь иночьскомь же светомь образе Давидь, и сьзида црьковь светаго богоıавленіа на Лимоу. Сьи Давидь роди сына Бративслава кнеза; Братиславь же роди Братка кнеза; Братко иже роди дьщерь Милицоу, иже бысть монахіа Еvгеніа. Сіа же Милица бысть вьноука ѿ племене и колена Неманина, вьдана же бысть вь женоу великомоу самодр'жцоу кнезоу Лазароу, и роди ·г· сини: великоименитаго Стефана деспота и Блка и Доброкоıа, и роди дьщери ·е· Прьви сынь его Стефань, иже бысть велики деспоть срьбской земли и зетскои страни и босанскои и оугарскои; втори сынь его Блкь бисть девставникь не имею жени. Прваıа дьщи его Мара, иже бисть вьдана Бл'коу Бранковикоу вь женоу, втораıа дана бисть оу Зетоу землю за Баоша, третію бльгарскомоу цароу Шишманоу, четвртоую оу Оугре за Загаревикıа Целиша, петаа дана бысть, именемь Оливера, за тоурскаго цара Паıазита (дорп. рув. I).

г. Великаго жоупана Стефана сынь Блькань (Бльвь кув. хил.), велики кнезь, брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефаноу и Рашкоу, Сави (и светомоу Сави рач. вук.), сь Блькань (Бльк вук). роди сына жоупана Дмитра (Димитріа кув.), иже бысть инок, нареченіи Давидь, и сьзида црьковь светаго богоıавленіа на Лимоу. Сьи Давидь (Дмитарь вук.) роди сына Братка, иже бисть великы кнезь. Сь же Братко роди сына Братислава, иже бисть тасть (великомоу кув.) кнезоу Лазароу. Сь же Братиславь роди дьщерь Милицоу, иже бысть (коıа би дана оу манастирь подг.) монахіа Еvгеніа (кув. нема посл. реченице). Сіа же Милица бысть вьноука ѿ племене и колѣна Неманина (ѿ плем. благочьстиваго Симеона Неманю вук.), вьдана же бысть вь женоу великомоу (самодрьжцоу кув. подг.) кнезоу Лазароу. (маг. даље нема). — Сь же кнезь Лазарь ходи вь Ієроусалимь и вь Светоую Гороу. Бысть же ѿчьство его градь Прилепаць (ѿьць же его Прибаць вук. хил. — кув. нема ово даље). — Сь же кнезь Лазарь роди ·в· сына и дьщери ·е· Прьви сынь его Стефань, иже бысть велики деспоть срьбской земли и зетскои страни и босанскои и оугарскои; втори сын его Блькь иже бысть девставникь не имее жени.

Прьваꙗ ·дьщи его Мара, иже бысть вьдана Вл'коу Бранковикоу вь женоу, втораꙗ дана бысть оу Зетоу землю за Баоша, третїю блъгарскомоу цароу Шишманоу, четврьтоую оу Оугре за Загаревикꙗ Целиша, петаа дана бысть (именемь Оливера рач.) за тоурскаго цара Паꙗзита (рач. рув. II, соф. II, рем. вас. вук. — хил. мало украће казано, али све — ·д· за Радоула воеводомь, ·е· ꙋ Ꙋгре за Загаревиђемь Исцелиꙗшем Ꙋгарскимь подг.).

д. (Пакь деч.) кь прѣжднимь вьзвратим се (къ родословїю Неманиномь деч.) — Великаго жоупана Стефана Вльк (Влькань деч.) великы кнезь, брать прьвов'ѣнчаномоу кралю Стефаноу же и Раскоу (Рашкоу деч.) нареченномоу Савѣ, сьи же Влькань роди сына Дмитра жоупана, иже бысть инокь, нареченны Давидь монахь. Саи же Давидь сьзида часни храмь светое богоꙗвленїе близь реки Лима, (еже есть светога великомоученика Георгїа, названа свете Георгїевске столпове деч.). Сьи же Дмитрь роди сына Вратка, иже бысть велики кнезь. Сь же Вратко роди ·в· сына Вратислава и Мослава (Милослава деч.). Сьи же Вратиславь роди дьщерь Милицоу и бысть тасть кнезоу Лазароу, послѣди же бысть Еvгенїа монахїа. Сїа же Милица бысть ваноука ѿ колена Неманина, вадана же бысть вь женоу великомоу кнезоу Лазароу. — Сьи же кнезь Стефань (јанк.) Лазарь ходи и вь Їероусалимь и вь Светоую Гороу (Атонскооую деч.). Бысть же ѿачаство его градь Прилець (или Прилепець деч.) ѿць же его Привацъ. Сьзида же храмь вьзнесенїа господнꙗ, Раваницоу. — Сьи же Лазарь (на венець кралевства Стефань назва се деч.) роди ·в· сына и дьщери ·е· Прьви сынь его Стефань, иже бысть (по паденїю царство срьбско деч.) великыи деспоть срьбскои земли и поморскои, босанскои и сремскои; ·в· синь его Вльк; бысть Вльк дѣвственикь не имѣе жени; ·а· дьщи его Мара, иже вадана бысть Вльоу Бранковиђоу (поклетомоу деч.), ·в· дьщи его дана бисть оу Зетоу за Балшꙋ; ·г· дьщи его дана цароу Шишманоу блъгарскомоу, ·д· дьщи дана бисть на Ꙋгре за Загаревиђа (Лозаревиђа деч.) за Цѣлиша, ·е· дьщи его дана бисть цароу Паꙗзитоу (јанк.) тоурскомь преко ноужда одь свога зета

Бранковића, и одь тоурскога цара, и одь брата своего Влька (деч.).

ђ. Великаго жоупана Стефана Влькь великы кнезь брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефаноу и Рашкоу, Саве, сь же Влькь роди сына ·в·, Дмитра и Стефана. Сьзидаше Стефань црковь оу Морачи, храме оуспенїа пресветые богородице. Сь же Дмитарь бысть инокь, Давидь нареченьı. сьзидаше црьковь нь Лимоу светаго богоıавленїа. Сь же Дмитарь роди сына Вратка, иже бысте великы кнезь. Сь же Вратко роди Вратислава. Вратиславь роди Николоу жоупана и кнегиноу Милицоу, иже бысть тасть кнезоу Лазароу. Сь же Вратиславь роди Милицоу, ıаже бысть монахїа. Сїи Милица бысть вьноука и племене и корене Немание, вьдана же бысть вь женоу великомоу кнезоу Лазароу. — Сь же Лазарь ходи вь Светоую Гору и вь Ероусалимь. Бысть же отчьствомь ѿ града Прилепца, ѿць же его Прибаць. Лазарь сьзида великы храмь вьзнесенїа, Раваницоу, идеже мощи его почивають. Сь же Лазарь роди ·в· сына и дащери ·е· . . . . . (као горе) (сен.).

е. Великаго жоупана зри на (?) Стефана Волкь кнезь, брать Первовѣнчаномоу кралю, сеи же Волкь роди Димитрїа ж8пана, и бысть инокь Давидь монахь и созда церковь просвещенїе светаго Богоꙗвленїа храмь на Лим8. Сеи же Димитрїи роди Вратка, и Вратко роди сина Вратисава. Сеи Вратисавь роди дащерь Милиц8. Сїꙗ бысть вн8ка ѿ племене и колѣна Неманинꙗ. — Лѣто 6881 шде кнезь Лазарь во Ер8салимь и во Свет8ю Гор8. И бысть ѿечество Прилипь градь, ѿець же его быст велики Прибець, его же приблизь бываше любовию царю Стефан8 превисокомь. Созда же кнезь Лазарь црковь, храмь вознесенски, нарицаеми Раваница. — Лѣто 6885 вьдана бысть Милица кнезоу Лазароу с8пр8жество, и роди сь нею 2. сына, Стефана и Волка, и дащери 5. Стефань бысть велики деспоть сербскои земли и босанскои и оунгарскои. И Волкь бысть дѣственикь не ими жен8. Первоу дащерь его Видосав8 даль бысть за В8ка Бранковића; втора дащи его Елена дана бысть за Милоша Өбилића, трета дащи его дана бысть за цара Шишма болгарскаго, четврта дащиего дана бысть за Маћара за Загарчевића за

Целѹша, пѧта дана бысть за цара тѹрскогь Паѫзита (верк. ост.)

585 ҂ѕωпа· прѣстави се (сконча се сеч. — велики беог. I, габ.) Гюргь Балшикь (габ. беог. I) генвара ·д· (григ. сеч. — ҂ѕωпе· ген. ·д· I, 179).

586 а. ҂ѕωпв· (Сие лѣто II и III 188) расипа (светыи сеч.) кнезь Лазарь (светы кнезь III 188. — кнезь беог. II) жоупана Николоу (II и III 188, XIV. 295, соф. I, шаф. кув. беог. I. и II, габ. сеч. — ҂ѕωпг· III, 188. — ҂ѕωпа· верк. ост. без речи кнезь Лазарь) оу Оужицю (јанк. деч. — ҂ѕωпд· рув. II, соф. II, рем.).

б. расипа (светы киј. студ. сар. цет.) кнезь Лазарь жоупана Николоу, и ослѣпи его (киј. студ. сар. цет. сен. — тогда .... без године вук. врх.)

в. ослѣпи светы кнезь .... (прекид. григ.).

587 ҂ѕωпз· расипа кнезь Лазарь Радича (Радка подг.) Бранковиħа (сеч. беог. II. — ҂ѕωпе· кув. — ҂ѕωч· габ. беог. I) оу Браничевоу (рув. II, соф, II, рем. врх. подг. вук. хил. јанк. деч.).

588 ҂ѕωпи· бысть кѵріопасха (II, 189. студ. сар. цет. шаф. рем. беог II. вук. јанк. врх. — ҂ѕωпк· киј. — ҂ѕωчд· кув. — ҂ѕωод· сеч. деч.).

589 а. ҂ѕωпѳ· (Сие лѣто II и III 190) бысть Црѣповь бои на Дѹбравнице (II и III 190, киј. студ. сар. цет. кув.).

б. оуби (разби подг.) Црѣпи Витомирь Тоурке на Доубравнице (сеч. рув. II, соф. II, рем. подг. вук. јанк. деч. маг. врх.), дек, ·ке· дьнь (габ. беог. I и II).

590 а. ҂ѕωчд· помрьче сльнце (VI, 220, XIV, 298, киј. студ. сар.) генвара ·а· дьнь (шаф. кув. габ. беог. I).

б. помрьче сльнце по всеи земли генвара ·а· дьнь (рув. II, соф. II, рем. вас. рув. I, дорп. рач. врх. сен. вук. јанк. маг. — генварь трети деч. — ноем. ·а· дьнь подг.).

в. помрьче сльнце и бысть тма по вьсеи вселенеи генвар. ·а· (сеч.)

г. помрьче сльнце генвара ·а· дьнь вь ·д· часъ дьне вь паметь светаго Василиа, елико и звѣздамь видѣти се (цет.)

д. (҂ѕωчг·) помрьчз сльньце мѣсеца гюнаріа ·а· дьнь, ·д· часъ дьне на светаго Василіа, елико видѣти се ѕвѣздамь небесныимь неωбычноую свѣтлость испѹщающимь, нѹ

огн'но видѣніє и крьваво видно нѣкако, и оумилѣніи зраки ıавлıающе, и болѣзнь показоующе, и крьвемь излитіє прѣжде бив'шихь и паки послѣжде еже изліати се ѿ безбожнıаго и богѡмь попѹщенаго грѣх ради наших Ісмаилıа, ıакоже изліаше се на Косовѹ и на Ѹгровласѣх, и пакы сь Зымити на рѣцѣ Роситѣ оу Никополю, и на Косовѣ сь Срьбли и начелникѡм их присноПоминаемим и христолюбивимь господиномь и светыим кнеѕѣмь Лазаремь; сь Оугровласи же послѣжде им'же начелникь бѣ Мирча воевода, и пакы сь Зымити, имже начелникь бѣ краль Жигмоундь. И си вси побѣждени быше Измаилітїи грѣх ради наших (соф. I.)

591 а. ҂ѕѡчд· исходи царь Моурать на Плочникь (VI, 221, киј. студ. сар.)

б. исходи Моурать царь на кнеза, и врати се опеть ѿ Плочника (беог. II)

в. исходи царь Моурать на Плочникь, и пріемлеть Нишь (кув.)

г. исходи царь Моурать на кнеза Лазара и прими Нишь (XIV 297, габ. беог. I)

д. прими Моурать (градь сеч.) Нишь (шаф. сеч.)

ђ. (Сию лѣто II и III 191) побеже (царь сеч.) Амоурать и (светы соф. I) кнезь Лазарь (светыи кнезь III, 119) ѿ (сь II III 191) Плочника (III, 191) ис Топлице (II, 191. — ҂ѕѡчг· соф. I. — ҂ѕѡче· III 191, сеч.)

е. ҂ѕѡче· побѣже царь Моурать ѿ (испредь вук. јанк. врх. маг.) кнеза Лазара ѿ Плочника ис Топлице (вук. јанк. деч. хил. сен. врх. маг. подг. рув. II, соф. II, рем. вас. — ҂ѕѡод· верк. ост.)

592 а. ҂ѕѡчд· пріими царь Моурать Пловдинь и дроуге градове, и плѣни (пороби подг. — много деч.) Бльгарскоу землю (дорп. рув. I, рач. вук. сен. хил. подг. врх. рув. II, соф. II, рем. вас. деч. јанк. маг.)

б. приими царь Мѹрьть градь Пловдинь и ине градове гречке и болгарске. И на лѣто Нышь прими (верк. ост.).

593 а. ҂ѕѡчз· прѣстави се великыи кнезь срьбскы Лазарь; оубише га Тоурци на Косовѣ Поли, їюн. ·еі· (I 180).

б. погыбѣ (светыи XIV, 299) кнезь Лазарь (VII, 232, X 256 — и соултань Моурать кув.) на (полю кув.)

Косовѹ, мѣсеца їюніа ·еі· дьнь (·еі· Видовь дань сеч.), и царьствова (Лазарь кув.) ·зі· лѣть (XIV, 299, габ. сеч. кув.).

в. По семь вьстанет ѿ вьстока царь Моурать, пріемь всѹ землю грьческоу и бльгарскѹ. Бившѹ же сьнитїю и сьражєнїю на полю глаголемем Косовѹ, тоу падѣт ѡн нечьстивїи царь по срѣдѣ разбою мрьтвь. Тѹ быс(ть) сынь юго Баıазить главѹ юмѹ ѿсекь, вь лѣто ҂ѕѡчз· пріюмь кончинѹ светыи кнѣзь Лазарь їюн. ·еі· на Видовь дань; царствова лѣть ·зі· Честное тѣло лѣжит вь Равьницѣ, вь лѣто ҂ѕѡчд· (сеч. 540).

г. оуби царь Моурать кнеза Лазара на Косовоу, и ѡнь погибе, їюніа ·еі·; царьствова кнезь ·зі· лѣть, а Моурать ·иі· (ост.)

д. бысть бои на Косовѹ кнези (сь Мѹратомь VI, 222) мѣсеца юніа ·еі· дьнь (VI, 222), и Амоурата оуби, и и самь блаженоую кон'чиноу ѿ Тоурькь прими (киј. студ. сар. цет.)

ђ. бысть бои (кнеза Лазара беог. I) на Косовѹ (и погибе кнезь Лазарь и Амоурать беог. II) їюніа ·еі·; и царьствова ·зі· лѣть (беог. I и II).

е. бысть бои на Косовоу, и погибе царь Моурать, и блажены кнезь Лазарь на том бою кон'ць пріеть, їюніа ·еі· (врх.).

ж. Сыю лѣто кнезь Лазарь сьтвори бои на Косовѹ сь Амѹратомь, мѣсеца іѹніа ·еі· дьнь, и Мѹрата ѹби (II, 192).

з. ҂ѕѡчи· Сїе лѣто мѣсеца їоуна ·еі· дань светыи кнезь бои сьтвори на Косовоу, амїроу оуби, и самь ѿ нихь паде. Тогда плачь и рыданїе (III, 192).

и. ҂ѕѡчз· сьтвори кнезь Лазарь бои на Косовѹ сь нечьстивїми Агаранїи мѣсеца їюн. ·еі·, и Мѹрата оуби, и самь ѿ нихь божст'внѹю пріеть кончинѹ. Тогда плачь и рїданїе велїе (соф. I.)

ј. бысть сънитїе и сьраженїе на Косовѹ, и тѹ погибе царь Моурать и кнезь Лазарь ѿ нюго же блаженїи коньць пріеть, иоуніа ·еі· (рач. вук. рув. II, соф. II, рем. вас. сен. маг.)

к. бысть же сьнитїю и сьраженїю (на Косовоу деч.) кнезоу Лазароу и цароу Моуратоу. Тоу погыбе царь Моурать (одь Мїлоша Обилића деч.) и кнезь Лазарь

(на Косовоу деч.), їюнїа ·еі·; и царствова кнезь Лазарь ·зі· лѣть, а Моурать ·иі· лѣть (јанк. деч.)

л. быстъ сънитие и сьраженїе (быстъ велика брань рув. I) на Косовоу, и тоу погибе царь Моурать ѿ слоуги Лазареви, именемь Милошь (ѿ Милоша Кобилиħа рув. I), и тоу блаженни кнезь Лазарь коньць приеть иоунїа ·еі· (дорп. рув. I).

љ. ҂зц·(!) би бои, велико крвопролитие и погибаль на Косово. Тоу погибе велики господинь кнез Лазаръ и Југа Богдановиħъ и Милош Ѡмилевиħъ и Мȣсиħ Стѣпан и Милии Косанчиħъ и многа храбрах витезовахъ господе тоу погибе, а Вȣкь Бранковиħ побеже сȣ ·з· тисоуħ воеске, и ȣчини неверȣ својмȣ господинȣ кнезȣ Лазȣрȣ. И та дань погибе царъ Мȣратъ, ȣби га Милош рȣком своиωмъ ȣ царевȣ тамборȣ, и много тȣрске воиске погибе, месеца июниꙗ ·еі· дань (подг.)

м. 690 и послѣ тогь времена[1]) зри 139 лѣта ѿ Косова юлїа 15 дань. По времени паки приде царь Мȣрать са множествомь Агарань ꙗко нѣсть мноцно исчислити, и тогда оубы кнеза Лазара на Косовȣ, и ωнь окаꙗны погибе ѿ воеводи Милоша мѣсеца юна 15 ѿ лозданиꙗ(!) мира 69аго года ѿ рождества же Христова 139го года. И царствова кнезь Лазарь 17 лѣть, а Моурать 18 лѣть (вер.)

н. Ѿ Адама же до боꙗ кнеза Лазара на Косовȣ еже сь Измаилти лѣто ҂ѕωчз· (VIII, 241).

њ. Ѿ Адама до боꙗ кнеза Лазара иже сь великымь Моуратомь, пер’скимь царомь ҂ѕωчз· лето, кроугь сльнцоу тогда бысть ·аі·, а лоуне ·а·, индиктиωнь же ·гі· (шаф. 371).

о. 6897 бысть сраженіе веліе на Косовȣ. Тȣ погибе царъ Мȣратъ и кнезъ Лазаръ іȣнія 15. Бяше воинствȣющых со князомъ не менше 100.000, со иноплеменикомъ же 300.000, три бо языка съ нимъ бяхȣ.

594 а. (҂ѕωчз·) прие начелство (срьбско кув.) сын его (велики деспоть XIV 300, габ. беог. I) Стефань (беог. II. — деспоть кув.) (XIV, 300, габ. беог. I и II, кув.).

б. прїемь (и по томь приать вер.) царство Стефань Лазаревичь, а тоурско Паꙗзить. И сьзида Стефань црьковь троицоу, Ресавоу, и царствова ·ли· лѣть

[1]) Мисли се на догађај бр. 591е.

(ост. — црькводу, храмь сошествіе светаго доуха, именует сѧ Ресава или Манасиа верк.)

в. одеспоти се сынь его (деспоть врх.) Стефань и царьствова (господова врх.) лѣть ·ли· Сьже Стефань сьзида великы храмь светую троицу на Ресавѣ (вук. хил. сан. врх. маг.)

г. Сии Стефань, сіихь брать, и кнѣзоу Лазароу сынь, пріеть начельство срьбско вь лѣто ·ѕѡчз·, и бысть вѣлики деспоть. Приведена же бысть госпо(ж)да ѿ града Галата, дьщи Катакоузена Палеолога, сіи же више бесплодни, именоуема госпожда Єлача (сеч. 542).

д. одеспоти се сынь его Стефань (о. Ст. сынь великаго кнеза Лазара јанк. деч.) и царьствова ·ли· (·ле· рув. I) лѣть. (И то лето деч.) приведена же (емоу рув. I) бысть госпожда (его јанк. деч.) ѿ града Галата (Галата Цариграда деч.) дащи Катакоузина (Палеолога дорп. рув. I. рач. рув. II. соф. II. рем. вас.) именоуема (госпожда јанк. деч.) Єлена. Сии (сіа деч.) же беше бесплодна (неплодна деч. — и више бесчедни рув. I, дорп. рач. — сы быше бесплодни рув. II, соф. II, рем. вас.). Сьи Стефань сьзида велики и чьсни храмь светоую троицоу (Манасіе деч.) на Ресави (јанк. деч. рув. I, дорп. рач. рув. II, соф. II, рем. вас.).

ђ. (·ѕц·) ѡдеспоти се Стефань, синъ Лазаревъ, и царова ·ли· лет. Он би си праветанъ и богобоязань, а жена му госпожда беше ѿ града Галата, и ѡни више неплодни. Господинь Стефань сьгради велики, часни храмь светую троицу на Ресаву (подг.)

595 а. ·ѕца· примише Турци Трьновь градь четврьто лѣто деспотсва Стефанова (беог. I)

б. пріеше (примише) Тоурци (град габ.). Трьнов'ь (VI, 219, габ. киј. студ. сар. цет. шаф. — Трьново беог. II. — град Трьново XIV 301) мѣсеца юла ·кз· дьнь (кув. — юліа ·зі· сеч.).

в. прими царь Паязить Трьновь (градь сен.) и дроуге градове (сен.) їюніа зї (рув. II. соф. II. рем. вас. — їюліа ·зі· дань вук. јанк. деч. маг. хил. вас. подг.).

596 а. ·ѕцг· (Сие лѣто II и III 193) Турци на Влахе воеваше и (краль III. 193, киј. студ. сар. цет.) Мар'ко и Костадинь погывоше (II и III 193, киј. студ. сар. цет. — загывѣ соф. I — ·ѕце· III 193).

б. прѣгю Баіазить на Влахе, и погибе Марко и Костадинь (беог. I).

в. погибѣ Баіазить на Власїехь, и сь нимь Марко Кралевикь и Костадинь (XIV 302. габ.)

г. ходи Паіазить на Влахе, и погыбе Мар'ко Кралѥвикь и Костадинь Жеглиговаць на Ровинахь (беог. II)

д. разби Мирче, воевода влашки цара Паіазита на Ровинахь (шаф.), и тоу погибе Мар'ко Кралевикь и Костадинь (верк. — Коста Жеглиговаць кув. — и Андреа деч.) и Драгашь (ост. врх. вук. хил. кув. маг. сен. — Драгошь јанк. — и Комнень деч.), октоврїа ·ї· дьнь (сеч. дорп. рув. I, рач. рув. II, соф. II. рем. вас. јанк. деч.). Велми царъ оскорбѣ о погибели их, паче и убоя се, не бѣ бо таковых во всемъ воинствѣ его, ниже бысть послѣжде (хил.)

ђ. разби Мирчета, воевода Угричићъ, цара Паіазита на Ровинахъ, и тоу погибе Марко Кралевићъ, оуби га Иовань Докмановићъ; и тоу погибе Костадинъ Жеглиговацъ и Драгашъ соу осам тисѹћ воиске и ·г· воеводе кои воевахѹ при царѹ Паіазитѹ на цареве бе и на христианске (подг.)

597 ·ѕцд· разби царь Паіазить (разбише Тоурци киј. студ. сар. цет. кув.) кралꙗ Жигмоунда (мађарскога верк. ост.) на Никополю (киј. студ. сар. цет. кув. врх. вук. хил. маг. подг. рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч. — на Калиполю сеч. – 69(0)5 верк. ост.)

598 ·ѕцд· Сию лѣто Тѹрци на Угрѣ воеваше, Дмитровце прѣселише ѹ Брѹсѹ (II 194).

599 а. ·ѕце· позебоше (погибоше XIV. 303, киј. студ. габ.) Тоур'ци на (оу беог. II) Боснѣ (XIV, 303, киј. студ. сар. цет. кув. габ. беог. I и II).

б. Тоурци оу Босне загыбоше (соф. I, сеч. — ·ѕцз· Сїе лѣто загыбоше Тоурцѣ оу Боснѣ III 195).

в. Сию лѣто Тѹрцн ѹ Боснѹ ходише и погибоше (II. 195).

г. И на лѣто (после г. 6905) ωде Мамѹть паша на Боснѹ и погибе тамо (верк. ост.)

600 а. ·ѕцѕ· (Сию лѣто II 196) изгоре Равьница (II 196, беог. I. рув. II. соф. II. рем. јанк. сен. — ·ѕце· подг. — кнеза Лазара задоужбина верк. ост.) авгѹста ·ѕ· (сеч.)

б. ·ѕцѕ· из'горе Раванїца и Ново Брь'до (соф. I).

в. И третие лѣто потомь (после 6904) изгоре Раваница (врх. вук. хил. маг.)

601 (҂ѕцѕ·) царь Ваꙗзить извѣдѣ цара Страцимира ѿ Бдына (сеч.)

602 (҂ѕцѕ·) прїими царь Паꙗзить Бдинь (Видинь верк. ост.) — Б8димъ подг.) и Никополе (врх. сен. рув. II. соф. II. рем. вас. вук. јанк. деч. маг. хил. верк. ост. — ҂ѕце· подг.)

603 а. ҂ѕцз· прѣстави се Влькь Бранковикь (шаф.), ѡхт. ·ѕ· (XIV, 304, григ. кув. габ. беог. I, сеч.)

б. прѣстави се Воукь Бранковићь (врх. — неверни верк. ост. — проклети отравлень бысть одь Паꙗзита деч.) оу Белиградоу (подг. рув. I, дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вас.) октомврїа ·ѕ· (·е· врх.) — Сь же Влькь роди ·г· сыны (сь Видосавомь, дашерию кнеза Лазара верк. ост.): прьви сынь его Гюргь, иже бысть деспоть, втори Грьгоурь, трети Лазарь (рув. I. дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вас. вук. врх. хил. маг. сен. подг. верк. ост. јанк. деч.)

в. Благочьстивїи кнѣзь Лазарь дасть дьщерь свою Мароу Вькоу Бранковикоу. Роди же сь нею ·г· сыны: ·а· Гюрьгь деспоть, ·в· Грьгоурь деспоть, ·г· Лазарь. Сїи(х) ѿць Вькь отроувень вь Македоне. Бысть же брать его вь Светои Горѣ, зовоми Радонꙗ, иночьскы Герасимь, тамо шьдь и вьздвигь мощи и вь Светоую Гороу (сеч. 543.)

г. .... и даше Грьг8р8 В8ковић8. Сь же Воукь ѡтр8вень бисть вь Маћедонїи, иже бисть брат его, зовоми Радонꙗ, инокь Герасимь, и тамо шьдь вьздвигн8 мощи вь Свет8ю Гор8. Влк' же роди ·г· сини: Грьгоура и Ђюр'ћа и Лазара (белоп. У рук. је испао лист који је био пред овим, јер се испред овога говори о смрти Урошевој па се непосредно надовезује ово).

604 а. ҂ѕцаї· би Демировь бои (соф. I).

б. (Сие лѣто II и III 197) погибѣ царь (амира кij. студ. сар. цет.) Паꙗзить (загыбѣ Баазить III 197) подь Ангоуромь ѿ Демира (II 197 — ҂ѕцгї· III 197), їюнїа ·кд· дьнь (студ. сар. цет. — ·дї· кij.).

в. ҂ѕцї· оуби (разби кув. — царь сеч. габ.) Демирь (цара сеч.) Паꙗзита подь Ангоуромь (шаф. кув.), їюнїа ·кд· дьнь (григ. габ. сеч. — ·д· дьнь беог. II. — ил. ·кд· дьнь беог. I. — ҂ѕцаї· габ.)

г. царь Демирь (татарски деч. — Темирь Якзакь рув. I дорп.) оуби цара Паıазита подь Янгоуромь. (Оуби царь Баıазить цара емира подь Явгоромь маг.); издаде бо его деспоть Стефань (дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. вук. јанк. деч. хил. врх. подг. маг.)

д. ҂ЅЦД· воева царь Паазить со Стефаномь Лазаревичемь преко мора градь Демирь цара Паазита. — И ѿ т8д8 возвратиса царь Стефань и свеза Георгїа Б8ковича оу Цариград8 (ост.), и заточи его вь тамниц8, своего женеһака за невѣ(р)ствие его (верк.).

605 ҂ЅЦЇ· свеза (оухвати подг.) деспоть Стефань Гюрьга Вльковикıа (деспоть Гюрьга беог. I, подг. — сестричища кув. беог. II. — Воука Бранковиһа рув. II, соф. II, рем.) оу Цариградоу (беог. I и II, кув. габ. сеч. врх. вук. хил. јанк. деч. маг. сен. подг. дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем.).

606 а. ҂ЅЦАЇ· оукраде Родопь (Радоуль рув, II, соф. II, рем. — Һакъ подг.) Гюр'га (деспота јанк. — Вльковиһıа рув. II, соф. II, рем. дорп. рач. рув. I) оу Цариградоу (беог. II вук. хил. врх. маг. јанк. подг. рув. II, соф. II, рем. дорп. рач. рув. I. — Голаһанинь деч. без године. — ҂ЅЦЇ· изь Цариграда, авгоуста ·ла· беог. I.)

б. (҂ЅЦЇ·) септемврїа ·г· оукраде Родопь Гюрьга (Вльковика габ.) и-соужанства оу Цариградоу (сеч. — ҂ЅЦАЇ· габ.)

в. (҂ЗЦАЇ·) Єдронь оукраде Георгїа изь соужанства (верк. ост.)

607 Приать царство Мосїа (верк. ост. без године).

608 а. ҂ЅЦАЇ· выть деспотовь бои на Триполю (шаф.), ноемврїа ·ка· (григ. беог. I. сеч.) сь Гюрьгемь (Вльковикюемь габ.) и сь Тоурци (сеч. — ҂ЅЦВЇ· ноем ·к· габ. беог. II.)

б. разби деспоть Стефань (цара подг.) Моусїю на Триполю (кув. — (6912) хил. — на Дренополю ноем. ·ка· дань дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. врх. подг. вук. хил. јанк. деч. маг.)

в. разби Моусїа Стефана на Приполю (верк. ост.)

609 И на лѣто ожени са Стефана Лазаревичь ѿ града Галата, дащи Катак8зина Палеолога (верк. ост.)

610 ҂ЅЦВЇ· плѣни деспоть (Стефань габ. врх. рув. II, соф. II, рем. хил. подг.) Ситницоу (габ. григ. беог. I и II, хил. — (҂ЅЦАЇ·) врх. кув. рув. II, соф. II, рем. вук. јанк. подг. хил. маг. врх.) на Косовоу (деч. без године).

611 ҂ЗЦДЇ· прѣстави се Никодимь Грьчикь на рождьство Христово (беог. I.)

612 а. ҂ѕцдї (Сию лѣто II. и III) прѣстави се (благочьстива II 198) госпогıа Еvгенїа (II 198, соф. I. киј. студ. цет. григ. — ҂ѕцгї II 198. — ҂ѕцѕї Еvлїа III, 198).

б. прѣстави се кнегинıа Милица (шаф. григ. по други пут, кув, габ. беог. I. врх.) (зовома сеч.) иночьски (кvра сеч.) Еvгенїа (верк. ост,) мати Стефанꙋ деспотꙋ (вук. јанк. деч. подг. — мати деспотоу дорп. рач. рув. I. — мати деспотова вас. подг.) мѣсеца ноемврїа ·аї· дьнь габ. беог. I. вук. деч. јанк. маг. хил. дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. подг. сеч. верк. ост. — ҂ѕцеї шаф. кув. габ. беог. I, сеч. — ҂ѕцк врх. — подг. без године).

613 а. ҂ѕцѕї прѣстави се Грьгꙋрь. монахь Герасимь (I, 181).

б. скончα се Грьгоуровикь, брать деспотоу Гюрьгоу, марта ·дї· (сеч.)

в. прѣстави се Грьгоурь (Ђꙋрађь соф. II — Вькови̇кь габ. беог. I, вук. деч. јанк. рув. II, соф. II, рем. врх. сен. верк. ост. — втори сынь Бранковикь дорп. рач. — Вькь ·в· с. Бр рув. I) марта ·дї· (шаф. григ. габ. беог. I. — ҂ѕцдї хил. врх. сен. јанк. вук. неки летописи једнаки с вук. имају год. 6915, а цариг. 6911 што је јамачно погрешно прочитано ·а· место ·д·)

614 ҂ѕцѕї бысть злаа зима (киј. студ. сар. цет. шаф. григ. беог. I, габ. сеч. рув. II, соф. II, рем. деч. — ҂ѕцзї соф. I)

615 а. (҂ѕцзї) и сїе лѣто бысть Вьков плѣнь (соф. I)

б. ҂ѕцзї плени Вькь (Кнежикь беог. I. — втори сынь кнеза Лазара дорп. рач. рув. I. — деспоть подг.) Србьлю (шаф. григ. беог. I. врх. дорп. рач. рув. I. вук. сен. хил. рув. II. соф. II. рем. — срьбскоу землю киј. студ. цет. кув. — подг. без године).

в. (Сїе лѣто III 199) плѣнише Тоурци сь Вькомь Србьлю (габ. сеч. — срьбскоу землю III 199).

г. плени Мꙋсїа сь Волкомь Разаревичемь (!) сербскоую землю (верк. ост.)

616 а. ҂ѕциї заклаше Вька (соф. I).

б. ҂ѕцк Сїе лѣто заклаше Вька и Лазара месеца маїа ·еї· (III, 200).

в. ҂ѕциї закла Моусїа Вька (Кнежевика беог. II) и Лазара (їюна ·ѕ· дьнь киј. студ. сар. цет.) оу Пловдиноу (шаф. — ҂ѕцдї беог. II), їюн. ·гї· (григ.).

г. З. М. царь Вька Кнежевића (Кнежића подг.) и Лазара (Воуковића подг.), брата Ђоурђоу деспотоу

. (Ђ8рђева подг.) оу Пловдиноу (подг. без године) мѣсеца їюл. ·ѕ· (кув.)

д. З. М. Б. Кнежика (сына кнежева Елька габ.) и Лазара сына Елька Бранковикїа оу Пловдиноу їюл. ·ѕ· дьнь (беог. I. — їюн. ·ѕ· габ.)

ђ. (їюн. ·ѕ· сеч.) з. М. Е. (Кнежевића рув. II. соф. II. (рем. и Лазара (Ельковика врх. дорп. рач. рув. I и II. соф. II. рем.) сестричика моу, брата же Гюрьєва оу Пловдиноу (сеч. врх.) иоулїа ·ѕ· (дорп. рач. рув. I и II. соф. II, рем. — иоулїа ·ѕї· вук. маг. хил, — подг. без године и датума).

е. з. М. Болка Лазаревича оу Пловдиноу, юнїа ·є· (верк. ост.)

617 а. ҂ѕцдї· (амира Челевїа киј. студ. сар. цет.) Чалапїа оубїень быстъ (соф. I, киј. студ. сар. цет.)

б. юна ·є· Моусїа Чалапїю оудави (сеч.)

в. оудави (царь подг.) Моусїа (григ. беог. I, подг.) брата си Челевїю їюл. ·є· дьнь (григ. беог. I и II. — июнїа ·є· габ. — июлїа ·д· дань подг. — ҂ѕциї· їюл ·є· врх. вук. хил. маг. јанк. деч.).

г. оудави Моусїа царь брата своего Чалапїю, а брать его Кршчїа оугонезноувь ка дѣспотоу Стефаноу (кув.).

д. закла брата свога Челевию (ост. — Ч. М8ю верк.)

618 а. ҂ѕцк· (генвара ·ї· сеч.) ходи (доходи григ. — догю сеч. габ. — проклети деч. — царь подг.) Моусїа подь (градь габ.) Ново Брьдо (григ. беог. I и II габ. сеч. вук. хил. маг. врх. деч.) и не прими га (подг. без године).

б. ҂ѕцка· Моусїа ходи на Ново Брьдо (киј. студ. сар. цет.)

619 ҂ѕцка· доиде Гюр'гь изь Солоуна (беог. II, вук. врх. хил. маг. јанк. дорп. рач. рув. I и II. соф. II. рем. — града деч. — подг. без године), ѡхтомврїа ·кг· (габ. беог. I. сеч.)

620 ҂ѕцка· царъ Моусїа разби (разби Моусїа вук. хил. маг. јанк.) Стефана деспота на Брьвници, и расипа Кроушевaць и Петроусь (вук. маг. врх.) и Сталакь и Копїань (и Ст8лакь и Кипрїань подг. — и Скопїе и Копрїань верк. ост.) и дроуге градове, и безь числа множьство рода христїанскаго оуби (погоуби верк. ост. — оуби и посече рув. II. — исече врх. вук. хил. — покла и изгоуби подг. без година) саблом (вук. јанк. деч. маг. дорп. рач. рув. I и II. соф. II, рем. вас.) М8сїа (верк. ост.)

621 ҂ѕцка· Мѹсїа расипа Бльгаре (соф. I. беог. II. григ. кув. — А после (6921 г.) испоустив едно лѣто расипа Бльгаре киј. студ. сар. цет.), и прѣсели, априла ·кг· (сеч.)

622 а. (҂ѕцка·) И шнь тожде лѣто заклань высть (ѿ Милоша соф. I. — на рѣцѣ Искрѹ киј. студ. сар. цет.) їоул. ·е· (григ.)

б. ҂ѕцкг· Сїе лѣто царь Моусїа погыбе (III 208.)

в. (҂ѕцка·) оудави Крисчїа брата Моусїю на Искроу, июл. ·е· (беог. II.)

г. ҂ѕцка· оудавише Моусию (шаф.)

д. оубише Моусїю цара подь Копрьıаномь на Искроу їюнїа ·е· дьнь (габ.)

ђ. оуби Кришїа Мѹсїю їюлїа ·е· на Искрѹ рѣцѣ (беог. I.)

е. погибе царь Моусиıа ѿ брата Кричие на Искри реци (подг. без године).

ж. загибе (погибе верк. ост.) царь Моусїа ѿ брата (своего дорп. рач. рув. I, верк. ост.) Крикчие и ѿ деспота Стефана (врх. — Лазаревиѣа верк. ост.) на Искре реце (сеч. дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вук. јанк. деч. маг. хил. врх. ост. — на Искрице рув. I.).

з. сътвори вои Стефань деспоть са царѣмь Моусїомь на полю Совїе, и тоу быꙗ кр'вемь пролитїе вѣлико. Та же съшдолеваеть Стѣфань деспоть цароу Моусїи, и царь Моусїа вѣгствоу себе вадаеть. Тогда же деспоть съ равними вои постизаеть на рѣце Искроу, и прѣдасть его братоу его Кршчїи. Сего же Кршчїа ıако кревемь повина, и наводить на нъ оудавленїе, лютоую самртъ. И тако биваеть паметь его са шоумомь (кув.)

623 (҂ѕцкв·) оцари се Кришчїа (верк. ост.)

624 а. ҂ѕцкв· ожени се Гюргь Бльковикь (габ.)

б. ҂ѕцкг· ожени се (господинь григ.) деспоть Гюр'гь, дек. ·кз· (григ. — ген ·л· кув.)

в. ҂ѕцкв· Принесоше госпождоу деспотицоу Єленоу ѿ Солоуна деспотоу Гюргю вь женоу, декемврїа ·кз· (сеч.)

625 а. ҂ѕцкѕ· сьздана бысть Ресава (кij. студ. сар. цет.)

б. оуселише се ѹ новѹ лаврѹ Ресавѹ, светые Троицѣ (беог. I.)

626 а. ҂ѕцкѕ· Сїе лѣто постиже сьмрьть Мѣрчю воеводѹ (VIII, 242. — ҂ѕцки· в. Мирчю III 202.)

б. прѣстави се велики воевода оугровлахїиски Їѡ Мирча (соф. I. — Мирче григ. — Мирчо студ.), ген. ·ла· дьнь (кij. студ. сар. цет.)

в. оумрѣ Мирча воевода (влашки кув. — ѕцкз· габ. беог. I).
г. ѕцкз· феврара ·д· оумрѣ Мирча, господинь Влахомь (сеч.)
д. прѣстави се Мирчета (велики подг.) воевода влашки (беог. II, вук. хил. врх.) мѣсеца генвара ·ла· (рув. II. соф. II. рем. јанк. верк. ост. — ген ·а· деч. — ноемврї ·ла· дань подг. без године).
627 ѕцкз· прѣстави се патрїархь Куриль (VIII, 243).
628 ѕцки· прѣстави се еѯархь Исидорь (VIII, 244).
629 а. ѕцкд· плѣни соултань (шаф. григ. беог. II. — соулта царь беог. I. — цар соултань габ. — соултань Кришчїа сеч. — царь Кр. рув. II. соф. II. рем. јанк. — и дрꙋго лѣто — после г. 6927. — вук. хил. врх. — подг. без године) Влахе (сви горњи. — влашкоу землю габ. деч.) и самь оумрѣ (григ.)
б. плени деспоть Стефань на Власе (маг.)
в. (ѕцки·) амира соултань прїе влашкꙋ землю (VIII, 245).
630 ѕцл· оумре (прѣстави се беог. II. верк. ост.) Бальша (беог. II. — априла ·кз· беог. I) господинь Зете (врх. вук. јанк. хил. маг. — Зете земле рув. II. рем. — зец'кои земли соф. II. — зетски деч. верк. ост. — ѿ Зете подг.)
631 а. ѕцкд· оумре Бал'ша зет'скыи, и царь соул'тань, рекомыи Крисчїа (кij студ. сар. цет.).
б. ѕцл· оумре Бал'ша и сꙋлтань (григ.)
в. априла ·ки· оумрѣ Бал'ша, господинь Зете, и соултань їюнїа ·в· (сеч.)
632 а. (ѕцл·) оумре сꙋлтань царь (габ. — ѕцла· беог. II). їюн. ·вї· (беог. I).
б. оумре (погибе подг.) соултань Кришчїа (III 203, врх. вук. јанк. хил. маг. подг. — ѕцкд· кув. — Крїсчїа царь тоурски деч. — Кришчїа рув. II. соф. II. рем.)
в. и Кришчиа оумре. Воцари се сынь сего Мꙋрать (верк. ост.)
633 ѕцла· (септемврїа ·зї· сеч.) оумре Костадинь царь блъгарскыи (сеч. беог. II).
634 ѕцкд· оумрѣ Крусчїа амира, и Костандинь, царь блъгарскыи, и Балша зетски, и деспоть прїе Арбанасе (VIII, 246).
635 а. ѕцла· ходи (доходи григ. подг. — иде хил.) деспоть Стефань подь Скадарь (григ. сеч. врх. вук. хил. маг. подг. — без речи Стефань рув. II, соф. II, рем. вас.), и не полоучи ничто (јанк. деч.).

б. ҂ѕцл· оде Стефань Лазаревичь под Скадарь (верк. ост.)

636 а. ҂ѕцлв· прѣстави се госпогіа Мара (шаф. кув. — априла ·дї· габ. григ. беог. I. — Бьковица дорп. рач. рув. I, подг. — пр. се М. Бль. рув. II, соф. II, рем вук. хил. врх.) мати деспота Гюргіа (кij. студ. сар. цет. — ҂ѕцлг· беог. I, рув. II, рем. вук. хил. врх. подг. — ҂ѕцле· соф. II).

б. ҂ѕцлд· априлїа ·дї· конча се госпогіа Мара, сестра деспотоу Стефаноу, а мати деспотоу Гюрьгю (сеч.)

637 а. ҂ѕцлд· плѣни Амоурать царь Србьлю (кij. студ. сар. цет.)

б. ходи (царь рув. II, соф. II, рем.) Моурать подь Кроушевьць (беог. I) и плени (пороби подг.) Срьблю (рув. I, дорп. рач. рув. II, соф. II, рем. врх. вук. хил. маг. подг. — ҂ѕцлг· деч. — ҂ѕцле· јанк.)

638 а. ҂ѕцле· постиже блажен'нѹю кон'чинѹ благочьстиви господинь деспоть Стефань юлїа ·к· на светаго Їлїа (соф. I).

б. прѣстави се Стефань деспоть юлїа ·дї· (шаф. григ. — іюлїа ·и· беог. II. — їюн. ·дї· беог. I) и царьствова ·лв· лѣть (беог. II)

в. прѣстави се деспоть Стефань, господинь Срьблюмь мѣсеца їюліа ·дї· дьнь (кij. студ. сар. цет.) и царьствова ·ла· лѣть (кув.)

г. ҂ѕцлѕ· прѣстави се деспоть Стефань мѣсеца їюлїа ·иї· дьнь. Тогда плачь и рыданїе (VIII, 247).

д. Сїе лѣто прѣстави се господинь Срьблюмь деспоть Стефань мѣсеца їоулїа ·иї· оставивь великоу жалость срьбской земли. Тогда плачь и рыданїе (III, 204).

ђ. ҂ѕцле· престави се велики господинь Срьблюмь и всемь странамь подоунавскымь деспоть Стефань їюн. ·дї· вь петк вечерь свитающои соуботѣ, и господствова ·кд· лѣть (габ. — по надељном дану треба да буде месец јули).

е. їюла ·дї· прѣдь Илинемь дьноу прѣстави се благочьстивы господинь Србьюмь деспоть Стефань, и царьствова лѣть ·ли· (сеч.)

ж. Стефань же велики деспоть, іако быс(ть) безь плодствїа, вьроучаеть деспотство сестричикю своемоу Гюргю, таже кончиноу прїемь вь лѣто ҂ѕцле· їюл. ·дї·, и царствова лѣт ·ли· (сеч. 544).

з. прѣстави се Стефань Лазаревићь. Многь плачь Срьблюмь остави. Стефань же деспоть вьроучаеть господство сестричицоу своемѹ Гоургоу Бльковићоу (сен.)

и. пр҄ѣстави се Стефань деспоть юліа ·дī· (юніа рув. II, соф. II, рем. дорп. рув. I, рач.) и многь плачь Срьблюемь остави. Сь же (велики деспоть вук. јанк.) Стефань, тако быти емоу бесплодноу, вроучаеть деспотство (землю рув. II, соф. II, рем. вас.) сестричицоу Ђоурьђоу Ельковићю (рув. II, соф. II, рем. вас. дорп. рув. I, рач. врх. вук. маг. јанк деч. хил.)

ј. престави се деспоть Стефань мѣсеца июли, многи плачь и жалость Сарблемь шстави, зацо не има чеда, и шста земла безъ главе, веће имаше сестричића Ђоурђа Вȣковића, те остави на нега землȣ свою да ш ном облада (подг.)

к. престави се царь Стефань Лазаревић (ост.) во градѣ Белградѣ, и болань бысть 3 лѣта ѿ ногȣ, господинь Сербовь, и шстави многь плачь родȣ христианскомȣ, и царствова 38 лѣть. Сеи же Стефань Лазаревићь бысть неплодань. Вроучаеть господство и деспотство сестричию своемоу Геωргїю (вер.)

639 а. ҂ѕцлѕ· пр҄ѣіе начелство (срьбско габ. беог. II) Гюргь Ельковикь габ. беог. II.) и тоже се лѣто постави деспотомь (беог. I година испуштена)

б. васпрїемлеть срьбско начелство Ђоураћь, Вл'ка Бранковића сынь, а ваноукь кнеза Лазара (кув.)

в. постави се деспотомь Ђюр'ћь Вȣковићь. Сь же благочстїви роди сыны и дацери: ·г· сына, Грьгȣра и Стѣпана и Лазара. Дацерь ·а· Мара вьдана бисть царȣ Моуратȣ; ·в· дацерь Кадакȣзїнȣ вьдана бисть ȣ Нем'це за Ор'хїла, кнѣза немач'каго (белоп.)

г. шдеспоти се Ђюраћь Ельковикь и царьствова (господствова дорп. рув. I, рач.) ·кд· лѣть (·дī· лѣть рув. II. соф. II, рем. вас.). Сьи Ђоураћь роди (И роди дорп. рув. I. рач.) ·г· сыны и дъщери ·в·, ·а· сынь его Грьгоурь ·в· Стефань, ·г· Лазарь; ·а· дъщи его Мара иже дана бысть вь женоу царȣ Мȣратоу (Пајазитоу вук.), ·в· дъщи его дана бысть оу Нем'це за Орхїлїа (вук.) кралја (дорп. рув. I. рач. соф. II, рув. II, рем. вас.) немачкаго (хил.)

д. По сем же прїемлеть начелстсо срьбско Гюргь Ельковикь, и быс(ть) втори деспоть великы вь лѣто ҂ѕцлѕ·, и царствова лѣт ·кд· — Сь же благочстно поживь, и роди сыны и дьщери, ·а· сынь его Грьгоурь, ·в· Сте-

*

панъ, ·г· Лазаръ; дъщерь ·а· Мара вьдана быс(ть) вь женоу царꙋ Мꙋратꙋ, ·в· дьщерь Кадакꙋзина вьдана быс(ть) на Ꙋгре ꙋ Нѣмьць за Ѡрлиха (сеч. 545).

ђ. Сьи же деспоть Гюрагь сынь бѣ Влъка Бранковикꙗ, и господствова ·кд· лѣта. И роди три сына: Грьгоура и Стефана и Лазара, и дьщери двє: Мароу, ꙗже быс(ть) дана цароу Моуратоу въ женоу; ·в· дъщи его дана быс(ть) оу Немце за Орхїла крала (ков. 573).

е. (·ѕцле·) ѡдеспоти се Ђꙋрађ Вꙋковићь и царова ·дї· лет. И та Ђоурђь деспоть има ·г· сина и кћри двие. Синь преви (!) неговь Гргꙋр, дрꙋги Стефанъ, ·г· Лазарь; кћери Мара коꙗ би дата за цара Мꙋрата, дрꙋга би дата ꙋ Немце за Охрила крала. И ти синови деспотови пођоше за сестромъ ꙋ походе, и ꙋздража их цар Мꙋрат, зет них, Грьгоура и Стефана, и цар них ѡба ѡслепи, и нима ѡчи извади (подг.)

ж. Сь Гоургь деспотствова (И царствова Ђоурагь деспоть сен.) ·кд· лѣть, и роди три сыны и дьщери двѣ. Прьви сынь его Грьгоурь, вторы Стефань третїи Лазарь, а дьщери его прьва Мара, ꙗже дана бысть цароу Моуратоу (Пaꙗзитоу врх.), дроуга дана бысть оу Немце за Орхилїа (врх. сен.).

з. (·ѕцле·) Поставлень бысть на деспотство Геѡргїе, и роди ·г· сына сь сꙋпрꙋгою своею Єриною госпођомь: Стефана и Геѡргїа и Лазара, и дащери 2: Марїю и Катакꙋзинꙋ. Марїю даде за цара тꙋрскогь Амꙋрата. (И испроси Марїа ѿ цара Мꙋрата землю код Солꙋна позаради читлоука манастиремь, и то даде, и до данась содержать монастири светогорски, и сотимь ѡкормлѣнїе имѣють вер.) Втора дащи дана бысть Нѣмцемь за Орхила (вер. ост.).

640 Сьи же сынови деспотови (·в· сеч.) Грьгоурь и Стефань слѣпотою одрьжими быше (ослѣплени быше јанк. деч. маг.) ѿ цара Моурата дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. вас. јанк. деч. маг. белоп. сеч. 545). И по семь Гръгоурь шьдъ вь Светоую Гороу въ монастирь Хиландарь и постриже се (ков. 574).

641 а. ·ѕцлѕ· Ѿврьже се Єремїа оу Голоуб'цоу (беог. II) и даде (прѣдаде кув.) се (га беог. I) Тоуркомь, и плѣнише (Тоурци кув.) Браничево (беог. I, вук. маг. хил. — ·ѕцлз· белоп.) дек. ·в· дань (кув. вас. јанк. деч. — ·а· рем. — ·аї· соф. II, — ·д· рув. II).

б. ҂ѕцлє· отврьже се Еремиіа оу Гол8бацѣ и поће Т(8)рком ь на сл8жб8 и плениш е Браничево ноември ·а· данѣ (подг.)

642 а ҂ѕцли· гюнвара ·а· понедельникь[1]) оупали се цехь срѣдникыж (сеч.)

б. (҂ѕцлд·) оупали се среднікыжь оу Запланїню (белоп.)

643 а. ҂ѕцли· сьзида Грьг8рь (!) Смедерево (белоп.)

б. сьздань бысть градь Смедерево вь ·г· лѣто царства деспота Гюрьга (беог. I)

644 а. ҂ѕцли· прїеше Тоур'ци Солоунь (студ. сар. цет.)

б. прими царь Моурать Солоунь (VII, 233, ков. рув. II. соф. II. рем. вас. дорп. рув. I. рач. вук. јанк. деч. врх. — шаф. григ. беог. II. хил. без речи царь) марта ·кд· дьнь (беог. I габ. кув. — мар. ·д· григ.)

в. царь Моурать прими Солоунь (по силѣ сеч.), и бысть многоу пролитїю крьве, вь недѣлю цвѣтноую (сеч. — ҂ѕцмв· вер. ост. — ҂ѕцлд· нед. цвѣтоносїа белоп.)

645 ҂ѕцлд· оумрѣ Тодорь Ђоурђа деспота сынѣ (кув.)

646 ҂ѕцм· Сїе лѣто прѣстави се Дань воевода храбровавь доблюстьвнѣ на Измаилти (III 205).

647 ҂ѕцм· ходи (царь сеч.) Моурать (на Оугре григ. сеч.) под Брашево (григ. сеч. — Брачево белоп. — Башарево рув. II. — Брашо соф. II. — Барашево рем. — Брашомь маг.)

648 а. ҂ѕцма· помрьче сльнце (҂ѕцм· беог. II. сен.) июнїа ·зї· (сен. — июлїа ·зї· подг.)

б. помрьче сльнце по вьсеи земли июнїа ·зї· (дорп. рач. рув. I. ков. врх. јанк. — ҂ѕцм· деч. — иоулїа ·зї· рув. II. соф. II. рем. вук. маг.)

в. мѣсеца їюн. ·зї· помрьче сльнце ·з· часъ дне, и быше оусови мнозы ѕѣло (беог. I.).

г. помрьче сльнце по вьсеи вьселенїе іако звѣздам іавити се їюнїа ·зї·, вь час ·з· дне, и више 8сови мнози (белоп.)

д. їюла ·зї· марена (!) помрьче сльнце по вьсеи вьселенеї, и звѣздамь іавльшимь се іако вь нощи, и више оусови мнози (сеч.)

ђ. ҂ѕцм· помрьче сльнце вѣ полоудне іакоже бысть іавлено свѣтити звѣздамь небесныме, іако вь полоуноши месеца їюнїа ·зї· дьнь (габ.)

---

[1]) Према недељном дану година треба да буде 6939.

е. ҂ѕцма· (Сїе лѣто григ.) помрьче (помрачи се соф. I) сльнце мѣсеца їюнїа ·зї· дьнь вь. ·д· час дне вь срѣд. и быс(ть) мракь на часѣ мнозѣ, кроугь сльнцꙋ ·ке· лун. ·ѕ· (григ. соф. I.)

ж. помрьче сльнце и бысть тьма и ѕвѣзды видѣше (ıавише сар.) ıако вь нощи їюнїа (юлїа сар.) ·зї· дьнь (студ.) вь срѣдꙋ дьнемь (киј. сар. цет.)

649 ҂ѕцмв· априла ·к· оудаде деспоть Гюрьгь дьщерь свою Кадакоузиноу за Орлиха (сеч.)

650 ҂ѕцмг· декемврїа ·ѕї· потресе се земльı (сеч.)

651 ҂ѕцмд· оудаде деспоть (Гюргь (сеч.) дьщер свою (Мароу сеч.) царꙋ Моуратоу (сеч. белоп.)

652 ҂ѕцме· конча се Калоıань Роусота априла ·ѕї· (сеч.)

653 а. ҂ѕцме· попалише Оугри градь Кроушевачь, и бои бише сь Тоурци на полоу Годоминоу (кув.)

б. и попалише Оугри тоурска дрѣва подь Кроушевцемь (киј. студ. сар. цет.) и разбише Али=бега подь Смедеревомь (шаф.) на Годоминоу (григ. сеч.)

в. ҂ѕцмг· попали Зоупровићь (Вꙋкашинь белоп.) царева дрѣва оу Крꙋшевцꙋ, и разби Али=бега на Годоминоу (белоп.) Аврамовика (беог. I.)

654 а, (҂ѕцмд·) оумре (липса рув. II.) краль (мацарски јанк. деч. верк. ост.) Жигмоундь (студ. сар. цет. беог. I. габ. григ. вук. хил. врх. — ҂ѕцмѕ· беог. II. — Жиг. царь рув. II. соф. II. рем.)

б. ҂ѕцмд· оумрѣ Жигмоунть краль (октомврїа ·ї· сеч.), и Радославь Михалиевикь вѣликыи воевода (белоп.), гиенвара ·д· (сеч.)

655 а. ҂ѕцме· ходи (преге габ.) Моурать (шаф. григ.) царь (на Оугре шаф. григ.) подь Сибинь (шаф. григ. беог. I. габ. вук. хил. врх. рув. II. соф. II. рем.)

б. ходи Мꙋрать с Власи под Сибинь (белоп.)

в. бысть прѣшьствїе цара Моурата сь Власи на Оугрѣ под Сибинь (сеч.)

г. ходи Моурать подь Сибинь и зле пропаде, воиска моу махомь изгибѣ, а самь оутече (јанк. деч.)

д. (҂ѕцмд·) побеже царь Мꙋрать испод Сибина. — То би зли понеђелникь (подг.)

656 ҂ѕцме· бысть зли понедѣльникь (киј. студ. сар. цет. григ. беог. I. рув. II. соф. II. вук. белоп.)

657 а. ҂ѕцмѕ· пороби Моурать Срьблю (студ.) и прими Бор'чь (шаф.) и Рав'ницоу (киј. сар. цет. григ.)

б. августа ·а· царь Моурать плѣни и попали Коучево и Браничево, и прими Борьчь и Равьницоу (сеч.)

в. разби Мурать (Срьблю) и плѣни Браничево (белоп.)

г. ҂ѕцмд· августа ·а· разби Мурать царь Срьблю и прими Борьчь и Равьньницу (беог.)

д. ҂ѕцмѕ· прими Моурат Бор'чь, и пороби Срьблю, и прїе Раваницоу (беог. II.)

ђ. ҂ѕцме· прїе Мурат Борьч и Раваницу, и разби их и прие Смедерево (соф. I.)

е. ҂ѕцмд· пороби царь Моурать землю срьбьскоу, и разби Борчь и прими Раваницоу (габ.)

ж. прими Мурать Корачь и расїпа Острьвїцу (белоп.)

з. царь Мурат пороби Борча и расипа Остравицу и манастирь Раваницу (подг.)

и. ҂ѕцмѕ· царъ Моурать плени србскоу землю, а прїемлеть Борачъ и манастирь Раваницоу разби и развалы и црькквоу пожеже, августа ·а· (кув.)

ј. ҂ѕцмд· царь Моурать плѣни Срьблю и расипа Острьвицоу и монастирь Раваницоу (вук. врх. маг. хил.)

к. плѣни Муратъ Срьблю и прими Островицоу и Борьчу и манастирь (вер.) Раваницоу (ост.)

л. Моурать плѣни Срьблю и прїими Борачь и расипа Остравицоу и манастирь Раваницоу (рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч.).

љ. И по ·д· лѣтоу (после 6940 г.) плѣни царь Моурать Срьблю и монастирь Раваницоу (сен.)

м. ҂ѕцмѕ· изиде амира .... и расипа градь Борьчь .... и градь Равьницу расипа и пожеже .... плачь и риданїе. И подаде имь деспоть Гюр'гь на сьмиренїе Ждрѣло и Би[ше?]славь градове. Тогда и прѣселенїе многимь инокои ѿ своихь виталиціь, уби (уви? — VIII, 248, 249).

658 (҂ѕцмѕ·) изгорѣ Скопїе и вь нюмь много доуш сьгорѣ (киј. студ. сар. цет.).

659 а. ҂ѕцмз· оубише Тоур'ци Новобргiане на Триполю (цет.)

б. ҂ѕцмз· (августа ·ѕ· на прѣображенїе сеч.) оуби Есе-бегь Авранезовикь Новобрьћане на Триполю (сеч. — авгоус. ·ѕ· белоп.)

в. (҂ѕцме·) сьтворише бои Новобрьгiане на Триполю, и сами побѣждении бише ѿ Агарѣнѣх грѣх ради наших (соф. I.)

660 а. ѕ҃ц҃мз҃ прими царь Моурать Смедерево (шаф. рув. II, соф. II, рем. вас. јанк. деч. вук. хил. сен. подг. врх. дорп. рув. I, рач. ков. — ѕ҃ц҃мз҃ беог. II — X 257 само година, остало оштећено) авгоуста ·и҃і· (беог. I. — апрл. ·кз҃· григ.)

б. пр. ц. М. См. авгоуста ·кз҃·, и изведе Грьгоура и Ѳомꙋ (киј. студ. сар. цет.)

в. пр. ц. М. См. а Ђоурђа деспота истера (кув.)

г. пр. М. См. и Ресавоу (габ.)

д. ѕ҃ц҃ми҃ плѣни Мꙋрать Кꙋчево и прими Смедерево (вер. ост.)

ђ. (авгоуста ·кз҃· сеч.) пр. М, См. и плѣни оугар'скоу землю и градове разби, и ходи подь Беѡградь (сеч. белоп.)

661 (ѕ҃ц҃мз҃) (маїа ·в҃· сеч.) оумрѣ краль Ялькерта (киј. студ. сар. цет. григ. беог. I, габ. сеч. белоп. — мацарски јанк. деч. — ѕ҃ц҃ме҃ маг. — ѕ҃ц҃мз҃ беог II. — ѕ҃ц҃мд҃ кув.)

662 ѕ҃ц҃ми҃ ходи (пође подг.) царь Моурать подь Белиградь (шаф. григ. габ. беог. I. II, вук. хил. маг. сен.) и не оуспе ничтоже (дорп. рач. рув. I, II, соф. II. рем. вас. ков. — и ничто не полоучи јанк. деч. — и вьзврати се тащь кув. — и врати се и не ѡправи ниціа подг.)

663 а. (ѕ҃ц҃ми҃) догю деспоть Гюргь ѿ Оугрь оу Барь и оу Зетоу (киј. студ. соф. цет.).

б. деспоть излѣзе оу Зетоу (соф. I).

664 а. ѕ҃ц҃ми҃ загыбе новобрьдска воиска на Мькрешꙋ (соф. I)

б. и избише Тоур'ци новобрьдскоу воискоу на Макрешоу (цет.)

665 (ѕ҃ц҃ми҃) и оумрѣ Дань воевода. їюла ·а҃· (сеч. в. бр. 646).

666 а. ѕ҃ц҃мд҃ свеза (царь григ.) Моурать Грьгооура на васкрьсенїе (шаф.) христово (григ.)

б. ѕ҃ц҃ми҃ свеза царь на вьскрсенїе Грьгоура и Степана (сеч.) и Ѳомꙋ (киј. студ. сар. цет.)

в. (ѕ҃ц҃мд҃) свеза Моурать царь Грьгоура и Стефана на вьскрьсенїе (Христово вер. ост.) по томь ослѣпи ихь маїа ·и҃· (врх. вук. — ѕ҃ц҃лѕ҃ маг. — ѕ҃ц҃ми ..... по томь мѣсеца маїа ослѣпи его Грьгоура и Стефана ·в҃· по пльти брата сен. — ѡслепи Стефана деспота вер. ост.)

г. ѕ҃ц҃мд҃ свѣза царѣ Моурать сынове деспотове Грьгоура и Стефана на вьзнесенїе и прими Иово Брьдо (и) ине градове (кув.)

д. ѕ҃ц҃мз҃ свезаше Грьгꙋра (соф. I).

ђ. (҂ѕцмѕ) свеза Грьгоура и Стефана, сыновѣ деспотовѣ (беог II.)

667 ҂ѕцмд҃ ѿиде деспоть пакы из Дубровника на Оугре (киј. студ. сар. цет.)

668 а. ҂ѕцмр҃ їюла ·ка· вьторникь[1]) прими Хадомь паша градь Ново Брьдо (сеч.)

б. прими паша Ново Брьдо (шаф.) їюла ·кз·[1]) (киј. студ. сар. цет. григ.), и ины градове (шаф. григ.)

в. прими Хадомь паша Ново Брьдо и дроуге (ине габ. — остале соф. II) градове (рув. II. соф. II. габ. вук. хил. маг. јанк. деч. — гр. срьп'ске беог. II. — и све срьбске градове беог. I. — wкрьсне свѣ градове белоп. — градове иземле подг. без године).

669 ҂ѕцн· оуби (разби григ. рув. II. соф. II.) Инкоуль (воевода кув.) Мезить-бега (и оуби его тоу на мѣсто рув. II. соф. II) на Власѣхь (киј. студ. цет. шаф. рув. II. соф. II. рем. сен. подг. — ҂ѕцна· сар. — на влашкои земли јан. деч. маг.) марта ·ке· (габ. беог. I. сеч. белоп. — оу неделю григ. — мар. ·к· беог. II.)

670 ҂ѕцн· ходи (бысть сеч.) паша (Хадумь паша белоп.) подь Белиградь и сьзида (градь сеч.) Жрьновьнь (шаф. григ. габ. беог. I. сеч. — ҂ѕцна· киј. студ. сар. цет.) на Доунавоу (кув. беог. I.)

671 а. ҂ѕцна· септемврїа ·ѕ· бои бысть Инкоуловь и баши на Иловницѣ и башоу оуби (сеч.)

б. разби Инкоуль (воевода јанк. деч. сен. — Инко воевода кув. подг.) Хадоум-пашоу (пашоу шаф. григ. габ. — башоу на влашкои земли киј. студ. сар. цет.) на (рѣце беог. II.) Иловницѣ (киј. студ. сар. цет. шаф. рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч. подг. — на рѣцы Ловницы кув. — ҂ѕцн· сен. вер. ост.) сек ·ѕ· (григ. — сек ·в· габ. беог. II. — сек. ·ке· беог. I).

в. ҂ѕцн· оубише Власи Агаренех на Власѣхь месеца сек. ·ѕ· дьнь вь неделю (соф. I. Тога датума није била недеља.)

672 а. (҂ѕцна·) свезаше Тоурци Влада воеводу и поставише Мирчу. Изиде (велики вер. ост.) Басарабь, и главу ему ѿсече (҂ѕцн· свеза Моурать .... и приать господство сеи вер. ост.). И тога ради пленише Тоур'ци влашку землю, и Трьговище попалише (сеч. белоп.)

б. пленише Тоурци влашкоу землю (рув. II. соф. II. рем. вас. подг. јанк. деч. сен.)

---

[1]) Ове године уторник је пао *27 јуна.*

в. (ѕцн) свезаше Дракꙋла (соф. I.)

673 а. ѕцнв воева деспоть и краль Владиславь и Инкоуль до Златици ноемврїа г (сеч)

б. изиде деспоть (шаф. — сь Оугри беог. I. — сь кралюмь беог. II. — сь кралюмь Владиславомь и Инкоуломь габ. белоп. — Ђоурађь деспоть и краль Владиславь кув.) на Златицоу.

в. изиде (излезе соф. I) краль Владиславь и деспоть Гюр'гь на цара Моурата (Мехмеда григ.) на Златицоу.

г. изведе деспоть кралıа Владислава и Инкоула (и Инка воеводꙋ подг.) на Златицоу (рув. II. соф. II. рем. вас. вук. јанк. деч. маг. хил. врх. подг.)

д. изыде деспоть Гюргь сь Оугри Доунавь прѣшьдь (преко Доунава сар.) на Златицоу и разби вашоу подь Нишемь (кић. студ. сар. цет.)

674 ѕцнв разбы деспоть и Инкоуль (воевода подг. сен. — Инко подг.) Хадоумь (Инкоуль Ядамь вер. ост.) пашоу оу Коуновици (рув. II. соф. II. рем. вас. вук. јанк. деч. маг. хил. сен. подг. врх. вер. ост.)

675 а. ѕцнв фервара аї оуторникь плѣни тоу (Таоуть?) Изгоуровикь и пороби и исече Ново Брьдо (сеч.)

б. (ѕцнв) и ѡбориише Тоурци Нѡво Брьдо и тожде лѣто плѣни его Таоуть и изсѣче воискоу срьб'скоу на Сытницѣ (кић. студ. сар. цет.)

в. (ѕцнв) и тоу зимоу погыбе новобрьдска воиска на Ривар'ѣхь (беог. II.)

676 (ѕцнв) оумири се (деспоть григ.) сь царемь мѣсеца авгоуста еї (григ.) на оуспенїе Богородици (соф. I.)

677 а. ѕцнв оузе ѡпеть Ђоурађь Смедерево (X 258.)

б. (ѕцнв) прїими Смедерево (беог. II.)

в. прїими опеть Смедерево деспоть авгоуста кв (кић. студ. сар. цет.)

г. прими опеть Србьлю и оулезе оу Смедерево авгоуста кв (шаф. — авгоуста ки беог. I. — оузе Смедерево априла кв григ.)

д. прїими деспоть Србьлю и оулезе оу Смѣдерево авгоуста кв (сеч.)

ђ. и прїими пакы срьбскоу землоу и оулезе пакы оу Смѣдерево мѣсеца авгоуста кв дьнь (кув.)

е. врати се оу Србьлю и прими Смедерево авг. кг (габ.)

ж. врати (поврати сен. — вьзврати ков. дорп. рач. рув. I) Моурать (царь дорп. рув. I. рач. сен.) деспотоу Ђоурьђоу (деспотоу врх. белоп. — Ђоурьђоу рув. II. соф. II. рем. вас.) Смедерево (и Ново Брьдо дорп. рач. рув. I. I₁. рем. вас. ков. јанк. деч. сен. вер. ост.) и вьсоу срьбскоу землю (вук. маг. хил. врх. и сви горњи), и оулезе оу Смедерево авгоуста ·кв· (белоп. рукоп. као вук.

з. врати царь Мѹрать Гаргѹрѹ Смедерево и даде мѹ и Кѹпиново и Ново Брьдо, и свѹколикѹ србскѹ землѹ и државѹ (подг.)

678 а. ҂ѕцнг· излезе краль Владиславь и Јанкѹль воевода, и би бои на Вар'нѣ, и загыбе краль Владиславь (соф. I. григ.)

б. погибе (загибе габ.) краль Владиславь на Варнои (шаф. кув. — на Варне киј. студ. сар.) мѣсеца ѡктомврїа ·кв· дьнь (габ. беог. I. сеч. — ·кг· беог. II.)

в. оуби царь Моурат (оуби М. вук. јанк. маг. хил.) кралѥ Владислава (оуби М. Вл. рув. II. соф. II. рем) на Вар'новоу (Варномоу врх. — Варни хил.) — (белоп. сен. подг. и сви горњи.) и плени бльгарскоу землю (деч.)

679 а. ҂ѕцне· ожени се деспоть (великы рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. сен. — Деспотовикь дорп. рач. рув. I. ков. белоп.) Лазарь и постави се деспотомь (киј. сар. цет. вук. маг. хил. врх. — ож. Л. Ђоурђевићь и поставлѥеть се деспоть кув. — и постави се краль подг. без године) Срьблюемь (сен.) дек, ·кз· данъ (дорп. рув. I. рач. вас. јанк. деч. подг. сен. — дек ·к· ков. — дек. ·зї· рув. II. соф. II. — дек ·иї· габ. беог. I. II. белоп.)

б. декемврїа ·иї· донесоше госпождоу Єленоу ѿ Моурїє Лазароу и вѣнчаше ю и сьномь деспотства (сеч.)

в. Младшаго же брата Лазара, принесена же бысть емоу жена Єлена. И в'ѣнчають его чьстїю в'ѣнцемь деспотьства вь лѣто ҂ѕцне· декемврїа ·иї·; царьствоуеть же сь ѿцемь своимь ·д· лѣть, самь же царьствоуеть ·а· лѣто и ·кѕ· дьнь (сеч. 546.)

680 (҂ѕцне·) и потресе се землѥ два поута (киј. сар. цет.)

681 ҂ѕцнѕ· доиде царъ на Скедеръ-бега и ѹзе мѹ Свети Грать (XI 265.)

682 ҂ѕцнѕ· ходи царь Моурать на Моурею (киј. студ. сар. цет)

683 а. (҂ѕцнѕ·) и разби Ѳома кралѥ босанскаго Ѳомаша (киј. студ. сар. цет.)

б. (҂ѕцнз·) разби Ѳома кралꙗ Томаша (шаф. кув. рув. II. соф. II рем. вук. маг. врх.) сект. ·ѕї· (габ. беог. II. — сек ·ѕ· сеч. беог. I. — дек. ·зї· григ.)
684 ҂ѕцнз· разби ꙗнкꙋль Бедин (вер. ост.)
685 (҂ѕцнз·) прѣстави се епископь Крꙋп̑ничкыи Їаковь тогожде мѣсеца ѡх. ·в· (цет.)
686 а. (҂ѕцнѕ·) излезе Ӏн'кꙋль воевода на цара, и бысть бои на Косовѣ, и разби царь Ӏн'кꙋла воевода (соф. I.)
б. ҂ѕцнз· ѡктомврїа ·иї· бысть бои на Ситници, царь Моурать и Ӏнкоуль, и оубїень бысть Ӏнкоуль (сеч.)
в. разби царь Ӏнка на Косовꙋ (X 259.)
г. разби Моурать (царь киј. студ. сар. цет. габ.) Ӏнкоула (Ӏнка воеводꙋ подг.) на Косовоу (шаф. рув. II. соф. II. рем. врх. вук. јанк. деч. маг. хил. вер. ост. белоп. подг. без године) ѡк. ·иї· (киј. студ. сар. цет. беог. I. габ. — ѡк. ·и· григ.)
д. ҂ѕцнѕ· разби царь Моурать Ӏнкоула воеводоу на Косовоу, и сътворише бои ·г· дни и ·г· нощи, и съсекоше Тоурцы Оугре и Чехе (кув.) ѡк. ·иї· (беог. II.)
687 а. ҂ѕцнд· оумрѣ (липса соф. II) царь Моурать (соф. I. кув. вер. ост. — врх. вук. маг. иза г. 6957. — (҂ѕцнд·) хил. — ҂ѕц· и ·ѯ· погыбе… подг.) феврара ·д· (киј. студ. сар. цет. габ. григ. беог. I. сеч. рув. II. соф. II. рем.)
б. оумрѣ царь Моурать (фер. ·дї· белоп.), и цар=ствова ·кд· лѣть (јанк. деч. белоп.)
688 а. По семь приемлеть начелство сынь его Челепїа Мехмед (белоп.)
б. (҂ѕцнд·) оцари се Мехмедь царь (јанк. деч. верк. ост.)
в. ҂ѕцѯ· прие царь Мехмедь царство (V, 220).
г. прїими царь Мехмед (вегь студ.) царство (царь Мехметь царство прїемь киј. сар.), и съгради Новы Градь выше Цариграда (киј. студ. сар. цет.)
689 (҂ѕцнд·) врати Мехмедь (цар габ. — деспотоу деч.) То=плицоу (габ. беог. I, јанк. деч. — ҂ѕцѯ· белоп.)
690 а. (҂ѕцнд·) врати Гргоура и Стефана (јанк.) ослеплени (деч.)
б. и врати Мехметь деспотꙋ Геѡргїю синове его изь сꙋжанства, Стефана слѣпогь и Геѡргїа (вер. ост.)
691 а. По семь прїемлеть царьство сынь юго Чалапїа Мехмедь, и оустрьми се сь многою тисоущою вои и светы Цари=градь прїемлеть, и тѣлеса светыихь много ськроуши вь лѣто ҂ѕцѯа· маїа ·кд· вьторьникь (сеч.)

б. ҂ѕцѯ҃ прие цар' Мехмедь царство, а на ·ѯа· примі Царн= градь (VI, 218).
в. ҂ѕцѯа· прїими (прїе VII, 234) царь Мехмедь (=бегь кij. студ. сар. цет.) Цариградь (VII, 234, IX. 261, рув. II, соф. II, рем. вас. подг. јанк. маг. вук. хил. дорп. рач. рув. I, врх, верк. ост. белоп. ков. — одь Грке деч. — одь Костантина цара грьчаскаго сен.) мѣсеца маиꙗ ·кд· дьнь (студ. шаф. кув. григ. габ. беог. I) вьторникь (кij. сар. цет.)
г. примн Мехмедь царь Цариградь, и тоу бысть излитїе крьве грьчьскїе, маїа ·кд· (беог. II.)
д. Ѿ прѣставлениꙗ Стефанова до прїимлениꙗ Цариградꙋ де(ве)(де)сеть и ·е· лѣть. Вь лѣто ҂ѕцѯа· прїими царь Ме(х)ме(д) Цариградь маиꙗ ·кд· вьто(к), (IV, 251, 252).
ђ. ҂ѕцѯ҃ прїе царь Мехемедь Цариградь; и бысть раз'мирїе междꙋ деспотомь и междоу Тоур'цїи (соф. I).
692 а. И прежде того о пролетїю паде слана всоудоу и озноби всꙋ землꙋ (григ.)
б. Прѣжде того примоутїа, априла ·ѕ· паде слана всоудоу и оузьноби (сеч.)
в. (҂ѕцѯа·) оузноби слана землю (габ. беог. I).
г. (пролѣћа вер. ост.) оуби слана землю (вер ост. белоп. — бысть сланѣ оуби своу землю деч.)
693 ҂ѕцѯв· оузе Мехемедь царь (ѡпеть беог. I, белоп.) Топлицоу (габ. беог. I, белоп.)
694 а. ҂ѕцѯв· їюлїа прими царь Остръвицоу и плени до Смеде= рева и збегь омольскы (сеч.)
б. плѣни (пороби кij. студ. сар. цет. шаф. григ. габ. беог. I. белоп. — прїими сен.) царь Мехмедь (=бегь кij. студ. сар. цет.) Србьлю и расипа (разби белоп. — разагна подг.) Остръвицоу (дорп. рув. I, рач. рув. II, соф. II, рем. вук. маг. хил. јанк. врх. ков. и сви горњи. — ҂ѕцѯа· сен. — 1455 г. деч.) мѣсеца їюлїа ·л· дьнь григ. габ. беог. I).
в. пороби царь Мехмедь србьскоу землю и Сит= ниці расписа (!) и Ѡстровицоу (кув.)
695 6955. 1454 (!) па Мехмедь царь плени Радича болгарскаго воеводоу оу Софїи (деч.)
696 (҂ѕцѯг·) и Скобаликь оуби Тоурке оу Банє септемврїа ·кд· оуторникь (сеч.)

697 а. по томь ноемврїа ·sі· пригє баша на Кислинє и Сковалика оухвати, и бысть плѣноу многоу (сеч.)

б. (ѕцѯв) и баша плѣни Кислиноу и Сковаликꙗ Николꙋ оухвати (киј. студ. сар. цет.).

698 ѕцѯг оухвати (оухити вук. маг. хил. јанк. ост.) Инкоуль (Инко воевода кув. — Никола подг.) Феризьбеговикꙗ (Феризь-бега рув. II, соф. II, рем. вук. маг. хил. јанк. деч. подг.) оу Кроушевцоу (киј. студ. сар. цет. шаф. григ, беог. I, II, белоп. и сви горњи) окт. ·в· (VIII, 305. григ. габ. сеч,) и прими царь Бихорь оу Загорїю (ост.)

699 а. (ѕцѯг) и погыбе Петрь Ковачевикь подь Сребрьницомь одь Дмитра Радоевикꙗ маїа ·е· (сеч.)

б. оуби Дмитрь Радоевикь Петра Ковачевикꙗ подь Сребрьницомь (подг. — ѕцѯв вук. маг. хил. деч. јанк. врх.) вь Босни (деч.) маиа ·е· (габ. рув. II, соф II, деч. — ·еї рем. — ·ѕ· белоп. — маиа XIV, 306.)

700 а. ѕцѯг їюнїа ·а· на покладе прими царь Мехмедь Чалапїа градь Ново Брьдо (сеч.)

б. Таже їюнїа ·д· прими царь Призреньць, и Призрень стары їюнїа ·ка· вь соуботоу, и Быхорь оу Загорю (сеч.)

в. (ѕцѯг) прими Мехмедь Призрень и Бихорь оу Загорїю (белоп.)

г. прими царь Мехмедь Ново Брьдо и все ситничке градове (XIV, 307, белоп. у рук. као вуком.) їюнїа ·а· (габ.).

д. пр. ц. М. Н. Бр. и ине градове срьбске (кув.) їюнїа ·дї· (беог. II.)

ђ. пр. ц. М. Н. Бр. и Ситницоу (јанк. — и Сит. сь окрьстными градови киј. студ. сар. цет. — и Сит. градь Липлꙗнь на Косовоу деч.)

е. пр. ц. М. Н. Бр. и вьсоу Ситницоу (шаф.), и погыбе Петрь Ковачевикь (григ.)

ж. ѕцѯг прими царь Мехмедь Ново Брьдо и Призрень и Бихорь (и вьсю Ситницоу врх.) и дроуге (остале рув. II, соф. II, рем.) и множьство рода хрїстїанскаго поразѝ (изсѣче врх. — покла и изгꙋби подг,) — (дорп. рув. I. рач. вук. маг. хил. и сви горњи — 6961 деч, — ѕцѯв сен.).

701 ѕцѯд оухвати (оухити вук. хил.) Михаиль Свилоевикь (Силоꙗгювиhь Михаиль сеч. габ. — Миха Свилавчевиhь кув. — Михаиль Силаhи хил. — Силагювиh

киј. студ. сар. цет. — Свилагиевић григ. — Силагиевикь Михаиль габ. вук.) деспота Гюргіа оу Коупиникоу (оу срѣ. дншмь григ. беог. II, — и рани га оу роукоу беог. II) и свеза га оу Бѣлградоу (вук. хил. јанк. деч. подг. врх. ков. дорп. рув, I, рач. рув. II, соф. II, рем. — сен. без речи оу Бѣлградоу) дек. ·зі· (XIV, 308, киј. студ. сар. цет. сеч. григ. беог. II, габ.)

702 ҂ѕцѯд· генвара ·еі· вьторникь конча се воевода велики Дмитрь Краиковикь (сеч.)

703 (҂ѕцѯд· вькрали се Бладиславь краль сынь кралиа Алберте (киј. студ. сар. цет. белоп.) марта ·еі· (сеч. — ·зі· XIV, 309. — ·з· габ. — ·иі· григ.),

704 И митрополить курь Адаnасіе Фрамакь. И воевода Боукосавь Гокѣдиникь (сеч.)

705 а. ҂ѕцѯд· іоулія ·кв· разбыень бысть царь Мехмедь подь Београдомь шдь Инкоула (сеч.)

б. разви Инкоуль цара Мехмеда (Мехмедь-бега киј. студ. сар. цет. шаф.) подь Бѣльградомь (XIV, 310. шаф. беог. II, врх. вук. хил. маг. белоп. — ҂ѕцѯг· сен.) іюлія ·кв· (григ. рув. II, соф. II, дорп. рув. I. рач. ков. јанк. деч. — вь чек рем. — сь крьстоуши іюлія ·кв· киј. студ. сар, цет. — Тогда сь Инкоуломь бѣше множьство крьстоушь іюнія ·кв· вь чек. габ. треба јула).

в. разби Инко воевода цара Мехмеда подъ Белиградомъ и оуфати мȣ пашоу (подг.)

706 а. (҂цѯд·) по ю(трени?) ·г· неделе вь срѣдоу авгоуста ·аі· скончасе вѣлики воевода Хон. Иношь (сеч.)

б. оумрѣ (прѣстави се рув. II, соф. II, — витезь ост.) Инкоуль (белоп. — воевода сен. — Инко воевода подг.) оу Белиградоу (шаф. ост. — Стоиномь врх. вук. хил. маг.) авгоуста ·аі· (киј. студ. сар. цет. габ. беог. II, дорп. рув. II, рач. рем. јанк. подг. — оу срѣдоу XIV, 311. — ·ві· рув. II, соф. II, — ·кд· деч. — апр. ·еі· григ. — ҂ѕцѯг· сен.)

707 а. (҂ѕцѯд·) и истекоше (стоıаше сеч.) ·в· ѕвѣздѣ опашате, една од вьстока а дроуга од запада (григ. сен.)

б. оуказа се репата звезда коıа досезаше до земле (подг.)

в. ıави се (изіде белоп.) опашита звѣзда (рув. II, соф. II, рем. врх. вук. маг. јанк. деч. белоп, — ҂ѕцѯг· сен.)

708 а. (҂ѕцѯд·) и чоума бысть по всеи (овои рув. II, соф. II, рем.) земли (вук. маг јанк. деч. подг. белоп. — ҂ѕцѯг· сен.)
б. бысть с'мрьтоносїе оу Новемь Брьдоу (сеч.)
709 (҂ѕцѯд·) бысть гладь крѣпькь по вьсоудоу (цет.)
710 (҂ѕцѯд·) изгоре Ресава (белоп.)
711 а. ҂ѕцѯе· загибѣ Орлихь оу Београдоу одь Свилоıагевика и одь Ласлова Іѡнкоуловика ноемврїа ·д· вь срѣдоу; крала Бладислава свезаше (сеч.)
б. загоуби Силагь Михаиль Орьлиха оу Бѣльградоу ноемврїа ·д·, а кралıа Альбертоу и Ласлова Іѡнкоуловикıа свеза (габ.)
в. закла Ласловь Орхїла кнеза (крала подг.) немьчкаго (подг.) ѹ Бьльградоу (рув. II, соф. II, вук. маг. хил. јанк. деч.) и кралıа Бладислава свезаше (рукоп. као вуком.)
г. убише Оугри (оугрьска господа григ.) кнеза цилского (немьчкаго шаф. григ.) оу Бѣльградоу, и кралıа Бладислава свезаше (киј. студ. сар. цет. шаф. григ.)
д. оуби Іѡнкоуловићь Ласловь сь Огури Ѡр'хїла кнеза немачкаго оу Беѡградѹ и кралıа Бладислава свеза (белоп.)
712 а. ҂ѕцѯе· декемврїа ·кд· вь петькь ·з· чась дьне скончa се благочьстивїи господинь Гюрьгь и царьствова лѣть ·кд· (сеч.)
б. скончa се сего (т. ј. деспота Лазара) ѿць благочьстиви господинь Срьблюемь деспоть Гюргь, декемврїа ·кд· вь пек. (сеч. 581).
в. прѣстави се Гюрьгь, дек. ·кд· (беог. II.)
г. прѣстави се (господинь габ. деч. — гос. срьбски шаф. — гос. Срьблюемь григ.) деспоть Гюрьгь дек. ·кд (студ. шаф. вук. маг. хил. јанк. деч, дорп. рув. II, сен. врх. ков. — ҂ѕцѯд· рач.), оу петькь днемь (киј. сар. цет.), ·з· чась дне (григ. — ·е· чась дне габ.)
д. погибе деспоть Ђюрђь (подг.)
ђ. погибе деспоть Ђюрђь, дек. ·кд· оу Доубровникоу (рув. II, соф. II, рем.)
е. прѣстави се (оумре верк. ост.) Гоурђь деспоть и царствова (деспотова верк. ост.) ·кд· лѣть (верк. ост. белоп.)
713 (҂ѕцѯе·) по томь гюнвара ·и· воевода Дмитарь Радоевикь (сеч.)
714 а. (҂ѕцѯе·) постави се деспотомь Лазарь, сынь Гюрга деспота (сынь Ђюрђевь Лазарь деспотомь деч.) Срьблюемь (јанк. деч.)

б. одеспоти се Лазарь. сынь Геѡргїевь млаѣи (верк. ост.)

715 (҂ѕцѯе·) оумири се Мехмедь царь и деспоть Лазарь генвара ·еі· (сеч.)

716 а. (҂ѕцѯе·) ослободи се краль от соужаньства оу градоу Боудимоу, и оуби вьсе невѣрникы свое, марта ·гі· (габ.)

б. закла краль Кладиславь Iанкꙋловїѣа (Ла)слова оу Бꙋдїмꙋ и ине невѣр'нїки (белоп.)

в. и оуби (закла врх.) краль Владиславь Ласлова Iанкоуловика (краль Ласлова сеч.) оу Боудимоу и Матиꙗша свеза (шаф. григ. сеч. врх. рук. као вуком.)

г. закла (краль рув. II, соф. II, рем.) Владиславь Ласлова оу Боудимоу (рув. II, соф. II, рем. вук. маг. хил. јанк. деч.)

д. закла краль Владислава оу Боудимоу (подг.)

ђ. .... крала Владислава оу Беѡчꙋ (белоп.)

717 а. (҂ѕцѯе·) (априла ·ка· григ.) прими Лазарь деспоть Ковинь и вьсе побрѣжие (шаф. григ. врх.)

б. прими (господинь деспоть габ.) Лазарь (градь габ.) Ковинь и ине градове побрежьке, априла ·кд· (габ. сеч.)

в. прими деспоть Лазарь (Лазарь Деспотокиѣь вер. ост.) Ковїно (белоп. — Ковинь вь Банатѣ вер. ост.)

718 (҂ѕцѯе·) прѣстави се (конча се сеч. — благочьстива госпоꙗ габ. — госпоꙗ киј. цет. сеч.) деспотица Ѥрина (студ. беог. II. — госпожда Ѥрина белоп.) оу Роудникоу мѣсеца маїа ·г· (киј. студ. сар. цет. габ. врх.) вьторникь (сеч. — маїа ·гі· шаф. беог. II. — оуторникь григ.)

719 а. (҂ѕцѯе·) и вь тоу нощь одбеже одь Роудника кь цароу на порьтоу Грьгоурь и царица Мара и Ѳома сїихь оуꙗць (сеч.)

б. и вь ть дьнь (маїꙗ ·г·ты дьнь шаф.) побѣже Грьгоурь и царица Мара сестра Лазарова цароу Мехмед-бегоу (царица сестра деспота Лазара ка царꙋ Мехмедоу шаф. григ. врх.) на пор'тоу (киј. сар. цет. шаф. григ. врх.)

720 (҂ѕцѯе·) погибе ср'бьска воиска на Тамишоу (шаф. врх. верк. ост.) маїа ·ке· (белоп. — маїа ·зї· ꙋ неделю григ. Недеља је била 16 маја.)

721 ҂ѕцѯе· доиде Ѥсе-бекь на Дебрь (XI, 266).

722 а. ҂ѕцѯѕ· оумрѣ (прѣстави се шаф. григ.) краль Владиславь, сынь Алвертинь (краліа Ал'верте киј. студ. сар. цет.),

ноемвріа ·кг· (шаф.) оу Чесехь (сеч. — оу Чениехь григ. — ҂ѕцѯз· сеч.)

б. (҂зцѯз·) оумре краль Владисавь 8 Ѳесех, сынь Албертинь. Вькрали се Мадеташь (белоп.)

в. (҂ѕцѯе·) оумре краль Владиславь (деч. — маіа ·кг· габ. — ҂ѕцѯз· рув. II. соф. II. рем. вас. сен. подг. верк. ост.)

723 а. ҂ѕцѯѕ· прѣстави се деспоть Лазарь (дорп. рач. рув. I. вук. хил. маг. белоп. ков.)

б. прѣстави се (господинь шаф. — гос. Ѳрьблюемь григ.) деспоть Лазарь гюнвара ·к· (студ. шаф. григ. рув. II. соф. II. рем. вас. врх. јанк. сен. — ҂ѕцѯе· деч. подг.)

в. прѣстави се деспоть Лазарь ген8аріа ·к· вь петькь днемь (цет.) ·г· чась нощи (киј. сар.)

г. прѣстави се деспоть Лазарь генвара ·к· дьнь, и господствова сь родителюемь ·і· лѣть (беог. II.)

д. прѣстави се деспоть Лазарь гюнвара ·к· вь петькь, ·д· чась нощи, и царьствова ·а· лѣто (габ. — и цар. сь ѿцемь ·і· лѣть и ·кѕ· дьны сеч.)

ђ. скончa се сынь его деспоть Лазарь ген. ·кв· вь чек. (сеч. 548. Недеља је била 22. јануара).

е. (҂ѕцѯе·) престави се деспоть Лазарь и госпожа Ѥрина, мати его (верк. ост.)

ж. ҂ѕцѯѕ· прѣстави се Ѳтефань (!) деспоть (X, 262).

724 а. (҂ѕцѯѕ·) вькрали се Мадеашь Янкоуловикь месеца їюнї (габ.)

б. (҂ѕцѯз·) постави се Матиюшь краль (вер. ост.)

725 (҂ѕцѯѕ·) прими начелство срьбско Михаиль Явоговићь (Богоевићь рув. II. — Анђеловићь габ. сеч. јанк. деч.) феврара ·г· (·кг· габ. сеч.) бивши велики воевода оу деспота Лазара. и царствова (господствова дорп. рач. рув. I.) вькоупе (заедно подг.) сь госпождомь Ѥленомь деспотицомь и сь господиномь Ѳтефаномь, братомь деспота Лазара (Лазаревемь габ. — до марта ·ла· сеч.). И низложень (ськрьжень подг.) бысть Михаиль (сеч.) мартіа ·ла· (габ. дорп. рач. рув. I, II, соф. II. рем. вас. јанк. ков. — ·ѕцѯе· марта ·ка· деч. подг.)

726 а. (҂ѕцѯѕ·) и царь Мехмедь Яморею прїими и многые градовы тамо мьчю (ороужїю студ.) прѣдасть (киј. студ. сар. — и царь на Моурею воева цет. па по други пут: ҂ѕцѯи· прїими царь Мехмедь бегь Моурею и многые градовы вь неемь мьчю прѣдасть).

б. ҂ѕцѯи· пл҃ѣни царь Мехмедь Аморею ѿ конець и до конець ·тѯ· градове прїе. И прѣдаде се царь амореискыи кyрь Димитрїе, и дьщерь свою тогда даде цару Мехмеду (соф. I.)

727 а. (҂ѕцѯз·) прѣдаде се црьква Рѣсава, въ нюи же лежит благочьстивїи господинь деспоть Стефань (соф. I.)

б. прими баша градь Ресавоу мѣсеца маїа ·ї· (киј.) вь срѣдоу днемь (а оутрѣ възнесенїе господне бѣше студ. сар. цет.) По томь же и Голоубьць (киј. студ. сар. цет.)

в. прими Махмоуть баша Ресавоу и (градь габ.) Бишеслав и Голоубьць и Жрьновань (маїа ·ла· габ.) и Бѣлоу Стѣноу (҂ѕцѯз· рув. II. соф. II. рем. подг. јанк деч. вук. хил. маг. врх.)

г. прими баша Р. и Б. и Ж. и Бѣлоу Стеноу маїа ·ке· плени Сремь и попали Дмитров'це (григ.)

д. (҂ѕцѯз·) прими М. б. г. Б. и Г. и Ж. и Р. и Бѣлоу Стѣноу, и плѣни Срѣмь и попали Дмитровицоу (сеч. белоп.)

ђ. прими царь Голубаць (белоп.)

е. ҂ѕцѯз· прими баша (царь Мехмедь градь григ.) Голуб'ць сек. ·дї· (григ. сеч.)

ж. (҂ѕцѯз·) прими Махмоуть баша Бишесавь. И то лѣто и Голоубаць и градь Ресавоу и многе градове сербске. — Геωргїи деспоть роди Боука деспота, именовань змаи Боукь деспоть, а Стефань брать его слѣпи роди со Ангелиномь госпоћомь ·в· сына Геωргїа и Їоана (вер. ост.)

728 (҂ѕцѯд·) постави се Матїашь деспотомь, и оуби Блька оу Срѣмоу. И расипа Боукь Ковинь (ост.)

729 а. (҂ѕцѯз·) октомврїа ·еї· свеза Мадеашь краль Силоıагевика оу Београдоу (сеч. после тога опет: Краль Мадеашь бысть, сынь Јанкоуловь, иже свѣза оуица. Прѣжде того вькрали се їюла ·к·)

б. свѣза Мадеашь Свїл(ое)вїћа оу Беωграду. Краль же бысть Јанкоуловїћь (белоп.)

в. свеза Матїашь (краль габ. рув. II. соф. II. рем. вас. — М. Јанкоуловићь крала подг.) Михаила Свилоевића (Силагювића габ. подг. вук. маг. — Силаћи хил.) оу Бѣлиградоу (врх. јанк. и сви горњи — ҂ѕцѯе· деч. — оу Карловцехь габ.)

г. ҂ѕцѯд· оуҳватише белоградскаго господара Свилаевича Михаила, Ѡнк8лова шѹр8, и не мала скрьбь бысть тогда (соф. I.)

730 (҂ѕцѯз·) плениие и оужегоше Тоурци монастирь Милешевоу, ноемврїа ·иї· (врх.)

731 а. (҂ѕцѯз·) прїеть начелство срьбско зеть Лазаревь кнезь Стефань (сеч.)

б. прѣе начельство срьбско кнезь Стефань, сынь крала Ѳомаша, марта ·ка· вь средоу великоу (габ.)

в. (҂ѕцѯѕ·) прїими начельство срьб'ско сынь Томаша кралꙗ Стефань марта ·ке· (беог. II.)

732 ҂ѕцѯз· бысть кvрїопасха (киј. студ. сар. цет. габ. беог. II, сеч. вук. врх. јанк. белоп. соф. II. рем.) сиречь господьставна пасха (рув. II.)

733 ҂ѕцѯз· оудаде деспотица дьщерь свою Єленоу за кнѣза Стефана, сына Ѳомашина, крала восьньскога (сеч.)

734 а. (҂ѕцѯз·) сьриноуть бысть сь прѣстола ѿ своего хранениа Стефань, брать Лазаревь. Изгнань бысть изь ѿчьства априла ·и· (сеч.)

б. изьгнаше господина Стефана изь ѿчьства родитель своихь трьклѣти и злочьстны невѣрници, априлїа ·и· (габ.)

в. (҂ѕцѯѕ·) изагнаше властелице сынове деспотове Степана и Грьгоура изь ѿчьства, и властелице зле погыбоше їоул. ·еї· (беог. II.)

735 а. (҂ѕцѯз·) (паки X, 263) прими царь Мехмедь (Чалапїа сеч. — 8зе Мемед Челепїа белоп. — Мемед-бегь шаф. григ.) Смедерево (VII 235, X 263. шаф. рув. II. соф. II. рем. вас. сен. подг. вер. ост. белоп. — деч. без године.) дроуги поуть (врх. — втори поуть вук. хил. маг. јанк.) їюнїа ·к· (сеч. — їюл. ·к· григ. — їюлїа ·к· вь средоу днемь габ. по нед. дану треба јуна).

б. прїеше (примише беог. II.) Тоурци (пакь беог. II.) Смедерево (студ.) їюнїа ·еї· (҂ѕцѯѕ· беог. II. — ҂ѕцѯз· їюнꙗ цет. — їюн. ·ѕї· сар. — юлїа киј.)

в. ҂ѕцѯѕ· прѣдадеть се Смедерево цар8 Мехемед8 (соф. I.)

736 ҂ѕцѯи· октомврїа ·еї· понедѣльникь падоше ширине оу горнемь цехоу и погыбоше много людїи, мнозы же и не знадоше се (сеч.)

737 а. ҂ѕцѯи· октомврїа конча се Грьгоурь деспота Гюрьга (сеч.)

б. прѣстави се Грьгоурь (господинь Гѹргь григ.) сынь деспота Гюрга (аггелскимь образомь цет. григ.) прѣименованы Герьмань (врх.) монах (шаф.) ѡхт. ·зї· (григ. — ·ѕцо ѡхт. ·зї· цет.)

в. прѣстави се Грьгоурь Деспотовикь (рув. I. рач.)

г. оумрѣ Гр҄гѹрь, сынь деспота Ђюрђа (белоп.)

738 ҂зцӑд· їюнїа ·кв·, ·а· часъ нощи помрьче мѣсець (сеч.)

739 а. ҂зцӑд· ходи (бысть) Мехмедь царь на Оузоун=Хасана (сеч. рув. II. соф. II. рем.) и не полѹчи нищо (белоп.)

б. воинствова (воева кијев. цет.) царь Мехмедь=бегь вь Анатолїю, и прїими градь Синопь. И тако иде на Юзьмь=Хасана, и вьзврати се на градь Трапезонь. И вьзеть его (киј. студ. сар. цет.)

в. ҂ѕцо· ходи царь (Мехмедь сеч.) на Синапь и прїе (прими сеч.) Трапезонть (габ. — ҂ѕцоа· сеч.)

г. ҂ѕцоа· прими царь Мехмедь Трапезонть (рув. II. соф. II. рем. вук. хил. врх. маг. јанк. — ҂ѕцог· деч. — ҂ѕцӑї· подг.)

740 а. ҂ѕцо· ходи царь Мехмедь на Влахе и на Влада воеводѹ и ничто не полоучи (рув. II. реф. II. рем. белоп. — јанк. и деч. без године).

б. бысть царь Мехмедь на Влахе, на Дракоулoвика Влада. Бысть же сь царемь и брать его Радоуль (сеч.)

в. ходи царь Мехмедь=бегь на влашкоу землю и прогна Дракоуловика Влада из землю (цет.).

г. (҂ѕцоа·) ходи на Влахе и разби га Дракоула (га Драговик беог. II) прѣзь нощь (габ.)

д. ҂ѕцӑд· поће царь на Влахе и на воеводѹ Владисава (подг.).

741 а. ҂ѕцо· феврара ·кд· загибѣ конь Воучиега Трьна одь санжака бега Марко Трикалски и Марко Атомановикь и Дмитарь Ѳомашикь (сеч.).

б. (҂ѕцов·) код Вѹчїтрьна погїбе (Мар)ко Атамановїћь и Дмїтарь Томашикь (белоп.).

742 (҂ѕцоа·) разбыше Тоурци господина херцега Стефана оу Херцеговини на рѣцѣ Брѣзници и прїимише захльмскоую землю (врх.)

743 а. ҂ѕцоа оузе Мемедь Трапезонь и ходи на Мѹрїю (белоп.)

б. (҂ѕцоа·) прїми Моурею (беог. II, — землю Амоурею габ.)

в. ходи (поће подг.) цар на Моурею (сеч. рув. II, соф. II, рем. вук. хил. маг. врх.) и ничто не полоучи (јанк. — ҂ѕцог· деч.)

г. (҂ѕцѮ҃) ходи на Влахе. и прїими землю Амѹрею з градовїеми (XII, 272, 273).

744 а. ҂ѕцоа҃ прими царь Мехмедь бегь вьсѹ Боснѹ (и доходи оу манастырь Сарандапорь на Кривои Рѣцѣ сар.) и кралꙗ (восьньскога сар.) оухвати и закла (киј. студ. сар. цет.)

б. ҂ѕцов҃ прїими царь Мехмедь Босноу и оухвати кралꙗ Стефана (ков. дорп. рув. II. рач.)

в. ҂ѕцоа҃ ходи царь Мехмедь на Боснѹ и прими (прїемь XII, 271) градь Ѩице и ине градове восанске (габ. беог. II. — ҂ѕцѮ҃ XII, 271).

г. ҂ѕцов҃ воева (иде вук. хил. маг. јанк. врх. — пођe подг.) царь Мехмедь (прѣко Дрине рув. II, соф. II, рем. јанк.) на Босноу и оухвати (оухити вук. хил. маг. јанк.) кралꙗ Стефана и прїими Бововаць и Ѩице (Ѩиць рув. II, рем. — Ѩыць соф. II, подг.) и дроуге градове восанске, и прїиде вь Скопье (и дође на Скопле подг.) їюлїа ·з҃· (сви сем соф. II: ·з҃· дьнь.)

д. воева (ходи белоп.) царь (прѣзь Дриноу сеч.) на Босноу и оухвати Стефана, зета деспота Лазара (и(же?) дасть цароу Смѣдерево, и главоу же емоу отсече сеч.), а брата моу и сестроу зароби; госпожда же его (и та зовома деспотица Єлача сеч.) дьщи Лазарева бегьствоу вьдасть (побеже белоп.) на Оугре са ризницею своею. Тоже царь прими Голоубьць (! — а оузе царь Бововаць белоп.) и Ѩице и ине (остале белоп.) градове (восьньске сеч.) плени и приде вь Скопю їюлїа ·ѕ҃і· (сеч — юнїа ·ѕ҃і· белоп.)

ђ. ҂ѕцпа҃ оде царь на Боснѹ и оукати Стефана, деспота и Лазара зета, а брата мѹ и сестрѹ зароби (вер. ост.)

е. (҂ѕцог҃) на ево царь Мехмедь воевода преко Дрине на Босноу и прими Бововаць и Ѩице и дроуге градове восанскїе — — — прими восанско Скопїе (деч.)

745 а. ҂ѕцоа҃ прѣстави се Θома Катакѹзинь іюн. (їюл. григ.) ·ке҃· (киј. студ, сар. цет. григ.)

и игоумень рил'скыи їеромонахь Їωасафь, мѣсеца маїа ·к҃· вь петькь вь ї҃· чась дне (цет.)

б. (҂ѕцов҃) прѣстави се Θома шѹра деспота Ђюр'ђа (рув. II, соф. II, рем. вук. хил. маг. белоп. — деспотоу Гюрьгю и Гргоуроу сеч.)

746 ҂ѕцов҃ декемврїа ·иі҃· оумрѣ оу Южевоу конь Сереза Оливерь Големовићь (сеч.)

747 а. (҂ѕцов҇) изневери (ѡневери подг.) се цароу (Мемедоу јанк. вук. хил. врх,) градь Ѩице (белоп. — Ѩицъ рув. II, соф. II, рем. подг. — ҂ѕцог҇ сеч. рув. II, соф. II, рем. јанк. вук. хил. врх.) и ини градови (сеч.)

б. (҂ѕцоа҇) примише Оугри (Тоурци сар.) градь Ѩице и прогнаше (прѣгнаше киј. сар.) Мачвꙋ (киј. студ. сар. цет.)

748 а. ҂ѕцов҇ ходи царь Мехмед на Боснꙋ и разбише га под Ѩицемь (XII, 274, габ. беог. I.)

б. разбише цара подь Ѩицемь сеп. ·а· (беог. II).

в. пакы ходи царь на Босноу, и градь Ѩице не вьзмогь (ратїю киј. цет.) оузети, побѣже испод него. И Оугри Звоникь рьвааше и не примише (прїеше цет.) его (киј. студ. сар. цет.)

г. ҂ѕцог҇ вторїцею ходи царь (на Боснꙋ и не полꙋчи) нїщо (белоп.)

749 (҂ѕцов҇) закла царь господоу босньскоу (габ.) їюл. ·кв· (беог. II).

750 (҂ѕцов҇) прѣлете ꙗко огнь ѿ кьстока на западь, сек ·а· (габ.)

751 а. ҂ѕцод҇ доиде царь Мехметь-бекь на Деврскꙋ землꙋ, на Скендерь-бега, Цидинꙋ пороби и посече месеца маа ·д· днь. въ сꙋботꙋ (XI, 267. Субота је била 10 маја а год. 6975 9-ог.)

б. воева (воинствова сар.) царь (Мехмед-бѣгь сар.) на Арбанасе, и плѣни ихь, и многаа множьства из'сѣче (ихь студ. — ѿ нихь киј. сар.) и Скендера (изь землю киј. цет.) изьгна, и сьзида тамо градь рекомыи Конюхь (киј. студ. сар. цет.)

в. ходи царь Мехемедь-бегь на Скендер-бега арбанашкога, и сьзида Нови Градь (беог. I).

г. ходи царь оу Арбанасе на Скендера, бегьствоу вьдасть. Таже и градь сьзида Конюхь (сеч.)

д. ходи царь (Мехмедь врх.) на Арбанасе на Скендер-бега, и прѣдь нимь побѣже (хил.), и градь сьзида (оу Азїю деч.) Конюхь (рув. II, соф. II, рем, јанк. деч. вук. маг. врх. — Конюже белоп.)

ђ. и пође царь Мехмедъ на Арбанию, и Скендер-бегъ Ивановић предь ниме побеже. Царь сьгради градь Коноужь (подг.)

е. оде царь тоурецки на Арбанасе, на Скадар-бега, и побѣже предь нима бесь (!), и тꙋрецки царь создл градь Коню (вер. ост.)

ж. ҂ѕцоѕ҇ расипа царь Арбанасе и сьзида Конюхь (габ. беог. II).

752 (ѕцод) оумрє херцегь Стефань (беог. I).
753 (ѕцод) оузеше Тоурци црьковь шашькоу оу Новємь Брьдоу (сеч. — сашꙋ оу Новомꙋ и оучинише мечить белоп.)
754 а. ѕцоє паки ходи царь дроугы поуть на Арбанасѣ и плѣни Томорьницꙋ (киј. студ. сар. цет.)
б. вторицею ходи царь на Арбанасе (на Скендербега рув. II. соф. II. рем. — ѕцоѕ маг. — вук. хил. без године) и не полꙋчи нищо (белоп.)
в. ѕцп опеть дрꙋги пꙋть доходи цар на Арбанию и Скендербега Ивановика (подг.)
755 (ѕцоє) месеца ап. аі быстъ прѣселюєніє градоу Новомꙋ Брьдꙋ оу Цариградь и по васехь пределехь поморскихь (сеч. белоп.)
756 а. ѕцоѕ ходи царь Мехмедь(-бегь сар.) на Карамана и разби градь Гавалоу и иніе многые градови (гради студ.) тамо (киј. студ. сар. цет.)
б. ходи царь Мехемедь бегь на Карамане, и сьзида Коньградь (беог. I.)
в. бысть царь прѣзь море на Карамановика, и ѿ тоудоу вьзкративь се оузе Махмоутоу баше башьство (сеч. белоп.)
г. ходи царь на Карамановиħа (маг. — на Романовиħа и не полоучи ничто јанк. деч. без године).
757 (ѕцоѕ) оумрѣ Скендер-бегь (габ.) арбанашки (беог. I.)
758 (ѕцоѕ) бысть сьмрьтоносіе оу градоу Новемь Брьдоу и иноуде (сеч.)
759 а. ѕцои прими царь (Мехмедь сеч. — градъ белоп.) Негрипь (киј. студ. сар. цет. белоп. — Негрипонть сеч.) іюла (сеч. — аѵг. зі габ.)
б. ходи царь Мехмедь-бегь на Єгрибозь бнетьчки, и приюмь главни градь... (беог. I. датум избледео.)
в. ѕцоз прими царъ Єгрибѡзь (Негрипось јанк. деч.) на мороу (маг. — јан. деч. без године)
г. ѕцод оузе царь тꙋрецки Негрить на морꙋ (вер. ост.)
760 (ѕцои) донесоше и Римлꙗне светога ѿца Іѡанна ѿ Трьново оу монастирь рылскы (цет.)
761 ѕцод бысть гладь и соуша по мѣстох, ꙗко многаа мѣста прѣити въ прѣхранꙋ (сар.)
762 а. (ѕцп) оумрє Радоуль воевода влашки (вук. јан. — оугровлашки деч.)
б. (ѕцпв) прѣстави се воевода оугровлахіискыи Радоуль (цет.)

763 а. ҂ѕцп· ходи Ахмать паша на Карамановиһа, и оуби га и оузе мȣ ризницоу (вук. — Романовиһа јанк. деч. без године)

б. ҂ѕцпв· ходи Ахмать=баша на Карамановика (и оубї га белоп.) и прими (оузе белоп.) моу ·д· градове и вьзьмь женоу его и именїе (сеч. белоп.)

764 ҂ѕцпа· ıави се ѕвѣзда свѣтла с троусомь (трȣлωм студ. сар.) месеца ген. ·кв· дьнь (кијев. студ. сар. цет.)

765 а. (҂ѕцпа·) воева царь (Мехмедь сар.) на Юзȣмь=Хасана, и тамо загыбе баша романїискыи Хась=Моурать и ины мнозїи сь нимь на рѣцѣ Ефратоу месеца авгȣста ·д· дьнь (студ.) въ срѣдоу днемь (кij. сар. цет.)

б. ҂ѕцпа· ходи царь Мехмедь=бегь на вьсточнȣ странȣ и разби Оузоу.... и ходи прѣко Ефрата. В том бою оубише романискога башȣ Хасана (беог. I.)

в. ходи царь Мехмедь прѣзь море на Оузȣнь Хасана (григ.)

г. ходи царь на Оузоунь=Хасана (прѣз море вук. јанк. — преко мора деч. — и оуби га вук. белоп.) и прими (ȣзе белоп. — мȣ вук.) градь (Карась сеч. — Корась белоп.) и прѣкиде рѣкоу Ефрать (сеч. вук. белоп.) и паша романиски тамо загибе (јанк. — погибе деч. оба без године).

д. ҂ѕцпв· ходи царь Мехмедь (на) Оузоунь=Хасана и сьтвори бои на Ефратоу (габ.)

ђ. ходи царь на Оузоунь=Хасана и разби га (беог. II.)

766 (҂ѕцпв·) оудави Махмоудь=башоу (габ.) оу Цариградоу (беог. II.)

767 а. ҂ѕцпв· ходи баша на Скьдрь и не прими га (кij. студ. сар. цет. сеч.)

б. (҂ѕцпв·) ходи Соулимань=баша подь Скадарь и сьтвори јагмоу и не прими га (габ.)

в. (҂ѕцп·) ходи Хадом=паша подь (на јанк. деч.) Скадарь (вук. хил.) и тамо га разбише (јанк. деч. оба без године.)

768 а ҂ѕцпг· ходи баша на Влахе, и разби га Карабогдань (габ.)

б. (҂ѕцпв·) оуби га Стефань воевода молдавскїи на своеи земли (кij. студ. сар. цет.)

в. ҂ѕцпг· ходи баша на Богдан'чевȣ землю, и ѿ тоудоу посрамлюнь вьзврати се (белоп.)

г. ходи Хадоумь=паша на Карабогдана и посрамлень отиде ѿ тоудоу (јанк. деч. без године.)

д. (҂ѕцп҃) поиде Мехмедь паша на Стефана молдовскаго и ничтоже не полоучи нь разбїень оутече, а воискоу м8 Власи мьчю прѣдаше и (остале јанк.) поробише (вук. јанк.)

ђ. посла царь Мехмедь са великомь воискомь на Стефана воеводоу молдавскаго, и не полоучи ништа, но разбїень оутече, а воискоу моу Власи прѣдаше мачоу, а остало поразбише (деч.)

е. иде Мехмет-паша на Стефана молдавскаго, и разбїень бысть, и оутече (хил.)

769 ҂ѕцпг҃ прѣстави се прочгоумень рыл'скыи їеромонахь Дамїань ноем. ·л· (цет)

770 ҂ѕцпг҃ примише Тоурци Кефоу (киј. студ. сар. цет.)

771 а. ҂ѕцпд҃ изиде краль Матеашь и Воукь деспоть и прїеше Заслонь февр. ·еі· (габ.)

б. прими Вл'кь деспоть и Мадеашь краль (М. к. и В. д. дорп. рув. I. рач.) Заслонь градь на (рѣце дорп. рув. I. рач.) Саве (вук. хил. врх.) фер. ·к· дьнь (дорп. рув. I. рач. белоп.)

в. (҂ѕцпд҃) Узе краль Мадеашь Заслонь на Савѣ, и пославь воискоу попали Срѣбрьниц8 оу Боснѣ, и плѣнивь прѣгна оу Бѣльградь (цет.)

г. прими Мадеашь краль и Воукь деспоть Заслонь градь на Сави (еже зовет се по грьчьскомоу езикоу Шабась рув. II, рем. вас. — зовоми Шабаць по србскомоу езїкоу деч. — иже зовет се Шабаць соф. II. маг.) фер ·к·, и посла воискоу и плѣни (поплѣни рем. јанк.) Срѣбрьницоу и прѣгна оу Срѣмь (рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. маг. — деч. без године).

д. Прими краль Матиıашь и В8кь деспоть Заслон град на Сави коıа (!) се зове Шабаць и пороби Сребрниц8 и прегна 8 Сриемь (подг. без године).

ђ. ҂ѕцпи҃ прими Воукь деспоть и Матиашь краль маћарски градь Заслонь на Сави, зове се Шабаць. И расипа Воук деспоть Ковинь оу Банат8 према Смедерева (верк. ост.)

772 а. ҂ѕцпд҃ ходи царь Мехмедь-бегь на Карабогдана и разби га. — И т8 ихь зим8 бише Угри, и сьградише два града на Годоминском Полю. — И т8 ихь зим8 разби царь Мехмедь-бегь, и приеть теи градове, и разби ихь. (беог. I.)

б. ходи царь на Карабогдана, и разби га. И то лѣто зиме ходи на Доунавь на ·г· кащели, и развали их (беог. II.)

в. ходи царь Мехмедь-бегь на Стефана воеводꙋ молдовскаго (мовдол'скога сар.), и разби га, и вьзвращь се ѿ тоудоу разобори (разби сар.) Оугром' Витежскоу Трапезоу на Доунавꙋ (киј. студ. сар. цет.)

г. разори царь Оугромь Витешкоу Трьпезоу на Доунавоу (јанк. деч. без године).

д. (ѕ.ѕцпд·) ходи Мехмедь на Богданчевꙋ землю.... ходи царь на бана и прими Витешкꙋ.... (белоп.)

ђ. ѕ·ѕцпе· ходи царъ на Карабогдана (маг.) и не полоучи ничто (деч. јанк. без године).

773 (ѕ·ѕцпд·) бысть зла зима (беог. II. белоп. — деч. јанк. без године) и люта (беог. I.)

774 (ѕ·ѕцпд·) и кралица Лазарова дѣщи, опаде госпогю Кан'такоузинꙋ оу царa, и одоузе ю царь, и мꙋчи ю (цет.)

775 а. (ѕ·ѕцпд·) сьзида царь град Подгорицꙋ оу Зети (белоп.)

б. ѕ·ѕцпе· ходи (поће подг.) царь Мехмедь оу Зетоу (землю рув. II. рем. — зецкоу землю соф. II.) и сьзида (сагради подг.) градь Подгорицоу (рув. II. соф. II. рем. маг. — деч. јанк. без године).

в. (ѕ·ѕцѯд·) сьзида Хасань-паша градь Подгорицоу оу Зети (ост.)

776 ѕ·ѕцпд· ходи царь Мехмедь прѣз' мѡре на Оузꙋнь-Хасана (григ.)

777 а. ѕ·ѕцпе· прѣстави се господинь Стефань Деспотовикь (шаф. врх.)

б. прѣстави се господинь (се деспоть сар.) Стефань сынь деспота Гюргıа (цет.) мѣсеца ѡктомврїа ·д· (киј. студ. сар.)

778 а. ѕ·ѕцпѕ· закла царь Ӏѡню и братїю и синове мꙋ, и ѿнесе их Палеѡлогь оу Галатꙋ, и се оуконаше, сек ·ѕї· (белоп.)

б. погоуби царь Мехмедь Ӏѡнїю Катакоузина сь братїею и сынови (габ.)

в. оудави царь Ӏѡню и братїю юмоу и сынове емоу оу Цариградоу (рув. II. соф. II. рем. — и таде (ѕ·ѕцпе·) оудави.... подг.) сектемвра ·ѕ· (деч. јанк. без године.)

г. оудави царь Ӏѡню и сынове моу оу Цариградоу дек. ·ѕ· (маг.)

д. (ѕ·ѕцпд·) оумори Ӏѡню новобрьдскога сь сыновы (беог. II.)

ђ. оумори царь Мехмедь Ӏѡню Кан'дакоузиновика сь два брата и ·и· сыновь вь Цариградоу. И бысть боура ветрьна, ıако и градꙋ колѣбати се (цет.)

779 а. ·ѕцпѕ· ходи царь Мехмедь-бегь на Скадрь и многые кьзни градоратные на нѥмь сьдѣлавь и стѣни нызложивь (и воиньство бесчисльное сар. — много студ. — мн. подь нимь киј. — погоубивь киј. студ. сар.) не вѣзможе его по силѣ прієти, нь сьмиривь се потомь з Бенетци (з. Б. потомь сар. студ.) и оутькмивь, пролѣтїю наставшоу предавают емоу сего (юго Тоуркомь киј.) кромѣ жите леи и потрѣбь соущїихь (иже сар. киј. студ.) вь нѥмь (киј. студ. сар. цет.)

б. прими Мехмедь Скьдрь градь (беог. II.)

в. ·ѕцпз· ходи царь подь Скадарь и не прими га, а Дривось прими и Криноу. И пакы подстоупи Скадрь и прими га (рув. II. соф. II. рем. — и пакы прими Скадрь на дроуго лѣто вук. врх.)

г. ——— ходи царь подь Скадарь и не прими га, а Грипось прими и Криноу. Ѡдьстоупи царь Мехмедь Скадарь (по дроуги поуть приде подь Скадарь деч.) и прими га (јанк. деч. без године).

д. ——— и поѣе цар Мехмедь подь Скадарь, и не прими га. И поѣе подь Андропось, и прими га, и дрѹго место Краинѹ. И поѣе царь Мехмедь, постѹпи Скадарь тварди на Боянѹ, и прими га (подг. без године).

ђ. ·ѕцпз· ходи царь на Скадарь и не ѹзе га, а Дрївось прими и Крїнѹ (белоп.)

·ѕцпи· постоупи царь Скадарь, и прими га (белоп.)

е. прими царь Скадрь на вѣрѣ, и ѿпоусти вьсе люди целѣ, априла ·г· (габ.)

ж. прими Мехмедь царь Скадарь (вер. ост.)

780 а. ·ѕцпд· землꙗ потресе се вь сѹботѹ днемь ѡх. ·ки· и тако тресеше се ·рн· дни (григ.)

б. тресе се землꙗ ѡк. ·ки·, дрѹги пѹть їюн. ·кд· (габ.)

в. (·ѕцпи·) бысть трѹсь по вьсеи земли (вер. ост. белоп. — деч. јанк. без године).

781 а. ·ѕцпд· оумрѣ царь Мехмед-бегь прѣко мора прѣшьдь ѿ Цариграда сь воинствомь маїа ·г· а Баꙗзить сынь его прїими царство мѣсеца тогожде ·дї· вь соуботоу днемь (цет.)

б. оумрѣ царь Мехмед-бегь прѣко мора прѣшьдь сь воинствомь (М. ц. п. м. п. сь в. и оумре мѣсеца киј.) маиа ·г· (вѣ чек, днемь ·в· час дне сар.) а Баꙗзить, сынь его, прїими царство мѣсеца тогожде (цар.

маиа киј.) ·ді· (въ соуб днемь сар.), и Чема брата си прогна (киј. студ. сар.)

в. оумре Мехмедь царь маїа ·г·, и прїими царство сынь его соултань Пагазить (беог. II).

г. оумре царь Мехмедь маїа ·г·, и царствова ·л· лет, и приемь сынь его начелство Багазить (белоп.)

д. (҂ѕцпд·) оумре царь Мех'медь, април. ·кд· вь вторникь, и постави се царемь Ил'дьрѣмь Багазить (григ.)

ђ. ҂ѕцпд· оумрѣ царь Мехмедь априла ·иі· чек. (није био четвртак), и наче царствовати Багазить (габ.)

е. оумре царь Мехмедь, и Пагазить сѣде на царьство, ·ді· маиа оу соуботоу (врх.)

ж. оумре царь Мехмедь-бегь преко мора прѣма Цариградꙋ, и наста сынь юго Пагазить (беог. I).

з. ҂ѕц== оумрѣ царь Мехмедь ꙋ Натолїе; вьцари се сынь мꙋ Багазить (XII, 275, 276).

и. ҂ѕцпд· оумрѣ Мехметь царь тꙋрски, а Пагазить ѡцари се (вер. ост.)

ј. оумре царь Мехмедь и царствова ·л· лета; оцари се сынь его Пагазить (јанк. деч. без године).

к. ҂ѕцпд· оумре царь Мехмедь (рув. II, соф. II, рем. вук. маг.)

782 а. (҂ѕцпд·) плени (поплени јанк. деч — пороби подг.) Боукь деспоть Браничево (рув. II, соф. II, рем. врх. вук. хил. маг. — подг. јанк. деч. без године.)

б. ҂ѕцов· плени Боукь Грьгоуровик (Георгїевићь верк. ост.) Браничево, и распа Кроушевацъ (вер. ост. — јанк. деч. без године).

783 (҂ѕцпд·) ходи Багазить на брата си Жемь-соултана прѣко мора на Карамане, и разби мꙋ воискꙋ, и оузе мꙋ ризницꙋ (беог. I.)

784 (҂ѕцпд·) бысть чюма многа за ·г· лѣта (григ.)

785 (҂ѕцпд·) по много земле бысть сꙋродица оу пшенице, и дрьжа за ·г· лѣта (григ.)

786 ҂ѕцч· оубише Тоурцы Тоур'це на Дꙋнавꙋ, и хватише воеводꙋ (григ.)

787 а. ҂ѕцч· посла царь Багазить Ахмать-башоу на Чема и прогна га (пр. и киј.) из Анатолїе (киј. студ. сар. цет.)

б. ходи царь Багазить-бегь преко мора опет на брата си Жемь-соултана, и прогна га из Карамавске-земле, и ѡпеть се врати, и зимова оу Дренополоу, и тꙋи зимꙋ оумори везира Ахметь-пашꙋ мѣсеца декемврїа ·з· дьнь (беог. I.)

788 а. (҂ѕцч҃) ѹдавлен бысть Ахметь-паша ѿ цара оу Дрѣнополю, дек. ѕ҃ (киј. студ. сар. цет.)
б. ҂ѕцча҃ закла Баиазить (царь габ. беог. II) Ахмать-пашоу (белоп. — ҂ѕцч҃ габ. — ҂ѕцпд҃ беог. II.)
789 а. ҂ѕцча҃ ходи Мехмедь-паша на Дѹнавь и сьзида в҃ града, Храмь и Коуличь (беог. I, — в. бр. 857).
790 а. ҂ѕцчв҃ ходи царь (Баиазить прѣко Доунава беог. I) на Карабогдана и прими градь Келїе (белоп.) славни и добрїи (беог. I.)
б. ходи царь Паиазить на Кара-богдана и прїими Кюлїе и Бельградь на мороу (и све деч.) градове Стефана молдавскаго (врх. вук. маг. — деч. јанк. без године.)
в. ходи царь Баиазит на градове молдовскаго Стефана, на Кюлїе и Бѣльградъ и прими ихь (сар. — киј. студ. цет. ҂ѕцча)
г. ҂ѕцчг҃ прими Баиазить Кюлїе и Бѣлиградь (габ.)
д. ҂ѕцчв҃ ходи царь на Карабогдана и прїими град Кюлїе ї Акгер'ме (беог. II).
791 (҂ѕцчв҃) оумирише се царь и краль (беог. II.)
792 а. ҂ѕцчг҃ оумре Ельќь Грьгоуровикь вь Срѣмоу (беог. II.)
б. оумре деспоть Вѹкь .... (прекид. беог. I)
в. (҂ѕцчд҃) оумре Воукь деспоть (студ.)
г. ҂ѕцчг҃ прѣстави се Воукь деспоть (X 260. рув. II. рем. вас. дорп. рув. I. рач. врх. вук. маг. белоп. подг. — ҂ѕцч҃ соф. II.) и царствова (владѣвь хил.) кѕ҃ лѣть (хил. — ҂ѕцог҃ вер. ост. — јанк. деч, без године).
д. (҂ѕцчд҃) скончa се Ельќь деспоть наречени Грьгѹровикь на Оугрехь април. ѕї҃ (киј. сар. цет.)
793 а. (҂ѕцчг҃) (ѡть Херделю хил.) доидоше синови Стефанови (оу Срѣмь хил. ост.) Гюрађь (Грьгѹрь белоп.) и Іовань (белоп.) деспоть (хил. ост.)
б. прїидоше сынови слѣпаго Стефана Деспотовик(а) оу Сремоу, Гюргь (и) Їѡань. И постави крал Їѡана господьствовати вь Сремоу. Гюр'гь постригь се нарече́нь бысть Маѯимь, и светителя сѹномь почтень бысть; Їѡань же не по мнозѣ прѣставляеть се (беог. II.)
в. доидоше сынови Стефанови оу Сремь, Ђоурађ и Иѡаннь, и бысть Иѡаннь деспоть. Постриже се Ђоурађь, нарече́нни Маѯимь, и бысть владика (јанк. деч. без године.)
794 ҂ѕцчд҃ постриже се Гюрађь и нареченъ бысть Маѯимь (хил.). Їоань роди дащере в҃ (ост.)

795 а. (҂ѕцчд҃) бысть прѣнесеніе моштемь светаго страстотрьпца, моученика Стефана деспота, сына деспота Ђюрьђа вь град Коупникь (сен. ост. — Коупиново ҂ѕцчг҃ подг.) фер. ·еі· (рув. II. рем. вас. маг. — фер. ·і· соф. II.)

б. пренесоше мошти Стефана, оца Максимова и Іованова в' Кѹпиникь (хил.)

796 ҂ѕцчд҃ разбише Мисиране Анатолію (киј. сар. цет.)

797 ҂ѕцчд҃ разбише Татари цареве зетове и своу воискоу царевоу (габ.)

798 а. ҂ѕцче҃ загоубише Тоурци Дмитра Якшиђа на Смедеревьскеχь вратеχь (цет.) октомвріа (киј.) ·а· (студ. — ѡк ·д· сар.)

б. ҂ѕцчд҃ погибе (загибе врх. вук. сен.) воевода Дмитрь Якшикь оу (градоу деч. јанк.) Смедеревоу (врх. вук. маг. сен.) ноем. ·и· данъ (вук. рув. II. соф. II. рем. вас. — ·ѕцчг· подг. — јанк. деч. без године.)

в. (҂ѕцчд҃) престави се воивода Дмитарь Якшиђь оубіеніемъ оу Смедеревоу (хил.)

г. (҂ѕцч) погибе Якшикь на мостоу Езавскомоу вь Смедеревоу (габ.) н'мь ·ѕ· (XII. 277.)

799 ҂ѕцче҃ оуморише ·в· попа и ·зї людиχь ѿ села Поуко . . . а на порти цареве (белоп.)

800 ҂ѕцче҃ згради се Витешка Трьпеза каменомь (габ.)

801 ҂ѕцче҃ прими краль Мадеашь Бечь (ост.) априліа ·зї· (сен. — гї· маг. — деч. јанк. без године.)

802 а. ҂ѕцчѕ прѣстави се (благочьстива сар.) царица Мара дѣспота Гюргіа дъшти оу Ежевѹ мѣсеца сеп. вь пек. днем. (сар. — на Крьстовь дьнь сеп ·дї· вь пет'кь ѹ Ђежевѹ цет.)

б. прѣстави се (госпогіа киј.) царица Мара, дьшти деспота Гюрга (оу Ежевѹ киј.) мѣсеца сеп. ·и· (студ. — септемвріа ·ки· киј.)

в. прѣстави се (госпогіа габ.) царица Мара (шаф. врх.) сент. (габ.)

803 ҂ѕцчѕ потресе се земліа сент. ·ки· (габ.)

804 (҂ѕцчѕ) бысть трѹсь прѣвелик и страχ. ноем. ·кг· пек. (габ.)

805 ҂ѕцчѕ· прими краль Мадеіашь Нови Градь, авгоуста ·кз· (рув. II. рем. вас. сен. маг. — ҂ѕцчз· соф. II. — деч. јанк. без године.)

806 а. ҂ѕцчѕ оубише Аравліанѣ и Мисиране (съ Мисираны киј.) цара Баіазита воискѹ на своеи земли (сар. — ·ѕцче· киј.)

б. (҂ѕцчѕ) воеваше Тѹрци кромѣ царa на Єгуптѣны и ѹбїени быше тамо мнѡѕїи, и вь работѹ вьсхыщенїи, а иже вьзвратише се, сѹетнїи и своихь лишенїи (цет.)

807 (҂ѕцчѕ) прѣстави се игоумень сарандапор'скыи кvр Ар'сенїе (сар.)

808 (҂ѕцчѕ) Мел'никь изгоре (цет.)

809 ҂ѕцчз мѣсеца генара бысть трѹс велїи вь Цариградѣ при цари Паꙗзитѹ, ꙗко и самь царь Баꙗзить избѣже ис полаты своее, и стоꙗти нѣколико дни оу периволи, докле прѣста троусь (сар.)

810 ҂ѕцчз паки Аравлѣне и сь Мисирцы оубише царa Баꙗзита на своеи земли (киј.)

811 ҂ѕцчз прѣстави се воевода Стефань Икшић оу (великомь градѣ јанк. деч. ост.) Бечю (рув. II. соф. II. рем. врх. вук. хил. маг. подг. ост.) генв. ·л· вь полоуноци (јанк. деч. без године.)

812 И на лѣто ходи Їѡань деспоть и Матїашь на Немцѣ (ост.)

813 а. ҂ѕцчи оумре краль Матеашь во великомь градоу Бечоу, априлиа ·ѕ· ва вторникь велики маг. — јанк. без године) оу часни пость (деч. без године.)

б. мѣсеца априлїа ·е· оу понеделникь великыи днемь оумрѣ краль великыи оуг'рскыи Мадеашь оу великемь Бечю, сынь Инкоулѡвь (сар.)

в. оумрие краль Матиꙗшь Инковићь ѹ градѹ Бечѹ марта ·ѕ· дань (подг.)

г. оумре краль Матиашь оу Бечоу (вук. хил. сен. ост. — ҂ѕцчз оу Боудимѹ белоп.)

д. оумрѣ краль Мадеашь, сынь Инкоула воеводе оу великомь Бѣчоу (студ.)

ђ. ѹмре краль Мадеашь Анкѹловикь (цет.)

е. оумре краль оугрьскы Матїашь (киј.)

814 (҂ѕцчи) сьбраше се (рув. II. соф. II. рем. — браше се јанк деч. — скѹпише се подг.) оугарска господаваса, много множаство люди (и господе подг. — на поле на Ракоушь јанк. — на Ракѹшь=поле подг. — на Ракошь поле деч. — на поле Рашкоу рув. II. рем. — браше се маџарска господа бысть множаство люди на полю Ракошѹ маг.) и веђаше много (рув. II. соф. II. рем.)

815 ҂ѕцчи поби снѣгь роупнике оу Запланїню (габ.)

816 (҂ѕцчи) ходи царь на Арбанасе (студ.)

817 а. (҂ѕцчи·) быше громове велици по землıах, и многѣх чловецѣх оуби громь и (8) Цариградꙋ треснꙋ кюкю гром оу неделю днемь, оу кое стоехꙋ биліа лоубар'дна, и много люди поби оназы, и цркви до ·е· тысоущь людїи и веще (сар.)

б. и оу Цариградꙋ знаменїе веліе сьтвори се, мльнїа бо сьвише огнепалнаа низшьдши, іакоже иногда на Содомытѣны, и попали биліе пращное и ороужїа царскаа вь единои оть црьковь хранимо соуще, и съ иже близь окрьсть мѣста того зданїи соущими и храминами тꙋрскымї многымї, и съ иже въ нихь просто тако живꙋщими вьсѣми (киј.)

818 ҂ѕцчд· шкрали се синь крала лешкаго..... (белоп.)

819 ҂ѕцчд· изыде царь Баıазить съ воин'ствшмь до Македонїе, и стоıа три мѣсеца вь градѣ Фїлип'пꙋсѣ, и пакы распоустивь вое възврати се въ Цариградь (сар.)

820 а. ҂з· изиде царь Баıазить пакы съ воинствшмь, и стоа кон града Сардакїе, глаголемїи Софїа. ·е· недель, и ѿ тоудоу пошьд плѣни Ярбанасе, рекомїи Кроуелеши (сар.)

б. ҂за· изиде царь до Софїи, и прѣбысть ·вї· днїи, и на Крꙋолешь; кьзвращ' се плѣни свою землю за нѣкою сьгрѣхꙋ (цет.)

в. исходи царь Баıазїтъ с воискомь на Софїю. Тожде лето ходи на Ярбанасе и прѣгна их прѣз море (белоп.)

г. (҂за·) исходи царь сь воискомь на Софїю, ап. ·е·; и то лѣто на Яр'банасе (беог. II)

821 .... поклїсари лешкаго кралıа вь Цариград...... соултана Баıазита, и поврати неколико (белоп.)

822 ҂за· доходише поклисари оугрьскы въ Цариградь (беог. II.)

823 (҂за·) ходи Мехмедь паша на Дꙋнавь и сьгради два града. Коуличь и Храмь (цет. в. бр. 789.)

824 (҂за·) бысть сьмрьтоносїе по вьсеи земли царевѣ (цет.)

825 ҂зв· из'гна царь поклїсарїе в'нет'чкаго баліа (белоп.)

826 (҂зв·) прими (ꙋзе ост.) краль Франачаскїи (Врачански ост.) землю Поулїю (белоп. — ҂зи· Полїю ост.)

827 а. ҂зв· оучинише мечеть въ соулоунске црькве светаго Димитрїа, авгоуста ·и· дьни (беог. II.)

б. (҂зв·) оузеше Тоурци (Ягарене ост.) црькьвь светаго Димитрїа вь Сꙋлꙋне (граде белоп.), и оучинише мечить (белоп. — ҂зз· хил. ост.)

828 (҂зв·) браше аничаре по земли (беог. II.)

829 (ѕ҃зг҃) плѣни Игꙋ-паша Харвате, и бана Деренжꙋла жива оухвати на Крьбаве (цет.)

830 а. ѕ҃зг҃ ꙋмре воевода калꙋгерь Ꙋгровлашкыи, и Радоуль, сынь его, прѣемникь его бываеть (цет.)

б. ѕ҃зд҃ оумре воевода влашки калꙋђерь, а сынь мꙋ Радоуль веста на столꙋ (белоп.)

в. оумре Владь воевода влашки (ост.)

831 (ѕ҃зд҃) тогда съгради царь велике корабе въ Цариградоу (ост.)

832 ѕ҃зд҃ потопи рѣка люд(и) (габ.)

833 ѕ҃зе҃ побѣже Гюр'гь Црьноевикь кь дꙋждꙋ царю, и бысть сь нимь лѣто едино. И видѣвь тѣх прѣлѣсть и скврьнꙋю вѣрꙋ ихь, и многою хытростїю пакы тѣх избѣгь, прїиде къ царю Бајазитꙋ, и прими га съ радостїю, и дасть емоу воеводство въ Анатолїи (сар.)

834 ѕ҃зе҃ вракаше бегалце ѿ Дꙋнава и бист скр'б вѣлка на чловецех (белоп.)

835 а. ѕ҃зѕ҃ плѣнише Тꙋрци Рꙋсе (цет. — роушкꙋ землю сар.)

б. плѣнише Тоур'ци Роусе и Лѣхе, и поробише и сьтрише землю (беог. II.)

836 а. ѕ҃зз҃ позебоше (погибоше габ.) Тꙋр'ци на Рꙋсѣхь (цет. габ.)

б. позебоше Тꙋрци на роушкои землє, ѩко не знати се числѡм ѿ оумершїих прѣко Доунава (сар.)

в. пакь сьбраше се Тоур'ци много ѡк. мѣсеца ѡстав'шее Роусѣ плѣнити. Ѡни-хь ощоутише, бѣжаше, и Тоур'ци без'дѣл'ни въз̾кратише се, имоущи прѣдь собою начел'ника Ман'коча. И гладь и з(и)ма нал'же на ныхь, и коне ѩдоше, и зими ради помрѣше мнѡзи; неколици ѡзебли и пѣши прѣидоше, марта мѣсеца (беог. II.)

837 ѕ҃зз҃ пленише Тоурци оугар'скꙋ землю (белоп.)

838 а. ѕ҃зи҃ прїими царь (Бајазить сар.) Єнедах'ти (цет. — ѕ҃зз҃ Єнебакти сар.)

б. ѕ҃за҃ ходи царь на Арбанасе, и прими Єнебахти и Моутоумь (сен. — Єневахти и Моутонь рув. II. соф. II. рем. Єдиватꙋ и Мѡтꙋны маг. — Єнепахти и Мотоунь јанк. деч. без године).

839 ѕ҃зи҃ прїими ц(ар)ь градове Модꙋнь и Кѡрꙋнь (сар.)

840 ѕ҃зі҃ прїими царь Медїѡламь и Кѡриндь (цет.)

841 ѕ҃заі҃ прѣстави се Їовань деспоть (сынь благочьстиваго Стефана вук. сен. врх.) декемврїа ·і҃· (рув. I. рач. рув. II. соф. II. рем. ков. вук. сен. врх. — ѕ҃зиі҃ дорп. — дек. ·еі҃· вас. — дек. ·аі҃· јанк. деч. без године, а у подг. год. замрљана).

842 ҂заї҇ браше аничаре по вьсѣхь землıахь, и тогда бысть и прикладно (беог. II.)

843 а. ҂звї҇ быст зла зима и дрьжа ·єї· недель (сар.)
б. зима люта и снѣжна (XIII, 278).

844 (҂звї҇) градише градь Драчь (XIII, 279).

845 (҂звї҇) таазы годїна гладна, а ланска морна (XIII, 279).

846 ҂звї҇ оупали се цех запланинскы, и помори роупнїке, їюл. ·ді· (габ.)

847 ҂згї҇ доиде ков. жїто за ·рв· (XIII, 281).

848 ҂ѕѕї҇ изиде Ахмать сорҗїи (сь орѫжїи?) и издавы множьство хоусареи (сар.)

849 ҂ѕѕї҇ оумре (прѣстави се ост.) Радоуль влашки воевода (белоп. сек. ост. — ҂ззї҇ вук. хил. — јанк. деч. без године.)

850 (҂ѕѕї҇) прими брать его Влад (Калѹ)ђеровићь (белоп.)

851 ҂ззї҇ бысть соуша и гладь и тоуга (сар.)

852 (҂ззї҇) бысть троусь великь вь Цариградѣ, ıако великыимь стѣнамь пасти се и храмомь, и многїи чловѣци побїены быше, ıако числоу не знати се, и самомѹ царю Баıазитѹ избѣгнѹти оу Дрѣнополю. И сьгнавь землю сь великою ноуждею, и сьгради опеть градь (сар.)

853 ҂зиї҇ оуби Дмитрь Ѩкшићь Михнѹ (Дмитарь Михаила рув. II. соф. II. — Д Михаль рем.) воеводоу оу Сибиню (вук. хил. маг. сен. — ҂ззї҇ рув. II. рем. ост. — ҂здї҇ соф. II. — деч. јанк. без године) и сь нимь конаць прїеть (ост.)

854 ҂зиї҇ быше прѹзи и гоусеници без числа по мѣстох морскыхь (сар.)

855 ҂зиї҇ бысть трѹсь великь вь Константине граде (VI, 223.)

856 (҂зиї҇) и снегь паде мѣсеце июлиа по горах ·д· педи (VI, 224.)

857 ——— | сь воин᾿ствѡм и сь та ..... | царство вьзети ѿ ни..... | сьбравь воискоу вел...... | бесчисльно погоубив...... | гыбнѹти, и бѣгств..... | пакы на свою земли...... | воинствою ратїю нас...... | щеть велїе сьмоущен..... | крьвемь пролитїе и в....... | сьбравь вое ѿ вьсѣх стран....... | чловѣкѡмь и конюмь, и прѣдас....... | а самь царь Баıазить избѣг..... | поути быст нѣкако вѹра и....... | доухь сь великою ноуждею..... | царство. И вь то лѣто и....... | бесчисльныим и свыим п...... | ль пославь на землю дан....... | ѡд лютыих бѣдь дьнь и н....... | ви иже не пости=

гост . . . ∴ | (сар. Две или три белешке на последњој страни прецепљеној уздуж на пола).

858 а. ҂зді· бысть бои цара (сꙋлтана белоп.) Баıазита (рем.) съ сыном Селим-шахомь (Селимшωм белоп. — Селимомь вук. врх. маг.) їюл. ·ла· (рув. II. соф. II. — јанк. деч. без године).

б. ҂зк· бысть Селимовь бои (беог. II.)

в. ҂зка· би бои велики са синомь Селимшомь юлиıа ·ла· (подг.)

859 а. ҂зк· оумре царь Паıазить (рув. II. соф. II. — ҂зді· цет.) — ҂зка· XIII, 283) юлиıа ·д· (маг. — јанк. деч. без године).

б. оумре царь Баıазить, и царствова ·лв· лета (белоп.)

860 а. (҂зді·) вьцари се (оцари ге јанк. деч.) сынь его Селимь (цет. — јанк. и деч. без године).

б. (҂зк·) седе на стωль сынь его [Селимь], ап. ·кг· (белоп.)

в. ҂зка· пріе царство Селимь-ага (XIII, 282).

861 а. ҂зка· оудави царь Селимь-шахь (Селимша рем. — Селимь вук. маг. врх.) Коурта (Коуркоута рув. II. — Коркоута соф. II. рем.) и Ахмата и вьсоу братїю свою и вьсь родь свои до корѣна (рув. II. соф. II. рем. вук. маг. врх. — до конца јанк. деч. без године).

б. оуби царь Селимша Коркꙋта и Махмꙋта и васꙋ братию нихь (подг.)

в. оумори Селимь братїю и братаньце (беог. II)

г. ҂зкв· закла Селїмъ царъ Хамада бега и в'сꙋ братию свою (белоп.)

862 ҂зка· плѣнише Тоур'ци, априла ·кг·, на Мехадїе христїанѣ, и оупалише имь градь и мнωзи съгорѣше (беог. II.)

863 а. (҂зка·) ꙋби Мехметь-бегь Влада воеводꙋ на Власѣхь (вук. маг. подг.) гюенвара ·ке· (рув. II. соф. II. рем. — деч. јанк. без године.)

б. ҂зка· закла Алїбеговићь сь Бар'бωлшомь Владоу воеводоу Калꙋђеровића на Власехь (белоп.)

864 а. ҂зкв· ходи царь Селим-шахь на Шех-Исмаила Казль-баше, и разби га оу нюговои земли августа ·еі· (рув. II. соф. II. рем. — деч. јанк. без године. — аѵгꙋста ·ві· маг.)

б. мѣсеца маїа, и иде Селимь царъ прѣзь море на Казаль-башь (беог. II.)

в. ҂зкг· ходи царь Селимь на шаха Смаила К'заль-баша, и разби га на нюговои земли, и прїмї мꙋ ·г· града (белоп.)

г. ҂ЗКВ· ѹби се царь Селїм со Козли=баши (XII, 284.)

д. ——— поѣе Селимша на Шехъ-Ислам=Казал=баша, и разби га Казалъ=баша цара ѹ негокои земли (подг. без године.)

865 а. (҂ЗКВ·) изиде Секоула и Ђюрагь сь Тоурци (Перьси рем. — сь Тѹрцима Персиıанима подг.), и много рода христїанскаго погоубише (рув. II. соф. II. рем. маг. — и изгѹбише м. р. хр. подг. без године.)

б. плѣнише Оугри неколико христїанъ ıако и Тоурци (беог. II.)

в. ——— изиде Секоула Ђоураѣь са безаконими крьстоуши на Оугре и много градова плениše, и сами зле погибоше (јанк. деч. без године.)

г. (҂ЗКГ·) крьстоуши на Оугре, и плениše многїе градове, и сами зле погибоше (белоп.)

866 а. ҂ЗКГ· разби Бали=бегь Иноша, херделскаго (воеводоу маг. — крала христианскога воеводоу подг.) подь Хаваломь (градомь деч.) маиа ·ѕ· (маг. — маиа ·в· рув. II. соф. II. рем. вас. — деч. јанк. подг. без године).

б. ҂ЗКД· оуби Балѵ=каша Бак'шї Михаила под Хавалом, маїа ·ѕ· вь неделю (белоп. — по нед. дану треба год. ҂ЗКГ·)

867 ҂ЗКГ· оуби царь Селимь.... Надовлїю (XIII, 285.)

868 ҂ЗКГ· расписа еминь земле, и изиде на Брьвицоу, їолїа ·к· дьнь (беог. II.)

869 ҂ЗКД· прѣстави се Максимь владика (рем. хил. — епископь јанк. деч.) брат Їоана деспота (бр. Їовановь ост. — а сынь Стефана деспота соф. II. — иже вь Кроушедолоу рув. II. — сынови же деспота Стефана ослѣпленаго дорп. рув. I. — ѿ цара тоурскаго Моурата ков.) гюн. ·иї· рув. II. соф. II. рем. вас. ков. дорп. рув. I. рач. врх. вук. хил. маг. сен. — деч. без године. — ген. ·еї· јанк. без године)

870 а. ҂ЗКД· оумре краль Владиславь (вук. сен. маг.)

б. ҂ЗКЕ· оумре краль оу Бѹдїмѹ Владиславь, сынь лешкаго. Вькралї се Лаоушь сын.... (белоп.)

в. ҂ЗКЅ· оумре краль Владиславь и окрали се сынь его Лаоушь (рув. II.)

871 а. ҂ЗКД· ходи царь Селїмь на Казал=башь, и прїими Егупть и дивныи и вьсехвал'ныи и прѣсветыи градь Їероусалїмь, ѹвыи! грѣхь ради нашихь и иные градови тамо (цет.)

б. и ѹзе царь Селимъ гратъ Мисеръ и ѹби цара Кьзль=баша (XI, 268.)

в. ҂зке (ходи рув. II. соф. II. рем. јанк. деч.) царь Селим-шахь (Селимь врх. вук. ост. — Селимь паша рув. I.) и прими (градь рув. II. соф. II. ков.) Мисирь (XIII, 286. врх. вук. маг. сен. ост. — Егіпеть и Александрію деч. без године) сирѣчь (речены подг.) Егупать (дорп. рув. I. рач. рув. II. соф. II. рем. ков. подг. — јанк. без године).

872 а. ҂зки оумре царь Селимь (вук. сен. маг. врх. — ҂зкз цет. — Селим-шахь рув. II. рем. — соф. II. деч. јанк. без године)

б. прѣстави се Селилимь (!); прие царьство царь Соулеиманъ (XIII, 287.)

873 (҂зкз) оцари се сынь его Соулеимань (цет. — деч. јанк. без године.)

874 ҂зки сьзида се црьковь, храмь светога Николе, рекомї Бранова Глава (беогр. II.)

875 а. ҂зл прими царь Соулимань Бельградъ и ине градовѣ срѣмьске, и плѣнише Сремь, и светоу Петкоу ѡднеше и светоу Ѳеѡфаноу, и Бльгрѣце прѣгнаше тамо оу Цариградъ (беог. II.)

б. ҂зкд ходи царь Сѹлеимань на Истрѣ, и пріими Бел'градь и Заслонь и пороби Сремь, и ѿ Белграда прѣнесе мощи прѣподобные Петки и светые Ѳеофани, сьпрѹжнице Льва цара прѣмѹдраго вь Константинь градь (цет.)

в. пріими царь Соулеимань градь Белградь, и расипа по Срѣмоу градовѣ (ост.) и иде подь Бечь (хил.)

г. прими царь Соулеимань градь словоущи Белиградь и иніе окрьстніе гради (дорп. рув. I. рач. ков.)

д. царь Соулимань, сынь его, прими Бечь (! вук.)

ђ. сынь его царь Селимь (!) пріими Белиградь (сен.)

е. ҂зки примише Тоурци Бѣлиградь Стоины. И до едно лѣто Соулимань царь, сынь его пріими Бѣчь, а Барадинь ҂зл (врх.)

ж. ҂зкд (Сїю лѣто V, 217, VI, XIV, 312) паде соул'тан Соулеимань на рѣкоу Савоу сь множьствомь Измаил'тень. и прѣхождахоу рѣкѹ Савоу ꙗкоже по соухоу, сирѣчь по мостоу, на ѡн поль Срѣма, и иніи же вь кораблѣх прѣпловоуще, ꙗкоже не можно ни рѣкамь тѣмь силнимь Измаил'тене оудрьжати, ꙗко Оугринь имѣше надеждоу на те силне рѣке, Савѹ и Дѹнавь. И ѡп'стоупише ѿ вьсоудѹ словоущи Бельградь и иние окрьстние гради, и лѣтехоу ꙗко змїе крилате села и градове па-

лєщє. Ѡлѣ чюдо! тогда такѡвои скрьби земли тои имоущи. И вь тои земли, глаголю Срѣмє, дивна мєста и села запѹстєшє, а цркьви и градовє разоришє, а словоущи Бѣльградь и неволѣю Оугрин' прѣдаст' Измаилтєном, и вьнидошє вь нь агарєньска чєда мѣсєца ав'гоуста ·ки· дьнь. А госпожда Єлєна, бывша дєспотица и неволєю ѡстави славни градь Коупїникь, и дадѣ се бѣг'ствоу прѣко рѣкє Доунава оу вьноутрьнѹ Оугрїю, а славноу и дивноу землю дєспотовоу Тоурци поплениишє, а лєпи градь Коупчникь разоришє, мєсєц(а) сєк. ·д· дьнь (V. 217. VI, XIV, 312 рув. II. соф. II. рем. вас. подг. маг. — деч. јанк. без године)

876 (ᵹ·зкд·) прѣстави се (великы ост.) Басараба, воєвода влашки (хил. ост.)

877 ᵹ·зл· разби дѣли-Радичь Божичь Фер'вать-пашѹ на Истри, и воинство єго погоуби сь нимь (цет.)

878 а. ᵹ·зла· прїими царь Соулимань Родось (цет. вук. маг. врх.)

б. ходи царь Соулеимань оу кораблє (бродовє ост.) по мороу и прими Родось (подг. — ᵹ·зкд· ост.) декемврїа ·кє· (соф. II. рем.)

в. ᵹ·злв· и ѹзє царь Сѹлємань гратъ Рѡдосъ (XI, 269.)

879 ᵹ·злд· вьзєть царь Соулеимань Варадинь на Доунавоу (дорп. рув. II. рач.)

880 а. ᵹ·злє· воинствова царь на Бѹгрє, и прими Варадинь и Їлокь, и кралꙗ Лаѹша ѹби на Мѹхачѹ, и прїими славни градь Бѹдимь, и прѣдадє га Ѩношѹ, банѹ хєр'дєлскомѹ (цет.)

б. ᵹ·злд· вьзєть (прими рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч. подг.) царь Соулеимєнь (тварди градь подг.) Варадинь на Доунавоу, и отидє (и отлен пођє подг.) на Оугрє, на Лаоуша кралꙗ и оуби га (на Моухачю рув. II. соф. II. рем. вас. — оу неговои земли деч. јанк.) и прими Бѹдимь, столнїи градь єго (Б. и Столныи Белиградь деч. јанк. подг.) и вьсоу землю оугарскоу (и своу Мачарскоу деч.) расипа (рув. II соф. II. рем. вас. ков. — деч. јанк. без године — распрдши подг.)

в. ᵹ·злд· ходи царь Соулимань (цар на Боудимь ост.) на Лаоуша кралꙗ и оуби (разби хил.) га (оу неговои земли сен. ост.) на Моухачоу (и тоу погибє Лаоушь краль хил.) и прими моу Боудимь. столны градь, и вьсоу землю оугарскоу расипа (вук. хил. маг. сен. ост.)

г. ходи. царь Соулимань на Лаоуша кралѣ, и оуби га на Моухачю. По томь вьзе и Боудимь, стольныи градь, и вьсоу землю оугарьскоу плѣни и разсипа. И даде кралевиноу оу Боудимоу Іноушоу воиводи хердѣлскомоу, побратимоу свомоу (врх.)

д. штиде царь Сулема-на Угорьско, на Будимь, и расипа Боудимъ (XI, 270.)

881 а. ҂злі· ходи царь на Бечь, нь не успе (и не полоучи вук.) ничто (цет. вук. маг. — и не сьтвори емоу ничтоже сен. — ҂ѕлз· вук. маг. сен.)

б. ҂злз· ходи царь Сулеиманъ на Бечъ, и разбіенъ оутече (хил.)

в. ходи царь Соулеимань прѣко оугарске (мацарске јанк. деч.) земле на Немце на градь Бечь и не полоучи ничто (рув. II, соф. II, рем. — деч. јанк. без године. — и на нь нища не оправи, него изгуби многу воиску подг.)

882 ҂зма· ходи царь на Казаль-вашь, и пріими великыи (Бав)у-лонь, и тамь удави Скендерь-Челепію (цет.)

883 ҂змд· ходи царь на Ламань-Гору, нь не успе ничто (цет.)

884 а. ҂змѕ· побѣди царь Сулимень Бог'данску землю, Петра воеводу. — Тогда сьгради град Патоуль (соф. I.)

б. ходи царь Соулеимань на Петра воеводоу молдавскаго и побѣже прѣдь нимь из свое земле (рем. подг. — деч. јанк. без године). Тако вьзврати се посрамлюнь (рув. II, соф. II).

в. ҂змз· ходи царь на Петра воеводу молдовскаго; он'же бѣгоунь бываеть (цет.)

885 а. ҂змд· оузе (опеть подг.) царь Соулимань Боудимь (рув II, соф. II. рем. вас. вук.) вторы поуть (хил.)

б. по сьмрьти Іноушевои оузе царь Соулимань Боудимь (врх.)

886 ҂змд· ходи царь на Чор'фось, нь не прѣеть его. И от туду вьз'враш'ь се удави Ибраимь-пашу (цет.)

887 (҂змд·) бысть сьмрьтоносіе (цет.)

888 ҂зна· вьзврати се Петрь воевода молдовскыи кь цару, и пакы царь землю его вьзвращаеть (цет.)

889 ҂знг· прими царь Соулеимань Боудимь, и вьсоу землю оугарьскоую разсипа (дорп. рув. I. рач.)

890 ҂знг· ходи царь на Угре, и прѣеть Остргонь и ине грады (цет.)

891 ҂зиѕ· штиде царь Сѹлимань на Казал'-баш, ѿведе го . . . елнаша на брата своего Смаила. (соф. I.)

892 И паде ·г·ⰼ снегь мѣсеца ав'гоуста (соф. I.)

893 ҂зиз· пріими царь Печѹи и Бал'пово и Стол'ныи Бел=градь (цет.)

894 ҂зиѳ· ходи Беглерь=бегь на Оугре (Маџаре јанк. деч. — на Тисѹ маг.) и прими (Бечеи и рув. II, соф. II, рем. вас.) Бечкерекь и Липовоу (и прими Биекере подг.) и ине (неке подг.) градове (паланке маг.). И иде на Темишварь и ничто не полоучи (маг. — и на нь ниџа не шправи подг.) нь (него рув. II, соф. II) побеже (рув. II, соф. II, рем. вас. — деч. јанк. без године).

895 (҂зиѳ· приде Барать и немачки Кипь и примише (пакы маг,) Липовоу (деч.) И то лето Барать погыбе (маг. — јанк. и деч. без године. — брать соф. II, рем. вас.)

896 ҂зѯ· ходи царь на Казаль-баш и пріими грады многы (цет.)

897 (҂зѯ·) ѹдави сина своего Сѹлтань=Мѹстафѹ, послѣжде и сина Сѹлтань=Мѹстафіина (цет.)

898 ҂зѯ· разви Хадоумь паша Оугре и (Петра Ковачевића подг.) Петра Бакича на Сегединоу (подь Сегединомь маг.) фер. ·д· (рув. II, рем. маг. подг. — деч. јанк. без године) четврьты (= четвртак, соф. II.).

899 а. ҂зѯ· пріими Ахмать=паша Темишварь (҂зѯа· ков. рув. I, рач. — ҂зпа· дорп.) їюлїа ·кѕ· (вук. врх. хил. — јанк. без године),

б. (҂зѯ·) изиде (исходи деч.) Ахметь (Хадмань маг. — Алмашъ деч. — Хадоумъ подг.) паша сь воискомь великомь и прими Темишварь (июл. ·к· рув. II, соф. II, рем. — їюла ·и· маг.). И отиде на Егарь, и тамо ничто не полоучи (рув. II, соф. II, рем. вас. маг. — деч. без године. — и тамо ниџа не шправи подг.)

900 (҂зѯ·) пріимише Липовоу и ине градове (вук. хил. врх. ост.)

901 ҂зѯг· пріимише Тѹрци Темишварь и Липово и Бачкѹ мегю до Тисе (цет.)

902 (҂зѯ·) оудави царь Моустафоу пашоу оу Боудимоу (ост.)

903 (҂зѯ·) оуби трѣскь Боудимь, и оупали се прахь и темель изврьже, и инь градь Пешоу (ост.)

904 (҂зѯ·) (на есень вук. врх.) іави се опашита звѣзда (рув. II, соф. II, рем. вук. врх. — деч. јанк. без године) шк. ·иї· (маг. по други пут под г. ҂зѯд· без датума).

905 ҂з҃ѯв· бысть куропасха (рув. II, соф. II, вук. — ост. јанк. без године).

906 а ҂з҃ѯг· бысть чоума по вьсеи земли (сен. ост. маг. — деч. без године) срьбскои (рув. II, соф. II, рем.)

б. ҂з҃ѯд· быстъ сьмрьтоносіе (цет.)

907 (҂з҃ѯг·) бысть трѹсъ велїи, и Скопїе градь низложи се, и ины грады и зданїа многа и храмы низложише се (цет.)

908 ҂з҃ѯе· ходи Хадоумь паша подь Сегеть (Сегетварь јанк. — Сегетьварошь маг.) и ничто не полоучи (рув. II, соф. II, рем. — јанк. деч. без године).

909 ҂з҃ѯе· ѹдави царь Ахмать=пашѹ, и сына своего Паıазїта прогна на Казал'=башь (цет.)

910 ҂з҃ѯи· вьзврати Казаль=башь сина царева Паıазїта мрьтва (цет.)

911 ҂зо· по(бѣ)же Алеѯандрь воевода молдовскыи кь царѹ, и помощь ѿ него прїемлють, и пакы кь своимь вьз=вращает се и своеи земли (цет.)

912 ҂зоа· ходи Хрѹстанъ=паша бѹдимски на Хердель землю; нища не полѹчи (маг.)

913 ҂зов· воиствоваше Тѹрци на Мал'тѹ, нь не ѹспѣше ничто, и тьщїи вьзвратише се и своихь лишенїи (цет.)

914 ҂зов· плени соултань Соулимань Карабогдана и погоуби Митрашина (габ.)

915 (҂зод·) прїими Пїале=паша градь Саказь и мнѡгы грады ѹ Пѹлїе опровръж(е) (цет.)

916 (҂зод·) прѣстави се кнезь Дїмїтрїе кратовскїи (цет.)

917 а. (҂зод·) ѹмори царь Ар'слань=бега Ахїа=пашинеа (цет.)

б. (҂зое·) закла Мехмедь=паша (Сѡколовићь маг.) подъ Сеге=томь Арсланк=пашоу (маг. — деч. јанк. без године).

918 а. (҂зод·) примі Гюлю Пертать=баша (габ.)

б. ҂зое· прими Пертань= (Петрань= маг.) паша (градъ деч.) Ђоулѹ (маг. — јанк. деч. без године).

в. (҂зо·) Петрань= (П'рьтань= рем.) паша ходи на градь Ђюлоу и прими га (рув. II, соф, II, рем.)

919 а. ҂зод· воинствова царь на Ѹгре и прїими Гюлѹ и Сегет=варь, и тамо житїе оставлıаеть, мѣсеца авгѹста ·кд·. Сьи звѣролютныи по вьсѣмь бывь дрѹгыи Ар'таѯерѯь, подобьнь дрьзости и строитель воинствѹ (цет.)

б. (҂зое·) прими царь Соулеимань Сегеть, мѣсеца авгоуста ·еі· дьнь (деч. јанк. без године), и тѹ погибе царъ Сѹлеи=манъ (маг.)

в. ҂зод· ходить Солимень и обнесе (?) Сегетварь, и тамо оумрѣ подь Сегетварь (габ.)

г. ҂зое· штиде царь Сѹлимань на Сегетварь и тамо оумрѣть (соф. I).

д. ҂зо· ходи царь Соулеимань подь Сегеть, и прими га (подг.). Тоу и конць прїеть (рув. II, соф. II, рем.)

ђ. ҂зов· прїими царь Соулеимань Сегеть. Тоу и конць прїеть (дорп. рув. I, рач. ков.)

е. ҂зое· прїими царь Сегеть и Бюлоу и ине градове, и оумре подь Сегетомь, и царствова ·мз· лѣть (ост.)

ж. ҂зоє· прїимише Тоурци Сегеть (врх.)

920 ——— оумре царь Соулеимань (јанк. деч. без године.)

921 а. (҂зое·) щари се (синь его деч. јанк.) Селимь (маг. — деч. јанк. без године)

б. ҂зое· вьцари се синь цара Сѹлеимана Селїмь, ѡкт. ·в· (цет.)

в. (҂зое·) и седе сынь его Селим, и царьствова ·д· леть. И паки вѫцари се Моурать (ост.)

922 а. (҂зое·) помрьче сльн'це мѣсеца априлїа ·е·, вь ·з· чась дне, и дрьжа вь два часа (цет.)

б. ҂зое· помрьче сльнце априлїа ·ѕ· дьнь оу пол҄дне вѫ срѣд. (VII, 237; среда је била 16ог априла).

в. ҂зоѕ· помрьче сльнце по вьсеи земли априла ·д· (ва срѣдоу деч. јанк.) ва полѹдне (маг. — јанк. деч. без године. Среда 9 априла била је 7075 године).

923 а. ҂зое· поусти царь елькꙗзаци, и продаде црькве и манастире (габ.)

б. (҂зоѕ·) царь продасть црькві и мѡнастыре по вьсѣмь царствомь его (цет.)

924 ҂зоѕ· прѣстави се Алеѯандарь вѡевода молдовскый, и сынь его прѣемникь его бываеть (цет.)

925 (҂зоѕ·) изгна царь Петра вѡеводѹ ѹгровлахїискаго, и вѫ мѣсто его поставлꙗеть Алеѯандра воеводѹ (цет.)

926 (҂зоѕ·) сьмрьть постизаеть Петра воеводѹ чрѣзь морꙗ вь заточенїи срцѹ емѹ (цет.)

927 ҂зоз· воинстковаше Тѹрци кромѣ цара на Казань, на Рѹсе (цет.)

928 (҂зоз·) ꙗви се ѕвѣзда зарѹ прѣзь вьсе небо имоущи ꙗкоже копїе (цет.)

929 ҂зои· потресе се землꙗ два крати мѣсеца генѹарїа ·ѕ· (цет.)

930 (҂зои·) воеваше Тѹрци на Арбанасе, нь не ѹспѣше ничто (цет.)

931 (ʓ·зои·) прѣстави се ѥзархъ Дакїиї высеѡсвещенныи митрополить Аїпланїе градчанскои Дѡнисїе (цет.)

932 а. (ʓ·зои·) воеваше Тѹрци на Кип'ръ, и плѣнь сътворише многъ, и тамо озимѣше, и не ѹспѣше ничтоже вь ѡкрьстныхь градовѣхь (цет.)

б. ʓ·зои· прие Мѹстафа баша Кипрь (габ.)

933 а ʓ·зоѕ· ходи паша сь множьствомь вѡи и по морю и по сѹхѹ на гради уталскые. И Лѹцинь сь нѹждею възеть и мьчю прѣдасть и расхыщенїю. И Карь вѣрою емѹ прѣдаст се. И ѿ тѹдѹ вьзращ'се по морю и сьсрѣтоше его Латїни, и бысть междѹ ими сьраженїе въ мори, и вьсе мнѡжьство кѡраблеи разбише, ѡвѣхь гльбыни прѣдаше, инѣхь сь чловѣкы ѿведоше вь плѣнь въ Уталїю, Успанїю и вь вьнѹтрьнѹю Фрѹгїю. Паша же сь единѣмь сандалюмь ѹгонезнѹ сь шесть чловѣкь тьчїю и своихь чедь и воинства лишень. Ѩко глаголють, множае ѿ четырѣхь сто кѡраблюи и вещ'ше сь чловѣкы вь плѣнь вьсхищено бысть и ѿведено (цет.)

б. разбише Фрѣнци Перьтать-башоу и Али-башоу оубише, ·к· сына моу поробише (габ.)

934 ʓ·зп· оузеше Сегединь (врх.)

935 ʓ·зпа· прѣстави се прѣѡсвещенныи архїепископь и ѡбновитель прѣстола срьбскаго Макарїе (цет.)

936 ʓ·зпв· прѣстави се прѣѡсвещенныи архїепископь Ан'донїе тоежде цръкве пек'скые архїепископие (цет.)

937 ʓ·зпг· ходи Сїнаѹш-баша на Карабогдана, и хвати Карабогьданьца те га раскїда на камиле. И врати воискоу на Софїю, ·вї· хилад. мес. авса ·г· (габ.)

938 Тгдаі би хиг. кил. (?) ѿ ·р·ї·ѕ·^е^ про(со)..., ечъм ·н· ръжь ·н·, хлеб ·т·и·ї· драм за ас.... (габ.)

939 Тъда сѩ ·зї· хала на ѡблакѹ и по хрѹ паскѹ (габ.)

940 ʓ·зпг· оумрѣ Селимь царь (габ.)

941 (ʓ·зпг·) вьцари се Моурать месеца (габ.)

942 ʓ·зпд· би гладь великь по вьсеи Македонии и по Власех, и много люде помрѣше ѿ гла^д^ ѡти беше ·рп· дра^м^ х(л)е^б^ за ·а·, кок. (кукуруз?) за ·рк·, просо за ·рк·, ръжъ ·рн·... ·р· ас. кил. три за ·не· ас. овс ·н· ѹ Дренополе и драм хлеб за ·а·, а ѹ Солѹна ·н· драм за ас.... (габ.)

943 ʓ·зпѕ· ѩави се звѣзда опашата имеше ѡпаш прилка селвїи искар (?) їдет колико юже и главою беше низъ врд къ западѹ, а опашїю къ Цариградѹ, ї на ѡпаши имаше

мала звезда, и прѣдь нѥ ·г· звеѕдї напорѣдꙋ, и сꙗ ѿ месеца ѡктоврїа ·и· до месеца декевра ·дї· веч, заїде за ѡблак (габ.)

944 Тъда проидоше елчиї бечък. и венецианс.. хазъна на Цариградъ, дек ·дї· (габ.)

945 Тъда Къзлъ-паша Дскар ѿ мора темни (?) рѣчьн пързскї ꙋфак (?) велико имонїе продаде се ꙋ Царград месец. декевра (габ.)

946 Тъда трже ꙋ Солꙋнъ по ·ꙋ· ас. ѡка хлебь гѡре ·а· а на Софїа кьтор го ·ра· ас. биеше после станꙋ за тръ. пѡ ·ра· хлебъ ѡка .... на газда симїтъ ·с· аспра (габ.)

947 Тъда ходї воиска на Карабогданъ, и врати се пакъ (габ.)

948 Тъда паде снегъ ·г· лакъти месеца ф. ·г· дьнь, и иде за ·з· дни. Тъда люди погыбоше ѿ снега кои беꙋ ходили по брда и по воденицахь, заї снегь (габ.)

949 Тъда се и паки ꙗви звезда ѡтрадна светъла фр. ·гї· кьгда снегь (габ.)

950 Пакї месеца мартїа воїска ходи на Карабогдана, и ѡтїде Татар-ханъ царꙋ и сломи Михала Катакꙋзна и царъ га ѡбеси.... (габ.)

951 Месеца мартиа ·ки· велики пекъ (петак) изгоре Софиа, кꙋки ·ах· освнъ сїромшн. (габ.)

952 Пакї ꙗви звезда декевр. ·зї· (габ.)

953 Тъ би велікї бои на Кзьль баш, Мꙋстафа паша Ѡктар, ·вї· хїлꙗд. и Татар-ханъ .... и погинꙋше свїꙗ негдер ·вї· хилад. (габ.)

954 ·зпи· прїими царъ Єгаръ и Сѡн'лꙋкъ и ине паланке (маг.)

955 ·зчв· бисть соушна година (XV, 319, рув. II. соф. II. рем.)

956 ·зчг· бисть чюма по всеи земли срьбскои (рув. II. соф. II. рем.)

957 ·зчд· великыи снѣг бысть на вьскрѣсенїе (соф. I.)

958 ·зр· оузеше Бечкерекь, и плѣнише христїанѣ (врх.)

959 ·зрв· (погыбе врх.) Хасань паша Клобоучариħь на Тоуровоу (врх. VII, 239).

960 ·зрг· ходи Синан-паша на Ѩнък и прими га тожде лѣто, и бысть бои велики (соф. I.)

961 (·зрг·) оумрѣ царь Мꙋрать-бѣгь (соф. I.)

962 а. ·зрг· отнесоше Тоурци светаго Савоу из Милешеве, мѣсеца марта ·ї· дьнь, Ахметь бегь Оħоузь, и сажегоше, априлїа ·кз· на Крачароу кодь Бѣлграда (врх.)

б. сьжегоше моцши светаго Сави (сьж. светаго Савоу рув. II. соф. II. рем. вас.) прьваго архїепископа срьб-

скаго. Синань паша из монастира Милешева отнесе оу ковчегоу позлащеноу, и сьжеже на Врачаревоу више Белиграда (рув. I. дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вас. ков.)

в. ҂зрв· вь дьніи пер'скаго цара вьзеть бысть светитель Сава вь петакь великы, оуви мнѣ грѣш'номоу! (XV, 321).

963 а. ҂зре· изиде царь Мехмедь сь великомь воискомь и пріими Егрь (рув. II. соф. II. рем.)

б. прими царь Мехмедь градь Егарь (ков. дорп. рув. I. рач.)

в. ҂зрд· примише Тоурци Егарь (врх.)

964 а. ҂зре· бише се Дробнаци и Никшиħи и Пивлıани сь Дервиш-бегомь на Гацкоу (врх.)

б. рать Гатачка, Дервишь-бѣгь (VII, 238).

965 (҂зре·) оумре царь Мехмедь (рув. II, соф. II, рем.)

——— престави се срьбски патріархь светопочивши Іѡаннь (јанк. деч. без године).

966 ——— постави се кvр Паисеи патрıархь срьбски (деч. јанк. без године).

967 ҂зркд· ходи темишварски паша Мехмедь Ђакь, и пріими Липовоу и Ярадаць; издаде его Бекленъ краль херделски (рув. II. соф. II. рем.)

968 а. ҂зркѳ· ходи царь Ѡсмань на Леха, и ничто не полоучи тамо (ост.)

б. ҂зрл. ходи сѹлтань Ѡсмань на Леха. Тогда саград и м(о)сь на Дѹнавѹ (соф. I.)

в. ходи царь Османь на Леха, на градь Каменицоу, и ничто не полоучи (ков. рем. — ҂зрид· дорп. рув. I.), врати се посрамлюень (рув. II. рем. — ҂зрла· соф. II.)

969 (҂зрл·) погыбе (таможе и загыбе ков.) царь Ѡсмань не оуведено (незнано ков.) ѿ кого и како (дорп. рув. I. рач. ков. — ц. Ос., а Богь вѣсть рув. II. соф. II. рем.)

970 ҂зрл· вьцари се Моустафа, и подави вельможь много, а кадіахь ·д· кроме иниxь (ост.)

971 ҂зрл· идоше Тоурци подь Саланть, и ничто не полѹчише (маг.)

972 (҂зрла·) ѡцари се Моурать (ост.)

973 ҂зрлѕ· идѡше Тѹр'ци на Богданѫ (маг.)

974 а. ҂зрмѕ· пріими царь Моурать Багдать (ост.)

б. ҂зрмѕ· ходи царь Моурать на Багдать (сирѣчь на Вавvлонь (ков. дорп. рув. II.) и пріими его (ков. рув. I. дорп. рач. — ҂зрми· рув. II. рем. — ҂зрм· соф. II.)

975 (҂зрмѕ·) прїими херцегь Керна градь великы Парїезокь немска кесара (ост.)

976 ҂зрмд· ꙋмре царь Мꙋрать (рув. II. соф. II. рем. без године) месеца генв. ꙋ Цариградꙋ (студ.)

977 (҂зрмд·) прими Вавилонь (студ.)

978 мѣсеца февраре ·з· дьнь паде рѫѣа на землю ꙗкоже мнети сипчевина (студ.)

979 ҂зрн· идѡше Тꙋрци на Критѫ, бише га ·кз· лѣт, и ꙋзеше га ·кз· лет (маг.)

980 ҂зрна· прїимише Тоурци градь Ꙗзакь на мороу (рув. II. соф. II. рем.)

981 (҂зрна·) бисть чюма по всеи земли тоурьскои (рув. II. соф. II, рем.)

982 а. ҂зрнв· идоше Тꙋрци на Задарѫ, и нища не полоучише, вьзвратише се тащетни (маг.)

б. ҂зрнг· бысть на Задарь (начеть задарска ков.) воиска, и много лѣть воеваше (Тоурци ков.) при цароу Ибрахимоу и при сыноу моу цароу Мехмедоу и не полоучише ничьтоже, нь тьчїю похараше поморскоу краиноу (дорп. рув. I. рач. — и мало полоучише, тьчїю похараше мирноую землю ков.)

в. ҂зрне· иде Текели паша на Задарь и не оузе га (врх.)

983 ҂зрнѕ· погибе царь Ибрахимь, брать Моуратовь и царствовааль бѣше ·и· лѣть и оубїень бисть ѿ своихь си велмоужь; беше смѣо спензоу и землю (соф. II. вас. — ҂зрнѕ· рув. II. рем.)

984 ҂зрнз· вьцари се сынь Ибрахимовь Мехмедь (рув. II. соф. II. рем. вас.)

985 ҂зрни· прїими царь Мехмедь Ћирить, сиречь Кандїю (рув. II.)

986 ҂зрнд· сьгради Али-паша градь на Колашиновићоу (врх.)

987 ҂зрнд. иде Али-паша, и ꙋзе Єновꙋ ти(!) Себишь и ине паланке (маг.)

988 ҂зрѯа· оузе Сеидиа Варадь и ине паланке плени (маг.)

989 (҂зрѯа·) ꙋмори Сендию Али-паша ꙋ Темишварꙋ (маг.)

990 ҂зрѯг· оузеше Тоурци Оуиварѫ (маг.)

991 ҂зрѯе· погибоше Тꙋрци на Нꙋри, разбише их Немци. Тогда оставише воевати на Немца (маг.)

992 ҂зрѯѕ· Ахметь паша Кюприлїа прїими Єновоу (ков. дорп. рув. I. рач.)

993 а. ҂зрѯд· прими Али (Ахметь рув. I.) Велики Варадь, столни градь оугарски и иние градове, и всоу землю покори (дорп. рув. I. рач.)

б. Али-паша и Сеидинь паша пріимише великї градь Варадь, и многоую землю покорише под дан (ков.)

994 ҂зрѯд҃ узеше Турци Каменицу и отеше Обанъ град руски и много христїанскаго рода поробише (маг.)

995 ҂зров҃ изиде Ахметь паша Кюприлїикь съ великомь воискомь (и гнѣвомь и силою дорп. рач. рув. I.) и вьзеть градь Хоуѣварь (Хоугдварь ков.) и прѣзиме вь Белиградоу (ков. рув. I. дорп. рач.)

996 (҂зров҃) и вь тоу зимоу юави се опашита звѣзда, дек. ҃а҃, и многы дни бысть (ков.)

997 И пакы (тьжде паша ков.) поиде вь лѣто ҂зрог҃ на Нѣмца, и тамо не полоучи ничтоже, побѣдише (разбише дорп. рув. I. рач.) во егову силоу и грьдость, и мнози вои его погибоше и плѣнени быше, и въ рѣце Ноури потоплени (грьдость, и зле оусрѣтень бысть на рѣце Ноури ѿ западнихъ езикь дорп. рув. I. рач.) и възврати се посрамлень (ков. дорп. рув. I. рач.)

998 а. И паки поиде вь лѣто ҂зрое҃ прѣжде речены Ахметь паша на Крить, и воева три лѣта, и вьзеть его (ков.)

б. ҂зрое҃ поиде таже Ахметь паша на Крить, и воева его ҃г҃ лѣта и вьзеть (дорп. рув. I.) и прими вь лѣто ҂зроз҃ (рач.)

999 а. ҂зрп҃ поиде царь Мехмедь на Леха, и вьзеть Каменицоу градь (ков.)

б. поиде царь Мехмедь сь множьствомь езикь и везчисльнимь воинствомь на Леха (рув. I.) и вьзеть градь Каменицоу (дорп.)

в. ҂зрпа҃ ходи царь Мехмедь на Леха и прїими градь Каменицоу (рув. II.)

1000 а. ҂зрпе҃ ишли Тоурци на Чехиринь, и не могоше его вьзети (дорп.)

б. ҂зрое҃ разбише Турци Чехринь град московски. И стиже Василь воевода, разби Турчина, едва утече с мало воиске (маг.)

1001 ҂зрпѕ҃ паки ишли Турци на Чехиринь, и вьзеше его (дорп.)

1002 1682. падоше Турци на Филекь хазь, раскопаше га земломь барабар (маг.)

1003 а. ҂зрҁа҃ поиде царь Мехмедь и башь-везирь и еничарски ага подь Белиградь, сь множьствомь и бесчисльномь воискомь паде; ишли подь Бечь, пришли априлїа ҃кг҃ дьнь. Паке царь остаде вь Белиграде, а везирь Моустафа и

еничерски ага сь вьсомь воискомь и силомь отишли подь градь Јнокь, и бише его ·е· дьни, и не могоше его вьзети. И ѿ тоудоу пошли подь Бечь, и бише его ·ѯг· дьни, и не могоше его вьзети. И приде из вьноутрь немачки краль Леополдь сь вои своими подь Бечь, и разби Тоурке, и тоу изгиноуше Тоурци, ꙗко числомь не знати се. И ѿ тоудоу побеже везирь и еничарски ага сь осталомь воискомь подь Боудимь, а подь Бечемь оставише вьсе имение свое: шаторе, топове, ценханоу и тефтерханоу. Се же бисть сектемвріа ·д· вь неделю. Слишавь же сїе царь, и отиде изь Белиграда оу Дренополе, октомвріа ·в· И везирь приде вь Белиградь, и тоу оуморише его декемвріа ·и· дьнь (дорп.)

б. 1683. поиде царь Мѹхамедь сь воискомь великѡмь и доће ѹ Яко градь на Ђѹрђевь дань. И посла везира на град Бечъ. Доће везиръ пѡд Јнокь. Посла цара Татарханa преко Рабе воде да плени землю немачкѹ. Попленише и поробише и много села и градове ѡпѹстише. Доће везирь сь многом силномь воискѡмъ, и би Бечъ 90 дан; ниша не полѹчи. Стигоше Немци, разбише мѹ, остало ѹтече с везиромъ, мѣсеца авгѹста 23 дань. Везиръ доће ѹ Беѡградъ. Посла царъ те га ѹмѡрише, ноемвріа 27 дань (маг.)

в. ҂зрпг· ходи царь Мемедь оу Белиградь, а везира посла подь сами словоуцши градь, глаголю, Бечь, и тоу показа вьсоу своЮ агаренскоу силоу. И сьраженїе бисть два мѣсеца дана, и ничто не полоучи, нъ васе ꙗже ношаше съ собою, и ꙗже имѣꙗше, неволею и остави и побеже (рув. II.)

1004 ҂зрҁг· отиде Шеитан-Ибрахимь-паша сераскерь подь Боудимь, и тоу стаꙗ вьсе лето (дорп.)

1005 (҂зрҁг·) оузеше Немци градь Оућварь (дорп.)

1006 1684 иде сераскерь пѡд Бѹдим, разбише га Немци пад вадѹ (?), авгѹста 19 данъ и ѹзеше Паланкѹ, сиреч Ѹиваръ, затворише Боудимъ, бише 80 дана, не могоше ѹзети; паде снегъ (маг.)

1007 1685. иде Шаитань-Ибраимъ-паша под Ѡстрогѡнь, би га 12 дни. Стигоше Немци, разбише мѹ воискѹ, побеже ѹ Бѹдимъ, ѹмѡрише га Тѹрци, ноемвріа 28 (маг.)

1008 (1685) ѹзеше Немци Градацъ и Липовѹ, и ине паланке ѡколо поплениш и Херделъ-землю ѡсвоише (маг.)

1009 ҂зрчд· висть гладь крепкь (дорп.)

1010 (҂зрчд·) изгори Белиградь, априлїа ·д· (дорп.)

1011 (҂зрчд·) приде вь Белиградь вашь=везирь Соулеимань=паша и еничарски ага, иоулїа ·л· сь множьствомь вои, и отишли подь Боудимь (дорп.)

1012 а. (҂зрчд·) оузеше Немци Боудимь сь окрьстними градови, авгоуста ·кг· (дорп.)

б. 1686 ѹзеше Немци Боудимь град. и многи изгибоше пѡд нимь, и ине паланке попленише (маг.)

1013 (1686.) ѹзе Мацарь Печѹи, и попали ине паланке (маг.)

1014 а. ҂зрче· паки отиде везирь Соулеимань паша и еничарски ага сь множьствомь и бесчисльномь воискомь и гнѥвомь на Моухачь поле. И тоу ихь Немци оусретоше, и разбише ихь силоу и грьдость. И тоу изгиноу много множьство Тоуракь, иних же много множьство Немци вь порабощение одагнаше, и вьзеше имь вьсе имение ихь, шаторе, топове, цепханоу хазиноу и вьсе ѿ мала до велика, авгоуста ·в·. Везирь же и еничарски ага сь осталомь воискомь, побегоше подь Осекь, и ѿ тоудоу пошли подь Варадинь. И тоу висть по междоу нима метеж великь и сеча. И тоу ктели везира паракласати. И виде везирь да ће погиноути, оузе санчакь=барѣь, те побеже оу Цариградь, и тоу его оумори царь (дорп.)

б. 1687. разби Парфишь херцегь Соулимана везира пѡд Ярашанѡм и Єгень=пашѹ авгѹста 19. Побеже везирь пѡд Варадинь. Теше да га ѹмѡре Єгень=паше. Везирь виде, седе ѹ шанке, и еничарь=ага, идѡше шанкѡмь до Рѹхчакь, паки идѡше ѹ Цариград. Ѹмѡри га царь, септемврїа 4. (маг.)

1015 1688 враше се Тѹрци на Єгень=пашоу ѡколо Пирота, и помилова царь (маг.)

1016 (1688) затворише Тѹрци цара Мѹхамета, и поставише цара Сѹлимана. Посла царь Сѹлимань Єгень=пашѹ пѡд Биѡград. Доће Парфишь херцеь на рекѹ Савѹ. Прѣхѡждахѹ ѩкѡ по сѹхѹ на ѡнь поль Врачара. Виде Єгень паша таково чѹдо, ѡстави шаторе, побеже до Смедерево, докле виде що ке бити. Пакы ѡтиде ѹ Нишь, а Немци ѹзеше ѡколо града варошь, попалише. Паки бише град 30 дана, ѹидоше ѹ град Немци мѣсеца авгѹста 27 дьнь (маг.)

1017 (1788) ѹзе Япеа капетань Ѹжице (маг.)

1018 (1688) ѹзе Проданъ Щета Нови Град (маг.)

1019 (1688) изгибоше Срьбли под Енин (Един?) (маг.)

1020 (1688) изгибоше Срьбли на Гωлїю (маг.)

1021 (1688) изгибоше под Вишеградь оу Босни на Дрени (маг.)

1022 1689 изиде Арапь паша с воискωмъ, и разби га принца Лѹи херцегъ на Баточини, побеже ѹ Нишъ, месеца авгѹста 26 дань. Пођє херцегъ за ним полако; що ωстало беше разби пωд Нишомъ, натера на Нишаве, вече се подави негω що изгибе ѿ сабле (маг.)

1023 (1689) примише Немци свѹ српскѹ землю, и пленише Скопе (маг.)

1024 (1689) оде Виторанъ, и не прими Видинь, и поиде на Власи (маг.)

1025 1690. изиде Ћѹприлићъ везиръ с воискомъ великомъ, дође пωд Нишъ, поче га бити, а дрѹга воиска иде на Хердель (маг.)

1026 (1690) ѹхити Телеки графъ Аизера пωд Брашωвомъ. Кад то чѹ принци Лоу херцегъ, врати воискѹ ка Ердѣлѹ, а везиръ ѹзе Нишъ на верѹ месеца авгѹста 17 д. Дωђе везиръ с ωномъ силномъ воискωмъ, и паде по(д) Белиградь а христїани, що вїахѹ по ωнои краини, дадоше се бегствѹ маџарскои земли до Бѹдима, а Тѹрци ωсвоише Белиград, ωстадоше Немци ѹ Осекѹ, а Тѹрци ωсвоише савь Сремь до Осека (маг.)

1027 1691. дође Ћѹприлићъ везиръ ѹ Сремъ и разби га принци Лѹи херцегъ на Михалевцѹ, и тѹ погибе везиръ (маг.)

1028 (1691) поиде принцѹ Лѹи ерцег под Варад; бише га ·е· месеца.

1029 (1691) изиде Аизеръ из робства, дође под Варадωм, и ѹзеше га месеца марта 16. дань (маг.)

1030 1692. изиде Капларъ ђенерань с воиском, и паде пωд Варадинъ, и Тѹрчинъ паде на Земѹнъ. И то лето не би бои (маг.)

1031 1693. изиде Арапъ паша с воискωмъ великωмъ, и паде пωд Варадинъ и би га 3 месеца, не може га ѹзети; врати се срамωтно (маг.)

1032 1694. то лето не би бои (маг.)

1033 1695. постѹпише Немци Белиград, и не мωже прїети. Дођоше пωд Варадинъ (маг.)

1034 ҂зсд· велики снегь быст на вьскресенїе (соф. I.)

1035 1696 изиде Саксъ и Капларъ ђенеранъ пωд Темишваръ, бише га 30 дана. Стиже царъ Мѹстафа, те се бише. И тѹ ранише Аистера, и ѹмре (маг.)

1036 1697 изиде царъ Мȣстафа ȣ Влашкȣ, и паде на Тисȣ, и начини мωсъ ωнде. И пређе везиръ ȣ Бачкȣ, те ȣзеше Титель, и плени Сентȣ; много христїаньскωгω рода порази. Поиде и дође на Сегединъ; стиже принца Лȣи с Немци, разби мȣ воискȣ. и натера на Тисȣ, веће се само подави. Царъ бивши на ωнъ полъ Тисе, виде такωво чȣдо, ωстави све шаторе и топове, ωде ȣ Белиград месеца авгȣста 27 дань (маг.)

1037 (1696) вехȣ изишли кȣрȣци ȣ Токаи, и паки поразише и Немци, и свезаше Токаи Ференца ȣ Бечъ (маг.)

1038 (1697) принцы Лȣи плени Сараево, и прегна преко Саве реке месеца септемврїа 23 данъ. Врати се цесаръ са радостїю великою ȣ Бечъ (маг.)

1039 1698 доиде Петаръ царъ московски цесарȣ Леополдȣ ȣ Бечь. Тȣ се видоше 2 цара (маг.)

1040 (1698) цесарь поклисарь и мωсковски царь и млетачки дȣждъ ..... краль те се скоупише ȣ Сремъ ȣ варош Карловацъ да чине миръ ѿ земле, да не имаю воевати едань на дрȣгωга (маг.)

1041 Пође Ниемац, и ȣзэ Тȣрчинȣ Ниш и Ужице, и ощ неке касабе прими, и разȣри лето ·зсме·, пак моу их то исто лето Тоурчин оузе опета. (подг.)

1042 И то лето оумрие Радона Петров, велики воевода ѿ Кȣчке Горе, лет ·зсме· (подг.)

1043 И по то лет. скоупи Ходо паша воискоу великоу, и пође на Кȣче, и не ωправи нища, но изгȣби многȣ воискȣ, и погибе ·нг· Подгоричанина оу Лединe оу Колоу Рашовића, господа и витезови (подг.)

1044 И то лето похара Махмоуть паша Васоевиће, и пороби, и прегна оу Метохию, лет. ·зсмѕ· (подг.)

*

На завршетку *ост.* летописа има без година:

1045 Въ лѣто благовѣрнаго цара Стефана краль Воукашинь и сынове его Марко и Андреа и Иванишь и Дмитарь начеше здати црьковь светаго моученика Димитрїа, зовомїи Марковь монастирь.

1046 Лена, госпожда Їωанна деспота даде дащерерь Мерїю (?) за брата кралıа немачкаго и роди ѿ нıее ·в· сына; ·в·-ю даде за Петра воеводоу мольдавскаго.

5. БРАНКОВИЋЕВ ЛЕТОПИС.

CHRONICA SERBICA DESPOTAE GEORGII BRANKOVIĆ

E codice serbico latine reddita operante

L. B. Francisco Xav. Pejačević.

1047 Ex Elade erat quidam Jona, is Eladem coloniis replevit, Joniamque a suo nomine dixit. Quae regio rursus Elada dicta est ab Eleno filio Jonae, qui Elenus erat secundus colonus Eladis, multasque urbes struxit, regionemque a se Eladem dixit. Filius Eleni genuit filium cui nomen dedit Var a quo Varvari cognominati sunt, ille extruxit urbem et a suo nomine eam Var dixit. Var, cum haberet conjugem Lieggam, ab hac et Parte, cognominati sunt Loggibardi. Et ab ea nati sunt Varo filii: Kala, Sera, Melphiti, Viona, Jarvana. Hi quingue ex Var et Legga (sic) sunt prognati et cognominati Loggobardi. Et ex Kala quidem rursus cognominati sunt Kalabri, ex Sera Serbli, a Melphite Melphitani, a Viona Venetici, ab Arvana Arbanassi. Hi itaque quinque nati sunt ex Var et Legga, a quibus dicti sunt partim Varvari, partim Loggobardi.

1048 Anno ҂ѕ҃т҃о҃а҃ id est 6371 (Christi 863*) babtizati sunt блгари = Bulgari. Michael Imperator exiit vna cum caesare Varda adversus kneza Blgarskago. Blgari ergo conterriti, christiani fieri proposuerunt Imperator itaque eorum knezium babtizat et in filium suscipit et indit ei nomen Simeon,**) et reliqui вльмѹже = Velmuse, seu magnates, babtizati sunt Constantinopoli.

1049 Anno 6377 (Chr. 869) ejectus S. Ignatius ex Throno.

1050 Anno 6377 (Chr. 869) Michael adversus Agarenos exit, Oripha relicto Constantinopoli.

1051 Tunc ergo *Russi* venerunt contra Costantinopolim.

1052 Anno, quo Christophorus (sic) dictus est Imperator, eo tempore fuerunt multa signa in Romanis terris Venitque *Igor* in

---

*) Ab anno mundi detrahe — 5508. et produit Christi annus.

**) Error. — P.

Graecos cum XXX millibus Scytarum et trajecto classe mari, grassati sunt. Imperator et Photius vix in urbem rediit.

1053 Phoca cum Macedonibus et Patricius Theodorus Stratilat ex Tracia, et ab oriente eodem tempore venit Domesticus Pam.... cum exercitu 40 millium et circumdederunt Russos et pugnatum est, et Graeci aegre obtinuere victoriam. Russi vero navibus effugere.

1054 Anno 6450 (Chr. 942) Igor collecto magno exercitu, denique anno 6451. (Chr. 943) vadit contra Graecos, cui cum Graeci multum auri dedissent, redit Igor Kioviam, et mandavit Pecsenogis = печеногом, ut in Bulgariam arma moveant

1055 Post Zimiscem Imperatorem sub Basilio Porphirogenito,*) ponit (Chronica serbica) conversos esse Russos cum Rege suo Vladimiro; affirmat quoque fugisse hunc Basilium ex Bulgaria.

Imperium Imperatoris Bulgarici.

црство асеня ївана црѣ блга.

1056 Post *Berylem* czar fuit senex *Joannes Asen*, et post eum filius eius *Joannes Assen* fuit czar Bulgarorum. Et in principio regni sui restauravi' arces bulgaricas per Graecos destructas et multas Graecorum arces subjugavit; occupavit et Sardakiam urbem quae alias vocatur *Sredaz*, in qua urbe consvetum erat concilia Patrum celebrare Graecorum et Romanorum, quia erat quasi in meditulio eorum. Tunc et reliquias *S. Joannis Rilski* accepit et transtulit in urbem suam *Ternovam*. Expetit quoque a Francis, tenentibus Constantinopolim, corpus *S.* Parasceviae Sv. петка acceptum intulit Ternovam. Et cum Patriarcha Constantinopoli obiisset ipse sibi Patriarcham constituit et perexit adversus arces Graecas. Exiit adversus hunc *Lascaris*, quem cum debellasset Asen, coepit eum et jussit eum coecari

1057 Regnante Vataze,**) accedens ad hunc *Sava*, acceptusque est honorifice, donatus plurimis donis, cum rediret nempe ex sacris locis uti constat ex eius vita.

1058 Licinius habens Constantini sororem in conjugem, post devictum Maxentium cum regnaret in occidente, coepit persequi

*) Error duplex. — P.

**) NB. Joannes Vatazes imperabat Nicaee ab a. 1222 — ad 1255. — P.

christianos, et ex ea genuit filium habentem crines albos, indideruntque ei nomen *Bela Vrosch.* Cum ergo saepius admonitus Licinius nollet cessare a persequendis christianis, jussit eum occidi Constantinus.

1059 Id videns Bela Vrosch, fugit in *Gothiam* terram, et inde venit in *Serviam*, ibique regnavit; et inde expulsus fuit a Bulgaricis Imperatoribus, fugitque in securam Provinciam dictam *Zachulmiam*; occupata ea, duxit in uxorem filiam Franciae Regis *Annam*, ex ea genuit duos filios: unum *Techomit* secundum *Csedomil.* Et hi extruxerunt Ecclesiam in honorem S. Stephani Protomartyris in sui auxilium in urbe Drevesseh. Tunc viri potentiores terrae illius, eum ob ingentem factum nollent se eis subjicere, Csedomilam Episkopum fececrunt et Techomilum Praesbyterum.

Techomil Praesbyter genuit 4 filios: *Zavidam*, *Srazimir*, *Prvoslav*, Stephanum *Nemagna.*

1060 Nemagna dictus est Dominus 6647 (Christi 1139), qui postquam adolevisset, et egregie in fide eruditus fuisset, venit in terram suam *Rasciam* et ingressus est primo in Ecclesiam SS. apostolorum Petri et Pauli, quae est in meditulio Rasciae, et suscepit ibi babtismum ex manu domini arhiepiskopi *Leontii* cum essett annorum aetatis XXX., a quo unctus est myrha; prius autem *babtisatus erat a Latinis haereticis* in templo S. Archistrategi Michaelis; et inde venit in Rassiam et secudo babtizatus est, ut supra diximus. — Expost coepit bellare et coepit maritimas terras Zentam una cum arcibus, et *Rabnam* et *Pilotam* utramque, et ex Graecorum terris *Patkovo* et *Fosno* (Hvostno) totum, et *Podriniam* totam, et *Costraz* et *Druxovinam*, *Sitnizam*, *Labum*, *Liplyan*, *Galbochitzam*, *Reke*, *Usku* et *Pomoraviam*, *Zagorlatum*, *Levcse*, *Belikam* Haec omnia virtute sua occupavit et factus est authocrator ac monarcha Serviae. (8)

Et extruxit primum monasterium in *Topliza* S. Nikolao dictam, cum duarum columnarum Ecclesia. Et Ecclesiam alteram B. V. prope fluviam *Cossanizam.* Et rursus templum S. Nikolai extruxit apud fluvium *Ibar* in Konchulissoh(?). Dein extruxit Ecclesiam S. Georgio in *Rassia* urbe. Dein extruxit mirabile monasterium in *Studenicza* in honorem B. V. Assumptae.

Et cum praeterisset annus Regni ejus XXXVII. tradidit Regnum in manus primocoronati Regis (стефанꙋ прьвовѣнчаномꙋ кралю). Ipse vero abiit in monasterium Studeniczense, religiosumque habitum majorem et minorem induit, factus monachus, dic-

tusque Symeon 6.703 (Christi 1195). A Calinicho Episcopo factus monachus mense Martio die 25. Eodem die et conjux ejus *Anna* monacatum induit, dicta *Anastasia* et obiit in Rassia in monasterio B. V. prope Episcopatum Rassiae et illic mansit; post mortem translatum est corpus ejus Studeniczam.

Porro piisimus *Symeon*, postquam duos annos exegisset Studenizae, abiit in Montem Atho. Anno 6706 (Chr. 1198) die 8. Octobris, et ingressus est monasterium *Vatoped* secunda Novembris et ibi mansit anno uno et quinque mensibus, et renovavit vetus destructumque coenobium *Hilandar*, et transiit in id, et in eo vixit 8 menses, et obiit in Domino, et depositus est in eodem monasterio 13 Februarii, et elapso octavo anno in sepulcro, fuere plura bella, et venientes Latini ocuparunt Constantinopolim et Graeciam, et venerunt tunc etiam in montem Atho Latini. Et ego, (inducitur nimirum loquens S. Sava) et ego videns disturbia multa et tempus opportunum, cum etiam a fratribus meis rogarer *Stephano* nempe rege et *Vlkano* Magno Knesio, aperui sepulcrum Patris nostri et reperi integrum et illaesum corpus ejus, et accipiens ejus S. reliquias, transivi per multas belligerantes gentes in iis partibus, et illaesus, nullaque mea molestia, pertransii intercessione B. V. et venerandi Patris mei, et veniens in terram Serviae ad urbem *Fostno*, illic habui mihi obvios filios eius Stephanum regem et fratrem huius, meumque, Magnum Knezium *Vlcanum*, insuper et omnes Episcopos ac Igumenos, Clericos „i svi blagorodni" et venerati sunt S. corpus, et intulere in monasterium Studeniczam et in arca marmorea composuere, in qua hodieque est. Haec translatio facta est Februarii 19.

Ex hic videre licet huius B. Patris nostri fundatoris et domini vitam a nativitate usque ad obitum.

Nativus eius accidit Zentae et babtismus ibidem in haeresi, et venit in Rassiam Episcopatum ad Ecclesiam SS. apost. Petri et Pauli et secundo babtismum suscepit, ut supra dictum est. Praeterlapso a nativitate ejus XLVI coepit Deo auxiliante regnare et mansit ibi XXXVII annis, et suscepit monachatum et vixit tribus annis, et tota ejus vita facit 86 annos. Accidit mors ejus 6708 (Christi 1200). S Sava igitur ingressus in monasterium ante Patrem suum in monte Atho. (69)

1061 Fratres vero seniores ad exemplum fratris juniaris coeperunt aedificare Ecclesias in dei auxilium. *Zavida* aedificavit templum in honorem S. Petri et Pauli, duarum columnarum, apud fluvium *Lima*. *Prvoslav* templum S. Georgii in Budimnye, pariter duarum

columnarum. Srazimir extruxit templum B. V. in Gradacz, duarum columnarum, prope fluvium *Moravam*.

1062 Stephanus (Nemagna) qui omnium horum junior, fuit tunc Magnus Supan totius Serviae, Maritimae, Diocleae, Dalmatiae, Travuniae, et Zachulmiae.

1063 Hic Stephanus genuit ex Anna tres filios: *Stephanum* primo coronatum regem „прьвовѣнчани краль“. Secundo: *Vikanum* Magnum Knesium, Tertio: *Rastko,* qui petit a suis parentibus veniam exercendi venatum, cum esset annorum XVII. cum suis Vlastelis nobilibus; abiens vero abscondit se ab eorum Bojarorum conspectu cum religioso quodam servo qui eius relictam vitam explicuit. Is ergo concepto ad religionem animo, abiit ad *Ruski* monastir, ibique se dedit attondere, inde jussus est a superiore abire ad monasterium *Vatopedi.* Pater iterim sollicitus, misit unum stratilatum querentem ubique filium; quem tandem stratilat comperit. *Rastko* dedit stratilato crines suos vestesque seculares ferendas ad Patrem; post hoc etiam litteras ad patrem exaravit, hortando eum ut et ipse Regni administrationem relinquit. Rastkus interea, ut dixi, attonsus, *Sava* dictus fuit. Stephanus vero Nemagna pater, commotus his filii litteris reliquit Regnum primogenito, et factus monachus dictus est Symeon.

1064 Regnavit Stephanus Nemagna seu Symeon annis 42. et anno demum 6690 (Christi 1182) abiit ad montem Atho ad filium suum Savam cum multis thesauris. Dein ab Alexio Imperatore, socero filii sui Stephani Despotae primi, expetiit obtinuitque cum omnibus appertinentiis, monasterium *Hilendar,* et eleganter instruxit dotavitque, et postea miserunt ad despotam *Stephanum* et sub suum nomen ac protectionem monasterium idem acceperunt, qui et lubens suscepit et magnos thesauros eodem transmisit, ut deinceps hoc veluti Serviae despotarum esset monasterium. Deditque Alexius Imperator privilegium tam huic quam aliis omnibus monasteriis Atho montis, ne quis qu.... in eo praeter Imperatorem mandare posset. Post haec factus est S. Sava presbyter, postea Archimandrita per Metropolitam Thessalonicensem, roganteque fratre, sucepit gubernationem monasterii Hilendar et multa prodigia fecit. Perexit dein S. Sava in negotiis sui coenobii Constantinopolim, acceptusque magno honore et gaudio ab Imperatore et Patriarcha, praesertim cum Imperatoris Theodori filia fuisset data in conjugem *Radoslavo* filio despotae Stephani, et tunc Imperator et Patriarcha constituerunt S. Savam ut esset Archi-Episcopus totius Serviae et Maritimae. Quod cum ille nollet

suscipisse, rogantibus demum discipulis et monachis abiit in paternas ditiones Sava, ad patriam suam erudiendam excollendamque. Hic igitur S. Sava primus Archiepiscopus totius Serviae et Maritimae per omnes districtus suarum paternarum ditionum praefecit Ecclesiis Episcopos viros lectissimos, et quidem: Primum in *Chlmia*, in Stagno in templo B. V.; 2) Episcopum tn *Zenta;* 3) in *Dabra* in Ecclesia S. Nicolai; 4) in *Budimnye* in Ecclesia S. Georgii; 5) in *Rassa* in templo St. apost. Petri et Pauli; 6) in *Fostno* iu Ecclesia B. V. in Studenicza; 7) in *Prisren* in Ecclesia B V. 8) in Ececlesia B. V. in *Grachanitza;* 9) *Toplicae* in templo S. Nicolai; 10) in *Branichevo* in Ecclesia S. Nicolai; 11) *Belgradi* in Ecclesia B. V. 12) in *Moravicza* in Ecclesia S. *Archilie.* Iussitque omnes has regiones doceri et teneri veram catholicam fidem const.... a S. Apostolis, S. Patribus et Doctoribus traditam.

1065 Post omnia haec Archiepiscopus dominus kir Sava, jussit convenire concilium omnium praedictorum in magno Archiepiscopatu житчю (Schitschiu), Stephano primocoronato ragi, toti venerabili clero, omnique nobilitati majori et minori, ac populo, et in eo conventu fratrum suum magnum Supanum honore et corona Regia coronavit, eique omnes officiales ad obsequia regia constituit.

1066 *Stephanus* primocoronatus Rex, filius magni Supani Nemagnae, ex conjuge sua imperatoris Graecorum Alexii filia, genuit 4 filios: *Radoslavum, Vladislavum Stephanum**) *Predislavum.*

1067 Predislav secutus est exemplum patrui sui, abiensque in monasterium, jam monachus, dictus est *Sava II.* Fuitque tertius Archiepiscopus totius Serviae, jacetque hodiedum in Ecclesia Pecchiensi integer et incorruptus.

1068 Ab Adamo ad tempus quo Nemagna dictus est dominus Serviae, anni 6647 (1139). Regnavit annis 42. (Si annos regnavit 42. ergo usque ad 6689 qui est Christi 1181. P.)

1069 Anno 6690 (1182) coepit gubernare secundus Supan *Stephan,* filius Nemagnae I Supani, et A. 29 regnavit (igitur ad 6719 qui est Christi 1211).

1070 Anno 6727 (Chr. 1219) factus est S Sava Episcopus.

1071 Anno 6729 (Chr. 1221) coronavit Stephanum secundum, filium Nemagnae, fecitque eum Regem. Omnes anni ejus 32 et ante coronationem anni 29, et post coronationem anni 3.

1072 Anno 6732 (Chr. 1224) suscepit gubernium *Radoslavus* filius Stephani II. et regnavit annis XI. (ergo mortuus a 6743

---

*) Est fors ipse Radoslavus II. seu Uros I. — P.

Chr. 1235.) et cum dejectus esset, successit post eum in Regno frater ejus Vladislavus Rex. Hic aedificavit in *Milescevo* templum ascensionis, quo etiam S. Savam transtulit ex illustri urbe Ternova, mansitque s. corpus Milescevi usque ad haec tempora, cum Turcae s. corpus ejus combusserunt Belgradi, instigante Daemone.

1073 Regnavit *Vladislaus* annos VII. et Deo omnia reddidit,*) corpus ejus repositum est in Milescevo, in templo ascentionis (Ergo ad d. 6750 Christi 1242).

1074 Anno 6743 (Chr. 1235**) suscepit Regnum *Radoslav,* анепсеи храпави кралѣ (Anepsei hrapavi kral), indiderunt ei abavi seu hrapavi kral (sic). Iste fuit Primus *Vrosch*, et accepit in conjugem Regis Francorum filiam quae dein facta est monacha. Genuit *Helena* Vroscho I duos filios: *Dragutinum* et *Milutinum.*

1075 Dragutin accepit conjugem filiam regis Vngariae Vladislavi, et cum essent in laetitiis nuptialibus, pater filio promisit se Regno in vita cessurum filio, cumque tempus longum elabaretur, nec tamen regno pater cederet, accessit is patrem rogans, cederet sibi promissum Regnum, qui cedere noluit. Indignatus igitur Dragutin, abit ad socerum suum Vladislavum Regem Vngariae, narratisque omnibus, pervicit, ut Vladislavus magnum exercitum genero suo daret, et a fratre suo Rege Ledianensi лѣдианскаго крала, accepit quoque exercitum, et pergens ad fratrem suum, procidensque in genua dixit: „Pater concede promissum Regnum et ego concendo locum commodum in quo degas" et Rex non dedit Regnum. Indignatus ergo filius, exercitum in patrem movit, et fugis in *Chlmiam* in arcem Drasch (Drašć) ubique vitam finiit,***) et translatus est in Sopokan templum SS. Trinitatis, ibique scilicet in hodiernum diem quiescit. – Conjux ejus Helena in monasterio quod ipsa suis sumptibus extruxit in Gradaz abdormivit****) in Domino, ubique jacuit annis multis, postea reliquiae ejus in diversa loca ablatae sunt

1076 *Dragutin* ergo filius Regis Hrapavi, factus est Rex, *magnus Stephanus* dictus. Equitanti ei sub 'arce urbeque *Jelechem* contingit ut equus exterritus sedentem regem excusserit, quo casu fregit manum dextram et dixit poenitens: „Pace Domino, deliqui

---

*) Ad hos duos Reges spectare videtur nummus ille argenteus exibens duo capita coronata, cum literis R. et L.

**) Nisi hi duo simul regnarunt.

***) Vide Pejačevićii Hiatoriam Serviae p. 219 ubi citat Chronicam Georgii Despotae. — I. K. S.

****) Helena obiit multo serius. Vid. a 1305. — P.

in patrem meum; multam ergo egit ob hoc poenitentiam, et amore dei succensus, gubernavit laudabiliter, religiosos dilexit, senes veneratus est, pauperibus opem attulit, justítiam administravit, veritatem sequutus est, processitque in *Sirmium* ad monasterium *Dabraz*, ibique habitum monachorum induens dictus est Theoctistus, orationi et jejunio deditus, pie vitam finivit

1077 Is anno 6778 (1270) vocans fratrem suum *Milutinum*, dedit huic Regnum, et dixit eum *Vroschum* II et monarcham Serviae totius et maritimae dominum, Stephanum Regem; et post haec coepit aedificare templa multa et specialim elegantissimam Ecclesiam extruxit ad fluvium *Banyska* in honorem S. Stephani protomartyris, quam totam auro exornavit ab intus, ibidem quoque sibi sepulcrum erexit et elemosynas sine exemplo magnas coepit facere, quales nemo Regum ante aut post ipsum fecit. Et quo tandem ejus misericordia non pervenit; iustitia per omnes gentes insonuit, et Hyerosolimis, et in monte Sinai, et per omnem Graecorum terram et Slavorum Regna, et per insulas maritimas Xenodochia et Ecclesias extruxit, votumque Deo vovit: Quot annis regnaverit, totidem se Ecclesias constructurum, in annos nempe singulos unam. Deus itaque imperium ejus extendit ad annos 42, quare et totidem is Ecclesias construxit et beato fino vitam terminavit. Sepultus in Ecclesia S. Stephani Protomartyris in *Banysko*. Et cum venissent Agareni, corpus ejus translatum est in Prisren, qua etiam urbe per Muhametum expugnata, translatum est corpus epis *Sophiam*, ubi hodieque quiescit*).

1078 Rex *Milutin* genuit duos filios, *Constantinum* et *Stephanum III Vroschum*. Iste multas sane a patre suo afflictiones sustinuit, excaecatus ab eo, et Constantinopoli servatus, et apud Tataros prius fuit, et rursus ad patrem reductus mutuoque reconciliati sunt, et post mortem patris sui regnare caepit. Igitur

1079 Anno 6825 (Chr 1317) factus est rex Stephanus, dictus *Dechanski*, imperavit annis XIX (ergo ad 6844 inclusive Chr 1336).

1080 Anno 6838 (Chr. 1330) exiit Princeps Scytarum *Michael* czar cum magno exercitu, et cum eo nationes circumpositae, Tatari et Bassarabi, et hos ille ducebat secum ad occupandum regnum avitum B. Stephani Regis; verum ipse hic czar, nulla re effecta, cecidit infeliciter in eam fossam, quam fodebat altro; et cum cecidisset in praelio, aduxere eum in жеглигово (Segligovo) ubi

*) Vide: „Pejačevićii" Historiam Serviae p. 229. — I. K. S.

vitam finivit, et sepulchro datus est in Ecclesia sancti Georgii in pago *Gorichina*. Extructus vero ejus fusus turpiter rediit.

1081 Itaque *Stephanus* Rex III. Vrosch, vixit sapienter in Deo gratus, gloriose, tamquam bonus Christi miles et martyr, fuit enim a patre coecatus in urbe *Scopia*, et in exilium missus Constantinopolim, et cum fuisset in *Ovczepolye*, in templo S. Nicolai, contigit, cum esset in nocturna vigilia in Ecclesia, ibi comparuit ei S Nicolaus, et dixit: „Noli timere Stephane, tui oculi sunt in manu mea.“ Et mansit Stephanus multis annis Constantinopoli, et admonuit Imperatorem ne haereticos in urbe toleraret, sed expelleret eos. Contigit vero, cum rursus in templo esset Stephanus in nocturins vigiliis, cumque coepta fuisset prolegi vita S. Nicolai, rursus se ei exhibuit videndum S. Nicolaus, et donavit ei visum. Stephanus interim, cum non crederet satis se visum recepisse, detraxit sibi velum quo oculi clausi erant, et vidit omnem Ecclesiam; magnasque Deo laudes dixit, nulli tamen quidquam dixit, veloque se rursus contexit et prodigium hoc clam habuit, donec Deo placeret et visum esset. Patre ejus ex hac vita decedente Stephanus hic regnaturus, oculos suos aperuit et se devovit S. Nicolao extructurum Ecclesiam, et progressus versus occidentem, elegantem Ecclesiam construxit in honorem ascensionis Dominicae, apud fluvium *Bistriza* prope pagum *Deschani*, et exornavit eam ornatu inexplicabili, et erexit templum S Nicolao, ad dextram partem magnae Ecclesiae. Is tunc, daemone instigante, multa passus est a filio suo *Stephano*, et in arce *Decsan* conjectus est ab eo in carcerem, et multis solicitudinibus tolendis S. Nicolaus jam tertio se ipse visendum praebuit, et dixit: „Para te Stephane ad iter, finies enim vitam tuam strangulatione in arce *Dechan*;« quod et factum est Corpus eius translatum est in monasterium *Dechani*, quod ipse extruxerat, ubi hodieque jacet incorruptum, multaque miracula et sanitates parat, odoremque suavissimum exhalat.

Genuit B. Stephanus tres filios, duasque filias. Primus filius *Dusman* (ДѸШМАН). Secundus filius *Duschan* (ДѸШАН). Tertius filius *Simeon*. Prima filia *Elasca*, secunda *Theodora*.

1082 *Duschman* factus est czar Serviorum et Graecorum et partium occidentalium. Natus erat anno 6820 (Chr. 1312). Regnare coepit anno 6844 (Chr. 1336) dictus *Stephan* czar. Subjunxit sibi omnes Graecorum partes, et venit ad arcem *Seres*, ibique coronatus est in Imperatorem. Plurimum Patriam suam illustravit et coepit Regnum Serviae ex omni parte ampliare, et circumpositas nationes subjungavit. Bella multa gessit, vlastelos, seu ma-

gnates suos donans pretiosis opibus; et constituit aedificare Ecclesiam magnam SS Archangelorum Michaelis et Gabrielis prope arcem *Prisren*, ad fluvium *Bistriza*. Et hic ejus sepulcrum fuit. Imperavit annis 24, finivit vitam anno 6864 (Chr. 1356) Decembris 20 die dominico; a morte sua multum luctum reliquit Serviis. Sane regnarunt Servii annis 20. pacifice et in omni felicitate.

1083 Genuit Stephanus Rex (Czar) filium *Vrosch*, anno 6845 (1337) is fuit *Vrosch IV.* Mortuus ergo Stephanus 6864 reliquit successorem filium suum Vroschum juvenem; et multis juramentis ad fidem eidem servandam magnates (келмѕожу) suos obligavit

1084 Igitur anno 6865 (1357) imperabat juvenis Vrosch. Imperans is, extruxit Ecclesiam in honorem natae B. V. in Scopia; ejus vero mater aedificavit Ecclesiam in *Nigro Monte*, supra жегаигово (Segligovo). Hic *Vrosch* in veritate gratiosus erat optimusque Princeps, et dignus admiratione, senum tamen consilia rejicebat et juvenum amplectabatur, itaque sicut Roboa, vel ut viciniores dicuntur, sicut *Michael* Bulgarus Imperator, a suo servo Basilio perditus est, quem audiebat spretis caeteris; sic et Vroschium juvenum consilia perdidere Igitur, anno ejus Imperii XVI elapso, ostenderunt se violatores juramenti, tam sancte facti, Proceres *Vukasinus* igitur ab eo factus dignitate despota, imo et coronatus ab eo, qui tamen ipse ad extremum Vroschium avito Imperio aeque ac vita exturbavit. Hunc itaque Imperatorem occidit Rex *Vukasinus* et Vgliessa Despota et Goico. Et Imperium servicum in 4 partes partiti sunt. Hunc nominarunt Regem, illum Caesarem, alium Despotam, quartum Knezium. Per Amurathum, Orcanis filium, Adrianopolis capta est anno 6860 (1352), ibique Imperii sedes posita.

1085 Praedictus ergo *Vrosch* finivit vitam in medio Regni sui cum Imperio, magno luctu relicto Patriae universae, nullo quippe relicto haerede occubuit. Sepulcrum ejus prope arcem *Petricha*, in templo B. V. assumptae supra *Nerodimye*. Post tempus aliquod cum se prodigiis ostenderet clarum reliquiae ejus levatae sunt ex sepulchro et venerationi expositae usque hodie odorem amoenum exhalant et praebent sauitates accedentibus cum fiducia.

Haec de prima generatione.

Redimus ad generationem secundum.

1086 *Vlkanus*, filius *Nemagnae*, frater primocoronati Regis Stephani et S. Savae. Hic *Vlkan* magnus knez, gennitfi filium *Stephanum*, magnum knezium, aedificavit multas elegantes Ec-

clesias in honorem assumptae in *Moracsa* in sylva, dicta Budimnye ubi quiescit illius corpus integrum.

1087 Stephanus genuit filium *Dmitra* Supanum. Dmitar factus monachus dictusque *David*. Stephanus aedificavit etiam Ecclesiam Epiphaniae ad fluvium *Lima*, in urbe *Brodarevo*.

1088 *Demetrius*, cum adhuc in saeculo esset, genuit filios et filias Primus filius ejus *Vratko* magnus knez, genuitque filios et filias. Filia prima *Militza* knyegina, nupta knezis Lazaro. Illa aedificavit Ecclesiam in *Lyubostina*, honori B. V. assumtae, et accepto monachatu dicta est monacha *Eugenia*.

Hactenus de his.

1089 Anno 6867 (1359) transiverunt Turcae Callipolim (578).

1090 Anno 6869 (1361) periit Momchilo Peritolaz. (579).

1091 Anno 6880 (1372) moritur *Vrosch* Imperator et imperavit annis XVII, tunc imperante Constantinopoli Joanne, imperatoris Manuelis filio.*) (581)

1092 Anno 6881 (1373) вλкасснн — *Vukasinus*, gloriose colligens magnates ducesque Serviae, et exercitum florentissimum ad 70 millia, cum agarenis bellum suscepit, praeliumque iniit prope fluvium *Mariza*, prope Adrianopolim, ubi et alii fluvii confluunt. Exploratores dixere, quin et alii, non fuisse plures Agarenos quam 4500, cum ita Deus permiserit ut Turcae Serviis cladem ingentem afferent. Haec nempe fuit violatae pacis poena. Illic fere totus exercitus aut ferro aut vivus fluviis haustus est, nonnulli etiam in captivitatem abducti sunt, adeo, ut ab exeritu 70 milium, pauci admodum remanserint, qui et ipsi justo Dei judicio, periere. Quod nisi Deo permittente vollenteque, vix potuisset fieri, ut adeo pauci (nempe Turcae) florentissimum exercitum delerent. (582)

1093 Anno 6882 (1374) coepit regnare knez *Lazarus*, (583).

1094 et eodem anno excoecavit Nicolaum zupanum et evertit. (586)

1095 Anno 6888 (1380) fuit annuntiationis Festum in Paschate. (588).

1096 Anno 6889 (1381) *Zrep* et *Vitomir*, Turcis attulere cladem ad *Dubravnizam* (589).

1097 quo anno fuit et ecclipsis solis. (588)

1098 Anno 6890 (1382) evertit Badicha Brankovicha (sic). (587)

1099 Anno 6894 (1386) exit Murath ad *Plotchnik* et occupat *Nissam* urbem. (591)

---

*) Est eror. — P.

1100 Eodem anno 1 Januarij*) obscuratus est sol. (590)

1101 Anno 6897 (1389) justo Dei judicio, magnates Servici frequenter infortunati fieri coeperunt.

Et vere advenante venit adversus Serviam *Omar Amurath*, filius *Orchani* et coepit pugnare cum *Lazaro*, et cecidit ibi Amurath, gladio servico occisus a *Milosch*. Regnavit Amurath 60 annis et post ipsum filius Bajazet, qui bellum incoepit cum knezio Lazaro.**) Vojvodi ergo, knezio infideles facti, fugere, *Vuk Brankovich*, et alii. Knes Lazar videns eorum infidelitatem, et ipse fugam arripuit, fugientem vero unus ex hostibus coepit et ictum feralem ei impegit, quo accepto, knezius exclamavit: „Foederis icti violatio me deprehendit", et ibi ita finem vitae accepit 15 Junij. Corpus ejus collocatum est *Pristinae* in templo, ubi circa annos duos et menses octo sepultum mansit. Post hoc tempus *Militza*, uxor ejus, dixit filio suo ut corpus Lazari transferatur ex Pristina. Cum ergo id agerent, repererunt, aperto sepulchro, corpus integrum, et odorem amoenum exhalans. Translatum est itaque per *Militzam* conjugem et filium *Stephanum* ad monasterium ab ipso extructum *Ravaniczae*, ad Ecclesiam ascensionis, ubi hodieque visitur. Imperavit knez *Lazar* annos XVII. (593)

Fuit hic knezius ex urbe *Prilaz*, et pater ejus *Pribaz* (sic), qui misit Lazarum filium ad Stephanum Imperatorem ad obsequia, qui dedit ei conjugem *Milizam* ex sanguino *Nemanico* Ex quia suscepit tres filios et quinque filias. Primus *Stephanus*, factus Despota Serviae et Zentae, partiumque Bosnae, et partium Vngariae. Secundus *Vlk*, et is fuit coelebs, non habens conjugem. Tertius *Lazar*. Prima filia *Mara*, nupta Vuko *Brankovich*. Secunda nupta in Zenta *Baoso*. Tertia Imperatori Bulgarico *Sismano*. Quarta in Ungaria *Garevicho*. Quinta Bajazeto Imperatori. (584)

1102 Anno 6897 (1389) regnare coepit Stephanus despota et regnavit 38 annis, et aedificavit eleganter Ecclesia SS. Trinitatis ad fluvium Ressava. (594)

1103 Anno 6900 (1392), tertio anno regni sui Bajazet filius Amuratis movit (exercitum) adversus *Bulgaros* et accepit urbem *Ternovo*, et reliqnas circa eam positas. (595)

1104 Et post transactos tres annos, nempe 6903 (1395) movit Bajazet contra *Mircsam* Vgrovlachorum vojvodam, et debellavit

*) Secundum Calendarium Graecum.

**) Neje tako. Ita notavit G. D. — P.

Mircsa Bajazetum ad *Ravinam*, et hoc proelio periit generosus ille *Marcus Kralyevich*, filius Vukasini Regis et Constantinus жеглиговац, filius Despotae *Deani Dragasis*. (596)

1105 A. 6904—1396 Bajazet vicit regem Sigismundum ad Nicopolim. (597)

1106 6906—1398 Combusta est *Ravanicza*. (600)

1107 In quo etiam Anno Bajazet coepit *Vidinum* et *Nikopolim*. (602)

1108 6907—1399 Obiit *Vlk Brankovich*. Genuit iste tres filios. Primus erat *Giuragy* qui postea fuit Despota. Secundus erat *Grgur*. Tertius erat *Lazar*. (603)

1109 6910—1402. Imperator *Temir* proeliari coepit cum Bajazeto. Hoc bello etiam Stephanus Despota Serviae adjutorio fuit Bajazeto, et vicerunt Stephanus cum Bajazeto; conjuncti igitur erant hi duo adeo arcto vinculo, ut Stephanus sororem suam dederit Bajazeto. Abiit proinde etiam cum illo ultra mare adversus Temirum, ubi victus est Bajazet et captus, capta quoque et Despina conjux ejus. Interrogabat vero de Stephano Temir: quis ille esset qui adeo acriter pugnaret? et intelligens ex Despina, hunc fratrem ipsius esse, honoravit eum. Despota interim feliciter ex hoc bello abiit Constantinopolim, hocque Anno *Giurgia Vlkovicha* despotam in Carigrad, seu Constantinopoli captivavit, et abiit in Sauromaziam,*) ubi a magnatibus cum honore exceptus est, et tamquam caput gentis. *Myrcha* vojvoda cum aliis, magno affectu eum ad terras suas commitati sunt; et aedificavit monasterium ad Ressavam, ut supra dixi.

Hoc eodem Anno in *Rodope* suffocatus est Georgius Vlkovich ex captivitate Constantinopolitana rediens). (604—06)

1110 6911—1403. Despota cecidit *Mussiam* in Tripolio, infra Grachanizam. (608)

1111 Bajazet mansit apud Temirum et veneno sublatus est anno currente videlicet 6914, die 29 Junii, et imperavit annis XIV reliquens tres filios, *Mehemet Cselebium, Musium* et *Krischium*.

1112 Quo etiam anno obiit knyegina *Miliza*, in monachatu dicta Eugenia, mater Despotae Stephani, conjux Lazari obiit vero XI Novembris. (612)

1113 Post Temirum imperavit Mehmet Cselebia, filius Bajazeti, annorum 20.

1114 6916—1408. Obiit *Georgius Vlkovich*. (613)

1115 quo anno fuit atrox hyems (614)

*) Hanc vocem correxit Descriptor noster, et pro ea substituit Daciam. — P.

1116 Et his annis populatus est *Stephanus* Despota *Sitnizam.* (610)

1117 6918—1410. *Vuk* et *Lazarus* cum Turcis populantur terram Servicam fratris sui *Stephani* Despotae. Illi ergo adduxerunt Turcas adversus Serviam, et spolia innumerosa abstulerunt; verum et ipsi periere, accepta enim mercede suorum factorum, interfecti sunt in resurrectione Christi. Sed et sororium fratris *Georgii* in *Plovidna, Mussia* illo occidit, 6 Julij. Naratur, quod cum non haberent fratres illi religiosum virum qui eos expiaret, idcirco eos invicem divisos precatos Deum esse, et ita capite plexos (615—16).

1118 Post unum anum transactum (adeoque 6919—1411.) jugulavit Mussia fratrem suum Mehmet Cselebiam 5 Junij, posteaque imperavit Mussia tres annos. (617).

1119 Secundo anno gubernii, nempe 6920—1412, movit adversus Serviae terram, contra *Ivanov grad,* sed nil effecit.

1120 Post hoc rursus anno adeoque: 6921—1413 ivit contra Bulgariam, et evertit Bulgariam. (621).

1121 6921—1413. Czar *Mussia* vastavit Stephanum Despotam ad *Vrbnicam* et destruxit *Krussevaz, Petruss, Stelak* et *Coprian,* et alias arces, et innumerosum Christianorum populum gladio peremit (620).

1122 Quo anno venit *Georgius* ex Thessalonica (619).

1123 6922—1414. Perit czar Mussia a fratre suo *Krischia* et *Stephano* Despota ad Iskram fluvium (622).

1124 6927—1419. obiit Myrche voyvoda (626).

1125 et hoc anno aedificata fuit *Ressava* (625).

1126 Hoc ipso anno obiit Imperator Bulgarorum Konstantin, januari, 21. (633).

1127 6929—1421. populatur Sultan *Krischia* Valachos (629).

1128 Post annum unum (adeoque 6930—1422) moritur *Baosa* Zentae dominus (630).

1129 Hoc ipso anno obiit et Krischia Sultan (632).

1130 6931—1423. Profectus est *Stephanus* Despota infra *Scodram* (635).

1131 6933—1425. Obiit *Mara Vukoviza* (636).

1132 6934—1426. Venit Murat sub Krussevacz et populatur Servianos (637).

1133 6935—1427. Moritur *Stephanus* Despota Julii XIX, relinquens multum luctum Serviis. Quando Amurat populatus est Serviae terram quinto anno regni sui, tunc Despota Serviae *Stephanus* dolores pedum passus est, multo acerbiores quam antea,

ideoqne vocavit nepotem suum ex sorore *Georgium*, eumque Despotam constituit (638).

1134 6936—1428. *Jeremias* abiit *Golubzum* et tradidit se Turcis et populati sunt *Branichevo* (641),

1135 quo anno suscepit gubernium Georgius Serviae Despota. Anno sexto Amurati obiit Stephanus Despota qui gubernavit post mortem patris sui knezii Lazari 38 annis. Et eo die quo obiit, fuit *Belgradi* tempestas horrida et inaudita; tenebrae, quales nunquam antea, incubuerunt adeo, ut per omnem Serviam nox esse videtur; quae tenebrae ut transiere, lux adeo invida apparuit, ut omnes admirari sunt. Igitur post Stephanum, factus est Despota Georgius, sororis Stephani filius.

1136 Georgius genuit tres filios et filias duas 1. *Gregorium*, 2. *Stephanum*, 3. *Lazarum*. Prima filia *Mara*, data est uxor czaro Murato, 2. Katelina, data pro Orkilia (Est Udalricus *Ciliae)*.

1137 6938—1430. Coepit Murat Thessalonicam (644).

1138 6940—1432 Venit Murat sub Brassevo (647).

1139 Audiens czar Murat mortem Stephani, venit adversus Serviam cum exercitu magno, et coepit urbem Crussevacz arcesque circumpositas, quae se ei subdiderunt. Abiit etiam contra Novobrdo ad Srebrnigrad, verum nil perfecit, et urgente jam hyeme rediit. Despota itaque misit ad eum, Feciales orans pacem pro reliquis quae sibi remanserant. Ille ergo aliqua loca, post factam pacem, reddidit Despotae.

1140 Nec tamen sufficiebant haec mala Serviae, venit insuper et Rex Ungariae adversus *Belgradum* urbem Regiam illustrem, quem locum post pacem factum, ipse Despota tradidit regi Ungariae ob metum Turcarum. Tunc et quaedam signa apparuerunt.

Primum signum urbi malum annuntians. Vesperi, sera nocte, necdum nobis dormientibus, repente ex parte altera Savi, quasi strepitus tubum auditus est, isque semper augebatur, propiusque accedere videbatur, donec et prope urbem et in urbe ipsa auditus est. Duravitque id horis tribus, comunisque opinio erat: quasi exercitus iret contra urbem.

Secundum signum: Imagines volabant ex templo sursum, in quibus Christus pictus erat, B. V. et Joannes. Hoc signum nonnulli in bonum vertebant, sed malum fuit.

Tertium Signum: Incubuit urbi quasi ex coelo delabens flamma, que tunc rursus dissipabatur in aere. Ante haec turbo Ecclesiae tectum dejecit et multas domos humilavit, ipsamque adeo domum sororis *Stephani* spoliavit tecto. Post haec etiam

quidam ex partibus *Mysiae* veniens, se ipsum tamquam factum fingens, (revera autem opera ejus pietatem testabantur) hic ergo per urbem omnem discurebat noctu dieque flens amarissime et inclamans: „O male! male!" et „ve! ve!" Visus is est etiam a *Georgio* Despota, qui et ipsi, pro more suo solenni, largam elemosinam donavit. Atque haec signa pertinebant non solum ad *Belgradensem* urbem, verum et amissionem universae Serviae predicebant. Nec enim diu post, Servia, Deo permittente, amissa est.

1141 6941—1433. Dedit Despota *Georgius* filiam suam Cantacuseno,*) (649).

1142 Et tunc sol defecit Junij 17. (648),

1143 6942—1434. terae motus 6. Decembris (650).

1144 Post unum annum moritur (in) Pednik (sic) voivoda *Raosav*. 6943—1435. Mors vojvodae Raosav.

1145 6944—1436. Moritur Rex Sigmund,**) (654).

1146 Et eo anno dedit Despota sororem suam *Maram* czaro *Murato* conjugem (651).

1147 Quo anno obiit Calojan Russota, post pascham die mercurij, et corpus ejus allatum est ad SS. Trinitatem; ubi hodieque quiescit illaesum. (652.)

1148 6945—1437. Fuit malus dies Lunae. (656.)

1149 Hoc anno populatus est Murat Servios, et coepit *Borch*, et destruxit Ostroviczam (657.)

1150 et eo anno comburitur *Scopia*, et multae animae in ea (658).

1151 6946—1438. processit *Murat* adversus Thessaliam, et Thessalonicam multis diebus obsedit. Thessalonicenses ergo, acepta fide incolumitatis, se pacifice dediderunt.

1152 Nec cessavit Murat male agere, sed processit rursus adversus *Serviam* cum multo exercitu anno XVII. imperii sui, et coepit urbem *Smederevo*, et Ungariam populatus est (660).

1153 Et eo anno obiit Albertus Rex***) (661).

1154 6947—1439. Augusti 27. *Georgius* Despota, filius *Vuki*, relinquens dominatum Serviae, fugit ad Ungaros. Propter hanc causam abiit in Zentam, indeque in Bar, et exinde in *Dubrovnik*. (663).

---

*) N. B. Ita scriptam erat, sed correxit noster G. D. Catelinam substituens in: za Orlika (Olrika). — P.

**) Obiit Sigismundus 9. Decembris 1437. — P.

***) Obiit Albertus 27. Sept. 1439. — P.

1155 Filii Georgii Despotae fuerunt apud Muratum in Czarigad*) Hos miserat ad viduam Imperatricem et affinem Muratum, is enim eos expetierat multis iuramentis, promitens se illoesos remissurum incolumesque ad patrem. At mentitus fidem fefellit, et in resurectione domini eos ligavit, et missit *Dimoticham*, et inde Cappadociam. Tunc quidam ex familiaribus rarum consilium dedit, ut eos coecari curet claudatque; id quod ipse etiam iusit, et mali consiliarij missum ad opus exequendum sine more misere, ne fors mandati sui czarem poeniteret. Qui revera etiam poenitens, misit alium rursus qui alios excoecaret, his vero parceret. Verum qui primo missi fuerant jam opus perfecerunt, nil itaque mitiora mandata profuere, quia sero. Itaque amisere ii occulos 8. May. (666).

1156 6948—1440. Constitutus est in Ungaria rex *Vladislav Ledianin.*

1157 et eo anno venit Murat infra Belgrad (662).

1158 5949—1441 Hadem passa occupat Novobrdo. (668)

1159 Eodem Anno *Jancul* cecidit *Mesit* Passam ad Jalovnizam in Valachia (669).

1160 Audiens vero *Giurg* Despot de Rege Vladislao, de Ragusa venit in Ungariam. Rex Vladislav inamoratus est in *Giurg* Despotam, et studuit ei ferre auxilium malisque eius mederi.

1161 6950—1442. Hodi Pasca (venit?) sub *Belgrad*, et *Zernovam* aedificat. (670)

1162 6951—1443. *Jankul* mactat *Mesit pascam* in Valachia ad *Jalovniczam* paucis effugientibus, ex quo tempore Ungari . . . . resumpsere (671)

1163 6952—1444. Exiit rex Vladislaus cum Despota *Georgio* et *Jankulo* secundum Danubium in Valachiam, et inde in *Bulgariam* ad *Slatizam*, et Pascam sub *Nissam* ceciderunt. (673)

1164 Turcae everterunt *Novobrdo.*

Eodem anno populatur *Daut*, et ad *Sitnizam* caedit exercitum *Servicum.* (675)

1165 Et eodem anno occupat Despot *Smederevo*, et restituit Murat Despotae *Novo brdo* et omnem Serviae terram; (677)

1166 et Pasca *Kisslin* populatur et Nicolaum *Skobalich* capit. (697)

1167 6953—1445. Perit rex *Vladislav* ad *Varnam.***) (678)

---

*) Ita Adrianopolim videtur vocare, cum residentia fuerit szari. Sic enim idem Viennam vocat, cum Mathiam regem suo loco ait abiisse in Czarigrad. — P.

**) Quia periit incoante 6953, idicirco exeunte 1444 consequenter et hic, et Sigismundo et Alberto recte sunt nostri Nr. — P.

1168 6955—1447. Ducit conjugem Despota Lazar, filius Despotae (679).

1169 Et bis accidit terrae motus. (680)

1170 6956—1448. Hoc anno *Jonas* praelio vicit regem *Bossnensem Thomam*. (683)

1171 6957—1449. Murat secundo caedit *Jankulum* ad Cossovo 18 Octobris (686)

1172 Obiit quoque 2. Octobris Episcopus Krupnichki, *Jacobus* nomine (685)

1173 Moritur quoque Exarcha et metropolita *Grachanski* kir *Dositheus*, et S. Lucas Apostolus translatus est *Grachanizam*.

1174 6959—1451. Obiit *Murat* czar 4. Februarii. Factus est czar *Mehmet*, Regnavit autem Murat annis 20. (687)

1175 6960—1452. Mehmet aedificat novam arcem supra *Czarigrad* (688)

1176 6961 - 1453. Mehmet capit Czarigrad 29 May die martis, (691)

1177 et sequenti anno (nempe 6962—1454) depopulatur Servios, et excindit (sic) *Ostrovizam* cum circumpositis arcibus. Primo quoque terris grave malum attulit. (694)

1178 6963—1455. Capit Mehmet Novo brdo et arces Sitnicenses (700)

1179 Eodem coepit Jancul Ferisbegum in Krussevazo. (698)

1180 Eodem anno *Dmitar Radoevich* mactat *Petrum Kovachevich* sub *Sreberniza* (699).

1181 Mehmet capit arcem *Prizren* et *Bihor*, et alias arces et multitudinem Christianorum occidit et abducit. (700)

1182 6964—1456. Michael Szilagievich capit Despotam *Georgium* in *Kupenik*, et ligat eum Belgradi. (701)

1183 Eodem anno apparet Cometa et pestis per omnem regionem (707, 708)

1184 Jankul caedit Mehmetum sub Belgrado 22 Juny (705)

1185 Eodem, moritur Jankul Belgradi, (706)

1186 et fames erat ubique. (709)

1187 6965 1457. moritur Giurach despot, affinis (zeth) Despotae Georgii, in arce Smederevo, 24 Decembris. (712)

1188 Eodem, Ladislaus occidit Orxilium (Orlikium vel Olrikium) comitem Germanicum, Belgradi. (711)

1189 Et oedem, Vladislaus Rex occidit Ladislaum Budae (716)

1190 Eodem, obiit *Jelina* despotiza in Rudnik 3. May (718)

1191 Eodem, fugit Grgur et Czariza Mara, soror Lazari, ad Imperatorem Mehmetum in aulam. (719).

1192 Eodem anno *Lazar* Despota capit arcem *Kovin* (717).
1193 Eodem, moritur Rex Vladislaus, (722)
1194 et exercitus Servicus perit ad Tamisch. (720)
1195 Supradictus Georgius Despot, post multos annos exactos in pace, obiit in urbe Smederevo, et genuit tres filios et duas filias, ut supra dictum est. *Gregorium*, *Stephanum*, *Lazarum*, *Maram* et *Catelinam* (712).
1196 Et Lazar fuit Despota vivo patre annis 10, post mortem vero patris, anno uno. (714)
1197 6966—1458. Moritur Despota *Lazar* Januarii 21 die Veneris. (723)
1198 Et *Stephanus* coecus Despota, post patris mortem, abiit in Dalmatiam, ubique accepit in uxorem filiam *Severstiam* (?) ex Aranitarum familia, dominam *Angelinam*, et ex ea genuit filios duos: *Georgiam* et *Joannem*. (727 ж.)
1199 6967—1459. fuit Hyropascha seu annuntiatio in pascham. (732)
1200 Et Mehmet capit *Smederevo* secunda vice, secundo anno post mortem *Lazari* Despotae filii Georgii. (735)
1201 Et Mathias rex ligat *Szilagium* Michaelem Belgradi. (729)
1202 6970—1462 procedit czar Mehmed adversus *Valachiam*, et fugat Drakulichium Vladum ex Provincia. (740)
1203 Et eodem anno moritur *Grgur*, filius *Georgii* Despotae, in monachatu dictus German monachus. (737)
1204 6971—1463. Militat Mehmet in *Bossna* et capit Regem *Stephanum*, et occidit eum. Et capit *Bobovac* et *Jaizam* et reliquas arces *Bosnae*. (744)
1205 Et Ungari coeperunt eodem anno *Jaizam*, et populati sunt *Macsvam*. (747)
1206 6972 - 1464. obiit Thomas Cantacusinos, Despotae Georgii Schura (affinis Maritus sororis) (745)
1207 6973—1465. rursus Mahmet abit contra Bosnam, et fugatus est *Jaizae*, et Ungari oppugnant Zvornik, nil tamen effecere. (748)
1208 6974 - 1466 Mehmet movet (exercitum) contra Albanos, contra *Scenderbegum*, et Scenderbegum expulit, et aedificavit urbem Novam. Moritur Herzeg *Stephan* et urbem *Konjug* aedificavit (751, 752).
1209 6975 - 1467. rursus (abit) czar contra *Bosnam* et *Albanos*, et populatur *Tomarnizam*. (754)
1210 6976—1468. Czar contra Caramanum. (756).

1211 6977—1469. Hoc anno lttlyani attulerunt corpus S. Joannis ex *Ternova* ad monasterium Rilski. (760).

1212 6978—1470. Cometa visus est (764).

1213 6980—1472. Obiit *Radul* Voivoda Vgro Vlahorum, (762)

1214 et *Mehmed pasca* a szaro mittitur cum exercitu contra Stephanum Vojvodam Moldaviae, nil tamen obtinuit, imo fugatus est cum detrimento et dedecore. (768)

1215 6982—1474. pergit Pasca contra Scodram, nec tamen eam capit; (767)

1216 et eodem anno eum *Stephanus* Moldavus concussit et occidit. (768)

1217 Eodem, obiit Radul Vgrovlachorum Vojvoda, (762)

1218 fuitque atrox hyems (773)

1219 Et perit *Cepes Vlada* per *Besarabam*.

1220 Et czar *Mehmet* destruit urbes ad *Moravam* quas arces aedificavit *Vlk Grgurevich* cum Ungaris. (772)

1221 Et tunc abstulerunt magnas campanas *Ressavienses* prodente quodam Monacho.

1222 6983—1475. Pergit Hadum-Pasca contra Cara-Bogdan (768)

1223 et coeperunt Turcae Ciephu (770)

1224 6984—1476. pergit czar contra Carabogdanum Voyvodam et eum perfligit, et rediens vastavit Ungaros ad Danubium. (772)

1225 Tunc Grgurevich comburit et populator *Sarajevo* et *Szrebernizam* et fugavit versus Belgradum (771)

1226 Et Regina Despotae Lazari filia, accusavit dominam Cantacuzenam szaro, et czarus eam tonsit (774)

1227 et eodem anno Ioannem Cantacusenum dictum occidit czarus cum duobus fratribus et octo filiis Constantinopoli (778)

1228 et eodem fuit turbo maximus et hyems acerba. (778)

1229 6985—1477 moritur *Stephanus* Despota filius Georgii Despotae. (777)

1230 6986—1478. Czar movet contra *Scodram*, nec quidquam perfecit (779)

1231 6987—1479. Traditur czaro arx *Scodra*, *Drivastum* capit et *Koinic*. (779)

1232 6989—1481. Moritur Mehmet czar, regnans 30 annis Successit ei Bajazet, et Csema fratrem expulit. (781)

1233 Et *Vlk* Despot populatur Branichevo (782)

1234 6990—1482. Mittit czarus *Ahmet* pascam contra *Csemam* et pellit eum ex Anatolis. (787)

1235 Ahmet pasca stranglatur Adrianopoli 6. Decembris. (788.)

Hactenus ita, quemadmodum supradictum est.

1236 *Stephanus* Despota coecus, filius Georgii Despotae, reliquit post mortem suam duos filos: *Georgium* et Ioannem. Georgius in Sirmio fuit post mortem patris sui, et aliquanto tempore dominatus est, et factus monachus, dominatum fratri reliquit. Porro factus est monachus in urbe *Kupinik*, dictusque est *Maxim* in templo S. Lucae, ubi et Pater ejus quiescit. Eodem tempore venerat quidem Igumen ex loco Kucsaniski ex monasterio Annunciatae, aedificato a Stephano Despota, filio knezi Lazari, ad fluvium *Mlava* qui dicitur *Sdrela*. Venerat inquam causa elemosynae, ob hoc itaque Georgius se nocte clam curavit attondere, vivente adhuc matre et fratre *Joanne*, mittensque libens ad Metropolitam *Sophiae Calevitam*, obtinuit, ut venerit in Kupinik, ordinavitque Georgium in Presbyterum, et plures alios in Sacerdotes, Diaconos per Sirmium.

1237 Igitur frater Joannes, dominus *Sirmii*, existens et accipiens in conjugem filiam *Stephani Jaxich* Helenam, vivens admodum pie, parvum post tempus obiit. Pater vero horum post multas calamitates vitam finiverat, jacetque hodie in templo *Kupiniku* in Ecclesia S. Apli. Lucae, odorem spirans et fidelibus auxilia praebens, non solum filiis et matri filiorum viventibus, verum et extraneis undique affluentibus ad venerationem sacrarum ejus reliquiarum.

1238 Frater ejus *Gregorius* coecus knez, in monachatu dictus *German*, sancte et ipse obiit, cujus corpus translatum est ad suum monasterium *Hilendar*. Soror vero eorum, post mortem sui mariti, cum libera esset, decrevit vitam agere prope Ephaita (ефаит) in quadam urbe, dicta *Jeseva*, prope mortem Sanctum. Regio ea perelegans est, habetque urbes et arces multas, quin et alodia S. Montis et Eremitoria multa. Intra que perfluit fluvius magnus *Strum*. Illic elegit morari *Mariza czara* (carica) cum fratre suo *Grgur* et reliquis suis. Multisque fuit in auxilium, praecipue vero montis *Atho* incolis et vicinis monachis, quibus se tamquam matrem et Patronam semper exhibuit. Quare vicissim quoque ab iis ut mater *&* Domina culta amataque fuit. Nec hi solum, sed et urbes Constantinopolis ut infidelis, eam tamquam mater venerata est. Haec czara Mariza et sororem suam Catelenam*) ad se evocavit ex *Apulia* post mortem mariti sui Orkilia kneza Zilskoga (Ulrici Comitis Cileae). Et piisimam vitam egere; obiereque in bona

*) Ljetopis karlovački imenuje je Katakusinom. — P. (? J. K. S. ?)

aetate, sepultae a suis famulis: Mara quidem in *Koszeniza* monasterio sepulta est, Kathelina vero vitam finiit in *Koncha* supra Strumnizam.

Iterum redeo.

1239 6991—1483. Bajazet movet adversus Carabogdanas arces *Biolograd* et *Kiliam* supra Danubium sitas, et capit eas, uti et *Stephani* Moldavi arcem *Vinamor*. (790)

1240 6992=1474 moritur Vuk Despota in Vngaricis terris (792)

1241 6994—1486. Anatoliam Missiriani vastant et coeperunt Pascam *Herzegovichium*. (796)

1242 6995—1487. occiderunt Turcae *Demetrium Jaksich* ad partes *Smederevenses*; (798)

1243 hocque anno obiit *Mara* czarica filia Georgii Despoti in Iesevo die Septembris XVII (802)

1244 Et eodem anno fuit translatio reliquiarum S. Martyris Despotae *Stephani* filii Georgii Despotae in arcem *Kupinik* (in Sirmio) Februarii XV. (795)

1245 6998—1480. Moritur kral *Matias Jankulovich* in Czarigrad*) (813)

1246 7000—1492 devastarunt Turcae campanas et campanilia montis Atho, mense Novembris.

1247 7001—1493. Mehmet Pasca pergit versus Danubium, aedificatque duas Arces *Kulich* et Hran (789)

1248 Hoc anno per omnes Turciam pestis saevit (785).

1249 7003—1495. Obiit Vojvoda *Calugier* et Radul filius successit (830).

1250 7004—1496. *Jagup* Pasca *Croatas* populatur et Derenchenum Banum vivum capit in Corbavia (829).

1251 7006 - 1498 populantur Turcae Rusos (835).

1252 uti et sequenti anno 7007 - 1499 (836).

1253 7011—1503 moritur *Joannes* Despota, filius Despotae Stephani, Decembris X (841).

1254 7016—1508 moritur Radul Vojvoda Valachus (849).

1255 quo eodem anno occidit Dmitar Jaksich Minu vojvodu u Sibinu (sic) (853).

1256 7018—1510. Turbo Constantinopoli ad concussionem usque Domorum. Fugit igitur Czarus Adrianopolim et melius urbem ruinatam exstruxit (852).

---

*) Intelligitur Msthias Corvinus et per Czarigrad Viennam inteilligit auctor, quod non advertens et observans G. Despota posuit in margine: „Ne tako" credebat enim scriptorem per Czarigrad Constantinopolim designare. — P.

1257 7021—1513. Mechmet czar occidit Regum **Vladam** Vojvodam Valachorum Januarii 25 (863).

1258 7022—1514. Exiit Secula Georgius cum infidelibus **Christi** hostibus, et multam Christiam populi perdiderunt (865).

1259 7023 - 1515. *Balibeg Joannem Transilvanum* profligat ad Havalam (866).

1260 7024—1516 moritur *Selim* czar, et succedit *Suliman* (872).

1261 7029—1521. proficiscitur Suliman contra Ungaros et capit Saslon et Belgrad et depopulatur Sirmium et religias S. Petkae transtulit in Czarigrad. (875).

Ex suplemento Scriptoris:

1262 7029—1521. Suliman szar venit contra *Sirmium*, et conjux *Joannis* Despotae, tenens tunc Sirmium, fugit cum tota domu sua, et cum omnibus suis magnatibus, cum mulieribus, prolibus et vasis Ecclesiarum et St. reliquiis ad fratrem suum Jaxich se recepit. Czarus, homines qui remansere, eoepit et partim occidit, partim in captivitatem abduxit, separantibus conjugibus ab invicem et prolibus et parentibus. Urbes excidit et pagos incedit. Coepit Belgradum 29 Augusti deditione, cum auxilia multa acciperent nee habere possent urbani. Porro hic positas reliquias S Petkae Constantinopolim abstulit, uti et reliquias *Czariczae S. Theophaniae*, quae hic jacuit, denique et imaginem Virginis pietam a S. Luca preciosissimeque ornatam, haec inquam omnia jussit transferri Constantinopolim, una cum omni apparutu Ecclesiae.

1263 7030—1522. Vastavit Deli Radich Bosich Ferat pascam ad Danubium, ejusque exercitum una cum ipso pasca delevit (877).

1264 7034 1526. Suliman contra Ladislaum (Lauša-Lodovicum) qui in campo Mohach periit (880).

1265 7035 - 1527 Suliman rursus contra Ungaros et capit *Varadin* et *Ilok* et tradit Budam Joanni Transylvano (880).

1266 7038 - 1530 processit Suliman contra Viennam et nil effecit (881).

1267 7046—1538. Soliman contra *Petrum* Vojvodam Moldaviae qui fugit ex terra sua (881).

1268 Moritur *Janos*.

1269 7051—1543. Redit Petrus Vojvoda Constantinopolim et czar ei restituit Moldaviam (888).

1270 7063—1555. Coeperunt Turcae *Temesvar*, *Lipovo* et Bacske fines ad Tissam (901).

1271 7070—1562. Pergit Alexander Vojvoda Moldaviae Constantinopolim et accepto auxilio a czaro in suas terras redit (911).

1272 7103—1595 Initio hujus anni rebellavit Valachorum vojvoda, et duxit exercitum suum contra Bdinyum (Vidinum) et tunc Turcae conflato mendacio quodam perdiderunt arcem Bdinyensem et religiosos multos christianos nil reos.

1273 Eo anno obiit *Murat chan*, et successit filius Sultan Mehmet (961).

1274 Eodem anno Turcae cum multis auxiliariis Persis innumerisque aliis gentibus moverunt adversos Vngariam, et venientes in Ungariam, occuparunt duas arces per deditionem cumque hyems veniret, locum non habuerunt quo exercitum collocarent, igitur cum Serdaro redierunt copiae *Sinan* pasca vero cum exercitu mansit ad Danubium hyematurus et tunc invidens Daemon prodigiis quae S. *Saba* patrabat, instigavit quemdam Begum ut sic loquetur: „credunt Turcae S. Savae, et cruce se signant et babtizantur“. — Et Sardar combussit Corpus S. Savae Belgradi prodigiis clarum, mense Aprilis 27. festo S. Simeonis martyris Christi cognati (962).

1275 Eodem. Julij 10 die festo S. Timothei Ep. M depopulati sunt Turcae urbem nobilem *Becskerek*, multosque circumpositos pagos opulentos, concidentes viros et mulieres abductas conbussere, abductis eorum opibus, quas vehementer admirabantur. Becskerekiani hi ante hoc excidium plus quam 30 millia Turcarum interfecere, et eorum conjuges pessime habuere, que tunc rursus liberatae fuerunt. abductaeque in *Sebes* et *Lugos.*

1276 Porro, redeuntes Persae Tatari et Circassi aliique innumeri cum praeliis magnis ex Ungaria expectavit uterque Princeps, nempe *Valachiae* Michael, et Moldaviae seu Bogdaniae *Aaron* cum suis exercitibus; in quorum manus cum reduces incidissent ad internecionem deleti sunt, captusque ipse Tatarchan ab iis, et missus ab his partibus ad regem in Transylvaniam. Hocque facto agnovit Turcarum szar, quod Transylvania, Valachia et Moldavia a fide recesserint Turcarum domino.

1277 Itaque sequanti anno, nempe 7104—1596. Turcarum czar exercitum innumerum movet adversus *Valachiam*, *Moldavium* et *Transylvaniam* factumque est hoc tempore Sultani Murath, qui etiam hac hyeme mortuus est (Nempe ut habet nostrum compendium 1595. 18 februarii). — P.

1278 7104—1596 Exivere Leventae (ita Junaczi ab eo vocantur) ex Transylvania, tempore Mahometis czari, et populati sunt

bis *Mednipek*, *Golubacz* et *Mudavo*, et insuper septem arces Danubiales. Dein et Michael vojvoda rebellis collegit exercitum, Turcasque, quoscunque reperit in terris suis, occidit, et progressus est contra *Ruschik*, populatusque combussit eam, educens ex ea 700 virgines, pariter viros, mulieres puerosque, et 700 currus mercium .... ab *Giurgevich*. Dein Orehovo et Nicopolim depopopulatus est et combussit. Et post festum S Georgii exiit Pherhat pasca adversus Valachiam. Tunc exivere contra Bdinyam 3000 militum ex Valachia adversus *Hassan* pascam, contra quos is exiens cum magna potentia, concussit eos et Pherhat pasca redit in *Ruschik* et dejectus est cum ignominia ex hoc munere, datum est commando *Sinan* pascae, Pherhato autem abducto Constantinopolim caput truncatum est. Et Sinan pasca venit' in *Ruschnik* et transiit Danubium, et cecidit prope quandam sylvam, et Valachorum exercitus abscondens se in Sylva quadam, repente exiens, occidit *Mustaffam* passam Bosnensem, et *Hassan* passam temesvarensem passam, et *Sinan* passam in sylva ex equo dejecerunt. Et dentes ei excusserunt, et duos fiilios consecuerunt et unum abduxerunt, et tres begos multasque copias conciderunt. Vesperi a caede cessatum est et sera nocte aufugerant Valachi, et praedam suam acceperunt ex Buchurest et abierunt in *Tergovist*. Turcae vero venientes in *Bukurest* inoverunt urbem, et aedificarunt ibi arcem circa monasterium SS. Trinitatis et templum converterunt in mesltam. Post haec progressi sunt Tergovistum. Valachi vero inde in montes se receperunt, et ibi quoque Turcae aedificarunt arcem, et populati sunt Valachiam, et sine numero captivos abduxerunt. Tuncque constituerunt Begum in Tergoviste Mustafam vojvodam ex *Vuchiternye*, et cum eo adhuc 3 alios Begos, et sex Alibegos et 6 millia militum, 54 tormenta, 810 contar pulveris pirei pro bombardis et 30 millia aureorum in stipendia; rediitque pasca in Bukurest. Et redeuntes Valachi occuparunt rursus *Tergovist*, et qui in eo erant omnes conciderunt milites supradictos Tunc ergo Bassa fugit, et Valachi eum prosequebantur usque Danubium Bukarestum tunc ipsi et Turcae incenderunt et transiverunt Danubium. Valachi vero trajicientes Danubium, quidquid repererunt, homines, equos, camelos armis omnia grassantes, et arcem *Gjurgevich* rursur destruentes, omnes illic repertus occiderunt. Et ita in terra hac 30 millia *Asiatum* et 20 milia Turcarum et Janicharum gladio Valachorum perempta sunt. Fuit tunc annus 7104 = 1596.

1279 Eodem anno Passa per aestatem fuit in Valachia.

1280 7105 — 1597. Rebellat in Bosna *Grdan vojvoda* in *Miksiche* et *Onogosti* ad quem Begus quando veniret, volebat ut a rebellione desisteret, ille vero cum omnia deteriora ageret (idque accidit 10 Januarij); convenientes ad *Gacskopolye* pugnaverunt, et *Gerdan vojvoda* fugatus est, ejusque homines gladio caesi sunt, qui non effugerunt. Et veniens Achmet Passa Hadum contra *Grdan* pacem cum eo confecit. (964)

1281 7106 — 1598. Mense Februario transit Achmet Passa Hadun per *Pristinam* et pergit *Bdinyam*, et in quadragesima venerunt cum magna celeritate et ingressi sunt in Jank et noctu id occuparunt omnesque qui intus erant, ad 15 hominum millia gladio peremerunt.

1282 Eodem anno movit Serdar contra Transylvaniam. et venerunt ei auxilio Tatari, et quocumque ibant populabantur, Tepliczam et circa Sophiam pagos et Branichevo. Perexitque Serdar in Transylvaniam cum Tataris; dumque esset *Serdar* sub *Varadino*, *Achmet* Passa erat *Nicopoli*, et veniens *Michael* vojvoda Valachorum, dulcissimis verbis ad Passam dicebat: „fero tributa Caesari et tibi donum". Et Ungari interea traiecerunt in curribus Danubium, et vix ingressi in litus irruere in Passam adeo ferociter, ut aegro animo se Passa in urbem receperit, et abstulere equum ejus ac pecuniam, et militas ejus omnes concidere, et simul Passam quoque Caramanum devastarunt, vique occuparunt et spoliarunt *Nicopolim, Orachovo* et *Bdiny* incenderunt, aegre arce remanente, datique sunt eis 80 currus opum ne arcem devastent; et circumsitos pagos incoenderunt, devastarunt, et spoliarunt, et trans Danubium uxores, proles et viros abegerunt.

1283 Eodem anno 6 Augusti, qui fuit dies domini, fuit Lunae eclypsis.

1284 Serdar vero venit Belgradum hyematum.

1285 7107—1599. Et magnus vezir Ibrachim passa Diakovich, is praemittens Janicharorum agam Belgradum *Strchi passam*, qui erat Sardar, venit et *Ibrachim* Belgradum, et advenere legati ex Transylvania, et a Michaele vojvoda, et pacem fecerunt. Postea vero perrexit *Budam* et *Strigonium*.

1286 Eodem anno venit Michael vojvoda cum exercitu et coepit Transylvaniam, et vero sequenti ivit *Michael* et occupavit Carabogdaniam. dixitque se Regem Michaelem.

1287 7109 – 1601 Redeo ad priora. Ante hunc annum (nempe 7108—1600) praedictus Mina (Miha, Michael) vojvoda bellum fecit in Bogdania cum vojvodo bogdanico et polonico, et Mahmet passa ivit in Valachos. Transilvani vero conspiraverunt ad expel-

lendum Michaelem, quare cum jam deberet in duas partes pugnare sperabat se auxilia ex Transylvania accepturum, verum Transylvani irruentes in eum, expulerunt eum. Postquam pugantum esset, multique ex Ungaris et Serviis cecidissent, Michael *Viennam* fugit ad regem Viennensem et petiit auxilia contra Transylvaniam. Transylvaniae vero Princips pacem cum Turcis fecit. In Bogdania fuit *Jeremias* vojvoda, antea vero erat *Aaronis vojvodae* Dvornik seu Aulicus. Frater vero ejus *Symeon* in Valachia dominus factus est. Praedictus porro *Michael* acceptis a rege Viennensi auxiliis, venit in Transylvaniam, et cum eo *Cara* Hercog et occuparunt *Varadinum* et arces aliquot, et multa praelia facere. Postea tamen a Germanico Sardar occisus est Michael vojvoda. Iste *Michael* vojvoda fuit dominus Transylvaniae, Valachiae et Bogdaniae, paulo post amisit omnia, periitque. Filius vero ejus obsidem agit Viennae hodieque.

1288 7111—1603 In Valachia fuerunt vojvodae nunc *Symeon* nunc *Busich* cum *Scherbano* et cum Radulo, et nunc Radul, Mihin filius.

1289 7119—1611. Venit *Batori Gabro* adversus Valachiam et populatus est Christianos, et incendit. *Scherban Radul* vero fugit; veniente autem *Radul Mihin*, rediit *Batori* in Transylvaniam suam. Scherban vero conducens milites, rediit contra *Radul Mihinum* et expulit eum, Transylvaniam saevissime depopulatus est, aegreque Batori auffugit *Cibinium*. Postea *Radul Mihalevich* (Mihin) venit cum Turcis, *Scherban* vero et *Petrasco* fugerunt versus Vienam, et *Radul* factus est dominus Ugrovlachorum.

1290 Antea autem, post *Jeremiam* vojvodam Moldov[i]cum, nunc *Domnya* cum filiis, nunc *Symeon* frater *Jeremiae;* post mortem autem Symeonis, ambae Domnyae cum filiis bellum inter se gesserunt. *Symeon* vero multis vicibus Valachiam populatus est cum Turcis et Tataris. Tandem vero venit *Stephanus* cum Turcis et fecit se dominum Moldaviae. Tunc *Bethlen Gabro* fugit a sua arce et declaratus est quasi rebellis, et dederunt ei Regnum Transylvaniae. *Scender* Passa Serdar vero et multi Begi cum eo (erant). *Stephanus* vero Valachicus, Mihin filius, pergit contra Batorium, et Batorium fugit, quem tunc reprehensum in porta arcis, caput ei amputarunt, et *Bethlen* fit rex in Transylvania.

1291 7123—1615. Octobris 14 (adeoque anno Chr. 1614) obiit Patriarcha kyr *Jowan* Constantinopoli. Sicut itur ad Jenicapi hinc versus urbem, situm est sepulcrum eius christianum ex parte dextra, et sunt non multae nicus arbores penes viam, parumque

recedendo est lapis supra sepulcrum, et in medio lapidis est scutum et supra caput crux incisa lapidi, et sub hoc quiescit Patriarcha. Requiescat in pace (965 a).

1292 Tunc ergo collecti seniores magno numero in concilium, quippe omnes Mitropolitae et Episcopi et Clerus, et Magnates seu *Vlasteli* et personae nobiles beneque natae non paucae, colligentes se in Metropoli *Grachanizensi*, elegerunt *Novabrdensem* Mitropocitam, eumque fecerunt Archiepiscopum seniorem. (N. B. Nomen non est expressum, sed spatium trium vocum relictum. — P.) (966)

1293 7124—1616. Veniens *Domnya Vojvodae Jeremiae* cum filiis suis *Aleksandro* et *Bogdano* adversus *Stephanum* Moldaviae vojvodam bis terque post hoc.

1294 Anno sequenti 7125—1617. *Ibrahim* pasca *Memibegovich* et *Skender* passa et cum his decem begi et *Radul Mihinich* profligant miseram Domnyam, et aliquam patrem ejus exercitus caedunt et spoliant, et cum ea ambos filios eripuit knez *Korsizki*, filiam vero ejus abstulit Tatarus, et omnes abduxerunt Constantinopolim; Domnya autem fidem mutavit, ex filiis vero unus in arctum carcerem conjectus est. *Radulo* vero Mihino dederunt Bogdaniam, alicui vero Graeco, nomine *Alexandro*, dederunt Valachiam

1295 Porro ante unum (annum) Cosaci depopulati sunt Turcarum arces penes Euxinum *Sinap*, *Jaholi* et reliquas.

1296 7125—1617. finito et 7126—1618 veniente exit *Skender* pasca contra Cosacos in terram *Lehicham*, minorem Russiam, et tunc advenit *Bethlen Gabro* et Radul Bogdaniae, et *Alexander* Valachiae, verum non multi ceciderunt, et nonnullae palancae duntaxat incensae sunt.

1297 Postremo venit etiam perfidus Tatarus *Cantamir*, et populatus est minorem Russiam et 53 millia hominum praeter peccora abduxit.

1298 7126—1618. Vere adveniente, rursus perexit *Skender* passa in *Casacos* circo festum Trinitatis.

1299 Venit *Lupul* Valachus, quodam Peharnik Seherban vojvodae, ex Tranrylvania cum copiis paucis et expellit Alexandrum et omnes ejus Graecos conscindit, et omnes Thesanros occupant, et faciunt *Gabrielem* filium Symeonis Valachiae Principem, eique dant terram Valachiae; et is advenit Tergovistum Augusti 14 Die*)

*) Reliqua ad hunc annum sunt Turcica, quae ad nos nihil, finitque ni hoc anno. — P.

III. О ТУРСКИМ ЦАРЕВИМА.

У неколико летописа после српског летописа има и о турским царевима.

1. Шафариков.

1300	Ѡтмань ·кд·	Мехмедь ·и·	Пагазить ·г·	Селимь ·и·
	Орхань ·дї·	Моурать ·ла·	Селимь ·и·	Моурать ·ка·
	Моурать ·л·	Мехмедь ·ла·	Соулеимань ·ми·	Мехмедь ·ѳ·
	Пагазить ·ке·			

2. Рачански, дорпатски, руварчев II, софиски II, и реметски.

О царехь тоурскыхь
кои ѥ по коѥмь быcть и кои ѥ кого родиль и колико е кои царствоваль (рач. дорп.), и когда прїидоше Калиполе (рув. II, соф. II, рем.)

1301 Вь лѣто ҂ѕѡѯз· царствоующоу вь Цариградоу цароу грьчьскомоу Манoилоу, сыноу Калоїоанна цара, (и рем.) прїеть Отмань Моустафа бродь калиполскы, и многы страны кь западоу. Быше же и троуси велици по местехь христїанскыхь (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

Прьвїи (·а· дорп.) царь Моустафа (Отмань и рач. дорп. соф. II, рув. II) царствова ·ѯ· лѣть (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·в·[1]) сынь его (а сынь мꙋ соф. II, рем.) Ѡхрань (Ѡрхань) (царствова рач. дорп. рув. II) ·кѕ· (·к· рем.) лѣть (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·г· Моурать, сынь Охрановь (а Орхановь сынь Моурать соф. II, рем.) (царствова рач. дорп. рув. II) ·ѯ· лѣть (рач. дорп рув. II. соф. II. рем.).

·д· Пагазить сынь Моуратовь (а Мꙋратовь сынь Пагазить соф II, рем.) царствова (рач. дорп. рув. II, рем.) ·дї· лѣть (рач. — ·ѕ· дорп. — ·г· рув. II. — ·гї· соф. II, рем.).

---

[1]) Соф. II и рем. немају редних бројева појединих царева.

·є· (По семь соф. II, рем.) Демирь сынь Паѩзитовь царствова (сынь тогождє соф. II. рем.) ·кє· лѣть (рач. дорп. рем. соф. II, — ·к· рув. II.)

·ѕ· (По семь соф. II. — По нюмь рем.) Моухаметь, сынь Паѩзитовь, брать Демироу=швь (царствова дорп.) ·к· лѣть (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·з· Моусїа брать єго царствова (По семь брать єго Мѹсїа соф. II) ·г· лѣта (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·и· И по Моусїи Крикчїа, брать єго, царствова (по семь соф. II. — По нюмь рем. — брать єго Крикчїа соф. II. рем.) ·з· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·д· По нюмь (семь соф. II. рем.) Моурать, сынь Мѹхамедовь, царствова к· лѣть (рач. рув. II. соф. II. рем.), и сеи вьзєть Цариградь (дорп.)

·і· (По семь соф. II. — По нюмь рем.) Мехмедь, сынь Моуратовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·л· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·аї· (По нюмь рем. — По семь соф. II.) Паѩзить, сынь Мехмедовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·лг· лѣта (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·вї· (По нюмь соф. II. рем.) Селимь, сынь Паѩзитовь (сынь Селимь Паѩзитовь соф. II.) (царствова рач. дорп. рем.) ·д· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·гї· (По немь соф. II. рем.) Соулеимань, сынь Селимовь, царствова (сынь Соулеиман Селимовь соф. II.), ·мѕ· лѣть (рач. дорп. рув. II.), и оумре подь Сегетомь (соф. II. рем.)

·дї· Селимь, сынь Соулеимановь (рач. дорп. рув. II. — Вь лѣто ·з· тисѹще ·ѯд· шцари се сынь Селимь и соф. II.) царствова ·з· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·єї· (По немь соф. II.) Моурать, сын Селимовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·к· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. — Вѫ лѣт(о) ҂зод· шцари се сынь Селимовь . . . . рем.[1])

·ѕї· (По нем соф. II.) Мехмедь, сынь Моуратовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·д· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·зї· (По нем соф. II.) Ахмед, сынь Мехмедовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·дї· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·иї· По немь брать єго Моустафа (царствова рач. дорп. рув. II.) ·є· месеци (рач. дорп. рув. II. — ·і· месеци соф. II.)

---

[1]) Текст се свршава у дну стране, а друга је празна; оно што је на другом листу, то је повезано нешто друго и из другог рукописа.

·ді· (По немь соф. II) Османь, сынь Яхметовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·д· лѣте (рув, II. соф. II. — мало; еще рач.) младь (сы соф. II.) воева на Леха, и ѿ тоудоу не прїиде (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·к· (По нем соф. II.) Моурать, сынь Османовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·еі· лѣть (рач. рув. II. соф. II.), и вьзеть Кавилонь (дорп.)

·ка· Ибрахимь, брать Моуратовь, царствова (И по нем брать его Ибрахимь соф. II.) ·и· лѣть (и ·з· мѣсеци рач. дорп.) и оубїень бысть ѿ своихь (рув. II. соф. II.)

(·кв· дорп.) Мехмедь, сынь Ибрахимовь (дорп. — Мех. с. Ибр. оцари се вь лѣто ҂зрнѕ· авгоуста ·ѕ· и царствова. рач. — Я ѡцари се синь его Мехмедь соф. II.)

Овде се свршују рач. дорп. и соф. II., а рув. II. има продужење:

Мехмедь, сынь Ибрахимовь, ·лд· лѣть.
По немь брать его Сѹилемань ·д· лѣта и поль.
По семь Яхметь, брать Сѹилемановь ·в· лѣта.
По семь Мѹстафа, сынь Мехмедовь.

3. Из других рукописа.

Оваких „турских летописа“ има у понеким рукописима без српских летописа који су истоветни или врло слични с овим, и који су старијег постанка, јер се свршују у другој половини XVI века, па их је доцније неко мало прерадио и продужио и тако унео у летописе. Мени су познати ови:

1254.—1569.

1302 Отмановики: ·а· царь Ѡмань царова ·ѯв· лѣта; ·в· синь же его Ѡрхань ·лѕ· лѣть; ·г· синь мѹ Мѹрать ·ѯа· лѣто; ·д· синь мѹ царь Паіазить ·гі· лѣть; ·е· синь мѹ царь Мехмедь ·к· лѣть; ·ѕ· синь мѹ царь Мѹрать ·к; ·з· царь син мѹ Мехмедь ·ла· лѣто; ·и· синь мѹ царь Паіазить ·лг· лѣта; ·д· синь мѹ царь Селимь ·д· лѣть; ·і· синь мѹ царь Сѹлеимань ·мѕ· лѣть.

1303 Подиже се са великими силами подь градь Сигеть, на рѣкѹ Дравѹ, и прими град Сигеть вь лѣто ҂зоѕ·д·, мѣсеца септ. ·з· день, вь петакь.

1304 И вь тωмь ωцари (?) се синь его царь Селимь; тои же царова ·д· лѣть, и ωбладаше землею силны Мехмедь паша Соколовикь, вь лѣто ҂з·о·з·

1305 Тогда бысть велика беда Мехмедь-пашомь и царомь Селимомь: продадоше цркве христїанске, и бысть гоненїе велїе и бѣда ꙗкова нѣсть била ѿ вѣка аминь.[1]

Запис у рук. ман. Ораховице. — Лет. 143, 78; Записи и Натписи бр. 5147—50.

1254.—1594.

1306 Сказанїе ω цар'ствѣ тоур'скых колико кои царствова лет': Царь Ѡмань ·ѯ· леть; царь Ѡр'фан' ·кд· лѣт; царь Моурать ·ѯ·д· лѣта; царь Паꙗзыть ·г·і· лѣт; царь Мех'медь ·к·з· лѣт; царь Моурать, кои погибѣ на Косовоу ·к·а· лѣто; царь Мех'медь ·л· лѣть; царь Паꙗзить ·л·г· лета; царь Селимь ·д· лѣть; царь Сѹлеиман ·м·и· лѣть; царь Селимь ·и· лѣть; царь Мѹрат ·к·г· лѣт; а садь царь Мехмедь. Да се зна ѿкад Тоур'ци царствѹють ·т·м· лѣть.

1307 Да се зна каде се Беч'керекь плени месеца їюнїа ·і· дьнь оу понедел'ник. Бѣ лет. ·з· тисоуш'но ·р· и ·в· на пасхалїи било на ·и·

У рукоп. ман. Крушедола. — Записи и Натписи бр. 5151, 52.

1254.—1597.

1308 Имена царем: Ѡмань ·ѯ·, Ѡрханы ·к·ѕ·, Мѹрать ч (!), Паꙗзит ·г·і·, Мѹхамедь ·к· Мѹрать ·к·д·, Мехмедь ·л·, Паꙗзить ·л·г·, Селимь ·д·, Соулеимань ·м·ѕ·, оумрїе под Сегетом и ωцари се сынь Селимь ·з·, Мѹрать ·к·д·, Мѹхамедь ·д·

1309 И по томь постѹпи град Єгарь вь лѣто ҂з·р·ѕ· месеца сектемврїа ·к·д· дьнь.

Запис у рук. Н. Б. бр. 173. — У Гл. LVI, 337 само други запис. — Записи и Натписи бр. 5153, 54.

---

[1]) Слична овој редакција је у рук. у прив. рукама (Д. Б. Ист. 1897, 282) који гласи овако:

Сказанїе Ѡтмановића (колико је који владао и завршетак): царь Сѹлеимана ·м· лѣт. И подвиже се с великими силами под градь Сегет, клизь реке Драве, и прими град, и прими конаць окаꙗномѹ своемоу телесе, лето ·з·о·д·

И ва то лето оцари се син его Селимъ, и тогда обладаше землю силномоу паше Мемедѹ речникь (?) Хнаповихь (?) тогда царь Селимь Мемедь паша навождєнїемь дїаволскїемь продадоше (?)

(Записи и Натписи бр. 5147—50).

(одломак)

— — — — — — — — — —

1310 ·з·і· царъ Мустафа ·р· дан.
·иі· царъ Муратъ ·зі· лет.
·ді· царъ Ибраимъ ·д· леть
·к· царъ Мемедь ·м· летъ ѿ битиа ·з·р·л·е·

1311 ·ка· царъ Сулеиманъ седе ҂·з·р·л·в· ѿ ристова ваплщеніа ҂·а·х·к·з·

1312 Ва лето ҂·з·р·л·г· први паша на Босну седе ·а· Барињамъ паша .... (52 на број)

1313 Нека се зна кад узеше Млечани Нови ҂·а·х·п· месеца шктомвріа

Одломак рук. (4 л.) у Н. Б. бр. 1195. — Записи и Натписи 10003—06.

*

На ове кратке пописе налик је и онај у Милорадовићеву рукопису (Лет. М. С. 184, 44) који гласи:

1314 В лето от Адама, како више турски царова, и колико кои царова

Султан Османъ 90 леть и Орхамь 29. — Мурать91. — Пањазить 13. — Мехмедь 20. — Мурать 31. — Мехмедь 31. — Сулеимань 9. — Омерь 9. — Мурать 8. лет.

Више вече не знахь, него тако нађохь и уписа.

ДОДАТАК

1. РАВАНИЧКИ ЛЕТОПИС

(Гласник С. Уч. Др. XX, 1.)

По владенію и началства срьбскаго многимъ же лѣтом мимошедшим

1315 1462 Воздвиже царъ т8рецки брань воевати Маћаре, и тамо у сербскомь владѣнію ѡсвоише Т8рци Босну, и ѡт8д8 поидоше испрека, и преиде у полѣ м8ачко, въ держав8 угарск8; и доиде подь Муачь, и т8 Т8рци разбише Маћаре, и т8 погибе Ла8ш, краль маћарски лѣто господнѣ 1526.

По томь поступи царъ С8леиман т8рски у напредакь.

1316 1541 Ѡсвои царь Сулеиман Будимь градь одь Угри.

1317 1543 Ѡсвои царь С8леиман Валпово и Шикле8ш градь.

1318 1546 Ѡсвоише Т8рци Ѡстрогонь градь на Д8наискои реки, и Белиград, стони градь Маћарски, на реки Шарвиз8, вь предел8 б8димском, ѿ Угри.

1319 1552 Ѡсвои царь С8леимань Тамишварь градь ѿ Угри, и Солн8кь, и Егар ѡбседоше Т8рци, сек: 10: гѡ. а ѡставише Егарь октом: 13 гѡ. и не ѡсвоише.

1320 1565 Ѡсвоише Т8рци Ђурь градь ѡдь Угри.

1321 1566 Ѡсвои Т8рчинь градь, въ предел8 м8ачкомь, Сегеть.

1322 1582 Почеше се писати календари немецки.

1323 1596 Паки Махометъ царь т8рецки ѡбседе Егарь са сто и педесеть иляда воиске, и ѡсвои за три неделѣ ѡдь Маћара.

1324 1598 Паки Немци ѡсвоише Ђурь ѡдь Т8урака великом маисторіѡмь и превароммь.

1325 1663 Ѡсвоише Т8рци Уиварь градь ѡдь Угри.

1326 1683 Царь Махометь т8рецки Бечь обседе градь с великою силою, са три стотине иляда воиске, и цесарь Леѡполдь разби Т8рчина под Бечем. По томь пост8пи Немац у напредак и поче освоивати землю угарск8ю, маћарска се власть укиде, и изгубише свое кралевство и землю. И поче

добивати цесарь римски Унгарію ωдь Т8рака, и погна Т8рке ωд Беча.

1327 Сего лѣта ωсвои цесарь Ѡстрогонь ωдь Т8рчина, на Д8наиской реки.

1328 1684 Ѡсвои цесарь Вишеградь, Вацъ и Пещ8.

1329 1685 Разби цесарь Т8рчина више Ѡстрогона, кодь села Несмиля, и ωсвоише Немци Уиварь и Солн8кь, Арад, Ноградь, Карш8 ωктом: 1-гω.

1330 Сего лѣта роди ся Кароль цесарь, сынъ же Леополдов.

1331 1686 Немци обседоше Б8димь са три стране, и ωсвоише ωдь Т8рака, и Немци задобише много.

1332 Тогω лѣта ωсвоише Немци св8 Хрвацку и градове.

1333 Тогω лѣта ωсвои Немаць Печ8и, Сегетъ, Шиклеушь градь, во предел8 м8ачкомь, и проч: места.

1334 1687 Немци истераше Т8рке изь шанца м8ачкогь, и т8 Немаць разби везира великогъ т8рскогь, и вся ωр8жія воинска ωсвоише Немци, и М8ачь.

1335 Тогω лѣта ωсвоише Немци Варадинь град на Д8нав8, Валпово, Пожегу, и Ѡраωвиц8, и цел8 Шлавонію.

1336 Тогω лѣта освоише Немци ωдь Т8рчина Егарь, глађом узеше, и М8нкачь узеше одь Т8рака на веру.

1337 1688 Ѡсвоише Немци Белиградь одь Т8рака, Столни, вь пределу б8димскомь.

1338 Тогω лѣта ωсвоише Немци Илок градь на Д8наиской реки, и савь Сремь ωсвоише Немци.

1339 Тогω лѣта ωсвоише Немьци одь Т8рчина Белиградь на д8навском усђу, и Саве реке, и Смедерево ωсвоише, и св8 Сервію освоише Немци.

1340 Того лѣта Бладенсис, ерцегь немецки, разби таборь т8рецки у Боснои и ωсвои Босн8 св8.

1341 1689 Ѡсвоише Немци Сегеть ωдь Т8рака; велики Сегет глађу освоише.

1342 Тогω лѣта Немци разбише Т8рке под Нишем, и ωсвоише Нишь градь, и Видинь градь, на Д8наиской реци, Приштину и Качаник.

1343 1690 По том пост8пи Т8рчин у напредак, понеже поче Вранцез воевати на цесара Леополда, и принуждень бисть цесарь разделити воиску свою на двое, и ωполчити ся противь Вранцеза.

1344 1691 Сегω года наставшагω Т8рци ударише у зимно время, изненада, незнати Немц8, за еже Немацъ беше воиск8

расп8стіо по квартир8, и тако нападши Т8рци на Прищин8 вьнезап8, и Качаник, и тогда Т8рци, нетражеħи ни права ни крива, но све сабли предадоше, и многе Немце ѿп8стише на вер8, а хрістіани многи погибоше, и поараше ся, и многи народь хрістіански заробише.

1345 И сее зиме [узе] Т8рчинь одь Немца Ниш и Видин.

1346 Тогѡ пролеħа патріархь Арсеніе Черноевиħ из Пеħи даде ся бег8 уз Д8навь за Немцемь, с неколико владика землѣ сербскее, и иноци мнози ѿ сея предели, и народь сербски многь, м8женски поль и женски, дадоше ся бег8 с патріархом уз Д8навь за Немцемь. Тогда иноци манастира Раванице, вьзеше мощи святагѡ иже вь царя княза Лазара сербскагѡ; ѿ святее ѡбители, храмь вознесенски, ѿ егѡ созданная бисть, и с прочими адиħари црковних, поидоше ѿ предели сея. Ск8па с прочим народом даша ся бег8 уз Дунав за Немцем, ѡви на коних, иниже на колесницах, а иниже на ладія, а ини пеши, уз Д8нав горе, и бисть намь путь хождѣнія: 40: днеи, и прідохом град8 Б8дим8, и више Б8дима, вселихом ся в место зовомо Сент-андреа, ѡбретохом пристанище доброе. Тамо всели ся и патріарх блаженнеиши, и владике, и иноци, и народь многь пріиде ѿ сербскее землѣ. Тамѡ и мощи святагѡ иже вь царя кнеза Лазара принехом са собою, и мал8ю церковь воздигохом, ѿ древа, близ брега д8навскогь, и тамо пребивах8 до мира утвержденнаго межд8 цесаром и межд8 Т8рци.

1347 Того лѣта приде Ћ8прилиħь везирь т8рецки со многою силою, и ѡсвои Смедерево; потомь приде подь Белиградь и ѡсвои ѡдь Немца, и поиде уз Д8навь са силою многою, и водомь, и с8химь, и пріиде Сланкамен8, и т8 га Немац дочека.

1348 1692 Сегѡ лета више именоватогь, разби Немаць Т8рке да Міалевц8 берд8, више Сланкамена, и Немци освоише ѡдь Т8рака ор8жія воинственная; т8 погибе везирь велики Ћуприлиħ. Егда се Т8рци повратише с разбоища, и придоше у Белиград, тогда принесоше мощи святагѡ Саве архіепископа сербскагѡ изь манастира Ст8денице, и тогда саждегоше мощи святагѡ на Врачар8, діаволским навожденіем, понеже глаголах8 Агаряни, дондеже свеца ка8рскогь не предамо ѡгню, кои помаже нима, не можемо ка8ре надбити, и то сотворише.

1349 1693 Ѡсвоише Немци ѡдь Т8рака Варадь Велики, Енов8 и Вилагошь.

1350 1695 Ѡсвоише Немци ѡдь Тӯрака Ћ8л8, узеше главу.

1351 Тогω лѣта Т8рци упалише Липов8 и ωставише Немцем.
1352 Тогω лѣта ωсвоише Немци Токаи и Патак.
1353 1697 Принц Евгеніе разби Т8рке под Сентом, и господа ıаничарска поглавита погибоше многа, ини мачем падоша, а ини истопиша ся у Тіси реки, ıако же древни Фарахонитяни вь мори, и тако се могло пређи по людма преко Тісе, аки по мост8, и то ч8до ωчи человѣческе неће узрети. И вь скорѣ примише Агаряни ѿмащеніе ѿ Бога за мощи сятаго Савве сербскагω просветителя, егда Т8рци проклети саждегоша на Врачар8.
1354 1699 Леополдь цесарь учини мирь с Т8рци, и поставише белеге Сремом, одь Сланкамена право на село Марадикь, и ωт8д8 на Р8м8 село, и ωд8д8 на Лаћаракь село, и ωт8д8 до Раче и до Брода украи Саве реке, и по том содержавах8 Т8рци на Сави реки, и кь Зем8н8, а Немци содержавах8 к Д8нав8, и тако содержаваху до рата варадинског, и Т8рци предержавах8 Банать савь, и Тамишварь градь до Мориша реке.
1355 1700 Наста к8р8шагь маћарски. Восташе Маћари воевати на цесара Леωполда, и быст к8р8шаг 6 лѣть. Тогда Сербли показаше рабрость свою крепк8ю, и Леωполд8 цесару помогоше велми, и Сербли победише Маћара.
1356 1705 Престави ся Леωполдь цесарь пожив 66 леть.
Тогω лѣта поставише Ѡзепа цесаромь, синь же старѣи Леополда цесара.
1357 1707 Іозевь цесарь мирь учини с к8р8цами.
1358 1708 Генераль Листерь немецки разби Т8рке под Тренчиномь и ωсвоише Немци одь Т8рака Нитр8 градь у пределу Тернави граду.
1359 1711 Престави се Іωзевь цесарь пожив 33 лѣть.
1360 1712 Поставише цесаромь Карола, сина Леωполда цесара, млаћегь, и прими владѣніе.
1361 1716 Пріиде везирь т8рски подь Варадинь, со силою многою, пре рока, и т8 принць Евгеніе разби Т8рке подь Варадиномь, и многи доилн8кь добише Немци, и ωсвоише ωр8жія боина вся, такожде топове многе и шаторе, конѣ многе и биволе, и камиле многе, бакара, масла, зеитина, пиринце, и сваког адићара, понаивише ерка и арара, и новаца много. Кои би слободань ѿ хрістіань, ωнаи доби. Тогда много пог8бише хрістіана, а ине ωдведоше у плень. Тогда и манастире вр8шкогорске поараше, а Кр8шедоль и Ремету упалише и изгореше.

1362 Тогѡ лѣта принць Евгеніе ѡсвои Темишварь градь ѡдь Т8рака и савь Банат: ѡктом. 14:

1363 1717 Принць Евгеніе разби таборь т8рски подь Белиградомь, и освои Белиград, и св8 Сервію ѡсвои ѿ Т8рчина, и Поречь бысть граница.

1364 1718 Мирь утвердише межд8 собою Немци и Т8рци код Пожаревца.

1365 1719 Немецки елчія, Даміань Фирмонь, ѡтиде у Цариградь, а т8рски елчіа, Ибраимбаша ѡтиде у Бечь. Ѡба елчіе ѡдоше со славою великою.

1366 Известв8ет ся вьсякомь читателю, да раз8мѣеть, ѡ семь, егда е т8рски царь ѡсвоиѡ М8ачь и победиѡ краля угарскогь, тогда е ѡсвоиѡ св8 держав8 8гарск8ю, градь Будимь, Ѡстрогонь, и проч. градове, и землю даже и до самогь Беча, и Егарь, и Токаи, и Тернаву ѡсвоиѡ Т8рчинь; и держали су Турци 145 лѣть......

до бечког лѣта и рата, егда же Леѡполд цесарь разби т8рск8 сил8 подь Бечемь, три стотине иляда воиске т8рске, сегѡ года 1683-гѡ.

1367 Тогда поче Немаць ѡсвоивати ѡдь Турака угарск8ю землю и градове, по томь сербск8ю зэмлю и градове ѡсвои цесарь ѡдь цара т8рецкогь, и држит под властію своею и до днес. помощію божіею.

1368 1737 авг8: 12: Сегѡ года поиде Немаць на Т8рчина воевати преваром, пре рока, и пріиде с воиском со силою многою у Срем, тогда презимова. Тогда народ8 у предели сеи, Сремскои и Бачкои, бысть велика тегота воршпаном, возећи сено, зобь, и брашно, и пров8нту у таборь подь Зем8нь.

И сее зиме паде снегь рано ноем: д: гѡ: ѡсван8, и ніе спао снег до априла: 6:; тогда бысть зима люта.

1369 1738 Сее зиме почеше кавг8 Немци с Т8рчиномь, послаше катане сербске, и поараше Лешниц8 и упалише и многе Т8рке побише, и многи плень добише катане и аид8ци; бысть комендать предь нима Вукь Ісаковичь, оберщерь, и Трифонь капетан Ісаковичь. Паки сее зиме т8рска чета разби катане бачке у сел8 Бадани, неке исекоше и прочее заробише; т8 и капетана Раку заробише, бысть из Такова; и одведоше ихь везане у Зворник град, а главе аидучке кои с8 погин8ли пометаше на бедемь на колѣ. Тогда велика радость бысть Т8ркомь. Сего пролећа поиде Немаць ѿ Белиграда со силою на Т8рчина, и ѡсвои Ниш Немаць и от8д8 поиде Немаць подь

Видинь, и ничто не пол8чи, но поиде натрагь Ниш8, а Т8рци за нима. И тогда Немаць ѡстави Нишь, и бысть у Нишу Немаць: 3: месеца, и поиде Белиград8 на свою границ8, и по томь Т8рци ѡполчише ся на Немца. Тогда многа скорбь бисть хрістıаномь, и порабощеніе и плененіе ѡть Т8рковь. В тои рати патріархь Арсеніе четверти, пекски, даде се бег8, и сь шнимь народь многь, інноци многи, и владика нишки Геѡргіе Поповић, ѿ сея предели, ѡдь Пећи, и Новог Пазара, и ѡдь Косова, и сва Сервіа, дадоше ся бегств8 уз Дунавь за Немцемь. Тогда многь народь хрістіански Т8рци заробише и у пленъ одведоше; тогда бисть скорбь и жалость велія. И пріиде патріархь с народомь у Белиградь, и сва ѡрманда немецка пріиде подь Белиградь. Тогда посла Т8рчинь кнеза: 3: велтмаршал8 Валес8 да подигне воиск8 на Т8рчина, чекаю га Т8рци изподь Гроцке. и сеи кнезови бише шпіюни т8рски. Тогда велтмаршаль поверова кнезовом и поиде сь целомь ѡрмандомь у поль нощи на Т8рчина: ѡкто: 10: гѡ: И тогда наведоше кнезови воиск8 немецку на б8сію т8рск8, баш у зор8, у незгодномь мест8, у с8рд8к8 дубокомь и д8гачкомь, и кнезови идуть напред а катане сербске за нима, а по Сербли маћарске катане, а по нима раитари, Егда бише Сербльи у поль с8рдука, тогда кнезови убегоше у Т8рке, по томь бысть метежь и страхь межд8 воинствомь у месту тесном; т8 у с8рд8ку спаде с коня Коста ѡберкапетан и свега разнесоше кени на копита. По томь пріиде раитарь у свитак и нападе с лећа бердомь на Т8рке, преко ш8марица, занеже не бысть полѣ чисто, и истера Т8рке из б8сіе, и тако се бише раитари с Т8рци докле не стиже м8шкатирь. И по томь узе се бити м8шкатирь, и ѡбгради се берклячама, и бише ся цель день на Болеч8, близь Гроцке, а катане и раитаре стоють за нима. Егда пріиде нощь поиде Немаць натрагь Белиград8, а за8тра Т8рчинь за ним, и преиде под Белиградь Т8рчинь, и ѡбседе Белиградь, и бише ся неколико днеи, Немаць топови изь града, а Т8рчин с топови с поля, и по томь бою дадоше Немци Белиградь Т8ркомь на вер8, понеже издаде велтмаршаль Валесь — Т8рком. По томь Немци посекоше на Врачар8: 2: генерала неверна, а велтмаршала Валеса однесоше у Бечь подь арестемь. По томь Немаць преград и себе палисати ѡдь Т8рчина, и стаяху заедно у Белиграду и Немци и Т8рци одь: 22 октомбра: 1838: до І8нія: 2: гѡ: 1739: гѡ: докле Немаць не разметн8 бедень нови около града, что е био на-

правіѡ у своіои државе, а стари бедень остави Т8рком, и сви богажію из града, движимая изнесе Немац, а недвижимаꙗ остави Т8рком, домови прекрасни и проч. Тогѡ лѣта престави се Кароль цесарь. Такожде и народь изнесоше свое вещи движвмия, а недвижиме осташе; тогда велика жалость и т8га бисть народ8.

1370 Тогѡ лѣта: 21: гѡ: октом: пріиде блаженѣишіи патріархь Арсеніе четверти пекски у Карловце, и седе у резеденцію Архіепіскопск8ю, и шньим митрополить Геѡргіе Поповић нишки.

1371 Тогѡ лѣта Викентіе Іѡановић архіепископь и митрополить карловачки премин8о бяше ѿ сея жизни, престоль праздень бяше. Тамо со шнимь приде многи народь хрістіански и вселише ся во Сремь, и многи збегови бише по Подл8жію; а ини се терговци преселише у шанац варадински. Тогда Климентани многи придоше у Сремь и тамо вогнѣздиша ся.

1372 1740: гѡ: Іюлія: 12: сегѡ года мирь утвердише межд8 собою, и поставише белеге Савомь рекомь уз воду до Уне реке, пакь Уномь поредь Костаинице водомь до мора; потомь одь Белиграда доле Д8навомь и утвердише мирь: 24: лѣта. И елчія т8рски ѡде у Бечь с радостію велікою, а немецки елчія ѡтиде у Цариградь.

ѿ зде возвращаем ся назадь.

1373 1738 Вь ѡва лѣта воинствена, егда поиде Немаць на Т8рчина пре рока, тогда постиже нас праведни гнѣвь божіи, и посла преблаги Богь к8г8, напрасн8ю смрть и болѣзань, на народь и держав8 цесарск8; и наипре поче морити у Тамишвар8 и по Банат8, по томь приде у шанаць варадински: ноем: 1. го сегѡ года више именоватогь; и ѡт8д8 преиде у Карловце, и ѡт8д8 у Лединце, ноем. 17: гѡ: сего года, и потомь по свемь Срем8 и по свои Бачки и до самогь Беча бисть к8га, мори за три лѣта, вь имя святыя троице, егоже Немци прест8пише клетв8, по томь и изг8бише землю, и градове, и держав8 свою — еще изг8би воиск8 свою мног8. Егда поиде таборь немецки одь Зем8на с8химь и водомь Д8навомь горе кь Варадин8, тогда порази егѡ Богь болестію лютою, и смерть посла на воиск8, и не токмо на воинство, но на скоте, кони и волови многи поманкаше, многи и многи люди остадоше безь марве свое кои су били на воршпан8 у воиски: на коли носе ꙗрмове и коже волуиске Сремци и Бачвани, и ѡдь Зем8на до Варадина, ніе се могло проћи др8момь ѡдь тр8пія мертви лежећи людеи и скотовь, и ѡдь смрада, Такожде и Д8навом, тр8пія мертва лежећи при брег8, не мо-

гаше ся Д8нав8 преступити и воде заватити ѡдь тешка гада и смрада; и то беше у месец8 сектем: и ноемвр8.

1374 1739 Декем. 20: бысть тресаніе земли во время инћиндіи, и у сее нощи вь пол8нощи, и многи домови распадоше ся ѿ тресанія и стене градске распадоше ся многе. Тогда с8 люди многи умрьли ѡдь к8ге у сел8 Лединци.

1375 1740 Іан8а. 24: гѡ: тресаніе бысть земли 2: крати, по пол8дне и вь пол8нощи, велми.

1376 Тогѡ лѣта болѣзань крепкая, и горкая костоболя; и многимь людма и женама и юношама и дѣвицама изодпадоше ноге и р8ке, и многи осташа топали, и безь р8к8. Тогда бысть межд8 народомь велика скорбь, и т8га, и плачь не8тешна, и многи домови оп8стише ѡдь к8ге.

1377 1744 Ѩви ся знаменіе на неб8: звезда репата с вечера кь запад8, глава запад8, а репь пладнини, и тако е исходила и сяла е докле не заиде: ѡдь месеца декем: 25: гѡ: до Февр. 15: гѡ, и тогда у зор8 показа се на истоку сея звезда, глава горе, а репь север8, и тако е исходила за 7 днеи са зоромь, и сяла е донде же светь дневна не пред8зметь ю.

1378 1734 Сегѡ года поче се бити цесарь сь вранцеским кралюмь, и шпаніорски краль даль помоћь вранцез8, и обои имали битк8 со цесаромь обоинь пола реке Раине. Паки у лет8: 1735: по заповести цесаро кралев. вели. дали помощь Сербли пахори, вароши и села, бирманце илити регр8те, и тамо воевали, и имали битку с Вранцезомь, и мирь утвердише помежд8 собою, у лет8: 1741. гѡ:

1379 1757 Почетакь битви с Праиземь, кралица наша Марія Терезія и Сербли били со шнима у помоћи кралици; и биль началникь у воиски краличинои Ла8дань и Надаждія, велтмаршали, и седамь лѣть битв8 имали с Праизом.

1: Битва подь Лонцутомь градомь праискимь, и т8 ѡсвоиль Немець Лонц8ть, и по томь други градь

2: Шваинць освоиль Немець, по томь

3: Ла8дантъ и Надаждія велтмаршали разбише Праиза подь Прагомь Златнимь, по томь

4: Разбише Преиза подь градомь Герлицомь, у Саксоніи;

5: По томь у Слезіи, подь градомь Преславомь, разби Надаждія Праиза; паки у Слезіи под градомь Глоговомь,

6: т8 принць Карль, брать родни цесара вранцеска, с8пр8гь Маріе Терезіе и кралице, издао Надаждію, и т8 погин8ла корпа сва Надаждіева, четердесеть иляда воиске, и т8

едва избегаль сь десеть катана, по тωмь ωдпасаω ωр8жіе ωдь себе, и не хотель воевати више за неверствіе их; паки

7: Ла8дантъ велтмаршаль, подь градомь Вранип8ркь праискимь, со тридесеть иляда воиске свое, и т8 у помоћи воиске московске, две стотине иляда, и т8 брань крепк8ю сотворише помежду собою, 12: сахати била битва са Праизомь и т8 разбише Праиза; и от8д8 у Саксоніи

8. подь градомь Терезиомь, и сеи градь престолни и столица краля праискогь, и т8 генераль Бар8танія, цесарски, заробіо воиске праиске: 25: иляда, седамь генерала и топове, и вся ор8жія воинственна, хазн8, и сеи градь освоили Немци ωдь Праиза по сеи битви, — у лет8 1763: Седме године сотворише мирь по межд8 собою.

1380 1762 Благочестиви императорь Петарь Теодоровић и самодержецъ все росиски и про. про. про.

Сего года потаил ся есть и себе именоваль преставил ся од сея жизни; но онь прем8дростію своею утаил ся. Такь во свемь последоваль стопамь прем8драгω гос8дара деда своегω императора Петра великаго Алеѯіевича и странстоваль есть по свои државаи т8рецкои: первее у град8 Белград8 на реки Сави и Дунава, и т8 биль у церкви благочестивои на лит8ргіи, и дароваль на церков д8кат, напечатань ωбраз егω и надписаніе; и ωт8д8 пошедь по всемь царств8 т8рецком, и биль у Цариград8, и т8д8 пошель и увидиль прочая мѣста и градове, прежде бивше държава сербски цареи и владеніе, а садь стоить подь игомь тиранскимь, и прошель вь Черн8ю Гор8.

1381 1767 Децем. 22. Ѡбяви се живь вь Черной Гори са своимь р8чнимь писаніемь.

Мы подь именом Стефанъ Мали сію мою ш8плик8 или ти заповѣсть посилаю по семь нашемь вѣрном8 посланик8, именемь Авак8мь архимандрит, со граматою, до ихь цесаро кралѣвскаго величества двора, за кое где бы се указаль, да има вѣроятань бити и пріять, без всякагω припятствія и с8мнѣнія. Вь кои часъ пріидеть вь цесарскихь странахь: вьсѣмь с8діамь и повелителемь, паче же комендатом даемо на знанѣ, да сеи наш више речени посланикь свободно маршир имѣть б8деть п8ть Віени: с вашею р8копомощію, и пояною цесаро кралевскою поштою, и порціею непремѣнною; а еже содеять б8дете, сеи нашои вѣрнои пощи: то самимь нам есть.

М. П. Пань находится
1767: декем: 23. гω. вь Черной Гори.

1382 Второ писаніе изь контомаціе Дмитровачке:

Сіятелнѣиши господин, господин Князь. Ея императорскагѡ величества гдин кавалерь и таини совѣтникь, мнѣ же всемилостивѣиши гос8дарь — ѡдь господа Бога здравія вашемь величеству просим. — По сихь ви извѣстіе даемь Нихь високосіятелств8, что я низ8 подписати послать есамь ѿ их императорскагѡ величества Петра Теодоровича, подь именомь Стефань Мали, котори находит ся в Черно
и Гори, мене же со граматою до их цесаро кралевскаго велич. двора прислаль, а ѡсобито вашему високосіятелств8 вр8чени мнѣ указь устменнѣ изявити, котори скоро требѣ бить; обаче я нинѣ удержань вь цесарскомь контромацѣ, днеи следовать будеть много — но молю ваше високосіятелство, чтоб мнѣ скорое повелѣніе исходатаиствовали кодь ихь цесар. кралев. велич. На послѣдакь виновень да не буду. Со тим изѡстаю вашегѡ високосіятелства вр8чаюсць себѣ.

Авакум Милаковићь,
1768. іан8ара, 21. гѡ Архимандрить.

1383 Третее писанiѣ, егда ѿпущени бише из конт8маціе зем8нске.

Пріиде посланикь Аввак8мь архимандрить ѿ благовѣрнагѡ императора Петра Теодоровича васеи Росіи самодержаць, и ѡбяви ся живь вь Черно
и Гори, и посланикь егѡ вишеименовати, огласи егѡ у Дмитровици, у контромаціи, и ѡт8д8 послань у Зем8нь у контромацію: 22: іан8арія: 1768, и у Зем8нь пріидоше посланици ѡдь императора ѡдь Черне Горе: Глигоріе Архимандрить ѿ Дрекаловићь, а пострижникь манастира верднико-раваничкогь, и еще со шнимь едань кал8герь изь Церне Горе и воеводинь брать сана воинствена, и егда контромаць окончаше, они 4: персоне, тогда не пол8чише милость и грацію поити вь Віен8 аустринском двор8 и цесар8; к8да с8 послати били ѿ императорскагѡ величества, огласити да се находить живь у Церно
и Гори.

Но сее посланике више именовате повратише Немци натраг ѿ Земуна, и ѿпратише их уза Сав8 рек8 горе, и преидоше Сав8 рек8, више Ѡстружнице, у вечерь у нощь, у зимное время, вь сред8 вечерь гл8бок8. 12 февр8арія, 1768 гѡ.

И егда преидоше Сав8 рек8 и т8д8 отидоше вь стран8 сво8, во Черн8ю Гор8.

II. ЛЕТОПИСАЧКЕ БЕЛЕШКЕ

1) 1490—1680.

У рук. библ. грофа Уварова. — Просвј. II (1893—4), 592; VII (1896), 384. (Записи и Натписи 5326—5834)

1384 В лѣто 6998 престави се монах Іовъ Црьноевикъ.

1385 В лѣто 7 тисущно 155 како бист прьва рать.

1386 Ва лѣте 7175 како бисть велики[1] потресъ.

1387 Ва лѣто 7152 како бисть потопъ 8 монастир8 на Цетине.

1388 Ва лето 7193 престави се владика Р8вимъ Больевићь.

1389 И то лето погибе Бао Пивланинъ зъ дружиномъ отъ проклетаго Сулеимана паше изъ Бушата, и пороби монастирь, ниде ништа не оста.

1390 Ва лето 7195 како прими ђенераѡ Примо Нови; поче га бити на усѣкновение Иованово, и узе га за месецъ.

1391 Ва лето 7188 како 8зе султанъ Мемедъ Кандію, глаголеми Критъ.

1392 И то лето умири се царь и луждъ.

2) 1687.

„Цетињски летопис.“ — Милак. 102. (Записи и Натписи 5335—37).

1393 Ва лѣто 1687 примише Латини Нови.

1394 И то лѣто епискупь Висарионь изведе Латине на Цѣтинѣ у манастирь, провидура и кавалиера, и владику Висариона отроваше и умрие.

1395 По семь Сулеимань паша од Скадра скупи воиску велику и дође на Цѣтинѣ, нађе Латине у манастирь, па Латине пущи на вѣру, а црькву раскопа.

3) 1682—1714.

У рук. Сар. Ц. М. — Гл. XXXVIII, 177—178. (Записи и Натписи 5254—72.)

1396 1682 маіа месеца 26 ва петакъ по спасову дне први данъ, да се зна како дођоше селяни што с8 ѡко Сараева,

---

[1] У Просв. VII: велика.

дођоше 8 мьесто 8 мехћем8 и затворише чаршію, и 8дрише на мећхему и 8бише М8лл8 и Наипа, и разсуше мећхем8 и поыгмише све што т8 нађоше, и разбише 8 мьесту ·д· к8ће м8зинске.

1397 И то лето приде тефтишь за М8лл8 ѿ цара капичифренкъ Асан-ага, и 8зе ѿ Сараева глоб8 ·си· кеса аспри, и себи ·кі· кеса, и М8ллинои ћеци ·лі·, и своимь млађимь ·в· и по, и то 8 свакои кеси по ·ф· арсланіа, а по деведесетъ хилыда аспри. И пог8би селына ·дг·, и посла 8 Цариградь ·к· селына.

1398 И то лето дође паша босански Айдаръ паша, и 8зе кеса ·л· ѿ Сараева, и 8 то даде махала латинска ·лв· кесе, и аџи-Гавро даде 2 и по у [г]лобу ист8. Тако да се зна.

1399 1686 Сіе лѣто вазеше Немци Б8димъ ѿ Т8рака.

1400 1690 бисть гладъ тешчаиши: пшенице мера по аспри ·дг· хилада, то е ока ·р· аспри; вина ѡка ·м·, ракіе ѡка ·рм·, граха ѡка ·рн·, лука ѡка ·рл·, меса ѡка ·рн·, сира ѡка ·р8·, ыбука ѡка ·рн·, меда ѡка ·с·, масла юнга ·х·, пиринча ѡка ·рн·, лоы ·рн·. И то лето ыдоше человѣци месо пасье и чловечаское и конско и многа нечиста. Тако нека се знаде.

1401 1698 бисть миръ са Немци и са ·з· кралы и царемъ т8рскимъ на Карловц8.

1402 1710. Како пође Т8рчинъ на Москова.

1403 И то лето пленише Т8рци Црн8 Гор8, Ахметъ паша Шапчаліа.

1404 И до лета два паки пленише Т8рци Црн8 Гор8.

1405 И до лета три паки пленише Црн8 Гор8, Ћ8прилићь Осман паша и Ахметъ паша Шапчаліа, и много зла сотворише христіаномъ.

1406 1714 пленише Т8рци Цетин8 и Врлик8 на одери (?) и многе д8ше христіанске поробише и изсекоше.

1407 Тогда и то лето 8зеше на вер8 8 Мории ·кд· кадил8ка земле, и многе градове и Анадолію градъ велики, и многе д8ше поклаше и поробише христіане, и велика зла сатворише проклети Агарани.

4) Од Адама до 1715 г.

У рук. ман. св. Луке у жупи Никшићкој. — Лет. 181, 43. — (Записи и Натписи 5186—92).

От рождества Христова 1715.

От сотвореніа мира по гарчаски хоронографомъ и теологомъ 7223.

От Ноева потопа 3798.

От почетъка четирехъ царствіахъ наипрвихъ по имену. прво отъ вавилонские 2417.

от персидскога 2223.

от грчаскога 2042.

от римскога 1787.

от исхождениа исраителскаго 3393.

1408 От домишлениꙗ прахъ пушчани чиннти 335.

1409 От домишлениꙗ книге щамповати 275.

1410 От окрунеіа на царство цара Петра перваго всеи Руси самодржца 33.

1411 От Петрова рођена у све до данаске 45.

1412 От рождениꙗ сина єго Алексия 25.

1413 От почетка русиске армаде морске 18.

1414 От победе велике и неизречене, кою учини царь Петарь на Полтави надь кралемь жевцевскимь Карломь и надь Мазепомь и над прочимь и надь воинствомь ихь, кое биꙗше у све воиске жевцевске 80000, и о-тога с Полтаве не утече нитко него краль ранен су тьри иладе коника, а остало свеколико воинство жведско би посечено и поватано живо рукама рускимь и поведено би у сужницу на Москву. И ово е било прошадшаго 1709 году, месеца иуниꙗ 27 дань, а от того е доба до данась 6 годище.

5) 1682—1716.

У рук. у прив. рукама. — Д. Б. Ист. 1897, 282. (Записи и Натписи 5266—78.)

1415 Когда би рать бечки ҂з҃р҃ч.

1416 Когда би рать робіа Макарева, роби кола ҂а.(?)

1417 Когда би роби се Сараево ҂а (?)

1418 Когда би робіа Петрашева ҂а҃(?)

1419 Когда би рать на Свеци ҂а҃ѱ҃а҃і

1420 Когда би рать на Црнои Гори ҂а҃ѱ҃г҃і

1421 Когда би рать Сински ҂а҃ѱ҃є҃і

1422 Котда би рать Новски ҂а҃ѱ҃ѕ҃і

1423 Когда би рать биоградски ҂а҃ѱ҃з҃і

1424 Когда би рать банелꙋчки ҂а҃ѱ҃л҃з҃

1425 Когда би рать зрински ҂а҃ѱ҃л҃н҃

1426 Когда би рать пакь црногорски ҂а҃ѱ҃и҃г҃ Когда би рать ноемра ҃а҃

1427 Когда би рать сріемски и варадински ҂а҃ѱ҃ѕ҃і

*

6) 1221., 1389., 1437., 1717.

У рук. (Октоих) у еписк. библ. у Пакрацу. — (Записи и Натписи 9990—92).

1428 Ѿ Адама до цара Лазара бою ҂ѕѡчз лѣть, кр8гь сьлнца тогда бис(ть) ıа и л8нѣ а индиктиѡн гı епахт. є тогда прил8чи се.

1429 Ѿ светаго Саве до сад нађо 8чѕ лѣта ҂аѱıз

1430 сп лѣть до сад нађо како рас8ше Т8рци Србск8 землю и 8зеше Раваниц8.

7) 1711.—1717.

У рук. у прив. рукама. — Д. Б. И. 1897, 227. (Записи и Натписи 5341—49).

1431 Да се зна каде учини Московъ с царемъ ратъ поради Свецїе кои ка цару приде, и свади га ш нимъ лета ҂аѱаı.

1432 И ѡтиде везиръ с войскомъ васеленскомъ према Москову, и сретоше се код воде Пруте. И придоше Турци воду, и ударише на таборъ, и собтекоше са сву страну, и бише из метериза г дни. И вапроси Шереметъ ѿ везира мира, и бистъ везиръ каилъ и милостивъ, даде и узе ахрачъ, и учинише миръ и ѡдоше во своꙗ си с миромъ.

1433 Пакъ време и лето идоше Турци на Ѻтинъ и градише градъ, и не би боїа ниће.

1434 Пак лета ҂аѱгı идоше Турци на Црну Гору, робише и палише, зло чинише много.

1435 ҂аѱгı и би предъ нима паша Ћуприлићъ и завргоше рат с принципом.

1436 ҂зскг идоше Турци на море на Котаре, и бише градъ Синь много дни и не возмогоше вазети.

1437 `Пакъ ҂аѱзı би са ћесаромъ. И ѡде везиръ на нега своиѡмъ воискомъ, и пороби и попали на вери Срїемъ и Врушку Гору, и цркве и монастире пожеже. И отиде на градъ Варадинъ и на табор Ниемчевъ. И бистъ по между Ниемца, и уби везира, и разби таборъ, и вазе азну и топове. И ѡде воиска ћесарева на Темишваръ, и би градъ и вазе, и пуща Турке на вери и ѡдоше с миром.

1438 Паки другое лето одоше обои воиске собом воиске Бихограду. И Немацъ би градъ много дни, и даде му богъ везира разби, а град му се предаде; изидоше Турци на вери, и понесоше що кои може, и ѡдоше са миромъ лета ҂аѱзı

1439 И то лето учини царъ миръ са цесаромъ ѡ Илину дне.

8) 1453.—1718.

Одломак рукописа у г. М. Вукићевића. — Гл. З. М. 1901, 332. (Записи и Натписи 5194—5218).

1440 На 1453 ... ти с8лтанъ Мемедъ синъ(?) госпое Ерине Ђ8ре деспота сер(б)скаго, и прими мног(о) племенити Острову (!) гречески Константинополъ, и би по васеи земли великъ плачъ и рид(а)ние.

1441 На 1459 лето прими кралевство сербско по сам(р)ти кнеза Лазара.

1442 И паки прими Босн8 тога времена.

1443 И паки пође опета на Ђорђиы Кащріωта, реченога Скендербега, и не може м8 нища 8чинити.

1444 На 1460 лето прими Мору св8 исти.

1445 На 1462 лето прими кралевство некога Трабишонда у омеяци (?).

1446 Одъ 1470 до 1473 прими Егрибозъ и св8 и-8л8. (?)

1447 На 1477 лета по самерти Скендер-бега прими трви (тврди?) Скадаръ не силомъ, него се тако погоди с Млѣчаниномъ.

1448 На 1479 лето др8ги с8лтанъ Паязитъ прими Влашк8 таи.

1449 На 1493 лето прими Отрентъ у П8лю и паки прими.

1450 На 1493 лето прими Драчъ.

1451 На 1500 летъ у Мори прими Кор8нъ и Модѣнъ и Лепантъ.

1452 На 1516 лето пође с великомъ на Персосана, и разби га веома с8лтан С8леманъ.

1453 На 1521 лето С8лтанъ С8леманъ, синъ Селимовъ, прими Биоградъ на Д8нав8.

1454 На 1522 лето исти царъ пођe на Родоз и по мор8 и по с8в8 и прими, и т8 велике д8ше исиече.

1455 На 1526 лето прими Петроварадинъ и Сриемъ.

1456 На 1716 лето узеше царин8 више Д8б(р)овника и Ѹтово к8л8 о-Т8рака.

1457 На 1717 лето узеше Ниемци Биоградъ о-Т8рака.

1458 На 1718 лето учини се миръ с Ниемцем с8лтанъ Амедъ и дуждъ 739.

1459 На 1686 лето узе се Б8димъ о-Т8рака.

1460 На 1687 лето узе се Нови о-Т8рака.

1461 На 1697 лето Ниемци поробише Сараево октобра месеца.

1462 На 1716 лето погибе везиръ са многима подъ Варадиномъ л8ла 26.

1463 На 1716 лето оставише Т8рци Габел8 и Крвъ, авг8ста на 23.

1464 На 1716 лето 8зеше Ниемци Темишвар о-Т8рака.

9) 1683—1718.

У рук. ман. Шишатовца(?). — Спом. XIX, 54. (Записи и Натписи 5279--5303).

1465 1683 лѣто бившаго втораго обсажденіа царств8ющаго града Вѣны Турками; 14 і8ліа начали бити ся, а на 12 септемвриа савршен8ю побѣду имѣли цесарски воини, а Турци вь бѣгство обратили ся во градь Б8димь и проч.

1466 1686 августа 29 по тримесячномь бою градь Бидимь (?) цесарци взяша ѿ Т8рковъ и вь великомь страх8 Т8рци ѿбегоше во градѣ Осѣкь.

1467 1687 ѡсвоиша цесарци ѿ Турковь градъ Осѣк и всю Славонію, Хорватію, градъ Варадинь и весь Сремь до Саве реке.

1468 1688 взяша цесарци ѿ Т8рковь Бѣльградь, Смедерево и Нишь градъ. Тогда и сербски народъ съ цесарскимь воинством гонили Турковь.

1469 1690 Блаженѣиши патриархь Арсеніе Чарноевичь пекски, услишавъ ꙗко велики везирь Ћуприли со множествомъ Турковь и Татарь воор8жает ся на цесара Леополда и на его держав8, тогда патриархь обявилъ цесарю намѣреніе т8рское, и просиль цесаря да би вь держав8 его сь народомь сербскимь преселил ся. Цесарь же на прошеніе патриархово благоизволиль во его держав8 вст8пити. Тогда вь пролетнѣе время подвиг ся патриархь со множествомъ народа сербскаго 37000 фамилиꙗ, и толико во военую сл8жбу цесарю вст8пили.

1470 Тогда же и ми жители манастира Раванице иноци сь мощми светаго Лазара, и ѿ многихь манастиреи кал8гери и прочи мирски, м8жески поль и женски преселиша ся въ Срѣмѣ, вь Славоніи, вь Бачк8, и до Б8дима простирали ся. И бистъ нашъ п8тъ хожденіа 40 днеи. И придохомъ вь нѣкое мѣсто више Б8дима, зовомо Сент-Андриꙗ. Тамо всели ся патриархъ. Тамо же и мы жители монастира Раванице вь томь мѣстѣ сградихомь хиже и церковь воздвигохомь ѿ дрѣва близь брега д8навскогь и т8 положихомь мощи св. Лазара.

1471 Того лѣта приде весирь Ћ8прили сь великою силою Т8рковь и Татарь и 8зе Нишь градъ и Смедерево и ѡ-т8д8 приде подь Белиградь и освои его.

1472 Вь тоиже рати бисть великое плѣнение и разсѣяніе народ8 христіанскомь, и зап8щеніе всеи сербскои земли: монастиремь, варошамь и селамь ѡп8стѣвшимь, нѣкимь совсѣмь сгорѣвшимь. Такожде и нашемь монастир8 Раваници вь Сербіи коначное зап8стѣніе бистъ.

1473 1691. Генераль принць Лудв'игь Баденски разбиль Т8рковь близь Сланкамена на Михалѣвц8. На томь везирь Ћ8прили и сь нимь 16000 Турковъ погибе. На сеи баталіи вице вождь Іѡань Монастерли са 10000 сербскаго воинства велик8ю храбрость и вѣрностъ цесарю показаша.

1474 1697. Принцъ Євгени, фелдмаршаль царскаго воинства, 11 септемврия при Сентѣ разбиль т8рецкаго царя и все его воинство, и єдва царь убѣжаль въ Темишварь градъ съ малим числомъ Т8рковь.

1475 1697 лѣ. И ми Раваничани возвратихомь ся изь Сент-Андриѥ и 8 Срем8 во Фр8шкои Гори обрѣтохомь монастирь Вердникъ зап8стѣвши ѿ многаго времене у шуми, и сеи монастирь обновисмо и покрисмо. Такожце ћеліе и трапезарію воздвигосмо ѿ древа и покрисмо. И вь семь монастир8 Вердник8 положихомь мощи св. Лазаря, великаго кнеза сербскаго, гдѣ и до днесь прѣбиваютъ.

1476 1699 Леополдь цесарь учини мирь съ Т8рки. Въ Карловцѣ собраша ся 7 елчия: 1 цесарски, 2 росиски, 3. т8рски, 4. польски, 5. венециански, 6. англески, 7. холандски, и на томь мир8 8чинѣно да цесар8 ѡстанетъ Єрдель до Тисе реке, а ѿ Сланкамена право до Дмитровице, а ѿ Дмитровице Савомь реком. Вь турскихь р8кахь заостало Темишварь градъ и Банатъ и нижня частъ Срема, и ѿ Сланкамена до Дмитровице белѣге поставлѣне бях8, назване марциалне ханте. И тако держах8 Т8рци Темишварь и Банатъ и поль Срема до Варадинског рата.

1477 1705 престави ся цесарь Леополдь. Царствовалъ 46 лѣтъ.

1478 Въ томъ же лѣтѣ поставлѣнь цесаромь Іосиф первий, синь Леополда цесаря.

1479 1706 октомврия 24 престави ся блаженѣиши патриархь Арсеніе Чарноевичь вь Віенѣ, и пренесено тѣло его у Сремь и погребено вь мон. Кр8шедолѣ.

1480 1711 престави ся Іосифь цесарь. Поживе 33 лѣта.

1481 1712 а втори синь Леополдовь Кароль поставлѣнь цесаромь.

1482 1716 приде везирь т8рски подь Варадинь градь со силою многою Т8рковь, и 25 мѣсеца і8ліа принць Євгени разби весь т8рски логорь, и многи Т8рци погибоше, а прочи обратиша ся вь бѣгство; топове и све въ логор8 т8рскомь придобише цесарски воини.

1483 Тогда Т8рци упалише манастирь Кр8шедоль и Ремет8.

1484 Того лѣта мѣсеца 2 октомвріа Євгени освои ѿ Т8рковь Темишварь и весь Банатъ.

1485 Предь сим ратомь Врднички ми иноци Раванички взяхомь мощи святаго Лазаря, и отнесохомь во варошь Ф8тогь, и т8 пребихомь докле се мирь утврди.

1486 1717 авг8ста 5 Євгени взяль ѿ Т8рковь градь Белиградъ, Смедерево и горню частъ Сервіи до Мораве рѣке.

1487 1718 царь т8рецки Ахмедъ просилъ мира ѿ кесаря Карола, на кое соизволилъ цесарь, и у Пожаревцѣ заключенъ мирь на 24 лѣта. И на томъ мир8 учинѣно да Белиградъ, Смедерево и Сервія до реке Мораве вь цесарскихь р8кахь ѡстанетъ.

1488 Єгда тои мирь у Пожаревц8 межд8 цесаремь и Т8ркомь бистъ, тогда мнѣ единомь обрѣтш8 ся вь животѣ Стефан8 даскал8 іеромонах8 ѿ старих Раваничана, и желаніе имѣхь видѣти Раваниц8 вь Сербіи, и поидохь из монастира Вердника во Сервію, и обрѣтохь монастирь Раваниц8 п8ст8 и весма пор8шен8: препрата церковна до темеля разр8шена. Тогда начахь церковь понавляти, и за 4 лѣта созидасмо препрат8 и покрисмо. Тогда же и келіе обновисмо и покрисмо, помощію божію и милостивихь христіань.

Сіе написахь Стефань даскаль іеромонах Раванички.

1489 Стефань добри старашь поживе лѣта довольна, и престави ся во манастир8 Раваници во Сервіи.

10) 1683.—1720.

У рук. манастира Раванице у Србији. — Гл. XII. 682. (Записи и натписи 5304—09).

1490 Лѣта 1683-го бystъ великое сраженіе и ратъ межд8 восточним и западним царемь с8лтаном Мехмед8 Турецком8 и кесар8 Леѡполд8 римском8, и чрезъ 12 лѣть воеванію бивш8 межд8 има и в тои рати римском8 цесар8 ѡсвѹившіи Бели-

градъ ѡдъ Т8рковъ и сербск8ю землю ѡбемшимъ до Скопія и Софіе и Нишъ ѡсвоише Немци. И сее зиме разшедшим ся Немцем по квартири и мал8 числ8 ѡставш8 воиске немецке у Качаник8 и Прищини, тогда въ зимное же время пріидоше Т8рци с великою силою и Татаръ до 100 тисящъ и нападоше в'незап8 не тражеħи права ни крива све сабли предадоше, такожде и Немаца что наħоше све просекоше до самаго Ниша. А по сеи зими на лѣто пріиде Ћуприлиħь везиръ с великою силою и узе Нишъ на вер8 ѡд Немца, али с преваром, понеже исече све христіане, а Немце ѡтп8сти на вер8. И ѡт8д8 пріиде под Бѣлиградъ и ѡсвои Белиград Т8рчинъ.

1491 Въ тои же рати бысть великое плененіе и раселяніе народ8 христіанском и зап8щеніе вьсеи сербскои земли: градовом, варошам и селамь и монастирем ѡп8стившим иним же огнѣмъ згорѣвшим. ꙗкоже и нашем8 монастир8 Раваници. Паки глаголем ꙗкоже нашем8 монастир8 Раваници конечное зап8щеніе бысть. Мал8 же нашем8 народ8 бег8 емшем ся уз Д8навъ горе едни на лађах, иних же на конѣхь и колесницах др8ги же пѣши, ꙗкоже и азь сиромах. 40 днеи бысть намъ п8тъ хожденія, и придохом къ Б8дим8 град8. Тамо же и светѣишій патріархь Арсеніе Чарноевич и неколико владика и ѿ многих монастиреи кал8ħера и человѣци мнози ѿ всеи земли сербскія м8жески полъ и женски. Такожде и ми жители монастира Раванице с мощми светагѡ иже въ царях кнеза Лазаря сербскагѡ, и вьселихом ся и в' нѣкое мѣсто више Б8дима зовомо Сент'Андреа, доброе мѣсто за пребивалище странним, едни зваху Болгарій, а ини же Светый Андреи. И т8 сoff градихом хиже, како кои може, и церковь воздвигохом одъ древъ близъ брега д8найскогъ, и т8 положихом мощи светаго царя Лазара сербскаго.

1492 Егда же миръ бысть межд8 цареи т8рецким и римским, тогда многимъ христіаномъ возвратившим' ся к Варадин8, и кал8гером у Срем жители вр8шкогорских монастиреи. Тогда и ми возвратихом ся к Варадин8. У Срем8 у Вр8шкои Гори ѡбретохом монастир Верддникъ зап8стивши конечно, ѿ многогъ времена у ш8ми, и по свод8 древеса порастивиши. И сеи монастиръ ѡбновихом, и покрисмо, и келіе воздвигохом како могосмо; тако же и обѣдниц8 воздвигохом како возмогосмо по возможности, и све ѡдъ древа, мало же нечто зидом ѡдь земле, а проче плетером и блатом земним.

1493 И зде скончаше ся вся наша братія стари Раваничани. И потомъ размѣрію и приилде лѣтъ нѣколико, и паки приде ратъ варадинска. Єгда везиръ т8рецкій прїиде под Варадинъ с великою силою сего года 1716, іулія 25. Тогда разби Немац Т8рчина под Варадином и вся ѡружія воинствена ѡсвои, и многа иманія доби Немацъ. По томъ сего лѣта у есень ѡсвои Немацъ Темишваръ ѿ Т8рчина; по том на лѣто ѡсвоише Немци Белиградъ; принцъ Алеѯандаръ ѡсвои ѿ Турчина св8 Сервїю. И по томь сраженію третіаго лѣта утвердише миръ цареви межд8 собою. Тогда мнѣ єдином8 ѡбрѣтш8 и ва жевотѣ (sic) Стефан8 даскал8 іеромонах8 ѿ стари Раваничана и желаніе имѣхъ видѣти Раваниц8. Єще мир8 не 8тврдивш8 ся поидох и ѡбрѣтох п8ст8 и весма пор8шен8 и лѣс8 израстивш8, ꙗко ни вратом познавати ся, и припратѣ изъ темеля падшеи, а по цркви порастила велика древеса. И едва пожда т8 зим8, а на пролеће дозва маисторе и сь божіѡмъ помощїю поче црковь понавляти, и сего лета ѡбновисмо, до єсени покрисмо црковь, а на третіе и четвертогъ лѣта подигосмо и препрат8, и келїя колико что могосмо ѡбновисмо помощію божіею и милостиви христіанъ, котори милостиню предложише.

1494 Того же лѣта егда почесмо понавляти монастиръ толига гладъ быстъ ꙗко въ нашем предел8 нигде жита не могаше ся ѡбрести точію прое, и того верло ѡскудно могашя ся наћи.

1495 Сеи добри старацъ Стефанъ їеромонах їг8менъ и даскалъ посл8жи 8сердно и поживи вѡ долнѣи Раваници лѣта доволня, и по смерти его ѡста у готов8 2000.

11.) 1683.—1722.

У требнику цркве у селу Причевићима (окр. ваљев.). — Вуичь, 208. (Записи и Натписи 5310—27).

1496 Додье Мухамедь везирь со 3000 войске, и то се отъ крщени люди побише лѣта 1683.

1497 Пакъ узе Немацъ отъ Т8рака сву Славонїю и Видинъ лѣта 1687.

1498 Пакъ ерцегъ бавариццкій отъ Турака Босну узе лѣта 1688.

1499 Паки узе Немацъ отъ Турака Нишъ и Видинъ, и подъ Нишем разби Турке лѣта 1689.

1500 Паки узе Турчинъ отъ Немца натрагъ и Видинъ и Нишъ и Бѣлиградъ лѣта 1690.

1501 Пакъ разби Немацъ Турчина на Міхаилѣвцу отъ везира ту погибе . . . . 1691.

1502 Пакъ додье Турчинъ подъ Варадинъ, и пакъ отъ големе кише побеже; 40 дни иде киша лѣта 1694.

1503 Пакъ разби Немацъ цара турскога на Сенти лѣта 1697.

1504 Паки Немацъ учини миръ съ Турчиномъ 25 година; то лѣта беше 1699.

1505 Паки Сербли поробише Кечкеметъ и разбише Мадьяре лѣта 1702.

1506 Паки куга бысть, и многи люди помори лѣта 1709.

1507 Пакъ се умири Куручагъ лѣта 1711.

1508 Паки се постави Кароль шестый кесарь лѣта 1712.

1509 Паки се разби Т8рчинъ подъ Варадиномъ и узеше Немци Темишварь лета 1716.

1510 Паки узе Немацъ Белиградъ отъ Турака лѣта 1717.

1511 Паки учинише миръ на Пожаревцу за 25 година, лѣта 1718.

1512 Београдъ како е узетъ отъ Турака лѣта 1716 то има 52 године.

1513 Отъ Куручага лѣта 1722.

12) 1683.—1731

У стар. штамп. књизи у ман. Житомислићу. — Лет. 168, 26; Књ. Рад. I, 84. Упоредио г. М. Сперански. (Записи и Натписи 5328—34).

1514 На 1683 оде султанъ Мехмед на Беч и разбише га на 1686.

1515 Исте године узеше Ниемци Будимъ од Турчина.[1])

1516 1797 поробише Нѣмци Сараево, октобра 13 дан.

1517 1716 разби се Турчин на Варадину, и погибе везиер.

1518 Исте године узеше Нѣмци Темишварь.

1519 1717 узеше Нѣмци[2]) ѿ Турчина Белиград.

1520 1737 аѵгуста 6. узеше Турци Биоград ѡд Ниемаца.

13) 1360.—1737.

У рук. Беч. Б. бр. 109. — Спом. III, 204. (Записи и Натписи 5167—85).

1521 Ѥдрене 8зе царь М8рать на 1360.

1522 Ѹзе царь и Ђ8рђа деспота кћер на 1430.

---

[1]) Довде нема у Лет.

[2]) Од Нѣмци па довде испуштено у Књ. Рад.

1523 Цариградь 8зе царь Мехмедь на 1453.

1524 Босн8 8зе ца̑рь Мехмедь па 1461.

1525 Нови 8зеше Млечани сектемриꙗ на 1687.

1526 Габел8 8зеше Млечани ћ8нꙗ 15 на 1693.

1527 Сараево попали се и пороби дне 13 октомра на 1698.

1528 Б8дим 8зеше Т8рци на 1540.

1529 Сегеть 8зе царь С8леиман и т8 8мрие на 1566.

1530 Канди8 8зеше Т8рци ноемра (д)на 11, на 1669.

1531 Б8дим 8зеше Нимци октомра дна 2 на 1683.

1532 Рат сатвори царь и чесар на 1715.

1533 И то лето разбише везира под Варадином, и погибе везирь и погибоше многи Т8рци.

1534 И то лето Т8рци бише си . . . . .

1535 И т8 один8 наиприе 8зеше Т8рци Мор8.

1536 Црна Гора. Роби е Ч8прилић Н8ман паша с8 четири паше, и много робие изведе на 1714.

1537 Габела. Побигоше ка8ри из нѥ испред М8стаи-паше, и 8зе Габелу ф. на 21. на 1716.

1538 Бендерска година на 1709.

1539 Банꙗ Л8ка. Дођоше Нимци на ню на 1737.

14) 1716.—1741.

Запис на листу проте М. Ненадовића. — Гл. II. 225. (Записи и Натписи 5368—78).

1540 ҂аѱѕі іюлія ·ке· Столнагѡ кесара римскагѡ шестагѡ Карола божиею мылостию побеждени быше и разбыени т8рски таборъ са свиемъ ѡправ'даніемъ блызъ града Петрарадына.

1541 И ва малѣ прошадше више речена арманда столнагѡ кесара бывши славни градъ Тѣмышваръ силою божѣею воемъ началнікъ и ꙗсни прінцъ Евгѣные ѡсвои, и тогѡ числа разби Т8рке на Тѣмішвар8.

1542 ҂аѱиі оузѣ славни пріицъ Евгѣные Былиградъ, авг8ста ·ѕ·, и заключіше миръ ·ке· годіна.

1543 И постави капѣтане оу Сѣрви по Краины, то естѣ до Моравѣ и прѣко Моравѣ:

·а· В8къ ѡборъ-капѣтананъ (!) Црнобарацъ, родомъ Зворнычанінъ, страшанъ Т8ркомъ на Краини.

·к· Станиша ѡборъ-капетанъ Млатиш8ма, родомъ Новопазарацъ, на Краини Т8ркомъ страшанъ.

·г· Трифꙋнъ капѣтанъ Вꙋка Црнобарца братъ оу Цветкима шанцꙋ на Краини ѿ Сокола.

д· Аћимъ капѣтанъ Продановичъ, рожденыемъ ѿ града Оужіица, оу шанцу Ѿсѣченіици.

·є· Евтѡ Витковичъ капѣтанъ, родом Валѣвацъ, и погыбѣ оу Валѣвꙋ, и погребенъ оу Ѡвани.

·ѕ· Вилипъ капѣтанъ Ѡбꙋћина Пранянацъ, родомъ Рꙋдніӵанынъ, Тꙋркѡмъ страшанъ на Краини.

·з· Никола Чупићъ, капѣтанъ оу шанцꙋ Чачкꙋ, родомъ Морачанинъ Х(е)р(ц)еговѣцъ, на Краини стража.

·и· Миюшкѡ Кꙋюнћичъ капѣтанъ, родомъ одъ града Никшыћа оу Врибицы погыбѣе на Смедѣревꙋ.

·ѳ· Ристѡ, синъ капѣтана Ракѣ, капетанъ. родомъ Поражавца,[1]) на Краины ѿ Відина стража.

·і· Гавріилъ Жудивычъ капѣтанъ, родомъ Х(е)р(ц)ѣговацъ Гꙋлꙋ(п)цꙋ на Краини Дунава стража.

·аі Коста капѣтанъ, родомъ Цин(ца)ръ, Паћаринꙋ[1]) кр(е)пки стража ѿ Ниша, на Рашави погибѣ.

·ві· Маркѡ Синђелићъ ѡбор-ламнаћтъ,[1]) родомъ из Вишеграда, погибѣ на Забꙋчꙋ.

·гі· Іѡан Косанић ѡборъ-ламнаћтъ,[1]) родомъ Ѳомѣнитїцъ,[1]) страшанъ Тꙋркомъ.

·ді· Іѡаносъ маюръ, родомъ Нѣмацъ оу Маиадпекꙋ,[1]) и оу Ѡмолꙋ, страшанъ Тꙋркомъ на Краини.

1544 ҂а·ѱ·л·ѕ· поће Немацъ на Тꙋрчина иоуніа ·л, и пороби Лѣшнїцꙋ.

1545 ҂а·ѱ·л·з· оузе Немацъ Оужыцѣ и Пазаръ и Нишъ, ѡктомврїа ·ѳ·

1546 ҂а·ѱ·л·ѳ· разбы Тꙋрчинъ Нѣмца на Оужицꙋ и на Пазарꙋ и на Нишꙋ, и поће на Гроцкꙋ и на Былїградъ. И оузѣ Билиградъ августа ·кє.

1547 ҂а·ѱ·м· ноемвия ·ві· быстъ страшно трѣсеню зѣмли, и быстъ тѣшка зима, и Дꙋнаво ·в· крати ледї се.

1548 ҂а·ѱ·м·а· ꙗви се ꙗсна звѣзда ѿ востока така .... и та звѣзда исхождашѣ по захожданию сльнца и исхождаше и захождаше прежде сльнца, и слꙋжи ·м· нощи.

1549 И тогѡ числа бысть чꙋма оу Белигѣаду с боганїма; заедно.

---

[1]) Занимљиво је како овај писац прави често метатезу у писању појединих гласова: Пожаревцу, лаћман, Тометинац, Маиданпеку, богињама.

1550 И тогѡ числа млоге црькве запѹстѣше и крещѣни родъ заплака, понѣже оузешѣ Тѹрци Сѣрвыю.

Рѹкою Спѵродонъ Гѹяновичъ
иерѡмонахъ манастира Хопова.

1551 ·ѕі Мато Пѹриѣъ капѣтанъ, родомъ Римянинъ, страшанъ Тѹркомъ на Краини.

Крѣпкѡ срьдцѣ нѣговѡ кое повѣныемъ не пощадыѡ себѣ но ѡтишаѡ оу Травныкь прѣкѡ лавови оуста и льрѣи (?) змыеви оуста страшна мѣста прошаѡ бѣзбедно. . . . Возвартїѡ сѣ.

15) 1690.—1762.

У рук. Чешк. Музеја. — Гл. XL, 135. (Записи и Натписи 5338–40).

1552 На ҂ахч··го года при царю Алеѯїю Мїхаїловичѹ всея Россїи архїмандритъ Неофитъ с. Стѹденическїи первыи биль и полѹчилъ свободнѹю грамотѹ ѡтъ реченаго великаго монарха московскаго и все в(елико)-россїискаго.

1553 И въ лѣто ҂аѱ··го года при царю и їмператору ·а··му Петрѹ Великомѹ, Пахомїи архїмандритъ стѹденичкыи въ мѣсто Василїа архїмандрита, Маѳеева брата, былъ въ Россїи и доволнѹ милостыню полѹчилъ, и потвердили емѹ милостивѣише тѹю граммотѹ Іѡаннъ и Г. Петръ Алеѯїевичи и сестра ихъ царевна Софїа Алеѯїевна самодержци и велики монархїи всерѡссїистїи и въ лѣто ҂аѱ·

1554 По с(ветомъ) и блаженом оуспенї м. Екатерїни, ·в··м Петрѣ їмператорѣ и Аннѣ Іѡанновнѣ самодержцѣхъ и їмператорѣхъ всерѡссїискихъ, въ лѣто ҂аѱ·н·и··м годѣ по благословенїю и писанїю врѹчителноме г. господина Гаврїила ·в··го патрїарха славеносербскаго и пекскаго при державѣ благочестивѣишїя и самодержавнѣишїя великїя г(оспожди) їмператрїцы Єлисавети ·а··п Петровнои архїмандритъ Кѡнстантїнъ съ братемъ Рѹвимомъ и Паѵсеемъ, и въ мѣсто Рѹвима обои реченнїи б. в. великои Р(ѡссїи) и Сѣверу и вь царствѹющем г(радѣ) М(осквѣ) были ·а· годъ, и въ томъ годѣ церковъ с(вятая) покри ся и прѡч. и проч. обнови ся н. а. к. с. с. ҂аѱ·ѯ·в··м годѹ.

16) 1804.—1817.

У рук. Н. Б. бр. 4[1]. (Записи и Натписи 5523—28).

1555 Ва лето 1804 подиже се Кара-Георгие на Тѹрке и овлада Сербиомь за 10 година, и побеже преко Беогрѣда ѹ Немачкѹ,

и паки Т8рци овладаше Београдомъ и свомъ Сербиомъ, и бистъ велики з8л8мъ Серблѣмъ од Турака.

1556 Ва лето 1815 подиже се Милошъ обер-кнезъ са Сербима на Турке и разбише ї у Чачку, и ту погибе Ћая-паша.

1557 И то лето учинїше Серби миръ са Турцїма, и дође у Београдъ Алї-паша.

1558 Ва лето 1816 удави Алї-паша воивод8 Петра Молера и Радича капетана у Београд8 повелѣнїемъ Милошевимъ.

1559 1817 лето подиже се кнезъ Сима на Турке, и уфати га Милошъ и предаде га Туркомъ, и посекоше Турци кнеза Симу и Драгїћа 9 марта у Београду.

1560 И то то лето померча солнце.

17) 1821—1830.

Записи на служби св. Николи (1759 г.) бр. 1213 у Хиландару. — Ст. Димитријевић. (Записи и Натписи 9993—10000).

1561 1821 месеца мартъ 25 разбарка царство ага.

1562 1821 месеца декемврїи перво чесло увлези Л8ботъ паша у Аѳонска Гора.

1563 1823 месеца септемврїи 14 придохъ паки у Враца.

1564 1827 месеца ї8нїи 24 чесло посекохъ чорбаџи Димитраке оу Виденъ Ибрахимъ паша.

1565 1827 месеца декемврия 13 чесло бистъ тросъ великъ на трети часъ нощъ.

1566 1829 месеца априлия 23 чесло бистъ тросъ великъ на девети чесъ денемъ.

1567 Месеца ноеврия 14 чесло паки тросъ.

1568 1830 месецъ їан8арїи 25 чесло паки тросъ.

18) 1711.—1838.

У некој књизи у ман. Пиперској Ћелиіи. — St. X, 262. (Записи и Натписи 5350—67).

1569 Да се зна када удари воиска од цара Отмановића у Церну Гору, у вриеме митрополита Данила Петровића ҂а·ѱ·а·і· И гогибе воиска турска у Царев Лаз.

1570 Па дође Ченгић-Бећир паша на Кчево ҂а·ѱ·к·з·

1571 Па дође Сћепо Мали на Планиницу, ҂а·ѱ·ǎ·з·

1572 Па опали Мамут паша церкву на Цетине ҂а·ѱ·п·є·

1573 Похара Куче и Ровчане ҂а·ѱ·ч·д·

1574 Посиече Ровчане на Никшиће, ҂а·ѱ·п·ѕ·

1575 Бошняк ҂а·ѱ·п·з·

1576 Отврже се Требеса ҂а·ѱ·п·д·

1577 Погибоше на Лолу ҂а·ѱ·ч·г·

1578 Би чума у Бечановића ҂а·ѡ·и·і·

1579 Излази владика и бригадиер на Нишиће ҂а·ѡ·з·, и тада погибе Паун Шушов.

1580 Похара паша Милевина Дробняке ҂а·ѡ·з·і·

1581 Удари Делибаша на Горню Морачу ҂а·ѡ·к·

1582 Погибе Мамут паша на Крусе, ҂а·ѱ·ч·ѕ·

1583 Удари митрополит црногорски Петар и Ивановић на Зету ҂а·ѡ·л·в·

1584 Додише Срби на Планинцу и погибе баряктар Зерно Станков 1809.

1585 Ударише Турци на Мартиниће, и погибе поп Раде 1832

1586 Удари Сећир бег иа Ендек 1838.

19) 1799.—1839.

У штам. књизи у цркви на Илину Брду (код Плевља). — Исписао † Атан. Пејатовић; Д. Б. Ист. 1892, 112. (Записи и Натписи 5500—22).

1587 1799. покри се монастиръ Доволя с царскием ферманомъ при архиепископ8 киръ Ананию и їг8мен8 Теофил8 и протосинђелу киръ Аѳанасию; покри се славнием покровомъ клисомъ.

1588 1801. монастиръ Троица оу Таслича клисом, при їгумен8 Авак8м8.

1589 1802. би с8шна година; ѿ Ђ8рђева дне до св. Л8ке не паде киша, ї гладъ: 20 пара ока жита, и сиена изъ Езера 8 врећа доношах8 Дромлячїне 8 Плевлѣ продавах8.

1590 Престави се владика Анание 8 Мостар8.

1591 Ѡп8сте монастиръ Добриловина, лиепа и красна црква с Колашинаца.

1592 1804. од великога поганства и пасял8ка и з8л8ма т8рскога одврже се Кара-Ђорђие 8 Ш8мадии, и потръ Т8рке, и до Сѣнице, освои ї Сѣниц8, страпаса градъ, изгна Т8рке, и Биоградъ освои и све.

1593 1813. по несогласию србскомъ и гордости и грехъ умноженї отеше Т8рци.

1594 И удари астал8къ оу турско царст(в)о, сила напрасно люто мори све до 1815 и Станболъ и Ур8менлию, Скендерию, Босн8 и Мисиръ.

1595 1816. Милошъ с царомъ миръ уфати княз србски би славни.

1596 1817. гладна година; ока брашна цванцика; грош; многе м8ке.

1597 1820. дође у Босн8 везиръ Челали паша, подави Т8рке и паш8 Селмановић(а), и оправи войск8 на Морач8, свога делибаш8, и бише грдни Т8рци.

1598 1822. би мразовита зима, ледна, преледи се Дрина и Лимъ, хођах8 люди с конма преко вода. И под Зворникомъ сватови под градомъ пяни сѣли с ђевойкомъ да єду на води, п8че ледъ, потопише се; то рекли да се прича да сѣдемо овде; и прича.

1599 1823. посташе (од) господа бога благе године; иза астал8ка ї гладне године; мало народа, међ8 народомъ милостъ; и бише родне године у свачем, и стоке доста и благодати божие: ока пшенице у Херцеговини три паре, и четири и 5 пара учинѣне, др8гога єдна и 2 паре и три; ока раки(е) 10 пара; у Ш8мади єдна пара ока жита, 3 ракия ока паре.

1600 1824. цар т8рски поби єничаре, 24 сахата, много хиляда, обали башал8къ, и кахве по касабама развали, тадай сѣде везиръ у Сараево, и он дави и сѣче Т8рке.

1601 1826. престави се императоръ Р8сиски Алеѯандръ Павловићъ.

1602 1831. царъ Махм8тъ постави наредб8 ко у Нѣмачкои, но Т8рцима мрско. Скадарски везиръ Б8шатлия силнї и Босна завоищи на царске управителѣ, и бише се; а кадъ царъ навойщ на них, сви одоше без трага.

1603 1832. Разби Скадаръ страшни с Нѣмачкомъ и Московском управом и Босн8, и много и христианомъ би тегобе с нихъ. И мисирски велики и верховни везир би против царю, Мехмедъ Алиа. И освои святи градъ Їер8салимъ, и био е святе велике недѣле, и на велик8 с8бот8 вечеръ дошо е везиръ ст, живоначалномъ гроб8 када божиемъ маниемъ слази свети н8х8ръ. Кад ю видио, обалио е порез8 и реко; све рахат.

1604 1833. Раздѣли се Босна и Херцеговина: начинише Т8рци, да ихъ бог господъ убие и смете, 2 пашал8ка, а био е еданъ.

1605 Идоше Бошняци и Херцеговци послѣ пошто улѣзе царска войска у Босн8 8 Станболъ.

1606 И би из Р8сие люди. И рече царъ да се не бране цркве понавляти градити; начини се у Бистрици код Приеполя црква на освашченню архиереи Їѡсиф и, їг8мен Герасим

Троичн, їг8мен Пахомие Довол., (с прочими), храмъ Светиа Троици. И тадаи попъ Мил8тинъ Никачовиħъ, начини се у Подблаħ8 црква, попъ Їакша Шилковиħъ, и 8 Заврши храм светаго Николае, поп Лука Биедиħъ; и у Попе село код Фоче храм успение пречистиа богородици, поновише се ħелие у Доволи при Пахомию Ђориħ8; богъ да прости и помил8е ихъ ревнителѣ.

То све 1833 годин.

Ока (ж)ита 15 пара... тако...

1607 Ѿ 1835 посташе ѕле године меħ8 народ, многа нес8гласїа, мрзости, їарости, пакости народи се много. Їзиде ѡка жита ·л· пара, године неродне; тако Ѿ господа бога, вѣтрови ѕли, зїме ѕле, метилъ и болести у животиня.

1608 1839. би с8шно лѣто ї ѡка брашна 2 гроша, и 100 пара Гладъ би.

1609 На Милоша Обреновиħа княза србскаго викн8ше Срби, и оде у Каравлахию. Сѣде син м8 Миланъ, умрие како е да е. Сѣде син м8 Михаилъ 1840 святим миромъ помазание.

О брате, коï про8чиш ов8 писм8, не ч8дї се менї, но стариемъ нашиемъ. Шта учинише Грци ї царїе ихъ; шта ли Срби ї царїе ихъ, тако Б8гари? Єдни на др8ге зло, тако нїхови совѣтници зли. И Грци ѡдъ цркава и икона, Срби ѡд царске лозе пресѣкоше родъ; шта ли В8къ Бранковиħъ и ѡстали? Лиепо почни, пакъ ѡкаляй! Да богъ исправи Ѿселе.

Еще иѡщъ православиа бистъ у Греко-православнаго христианскаго народа, било добра тадаи у Срба ї чистоте 8 Б8гара, те с8 дошли д8шмане бо(ж)иемъ и грехомъ содомскием и гордости богъ п8шти зло! . . . .

20) 1768—1841.

Из записне књижице Симе Тодоровића учитеља земунског у коју је почео бележити 1808 године. У Н. Б. бр. 528. (Записи и Натписи 5379—5499).

1610 Знати ся да 1768 лѣта престави се преосвещеннѣйши архїепископъ и митрополїтъ Карловач. Павелъ Ненадович мѣсеца авг8ста 14-го дне у 7 саати.

1611 1769-гъ лѣта роди се Наполеонъ Бонапарта.

1612 1803-ħе постаде їмператоръ у Француской.

1613 1814-то лѣто събаченъ съ престола.

1614 1770 лѣто бисть велика вода.

1615 1773 марта 17-го бист' велика меħава за 3 дана.

1616 Ѡснованїе. Во слав8 святыя троицы отца, сына и святаго д8ха. сеи святои церкви, храма рождества пресвятыя богородицы, основанїе положи ся лѣта 1776; нача ся въ ней божественая сл8жба сл8жити лѣта 1780; потомъ иконостасъ устрои ся художествомъ г. Аѵѯентїа Марковича изъ Н. Сада лѣта 1788; а на конецъ живописнымъ х8дожествомъ г. Арсеніа Ѳеодѡровича такожде изъ Н. Сада изобрази ся лѣта 815-го при щастивомъ царствованїй єгѡ величества їмператора а8стрїйскагѡ Франца І-го, при архїепископу и митрополиту Карловачком8 г. Стефану ѿ Стратимировичь, при прѡтопресвѵтер8 зем8нском8 Єѵѳѵ́мїю Івановичу и при єпѵтропѡвъ г. Савви Цветкович8 и Геѡргїю Пешики въ Зем8нѣ.

1617 1876 мѣсеца ноемвр. 30-го дне направише церков' од' дасака у Земуну.

1618 Оу 1777-го лѣта їнїа (!) 16-го уби мразъ све пас8лѣ, тикве и краставце да тогоже лѣта ѿнюдъ наћи се ніе могло, а у Т8рской страни по планинама велики снегъ пао єстъ.

1619 1777 аѵгуста 16-го госпотинъ Іѡсифъ Шакабент' постави темель прквн богородичиной у Земуну.

1620 1777-мо лѣто роди се Александеръ Павловичь.

1621 1801-во лѣто ступи на престолъ їмператорски у Руссїи.

1622 1815-то лѣто Александеръ Россїиски прогласи себе кралѣмъ Польскимъ.

1623 1781 мѣсеца аѵгуста прећоше скакавци из' Турске и савъ лист' поедоше.

1624 1786 мѣсеца марта 9-го дне поставише темель цркви контумацкой први путъ, и о-дасака направише.

1625 1787 априла 21-го ывише перви пут' у храму богородичиномъ за четвероженце да се могу женити.

1626 1787 ноемврїа 21-го отворише Сербли и Бугари Београдъ у очи воведенїя нoћу.

1627 Тогъ истог' лѣта обявила е Турска Россима ратъ.

1628 1788-го лѣта мѣсеца їаннуарїа 29-го дне Аустриа по алианцїи съ Россїомъ обявила рат' Турцима и по свои Граници публицирала.

1629 1788-га лѣта мѣсеца февруарїа 25-го дне прећоше Турци Саву топове на ларму бацаше, а 27-ог истогъ на покладе у вече ларма велика бист' у Земуну.

1630 1789-го лѣта мѣсеца септемврїа 1-го дне у суббѡту паде логоръ Немецки под' Београдъ.

*

1631 Тогоже мѣсеца 26-го дне у среду предадоше се Турци у Београду Немцима.

1632 1790-го лѣта мѣсеца февруарїа 2-го дне донеше у Београдску церкву светаго Стефана нареченога Симона первовѣнчанога краля сербскога.

1633 1790-го лѣта їунїа 28-го престави се господинъ Мωνсеи Путникъ архїепископъ и митрополитъ Карловачки у Бечу.

1634 1790-гъ лѣта мѣсеца їулїа 21-го дне упали громъ церкву немачку код' касарне у Земуну.

1635 1791-го лѣта мѣсеца августа 13-го дне изгоре Рабаћиска мала у Земуну.

1636 1791-гъ лѣта октомврїа 13-го у понеделникъ прїимише Турци Београдъ од' Немаца, и ћупрїю Немци са Саве дигоше.

1637 1793-че лѣто мѣсеца їаннуарїа 9-го дне погубише Французи краля своrъ Лодовика 16-гъ.

1638 1793-че лѣто мѣсеца марта 3-го дне у четвертакъ бели уфати земунски рибар именем' Лазаръ едну моруну от' 528 ока кромѣ црева тешку на земунском' грунту.

1639 1793-че лѣто септемврїа 21-го у неделю поставише темель церковни у монастиру Фенеку.

1640 1793-че лѣто декемврїя 18-го въ неделю светыхъ отецъ троносаше церкву богородичину оу Земуну чрезъ господина Стефанъ от' Стратимирович митрополита и сослужителеи его, по имену: г. архимандритъ от' Авакомовичь, и г. протосингелъ от' Видак, г. Софронїе Стефановићь їгуменъ мон. Фенека, г. Самуилъ Лазаревич' їеромонах' фенечки, и г. протопресвитеръ Карловачки, и г. Ї̈ωаннъ Вретич' парох' земунски.

1641 1794-гω лѣта роди ся младенецъ, пол мужес. мѣсеца їаннуарїа 1794 дне 29-го, крсти ся и миром' светымъ помаза ся февруарїа 6-го чрез' їереа Ї̈ωанна Вретича, пароха церкве светаго отца Нїколаа. Отецъ младенца Θеωдоръ, матери же Анна жител. земунски, и дат ся имя младенцу Сνмеωн.[1] Воспрїемникъ Петръ Стоянович' ж. здѣшнїи.

1642 1795 л. мѣсеца їунїа 13-го дне Бушатлїа везиръ подиже се с войскомъ на Црногорце.

1643 1795-го лѣто мѣсеца їулїя започе куга морити по Іригу.

1644 1796-то лѣто їулїа 17-го по полудне у 4 сата отвори се Земунъ пос(л)е куге.

---

[1]) **Писац ових бележака.**

1645 1803-го лѣта начало революціе Сербіанске, коеи первый вождъ Черни Ђорђе бист.

1646 У 1804 лѣту бяше междоусобна бранъ измежду Турков и Мачванѡвъ, то есть почетакъ Кара-Ђорђевог рата.

1647 1806-мъ лѣту 30-го ноемвріа на Первознаног Андрею ућоше Срби у Београдъ.

1648 1806-гъ лѣта ноемвріа 30-го из'ютра у 5 сати уђоше Сербли на юришъ у варошъ Београдску и сву варошъ освоише за $^3/_4$ сата, а 29-го декемвріа тогоже лѣта у суботу пріимише Сербли град и ключеве од' Турака.

1649 1808-мъ лѣту февруаріа 6-го бысть трясеніе земли у 2 сата и пол по полъ ноћи. И бысть зима велика и траяше зима до 1-го мая мѣсеца. И оскудность бысть у сену: єдна кола сена до два коня што могу довести коштало е 200 ф., тако е оскудност' за сено было.

1650 У 1811-мъ лѣту поби царъ новце: банку отъ форинте начини 12 кр., от' 30 кр. 6, от' 15 кр. 3 кр., а от' 6 кр. ништа, отъ 3 кр. 2, а 1 кр. остаде ко што е и била.

1651 1811-то лѣто у пролеће поче ратъ водити Наполеонъ съ Русси са 17 народа ударивши на Руссе и съ 500000 избранногъ воинства. Но за мало буде принужденъ оставити Москву, коя у пламену лежаше, и ступати натраг' и од 500000 само 25000 войске остаде, проче све умори сабля, гладъ, зима и робство.

1652 1813-то лѣто мѣсеца септемвріа 21-го дне премамлѣнъ бист' господаръ Ђорђе Петровичъ Черни, вождъ Сербиански, наважденіемъ Недобинимъ, агентомъ Россискимъ, и митрополитомъ Леонтиемъ у Земунъ. После Сербли узнавши бѣгство нихово оставши тѣло без' главе, оставише топове, градове, шанцове пуне обране и ране и побѣгоше без'славно у Немачку страну, кое потомъ Турци Сербиомъ овладаше.

1653 У 1813-мъ лѣту мѣсеца октомвріа изићоше Се(р)біанцы из' Сербіе, и оставише без' едне пушке, и по немачкои земли по збегови разићоше.

1654 1813-то лѣто октомвріа 6-ог бист' велика баталіа са союзници и Французи код' Лаипцига.

1655 1814-ог лѣта марта 30-ог ућоше союзници с' побѣдоносномъ рукомъ у Парисъ и Наполеона с'бацише съ трона, и послаше га с' пензиомъ да живи у Єлбу, а Француской поставе краля Лудвика 18-огъ. Наполеонъ незадоволянъ с тимъ врати се у Француску и воцари се наново. Но союзници

ударе наново на нѣга и побѣде га. Онъ потомъ предавши се Енглезомъ, кои са союзническомъ вольомъ оправи га у заточенїе у Святу Єлену, 4000 миля одъ Еѵропе удалѣнъ, гди под' надзирателствомъ енглескогъ гувернера и союзнически комисара стои, и у великои скудости и незадовольности живи.

1656 1814-то лѣто септемврїа 15-ог дођоше у Бечъ Россїски їмператор' Александер и кралъ Праизки Фридрихъ III на конгрезъ.

1657 1814-гъ лѣта октомврїа 13-го дођоше у Будимъ високи монарси Александеръ I, Францъ I и Фридрихъ III.

1658 1815 лѣта воздвиже ся Милошъ вождъ србски противу Солиманъ-паше, и изгнаше его вонь.

1659 1816-го лѣта аѵгуста 25-го прелази у Београдъ генералъ комендирендеръ Варадински Сигенталъ къ везиру, а исти данъ, то есть 26-го дође и везиръ Румеливалисъ са 300 Турака и Срба у Земунъ, и по вароши ишли су.

1660 1817-го лѣта мѣсеца їулїа 14-го дне погибе, по сказанїю люди дошедши 16-го истога мѣсеца у Земунъ на палаторїю, Черни Ђорђе, бывши вождъ Сербски, обаче невѣроятно сказую да су га погубили на заповестъ Милоша и везира Београдскогъ.

1661 Мѣсеца їунїа лѣта 17-го дне погибе славни вождъ србски Црни Ђорђе преваромъ од свои Срба на спаваню.

1662 1817-гъ лѣта маїа 1-го по римскомъ почеше добивати официри и беамтери трећи талъ плаће у сребру, а два тала у банка; а їунїа 1-го по римскомъ поскупи пошта.

1663 Вопроси и отвѣти следую:

В. А како дође Ђорђе у Србїю и зашто?

Ѿ. Онъ е искао пасошъ од' власти да у Мехадию иде, тамошне купѣли да употреблюе, а оданде му се зажели и у Сербїю прећи, кое и учини.

В. А шта би радїо онъ у Сербїю? питамъ.

Ѿ. А шта е радио Їоакимъ Миратъ, кралъ Неаполитански? Само што е дошао на мѣсто погубленїя, т. е. дошао е у ону землю, кою е силомъ наслѣдио, и воину неправо подигао против Аустриана; потомъ видећи да е заплетенъ у воину, а не може испливати изъ нѣ, побѣгне, а воиску и народъ судбини свои остави; пакъ послѣ дође опетъ у градъ Неаполитански, где е у земли онои толика зла починио, и яви се народу: я самъ Їоакимъ, кралъ вашъ. — Но добро кадъ сте вы; таки скоче жене, люди, деца на оружїе противъ

нѣга, и ухвате га. Тако исто и Черни Ђорђе радио е и погублѣнъ био.

1664 1817-тог лѣта їулїа 28-го у веће дође Ерб-принцъ от' Хесен'-Хомбургъ у Земунъ, а 29-го по ручку прелазио у Београдъ к' везиру, а 30-го прегледа обща и царска зданїя у Земуну, а 31-го отиде и-Земуна.

1665 1817-гъ лѣта августа 18-го дође везиръ из' Београда у Земунъ съ Чая-пашомъ и верховнимъ управителѣмъ народа Сербскогъ Милошъ Обреновичъ; у Земуну тада е био и комендирендеръ Варадински од' Сигенталъ и са везиромъ се састао.

1666 1817-гъ лѣта мѣсеца октомврїа 5-го дне дође їмператоръ нашъ Францъ са імператрицомъ Каролиномъ Августомъ и съ дворяни свои у Земунъ око 4 часа после полдне. Исти данъ у вече дошао е архїепископъ Карло(ва)чки Стефанъ отъ Стратимировичь и съ три архимандрита и архидякономъ своимъ. По пришествїю ихъ величества благоволїо їмператоръ аудїенцїю подарити свяшенству и благородству, а после сваки е добїо милость молебствїя своя царю представити и предати. Сутра данъ прешао е везиръ Руменли-валисъ Београдски са господомъ своїомъ и до 600 Турака. Шнима е прешао и верховни управитель народа сербскогъ Милошъ Обреновичь са кнезови свои и съ Београдскимъ и Нишким владикомъ. Турци су на 30 шаторе разапели били; съпраманиїови разапетъ био шаторъ од' црвене и беле свиле за генерале Аустриске. Царъ и царица са дворяни свои дочекали су пришествїе везирово, и били просто обучени, исподъ шатора свог. Потом кад су Турци с' везиромъ под' шаторе свое отишли, вратише се ихъ В. В. съ дворяни свои у варошъ натрагъ, и преобую се съ царицомъ и дворяни свои у богатоукрашеномъ одѣлу, и пред' полдне отиду у земунскогъ коменданта квартиръ, гди и везиръ са своїомъ господомъ дође и аудиенцию кодъ ихъ В. В. добїе. После се врати ихъ В. В. царъ и царица съ господомъ своїомъ у квартир' гди су обѣдовали. При обѣду бїо е и митрополитъ нашъ ѿ Стратимировичь. По обѣду отиду подъ шаторъ, присуствовали утркиваню и џилитаню на коньи турскомъ и царь изиђе пред' везира на сусретъ, не далеко одъ шатора гдѣ су чрез' хофдолмечера пол' четвертаго часа разговарали. И везир' дарує ихъ вис. Власть, царици дарує розенелъ и шалофа, потомъ поздрави ихъ В. В. царя и царицу и сву господу, и врати се

с' Турци и пратньомъ своїом' натрагъ у Београдъ. Нѣму за честь топови су пуцали и при одходу и доходу. А 7-го у неделю прегледали су сва варошка зданіа, у римской церкви били су пре подне, а у србскои после подне, гди су богу благодаренїе одали и долгоденствїю говорили. Митрополитъ увео цара и царицу у олтарь, размотрѣвши по олтарю и церкви поћу у школе, и у греческои школи из'говори ученикъ єдинъ слово царю на грческомъ єзику, гди по совершенію слова врате се натрагъ и по вароши прошетаю. Исти данъ били су и на разрушеномъ древномъ граду земунскомъ.

8-го у понеделникъ отиду и-Земуна у Митровицу. — Ихъ В. В. имали су квартиръ у Земуну код' господара Гине Вучко. Земунци су од' већ' радостни били видећи отца своrъ посреди себе, — Топови су пуцали и при отходу ихъ В. В. како и при доходу непрестано.

1667 1817 лѣта у петакъ есть царъ нашъ Францишко са своїом царицомъ у Земунъ дошао, а у субботу у ютру єсу Турцы и везиръ прешли овамо на нашой страни 6-го октомбра и ту су Турцы по нїовомъ обычаю манїевре чинили ихъ есть на коньма ћилитали се.

1668 1817-тог лѣта октомврїа 21-го дође у пивару земунску єданъ Руссъ, и два дана био е у Земуну, а изъ каруца излазио нїе нити га е кто видити могао. —

1669 1818-гъ лѣта априллїа 11-го перви пут' почеше служити у горньой варошкой земунской церкви коя є одъ школе оправлѣна била.

1670 1818-гъ лѣта маїа 2-го публицираше у Земуну, да се може у Београд' и у турске землѣ съ писмомъ ићи, и без' контомаца натрагъ доћи, само окадити се мора.

1671 Тога истога года а їулїа мѣсеца допустише трговцемъ без' пасоша новце на ону страну колико е ком' воля да може дати, само деклерацїю мора начинити колико новаца предае.

1672 1818-гъ лѣта мѣсеца їулїа 23-го дне у вторникъ у 8 сати обесише у Земуну Симу Чобанина, што е свою пасторку убио, и у рече га скинули и изпод' вешала закопали.

1673 1818-гъ лѣта їулїа 30-гъ у пол' дванаистъ сати дође у Земунъ комендирендеръ генералъ Сигенталъ съ домечеромъ, а сутра данъ из' ютра отиде у Београдъ, и у 1 сатъ прешао е натрагъ, съ ниме много господе из'мећ' кои бїо е и спаїа Янковичь с' госпожомъ, и графъ Пеачевичь, а у 2 сата пређе

везиръ београдски руменли валисъ с' Милошемъ Обреновичемъ врховнимъ вождомъ србскимъ и 400 Турака и проче господе, и били су у куһи господара наше гдї е командирендеръ у квартиру бїо [:говорило се, да су уговарали миръ турски и нашъ дворъ на 10 година:]. После по вароши шетао се онъ яшїо е на коню, а проча геспода на каруца. Везиръ ходаюһи по Земуну бацао е дукатиһе турске. После врати се у генерала Червенке коменданта земунскогъ квартиръ. Ту се опрости съ комендирендеромъ, и отиде иза београдске капїе, гди су ексерцирали се солдати и пуцали. После опрости се и комендантомъ земунскимъ и прочомъ господомъ и врати се натрагъ.

1674 1818-гь лѣта, септемврїа 6-го у 11 сати пред' полдне дошао е у Земунъ херцхерцогъ Фердинандъ Карлъ Їосифъ, командирующи генералъ у Маџарской, и прегледао обща и царска зданія у Земуну, и сутра данъ отишао е на каруца из' Земуна, а дошао е на шаики из' Титела.

1675 1818-гъ лѣта сентемврїа 26-го доһе у Земунъ на шаики графъ Маиландъ, надзирателъ виши солара.

1676 1818-гъ лѣта октомврїа 1-го преһе београдски везиръ у Земунъ пре полдне, и био е код' Милоша Урошевиһа у берби, гди е и на ручку био, с' ньимъ е и нѣговъ синъ и нѣколико господе турске са своимъ слугама било. У истои берби и на ручку био е и генералъ Червенка, Лазаревичь бургермаистор', директоръ Блау, Кратаи постфервалтеръ, г. прота са священствомъ, и проча господа у Земуну.

1677 1818 лѣта мѣсеца октом. дне 14/26 дигоше контроманцъ земунски, то єсть да се мора 10 дана одстаяти кои буде прешао изъ оне стране. Тако свега било е без' контроманца 5 месеци и 12 дана.

1678 1818 лѣта октомврїа 19-го околъ 9 часова у вече указа се свѣтлость на воздуху к' восточной страни.

1679 1818-гъ лѣта, октомврїа 21-го у вече у 8 сати упали се Златкова штала и проче стае што су близу биле на великомъ ветру. Милостъ божїя и слога люди не даде да се далѣ распростре ватра, и до 10 сати погасише. А сутра данъ 26-го октомврїа у 1 сати пре подне, на великомъ ветру упали се Панчево, гди 176 №-ра погореше.

1680 1819-мъ лѣту, априлїа 8-го у 12 сâти доһе комендирендер, генералъ Сигенталъ съ секретаромъ военимъ у Земунъ, а уютру 9-го доһе везиръ београдски съ неколико Турака, и

састао се съ комендирендеромъ у коменданта земунскогъ квартиру, и ту се разговараше.

1681 1819-мъ лѣту, мѣсеца априліа 28-го дне дођоше шаикаши са 10 шаики, и то 4 велике, 3 среднѣ и 3 мале. На истимъ шаикама дошао е оберстеръ шаикашки съ 2 генерала, и дирексур' шаикашки у Земунъ. Сутра зоромъ отишли су далѣ, како се гласало ко Оршави, да бы осмотрѣли Ђердапъ — а 9-го маіа дођоше у Земунъ натрагъ.

1682 1820-мъ лѣту, маіа 4-го дође у Земунъ генералъ комендирендеръ варадински у 1 сатъ по полдне съ толмачом Татом Бароѡм', и генералицом', и 5-го пређоше у Београдъ, у пол' едног' сата по полудне съ више земунски бургера, гди су и ручакъ имали. И женске персоне биле су у харему везировомъ, гди и е онъ самъ одвео. Сутра зоромъ прешао є господар' Євремъ, Милошевъ братъ, съ неколико господе сербске, и предао комендирендеру єдногъ хата, кое му е одъ господара Милоша на даръ послатъ.

1683 1822-то лѣта октомвріа 20-го прегази Дунавъ у адицу одъ мртве страже Глиша Шпаньинь, свега дубльина до 2/3 фата било е.

1684 1822-го лѣта декемвріа мѣсеца бисть велика и несносна зима, гдї е више люди кощовало живота.

1685 Тогоже лѣта бист' велики поморъ од' богиня у Бежанїи.

1686 У 1824-мъ лѣту мѣсеца їаннуаріа дигоше се Срби противу свогъ господара Милоша Обреновића, и за кратко умирише се.

1687 У 1824-го лѣта мѣсеца маіа дође прїнцъ Карлъ у Земунъ: а тогоже мѣсеца 15-го дне отиде.

1688 Тогоже лѣта и мѣсеца 16-го дне престави се блаженопочивши генерал Червенка.

1689 1824-го лѣта маіа 13-го дође ерцхерцогъ Карлъ са шуром' своимъ херцогомъ од' Насау после полдне у пол' 8 сати у Земунъ. Тог истогъ пре полдне дошао е командирендеръ генералъ из' Темишвара и генералъ Михалѣвичъ, после подне дошли су из' Варадина комендир. Сигенталъ и Ватлет' дивизионеръ варадински и многа друга господа. 20 шаики са обрщеромъ Живковичемъ, кои су на Дунаву код' авизопикетъ маневре свое чинили.

1690 1824 и 1825 лѣта зими нїе ћупріа дизата на Варадину за узрокъ што леда нїе било.

1691 Дође куриръ русски, и пређе у Сербїю у Крагоевацъ, гди више дана бїо; шньимъ є ишао од' контумаца млади Чукъ.

1692 Тогоже лѣта дође принцъ Бразилиански и прелазо е у Београдъ. Такођеръ и у Земуну катане су правили свои маневр'.

1693 1825-го л. априллїа 30-го четвертакъ рим. Спасовъ данъ у 6 сати и ¼ предвече обеси се Нана Бомба своевольно. Сутра по полудне у 5 сати однесоше га на тальиге без' никакве пратнѣ и свештеника и у гроблѣ пандури закопаше.

1694 1825-го лѣта їунїа мѣсеца дне 1-го долазио е у Земунъ хофратъ Пидолъ.

1695 Тогоже лѣта мѣсеца їунїа 29-го дне покрсти се їуда Їозефъ Деистъ и доби име Петръ, церемонїа е била велика и народа множество у церкви богородичиной.

1696 Ї днїа 1-го удавио се фраторъ Францишканъ у манастирскомъ бунару у врућичини.

1697 Їулїа 13-го почеше први путъ служити у контуманцкои новой церкви; у вече уочи праздника пренешен е антимисъ из' колебе.

1698 Аѵгуста 1-го погину у Београду Геѡргїе Ћелошъ, касиръ г. Милоша од' Сербїе, убїо га спаия Турчинъ у конаку господаревомъ, кои є хтео г. Єфрема убити.

1699 Оу 25-мъ лѣту 3-го ноемврїа у ¾ на 8 саати у веће страшна грмлявина и севанѣ муня и ледь тако страшно и крупно падао са ветром да лопатама грчати се могло. И то е за три ферталя сата траяло.

1700 У 1825-го лѣта мѣсеца декемврїа престави се славни самодержецъ россїиски велики Алеѯандаръ Паѵловичъ идући из' Татарїе у путу.

1701 У 1826-мъ лѣту учини се буна у Сербїи из' Чарапичови синова, и Милошъ и погубїо. После тога осморицу повата и троицима єзыке отсече. Београдскомъ учителю Мїхаилу обадве руке отсекао, а онои двоици по едну руку и єзыкъ.

1702 1829 и 30-то л. зима врло яка и несносна била єсть.

1703 1830-то л. мѣсеца феѵруарїа 15-го уочи бели поклада зазвонише први путъ са слободом султана Махмуда у Београду и по прочимъ варошима.

1704 1833-ће лѣто ноемврїа 30-гъ на Первоз. Андрею обесише у Земуну два Влаа кои су убили жену у Сербїи, и увече и скинули и под' вешала закопали.

1705 1833 и 34-гъ л. измежду ноем. и до марта са свимъ слаба зима была єсть, а снѣгъ само єданъ преко целе зиме падао, и то до пол' шуха дебело. И пролеће сасвим суво до 20-го маїа.

1706 1834 л. їаннуарїа 5-го на Крстовъ данъ паседу гуске по ледини и сунце сияло и вода велика до капіе соларске и време є топло било као о Ђурђеву дне.

1707 1834-гѡ лѣта бысть суша велика отъ 25-гѡ априлїа до 12-гѡ октомврїа тогоже года кое чрезъ цѣло лѣто два путъ више нїе кише пало, и то веома мало, но тако су препеке страшне биле, да бунари и источници есу усанули, а Дунавъ тако страшно опао есть да съ чамцемъ преко съ едне стране на другу прештичити могло, а на нѣкихъ мѣстахъ от' пруда до пруда и прегазити се могло на кое стари люди овакову малу воду доказати нису могли када е била. Што се тиче варива, проче зелени весма мало и то скупо, вїна изобилна и добра и євтина за 2 ф. и 30 кр. шаина аковъ.

1708 1834 и 35-то л. била е зима средня, и двапута се мерзла Тиса, 1-ый путъ држана е от' 9-гъ декем. до 8-го їануарїа· а други пут' от' 12-го їануарїа до 17-го.

1709 1835-го л. мѣсеца їулїа 27-го дне дође посланикъ султанов' из' Цариграда у земунски контуманцъ именем' Фацїръ Ахметъ паша, дивизионеръ, а 6-го їулїа есть изишао и код г. Наума Пескара у квартир бїо, а 8-го тогоже мѣсеца отиде у Бечь царю Фердинанду гратулирати наслѣдствїе царства.

1710 1835-то л. їулїа 18-го отиде сербски фирштъ Милошъ Обренов. Ѳеодѡровичь из' Сербїе у Цариградъ, на позиванїе турскаго цара султана Махмуда.

1711 1835 лѣта мѣсеца октом. 25-го дне започе снегъ падати и зима све крѣпкїя бывати, и 1-го декемврїа започе ледъ Дунавомъ ићи, а 3-го тогоже мѣсеца стане и утверди се, а по том' крене се 7-го февруарїа 836 у петакъ бели.

1712 1835 лѣта мѣсеца октомврїа 1-го дне видима бысть на востоку комета зовомо халейска (звѣзда репата), кое е отъ насъ само 6 мїл. миля далеко била, и 18-го сего мѣсеца невидима бысть.

1713 1836 л. априлїа 29-го по Ђурђеву дну паде снѣгъ съ вѣтромъ, и сви вїногради одзебоше чрезъ мраза, а такођеръ и вођа весма мало было е.

1714 Того лѣта отъ 20-го маїа бысть сȣша велика до 8-го септемврїа, кое сви усеви башчански т. є. зелень одъ яке жестоке солнечне изгоре и посуши се, а и кукуруза такођ. весма мало.

1715 1836- л. марта 28-го дуне велики ветаръ (кошава), и на велику субботу освануо тако крѣпки и силни да многи нису

запамтили пре 30 и 40 година да є тако яко дувао, и држао е за 8 дана.

1716 Други данъ воскресенія, у време богослоуженія у храму светаго отца Ніколаа по призиванію светаго духа, појави се ватра у Земуну на 4 места, на великомъ ветру: 1. у Шпиртиномъ чардаку; 2. у контуманцу; 3. н(а) Бежанискои капіи; 4. код Ѳошнера у штали. Ѡ чудесе! како бѣдни народъ из церкве у єданпутъ потрчаше єданъ преко другогъ, само врата да пре уграбити могао и къ ватри отрчао. Само єдно священство што е у храму заостало ѡкончавајући божественную службу. Међу тимъ благость божїя и слога народа, угашена буде ватра.

1717 1836 л. маїа 3-го быстъ потмѣніе солнца, у вече после 5 саати и 24 мін. величина солнца 9 и $1/2$ цола.

1718 Тогоже лѣта мѣсеца маїа 4-го у єдан сатъ и полъ после подне дођоше 24 шаике, и комендирендеръ Варадин. на шаики г. Чоличь у Земунъ, и наступајући на первой капіи, започели су из' шайки съ топовима пуцати и манїевре чинити, аки варош отимали. Чарапари код' райтпикета штеловати и на њи такођеръ ватру бацили и себе бранили, и то е траяло сатъ и пол'.

Сутри данъ у пол' 11 саати пређе комендирендеръ Чоличь г. генер. Фоитъ земун. комен. г. Ѩнковичь, г. обрстеръ Митров, баронъ Чоличь, и обр'слайтнант' шаикашки са госпожама у Београдъ, и у 2 сата после подне дођу натрагъ у Земунъ.

. . . . (нема 1 или 2 листа). . . . .

1719 1. Арсеніе Чарновичь, патріархъ сербски, пошлѣ онъ Исаїю Діаковича у Бечъ, кои получи 21-го августа 1690 г. перву діплому у коїои Леополдъ Сербльима покровительство, свободу закона и свободу да могу вождове свое избирати, а после рати єдну по нїовой вольи организацію обећа имъ. Како Арсеніе патріархъ ово увѣреніе пріми, таки са 36000 сербски фамиліе пређе у Сремъ, Славонію и предѣлъ Будимско-Свято-Андрейскїй.

1720 Архїепіскопи
бывши после Арсеніа Патріарха.
Исаїа Діаковичь у 1708
Софроніе Подгоричанинъ 1710
Викентіе Поповичь 1717
Мѡvсеи Петровичь 1726

Викентïе Іωанновичь 1771 (!)
Їсаïа Антуновичь 1748
Павелъ Ненадовичь 1749
Іωаннъ Геωргïевичь 1769
Викентïе Видакъ 1774
Мωvсей Путникъ 1781
Стефанъ Стратимировичь 1790
Стефанъ Станковичь.

1721 1836 престави се преωсвященѣйшïй архïепископъ и митрополïтъ Стефанъ Стратимировичь ѿ Кулпинъ 26-го септемврïа у 1 часъ по полуноци.

1722 1837 їулïа 31-го у субботу по полудни у 6 сати салише звоно отъ 8 цен. 65 # храма святаго отца Нïколаа у майс. Ї. Маленића бащи.

1723 1837 септемврïа 7-го дне посл. подне у 5 сати дође г. Стефанъ Станковичь, православныи епископъ новсадско-бачкïи, и митрополïи Карловачкïя адмииистраторъ у Земунъ, и великомъ парадомъ и баряцима руфет. дочеканъ и священство съ дïацима обучени у одѣянïя своя на срѣтенïе єму изиђу, и корону му принесу, и тако съ корономъ и штаку у левой, а у десной руки крестъ держечи съ великим торжествомъ и пѣнïемъ у храму пресвятыя богородицы дођу. И ту г. Авраамъ Живановићь, парохъ земун. укратко г. єпïскопу слово изговори. По томъ г. єпïскопъ обрати лице свое къ народу и изговори радосно слово. И тако из церкве пођу, священство съ дïацима обучени, и отпрате г. єпïскопа у квартиръ г. Андрее Ћике кућу.

Сутра данъ 8-го септем. на рождество пресвятыя богородицы у храму єя дође, и ту е служïо и едногъ дïакона изъ Вуковара рукоположи за священика, а г. Марка Андреевића задïакони у монашески чинъ.

Септемврïа 9-го служïо є у храму святагω отца Нïколая, у ту рукоположи г. Стефана Савковића за священика, и г. Константина По . . . .
(нема 1 или 2 листа). . . . .

1724 (1839?) мѣсеца апрïлïа 17-го дне дође свѣтли князъ србски Милошъ Ѳ. Обреновичь у Земунски контуманцъ и своïомъ господомъ и лаговима дође у г. Ѳоше Баића кућу, посѣтити сына своего Милана бега болнаго. По томъ врати се у контуманцъ, на 4 дана ч8ло се да се сва земля узбунила, на кое самъ свѣтли князъ чрезъ п. г. арх. и

митрополита и проче господе натрагъ у свою державу возврате га.

1725 1839 мѣсеца їунїа дне 3-го откаже свѣтли князъ суду и народу сербскомъ свое владѣнїе и княжество, преда своему старѣишему сыну г. Миланъ-бегу свое княжество и владѣнїе, а господара Милоша Обреновича от'прате на своя добра.

1726 Тогоже лѣта 1-го дне мѣсеца їунїа умре турски царь султанъ.

1727 Тогоже лѣта мѣсеца їунїа 24-го дне престави ся свѣтли князъ и фирштъ сербскїй г. Миланъ.

1728 1841 мѣсеца їунїа 1-ге дне отворише контуманцъ у Земуну, да могу у Београдъ кои год хоће безъ контуманца, и мешати се само цертифїкат' имати мора на єданъ данъ, ако ли че на выше то пасошъ мора имати. Кадъ се врати, кроз' конт8манцъ прочи мора.

1729 Тогоже лѣта мѣсеца аvгуста 16-го дне затвори се опетъ на ново контуманцъ на 10 дана.

1730 1841. мѣсеца їулїа 31-го дне престави ся преосвященѣйшїй архїепископъ и митрополитъ Карловачки Стефанъ ѿ Станковичь и погребен бысть 6-го аvгуста после полъ дена у 4 саата.

21) 1840.—1854.

У штамп. књизи у цркви на Илину Брду (код Плеваља). — Исписао † Атан. Пејатовић; Д. Б. Ист. 1892, 118. (Записи и Натписи 5529—35).

1731 1840. Знати се када дође Живко изъ Скадра у Доволю, и на8чи книг8 у манастир8 Доволи, и т8и се постриже, и нарекоше име єм8 Пахомие.

1732 1853. Постави се священикомъ на апостола Петра и Павла, и ѿ тога часи постаде иг8менъ у манастир8 Доволи по зап8стѣнию ѡдъ поганства т8ръска и царскога аскера, несретне Тоске; ѡп8стѣ 1851, ѡтвори се 1853 мѣсеца априла; много зла и яди и поганъл8к8 погради да ће живитъ. Постави се священикомъ ѡтвори манастиръ и погради ћелие, и 1853 диже се воиска изъ манастира, царъска войска и несретни Колашинци, те ударише на Шаранъце, а Шаранъци сами к8ће попалише да се Т8рьцима ѡсвете, те сами себе, а ѡни се затворише у пећин8, декемврия 26, те и седамъ изъ(сѣ)коше, и погибе Бошко на Божићъ таман, 10 що с8 и изъсѣкли, Мин8 Попова уфатише у пећини, те га водише по године, и ѡсиекъ узимаше, и ѡпетъ дође.

1733 1851 престави се владика млади Петаръ Петровићъ на Цетинѣ, 1851 постави се князомъ князъ Данилъ, дође знамение ѡдъ Р8сия, ѡдъ цара р8синъ . . . .

1734 1853 покрен8 се сила т8рска, сва земля царева и царски сераскеръ Ѡмеръ паша изъ Станъбола сва сила ова и Босна и Ерцеговина и сви Арънаѡти и Ур8меньлия и Анадолия, и сва б8т8нъ царевина, и весъ низам, бегъл8къ воиска све се диже на Берда и Црн8 Гор8 и на княза Данила; самие великие паша седамъ що е било, с ѡсталимъ бинъбашама и юзбашама ни броя се не зна, толика е сила са свие страна 8дарила. Дочека и князъ Данило съ нѣговимъ Сербъима, и бише се три мѣсе(ца), и много яда виће се и ѡпетъ ѡстаде мейданъ churъногоръски. Едномъ се ѡдъбише и ѡдоше Подъгорици. Кадъ є биѡ 8 Подъгориц8 Ѡмер паша, иѡпетъ царъ посла индатъ и феръманъ да иѡпетъ удара, и топове и чебан8 и низама многомъ послао. Кад м8 дође ферманъ и инъда(тъ), ѡнъдаи се Ѡмеръ серашћер иѡпетъ обрадоваа и войск8 натрага поврати, и ѡпетъ на Цетинѣ удари много силе и Т8рака. А Црногорци добри юнаци натрагъ гръдне Т8рке повратише.

1735 1853 умрие Савић и Др8го Ронъдовићъ мѣсеца априла.

1736 1853 дође низамъ, царска воиска, у Плевлю, те би годин(8) Д.

1737 1854 . . . . табора низама, а зимова др8га воиска тосканъска и Дед-ага Съмаил-агинъ синъ у Езерим(а) и Шаранъцима 1854 и Дробняцима, и би скупа година, и много м8ке вићеше ранећи асъкеръ и войск8, а що имъ таинъ иде ѡдъ цара, неће да ед8, но продаю Дробняцима, те паре узима войска за брашна Дробн(я)ци Шаранци к8п8ю, те и ране по 96, 62, 66 пара, наиниже кад би узели 50 пара.

Речи

у летописима и родословима којих нема у Даничићеву Рјечнику из књижевних старина.

(Превод речи којих нема у Миклошићеву Речнику од г. В. Чајкановића.)

азимитичьство usus panis infermentalis. 385. (у Микл. азимьство)
арьванашьскыи albanorum. 95

васнословьнь mythologicus. стр. 143.
безродьнь infructuosus. 119 (у Микл. у другом значењу).
безьчловѣчные inhumanitas. 463.
благонаравьнь bonis moribus praedictus. 5.
благоразоумние sagacitas 166
благораслынь bene crescens. 3.
бледословие nugae. 7.
богоразоумие cognitio dei. 166.
былие gramen. 817.

велехвальнь laudabilis. 7.
великоименить magnum nomen habens. 39
виталиште hospitium. 249.
властелица nobilis (нема у Микл.)
волоуньскыи Volhynius 89.
воеводьскь imperatorius. 347.
вьзмѣнити се videri. 133.
вьзнесеньскыи Ascensionis. 584е.
вьконати sepelire. 778.
вьноушити audire. 57.
вьседрьжительнь omnipotens 3.
вьсенародьнь publicus 5.
вьсепрѣславьнь celeberrimus. 5.
вьсиавати resplendere. 3.
вьстоужити affligi. 5.

гласовати се vulgari. стр. 156.
готьскыи gotthicus. 7.
градоратьнь polioreeticus. 779 (нема у М.)
граматикиа grammatica. 92.
грьдиниа superbia. 7.
гоусѣница eruca. 954.

датькь tributum 169. (нема у Микл.)
деспотьствовати imperare. 639.
диоклитианьскыи Diocletiae 95.
диавольскь diabolicus. 397.
дмитровьць incola urbis dmitrov. 194.
доуховорьць spiritui repugnans. стр. 138.

ель-иазаци scriba *vel* librarius 923.

женитва nuptiae 7.
жестосрьдие durities cordis 6.
живоначельнь qui vitae praeeset. 79
жоупаньство dignitas zupani. 46. (нема у Микл.)

завѣсити obtendere 56.
задоушьбина monimentum. 600.
зажешти incendere. стр. 131.
запланиньскыи „transmontanus“. 846 (нема у Микл.)
звѣгь confugium. 694. (Даничић читао избегь).

зымити Hungari 590 g.
змаи draco 727 (у Микл. змий).

изборьнь electus. 6.
изгоубити interficere. 581a.
именованию nominatio. 169.
испороучьникь sponsor 134.
истрѣблению deleri. 120.
исчезноути tolli. 3.

кнезьчьскь principis 133 (нема у Микл.).
костати constare 208. (нема у Микл.).
кроупьничьскыи τοῦ Κроупникь 825.
крьвомѣсию incestus. 133. (нема у Микл.).

ладиꙗ navis. 41.
литовьскь Lithuanicus. 100.
ловьць venator. 128.
лоубарьдьнь tormenti bellici species. 817. (нема у Микл.)
люботроудьнь laboris amans 120.

малооумьнь amens. 80.
митра mitra. 167.
минихолюбивь monachos amans. 214.
многозрачьнь multicolor. 8.
морьнь mortifer. 280 (нема у Микл.)

навождению tentatio. 397 (нема у Микл.)
наимати mercede conducere. 41.
нарицанию vocatio. 133.
наюмати mercede conducere. 56.
невѣрию perfidia. 134.
недоугь свештеныи lepra (?) 136. (нема у Микл.)
неистовьствовати insanire. 6.
немилосрьдию duritia cordis. 463 (нема у Микл.)
неплодьнь sterilis. 638.
неплоды sterilis. 583b.
нероушимь indissolubilis. 83.
несьгласию discordia. 576ђ.
неоустроюнию confusio. стр. 153.
нѣмьцькь germanicus. 79.

обльгати calumniari. 134.
огнепальнь igne ardens. 817.
озимѣти hibernare. 932.
окралити се regem fieri. 431. (нема у Микл.)
окроужити cingere. 346.
окроунити се coronari. 439. (нема у Микл.)
олѣнити се pigrum fieri. 346.
омофорь omophorium. 167.
опасти calumnior. 774. (нема у Микл.)
остоꙗ (остой?) obsidio. стр. 156. (нема у Микл.)
отравити veneno interficere. 603.
отроковица puella. стр. 155.
отьбѣзати aufugere 134.
отьгвоздити solvere, 6.
отьпросити се precibus se liberare. 46.
отьстоупити obsidere. 779 (у Микл. нема у овом значењу.)
охвальнь v. велехвальнь.

патриꙗрьшьскь patriarchalis. 169.
параклаисати concidere (in minimas partes) 1014 (нема у Микл.)
пећина specus. 506.

плесати saltare. стр. 155 (у Микл. плескати).
побрежије ripa. 717. (нема у Микл.)
подобьникь imitator. 133.
подробьноу accurate. 121.
подстоупити obsidere. 779.
позебсти congelari. 599.
помрьзноути се congelascere. 155.
поносьство superbia. 42.
послѣдовати conferre 92.
походи salutatio, visitatio. 639. (нема у Микл.)
почьта honor. 169. (нема у Микл.)
прибити adfigere. 5.
приблизь prope. 384е.
прахь pulvis pyrius. 903. (нема у Мик. у овом значењу.)
праштьнь pulvereus. 817.
проказьнь leprosus. 345.
пропасти perire. 4.
проплакати effundere lacrimas. 56.
пророчьствовати vaticinari. стр. 130.
проугь locusta. 854.
прьвопрѣстольнь in primo throno sedens. 69.
прьвьствовати primum esse. 133.
прѣврати vincere. 6.
прѣдьоустроити praeparare. 578ђ.
прѣдьходити praeire 345.
прѣписати transferre. 92.
прѣсельникь advena 7.
прѣтыкати се offendere. 129.
прѣхрана pernutritio. 761.
пѣснопѣвьць cantor. 10.

разоборити evertere 772.
распрашити dissipare. 880.
расоудительнь discernendi vim habens. 133.
расѣсти се frangi. стр. 155.
роупьникь metallicus. 815 (нема у Микл.)
рьђа rubigo 978.

саньдаль sandalus vel sandalia (navis species) (нема у Микл.)
саньчакь барıакь vexillium provinciae sandzak. 1014. (нема у Микл.)
сарандопорьскыи τοῦ Сарандапорь. 807.
сасатшије (= сьшьствије) descensio 439.
светилиште sanctuarium. 134.
сипчевина не знам шта је. 978.
сльзити lacrimari. 129.
снѣжьнь nivosus. 278.
содомитѣнинь sodomitanus. 817.
соуродица (= оуродица ?) melampyrum arvensis. 785. (нема у Микл.)
сьдрьжитель qui summam imperii tenet, princeps. 140.
сьодолѣвати vincere. 622.
сьродьничьство consanguinitas. стр. 155
сьсрѣсти obviam fieri. 933.
сьчетавати conjungere. 7.
сѣча caedes 1014.

тальство datio obsidum. 37. (нема у Микл.)
тафтерхана tabularia. 1003.
титоула titulus 169.
трапезарија cenatio. 5. (нема у Микл.)
троудь morbus quidam (hydrops?). стр. 155.

*

тр҄ѣсноути fulmine icere. 817.
тр҄ѣскь fulmen 903.

оугровлахийскыи hungarovalachicus. 626
оудавлюние strangulatio. 86.
оудалıати се abstinere. 133.
оуделѣти vincere. 136.
оумекьчити lenire. 346.
оумышлıати excogitare 43.
оуневѣстити се nuptui collocari. 5.
оуныти ignavum esse. 346.
оусоки nives de monto devolutae(?) 648.
оутапати obrui fluctibus. стр. 155.

фарьватьскыи (хрватски?) croaticus 42.

хазина aerarium. 1014 (у Дан. хазна).
халоуга latebrae. 136.
херетоунисати ordinare. 167.
христоименитьнь Christi nomen habens. 136. (нема у Микл.)

хыштьникь rapax. 136.

цвѣтоносıе dies palmarum. 644.
цепхана apparatus tormentarius. 1003.
црьковница (црква?). 347.

четворовластельць tetrarcha. стр. 155 (у Микл четворовластьць).
читлоукь praedium beneficiarium (?). 639.
чоудотворьнь miracula edens. 99.

ıагьма rapina. 767. (нема у Микл.)

юдинобожьстко unius dei cultus. стр. 136 (нема у Микл.)
юдиноначельсткокати monarchum esse. стр. 133.
юзавьскыи iezavensis. 277
юротонисати ordinari. 167.

Речи у Додатку

којих нема ни у Даничићеву ни у Вукову Речнику.

аки sicut. 1353.
алијанција societas (alliancia): 1628.
арар, 1361 не знам шта значи; по смислу судећи неће бити *врећа*.
арсланија nummus turicus vetus, 40 nummulorum. 1397.
асталук morbus. 1594.
аудијенција admissio. 1666.

беамтер officialis. 1662.
безбедан tutus. 1551.

богажија sarcina. 1369.
бригадиер (brigendarius). 1579.
бургер (burgensis). 1682.
бургермајстор burgimagister. 1676.

велтмаршал imperator. 1369.
вицевожд ducis vicarius. 1473.
владеније administratio. 1315.
вскоре paulo post. 1353.

гордост superbia. 1593.
грамата epistola. 1381.

декларација denuntiatio. 1671.
дивизионер praefectus divisionis. 1989. PLIJEN
доилнук, не знам шта је 1361.
долгоденствије oratio (benedictio) pro longa vita. 1666.

елчија legatus. 1365.
ерк (или ерак?) 1361, не знам шта је. (cf. арар)

заутра postero die 1369.

изобразити pingere. 1616.
императорски imperatorius. 1382.
исходатајствовати impetrare. 1382.

кавалер nobilis. 1382.
квартир hospitium. 1344.
комисар curator. 1655.
корпа copiae. 1373.
куручаг (курушаг) insurrectio curussorum. 1355, 1507.

марцијалан ferox. 1476.
мушкатир miles sclopetoarmatus. 1369.

надзиратељство cura, exactio. 1655.
неверојатно incredibile. 1660.
незадовољство indignatio. 1635.
неутешан solacium non admititens. 1376.

обедница cenatio. 1492.
обер- (обор-) капетан centurio prior. 1543.
опсажденије obsidio. 1468.
опсести obsidione cingere. 1319.
организација temperatio. 1619.
орманда exercitus. 1369.
освојивати occupare. 1326.

палаторија parlatorium (locus colloquiis destinatus). 1660.
пензија beneficum annuum. 1655.
пеш (pl. пеши) pedes. 1346.
пиринца oryza. 1361.
пладнина meridies. 1377.
плененије praedatio. 1369.
победоносан qui victoriam tulit. 1655.
појагмити diripere. 1398.
покровитељство tutela. 1719.
порабоштеније comprehensio. 1369.
порција victus. 1381.
постфелвалтер curator cursus publici. 1676.
пребивалиште domicilium. 1491.
презимовати hibernare. 1368.
принц princeps. 1382.
принцип princeps Venetiae. 1435.
присуствовати adesse. 1666.
просветитељ qui ad humanitatem excolit. 1353.
публицирати promulgare. 1628.

рајтар eques. 1369.
рајтпикет excubiae equestres. 1718.
револуција converso rerum publicarum. 1645.
регрут tiro. 1378.
резиденција caput. 1370.
робија populatio. 1416.
розенел oleum rosarum. 1666.
румеливалис praefectus Turciae occidentalis. 1659.

саизволити consentire. 1487.
свет lux. 1377.

свитак diluculum. 1369.
сераскер qui summam imperii habet. 1734.
сијателњејши serenissimus. 1382.
сказаније narratio. 1660.
сопте̂ћи obsidere, cingere. 1432.
страпсати (?) populari (?). 1592.
ѕужница carcer. 1414.

тресеније земље terrae motus. 1374.

узрети videre. 1353.
усјекнованије decollatio capitis S. I. Bapt. 1390.

ханта tumulus terminalis. 1476.
хижа casa. 1470.

цесарац caesaris imperio subjectus. 1467.
цесарски caesareus. 1468.
цертификат testimonium. 1728.

четвороженац quater maritus. 1625.
читатељ lector. 1366.

штамповати typis exscribere. 1409.
шумарица arbustum. 1369.
шупликa (supplicatio?) rogatio. 1381.

Регистар

А

Абоговић (Анђеловић, Богојевић) **Михаил** вел. војвода 725.

Авакум игум. врхобрезнички 1568. — в. Милаковић.

Авакумовић, архим. 1640.

Авгора в. Анкир.

Август ћесар 3, 36; 419, 29, 65 87; 504, 20.

Аврам в. Живановић.

Аврамовић Али-бег 653.

Авранезовић Есе-бег 266, 659, 721.

Adrianopolis в. Дренопоље.

Агарени в. Турци.

Азак град 980.

Азија 751,

Ајдар-паша босански 1398.

Ајзер (Ајстер) гроф 1026, 29, 30.

Акгерме в. Београд на мору.

Ако-град в. Београд.

Аксентије в. Марковић.

Аланија 2.

Алберта, краљ маџарски 309, 661; 703, 11, 22; 1153.

Александар Македонски 40. — цар бугарски 64. — војвода угровлашки 925. -- војвода молдавски 911, 21; 1271. — син војводе Јеремије 1293, 94. — војвода влашки 1294, 96, 99. — принц 1493. — I, Павловић, цар руски 1601, 20—22, 56, 57; 1700.

Александрија 871.

Алексије, син Петра Великог 1412. — в. Комнен, Михаиловић.

Алексијевић Петар, Велики, цар руски 1039, 1380, 1410, 11, 14; 1553. 54.

Али-баша 933.

Али-паша 986, 87, 89, 93. — (Марашлија) везир београдски, 1557, 58; 1660, 65, 66, 73, 76, 80.

Али-бег в. Аврамовић.

Алибеговић 863.

Алтоман, син кнеза Вратислава 63.

Амасиски град 8.

Амурат в. Мурат.

Амуреја в. Мореја.

Ана, жена Беле Уроша 7, 422, 29, 48, 65, 87; 504, 20; 1059. — **(Анастасија** монахиња) жена Немањина 8, 11, 46, 63; 113; 423, 88; 523, 49, 60; 1060, 63. — кнегиња Глинска, кћи Стевана Јакшића 96, 98, 100. — **Јоановна,** царица руска 1554. — из Земуна 1641.

Ананије, митроп. херцег. 1587, 90.

Анатолија (Натолија, Анадолија, Надолија) 275, 85; 739, 81, 87, 96; 833, 67; 1241, 1407, 1734.

Ангелина деспотица 33, 36, 95, 97; 727, 1198.

Андрејевић Марко 1723.

Андријаш (Андрија), син краља Вукашина 23, 596 д, 1045. — в. Ђика.

Андроник, син Палеологов 578.

Андропос в. Дривос.

Анђеловић в. Абоговић.

Анкир (Ангур, Јангур, Авгора) 31, 197, 604.

Антоније, патријарх 165, 69; 936.

Антуновић Исаија митр. карл. 1720

Апеа, капетан 1017.

Апулија в. Пулија.

Арављани 806, 30.

Арад 1329.

Арадац 967.

Аранити 33, 1198.

Арап-паша 1022, 31.

Арашан, место 1014.

Арбанаси (Арванити, Арнаути) 134, 246, 634, 751, 54; 816, 20, 30; 930, 1047, 1208, 09; 1734.

Арбанашка земља 95.

Арбанија 751, 54.

Арон војвода влашки 1276.

Арсеније св., архијепископ 15, 17; 126, 55, 56, 63, 68; 551, 63. — II патријарх 165, 69. — III **Чрнојевић.** патријарх 165, 69; 1346, 1469, 79—91. — IV патријарх 1369, 70; 1719, 20. — митрополит рашки 169. — игум. сарандапорски 807. — в. Теодоровић.

Арслан-бег в. Ахјапашић.

Арханђел св. храмови: у диоклитиском поморју 11, 46; 432, 51, 69; 507, 24. — у Зети 69, 1060. — више Призрена 22, 58; 130, 51; 447, 64, 81; 502, 19, 30; 1082. — у Јерусалиму 20; 128. — у Цариграду 128.

Архилије св. у Моравицама 11, 46; 127; 432, 51, 69; 507, 24; 1064.

Асен, цар бугарски 566. — **Јован Асен** 1056.

Атанасије Атонски св. 347. — патријарх 169. — протосинђел 1587. — в. Фармак.

Атомановић Марко 741.

Атон в. Света Гора.

Аћим в. Продановић.

Аустрија (Немачка) 1555, 1602, 28, 52.

Ахјапашић Арслан бег 917.

Ахмат (Хамат, Махмут) брат Селимов 861.

Ахмат (Ахмет) паша Хадум, 763, 67, 68; 898, 99; 908, 09. — други 787, 88; 1234, 35. — трећи 1280—83. — **Ахмат** «соржи» 848.

Ахмет, цар турски 1301. — II. 1301. — III. 1431, 39, 58, 87; 1532. — в. Фацир.

Ахмет-бег в. Оћуз.

Ахмет-паша в. Ћуприлић, Шапчанија.

Аџамије в. Карамијани.

Б

Баварски принц 1498.

Багдад (Вавилон) 882; 974, 77.

Бадања с. 1369.

Бајазит (Пајазит), Илдрм, цар турски 31, 64; 134, 36, 97; 302, 540, 41, 83, 84, 93, 94, 97; 601—04; 1101, 03—05, 07, 11; 1300—02, 06, 08, 14. — II 276, 83; 781. 83, 87, 88, 90, 91; 806, 09, 10, 16, 19—21, 31, 33, 38—40, 52, 57—59; 1232, 39, 56; 1300—02. 06, 08. 14; 1448 до 52. — син Сулејманов 909, 10.

Бајо в. Пивљанин.

Бајић Тоша из Земуна 1724.

Бакић Петар 898.

Бакши Михаил 866.

Бали-бег 866, 1259.

Балша, зет Лазарев 64, 541, 83, 84; 1101. 28. — (Балшић) 240; 630, 31; 34.

Балшић Ђурађ 179, 585.

Банат 771, 1354, 62; 1476, 84.

Бања (Сокобања) 696.

Бања Лука 1539.

Бањска р. 17, 20, 54; 1077. — храм св. Стевана 17, 20, 54; 128, 148; 443, 59, 76, 96; 514, 29, 70.

Баошић Миклеуш, господар на западном поморју 100.

Бар (талијански) 507, 933. — (српски) 663, 1154.

Бар Тот, тумач 1682.

Барат 895.

Барболша 863.

Барјам-паша босански 1312.

Барутанија, ђенерал 1389.

Басараб 672, 1219.

Басараба војв. влашки 876.

Басараби 129. 34, 49; 530, 1080.

Basilius Porphirogenitus 1055.

Batori Gab·o 1289, 90.

Баточина 1021.

Бачвани 1373.

Бачка 1036, 1386, 73; 1470.

Бачка међа 901, 1270.

Бдин (Видин) 601, 02; 1019(?), 24; 1107, 1272, 78, 81, 82; 1342. 45, 69; 1497, 99; 1500, 43, 64.

Бегалци враћени с Дунава 834.

Беглер-бег 894.

Бедин (?) 684.

Бежанија (код Земуна) 1685.

Бежанска капија 1673, 1716.

Беклен (Bethlen Gabro), краљ ердељски 967, 1290, 96.

Бела Стена 727.

Бела Урош, син Ликинијев 5, 7. 26, 38. 42, 69, 70, 79, 101, 02, 12; 421. 22. 29, 48, 65, 87; 504, 20, 21, 49, 59; 1058. 59.

Белица област 8, 1060.

Бендерска година 1538.

Београд 11, 41, 46, 92; 136, 217, 308, 10, 11, 13, 26; 432, 51, 69, 89; 507, 24; 603, 39, 60, 62, 70; 701, 05, 06, 29, 71; 875, 962, 95; 1003 (Ако град), 10, 11, 16, 26, 33, 64, 72; 1135, 40, 57, 61, 82, 84, 85, 88; 1201, 25, 61. 62, 74, 84, 85; 1339, 47, 48, 63, 69, 72; 1438, 53, 57, 68, 71, 86, 87, 90, 93; 1509, 10, 12, 19, 20, 42, 55, 57—59, 92; 1626, 30, 31, 36, 47. 59, 64, 65, 70, 73, 92, 98; 1703, 18, 28, 46, 49. — *на мору* (Акгерме) 790, 1239. — **Стојни** 706, 875, 80, 93, 1318, 37.

Београдци 875.

Beryl цар бугарски 1056.

Берисимља жупа стр. X.

Бећир в. Ченгић.

Беч (Вијена) 716, 801, 11, 13, 75, 81; 1003, 37—39; 1266, 87; 1326, 65, 66, 69. 72, 73, 81, 83; 1465, 79; 1514; 1633, 56; 1709.

Бечановићи 1578.

Бечеј 894.

Бечкерек 320, 31; 894, 958, 1275, 1307.

Биједић Лука, поп 1606.

Бистрица р. (дечанска) 20, 21, 55, 1081. — (призренска) 22, 1082. — црква код Пријепоља. храм св. Тројице 1606.

Бихор 698. 700. 1181.

Бладенсис, хтрцег 1340.

Благовештење в. Богородични храм·

Блау, директтр 1676.

Бнеци в. **Млеци**

Бобовац, град 744, 1204.

Богдан син молд. војв. Јеремије 1293. — в. Карабогдан

Богдановић Југа 593 љ.

Богданска земља 768, 884. — в. Карабогдан.

Богиње, зараза 1594, 1685.

Богојављење, хрим на Лиму 13, 25, 67; 538, 69, 84; 1087.

Богојевић в. Абоговић.

Богородични храмови. *Благовештење* у Ждрелу 1236: у Призрену (митрополија) 11. 20. 46: 432. 43. 51. 59. 69, 76. 96: 507, 14. 24. 29. 70: 1064. — в. Крушедол, Љубостиња. — *Ваведење* у Жупи 431. — в. Хиландар. — *Рождаство* у Београду 11, 46: 432 51, 69. 89; 507, 24: 1064. — у Земуну 1616. 17, 19, 25, 95. — у Скопљу 23, 59, 1084. — на Цетињу 1387, 89, 94, 95; 1572. — *Успеније* у с. Попама 1606. — в. Грачаница, Морача, Студеница Велика. Без ознаке: у Дрбровнику 208. — у Захумљ 432, 51, 69; 507, 24. — у Земуну 1640. — на Морави 448. 65, 87; 522, 59; 1061. — над Неродимљем 1085. — у Стону 11, 46; 524; 1064. — у Топлици 8, 43 69; 121; 423, 48, 65; 521, 60: 1060. — у Цариграду 442, 59; 514, 70. — у Цр. Гори више Жеглигова 23, 1084. — Тројеручица у Скопљу 20; 128, 48; 442, 59, 76; 514, 29, 70. — в. Градац, Косеница, Студеница Мала.

Божић Дели-Радич 877, 1263.

Болеч с. 1369.

Бољевић Рувим влад. цетињски 1388.

Бомба Нана, из Земуна 1693.

Борач 248, 657. 1149.

Бориш цар бугарски 345. cf. Beryl.

Босанска земља (страна) 584.

Босна 9. 13, 183, 195; 271, 274; 303, 575, 83, 99; 699, 744, 48, 71; 1021, 1101, 1204, 07. 09, 80; 1312, 15, 40; 1442, 98; 1524, 94. 97; 1502—05; 1734.

Бошњаци 1605.

Бошко 1732.

Браничево 11, 46; 432. 51, 69, 89; 507, 24, 87; 641. 57; 782, 1064. 1134, 38; 1233, 82.

Бранко, син Младенов 111.

Бранковић Вук 25, 64, 93, 111, 304, 541, 43. 73, 83, 84, 93 љ.; 603, 05, 16, 39; 1101, 08; 1609. — **Радич** 587, 1096.

Брашево 647, 1026.

Брда 1734.

Брезница р. 742.

Бреслава 1379.

Брод калипољски 1301. — на Сави 1354.

Бродарево 13, 25, 62; 538, 84; 1087.
Бродови грађени у Цариграду 831.
Бруса 194, 598.
Бугари 56, 134, 66, 67; 345; 426, 45, 62, 72, 83; 517, 621, 1048, 54—56; 1609, 26.
Бугарска 1120, 63.
Бугарска земља 134, 69; 592, 93.
Бугарски цар 69, 1059.
Будим 270, 315, 716, 813, 70, 80, 85, 89; 902, 03; 1003, 04, 06, 07, 11, 12, 26; 1189, 1285, 1316, 31, 46, 66, 99; 1459, 60, 66, 70; 1515, 28, 11.
Будимља 9, 11, 44, 46; 432, 48, 51, 61, 69, 87; 507, 22, 24, 59; 1061, 64. — 1806.
Будимски предео 1318, 38.
Bucharest 1278.
Бушати 1389.
Бушатлија везир скадарски 1602, 42.
Bussich војв. влашки 1288.

В

Ваведење в. Богородичини храмови.
Вавилон 154, 1301. — в. Багдад.
Вазнесење, храмови в. Дечани, Жича, Милешева, Раваница, Рача.
Валес, маршал 1369.
Валет, дивизијар 1689.
Валпово 893, 1317, 35.
Ваљево 1543.
Var унук Еленов 1047. — град 1047.
Варад Велики 989, 93; 1028, 29; 1349.
Варадин (Петроварадин) 314, 875, 79, 80; 1014, 30, 31, 33; 1265, 82, 87; 1335, 61, 73; 1437, 55, 62, 67, 82, 92, 93; 1502, 03, 17, 33, 40: 1689, 90.
Varvari 1047.
Varda ћесар 1048.
Варна (Варново) 678, 1167.
Василије, цар визант, 131, 1084; в. Македон. — игум. студ. 1553. — в. Лавович, Иванович.
Васиљ војвода 1000.
Васиљевић Иван (Грозни) цар руски 100.
Васојевићи 1044.
Vataz цар визант. 1057.
Ватопед ман. 11, 69; 1060, 63.
Вац 1328.
Велбужд 21, 291, 445, 48, 62, 69, 79; 500, 17, 31.
Venetici 1047. - в. Млечани.
Видак протосинђел 1640. — **Вићентије** митроп. карл. 1720.
Видин в. Бдин.
Видосава, кћи Лазарева 584е, 603.
Византија, град 5, 56.
Вијена в. Беч.
Вилагош 1349.
Vinamor 1299.
Viona, син Варов 1047.
Висарион, еписк. коласиски 169. — еп. цетињски 1394.
Витешка Трпеза 772, 800.
Витковић Јевто, Ваљевац, кап. 1543.
Витлејемске стране 41.
Витомир в. Цреп.
Виторан 1024.
Вићентије в. Видак, Јовановић, Поповић.
Вишеград 504, 1021, 1328.
Вишесав, град 248, 657, 727.
Вишњевачки Иван, кнез 98.
Влад војвода влашки 672. — в. Дракуловић, Калуђеровић.
Владимир вел. кнез руски 225, 346, 66; 1055.
Владимирски Теодор, кнез 98.
Владислав краљ. син Првовенчаног 14, 18, 19, 26, 38, 48, 52, 71, 79, 81; 105, 22, 24, 43, 45; 409, 28, 33, 37, 38, 52, 55, 70, 91; 508. 26, 50, 60, 62, 65, 66; 1066, 72, 73. стр. XI. — син Драгутинов 24, 29; 127, 47; 528, 55, 68. — унук Драгутинов од кћери 24, 60; 494, 528. — тобож краљ угарски 60, 1075. — краљеви угарски 673, 78; 1156, 60, 63, 67. — 703, 11, 16, 22; 1189, 93. — 818, 70. — в. Јанкуловић, Дракуловић Влад.
Власи 193, 207, 72; 302, 596, 626, 29, 55, 69, 71; 740, 43, 68; 863, 992, 1024, 1127, 1278, 87.
Влашка (Каравлашка) 1036, 1162, 63; 1202, 76, 77—79, 87—90, 94, 99; 1448; 1609.

Влашка земља 31, 245, 629, 69, 71, 72; 740.
Вода велика била 1613.
Води, град 164.
Волунска земља 89.
Враниprук, град 1379.
Вранова Глава, ман. храм св. Николе 874.
Вратислав, кнез, син Дмитра Жупана 13, 25, 39, 63, 78, 110, 33; 538, 56, 84.
Вратко, кнез. син кнеза Вратислава 13, 25, 27, 39, 63, 64, 78, 110, 33; 538, 56, 84; 1088. (Влатко) стр. XI. — син Јелисавете кћери Драгутинове 441.
Враца 1563.
Врачар 962, 1016, 1348, 53, 69.
Врбица 868.
Врбница 620, 1121.
Врдник ман. 1475, 86, 92.
Вретанија 2, 37.
Вретић Јован, поп 1640, 41.
Врљика 1406.
Вук, син Јелисавете, кћери Драгутинове 441. — в. **Бранковић**. Гргуровић, Исаковић. **Лазаревић**.
Вука, кћи Немањина **104**.
Вукан (Вук), велики кнез, **син Немањин** 8, 10, 11, 13, 25—27, **38**, **39**, **46**. 61, 69, 70, 78, 104, 09, 10, 21, 33, **42**; 423, 29, 48, 66, 68; 504, 23, 38, 49, 56, 60, 84; 1060, 63, 86. стр. X, XI.
Вукашин, краљ 29, 90, 131, 32, 52, 53, 79, 86; 210, 31; 537, 76 (Мрњавчевић), 81, 82; 1045, 84, 92. — в. Зупровић.
Вукић, праунук Драгутинов од кћери Јелисавете 24, 60, 528.
Вуковар 1723.
Вуковић Ђурађ, (Ђорђе) деспот 25, 31, 39, 93, 111, 36, 37; 248, 58; 308, 543—45, 47, 73; 603—06, 08, 16, 19, 24, 36, 38, 39, 43, 45, 49, 51, 57, 60, 63, 67, 73, 74, 76, 77, 89, 90, 91; 701, 12, 14, 37, 45, 77, 95; 802, 1108, 09, 14, 28, 32, 33, 35, 36, 39, 40, 41, 46, 54, 55, 60, 63, 65, 82, 87, 95; 1206, 36, 43, 44.
Вукосав в. Говединић
Вучи Трн 741, 1278.
Вучко Гина 1666.

Г

Габела 1526, 37.
Gabriel, син војводе влашког Симеона 1299.
Gabro в. Batori Беклек.
Ѓавала 756.
Гаврил, патријарх 165, 69. — II 1554. — в. Жудивић.
Гавро, хаџи 1398.
Гал, син Консте Зеленог 2.
Галат, град 542, 94; 609.
Галија 2.
Гатачка рат 238.
Гацко 514, 964.
Гацко поље 1280.
Георгије в. Ђорђе.
Герасим в. Ђерасим.
Герлиц, град 1379.
Герман в. Ђерман.
Германи 2.
Гине в. Вучко.
Глад 185, 280, 577, 709, 61; 845, 51; 942, 1009, 1186, 1400, 94; 1596.
Глигорије, архим. од Дрекаловића 1383.
Глишо в. Шпањин.
Глогов, град 1376.
Говединић Вукосав, војвода 704.
Година сушна в. суша. — родна 1599. — неродна 1607.
Годомин 653.
Годоминско поље 772.
Гојко војвода, брат Вукашинов 23, 90, 576, 1084.
Големовић Оливер 746.
Голија 1020.
Голубац 641, 727, 1134, 1278, 1543.
Готска земља 7, 1059.
Градац на Морави, храм богородичин 9, 44, 448, 1061. — ман. Уроша I 125, 46; 1075. — град 1008.
Граница (војена) 1628.
Грачаница, храм богородичин 11, 46, 432, 51, 69, 86; 507, 14, 24, 29; 1064, 1110, 78; 1292.

Гргур, син Вука Бранковића (Ђерасим монах) 543, 603, 13; 1108, 55, 91, 95; 1203, 38. — син Ђурђа Вуковића, (Ђорђе, Ђерасим, Ђерман монах) 32, 34, 93, 94, 113, 37, 39, 81; 545, 73, 74; 639, 40, 60, 66, 90; 719, 27, 34; 1136.

Гргуровић Вук, змај деспот, 94, 260, 727, 28, 71, 82, 92; 1220, 25, 33, 40.

Грдан, војвода 1280.

Григорије, митрополит архиљски 169. — **Цамблак** 21.

Грипос в. Дривос.

Гром запалио муницију 8 7, 903 (?) — цркву у Земуну 1634.

Гроцка 1369, 1546.

Грци 56, 134, 66; 225, 483, 1052—54, 56; 1609.

Грчић Никодим 611.

Грчка земља 118, 28, 29, 34, 50; 415, 61, 78; 532, 93; 1060, 77.

Гујановић Спиридон, јером. хоповски 1550.

Гусенице многе јавиле се 854.

Д

Дабар 11, 26, 432, 51, 69, 89: 507, 24; 1064.

Дабрац ман. 1076.

Давид в. Дмитар жупан.

Дагон 1.

Дагонија 5.

Дакија 121, 931.

Далида 123, 144, 565.

Далматија 2, 10, 33, 45, 121, 69; 423, 48, 65, 66, 82, 88; 523, 60; 1198.

Далматије, син Коисте Зеленог 2.

Дамаск 154.

Дамјан, слуга цара Уроша 59. — проигум. рилски 769. — **Фирмон,** елчија 1365.

Дан, војвода влашки 205, 646, 65.

Данил, архијепископ 161, 63, 68. — патријарх 165, 169. — епис. самоковски 169. — в. Петровић.

Дарданија 514.

Дардански предели 506.

Даут в. Изгуровић.

Дебар 266, 721.

Дебарска земља 267, 751.

Дед-ага 1737.

Дејан деспот 1104.

Демир, цар татарски 31, 197, 604, 1109, 11, 13; 1301.

Деист Јозеф, крштен *Петар* 1695.

Дели-баша 1581.

Дервиш-бег 238, 964.

Даренжул, бан 829, 1250.

Деспина, кћи кнеза Лазара 31, 64, 541, 84; 1109, 40.

Дечани, ман. храм вазнесења 21, 22, 55, 86, 129, 49; 444, 61, 78, 79; 500, 01, 16, 30, 71, 1081. — село 1081.

Димитраки, чорбаџија 1564.

Димитрије св., храм у Солуну 827. — у Сушици код Скопља. *Марков манастир* 23, 1045. — у Пећи 160.

Димитрије, цар морејски 726. — кнез кратовски 916.

Димотика 1155.

Диоклитија 10, 45; 423, 48, 66, 68; 523, 60, (Dioclea) 1062.

Диоклитијан, цар римски 2, 37.

Диоклитиске стране 95.

Диоклитиско поморје 11, 432, 51, 69; 507, 24.

Дионисије, митроп. грачанички 931.

Дмитар, жупан, син Вуканов, монах *Давид* 13, 25, 27, 39, 61, 62, 78, 109, 10, 33; 538, 56, 84; 1087, 88. стр. XI. — син краља Вукашина 23, 1045. — в. Крајковић, Радојевић, Томашић.

Дмитровачко поље (код Косова) 56.

Дмитровица (Митровица) на Сави 727, 1476, 1666.

Дмитровци, Дмитровчани 194, 598, 727.

Добриловина ман. 1591.

Добровој, син кнеза Лазара 39, 78, 133, 556, 83, 84.

Добрун 504.

Довоља ман. 1587, 1606, 1731, 32.

Докмановић Јован 596ђ.

Доситеј, еписк. ваљевски 169. — еп. грачанички 1173. — еп. самоковски 169.

Драва р. 1303.

Драгана, кћи кнеза Лазара 64.
Драгаш (Драгош) 596д.
Драгић 1559.
Драгослав краљ в. Урош I.
Драгутин, Стефан краљ (Теоктист монах) 17, 19, 24, 26, 38, 53, 60, 72, 77, 84; 106, 15, 25, 27, 46—48; 412, 13, 39, 41, 56, 58, 74, 94; 514, 27, 28, 52, 55, 67, 68; 1074—76.
Дракуловић Влад, војвода влашки 740, 1202, 19.
Драч 279, 565, 844, 1450.
Drasch (Drasé) 1075.
Древа, место 7, 42, 1059.
Дренопоље (Једрене, Adrianopolis) 581, 82; 608, 787, 88; 852, 942, 1235, 36; 1521.
Дривос (Андропос, Грипос) 779, 1231.
Дрина 441, 504, 744, 1021, 1598.
Дробњаци (Дробњачине, људи) 964, 1580, 1737.
Друго в. Рондовић.
Дрскар Казал-паша 945.
Дршковина 8, 1060.
Дубочица 8, (Galbocitza 1060.
Дубравница 190, 589, 1096.
Дубровник 206—09, 11; 580, 667, 712, 1154, 60; 1456.
Дужд (принцип) млетачки 833, 1392, 1435, 58.
Дунав (дунавска река, Истар Росита,) 2, 5, 6, 10, 41, 42, 217, 487, 503, 20, 90д; 670, 73; 772, 86, 89, 90; 823, 34, 36, 75, 77, 79, 80; 968, 1163, 1224, 39, 47, 63, 74, 78, 82; 1318, 27, 35, 38, 42, 46, 47, 54, 69, 72, 73; 1543, 47, 53, 91; 1683, 89; 1707, 11.
Душан, **Душана**, **Душман**, **Душица** — два сина Стевана Дечанског, в. Стеван цар, коме разни летописи придају једно од прва три имена.

Ђ

Ђак Мехмед паша 967.
Ђаковић Ибрахим-паша 1285. — **Исаија** митроп. Карл. 1719, 20.
Ђерасим, патријарх 165, 169. — в. Гргур син Вуковића Ђурђа, Радоња.
Ђерман, патријарх цариградски 46. — игум. врхобрезн. 1606. — в. Гргур син Вуковића Ђурђа.
Ђердап 1681.
Ђика Андрија 1723.
Ђорђе св. храм у Будимљи 9, 11, 44, 46; 432, 48, 51, 65, 69, 87; 507, 22, 24, 59, (Ђурђеви ступови) 84; 1061, 64. — у Нагоричину 20, 128, 48; 442, 59; 529, 79; 1080. — у Расу 8, 43, 69, 127, 47; 423, 41, 48, 58, 65, 87, 94; 505, 21, 28, 60; 1060. — на Серави 128, 48; 514, 29.
Ђорђе, брат цара Ивана Васиљевића 100. — в. Вуковић Ђурађ, Ђурађ син слепог Стевана деспота, Гргур син Вуковића Ђурђа, Пешика, Поповић, Ђелош.
Ђорђевић Јован митр. карлов. 1720.
Ђула 918, 19; 1350.
Ђур 1320, 24.
Ђурађ (Ђорђе) син деспота Стевана слепог (Максим епископ) 33, 36, 95, 96, 138, 41; 727, 93, 94; 869, 1198, 1236. — в. Балшић, Вуковић, Црнојевић.
Ђурађ и **Секула** 865, 1258.
Ђурђевић Лазар, деспот 32, 111, 545, 46, 48, 73; 639, 79; 714, 15, 17, 19, 23, 25; 1136, 65, 91, 92, 95—97; 1200.
Ђуриц, син Завидин, унук Вуканов 111.

Е

Европија (Европа) 2, 1655.
Египат в. Мисир.
Египатска земља (страна) 128, 33, 54.
Египћани в. Мисирјани.
Егрибоз в. Негрипонт.
Екатарина II. царица руска 1554.
Елада 2, 26, 1047.
Елба 1655.
Елен 26.
Elenus, син Јонин 1047.
Елин 1.
Елчија в. Поклисар.

Емануел, патријарх цариградски 11, 426, 89. — в. Комнен.
Емин, расписао земље 868.
Енглеска. 1655.
Ендек 1586.
Енебакти (Енепахти, Еневахти, Енедахти, Единбата) 838.
Епископија рашка 69. — грач. 128, 48.
Ерб-принц од Хесен-Хомбурга 1604.
Ердељ (Хердељ, Transilvania) 793, 912, 1008, 25, 26; 1276—78, 82, 85—87, 89, 90, 99; 1476.
Ердељци 1287.
Есе-бег в. Авранезовић.
Ефаит 35, 1238.

Ж

Ждрело 248. — друго 657. — хвостанско 506.
Ждрело, ман. у Кучајнским местима 36, 1236.
Жеглиговац в. Константин.
Жеглигово 442, 59; 579, 1080, 84.
Железнац, град 164.
Живановић Аврам поп 1723.
Живко в. Пахомије игум.
Живковић, обрштер 1089.
Жигмунд, краљ угарски 590д, 97; 654, 1105, 40, 47.
Жито в. цена жита.
Житомиск, град 448.
Жича храм вазнесења 11, 12, 15, 47, 122, 43; 404, 28, 31, 50, 68, 91; 506, 25, 64; 1065.
Жрнован, град 670, 727, 1161.
Жудивић Гаврил, капетан, херцеговац 1543.
Жупа 431.

З

Забуче (код Ужице ?) 1543.
Завид (Завида), син Техомилов 7, 9, 26, 42, 44, 103, 422, 25, 48, 65, 87; 504, 22, 59; 1059, 61. — син Дмитра жупана 109, 111.
Заврш 1606.
Загаревић (Загарчевић Целиш, Garevich) 541, 83, 84; 1101.
Загорје 698, 700.
Загрлата 8, 1060.
Задар 982.
Запланиње 642, 815.
Заслон, град 771, 875, 1261.
Захлмија (Захльмска, Хлм, Хлмска земља) 7, 10, 11, 45, 46, 121, 42; 422, 23, 29, 32, 48, 51, 65, 66, 69, 82, 87—90; 504, 07, 14, 20, 21, 23, 24, 49, 60; 742, 1059, 62, 64, 75.
Званимир, хрватски краљ 42.
Звезда репата (јасна) 708, 64; 904, 28, 43, 49, 52, 96; 1183, 1212, 1377, 1548, 1712.
Звечан град 56, 57, 128, 48; 397; 446, 63, 80; 501, 14, 18, 29; (Decsan) 1081.
Звона ресавска 1221. — светогорска 1246 — изливено у Земуну 1722.
Звоник (Зворник) 748, 1207, 1369, 1598.
Земља расписана од емина 868.
Земун у Ст. Србији 448, 66 — код Београда 130, 1354, 68, 73, 83; 1616, 17, 19, 29, 38, 40, 44, 52, 59, 60, 64—68, 70, 72—76, 79—82, 87, 89, 94; 1704, 16, 18, 23, 28.
Земунци 1466.
Зерно в Стаков.
Зета 2, 7, 8, 11, 46, 59, 69, 121, 42; 541, 83, 84; 630, 31, 63; 775, 1060, 64; 1101, 28, 54; 1583.
Зетска земља 775.
Зима (дуга, зла, љута, снежна, тешка) 278, 614, 733, 843, 1115, 1218, 28; 1368, 1547, 98; 1607, 49, 84; 1702, 11. — блага 1705, 06. — средња 1708.
Зимити (Мацари) 590д.
Златица 673, 1163.
Златни Праг 1379.
Зли понедељник 655, 56; 1148.
Зупровић Вукашин 653.

И

Ибар, 8. 43. 448. 65; 521, 60; 1060.
Ибрахим, цар турски 982, 83; 1301, 10. — баша, елчија 1365. — паша 886. — од Видина 1564. — в. Ђаковић, Мемибеговић, Шејтан.
Иван (Кастриот) 264. — в. Васиљевић, Вишњевачки.
Иваниш, син краља Вукашина 1045.
Иванов град 1119.
Ивановић 1583.
Иванович Василије, самодржац руски 100. — **Јевтимије** прота земун. 1616, 76. — в. Скендербег.
Игњатије св. патријарх цариградски 1049.
Igor, кнез руски 1052, 54,
Изгуровић Таут (Даут) 675, 1164.
Измаилти в. Турци.
Илдрм в. Бајазит.
Илок 780, 1238, 65.
Инглитера 208.
Иносав, унук Драгутинов од кћери 24. 60. 494, 528.
Ириг 1643.
Ирина (Филонија. Филонофија. Филиминија) кћи Ликинијева 5. 26. 40. 422; без имена 29, 65, 87, 504, 20. — кћи Стевана Јакшића 100.
Исаија, митроп. ариљски 169. — в. Антоновић, Ђаковић.
Исаковић Вук, Црнобарац, Зворничанин, обрштер, оборкапетан 1369, 1543. — **Трифун,** брат му, капетан 1369.
Исидор, егзарх 244, 628.
Искар, р. 622, 1123.
Исмаил шех Казалбиш 864.
Испанија 933.
Истар в. Дунав.
Италија 933.

Ј

Јагуп-паша, Хрват 829, 1250.
Јадри (вь Јадрех) 441.
Јајце (Јајац), град 271, 74; 744, 47, 48; 1204, 05, 07.
Јаков, архијепископ 159, 163, 169. — еписк. крупнички 685, 1172.
Јакша в. Шиљковић.
Јакшић Дмитар 277, 798, 853, 1242, 55. — **Марко** војвода 100. — **Стеван** војвода 36, 96, 99, 100, 811, 1237. — син му **Стеван** 100, 1262.
Јакшићи 100.
Јаловница 671, 1159, 62.
Јангур в. Анкир.
Јанићије св., архијепископ 157, 163, 168. — еписк. белоцрквански и нишки 109. — митроп. темишварски 169.
Јаничари купљени 828, 42; побијени 1600.
Јанко (Јанкул) војвода 259, 305, 10, 11; 669, 71, 73, 78, 84, 86, 98; 705, 06; 1159, 62, 63, 71—79, 84, 85.
Јанковић, спахија 1679.
Јанкуловић Ласлов (Владислав) 711, 16; 1188, 89. — **Матијаш,** краљ угарски 716, 22, 24, 28, 29, 71, 91(?); 801, 05, 12, 13; 1201, 45.
Јанок 960, 1003, 1281 (? Jank).
Јанош, бан, војвода ердељски 866, 80; 1253, 65, 68.
Jaholi 1295.
Јања в. Катакузен.
Jarvana, син Варов 1047.
Јевђенија в. Милица.
Јевђеније, принц 1353, 61—63; 1478, 82, 84, 86; 1541, 42.
Јеврем, патријарх 162, 63, 65, 68, 69. — еписк. коласиски 169. — в. Обреновић.
Јевстатије архијепископ 158, 62, 63, 68. — II. 159, 63, 68.
Јевтимије в. Ивановић.
Јевто в. Витковић.
Јегар 899, 954, 63; 1309, 19, 23, 36, 66.
Јеген-паша 1014, 15, 16.
Једрене в. Дренопоље.
Јежево 746, 802, 1238.
Језавел 123, 44.
Језавски мост 277, 798.
Језера (у Дробњацима) 1589, 1737.

Јела в. Јелена кћи Лазарева.

Јелача кћи Стевана Дечанског 21, 33, 55, 1081. стр. XI. — в. Јелена жена деспота Стевана и кћи деспота Лазара.

Јелена, мати Константина Великог 295. — жена Уроша I 17, 19, 527, 1074, 75. — царица жена Душанова 23, 58, 183, 1084. — (Јела), кћи кнеза Лазара 64, 584е. — (Јелача), жена деспота Стевана Лазаревића 542, 94. — жена деспота Лазара 546, 679, 725, 33. — (Јелача) краљица босанска, кћи деспота Лазара 733, 44, 74; 1226. — царица визант., кћи Константина Дејановића 100. — (Лена) деспотица, жена деспота Јована 36, 96, 98, 100, 217, 875, 1046 (Лена), 1237, 62. — кћи Василија Лавовича, мати Ивана Васиљевића Грозног 100. — в. Јерина.

Јелеч пл. 441, 58; 1070.

Јелисавета, кћи Драгутинова 24, 60, 441, 94; 528. — **Петровна,** царица руска 1554.

Јенова 987, 92; 1349.

Јеремија из Голупца 611, 1134. — војвода молдавски 1287, 90.

Јерина (Јелена) жена деспота Ђурђа 32, 624, 29; 718, 1190, 1440.

Јермил (Јермолај) **св.** 5, 6, 47.

Јерусалим 5, 20, 128, 33, 48, 54; 539, 83, 84; 871, 1077, 1603.

Јефрат 765.

Јоаким (Сарандапорски) св. 20. — в. Мират.

Јоанос, Немац мајор 1543.

Јоасаф, игум. рилски 745.

Јов в. Црнојевић.

Јован св. рилски 760, 1056, 1211. — цар визант. 1091. — деспот 33, 36, 95, 96, 98, 100, 40, 41; 729, 93; 811, 41, 69; 1198, 1236, 37, 53, 62. — патријарх 165, 69; 965, 1291. — **Радул** војв. влашки 36. — в. Асен, Вретић, Докмановић, Ђорђевић, Косанић, Монастерли.

Јовановић Вићентије, митроп. карлов. 1371, 1720.

Јовања, ман. 1543.

Јозеф. в. Деист.

Jona из Еладе 1047.

Jonia 1047.

Јосиф, цар 1356, 57, 59; 1458, 80. — митропол. херцеговачки 1606. — в. Шакабент.

Југа в. Богдановић.

К

Казал-баш 264, 84; 871, 82, 91, 96; 909, 10, 53.

Казан (у Русији) 927.

Kala, син Варов 1047.

Kalabri 1047.

Калевит, митроп. софиски 36, 1236.

Календари немачки почели се писати 1322.

Калиник, патријарх 169. — епис. рашки 69, 1060.

Калинички град 6.

Калипоље 229, 54, 96; 322, 578, 79; 1089.

Калојан в. Русота.

Калојован, цар визант. 1301.

Калуђер (Влад), војвода угровлашки 830, 1249.

Калуђеровић Влад војвода влашки 850, 863, 1257.

Каменица 968, 94, 99.

Кандија в. Крит.

Cantamir, Татарин 1297.

Кападокија 1155.

Каплар, ђенерал 1030, 35.

Карабогдан (Богдан) 768, 72, 90; 914, 37, 47, 50, 53; 1222, 24, 39.

Карабогданац 937.

Каравлахија в. Влашка.

Карађорђе в. Петровић.

Караман (Карамановић, Романовић) 756, 63; 1210, 32.

Караманска земља 787.

Карамијани 134.

Кара-Мустафа, везир 169.

Карас (Корас) град 765.

Cara Herzog 1287.

Карло VI цар 1130, 60, 69, 78; 1437, 39, 84, 89; 1508, 40 — ерцхерцог 1689. — принц 1379, 1607. — краљ шведски 1414.

Карловци 729, 1040, 1370, 73; 1401, 70.

Каролина Аугуста царица 1666. 67.
Карша 1329.
Катакузен Јања 778. 1227. — **Тома,** шурак деспота Ђурђа 660, 66, 83; 719, 45; 1206. — в. Палеолог.
Катакузина (Каталена), кћи деспота Ђурђа, 32, 35, 545, 639, 49; 774, 1136, 41, 95; 1226, 38.
Каталена, жена Драгутинова 24, 528.
Катарина, жена Бела Уроша 42.
Качаник 1342, 44; 1490.
Сереs 1219.
Керна, херцег 975.
Кефа 770, 1223.
Кечкемет 1505.
Kijovia 1054.
Килија в. Ћелије.
Кип (Кипи) 895.
Кипар 932.
Кириопасха 189, 588, 732. 905, 1095, 1195.
Кислине 697, 1166.
Клавдијева кћи 429.
Клименти 1371.
Клобучаревић Хасан паша 239, 959.
Кобилић (Обилић, Омилевић) **Милош** 91, 584е, 93 к, л, м; 1101.
Ковачевић Петар 306, 699, 700, 898, 1180.
Ковин 717, 28, 71; 1192.
Cosaci 1295, 96, 98.
Коласија 169.
Колашиновић 986.
Колашинци 1591, 1732.
Коло Рашовића 1043.
Комнен 596д — **Алексије,** цар визант. 11, 14, 46, 48; 1064, 66. — **Емануел** 965.
Кондрат 756.
Конста (Константин) **Зелени** 2, 37, 38, 429. — син Консте Зеленог 38.
Констaвтија, жена Ликинијева, 3, 5, 7, 38—40, 42, 101, 419, 21, 29, 65, 87; 504, 20.
Константије, син Консте Зеленог 38.
Константин Велики 2—6, 26, 37, 38, 40, 41, 79, 101, 12, 13; 212, 419, 21, 22, 29, 65, 87; 505, 20; 1058. — цар, унук Ираклијев 236. — XI, цар визант. 100, 691. — цар бугарски 246, 633, 34; 1126. — син Милутинов 20. 21, 26, 38, 54, 56, 73, 85, 110, 28, 48; 413, 42, 59, 76, 96; 514, 29; 1078. — **Жеглиговац** 193, 302, 32; 596, 1104. — митрополит скопски 169. — **Философ** 31, 133. — архим. студенички 1554. — в. Ћирил.
Константињ град в. Цариград.
Контумац земунски отваран и затваран 1670, 77; 1728, 29.
Конче ман. више Струмице 35, 1238.
Кончул 8, 1060.
Коњух 751, 1231(?).
Копријан (Кипријан) 620, 22; 1121.
Коринт 840.
Корун 829, 1451.
Косанић Јован оберлаћман 1543.
Косаница р. 8, 43; 448, 65; 521, 60. — ман. храм богородичин 20, 128, 1238. — други(?) 35.
Косово 30, 91, 134, 80, 92; 222, 41, 59, 99; 323, 469, 89; 501, 07, 14, 40, 90, 91; 610, 86; 700, 1171, 1306, 69.
Коста, оборкапетан 1369. — капетан родом Цинцар 1543.
Костајница 1372.
Костобоља 1376.
Костур град 164.
Кострц 8, 1060.
Котари 1436.
Крагујевац 1691.
Крајковић Дмитар 702.
Краљ бечки 1282. — од Инглитере 208. — леђански 1075. — немачки 1046. — српски 1725. — угарски 25. — франачки 826, 1078, 1378. — чешки 7. — шпански 1378.
Краљевић Марко 23, 193, 302, 32; 583, 96; 1045, 1105.
Краљевство српско 1441.
Краљица од Инглитера 208.
Кратај поштар 1676.
Крбава 829, 1250.
Крива Река 744.
Крина 779.
Крит (Кандија Ћирит) 979, 85, 89; 1391, 1530.
Кришчија в. Мехмед I.
Крстуши 865.
Круелеши (Круолеши) Арбанаси 820.
Круси 1582.

Крушевац 305, 620. 37. 50. 48; 782, 1121, 32, 39, 79.
Крушедол, ман. храм благовештенија 95. 141. 489, 1361. 1479, 83.
Крф 1463.
Ксенија кћи кнеза Врати лава 63.
Куга в. Чума.
Кујунџић Мијушко капетан, родом из Никшића 1543.
Кулич град 789. 823, 1247.
Кулпин 1721.
Куновица 674.
Купиник 33, 36. 217. 701, 95; 875, 1182. 1236. 37. 44.
Купиново 677, 795.
Курир руски 1691.
Курт (Куркут. Коркут) брат Селимов 861.
Куруца 1037, 1357.
Куручаг (Курушаг) 1355. 1507. 13.
Куршумлија 505, 07.
Кучајска места 36. 1236.
Кучајнска гора 133.
Кучево 657. 60.
Кучи 1043. 1573.
Кучка Гора 1042.
Кчево 1570.

Л

Лаб 8. 1060.
Лав Премудри 875.
Лавович Василије, кнез 100.
Лавра св. Атанасија 347.
Лаћарак 1354.
Лазар Стефан, кнез 27, 30, 39, 64, 78, 87, 88, 91, 93, 110. 33—35. 80. 88, 91, 92; 232, 41, 56. 95, 97, 99; 323, 71; 538-43, 56, 83, 84, 86, 87. 90. 91, 93, 94; 600, 15, 39; 1088, 93. 94; 1101, 12; 1236, 1346, 1428, 41, 70, 75, 85, 91. — син Вука Бранковића 25. 136. 541. 43, 84; 603, 16; 1108, 17. — тобож син Лазара кнеза 25. 28, 1101 — рибар 1638 — в. Ђурђевић.
Лазаревић (Кнежић, Кнежевић) **Вук,** син кн. Лазара 25, 28, 39. 64, 78, 133, 36, 99; 200, 541, 56, 83, 84; 615, 16; 1101, 17. — **Стован,** деспот 25, 28, 29, 31, 39, 64, 78, 91, 92; 133, 35, 36; 204, 46, 77; 300, 536, 41, 42, 44; 629, 34—36, 38; 727, 1101, 02, 09, 10, 12, 16, 17, 21, 23. 30, 33, 35, 39; 1236. — **Самуил,** јером. фенечки 1640.
Лајпциг 1654.
Ламан Гора 883.
Lascaris цар визант. 1056.
Ласлов в. Јанкуловић Владислав.
Латини 67, 69, 933, 1060, 1393—95.
Лаудон, фелдмаршал 1379.
Лауш, краљ угарски 503, 870, 80; 1264, 1315.
Левант 444.
Левенте 1278.
Левче 8, 1060.
Ледине 1043.
Лединци 1373. 74.
Леђански Краљ 1075.
Леонтије еписк. рашки 8. 43. 69. 423, 1060. — митр. београдски 1652.
Леополд, ћесар 1003, 38, 39; 1326—30, 43, 46, 54—56, 60, 66; 1475, 77, 78, 90; 1532, 1719.
Лепант 1451.
Леси (Лех) 835, 968, 99; 1301.
Lehicha terra 1296.
Лешак 448.
Лешница 1369, 1544.
Liegga (Legga), жена Варова 1047.
Ликиније, цар рим. 1—6, 26, 38—41, 79, 101, 12; 421, 22, 29, 65, 87; 504, 20, 1058.
Лим р 9, 13, 25, 44, 56, 62, 425, 48, 65, 87; 522, 38, 59, 60, 84; 1087, 1598.
Липљан 8, 507, 700, 931, 1060.
Липова 894, 95; 900. 01. 07; 1008, 1270, 1351.
Листер ђенерал 1358.
Литовска земља 98.
Лобот паша 1562.
Loggibardi 1047.
Лола 1577.
Лонцут град 1379.
Лугош 1275.
Лудвик (Лодовик) XVI краљ француски 1638. — XVIII, 1655 — **Баденски** 1473.

Луи херцеґ 1022, 26—28, 36, 38.
Лука св. храм у Купинику 33, 36, 1173, 1237, 62.
Лука в. Бијединђ.
Lupul, Влах 1299.
Луцин град у Италији 933.

Љ

Љубостиња, ман. храм благовештења 1088.

М

Магдалини, град 6.
Мазепа 1414.
Мајданпек (Mednipek) 1278, 1543.
Мајланд, гроф 1675.
Макарије, патријарх 166, 169, 935.
Македо(н) Василије, цар визант. 152.
Македонија 132, 953, 86; 537, 43, 82; 603, 819, 942.
Макреш 664.
Максентије, син Јеркулијев 2-4, 37, 40, 1058.
Максим, патријарх 165, 168. — в. Ђурађ син Стевана Слепог.
Максимијан Галерије, син Диоклитијанов 2, 4. — **Јеркулије** 2, 37, 40.
Мала Русија 1297.
Маленић Ј. 1722.
Малта 413.
Манасија в. Ресава.
Манастири фрушкогорски 1437.
Манкоч, турски војвода 836.
Мануел (Емануил) виз. цар 1091, 1301. — патријарх цариградски 11.
Мара Вуковица кћи Лазарева 25, 64, 91, 93, 541, 43, 83, 84; 603, 36; 1101, 31, — царица, кћи Ђурђева 32, 35, 93, 545, 73; 639, 51; 719, 802, 1136, 46, 91, 95; 1238, 43.
Марадик с. 1354.
Марија жена Стевана Првовенчаног 48. — кћи Јована деспота 98, 1046. — **Магдалини** 5. — **Терезија** 139.
Марица р. 23, 132, 86; 210, 31; 537, 81, 82; 1092.
Марко в. Андрејевић, Атомановић, Јакшић, Краљевић, Синђелић, Трикалски.
Марков манастир в. Димитрије св.
Марковић Аксентије 1616.
Мартинићи 1585,
Масличка Гора 11.
Матијаш в. Јанкуловић.
Мато в. Пурић.
Махала латинска у Сарајеву 1396.
Махмуд, цар турски 1600, 02; 1703, 10, 26. — баша 599, 756, 66. — паша 1044. — паша 1572-74, 82 — в. Ахмат.
Macedoni 1053.
Мачва 747, 1205.
Мачвани 1646.
Маџари в. Угри.
Маџарска в. Угарска.
Маџарска земља в. Угарска земља.
Медиолам 840.
Мезит-бег 669, 1159, 62.
Мелетије митроп. захумски «илити» босански 169.
Мелник 808.
Melphiti син Варов 1047.
Melphitani 1057.
Мемибеговић Ибрахим паша 1294, 1617.
Месец помрчао 738, 1283.
Месо пасје, коњско, и човечије јели људи 1400.
Метиљ код стоке 1607.
Методије св. еписк. 212, 368.
Метохија 1044.
Мехадија 862, 1663.
Мехмед I. (Мухамед) (Кришчија) цар турски 204, 45, 46; 617, 22, 23, 29, 31, 32, 34, 1111, 13, 18; 1300-02, 06, 08, 14. — II. 35, 218, 34, 35, 52, 61, 63, 67, 71, 74, 75; 307, 10; 688-91, 93-95, 98; 700, 05, 15, 19, 26, 35, 39, 43, 44, 47-49, 51, 56, 59, 65, 66, 68, 72, 74-76, 78, 79, 81; 1074-78, 81, 84, 91; 1200, 02, 04, 07-10, 20, 24, 26, 27, 30 32, 57; 1300-02, 06, 08, 14; 1523, 24; 1440-47; 1523, 24. — III. 963, 65; 1273, 77, 78, 1300-02, 00, 08, 14, 23. — IV. 972, 74, 76, 77, 81, 84, 85, 99; 1003, 14, 16; 1301, 10, 26, 91, 92; 1490. — **Мехмед Алија**

1603. — бег 863. — паша 766, 89. — паша 1214, 47. 87, — паша 823. — в. Ђак, Соколовић.

Мијушко в. Кујунџић.

Миклеуш в. Баошић.

Милаковић Авакум, архим. 1381-83.

Милевина паша 1580.

Милешева ман. храм вазнесења 18, 81, 124, 45; 437, 55; 566, 730, 962, 1072, 73. стр. XI.

Милица књегиња (Јевђевија) 13, 25, 27, 29, 39, 64, 78, 110 33, 35, 36, 98; 538, 56, 84; 612, 1088, 1101, 12. стр. XI.

Милош 622а. — в. Кобилић, Обреновић, Урошевић.

Милутин краљ, Урош II 17, 19, 20, 24, 26, 38, 53-56, 60, 72, 73, 77, 84-86, 106, 07, 15, 16, 25, 27, 28, 46-49, 73; 289, 394, 414, 39, 41-43, 56, 58-60, 74, 76, 77, 94, 96-98; 514, 15, 27, 29, 30, 52, 53, 67, 68, 70; 1074. 77, 78, 81. — в. Никачовић.

Мина в. Попов.

Мир (Никејски) 507.

Мират Јоаким 1663,

Мирослав кнез 465, 82.

Мирче (Мирчета Угричић), војвода влашки 92, 202, 42; 590, 96; 626, 1104, 09, 24. — други 672.

Mysia 1140.

Мисир (Египат) 148, 268, 86; 481, 871, 1594.

Мисирјани (Египћани) 796, 806, 10, 1241.

Митрашин 914.

Митров, обрстер 1718.

Митрополија ариљска 127, 47. — београдска 196. — призренска 128, 48. — рашка 121.

Михаил, цар бугарски 21, 129, 49, 74; 291, 396, 416, 45, 62, 79; 500, 17, 31; 1080. — цар визант. 131, 1048, 50, 84, — (Михна) војвода 853, 1255, 76, 78, 82—89, — учитељ 1701. — в. Абоговић, Бакши Михаил, Свилајевић.

Михаиловић Алексије, цар руски 1552.

Михаљевац 1027, 1348, 1473, 1501.

Михаљевић ђенерал 1689. — **Радослав** велики војвода 654.

Михна в. Михаил.

Млава 1236.

Младен, праунук Вуканов 111.

Млатишума Станиша, оборкапет. 1543.

Млеци (Бнетци) 779.

Млечани 1313, 73; 1447, 1525, 26.

Моден 1451.

Мојсије Чурла, патријарх 1691. — в. Петровић, Путник.

Молдавија 1269, 76, 77, 86, 87, 90, 93, 94. — в. Богданска, Карабогдан.

Молер Петар, војвода 1558.

Момчило Периторски 579, 1090.

Монастерли Јован 1473.

Морава р. 9, 44, 425, 28, 65, 68, 87; 522, 59, 1061, 1120, 1486, 87; 1548.

Моравице, 11, 46, 432, 69, 89; 507, 24; 1064.

Морача ман. храм успенија 429, 504, 84; 1086, 1597. стр. X. — Горња 1581.

Мореја (Аморeја, Мурија, Мура) 273, 679, 82; 726, 43; 1407, 44, 51; 1535.

Мориш р. 1354.

Москва 1414, 1554, 1651.

Мостар 1590.

Мотун (Мутон, Мутум) 838, 39.

Мраз у невреме убио поврће 1618.

Мрњавчевићи 90, 255.

Mudavo (Молдава) 1278.

Мункач 1336.

Мурат (Амурат) I, цар турски 30, 91, 134, 91, 92; 221, 22, 97; 371, 540, 91, 93; 1084, 99; 1101, 1300—02, 06, 08, 14; 1541 — II, 32, 93, 233, 44, 57, 59, 64, 65; 545, 73, 74; 637, 39, 40, 44, 47, 51 55, 57, 60, 62, 66, 72, 73, 78, 81, 82, 86, 87; 869, 1132, 33, 35, 37—39, 46, 49, 51, 52, 57, 65, 71, 74; 1300—02, 06, 08, 14; 1522. — III. 921, 41, 54, 61; 1273, 1300—02, 06, 08, 14. — IV, 972, 74, 76, 77; 1301, 10.

Мусија, цар турски 31, 136, 201, 541, 84; 607, 08, 15—18, 20—22, 1110, 11, 17—21, 23, 1301.

Мустај-паша 1537.

Мустафа I цар турски 970, 1301. — II, 1035, 36; 1301, 10; 1401, 74; 1503. — син Сулејманов 897. — везир 1003. — паша 902. — војвода из Вучитрна 1278. — паша босански 1278, 79. — баша 932. — паша Јактар 953.

Мухамед пророк 236, 338а. 53, 69, 77. — везир 1496. — в. Мехмед.
Мухач 880, 1014, 1264, 1315, 34, 36.
Мухачки предео 1221, 33.

Н

Нагоричино 20, 128, 48; 442, 59; 529, 70. (Gorichina) 1081.
Надаждија, фелдмаршал 1379.
Нана в. Бомба.
Наполеон Бонапарта 1611—15. 51, 55.
Натолија в. Анатолија.
Натул, град 884.
Наум в. Пескар.
Невесиње 507.
Негрипонт (Негрип, Негрит, Негрипос, Егрибоз) 759, 1446.
Недоба 1652.
Немања Стеван (Симеон монах) 7, 8, 10, 19, 26, 38, 39, 42, 43, 45, 46, 48, 61, 68-70, 79, 103, 04, 10, 12, 13, 20, 21, 29, 33. 42, 54. 71; 402, 03, 19, 20, 22-24, 27, 29. 30, 48, 49, 65-67, 82, 87, 88, 90; 504, 05, 20, 21, 23, 38, 49, 56, 59, 60; 1059, 60, 62-65, 68, 69, 71, 86. стр. X.
Немачки краљ 1046.
Немци 545, 73; 812, 81; 991, 97; 1003, 05-08, 12, 14, 16, 23, 26, 33, 36, 37, 41; 1324, 26, 29, 31-39, 41, 42, 44-52, 54, 58, 61, 64, 67-69, 73, 79, 99; 1401, 37, 38, 57, 58, 61, 64, 90, 93, 97, 99; 1503, 04, 09, 10, 16, 18-20, 31, 39, 44, 45; 1631, 36.
Ненадовић Павле, митроп. карлов. 1610, 1720.
Неофит, архим. студен. 1552.
Неродимје 1085.
Несмиље, с. 1329.
Никанор патријарх 165, 169.
Никачовић Милутин поп 1606.
Никодим св. архијепископ 160, 163, 168. — патријарх 165, 169. — в. Грчић.
Никола св. храм у Браничеву 11, 46, 1064. — у Дабру 11, 46, 432, 51, 60, 89; 507, 24; 1064 — у Дечанима 1189. — у диоклитиској земљи 469. — у Заврши 1606. — у Земуну 1641, 1716, 22, 23. — у Ибру 8. 43. 423. 448. 65; 521, 60, 1060. — у Топлици 8, 11, 43, 46, 69, 121, 423, 32, 48, 51, 65, 69, 87; 505, 07, 21, 60, 1060, 64. — на Овчем Пољу 56, 497, 1081. — в. Вранова Глава, Никољац
Никола жупан син кнеза Вратка 13, 27, 69, 584ђ; (син кнеза Вратислава Покрајац) 63. — жупан 188, 211, 95; 582, 86; 1094 — херцег, син Миклеуша Балшића 100. — в. Скобаљић, Чупић.
Никољац цр. храм св. Николе 425, 87,
Никомидија 5, 6.
Никон, патријарх 165, 69.
Никопољ 590,д, 97; 602, 1105, 07: 1278, 82.
Никшић 1280, 1574, 79.
Никшићи 964.
Ниш 297, 448, 66; 591, 92; 673; 1016, 22, 25, 26, 41, 99; 1163, 1342, 45, 69: 1468, 76, 90, 92; 1500, 43, 45, 46.
Нишава р. 1022.
Нови (у Боци) 1313, 90, 93; 1460, 1525.
Нови Град више Цариграда 688, 1175. — на Дунаву (?) 805. — Коњух (?) 751, 1208.—1018.
Нови Пазар 505, 1369, 1545, 46.
Нови Сад 1616.
Ново Брдо 307, 600, 18, 66, 68, 75, 77; 700, 08, 11, 53, 55, 58; 1139, 58, 64, 65, 78.
Новобрђани 659.
Новци побијени у Аустрији 1650.
Ноград (?!) 1329.
Нуман-паша в. Ћуприлић
Нура р. 991, 97.

Њ

Њитра 1358

О

Обан, град 994.
Обилић в. Кобилић
Обреновић Јеврем 1682, 98. — **Милан** 1609, 1724, 25, 27. — **Милош** 1556, 95; 1609, 58, 60, 65, 66, 79, 82, 86, 98; 1701, 10, 24, 25. — **Михаил** 1609.

Обућина Филип, Прањанац капетан 1543.

Овче Поље 57, 497, 1081.

Оливер в. Големовић.

Оливера, кћи Лазарева 64, 136, 584.

Олимпијада, мати Александра Македонског 40.

Омер паша 1734.

Ораховица 1335.

Orehovo 1278, 82.

Orjeha 1050.

Оркан цар турс. 1084, 1101, 1300—02, 06, 08, 14.

Орлих (Охрил) бан цињски 32, 545, 73; 639, 49: 711, 1136, 88; 1238.

Осек 1026, 1466, 67.

Осјеченица 1543.

Осман цар турски 134, 968, 69, 1301. — паша в. Ћуприлић.

Острвица 657, 94; 1149. 77.

Острогон 890, 1007, 1285, 1318, 27, 29, 66.

Остружница 1383.

Отман цар турски 579. 81, 82; 1300, 02, 06, 08, 14.

Отмановић цар турски 1569.

Отрент 1449.

Оћуз Ахмет-бег 962.

Охрид 164.

П

Павле патријарх 165, 69. — в. Ненадовић.

Пајазит в. Бајазит.

Пајсије, патријарх 165, 69; 966, 1242. — јером. студенички 1554.

Палеолог 778. — **Кантакузен** 542, 94; 609.

Паликарија 31.

Пантелејмон св. ман. у Св. Гори 11.

Параћин 1543.

Париезок, град 975.

Париз 1655.

Парфиш, херцег 1014, 16.

Патак 1352.

Патково 8, 1060.

Паун в. Шушов.

Пахомије, архим. студен. 1553. — игум. Довоље (свет. име Живко) 1606, 1731, 32.

Паше, без имена 1161, 63, 86; 1215.

Пејачевић, гроф 1673.

Перитор 579.

Персијанци (Персосан) 1274, 75; 1452.

Пертат-баша (Пертан и Петран паша) 918, 33.

Пескар Наум 1709.

Петар и Павле св. храм на Лиму 9, 44, 448, 65; 522, 59; 1061. — у Расу 8, 11. 43, 46, 69, 72, 423, 32, 48, 51, 65; 69. 87, 89; 507, 21, 24, 60; 1060, 64.

Петар Велики в. Алексијевић.

Петар војвода молдавски (влашки) 98, 884, 88; 1046, 1267, 69. — (исти ?) војв. угровлашки 925, 26. — в. Бакић, Деист Јозеф, Ковачевић, Молер, Петровић, Стојановић, Теодоровић.

Петка св. 875, 1056, 1261, 62.

Петрашко војвода 1289.

Petrich град 1085.

Петрник 448, 66.

Петроварадин в. Варадин.

Петров Радоња, војвода Кучке Горе 1042.

Петровић Данило, кнез 1569, 1733, 34. — **Карађорђе** 1555, 92; 1645, 46, 52, 60, 61, 63. — **Мојсије,** митроп. карлов. 1720. — **Петар** I влад. црногорски 1579, 83. — II, 1733.

Петрус (Петруска страна) 133, 620. 1121.

Пећ 169, 506, 1346, 69.

Пећка црква 1067.

Печеноги 1054.

Печуј 893, 1013, 1133.

Пешика Ђорђе 1616.

Пешта 903, 1328.

Пивљани 964.

Пивљанин Бајо 1389.

Пидол, хофрат 1694.

Пијале паша 915.

Пилот, горњи и доњи 8, 1060.

Пирот 1015.

Планиница 1571, 84.

Плевља (Таслица) 1588, 89; 1736.

Пловдин 541. 616. 1117.
Плочник 191, 221. 591. 92: 1099.
Повардарје 59.
Подблаће 1606.
Подгорица 775. 1734.
Подгоричани 1043.
Подгоричанин Софроније митроп. карлов. 1720.
Подлужје 1371.
Подримје 8, 1060.
Подунавље 25.
Подунавске стране 638.
Пожар у Земуну 1679, 81: 1716. — у Панчеву 1679.
Пожаревац 1364, 1487, 88; 1511.
Пожега 1335.
Поклисар (елчија) аустриски 1365, 1476. — енглески 1476. — лешки (пољски) 821. 1476. — млетачки 825, 1040, 1476. — руски 1446. 76. — турски 1365, 1476. — угарски 822. — холандски 1476.
Поликсенија, жена Марка Јакшића 100.
Полтава 1414.
Помор 280. — в. богиње, чума.
Поморавље 8. 1060.
Поморје 10, (западно) 100, 1062, 64, 77.
Поморска земља (страна) 8, 45, 46, 584.
Поморски предели 755.
Помрачење в. месец. сунце.
Попе с. 1606.
Попов Мина 1732.
Поповић Вићентије, митроп. карлов. 1720. — **Ђорђе** митр. нишки 1369, 70.
Пореч 1363.
Потоп на Цетињу 1387.
Прајз 1379.
Прах пушчани упалио гром 903. — измишљен 1408.
Првослав. син Техомилов 7. 9. 26. 42. 103. 422. 48. 65. 87: 504. 22. 59: 1059. 61.
Предислав в. Сава II.
Прибац, отац кнеза Лазара 584. 1101.
Призрен 11, 46, 58, 130, 48, 51. 69; 432, 42. 47, 48, 51. 59, 64, 66, 69, 81. 96; 502, 07. 14, 19, 24, 29, 33, 70, 80. 83, (стари) 700; 1064, 79, 82, 1181.
Призренац 700.
Призренски предео 512.
Пријепоље 1006.
Прилеп, (-ип) 164, 583, 584е.
Прилепац (Prilaz) 539, 84, 1101.
Примо, генерал 1390.
Принц бразилски 1692.
Принцип в. дužд.
Приштина 514. 1101, 1281. 1342, 1342, 44: 1490.
Продан в. Штета.
Продановић Аћим, капетан 1543.
Продром, ман. код Сереза 20, 128.
Прокупље 507.
Проте (црква на Проте, Протес) 441, 94; 528.
Прохор Пшински, храм му 20.
Прузи (скакавци) многи јавили се 854. — прешли из Турске у Аустрију 1623.
Прут, р. 1432.
Пулија (Пуља. Апулија, Пуља) 35. 826, 915, 1038, 1449.
Пурић Мато, капетан 1551.
Путник Мојсије, митроп. карловачки 1720.

Р

Раба р. 1003.
Рабан 8; 1060.
Раваница ман. храм вазнесења, 30, 91. 133. 35, 96; 248. 539, 40, 84, 93; 600, 57; 1101, 06; 1346, 1430, 70, 72, 90, 91. — река 133.
Равно 448.
Раде. поп 1585.
Радич, бугарски војвода 695. — Капетан 1558. — в. Божић, Бранковић.
Радојевић Дмитар 306, 699, 713, 1180.
Радоња (Ђерасим мочах) брат Вуков 543, 603.
Радослав, краљ 14, 15, 19, 26, 38, 48, 49, 51, 53, 71, 79, 80, 105, 14, 22, 23, 43, 44; 392. 407, 08, 28, 33, 35, 36, 52, 54, 70, 72, 73, 91, 93; 508, 10, 11, 26, 50, 62, 64, 65; 1064. 66, 72. — в. Михаљевић.

Радул војвода 584 г. — (Дракуловић) 740, 62; 1213, 17. — (Калуђеровић) 830 (?) 19; 1249, 54. — Михин (Михаилов) 1288, 89, 94, 96. — в. Јован

Рака, из Такова, капетан 1349, 1543.

Ракуш Поље 814.

Раосав, војвода 1144.

Раса (Рас, Расија) 8, 11, 43, 46, 69, 147, 69; 451, 58, 65, 69, 82, 89; 507, 21; 1060, 64.

Растко в. Сава св.

Рат бањалучки 1424. — београдски 1423. — бечки 1415. — зрински 1425. — новски 1423. — сињски 1421. — сремски и варадински 1427, 76. — црногорски 1420, 26. — шведски 1419.

Рача ман. храм. вазнесења 441. — на Сави 1354.

Рашава (Оршава) 1543.

Рашка земља 8, — страна 43.

Рашка, р. 53.

Река потопила људе 832.

Реке (област) 8. 1060.

Ремета (велика) ман. 1361, 1483.

Ресава (Манасија), ман. св. Тројица 594, 625, 60; 711, 27, 31, 92; 1102, 09, 25, 46. — река 31. — место 136.

Рђа пала на земљу 987.

Рибари 675.

Рибница 69.

Рилски ман. 760, 1211.

Рим 2, 3, 5, 6, 26, 37, 40, 227, 340, 55, 67, 85; 421, 85, 87; 520.

Ристо од Пожаревца, капетан 1543.

Робија Макарева 1416. — Петрашева 1418.

Ровоам 131, 52; 1084.

Ровине 596, 1104.

Ровчани 1573, 74.

Родоп (Радул, Ђак, Едрон) 606, 1109.

Родос 878, 1454.

Romani 1056.

Романија 59, 1052.

Romana terra 1052.

Рондовић Друго 1735.

Росита в. Дунав.

Рувим, јером. студен. 1554. — в. Бољевић.

Рудник 718, 1190.

Рума 1354.

Рупници побио их снег 815; изгинули од ватре 846.

Руси (Москов.) 225, 346, 66, 81; 835, 36; 927, 1050, 53, 55; 1251, 52; 1402, 32, 1427, 1651.

Русија 100, 1383, 1410, 1552, 53; 1606, 21; 1733.

Руска земља 836.

Русота Калојан 652.

Рухчак 1014, 1278.

С

Сабори васеленски 334—39, 41, 42, 48—52, 54, 56, 59—65, 72—78, 80, 84.

Сава св. (Растко) 8, 11—13, 18, 19, 25, 26, 38, 39, 46, 69, 70, 78, 81, 104, 13, 21, 24, 33, 42. 54, 63, 64, 68, 72; 213, 28; 321, 87, 89; 405, 23, 26, 28, 29, 32, 48, 51, 66. 69, 88, 89; 504, 07—09, 23, 24, 38, 49, 51, 56, 60, 61, 63—65, 84; 962, 1057, 63—65, 70, 72, 86; 1274, 1348. 53; 1429. стр. XI. — II (Предислав) 14, 15, 26, 38, 48, 51, 71, 79, 83, 105, 14, 22, 26, 43, 56, 63, 68; 428, 52, 70, 91; 508, 26, 50, 51, 62, 63; 1066, 67. стр. XI. — III архијеп. 159, 63, 64. — IV патријарх 161, 65, 69. — в. Цветковић.

Сава р. 217, 771, 875, 1015, 38; 1140, 1339, 54, 72, 83; 1476, 76; 1629, 36.

Саватије, патријарх 165, 69.

Савковић Стеван 1723.

Савроматија (Влашка) 31, 36, 1109.

Саказ (у Пулији) 915.

Сакс, кнез 1035.

Саксонија 1379.

Салант 971.

Самуил, в. Лазаревић.

Сандаљ «краљ угарски» 64.

Сарајево 1038, 1225, 1396, 97; 1417, 61; 1516, 27; 1600.

Сарандапор, ман. 20, 744.

Сардакија в. Софија.

Сарханити 134.

Света Гора (Атон) 8, 11, 19, 20, 35, 43, 46, 69, 94, 113, 20, 21, 28, 33, 48, 54; 347, 404, 24, 26, 30, 49, 67, 76, 87,

89, 96; 505, 21, 29, 39, 43, 74, 83, 84; 603, 40; 1060, 64; 1238, 46; 1562.
Света Јелена (острво) 1655.
Свети Град 265, 681.
Светлост у ваздуху 1678.
Свеција 1419, 31.
Свилајевић Михаил 308, 701, 11, 29, 1182, 1201.
Сврљиг 448.
Себиш, паланка 987, 1275.
Сегедин 318, 898, 934, 1036.
Сегет (Сегетвар) 317, 28; 908, 17. 19; 1301, 03, 08, 21, 33, 41; 1529.
Сеидија 378, 988, 89.
Секула в. Ђурађ и Секула.
Селим цар (Селимша, Селим-шах) I 268, 82, 84—87; 858, 60. 61, 64, 67, 71, 72; 1260; 1300—02, 06, 08. — II 921, 23, 25, 40; 1300-02, 04—06, 08.
Селмановић паша 1597.
Сељани (око Сарајева) 1396, 97.
Семша в. Симеон.
Сеница 1592.
Сента 1076, 1353, 1474, 1503.
Сентандреја 1346, 1470, 91.
Sera, син Варов 1047.
Серава 128, 48; 514, 19.
Сер I.
Серез 20, 128, 746, 1082.
Сећир-бег 1586.
Сибињ 655, 853, 1255, 89. — в. Ердељ.
Сигентал ген 1659, 65, 73, 80, 89.
Сијауш-паша 937.
Сикелија 2.
Силезија 1379.
Силоан, митроп. 20.
Сима кнез 1559. — чобанин 1672.
Simeon, цар бугарски 1048.
Симеон (Семша), син Дечанског 21, 55, 129, 50; 415, 44, 61, 78; 516, 32, 70; 1081. стр. XI. — војвода влашки 1287, 88, 90. — в. Немања Стеван.
Симон в. Стеван првовенчани.
Симонида, краљица 514.
Синаја (Синајска Гора) 128, 33, 44, 54; 1077.
Синан-паша 960, 62; 1274, 78.
Синђелић Марко, оборлаћман 1543.
Синоп 739, 1295.
Сињ 1436.
Сисак 330.
Ситница (област и река) 8. 507. 610, 75, 86. 94; 700. 1060. 1116. 64.
Ситнички градови 700.
Скадар 635, 767, 79; 1120. 1215. 30. 31; 1395, 1447, 1603, 1731.
Скакавци в. прузи.
Скендер-бег 265, 67; 681, 751, 54, 57; 1208, 1443, 47.
Скендер-паша 1290, 94, 96, 98.
Скендерија 169, 1594.
Скендер-Челепија 882.
Скитија 2, 1052.
Скитски кнез 1080.
Скобалић Никола 696, 97, 1166.
Скопље 23, 59, 128, 48, 64, 69; 442, 59, 76, 96; 514, 29, 70; 620, 58; 774, 907, 1023, 81, 84; 1150, 1490. — босанско 744.
Славонија 1335, 1467, 70, 97; 1719.
Слана у невреме 692.
Сланкамен 1347, 48, 54; 1473, 76.
Словенска земља 128, 1077.
Смаил 891. — в. Исмаил.
Смедерево 235, 57, 58, 63, 77; 324, 643, 53, 57, 60, 77, 94; 735, 71, 98; 1016, 1200, 1339, 47; 1468, 71, 86, 87; 1543.
Смртоносије в. чума.
Снег у невреме 224, 856, 92; 957, 1018, 1713; велики 948; дуго трајао 1368.
Соко (у Подрињу) 1543.
Соколовић Мехмед-паша 917, 1304, 05.
Солиман-паша 1658.
Солун 2, 6, 20, 41. 128, 48; 233, 333, 442, 59; 514, 29, 70; 619, 24, 39, 44; 827, 942, 46; 1122, 37, 51.
Солуњани 1151.
Сонлук (Солнук) 954, 1319, 29.
Сопоћани, храм Св. Тројице 53, 79, 125, 46, 57; 439, 55, 74, 94; 527, 1075.
Софија Алексјејевна, сестра Петра Великог 1553.
Софија (Сардакија, Средац) 20, 448, 66; 622, 95; 820, 937, 1056, 77; 1233, 82; 1490.
Софроније в. Подгоричанин, Стефановић.
Спиридон патријарх 162, 63, 65, 68, 69. — в. Гујановић.

Срацимир, син Техомилов 7, 9, 26, 42, 44, 103, 422, 25, 48, 65, 87; 522, 59; 1059, 61.

Срби 56, 171, 72, 74, 96; 166, 67, 71, 72, 74; 204, 386, 402, 15, 19, 29, 48, 65, 69, 87; 504, 07, 20, 47, 75, 83; 614, 37, 38, 57, 77, 79, 94; 712, 14, 23; 1019—21, 47, 82, 92; 1132, 49, 77, 87; 1355, 79; 1505, 1555—57, 84; 1609, 26, 47, 48, 52, 59, 61; 1686, 1719.

Србија 1059, 60, 62, 64, 67, 77, 92; 1101, 09, 17, 35, 39, 40, 52, 54; 1339, 63, 69; 1472, 86—88, 93; 1543, 50, 55; 1652, 53, 63; 1601, 98; 1701, 04.

Србијанци 1653.

Сребрница 306, 699, 771, 1180, 1125.

Срем 24, 33, 36, 53, 60, 217, 727, 28, 92, 93; 875, 1026, 27, 40, 76; 1236, 37, 61, 62; 1338, 54, 68, 71, 73; 1437, 67, 70, 75, 76, 79, 92; 1719.

Сремци 1373.

Српска земља 11, 45, 46, 69, 79, 90, 120, 21, 28, 30, 33, 67, 69, 99, 423, 48, 66, 82, 89; 523, 41, 60, 84; 614, 57, 77; 906, 1023, 60; 1119, 33, 65; 1367, 1430, 72.

Српски краљ 1725. — народ 1468.

Сталаћ (Стулаћ) 620, 1121.

Станбол в. Цариград.

Станиша в. Млатишума.

Станков Зерно, барјактар 1584.

Станковић Стеван еписк. и митроп. карл. 1720, 23, 30.

Стеван св. првомученик, храм му у Древима 42, 1059. у Призрену 128, 48; 442, 59, 76, 96; 514, 29, 70. — в. Бањска.

Стеван првовенчани краљ. (Симон монах) 8, 10—15, 19, 25—27, 38, 46—49, 69—71, 79, 104, 13, 14, 21, 22, 26, 42, 43, 56; 213, 14; 388, 90, 91; 406, 23, 28, 29, 31, 33, 34, 48, 50, 52, 53, 66, 68, 70, 71, 88, 91, 92; 504, 06, 08, 09, 23, 25, 26, 38, 49, 50, 60, 62, 64, 84; 1060, 63—66, 69, 71, 72, 1632. стр. X. — син Вуканов 431, 584ђ, 1086, 87. стр. X. — син Првовенчаног, в. Урош I. — **Дечански,** Урош III 20, 21, 26, 38, 54—56, 73, 85, 86, 116, 27—29, 48—50, 75, 82; 253, 90, 91; 395—97; 413, 15—17, 42, 44—46, 59, 62, 63, 76, 78—80, 96, 97, 99; 501, 14, 16—18, 28—32, 53, 70, 71; 1078—80. — **цар** (Душан, Душана, Душман) 20, 21, 26, 38, 55, 57—59, 74, 75, 86, 87, 91, 107, 08, 17, 18, 29, 30, 33, 50, 51, 64, 75, 76, 83, 84; 209, 14—16, 40, 50, 51, 92, 93; 343, 44, 58, 70, 82, 98, 99; 400, 15, 18, 44, 46, 47, 61, 63, 64, 76, 78, 79, 80, 81, 84; 501—03, 16, 18, 19, 32—34, 53, 57, 58, 70, 75, 77, 84е; 1041, 81—83. — брат му (Душан, Душана, Душман, Душица) 20, 21, 26, 38, 55, 74, 107, 17; 516, 1081. — бан босански, унук Драгутинов 24, 60, 494, 528. — краљ босански 1204. — деспот (Деспотовић) син Ђурђев 32, 33, 36, 93—97, 111, 37, 38; 262, 545, 73, 74, 83, 84, 94; 604, 05, 08—10, 12, 17, 20, 22, 39, 40, 66, 70; 723, 25, 27, 34, 77, 93, 95; 841, 69; 1136, 55, 95, 98; 1229, 36, 44, 53. — херцег 742, 52; 1208. — војвода молдавски 768, 72, 90; 1214, 39, 90, 93. — (Сћепо) Мали 1381, 1571. — епископ далмат. 169. — игум. ман. Раванице 1488, 89, 93, 95. — в. Драгутин краљ, Јакшић, Лазаревић, Немања, Савковић, Станковић, Стратимировић, Томашевић.

Стевановић Стеван, игум. фенеч. 1640.

Стоб 4·8, 66.

Стојановић Петар 1641.

Стон 11, 46, 209, 432, 57, 69; 507, 24; 1064.

Стратимировић Стеван 1616, 40, 66; 1720.

Стратоник св. 5, 6, 41.

Страцимир, бугарски цар 601.

Струм р. 1238.

Струмица р. и град. 35, 264, 1238.

Strchi passa 1281.

Студеница (Велика), храм успенија 8, 19, 43, 69, 121, 448, 65, 87; 505, 07, 21, 60, 64, 65; 1060, 1348. — Мала у Хвосну 11, 46, 432, 51, 69, 89; 508, 24; 1064. — река 8, 43.

Сулејман II цар турски 217, 69, 70, 87; 872, 73, 75, 78—86, 88—91, 93, 96; 902, 09, 11, 14, 17, 19-21; 1260-62, 64-67; 1300-03, 06, 08, 14-17, 19; 1452-55; 1529. — III 1016, 1301, 11. — баша 767,

— паша 1011, 14. — паша скадарски 1389, 95.

Сунце помрачало 134, 220, 37, 98; 590, 648, 922, 1097, 1100, 42; 1360, 1717.

Суродица у пшеници 785.

Суша (сушна година) 319, 29; 761, 851, 955, 1589, 1606, 1707, 12.

Сушица 23.

Т

Таково, с. 1369.

Тамиш 720, 1194.

Таслица, в. Плевља.

Татари 129, 34, 49; 497, 500, 30, 31; 797, 1078, 80; 1296, 82, 90, 94; 1469, 71, 90.

Татарија 1700.

Татар-хан 950, 53; 1003, 1276.

Таут в. Изгуровић

Твртко, бан босански 24, 60, 528, 83.

Текели-паша 981.

Телеки, гроф 1026.

Темишвар 169, 316, 27; 849, 99; 901, 89; 1035, 1270, 1319, 54, 62, 73; 1437, 64, 76, 84, 93; 1509, 18, 41; 1689.

Теодор, цар визант. 1064. — син деспота Ђурђа 645. — **Theodorus Stratilas** 1053. — из Земуна 1641. — в. Владимирски.

Теодора, жена Консте Зеленог 2. — кћи Стевана Дечанског 21, 1081. стр. XI. — кћи кнеза Лазара 64.

Теодори свети 5.

Теодоровић Арсеније, живописац 1616. — **Петар** цар Руски 1380-83.

Теоктист монах в. Драгутин краљ

Теофана св. 875, 1262.

Теофил, игум. Довоље 1587.

Терезија, град 1379.

Thessalia 1151.

Техомил, син Бела Уроша 7, 26, 38, 42, 69, 70, 102, 03, 12; 421, 29, 48, 65, 87; 504, 20, 49, 59, 1059.

Тијевр р. 3.

Тиса, 884, 901, 1036, 1270, 1353, 1476, 1708.

Тит апостол 43, 79, 547.

Тител 1036, 1674.

Токај 1037, 1352, 66.

Токај Ференц 1037.

Tomas (?) 1170.

Тома в. Катакузен

Томаш, краљ босански 683, 731, 1170.

Томашевић Стеван, краљ босански 731, 33, 44.

Томашић Дмитар, 741.

Томорница 754, 1209.

Топлица 11, 46, 69, 121, 91; 423, 32, 48, 51, 65, 69, 87, 89; 507, 21, 24, 60, 75; 689, 93; 1060, 64; 1282.

Тоша в. Бајић.

Тошнер, из Земуна 1716.

Травунија 2, 10, 45, 423, 48, 66, 68; 523, 60; 1062.

Тракија 2, 1053.

Transilvanija в. Ердељ.

Трапезонт 739, 43; 1445.

Трговиште 672, 1278, 79.

Требеса 1576.

Тренчин 1358.

Трепча 20.

Тривалија 2.

Трикал 129, 50; 415, 61, 78; 532, 70.

Трикалски Марко 741.

Трипоље 608, 59; 1110.

Трифон в. Исаковић.

Трнава, град 1358, 66.

Трново 18, 219, 301, 595, 760, 1056, 1103, 1211.

Тројица св. храм 1147. — у Браничеву 507. — код Плеваља 1588. — у Скопљу 496. — у Солуну 128, 48; 442, 59; 514, 29, 70. — в. Бистрица, Ресава, Сопоћани.

Трус (земљотрес) 223, 578; 650, 80; 764, 80; 803, 04, 09, 32, 55; 907, 29; 1143, 69; 1228, 56; 1301, 74, 75, 86; 1547, 65–68; 1649.

Турово 239, 959.

Турска 1248, 1623, 27.

Турци (Агарени, Измаилти) 137, 69, 78, 80, 86, 93, 94, 96, 99; 205, 17, 19, 29, 31, 36, 54, 96; 301, 03; 576, 78, 79, 81, 82, 89, 90, 93, 95—97, 99; 608, 15, 41, 44, 46, 53, 59, 64, 71, 72, 75, 76—86,

91, 96; 730, 35, 42, 47, 53, 70, 86, 98; 806, 27, 35—37, 62, 65, 75; 901, 13, 19, 27, 30, 32, 62, 63, 71, 73, 79, 80, 82, 90, 91, 94; 1000—03, 07, 14, 15, 26, 30, 41, 50, 72, 77, 89, 92, 96; 1117, 34, 64; 1223, 42, 46, 51, 52, 70, 72, 74, 75, 78, 89, 90; 1306, 15, 18—21, 24—27, 29, 31, 36, 37, 39, 41—46, 48—52, 54, 58, 61—64, 66—69, 73, 99; 1402—04, 06, 07, 30, 32—34, 36—38, 56, 57, 59, 60, 63—69, 71, 73, 74, 76, 82—84, 86, 88, 90, 93, 97—99; 1500, 02, 04, 09, 10, 12, 15, 17, 19, 20, 28, 30, 33—35, 41, 43, 44, 46, 50, 55—57, 59. 85, 92, 95, 97; 1600, 02, 04, 28, 29, 31, 36, 46, 48, 52, 59, 66, 67, 73, 80; 1732, 34

Ћ

Ћаја-паша 1556. — други 1665.

Ћелије (Килија), град 43, 790, 1239.

Ћелош Ђорђе 1698.

Ћесар немачки 975.

Ћирил (Константин философ) св. 65, 170, 212, 13, 26; 345, 57, 68, 79, 83, 84. — патријарх 165, 69; 243, 627.

Ћирит в. Крит.

Ћуприлија Ахмет-паша 992, 93, 95, 98; 1025, 27; 1347.

Ћуприлић везир 1469, 71, 73, 90. — **Нумам-паша** 1536. — **Осман-паша** 1405, 35.

У

Угарска (Угрија, Маџарска) 11, 52. 56, 60, 217, 875, 1075, 1101, 1274, 1326, 1674.

Угарска господа 514

Угарска (маџарска) **земља** (страна) 99, 270, 503, 84; 660, 837, 80, 81, 89; 1020, 1240, 1326, 67.

Угарски краљ 125.

Угљеша Јован, деспот. 23, 92, 131; 32, 52, 53, 78, 86; 210, 537, 76, 81, 82, 1084.

Угри (Маџари) 194, 545, 83, 84, 98; 639, 47, 53, 55, 63, 67, 73, 86; 711, 44, 47, 48, 72; 865, 75, 80, 90, 94, 98; 919, 1013, 1162, 1205, 07. 20, 24, 61, 65, 81; 1315, 16, 18—20, 33, 55; 1505.

Ужице, 586, 1017, 41; 1543, 45, 46.

Узун-Хасан 739, 65, 76.

Ујвар (Ућвар, Хућвар, Хугдвар) 990, 95; 1005, 06; 1325, 29.

Уна р. 1372.

Уо 152.

Урош I краљ, (Бела Урош Стефан, Драгослав) 14, 16, 17, 26, 38, 48—50, 53, 54, 71, 72, 82, 84; 105, 06, 14, 15, 22, 25, 43, 46; 288, 391, 93, 410, 11, 28, 33, 39, 52, 56, 70, 74, 75, 91, 94, 95; 508, 12, 13, 26, 40, 50, 52, 57, 62, 67; 1066, 79. стр. XI. — II в Милутин. — III в. Стеван Дечански. — IV, цар 23, 26, 29, 38, 59, 75, 76, 87, 88, 90, 108, 18, 19, 31, 51, 52, 76, 77, 87; 216, 30, 94; 400, 01, 18, 81; 519, 34—37, 47, 54, 58, 64, 75—78, 81, 82к; 1081 85, 91.

Урошиц, син Драгутинов 24, 60, 77, 127, 47; 528, 55, 68.

Урошевић Милош 1676.

Уруменлија 1594, 1734.

Усови 648.

Усора 60.

Усорска земља 53.

Утово 1456.

Ушка 8, 1060.

Ф

Фацир Ахмет паша 1709.

Фенек. ман. 1639, 40.

Ферват-паша 877, 1263, 78.

Фердинанд цар аустр. 1709. — ерцхерцог 1074.

Ференц в. Токај.

Фериз-бег (— беговић) 305, 698.

Филек-хаз 1002.

Филиминија в. Ирина.

Филип в. Обућина.

Филипус, град 810.

Филонија в. Ирина.

Филонофија в. Ирина
Фојт, генерал 1718.
Phoca 1053.
Фосно в. Хвосно.
Photius 1052.
Фоча 1606.
Фрамак Атанасије, митрополит 704.
Франачки (Француски) краљ 1074, 1378.
Франц, цар аустр. 1650. 57. 66. 67. 1616.
Франци / **Французи** 933. 1056. 1343. 1637. 54.
Француска 1612. 55.
Фридрих III, пруски краљ 1656. 57.
Фругија 933.
Фрушка Гора 95, 1437. 75, 92.
Фрушкогорски манастири 1361.
Футег 1485.

Х

Хавала 866, 1259.
Хадом-паша 668, 70, 71, 74; 1158, 1441—44.
Хадум-паша 1222.
Хасан-ага Капиџи-френк 1397. — паша 775, 1278. — в. Клобучаревић.
Хас-Мурат (хасан) баша 765.
Хвосно (фосно) 8, 11, 46, 69, 1060.
Хердељ в. Ердељ.
Херцег насавски 1689.
Херцеговина 742, 1599, 1604, 05, 1733,
Херцеговић-паша 1241.
Хесен-Хомбург 1664.
Хиландар (Филиндар) ман. храм ваведења 8, 10, 20, 34, 43, 69, 94,i 121, 28, 48; 423, 30, 42, 49, 59, 67, 76, 87, 96: 505, 14, 21, 29, 71, 74; 640, 1060, 73; 1230.
Хлерин, град 164.
Хлм, хлмска земља в. Захлмија.
Ходо-паша 1043.
Хомоље 1543.
Хоријат ман. код Солуна 20, 128.
Хотин 1433.
Храм, град 789, 823, 1247.
Хрвати 829.
Хрватска 1332, 1467.
Christophorus, цар визант 1052.
Хрустан-паша будимски 912.

Ц

Цамблак в. Григорије.
Цаптат 206.
Царев Лаз 1569.
Цариград (Визант, Константињ град, Станбол) 5. 31, 56, 59, 113, 28, 29, 48, 54, 69; 218. 23, 24. 51, 61; 325, 442, 44, 59, 65, 69, 79, 87, 96, 97; 514, 16, 20, 29, 30, 70, 75; 504—06, 88, 91; 755, 66. 78, 81; 809, 17, 19, 21, 22, 31, 52, 55, 75; 943—45, 76; 1014, 48, 50, 51, 56. 60, 64, 78, 81, 91; 1109, 75, 76; 1227, 38, 45, 56, 61, 62, 69, 71, 78, 91; 1301, 65, 72, 97, 98; 1449, 1523, 94; 1605, 1709, 10, 33.
Царина, више Дубровника 1456.
Цветке 1543.
Цветковић Сава 1610.
Цене намирница 281, 847, 938, 42, 46; 1400, 1589, 96, 99; 1606—08, 49; 1707.
Цетина 1406.
Цетиње 1387, 94, 95; 1572, 1733, 34.
Цех рударски 642; запланински 846.
Цидна 267, 751.
Zimisc 1055.
Цреп и Витомир (Череп, Чрепов бој) 190, 589, 1096.
Цркве и манастири, продати 923. — у Београду у граду 136. — у зем. контумацу 1624, 97; горња земунска црква 1669. — у Подблаћу 1506. — в. Арханђел св., Богојављење, Богородичини храмови, Вазнесење, Ватопед, Градац, Димитрије св., Ђорђе св., Ждрело, Јовања, Конче, лавра св. Атанасија, Лука св., Никола св., Пантелејмон св., Петар и Павле св., Продром, »на Протес«, Прохор Пшински св., Ремета (Велика), рилски ман., Сарандапор, Стеван св., Тројица св.
Црна Гора 169, 1381—83; 1403—05, 20, 34; 1536, 69; 1734. — више Жеглигова 23, 1084.

Црногорци 1642, 1734.
Црнојевић Ђурађ 833. — **Јов** 1384.
Црнојевићи 95
Црно море 1295.

Ч

Чалапија (Челебија, Челебија Муја) 617.
Чарапићи 1701.
Чачак 1556.
Ченгић Беһир-паша 1570.
Червенка, генерал 1573, 76, 88.
Чеси 686, 722.
Чехирин (Чехрин) 1000, 01.
Чешки краљ 7.
Circassi 1276.
Чмрен, град 164.
Чолић, барон 1718.
Чорфос, град 886.
Чреп } в. Црep.
Чрепов бој } в. Црep.
Чрномен 23.
Чудомил (Чедомил), син Бела Уроша 7, 26, 38, 42, 102, 422, 29, 48, 65, 87; 504, 20; 1059.
Чук, млади 1691.
Чума (куга, смртоносије) 708, 58, 84, 824, 45, 87; 906, 56. 81; 1183, 1248, 1373, 76; 1506, 49, 78, 1643.
Чупић Никола, Морачанин, капетан 1543.

Џ

Џелали-паша босански 1597.
Џем султан 781, 83, 87, 1232.

Ш

Шабац 771.
Шајкаши долазили у Земун 1718.
Шакабент Јосиф 1619.
Шанац варадински 1371, 73. — муачки 1334.
Шапчалија Ахмет-паша 1403, 05.
Шаранци 1732, 37.
Шарвиз, р. 1318.
Шар-планина 514.
Шашка црква 753.
Швајниц, генерал 1379.
Шејтан Ибрахим-паша 1004, 07.
Шербан, војвода влашки 1288, 89, 99.
Шеремет 1432.
Шиклеуш 1317, 33.
Шиљковић Јакша, поп 1606.
Ширине пале 736.
Шишман, цар бугарски 541, 83, 84; 1101.
Шпански краљ 1378.
Шпањин Глиша 1683.
Штета Продан 1018.
Шумадија 1592, 99.
Шушов Паун 1579.